TEFHÎMU'L KUR'AN MEALİ

Mevdûdî

TEFHÎMU'L-KUR'AN MEALİ

Mevlana Seyyid Ebu'l-A'lâ Mevdûdî: 1903 yılında Haydarâbâd/Dakan'ı Evrengâbâd kasabasında doğdu. İlim geleneğine sahip bir aileden yetişen ve anne tarafından da Türk olan Mevdûdî'nin seyyid olan ataları, I IX yüzyılda Afganistan'ın Herât bölgesinden gelerek Hindustan'a yerleşmişlerdi. Mevdûdî, babasının gayretiyle özel hocalardan aldığı dersler sayesinde Arap Dili ve Edebiyatı yanında İslâmî ilimlerde de oldukça ile bir seviyeye ulaştı. 1918 yılında abisinin yanında gazeteciliğe başladı. Çalıştığı gazete kapatılınca, bazı dergilerde editörlük görevinde bulundu. 1933 yılında ise halen Cemâat-i İslâmî'nin yayın organı olan *Tercumânu'l-Kur'ân*'ın editörü oldu. 1941 yılında arkadaşlarıyla birlikte Cemâat-i İslâmî'yi kurdu ve cemaatin ilk emiri oldu. 1947'de Pakistan'ın kurulması ile buraya yerleşen Mevdûdî, yaptığı dînî ve siyasî çalışmalarla dikkatleri üzerine çekti. Yazarlık hayatına adım attığı 18 yaşından vefatına kadar dînî, siyasî ve ictimâî birçok eser yazdı. 1948'in Ekim ayında, Milli Güvenlik Yasası gereğince aniden yakalanarak cezaevine gönderilen Mevdûdî, burada kaldığı süre içerisinde yazımına bir süre ara verdiği *Tefhîmu'l-Kur'ân*'ın hazırlanmış olan kısımlarını basılacak hale getirme fırsatı buldu. Mevdûdî, kendi ifadesiyle 30 yıl 4 ay gibi bir sürede tamamladığı Tefhîmu'l-Kur'ân adlı eserini yayımlamadan önce bu tefsir için hazırlamış olduğu *Tercume-i Kur'ân, maa Muhtasar Havâşî* (Kısa Açıklamalı Kur'ân Tercümesi) adlı eserini 1969 yılında yayımladı. 1972 yılında Cemâat-i İslâmî'nin liderliğinden ayrılan Mevdûdî, kendisini ilmî çalışmalara vermiştir. Ancak bu arada sağlık durumu da gittikçe kötüleşmiştir. 22 Eylül 1979'da hakkın rahmetine kavuşan Mevdûdî'nin cenazesi Lahor'da ikamet ettiği eve defnedilmiştir.

Durmuş Bulgur: 1968 yılında Gaziantep'te doğdu. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Pakistan Araştırmaları Anabilim Dalı'ndan 1991 yılında mezun oldu. Yüksek lisans ve Doktora çalışmalarını aynı anabilim dalında tamamladı (1992-1999). Yüksek lisans ve Doktora çalışmaları esnasında Pakistan ve Hindustan'a giderek buralardaki kütüphanelerde alanı ile ilgili literatür taraması yaptı. Şu anda S.Ü., Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır. Mütercimin yayınlanmış çevirileri arasında "*Sünnetin Anayasal Konumu, Mevdudi, Konya, 1997*" bulunmaktadır.

yediveren: 11
Kur'an meali: 1

Mevlana Seyyid Ebu'l-A'lâ Mevdûdî ▪ Tefhîmu'l-Kur'an Meali
Çeviri: Durmuş Bulgur
Kitabın orijinal adı Tarjuma Quran Majeed ma Mukhtasar Hawashi

ISBN 975 - 6337 - 00 - 1

© Yediveren Kitap 2004

genel yönetim Muhiddin Okumuşlar

ilmi redakte Muhiddin Okumuşlar ▪ Mehmet Harmancı ▪ Ahmet Yaman
düzelti Abdullah Harmancı ▪ Fatih Özkafa ▪ Mustafa Işık

dizgi Muhammed Arslan
sayfa düzeni, kapak Yediveren
baskı, cilt Sebat Ofset Matbaacılık 0.332.342 01 53 –54 ▪ KONYA

yediveren kitap

Yeni Aziziye cd. Bab-ı Aksaray Mh. Ayanbey Sk. No.14 ▪ Konya
Tel.0.332.350 36 84 Fax. 0.332.350 45 93
www.yediverenkitap.com ▪ posta@yediverenkitap.com

TEFHÎMU'L-KUR'AN MEALİ

Mevlana Seyyid Ebu'l-A'lâ Mevdûdî

Urduca'dan Çeviren
Durmuş Bulgur

yediveren

SÛRELER VE SAYFALARI

ÖNSÖZ, 11
GİRİŞ, 1
1. FÂTİHA SÛRESİ, 1
2. BAKARA SÛRESİ, 27
3. ÂL-İ 'İMRÂN SÛRESİ, 52
4. NİSÂ SÛRESİ, 66
5. MÂİDE SÛRESİ, 82
6. EN'ÂM SÛRESİ, 93
7. ARÂF SÛRESİ, 106
8. ENFÂL SÛRESİ, 119
9. TEVBE SÛRESİ, 125
10. YÛNUS SÛRESİ, 135
11. HÛD SÛRESİ, 142
12. YÛSUF SÛRESİ, 150
13. RA'D SÛRESİ, 157
14. İBRÂHÎM SÛRESİ, 160
15. HİCR SÛRESİ, 164
16. NAHL SÛRESİ, 167
17. İSRÂ SÛRESİ, 174
18. KEHF SÛRESİ, 181
19. MERYEM SÛRESİ, 187
20. TÂHÂ SÛRESİ, 191
21. ENBİYÂ SÛRESİ, 196
22. HAC SÛRESİ, 201
23. MU'MİNÛN SÛRESİ, 206
24. NÛR SÛRESİ, 210
25. FURKÂN SÛRESİ, 215
26. ŞUARÂ SÛRESİ, 219
27. NEML SÛRESİ, 225
28. KASAS SÛRESİ, 229
29. 'ANKEBÛT SÛRESİ, 235
30. RÛM SÛRESİ, 238
31. LOKMÂN SÛRESİ, 241
32. SECDE SÛRESİ, 244
33. AHZÂB SÛRESİ, 245
34. SEBE SÛRESİ, 250
35. FÂTIR SÛRESİ, 254
36. YÂSÎN SÛRESİ, 257
37. SÂFFÂT SÛRESİ, 260
38. SÂD SÛRESİ, 264
39. ZÜMER SÛRESİ, 268
40. MU'MİN SÛRESİ, 272
41. FUSSİLET SÛRESİ, 277
42. MU'MİN SÛRESİ, 272
43. ZUHRUF SÛRESİ, 284
44. DUHÂN SÛRESİ, 288
45. CÂSİYE SÛRESİ, 290
46. AHKÂF SÛRESİ, 292
47. MUHAMMED SÛRESİ, 294
48. FETİH SÛRESİ, 296
49. HUCURÂT SÛRESİ, 299
50. KÂF SÛRESİ, 300
51. ZÂRİYÂT SÛRESİ, 302
52. TÛR SÛRESİ, 303
53. NECM SÛRESİ, 305
54. KAMER SÛRESİ, 307

55. RAHMAN SÛRESİ, 308
56. VÂKI'A SÛRESİ, 311
57. HADÎD SÛRESİ, 312
58. MÜCÂDELE SÛRESİ, 315
59. HAŞR SÛRESİ, 316
60. MUMTEHİNE SÛRESİ, 319
61. SAF SÛRESİ, 320
62. CUMA SÛRESİ, 321
63. MÜNÂFİKÛN SÛRESİ, 322
64. TEĞÂBUN SÛRESİ, 322
65. TALÂK SÛRESİ, 324
66. TAHRÎM SÛRESİ, 325
67. MÜLK SÛRESİ, 326
68. KALEM SÛRESİ, 327
69. HÂKKA SÛRESİ, 329
70. ME'ÂRİC SÛRESİ, 330
71. NÛH SÛRESİ, 331
72. CİN SÛRESİ, 332
73. MÜZZEMMİL SÛRESİ, 333
74. MÜDDESSİR SÛRESİ, 334
75. KIYÂMET SÛRESİ, 335
76. İNSAN (DEHR) SÛRESİ, 336
77. MÜRSELÂT SÛRESİ, 337
78. NEBE SÛRESİ, 338
79. NÂZİ'ÂT SÛRESİ, 338
80. 'ABESE SÛRESİ, 339
81. TEKVÎR SÛRESİ, 340
82. İNFİTÂR SÛRESİ, 340
83. MUTAFFİFÎN SÛRESİ, 341
84. İNŞİKÂK SÛRESİ, 341
85. BURÛC SÛRESİ, 342
86. TÂRIK SÛRESİ, 343
87. A'LÂ SÛRESİ, 343
88. ĞÂŞİYE SÛRESİ, 343
89. FECR SÛRESİ, 344
90. BELED SÛRESİ, 345
91. ŞEMS SÛRESİ, 345
92. LEYL SÛRESİ, 345
93. DUHÂ SÛRESİ, 346
94. İNŞİRAH SÛRESİ, 346
95. TÎN SÛRESİ, 346
96. 'ALAK SÛRESİ, 346
97. KADİR SÛRESİ, 347
98. BEYYİNE SÛRESİ, 347
99. ZİLZÂL SÛRESİ, 347
100. 'ÂDİYÂT SÛRESİ, 347
101. KÂRİ'A SÛRESİ, 348
102. TEKÂSÜR SÛRESİ, 348
103. 'ASR SÛRESİ, 348
104-HÜMEZE SÛRESİ, 348
105. FÎL SÛRESİ, 348
106. KUREYŞ SÛRESİ, 348
107. MÂ'UN SÛRESİ, 349
108. KEVSER SÛRESİ, 349
109. KÂFİRÛN SÛRESİ, 349
110. NASR SÛRESİ, 349
111. LEHEB SÛRESİ, 349
112. İHLÂS SÛRESİ, 349
113. FELAK SÛRESİ, 350
114. NAS SÛRESİ, 350

SÛRELER DİZİNİ

A'LÂ SÛRESİ, 343
ABESE SÛRESİ, 339
ÂDİYÂT SÛRESİ, 347
AHKÂF SÛRESİ, 292
AHZÂB SÛRESİ, 245
ALAK SÛRESİ, 346
ÂL-i 'İMRÂN SÛRESİ, 52
ANKEBÛT SÛRESİ, 235
ARÂF SÛRESİ, 106
ASR SÛRESİ, 348
BAKARA SÛRESİ, 27
BELED SÛRESİ, 345
BEYYİNE SÛRESİ, 347
BURÛC SÛRESİ, 342
CÂSİYE SÛRESİ, 290
CİN SÛRESİ, 332
CUMA SÛRESİ, 321
DUHÂ SÛRESİ, 346
DUHÂN SÛRESİ, 288
EN'ÂM SÛRESİ, 93
ENBİYÂ SÛRESİ, 196
ENFÂL SÛRESİ, 119
FÂTIR SÛRESİ, 254
FÂTİHA SÛRESİ, 1
FECR SÛRESİ, 344
FELAK SÛRESİ, 350
FETİH SÛRESİ, 296
FİL SÛRESİ, 348
FURKÂN SÛRESİ, 215
FUSSİLET SÛRESİ, 277
ĞÂŞİYE SÛRESİ, 343
HAC SÛRESİ, 201
HADÎD SÛRESİ, 312
HÂKKA SÛRESİ, 329
HAŞR SÛRESİ, 316
HİCR SÛRESİ, 164
HUCURÂT SÛRESİ, 299
HÛD SÛRESİ, 142
HÜMEZE SÛRESİ, 348
İBRÂHÎM SÛRESİ, 160
İHLÂS SÛRESİ, 349
İNFİTÂR SÛRESİ, 340
İNSAN (DEHR) SÛRESİ, 336
İNŞİKÂK SÛRESİ, 341
İNŞİRAH SÛRESİ, 346
İSRÂ SÛRESİ, 174
KADİR SÛRESİ, 347
KÂF SÛRESİ, 300
KÂFİRÛN SÛRESİ, 349
KALEM SÛRESİ, 327
KAMER SÛRESİ, 307
KÂRİ'A SÛRESİ, 348
KASAS SÛRESİ, 229
KEHF SÛRESİ, 181
KEVSER SÛRESİ, 349
KIYÂMET SÛRESİ, 335
KUREYŞ SÛRESİ, 348
LEHEB SÛRESİ, 349
LEYL SÛRESİ, 345
LOKMÂN SÛRESİ, 241

MÂ'UN SÛRESİ, 349
MÂİDE SÛRESİ, 82
ME'ÂRİC SÛRESİ, 330
MERYEM SÛRESİ, 187
MU'MİN SÛRESİ, 272
MU'MİNÛN SÛRESİ, 206
MUHAMMED SÛRESİ, 294
MUMTEHİNE SÛRESİ, 319
MUTAFFİFÎN SÛRESİ, 341
MÜCÂDELE SÛRESİ, 315
MÜDDESSİR SÛRESİ, 334
MÜLK SÛRESİ, 326
MÜNÂFİKÛN SÛRESİ, 322
MÜRSELÂT SÛRESİ, 337
MÜZZEMMİL SÛRESİ, 333
NAHL SÛRESİ, 167
NAS SÛRESİ, 350
NASR SÛRESİ, 349
NÂZİ'ÂT SÛRESİ, 338
NEBE SÛRESİ, 338
NECM SÛRESİ, 305
NEML SÛRESİ, 225
NİSÂ SÛRESİ, 66
NÛH SÛRESİ, 331
NÛR SÛRESİ, 210
RA'D SÛRESİ, 157
RAHMAN SÛRESİ, 308
RÛM SÛRESİ, 238
SÂD SÛRESİ, 264
SAF SÛRESİ, 320
SÂFFÂT SÛRESİ, 260
SEBE SÛRESİ, 250
SECDE SÛRESİ, 244
ŞEMS SÛRESİ, 345
ŞUARÂ SÛRESİ, 219
ŞÛRÂ SÛRESİ, 281
TÂHÂ SÛRESİ, 191
TAHRÎM SÛRESİ, 325
TALÂK SÛRESİ, 324
TÂRIK SÛRESİ, 343
TEĞÂBUN SÛRESİ, 322
TEKÂSÜR SÛRESİ, 348
TEKVÎR SÛRESİ, 340
TEVBE SÛRESİ, 125
TÎN SÛRESİ, 346
TÛR SÛRESİ, 303
VÂKI'A SÛRESİ, 311
YÂSÎN SÛRESİ, 257
YÛNUS SÛRESİ, 135
YÛSUF SÛRESİ, 150
ZÂRİYÂT SÛRESİ, 302
ZİLZÂL SÛRESİ, 347
ZUHRUF SÛRESİ, 284
ZÜMER SÛRESİ, 268

TAKDİM

Geçen yüzyılda İslâm aleminde yetişen bir çok fikir adamı içerisinde Seyyid Ebû'l-A'lâ Mevdûdî, Hind Yarımadası'ndaki Müslümanlar üzerinde olduğu kadar dünya Müslümanları üzerinde de oldukça fazla etki bırakan nadir kişilerden biri olmuştur. Allah Tealâ'nın kendisine açık bir bilinç, güçlü bir kalem ve güçlü bir üslup verdiği Mevdûdî, İslâm'ın öğretilerine ve bu öğretilerin yaşam gücüne inanan biriydi. Onun yazıları güçlü ve güvenilir olmakla birlikte özür dileyici ve savunmacı tarzdan da uzaktı. Daha ilk dönemlerinden itibaren İslâmî ve siyasî meseleler üzerine güçlü yazılar yazan Mevdûdî, eğitim, kültür, medeniyet, toplum ve liderlik gibi, hayatın her alanında etkileyici derin izler bıraktı. Nitekim insaf sahibi alimler, bu etkileyiciliği sebebiyle Mevdûdî'yi sadece bir şahıs olarak değil, aynı zamanda bir dönem, bir tarih ve Hind Yarımadası'ndaki İslâmî dirilişin öncülerinden biri olarak görmüşlerdir.

İlim geleneğine sahip bir aileden yetişen ve anne tarafından da Türk olan Mevdûdî'nin başlatmış olduğu İslâmî hareket, dinî ve fikrî açıdan oldukça kuvvetli olduğu dönemde bile, tarihin değişmez bir gerçeği olarak şiddetli şekilde muhalefete maruz kalmıştır. Bu muhalefet, Hind Yarımadası'ndaki ulemanın geleneksel eğitim sisteminin bir sonucu olan taklit müessesesini algılayış biçimine dayanmaktaydı. Onlar, bütün alimlerden din ile ilgili nakledilen sözleri tenkîde tâbi tutmadan olduğu gibi kabul etmek gerektiğini düşünüyorlardı. Bunun aksine dikkatli ve kapsamlı bir alim olarak Mevdûdî, asr-ı saadetten günümüze kadar geçen süre içerisinde İslâm coğrafyasında vuku bulan hadiseleri ve dîne taalluk eden tartışmalı hususları kişiselleştirmeden, Kur'ân ve sünnet ışığında yeniden değerlendirmeye tâbi tutmayı, tahkikî imanın gereği olarak görmüştür.

Mevdûdî, hazret, imam, hüccetu'l-İslâm, kutbu'l-arifîn, zübdetü'l-salikîn gibi pek şatafatlı unvanların Müslümanları düşünme yeteneğinden mahrum bırakacak kadar zihinlerde ağır bastığını görmekte ve bu halin o sıfatları taşıyan muhterem zevatın başarısını ve eserlerini inceden inceye tetkikten ve İslâmı ihya davasındaki hizmetlerinin şümul ve mahiyetini sıhhatli şekilde muhakemeden kendilerini mahrum bıraktığını; keza onların başarılarını tarifte ilmî olmaktan ziyade edebî bir lisanın benimsendiğini düşünmekteydi. Mevdûdî, işte bu düşünceyle yapmış olduğu araştırmalarının farklı neticelerini modern dünyanın önüne farklı bir üslupta koyma cesaretini göstermiştir. Doğal olarak onun bu farklı üslûbu ve yapmış olduğu ictihad neticesinde ulaşmış olduğu farklı sonuçlar, geleneksel ulema tarafından şiddetli şekilde eleştirilmiştir. İlmî olmaktan uzak, daha çok gurup mantığı içerisinde yöneltilen bu eleştirilerde Mevdûdî bir alimin hak etmediği ithamlara maruz kalmıştır. Mevdûdî'nin dirayeti ve istidlâl kabiliyeti ile kıyaslandığında bu eleştirilerin bir çoğunun gerçekle alakasının olmadığı, daha çok duygusal bir duruşun yansıması olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Nitekim Mevdûdî, gerek *Tefhîmu'l-Kur'ân*, gerekse *Resâil ve Mesâil*, *Tercumânu'l-Kur'ân* ve *Tefhîmât* adlı eserlerinde kendisine yöneltilen eleştirilerde haklılık payı olanları dikkate almış ve bu hususları yeniden gözden geçirerek düzeltme cihetine gitmiştir.

Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*'ı yayımlamadan önce ondaki konuların çoğuna başta *Tercumânu'l-*

Kur'ân olmak üzere diğer eserlerinde yer vermiştir. Nitekim Mevdûdî, ulemanın bunlara yönelik eleştirilerini ve itirazlarını dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yapmış ve 30 yıl 4 ay gibi bir zamanda *Tefhîmu'l-Kur'ân*'ı tamamlayarak yayımlamıştır.

Mevdûdî, Kur'ân'ı ikinci bir dile bugüne kadar belki de hiç kimsenin tercüme etmediği bir metot ile tercüme eden ilk kişidir. Mevdûdî, bu metotta Kur'ân'ı ayet ayet ayırarak tercüme etmek yerine belli bir konunun anlatıldığı ayetler topluluğunu paragraflar halinde ve cümleleri siyak ve sibakında koparmadan tercüme etme cihetine gitmiştir. Bu şekilde okuyucu ibareyi okurken kopukluk hissetmemekte ve bir bütün olarak Kur'ân'daki ayetlerin manasını ve mesajını en güzel şekilde kavrayabilmektedir. Nitekim Mevdûdî, tercümede izlediği yol ile ilgili eserinin önsözünde geniş bilgi vermektedir. Biz, bunları ileriki sayfalarda naklettiğimiz için burada ayrıntısına girmiyoruz. Bu hususlar Kur'ân mealini okumaya başlamadan önce okuyucu tarafından mutlaka okunmalıdır.

Mevdûdî'nin bu muhteşem eserini Türkçe'ye yeniden aktarırken onun gözetmiş olduğu hususlara tamamen bağlı kaldım. Mevcut meallerden etkilenmeden bir bütün olarak Kur'ân'ı, Mevdûdî nasıl anlamış ise onun anladığı ve nasıl ifade etmiş ise onun ifade ettiği şekilde tercüme etmeye gayret gösterdim. Bunu yaparken ne kadar başarılı olduğuma gerçek manada karar verebilecek olanlar, elbette Urduca'yı bilen ilim erbabıdır. Ancak bunun dışındaki ilim erbabı da elbette bir yargıya varacaktır. Yapılacak olumlu eleştiriler ve tavsiyeler, ilerisi için bizi daha da cesaretlendirecektir. Tercümede Mevdûdî, yer yer bazen bir iki kelime, bazen de bir veya iki cümlelik parantez içi açıklamalarla ifadeyi tamamlama veya daha anlaşılır bir hale getirme cihetine gitmiştir. Bu özelliği ile bir anlamda onun Tefhîmu'l-Kur'ân için hazırlamış olduğu bu meal, tefsîrî meal niteliği taşımaktadır. Ben de Urduca'dan Türkçe'ye tercüme ederken gereken yerlerde Mevdûdî'nin dipnotta vermiş olduğu açıklamalardan bazen bir iki kelime, bazen de bir cümleyi parantez içinde vermek sûretiyle manayı daha güzel ifade etme cihetine gittim. Bununla birlikte gerekli görülen yerlerde Tefhîmu'l-Kur'ân'daki açıklamalardan alıntılar da yapılmıştır.

Son olarak Mevdûdî'nin bu muhteşem eserinin gerek tercümesi, gerekse gözden geçirilmesi aşamasında destek ve yardımını gördüğüm eşim Fadime Bulgur'a; ayrıca beni bu çalışmaya teşvik eden gönül dostlarıma; redaksiyonu aşamasında değerli mesailerini vererek bu güzel çalışmayı tekmil aşamasına getiren Muhiddin Okumuşlar, Mehmet Harmancı ve Ahmet Yaman beye; yine bu çalışmanın basımında emeği geçen Sebat Ofset'in bütün çalışanlarına ve dağıtımında görev alan Hüner Yayınevi'ndeki arkadaşlara en içten duygularımla teşekkür ediyorum. Hepsinden öte Mevdûdî'nin doğumunun yüzüncü yıl dönümünü kutladığımız 2003 yılında bu güzel ve bereketli çalışmayı yapma azmini bana bahşeden ve nihayet tamamlamayı da nasîb eden yüce Allah'a sonsuz hamdu senalar ediyorum.

İlahi! İlim kaynağı kıldığın ve biz aciz kullarına hediye ettiğin bu son derece mukaddes ve son derece bereketli Kur'ân'ı okumayı; hakkı hak olarak bilip ona ittiba etmeyi; batılı da batıl olarak bilip ondan ictinab etmeyi cümlemize nasib eyle. Amin.

Dr. Durmuş BULGUR
KONYA-2003

ÖNSÖZ

Kur'ân-ı Kerîm'in tercüme ve tefsîri üzerine dilimizde şimdiye kadar öylesine çok çalışma yapılmıştır ki artık bir kimsenin sadece bereket ve saadet elde etmek için yeni bir meal veya yeni bir tefsir yayımlaması, vakti ve çabayı boşa harcamak demektir. Ancak bu sahada çalışma yapılacaksa, çalışmayı yapan kişinin önceki mütercim ve müfessirlerin çalışmalarında eksik kalan yönleri tamamlaması veya Kur'ân talebelerinin önceki tercüme ve tefsirlerle giderilemeyen ihtiyaçlarını karşılaması gerekir ki yapılan çalışma ancak böyle bir durumda makul olabilir.

Tercüme ve Kur'ân'ın anlaşılması yolunda bu sayfalarda yapılmış olan çalışma, aslında işte bu temele dayanmaktadır. Kur'ân'ın ruhuna ulaşmak ve bu temiz kitabın hakikî maksadına nail olma yolunda normal eğitim almış insanlarımızın kalbinin günbegün artan bir istekle dolu olduğunu görüyor, mütercim ve müfessirlerin değerli çalışmalarına rağmen bu isteğin halâ karşılanamadığını da hissediyordum. Bununla birlikte bu susuzluğu gidermek için ben de bir şeyler yapabileceğimi hissediyordum. İşte bu her iki duygu, beni okuyucuya sunulan bu çalışmayı yapmaya mecbur etti. Gerçekten bu naçiz hediyem, insanların Kur'ân'ı anlamasına az da olsa yardımcı olursa, benim için büyük bir mutluluk vesilesi olacaktır.

Bu çalışmayı yapmaktan maksadım, ne alimlerin ve araştırmacıların ihtiyaçlarını karşılamaktır, ne de Arapça'yı ve dinî ilimleri tahsil ettikten sonra Kur'ân'ı Kerîm'i derinlemesine incelemek isteyenlerin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Böyle kimselerin susuzluğunu giderecek pek çok eser önceden mevcuttur. Benim hizmet etmek istediğim insanlar Arapça'yı iyi derecede bilmeyen ve Kur'ân ilimlerinin geniş hazinesinden faydalanma imkânı olmayan orta derecede eğitim görmüş kişilerdir. Ben, işte bu kimselerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurdum. Bu sebeple tefsir ilminde büyük önem taşıyan, ancak bu tabaka için gereksiz olan tefsîrî bahislere hiç değinmedim. Yine bu çalışmada önüme koyduğum amaç, sıradan bir okuyucunun bu kitabı okurken Kur'ân'ın anlamını ve amacını net bir şekilde kavraması ve Kur'ân'ın kendisi üzerinde bırakmak istediği tesiri almasıdır. Keza mütalaa esnasında okuyucunun anlamadığı şeylere açıklık getirmek ve aklına gelen sorulara yerinde ve zamanında cevap bulmasını sağlamaktır. İşte benim gayretim budur. Şimdi bu işte ne kadar başarılı olduğuma okuyucu karar verecektir. Her halükârda bunlar, son sözler değildir. Okuyuculardan ricam, susuzluklarını gideremedikleri bir yer veya cevabını bulamadıkları bir soru, yahut maksadın iyi bir şekilde açıklanmadığı bir şeyle karşılaşırlarsa, bundan beni haberdar etmeleridir. Ta ki bu hizmeti daha faydalı bir hale getirebileyim. Değerli alimlerden de yanlışlarımı bana göstermelerini rica ediyorum.

TERCÜME VE TEFHÎM İLE İLGİLİ BİRKAÇ SÖZ

Ben, bu kitapta lâfzî tercüme metodu yerine serbest anlatım tarzını seçtim. Bunun sebebi, kelime kelime Kur'ân tercümesini yanlış bulmam değildir. Aksine asıl sebep, Kur'ân ile ilgili lâfzî tercümenin bundan önce de bazı alimler tarafından en güzel şekilde yapılmış olması ve artık bu sahada başka bir çalışmaya ihtiyaç kalmamış olmasıdır. Şah Veliyullah'ın Farsça, Şah Abdulkâdir, Şah Refiuddîn, Mevlânâ Mahmûdu'l-Hasan, Mevlânâ Eşref Ali ve Hâfız Feth Muhammed Calenderî'nin Urduca tercümeleri lâfzî tercüme ihtiyacını en iyi şekilde karşılamaktadırlar. Ancak lâfzî tercümeyle karşılanmayan ve karşılanamaz olan bazı ihtiyaçlar vardır ki ben, işte onları serbest anlatım yoluyla gidermeye çalıştım.

Lâfzî tercümeyi okurken hissedilen ilk şey, ibaredeki akıcılığın, ifade gücünün, dildeki belâgatın ve kelâmdaki etkileyiciliğin yok olmasıdır. İnsan, Kur'ân'ın satırları altında okunduğu zaman

rûhunu vecde getirmeyen, kendisini ürpertmeyen, gözlerinden yaş akıtmayan, duygularını coşturmayan, aklı ve düşünceyi kuşatarak kalbe yerleşen şeyi hissettirmeyen cansız ibarelerle karşılaşır. Bu tür bir tesirin ortaya çıkması bir yana insan, tercümeyi okurken çoğu zaman benzerini getirmeleri için bütün dünyaya meydan okunan kitabın gerçekten bu mu olduğunu düşünüp durmaktadır. Bunun sebebi şudur: Lâfzî tercüme eleği, ilacın sadece kuru parçalarını içinden geçirmekte, Kur'ân'ın asıl ibaresindeki keskin edebî ruh üstte kalmakta ve bir parçası dahi tercümeye girememektedir. O ruh, eleğin üstünden uçup gitmektedir. Halbuki Kur'ân'ın etkileyiciliğinde onun saf öğretisi ve yüce anlamları kadar edebiyatının da büyük payı vardır. İşte bu, taş kalpli insanın dahi kalbini yumuşatan, şimşek çakması gibi bütün Arabistan topraklarını sarsan, en şiddetli muhaliflerine tesir gücünü kabul ettiren ve hatta bu büyülü kelâmı dinleyenlerin sonunda büyüsüne kapılacağı hususunda muhalifleri korkutan şey idi. Bu husus, Kur'ân'da olmasaydı ve tercümelerde karşılaştığımız şekilde bir dille nazil olmuş olsaydı, Arapların kalplerini ısıtmada ve yumuşatmada gerçekte sahip olduğu başarıyı asla elde edemezdi.

Lâfzî tercümelerin mizaçları tam olarak etkileyemeyişinin bir diğer sebebi, umumiyetle ya satır aralarına yazılmaları ya da yeni metoda göre sayfanın ikiye bölünerek bir tarafa Allah kelâmının diğer tarafa tercümenin yazılmasıdır. Bu, lâfzî tercüme okumak isteyen kişi için en uygun yoldur. Bu şekilde insan, her kelime ve her ayetin karşılığı olan tercümeyi bulur. Ancak bunun bir zararı vardır. İnsan, nasıl ki diğer kitapları okur ve onlardan etkilenirse, bu yolla ne Kur'ân tercümesini sürekli olarak okuyabilir, ne de ondan etkilenebilir. Çünkü devamlı olarak yabancı bir dilin ibaresi okurken kendisine engel olur. İngilizce Kur'ân tercümelerinde etkileyiciliği daha da ortadan kaldıran en büyük sebep, İncîl tercümesinde olduğu gibi Kur'ân'ın her ayetinin ayrı ayrı numaralarla tercüme edilmesidir. En güzel bir metni dahi cümle cümle ayırıp alt alta numaralayarak okuduğunuzda bağlantılı ve sürekli ibareden zihninizin aldığı etkinin yarısını bile o ayrı ayrı cümleleri okumakla alamazsınız.

Lâfzî tercümenin etkisiz olmasının en önemli sebeplerinden biri de şudur: Kur'ân'ın beyan tarzı yazılı değil, aksine hitabîdir. Onu naklederken konuşma dili yazı diline dönüştürülmez ve olduğu gibi tercüme edilirse bütün ibare bağlantısız bir hale gelecektir. Herkesin bildiği gibi Kur'ân, başlangıçta yazılı risaleler şeklinde yayımlanmamıştı. Aksine İslâm'a davet hususunda yerine ve gereğine göre Hz. Peygamber'e (sav) bir konuşma inzal edilmekte ve O da bir hutbe şeklinde insanlara onu duyurmaktaydı. Konuşma dili ile yazı dili arasında doğal olarak çok büyük fark vardır. Mesela, yazıdaki bir şüphe, açıklanarak ortadan kaldırılabilir. Ancak konuşma esnasında şüphe duyanlar bizzat karşımızda bulunduğu için çoğu kez *"insanlar böyle diyorlar"* deme zaruretiyle karşılaşmayız. Aksine konuşmacı, sözün gelişine uygun olarak onların şüphelerini izale eden bir söz sarf eder. Yazıda cümleden ayrı, ancak onunla yakın bağlantısı olan bir söz söylenecekse, bu husus cümlede kopukluk meydana gelmemesi için ara cümle halinde ibareden ayrılarak yazılır. Ancak konuşmacı, konuşma esnasında sadece lehçe ve hitab tarzını değiştirerek birçok ara cümle sarf edebilir ve hiçbir kopukluk da hissedilmez. Yazıda beyanı, ortam ile irtibatlandırmak için kelimelerden faydalanmamız gerekir. Ancak konuşmada ortam, bizzat beyan ile kendi irtibatını sağlamaktadır ve ortama işaret edilmeksizin söylenen sözler arasında hiçbir boşluk hissedilmez. Konuşmada mütekellim (birinci tekil şahıs) ve muhatap (ikinci tekil şahıs) sürekli değişir. Konuşmacı, kendi ifade gücüyle yer ve zamanı göz önünde tutarak sadece bir topluluktan bazen gaib sigasıyla bahseder, bazen onu hâzır sayıp doğrudan hitab eder, bazen tekil sigasıyla konuşur, bazen çoğul sigası kullanmaya başlar, bazen mütekellim bizzat kendisi olur, bazen bir topluluk tarafından konuşur, bazen bir üst gücün temsilciliğini yapar, bazen de o üstün güç, bizzat onun diliyle konuşmaya başlar. Bu husus, konuşmaya güzellik katar. Ancak aynı şey, yazıya geldiğinde kopukluğa sebep olur. İşte bu sebeplerden dolayıdır ki bir konuşma, yazıya döküldüğünde insan onu okurken kaçınılmaz olarak bir kopukluk hisseder. Kişi, asıl ko-

nuşma ortamından ne kadar uzaklaşırsa, bu his de o kadar artacaktır. Arapça Kur'ân'da dâhi bilmeyenlerin şikayet ettikleri bağlantısızlığın aslı işte budur. Böyle bir durumda kopukluğu ortadan kaldırmak için tefsîrî haşiyeler yoluyla kelâmdaki irtibatı ortaya koymaktan başka çare yoktur. Çünkü Kur'ân'ın asıl ibaresinde ekleme ve çıkarma yapmak haramdır. Ancak Kur'ân'ı başka bir dile tercüme ederken konuşma dili ihtiyatlı bir şekilde yazı diline aktarılırsa, gayet kolay bir şekilde bu kopukluk ortadan kalkabilir.

Bundan başka yukarıda işaret ettiğim gibi Kur'ân-ı Kerîm'deki her sûre aslında İslâm'a davetin herhangi bir aşamasında, özel bir durumda nazil olan bir hutbedir. Onun kendisine has bir arka plânı olurdu. Bazı özel durumlar bunu gerekli kılardı. Sûreler, bazı ihtiyaçları karşılamak için nazil olurdu. Kendisine has bu arka plân ve nüzul sebebiyle Kur'ân'ın bu sûrelerinin o kadar derin bağlantısı vardır ki birbirinden ayırarak mücerret kelimeler insanın önüne tercüme olarak konulursa, insan pek çok hususu kesinlikle anlamayacaktır. Dahası insan, pek çok hususu ters anlayacak, belki de Kur'ân'ın bir bütün olarak maksadını asla yakalayamayacaktır. Arapça Kur'ân meselesinde bu zorluğu aşmak için tefsirden yararlanmak gerekir. Çünkü Kur'ân'ın aslına herhangi bir ekleme yapılamaz. Ancak Kur'ân'ı başka bir dile tercüme ederken okuyucuların tam olarak anlayabilmesi için kelâmı bir ölçüye kadar arka plânı ve nüzul sebepleriyle irtibatlandırma özgürlüğünü kullanabiliriz.

Bir husus daha var ki o da şudur: Kur'ân her ne kadar açık bir Arapça ile nazil olmuşsa da kendisine has ıstılahî bir dile sahiptir. Kur'ân, çoğunlukla kelimeleri asıl lügat anlamlarının dışında özel bir anlamda kullanmıştır. Ayrıca Kur'ân'ın farklı yerlerde, farklı anlamlarda kullandığı pek çok kelime vardır. Yapılan lâfzî tercümelerde bu ıstılahî dili koruyabilmek çok zordur. Okuyucular, bu eksiklik neticesinde çoğu kez zihnî karışıklığa ve yanlış anlamalara kapılmaktadırlar. Mesela, küfür kelimesini alalım. Bu kelime, Kur'ân'ın ıstılahî dilinde asıl Arapça kelimeden ve fıkıhçıların ve kelâmcıların ıstılahından farklı anlam taşır. Sonra bizzat Kur'ân'da da her yerde aynı anlamda kullanılmamıştır. Kimi yerde bu kelimeyle imandan tamamen yoksun olma durumu kastedilmiş, kimi yerde bu kelime mücerret inkâr anlamında gelmiş, kimi yerde küfür kelimesiyle sadece şükretmemek ve nankörlük kastedilmiş, kimi yerde imanın gereklerinden herhangi birini yerine getirmemek küfür sayılmış, kimi yerde i'tikadî ikrar fakat amelî inkâr veya itaatsizlik için bu kelime kullanılmış, kimi yerde zahirî itaat fakat batınî i'tikatsızlık küfürle yorumlanmıştır. Bu farklı yerlerin hepsinde küfür kelimesini bizzat küfür olarak tercüme edersek veya başka bir kelime kullanırsak, şüphesiz tercüme kendi yerinde doğru olacaktır, ancak okuyucu kimi yerde manayı kavrayamayacak, kimi yerde yanlış anlayacak, kimi yerde ise tereddüde düşecektir.

İşte ben, lâfzî tercüme metodundaki bu eksiklik ve kusurları telâfi etmek için serbest tercüme metodunu benimsedim. Bunu yaparken Kur'ân'ın kelimelerini Urduca'ya çevirmek yerine Kur'ân'ın bir ibaresini okuyup anladığım manayı ve kalbimde bıraktığı etkiyi mümkün olduğunca doğru bir şekilde kendi dilime çevirmeye, üslupta tercüme havasının olmamasına, açık Arapça'yı açık Urduca'ya tercüme etmeye, konuşma dilindeki irtibatın doğal yolla yazı dilinde görünmesine, ilâhî kelâmın mana ve maksadını tam olarak açıklamakla birlikte onun şahane vakarı ve beyan gücünü de elimden geldiğince serbest tercümede yansıtmaya gayret ettim. Bu tür serbest tercüme için lâfzî tercümenin dışına çıkıp mananın eda edilmesine cesaret gösterilmesi her halükârda kaçınılmazdı. Ancak ben, uygulama alanı ilâhî kelâm olunca serbest tercüme metodundaki bu özgürlüğü korka korka kullandım. Yapabildiğimce ihtiyatlı davranarak Kur'ân'ın kendi ibaresi beyan özgürlüğüne ne kadar izin veriyorsa, o kadarla yetinmeye büyük özen gösterdim.

Sonra Kur'ân'ı tam olarak anlamak için emirlerindeki arka plânın insanın önünde olması gerektiğini, ancak bunun da tercümede tam olarak gösterilemeyeceğini bildiğim için her sûrenin

başına bir giriş kısmı yazdım. Giriş kısmında elimden geldiğince araştırarak sûrenin ne zaman nazil olduğunu, dönemin şartlarının ne olduğunu, İslâmî hareketin hangi aşamada olduğunu, hareketin ihtiyaçlarının olup olmadığını ve o dönemde hangi meselelerle karşılaşıldığını göstermeye çalıştım. Keza ayrı bir nüzul sebebi olan özel bir ayet veya ayetler topluluğunu olduğu yerde haşiyede açıkladım.

Haşiyelerde okuyucunun dikkatini Kur'ân'dan başka şeye çekecek herhangi bir bahse girmemeye son derece gayret ettim. Yazdığım bütün haşiyeler sadece iki tür yerde yazılmıştır. Birincisi, sıradan okuyucunun açıklama isteyeceği veya zihninde bir soru oluşacağı yahut da şüpheye düşeceğini hissettiğim yer. İkincisi, okuyucunun dikkat etmeden geçip gideceği ve Kur'ân'daki emrin asıl rûhunun kendisine kapalı kalacağından endişe ettiğim yer.

Bu kitaptan tam anlamıyla faydalanmak isteyenlere önce her sûrenin girişini dikkatlice okumalarını ve sûreyi bitirinceye kadar zaman zaman sûrenin girişini göz önünde bulundurmalarını tavsiye ediyorum. Sonra günlük olarak Kur'ân-ı Kerîm'in ne kadarlık kısmını okuyorlarsa, ondaki her bir ayetin önce lâfzî tercümesini okusunlar. Bunun için onlar, Farsça, Urduca veya İngilizce tercümeden istediklerini seçebilirler. Bundan sonra Tefhîmu'l-Kur'ân'daki serbest tercümeyi haşiyelere bakmaksızın sürekli bir ibare şeklinde okusunlar. Böylece Kur'ân'ın bu kısmının tam anlamı aynı anda önlerine gelecektir. Sonra her bir ayeti ayrıntılı bir şekilde anlamak için haşiyeleri okusunlar. Bu şekilde okumakla sıradan bir okuyucunun bir alim gibi olmasa da inşallah en iyi şekilde Kur'ân-ı Kerîm'e vakıf olacağını ümit ediyorum.

Ben, bu kitaba h.1361 senesinin Muharrem (m.1942, Şubat) ayında başlamıştım. Beş yıldan uzun bir süre çalışma devam etti. O kadar ki Yûsuf Sûresi'nin sonuna kadar tercüme ve tefhîm hazırlanmış oldu. Bundan sonra peyderpey öyle sebepler karşıma çıktı ki ne daha fazla bir şeyler yazma, ne de çalışmanın tamamlanan kısmını gözden geçirerek kitap şeklinde yayımlanacak hale getirebilme fırsatı bulabildim. Ancak kaderin bir cilvesi olsa gerek 1948'in Ekim ayında Milli Güvenlik Yasası gereğince aniden yakalanarak cezaevine gönderildim. Nitekim burada bu kitabı basılacak hale getirmek için gerekli olan fırsatı buldum. Allah'tan niyazım bu çalışmayı hangi maksat için yapmışsam, onun gerçekleşmesi ve bu kitabın Kur'ân-ı Kerîm'i anlamada Allah'ın kulları için gerçekten yardımcı olmasıdır.

Muvaffakiyet ancak yüce ve azim olan Allah'ın yardımıyladır.

Ebu'l-A'lâ Mevdûdî
Merkez Cezaevi/MULTAN
h.17 Zilkade 1368/m.11 Eylül 1949

GİRİŞ

Bu kısmın başlığına bakıp da kimse, benim Kur'ân'a bir giriş yazdığım zannına kapılmasın. Bu, Kur'ân'ın değil, Tefhîmu'l-Kur'ân'ın girişidir. Bunu yaparken iki amacı göz önünde bulundurdum.

1. Sıradan bir okuyucunun Kur'ân'ı okumaya başlamadan önce onu anlama yolunda kolaylık sağlayacak hususlara iyice vakıf olması... Aksi takdirde bu hususlar, okuma esnasında sürekli tereddüt meydana getirecektir. İnsan, çoğu zaman sadece bunları anlamadığı için yıllarca Kur'ân'ın manası üzerinde dolaşıp durmakta, onun derinliklerine inecek yolu bulamamaktadır.

2. Kur'ân'ı anlamaya çalışırken genellikle insanların zihinlerini meşgul eden sorulara önceden cevap vermek... Ben, bu giriş kısmında öncelikle kendi zihnimde beliren veya sonradan karşılaştığım sorulara cevap vereceğim. Bunlara ilaveten cevaplamam gereken başka sorular da olursa, bana bildirilsin. Onlara inşallah ikinci baskıda, yine bu giriş kısmında cevap vereceğim.

Okumaya alışık olduğumuz kitaplarda genellikle belli bir konu üzerinde bilgiler, görüşler ve deliller özel bir yazı düzeniyle birlikte sürekli bir şekilde beyan edilir. Bu sebeple şimdiye kadar Kur'ân'a yabancı kalan bir kişi, ilk kez onu okumaya niyet ettiğinde "*kitap*" olması hasebiyle Kur'ân'da da sıradan kitaplarda olduğu gibi önce konunun belirlenmiş olduğunu, sonra asıl konunun bölümlere ve kısımlara ayrılarak düzenli şekilde her bir mesele üzerinde konuşulduğunu, aynı şekilde hayatın her bir alanının da ayrı ayrı alınarak onunla ilgili hükümlerin arka arkaya yazılı olduğunu ümit eder. Ancak kitabı açıp okumaya başladığı zaman burada ümit ettiği şeyin tam aksine, şimdiye kadar yabancı olduğu başka bir beyan tarzı ile karşılaşır. Burada o, îtikâdî meseleler, ahlâkî öğretiler, şer'î hükümler, davet, nasihat, ibret, tenkîd, yergi, korkutma, müjde, tesellî, deliller, şahitler, tarihî kıssalar ve kainatın izlerine işaret gibi konuların birbiri arkasına geldiğini, aynı konunun farklı yollardan farklı kelimelerle tekrarlandığını, bir konudan sonra ikinci, ikinciden sonra üçüncü konunun aniden başladığını, belki bir konunun ortasında ikinci bir konunun geldiğini, birinci ve ikinci tekil şahısların sürekli değiştiğini, hitabın anbean farklı yönlere kaydığını, bölümlerin ve kısımların ayrıldığına dair herhangi bir işaretin olmadığını, tarihin bile tarih yazarlığı tarzında olmadığını, felsefe ve tabiat üstü olayların mantık ve felsefe diliyle ifade edilmediğini, insan ve alemdeki varlıklardan tabiî ilimlerde olduğu gibi bahsedilmediğini, medeniyet, siyaset, maişet ve muaşeret üzerine konuşmaların sosyal ilimlerdeki gibi yapılmadığını, kanunî hükümler ve kanun esaslarının hukukçuların tarzından tamamen farklı beyan edildiğini, ahlâkî eğitimin ahlâk felsefesinin bütün literatüründen ayrı bir tarzda olduğunu görecektir. İnsan, bütün bunları önceki kitap tasavvuruna aykırı bularak perişan olur. Dahası, başından sonuna kadar sayısız irili ufaklı farklı parçalardan oluşan, ancak sürekli ibare şeklinde yazılmış olan düzensiz, bağlantısız ve dağınık bir kelâm olduğunu hissetmeye başlar. Muhalif nokta-i nazardan bakanlar, ona türlü türlü itirazlarda bulunurlar. Muvafık nokta-i nazardan bakanlar, bazen manaya gözlerini kapatıp şüphelerden korunmaya gayret ederler, bazen görünürdeki bu düzensizliği tevil ederek gönüllerini rahatlatırlar, bazen doğal olmayan yollardan bir bağ arayarak ilginç neticeler çıkarırlar, bazen de "*perakende nazariyesini*" kabul ederler ki bu sebeple her ayet siyak ve sibakından ayrılarak sözü söyleyenin amacına aykırı düşen anlamların verildiği hedef tahtası haline gelmektedir.

Okuyucunun bir kitabı iyice anlayabilmesi için konusunu, maksadını, ana düşüncesini, üslûbunu, ıstılâhî dilini, özel yorum tarzını ve zahirî ibarenin gerisinde beyanların bağlantılı olduğu hal ve uygulamaları da göz önünde bulundurması gerekir. Genellikle okuduğumuz kitaplarda bu hususlar kolaylıkla bulunur. Dolayısıyla kitabın konularındaki inceliğe ulaşmada zorluk çekmeyiz. Ancak diğer kitaplarda bulmaya alışık olduğumuz şekilde bunları Kur'ân'da bulamayız. Bunun için içimizden biri, sıradan bir okuyucu zihniyetiyle hareket ederek Kur'ân'ı okumaya başladığında kitabın konusunu, amacını ve ana fikrini bulamaz. Onun üslûbu ve yorum tarzı kendisine yabancı gelir. Çoğu yerde ibarelerin arka planı

da gözünden kaçar. Netice itibariyle müteferrik ayetler içerisine serpiştirilmiş olan hikmet incilerinden az veya çok faydalanmasına rağmen Allah kelâmının asıl rûhuna ulaşmaktan mahrum kalacak ve kitabın ilmini öğrenmek yerine sadece kitabın bazı dağınık mana ve faydalarıyla yetinmek zorunda kalacaktır. Bundan da öte Kur'ân'ı okuyarak şüpheye kapılan çoğu kimsenin yoldan çıkmasının bir sebebi de şudur: Onlar, kitabı anlamada gerekli olan bu temel ilkeleri bilmeden Kur'ân'ı okudukları zaman Kur'ân'ın sayfalarındaki farklı konular kendilerine dağınık görünmekte, çoğu ayetin manasını anlayamamaktadırlar. Pek çok ayetin kendi yerinde hikmet nûruyla parıldadığını görmekte, ancak ibarenin siyakı ile tamamen bağlantısız olduğunu hissetmektedirler. Bazı yerlerde yorumları ve üslûbu bilmemek onları asıl manadan çekip başka bir tarafa götürmekte, çoğu zaman arka planı tam olarak bilmemek büyük yanlış anlamalara sebep olmaktadır.

Kur'ân ne tür bir kitaptır? Onun nüzul keyfiyeti ve tertib türü nedir? Ondaki hitabın konusu nedir? Ondaki bütün bahisler hangi amaca yöneliktir? Onun bu sayısız farklı türdeki konuları hangi ana fikirle bağlantılıdır? O, kendi amacı için nasıl bir istidlâl tarzı ve nasıl bir üslûb seçmiştir? İnsan, işin başında bu ve bunun gibi diğer bazı gerekli soruların cevabını açık ve doğru bir şekilde bulursa, pek çok tehlikeden kurtulabilir ve anlama yolları kendisine açılabilir. Kur'ân'da yazı düzeni arayan ve onu bulamayıp kitabın sayfaları arasında dolaşıp duran kişinin perişan olmasının asıl sebebi, Kur'ân'ı okumadaki bu temel ilkeleri bilmemesidir. O, "*din konusunda bir kitap*" okuyorum zannıyla mütalaaya başlar. Zihnindeki "*din konusu*" ve "*kitap*" tasavvuru genellikle zihinlerde bulunan "*din*" ve "*kitap*" tasavvuruna benzer. Ancak orada kendi zihnî tasavvurundan tamamen farklı bir şeyle karşılaştığında onunla kendisini özdeşleştiremez. Konunun maksadını kavrayamaması sebebiyle yabancı bir yolcunun şehrin sokaklarında kaybolup gitmesi gibi satır aralarında öylesine dolaşıp durur. Eğer kişiye okuyacağı kitabın bütün dünya literatüründe kendi tarzında tek kitap olduğu, dünyadaki bütün kitaplardan farklı olarak tasnif edildiği, konu, içerik ve tertîbi açısından da apayrı bir şey olduğu, dolayısıyla şimdiye kadar okuduğu kitaplardan zihninde oluşan kitap kalıbının Kur'ân'ı anlamada kendisine yardımcı olmayacağı, aksine engel olacağı, onu anlamak istiyorsa, önceden edindiği kıyasları zihninden çıkarıp Kur'ân'ın ilginç özelliklerini tanıması gerektiği önceden söylenirse, bu kaybolmuşluktan kurtulacaktır.

Okuyucu, bu konuda ilk olarak Kur'ân'ın aslına vakıf olmalıdır. O, ister iman etsin ister etmesin, Kur'ân'ı anlamak için başlangıç noktası olarak bizzat Kur'ân ve onu tebliğ eden kişinin (yani Hz. Peygamberin) beyanını asıl olarak kabul etmek zorundadır. Yani:

1. Bütün kainatın yaratıcısı, mâliki ve hükümranı olan Allah, sınırsız mülkünün yeryüzü dediğimiz kesiminde insanı yaratmış, ona öğrenme, düşünme ve anlama kuvveti vermiş, iyiliği kötülükten ayırt etme melekesi bahşetmiş, seçme ve irade özgürlüğü ihsan etmiş, tasarruf yetkileri vermiş, kısacası bir tür muhtariyet vererek onu yeryüzünde kendisine halife kılmıştır.

2. Allah Tealâ, insanı bu göreve atarken kulağını iyice açarak zihnine şunları yerleştirmiştir: Ben, senin ve bütün cihanın mâliki, mabudu ve hâkimiyim. Sen, benim bu saltanatımda ne bağımsızsın, ne de bir başkasının kulusun. Ayrıca benden başkası itaate, kulluğa ve ibadete lâyık değildir. Sizi yetkilerle donatarak gönderdiğim bu dünya hayatı aslında sizin için sonradan bana döneceğiniz ve yaptıklarınızı ölçerek imtihanda kimin başarılı, kimin başarısız olduğuna karar vereceğim bir imtihan müddetidir. Sizin için doğru olan davranış beni tek mabudunuz ve tek hâkiminiz olarak kabul etmeniz, dünyada göndereceğim talimata göre hareket etmeniz ve dünyanın imtihan yurdu olduğunu bilerek asıl maksadınızın son kararımda başarılı olmak olduğu bilinciyle yaşamanızdır. Aksi takdirde bundan farklı olan her davranışınız yanlış olacaktır. Eğer birinci yolu seçerseniz, ki seçip seçmemekte özgürsünüz, dünyada güven ve huzur bulacaksınız. Bana döndüğünüzde de size adı cennet olan ebedî saadet yurdunu vereceğim. Eğer başka bir yol tutarsanız, ki bunda da özgürsünüz, dünyada fesat ve huzursuzlukla karşılaşacak, bu dünyadan göçüp ahiret alemine geldiğinizde ise adı cehennem olan ebedî üzüntü ve musibet çukuruna atılacaksınız.

3. Allah Tealâ, böyle bir tembihte bulunarak insan oğluna dünyada yer vermiştir. Ayrıca bu türün ilk fertleri olan Adem ve Havva'ya yaşarken kendilerinin ve çocuklarının uyması gereken talimatlar da vermiştir. Bu ilk insanlar, cehalet ve karanlıklar içerisinde dünyaya gelmemişlerdi. Aksine Allah Tealâ, tam bir aydınlık içerisinde onları hayata göndermiştir. Onlar, gerçeği biliyorlardı. Kendilerine hayat kanunları anlatılmıştı. Onların yaşam düstürü Allah'a itaat (yani İslâm) idi. Dahası onlar, evlâtlarına Allah'a itaatkâr (Müslüman) bir şekilde yaşamayı öğretip göçmüşlerdi. Ancak insanlar, sonraki yüzyıllarda yavaş yavaş bu doğru yaşam tarzından (din) saparak farklı türdeki yanlış yollara saptılar. İnsanlar, gafletten bazen onu kaybettikleri gibi bazen de art niyetle tahrif ettiler. Onlar, yerdeki ve gökteki farklı insanî ve gayri insanî, hayalî ve maddî varlıkları Allah'a ilâhlıkta ortak koştular. Onlar, Allah'ın verdiği hakikat ilmine (el-ilm) türlü türlü evham, nazariye ve felsefeleri karıştırarak sayısız dinler icat ettiler. Onlar, Allah'ın belirlediği âdilâne medeniyet ve ahlâk prensiplerini (şeriat) terk edip ya da bozup nefsanî arzularına ve taassuplarına göre Allah'ın zemininin zulümle dolmasına sebep olan hayat kanunları uydurdular.

4. Allah'ın insana verdiği sınırlı özgürlüğe karşı yaratıcı müdahalesine dayanarak bu bozulmuş insanları zorla doğru yola döndürmesi uygun düşmezdi. Ayrıca insan oğlu ve onun farklı kavimlerine dünyada çalışmaları için verdiği mühlet içerisinde isyan belirir belirmez onları helâk etmesi de uygun düşmezdi. Sonra Allah, yaratmanın başından beri insan oğlunun özgürlüğünü koruyarak yaşadığı sürece kendisine rehberlik etme sorumluluğunu da üzerine almıştır. Nitekim Allah, kendi üzerine almış olduğu bu sorumluluğu yerine getirmek için bizzat insanlar içinden kendisine iman eden ve rızasını gözeten kişileri seçmeye başladı. Allah, onları kendisine temsilci kıldı. Onlara mesajlarını gönderdi. Kendilerine hakikat ilmini bahşetti. Onlara doğru hayat kanunlarını verdi ve onları yoldan çıkmış adem oğlunu doğru yola çağırmakla görevlendirdi.

5. Bu peygamberler, farklı kavimlerde ve farklı ülkelerde ortaya çıktılar. Peygamberlerin gelişi binlerce yıl devam etti. Binlerce peygamber gönderildi. Onların hepsi, aynı dinle gelmişlerdi. Yani daha ilk günden insan oğluna anlatılan doğru yol. Onların hepsi, aynı hidayete tâbi idiler. Yani daha en başta insan oğlu için öngörülen ezelî ve ebedî ahlâk ve medeniyet prensipleri. Onların hepsinin misyonu aynı idi. Yani bu din ve bu hidayete kendi ırklarını davet etmek, sonra da bu daveti kabul edenleri bir araya getirerek Allah'ın kanununa bağlı, dünyada ilâhî kanunlara itaati sağlayan ve bu kanunlara karşı gelenleri engellemek için çalışan bir ümmet oluşturmak. Bu peygamberler, kendi dönemlerinde misyonlarını en iyi şekilde yerine getirdiler. Ancak her zaman olduğu gibi insanların büyük bir kısmı, onların davetlerini kabul etmediler. Dahası, daveti kabul edip İslâm ümmetine girenler de yavaş yavaş yoldan çıktılar. O kadar ki onlardan bazıları ilâhî hidayeti tamamen kaybettiler. Bazıları da Allah'ın emirlerini kendi uydurdukları şeylerle değiştirdiler.

6. Nihayet Allah Tealâ önceki peygamberlerin yapa geldikleri iş için Arabistan topraklarında Hz. Muhammed'i (sav) görevlendirdi. Onun muhatabı hem sıradan insanlar, hem de önceki nebîlerin sapıtmış takipçileriydi. Hepsini doğru yola davet etmek, Allah'ın hidayetini hepsine yeniden ulaştırmak, daveti ve hidayeti kabul edenleri bir taraftan hayat nizamlarını Allah'ın emirlerine göre oluşturan, diğer taraftan dünyanın ıslahı için çalışan bir ümmet haline getirmek onun göreviydi. Kur'ân, işte bu davet ve hidayetin kitabıdır ve Allah, onu Hz. Muhammed'e (sav) indirmiştir. Kur'ân'ın bu aslî yönü öğrenildikten sonra okuyucunun kitabın konusunu, ana fikrini ve maksadını anlaması kolaylaşacaktır.

Herkes tarafından kabul edildiği üzere insanın felahına ve hüsranına sebep olacak şeyleri göstermesi açısından Kur'ân'ın konusu insandır.

Kur'ân'ın ana fikri şudur: Zahire bakış, fikir jimnastiği veya arzularına köle olması sebebiyle insan oğlunun Allah, kainat nizamı, kendi varlığı ve dünyevî hayatı ile ilgili edindiği nazariyeler ve bu nazariyelere dayanarak seçtiği yollar herkes tarafından da kabul edildiği üzere yanlış ve netice itibariyle insan için öldürücüdür. Hakikat ise Allah'ın insanı halife kılarken bizzat söylediği şeydir. Bu hakikat açısından insan için doğru ve neticesi iyi olan yol önceki sayfalarda "*doğru yol*" adıyla beyan ettiğimiz yoldur.

Kur'ân'ın amacı, insanı bu doğru yola davet etmek ve insanın kendi gafleti sebebiyle kaybettiği ya da ihaneti sebebiyle değiştirdiği ilâhî hidayeti açık bir şekilde sunmaktır.

İnsan, bu üç temel hususu zihnine yerleştirip Kur'ân'a baktığında bu kitabın konusundan, maksadından ve ana fikrinden kıl payı kadar bile ayrılmadığını açıkça görecektir. Onun farklı konuları bir kolyenin büyüklü küçüklü rengarenk taşlarının kolyede dizili oluşu gibi baştan sona kadar ana fikriyle iç içe geçmiştir. O, yerin ve göğün yapısı, insanın yaratılışı, kainatın izlerini müşahede ve geçmiş kavimlerin olaylarından bahseder. Farklı kavimlerin inanç, ahlâk ve uygulamalarını tenkit eder. Tabiat üstü olayları açıklar. Diğer pek çok şeylerden de bahseder. Ancak fizik, tarih, felsefe ya da başka bir bilimi öğretmek için değil, aksine herkesin kabul ettiği gerçeklerle ilgili insanın yanlış anlayışlarını ortadan kaldırmak, asıl hakikati insanların zihnine yerleştirmek, hakikate aykırı davranışların yanlışlığını ve kötü sonuçlarını ortaya koymak ve hakikate uygun ve sonu iyi olan yola davet etmek için. İşte bu sebeple Kur'ân, amacı için gereken ölçüde ve tarzda her şeyden bahseder. Bu şeylerden gerektiği kadar bahsettikten sonra konu dışı ayrıntıları bırakıp maksadına ve ana fikrine geri döner. Onun bütün beyanı, değişmeksizin "*davet*" noktasında döner durur.

Ancak insan, Kur'ân'ın üslubunu, tertîbini ve pek çok konusunu onun nüzul keyfiyetini anlamadıkça iyi bir şekilde kavrayamaz.

Kur'ân, Allah Tealâ'nın bir anda yazarak Hz. Muhammed'e (sav) verdiği ve onu yayımlayarak insanları belli bir yaşam tarzına çağır dediği türden bir kitap değildir. Keza yazarlara has tarzda kitabın konusunun ve ana fikrinin anlatıldığı türden bir kitap da değildir. İşte bu sebeple onda tasnif düzeni ve kitabî üslup bulunmaz. Aslında Kur'ân, Allah Tealâ'nın Arabistan'ın Mekke şehrindeki bir kulunu peygamberlik hizmeti için seçtiği ve kendisine şehrinden ve kabilesi (Kureyş'ten) davete başlaması emrini verdiği bir kitaptır. Bu işe başlamak için başlangıçta sadece gerekli olan talimatlar gönderildi. Bunlar, daha ziyade üç konudan oluşmaktaydı.

1. Peygamberin bizzat kendisini bu muhteşem iş için nasıl hazırlayacağını ve hangi tarz üzere çalışacağını öğretmek.

2. Herkesin kabul ettiği gerçeklerle ilgili ibtidâî bilgiler vermek ve hakikat hakkında civardaki insanlarda bulunan ve hatalı davranmalarına sebep olan yanlış anlayışları toplu olarak reddetmek.

3. Doğru yola davet ve tâbi olunduğunda insan için kurtuluş ve saadet vesilesi olan ilâhî hidayetin temel ahlak prensiplerini beyan etmek.

Başlangıçta bu mesajlar, davetin başı olması münasebetiyle dilin son derece akıcı, son derece şirin, son derece etkili ve muhatap kavmin zevkine uygun en güzel edebî tarza bürünmüş olduğu küçük küçük kısa hutbelerden oluşurdu. Böylece bu sözler, gönüllere ok gibi girecek, kulaklar terennümü sebebiyle kendiliğinden ona yönelecek ve diller uyum güzelliği sebebiyle elde olmadan onu tekrarlayacaktı. Sonra bu mesajlarda yöresel unsurlar çok fazlaydı. Her ne kadar evrensel gerçekler beyan ediliyorsa da bunlar için deliller, kanıtlar ve misaller muhatabın iyi bildiği en yakın çevreden alınmıştı. Bütün konuşmalar, etkilensinler diye bizzat onların tarihi, onların gelenekleri, onların günlük müşahedeleri, îtikâdî, ahlâkî ve ictimâî bozuklukları üzerineydi.

Davetin bu ilk aşaması, takriben 4-5 yıl sürdü. Bu aşamada Hz. Muhammed'in (sav) tebliğine üç şekilde karşılık verildi.

1. Bazı salih kimseler, bu daveti kabul edip Müslüman oldular.

2. Büyük çoğunluk, cehalet, çıkar veya atalarının yoluna duydukları muhabbet sebebiyle muhalefet etti.

3. Bu yeni davetin sesi, Mekke ve Kureyş hududundan çıkıp nispeten daha geniş kitlelere ulaşmaya başladı.

Burada davetin ikinci aşaması başlıyor. Bu merhalede İslâmî hareket ile eski cahiliyye arasında 8-9 yıl boyunca devam eden çetin mücadeleler oldu. Sadece Mekke ve Kureyş Kabilesi içinde değil, Arabistan'ın birçok kesiminde eski cahiliyyeyi devam ettirmek isteyenler, bu hareketi zor kullanarak (baskıyla) yok etmek istediler. Onlar, İslâmî hareketi sindirmek için bütün yolları denediler. Yalan propagandada bulundular. Suçladılar, itiraz ettiler, şüphe uyandırmaya çalıştılar. İnsanların gönüllerine türlü türlü vesveseler verdiler. Bilgisiz insanları Hz. Muhammed'in

(sav) sözlerini dinlemekten alıkoymaya çalıştılar. İslâm'ı kabul edenlere acımasızca zulmettiler. İktisâdî ve ictimâî yönden ilişkilerini kestiler. Onları öylesine zor bir durumda bıraktılar ki pek çokları iki kez evlerini terk edip Habeşistan'a hicret etmeye mecbur kaldılar. Sonunda onların hepsi, Medine'ye hicret etmek zorunda kaldı. Ancak bu şiddetli ve her gün artan engellemelere rağmen İslâmî hareket yayılmaya devam etti. Mekke'de en azından bir üyesi Müslüman olmayan tek bir aile ve ev kalmamıştı. İslâm muhaliflerinin düşmanlığındaki şiddet ve acımasızlığın genel sebebi, kardeşlerinin, yeğenlerinin, oğullarının, kızlarının, kız kardeşlerinin ve enistelerinin İslâm'a davetin sadece taraftarı değil, aynı zamanda canlarını veren birer hâmisi olmaları ve de ciğer parelerinin bizzat kendileriyle savaşmaya hazır olmasıydı. Hepsinden önemlisi eski cahiliyyeden koparak bu yeni harekete katılanlar, önce de kendi toplumunun en seçkin kişileriydi. Onlar, İslâmî harekete katıldıktan sonra öylesine iyi, dürüst ve temiz ahlâklı insanlar haline geliyorlardı ki dünya böyle kişileri kendi safına çeken ve onları bu hale getiren davetin üstünlüğüne ilgisiz kalamazdı.

Allah Tealâ, bu uzun ve çetin mücadele esnasında nebîsine gereken durumlarda ırmak gibi akıcı, sel gibi kuvvetli ve kor ateş gibi etkisi olan coşkulu hutbeler inzal ediyordu. Bu hutbelerde bir yandan iman ehline ilk görevleri anlatılmış; içlerinde ictimâî bilinç yaratılmış; kendilerine takva, ahlâkî fazilet ve temiz hasletler kazandırılmış; hak dîni tebliğ etme metodu verilmiş; muvaffakiyet sözü ve cennet müjdeleriyle cesaretlendirilmiş; sabır ve metanetle Allah yolunda çalışmaya teşvik edilmiş; sıkıntılara katlanma ve şiddetli muhalefete karşı koyabilmeleri için fedakârlık duygusuyla teçhiz edilmişler; diğer yandan muhalifler, doğru yoldan yüz çevirenler ve gaflet uykusunda olanlar, tarihini bizzat bildikleri kavimlerin akıbetleriyle korkutulmuş; yolculuklarında harabelerinden her gün geçtikleri o yok olmuş şehirlerin izleri ibret olarak gösterilmiş; gece gündüz, yerde ve gökte gözlerinin önünde olan ve bizzat hayatlarında da her zaman karşılaştıkları ve hissettikleri açık işaretlerle tevhîdin ve ahiretin delilleri verilmiş; şirk, bağımsızlık iddiası, ahireti inkâr, ataları taklit etmenin yanlışlığı aklı ve gönlü mutmain edici şekilde apaçık delillerle ortaya konmuştur. Sonra tek tek şüpheleri giderilmiş, itirazlara makul cevaplar verilmiş, içine düştükleri ve başkalarını da düşürmek istedikleri belirsizlik netleştirilmiştir. Cahiliyye, her taraftan kuşatılıp öylesine sıkıştırılmıştır ki aklın dünyasında barınacak yeri kalmamıştır. Bununla birlikte onlar, Allah'ın gazabı, kıyametin dehşeti ve cehennem azabıyla korkutulmuşlar; kötü ahlâk, yanlış yaşam tarzı, cahilâne gelenek-görenekler, hakka düşmanlık ve mü'minlere eziyet sebebiyle lanetlenmişler; kadim zamanlardan beri Allah'ın sevdiği salih kültürlerin inşasına temel olan ahlâk ve medeniyet prensipleri önlerine konulmuştur.

Bu merhale, bizatihi her aşamasında davetin daha da genişlediği, gayret ve çaba ile birlikte engelleme ve saldırıların daha da şiddetlendiği, farklı inanç ve farklı hareket tarzına sahip gruplarla karşılaşıldığı ve buna göre Allah'tan gelen mesajlarda konu çeşitliliğinin arttığı farklı aşamalardan oluşmaktadır. İşte bunlar, Kur'ân-ı Kerîm'deki Mekkî sûrelerin arka plânıdır.

Mekke'deki bu İslâmî hareket, başlangıcından 13 yıl sonra aniden Medine'de Arabistan'ın her tarafından Müslümanları bir araya getirip gücünü toplamasına imkan sağlayan yeni bir merkez buldu. Nitekim Hz. Muhammed (sav) ve pek çok Müslüman, Medine'ye hicret ettiler. Bu şekilde İslâmî hareket, üçüncü aşamaya girmiş oldu.

Bu merhalede vaziyet tamamen değişmişti. İslâm toplumu, düzenli bir devletin temelini atmada başarılı olmuştu. Eski cahiliyye önderlerine karşı silâhlı mücadele başlamıştı. Önceki peygamberlerin ümmetleriyle de (Yahûdî ve Hıristiyan) karşı karşıya gelindi. Bizzat İslâm toplumunun iç nizamına münafıklar sızmış ve bunların bertaraf edilmesi gerekiyordu. Nihayet İslâmî hareket, 10 yıl süren çetin mücadeleden geçip bütün Arabistan'ı kontrolü altına aldığı ve alemşümul davet ve ıslah kapısının kendisine açıldığı menzile ulaşmış oldu. Bu merhalenin de farklı menzilleri vardı. Her menzilde İslâmî hareketin kendine has ihtiyaçları vardı. Allah Tealâ, bu ihtiyaçları gidermek için Hz. Muhammed'e (sav) bazen ateşli hutbeler, bazen şahane hükümler, bazen muallimlere has eğitim-öğretim, bazen ıslahçılara has anlatım tarzında hutbeler inzal ediyordu. Bu hutbelerde cemaat, devlet ve salih mede-

niyetin nasıl inşa edileceği, hayatın farklı alanlarının hangi esaslar üzerine oturtulacağı, münafıklara karşı nasıl davranılacağı, zımmî kâfirlere karşı nasıl muamele edileceği, kitap ehli ile ne tür bir ilişki kurulacağı, savaşta düşmana ve anlaşma yapılan kavimlere karşı nasıl bir yol izleneceği ve bu düzenli iman ehlinin dünyada Allah'ın halifeliği görevini yerine getirmek için kendisini nasıl hazırlayacağı anlatılmıştır. Müslümanlar bu hutbelerde bir yandan eğitiliyor; zayıflıklarına işaret edilip uyarılıyor; Allah yolunda can ve mallarıyla cihada teşvik ediliyor; yenilgi ve zafer, sıkıntı ve rahat, iyi ve kötü, güven ve korku hali gibi kısaca her duruma uygun ahlâk dersleri veriliyor; Hz. Muhammed'den (sav) sonra onun halifesi sıfatıyla bu davet ve ıslah işini gerçekleştirebilecek şekilde yetiştiriliyor; diğer yandan iman dairesinin dışında olan kitap ehli, münafıklar, kâfirler ve müşriklere hüccetin tamama erdirilmesi maksadıyla farklı durumları göz önüne alınarak anlatma, yumuşak bir şekilde davet etme, şiddetli kınama ve nasihat, Allah'ın azabıyla korkutma ve ders verici olaylarla ikaz çalışmaları yapılıyordu.

İşte bunlar da Kur'ân-ı Kerîm'deki Medenî sûrelerin arka plânıdır.

Bu beyandan Kur'ân-ı Kerîm'in bir davetle birlikte inmeye başladığı hususu açığa çıkmaktadır. Bu davet, başlangıcından sonuna kadar 23 yıl boyunca hangi aşamalardan ve hangi menzillerden geçmişse, farklı türdeki ihtiyaçlarına uygun olarak Kur'ân'ın farklı kısımları nazil olmuştur. Böyle bir kitapta doktora derecesi almak için yazılan bir kitapta izlenen yazı düzeninin olamayacağı açıktır. Sonra bu davetin gelişmesine paralel olarak nazil olan büyüklü küçüklü Kur'ân ayetleri de risaleler (kitapçık) şeklinde yayımlanmadığı, aksine konuşma şeklinde beyan edilip o şekilde yayıldığı için onların üslubu da yazılı değil, hitabet tarzında idi. Ayrıca bu hitabet tarzı, bir profesörün konferanslarındaki gibi değil, aksine kalbe, akla ve duygulara hitap etmesi gereken, her türlü zihniyetle karşılaşan, davet, tebliğ ve fiilî hareketi esnasında sayısız farklı durumda çalışması gereken bir davetçinin hutbelerindeki hitap gibiydi. Mümkün olan her yönden sözünü kalplere yerleştirmek, düşünce dünyasını değiştirmek, duyguları coşturmak, muhalefetin gücünü kırmak, taraftarlarını ıslah edip eğitmek, onlarda coşku ve azim meydana getirmek, düşmanları dost kılmak, münkirlere ikrar ettirmek, muhaliflerin delillerini boşa çıkarmak, onların ahlâkî güçlerinin kökünü kazımak. Kısacası o, bir davetin önderi ve bir hareketin lideri olarak gerekli olan her şeyi yapmak zorundaydı. Dolayısıyla bu iş için Allah'ın peygamberine inzal ettiği sözlerin hitabet tarzı bir davetin durumuna münasip olan tarz idi. Onda kolejdeki konferansların tarzına benzer bir tarz aramak doğru değildir.

İşte bu noktada Kur'ân'daki konuların niçin bu kadar tekrar edildiği hususu daha iyi anlaşılabilir. Bir davet veya fiili bir hareketten beklenen şey, hangi zaman ve hangi aşamada ise içinde bulunduğu merhaleyle uyum içerisinde olan sözler söylemesidir. Davet, belli bir aşamada durdukça sonraki aşamalarla ilgili sözler sarf etmemeli, aksine ister aylar sürsün ister yıllar, aynı aşama ile ilgili hususları tekrarlamalıdır. Ancak aynı tür sözler, aynı ibare ve tarzda tekrarlanırsa, kulaklar onu dinlemekten yorulacak, mizaçlar bıkmaya başlayacaktır. Dolayısıyla her aşamada tekrar tekrar söylenen sözlerin güzelce gönüllere yerleşmesi ve davetin her bir menzilinin müstahkem olması için her defasında yeni kelimeler, yeni üslup ve yeni bir ihtişamla söylenmesi de gerekir. Bununla birlikte davet, hangi inanç ve prensipler üzerine bina edilmişse, ilk adımdan son aşamaya kadar bunların herhangi bir zaman ve durumda gözlerden kaçmasına müsaade edilmemelidir. Aksine onlar, davetin her aşamasında her halükârda tekrarlanmalıdır. İşte bu sebepledir ki İslâm'a davetin bir aşamasında ne kadar sûre nazil olmuşsa, hepsinde genellikle aynı tür konular, aynı kelimeler ve aynı üslub değişerek gelmiştir. Ancak tevhid, ilâhî sıfatlar, ahiret ve ahiretteki sorgu, ceza, mükâfat, risalet, kitaba iman, takva, sabır ve tevekkül gibi diğer temel konuların Kur'ân'da tekrarlandığı görülmektedir. Çünkü bu hareketin herhangi bir aşamasında dahi bunlara ilgisiz kalınamazdı. Bu temel düşünceler, azıcık bile zayıf olsaydı, İslâmî hareket gerçek rûhuyla ilerleyemezdi.

Eğer dikkat edilirse, bu beyan ile Hz. Muhammed'in (sav) Kur'ân'ı nazil olduğu tertiple niçin yazdırtmadığı sorusu da cevaplanmış olmaktadır. Yukarıda anlatıldığı üzere davet, hangi

tertiple başlamış ve gelişmişse, Kur'ân 23 yıl boyunca o tertib ile nazil olmuştur. Şu halde davetin tamamlanmasından sonra nazil olmuş olan parçaların sadece davetin gelişmesiyle uyum arz eden tertîbinin hiçbir şekilde doğru olmayacağı açıktır. Artık onların davetin tamamlanmasından sonraki duruma en uygun olan başka bir tertîbi gerekmekteydi. Çünkü başlangıçta davetin ilk muhatabı İslâm'ı hiç bilmeyen kimselerdi. Bunun için eğitim ve telkin faaliyetine o zaman en baştan başlanılmıştı. Ancak davetin tamamlanmasından sonra onun ilk muhatabı davete iman edip bir ümmet olan ve peygamberin nazarî ve amelî olarak tekmil edip kendilerine havale ettiği işi devam ettirme sorumluluğunu üzerlerine almış olan kimselerdi. Artık kaçınılmaz olarak öncelikli hale gelen şey, bu insanların görevlerini, hayat kanunlarını, önceki peygamberlerin ümmetlerinde ortaya çıkan fitneleri iyice öğrenmeleri, sonra İslâm'dan habersiz olan dünyanın karşısına Allah'ın hidayetini sunmak için çıkmalarıdır.

Buna ilaveten insan, Kur'ân'ın ne tür bir kitap olduğunu iyice anlarsa, benzer konuların aynı yerde toplanmasının kitabın mizacına uymayacağı hakikatini de kendiliğinden kavrayacaktır. Kur'ân'ın mizacından beklenen şey, Medine dönemindeki hususların Mekke dönemindeki eğitimle birlikte, Mekke dönemindeki konuşmaların Medine dönemindeki konuşmalarla birlikte, başlangıçtaki konuşmaların sondaki telkinlerle birlikte, son dönemdeki emirlerin baştaki öğretilerle yan yana tekrar tekrar okuyucunun önüne gelmesidir. Böylece İslâm, tam ve kapsamlı olarak okuyucunun gözleri önünde olacak ve hiçbir zaman tek yönlü olmayacaktır.

Sonra Kur'ân, nüzul tertibine göre yazılmış olsa bile bu tertip sonraki insanlar için Kur'ân ile birlikte onun bütün nüzul tarihi ve her bir parçasının nüzul sebebi yazılıp eklendiği zaman anlamlı olabilirdi. Bu da kaçınılmaz olarak Kur'ân'ın bir eki olurdu. Bu husus, Allah Tealâ'nın kendi kelâmını yazdırtıp koruması yönündeki maksada aykırıydı. Burada göz önünde tutulan şey, halis ilâhî kelâmın içine başka bir söz karışmaksızın ve katılmaksızın kendi öz şekliyle yazılması, çocuk, genç, yaşlı, kadın erkek, şehirli, köylü, sıradan insan ve alim herkesin onu okuması, her zaman, her yer ve her şartta okuması, her akıl derecesindeki insanın en azından yaratıcısının kendisinden ne isteyip ne istemediğini mutlaka öğrenmesidir. Eğer bu ilâhî kelâm mecmuasına uzun uzadıya bir tarih eklenirse ve onun da okunması zorunlu tutulursa, bu maksadın tahakkuk etmeyeceği açıktır.

Gerçek şu ki Kur'ân'ın mevcut tertîbine itiraz edenlerin bir yandan onun maksadını bilmedikleri, diğer yandan bu kitabın tarih ve sosyoloji öğrencileri için nazil olduğu şeklinde yanlış bir anlayışa düştükleri de anlaşılıyor.

Kur'ân'ın tertîbi ile ilgili olarak okuyucuların bilmesi gereken bir başka husus da şudur. Kur'ân, sonraki insanlar tarafından tertip edilmemiştir. Aksine bizzat Hz. Muhammed (sav), Allah Tealâ'nın talimatı ile Kur'ân'ı bu şekilde yazdırtmıştır. Kural şu idi: Hz. Peygamber, herhangi bir sûre nazil olduğu anda katiplerinden birini çağırır, o sûreyi harfiyen yazdırdıktan sonra bu sûre filân sûreden sonra ve filân sûreden önce konulsun diye talimat verirdi. Aynı şekilde müstakil sûre şeklinde nazil olmayan Kur'ân ayetleri için Hz. Peygamber filân sûrede filân yere yazılsın diye talimat verirdi. Sonra Hz. Peygamber, aynı bu tertiple bizzat namazda ve diğer zamanlarda Kur'ân'ı okur ve sahabe-i kiram da onu aynı o tertip ile ezberlerdi. Artık şu husus ispatlanmış tarihî bir hakikattir ki Kur'ân-ı Kerîm'in nüzulü ne zaman tamamlanmışsa, tertîbi de o gün tamamlanmıştır. Kur'ân'ı inzal eden de yazdıran da aynı iradeydi. Kimin kalbine inzal edildi ise onun vasıtasıyla da yazdırılmıştı. Hiç kimsenin buna müdahale edecek gücü yoktu.

Namaz, daha başlangıçta Müslümanlara farz idi ve Kur'ân okumak namazın ayrılmaz bir cüzü sayıldığı için Kur'ân'ın nüzulü ile birlikte Müslümanlar arasında Kur'ân'ı ezberleme faaliyeti de başladı. Kur'ân nazil oldukça Müslümanlar da onu ezberlemeye devam ettiler. Bu şekilde Kur'ân, Hz. Peygamber tarafından katiplerine sadece hurma ağaçlarının yapraklarına, kemik ve deri parçalarının üzerine yazdırılarak korunmuyor, aynı zamanda nazil olur olmaz önce pek çok, sonra yüzlerce, binlerce ve yüz binlerce gönle nakşoluyordu. Bir şeytanın onun bir kelimesinde değişiklik yapabilmesi dahi imkansızdı.

Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra

Arabistan'da irtidad hadisesi vuku buldu. Bunu ortadan kaldırmak için sahabe-i kiramın yaptığı kanlı savaşlarda Kur'ân'ın tamamı ezberinde olan çok sayıda sahabe şehit düştü. Bunun üzerine Hz. Ömer, Kur'ân'ı korumak için bir tek yola güvenmenin uygun olmayacağını, ezberlemenin yanında yazıya geçirerek de korunması gerektiğine karar verdi. Nitekim Hz. Ömer, bu hususun gerekliliğini Hz. Ebubekir'e anlatmış ve o da biraz tereddüt ettikten sonra Hz. Ömer ile görüş birliğine vararak Hz. Muhammed'in (sav) katipliğini yapmış olan Hz. Zeyd b. Sabit Ensarî'yi bu iş için görevlendirmiştir. Bir taraftan Hz. Muhammed'in (sav) bıraktığı bütün yazılı parçaların (cüzlerin) toplanmasına, diğer yandan sahabe-i kiramın yanında yazılı bulunan kısımların onlardan alınmasına, son olarak Kur'ân hafızlarından da yardım alınarak bu üç yolun ortak şahadetiyle doğruluğuna tam itminan getirildikten sonra Kur'ân'ın her bir lâfzının mushafa yazılmasına prensip olarak karar verildi. Bu öneriye uygun olarak Kur'ân-ı Kerîm'in müstened bir nüshası hazırlanıp mü'minlerin annesi Hz. Hafsa'nın yanına kondu. İsteyenlerin onu kopya etmelerine, isteyenlerin de onunla karşılaştırarak kendi nüshalarını düzeltmelerine izin verildi.

Nasıl ki ülkemiz Pakistan'da her şehrin ve her bölgenin lehçeleri arasında fark varsa, Arabistan'daki farklı bölge ve farklı kabilelerin lehçeleri arasında da aynı şekilde fark vardı. Halbuki insanların dili ya Urduca, ya Pencabca ya da Bengalce'dir. Kur'ân-ı Kerîm her ne kadar Mekke'de Kureyşlilerin konuştuğu dilde nazil oldu ise de başlangıçta diğer bölge ve kabile mensuplarının Kur'ân'ı kendi lehçe ve deyimlerine göre okumalarına izin verilmişti. Çünkü bu şekilde manada bir fark meydana gelmiyor, onlar için sadece ibare yumuşamış oluyordu. Ancak İslâmiyet yayıldıkça Araplar, Arabistan'ın dışına çıkıp dünyanın büyük bir kısmını fethettiler. Diğer kavimlere mensup insanlar da İslâm'a girmeye başladılar. Nitekim Arap Dili geniş ölçüde Arap-Acem karışması sebebiyle etkilenmeye başlamıştı. Bu yüzden Kur'ân'ın bu andan itibaren diğer lehçe ve deyimlere göre okunmasına izin verildiği taktirde türlü türlü fitnelerin ortaya çıkmasından korkuldu. Örneğin bir kişi, başka birini alışık olmadığı şekilde Kur'ân'ı okurken duyacak ve bilerek (kasten) ilâhî kelâmı bozduğunu sanıp onunla dövüşecek veya bu lâfzî farklılıklar, git gide gerçekten tahrif kapısını açacak ya da Arap-Acem karışmasıyla dilleri bozulacak olan insanlar, bozuk dillerine göre Kur'ân'da tasarrufa gidecek ve Kur'ân'ın kelâm güzelliğini bozacaklardı. Hz. Osman, bu sebeple sahabe-i kiram ile de görüşerek bütün İslâm ülkelerinde sadece Hz. Ebubekir'in emriyle yazıya geçirilen Kur'ân nüshasının yayımlanmasına, diğer bütün lehçe ve deyimlerle yazılan mushafların yayımının yasaklanmasına karar verdi.

Bugün elimizde olan Kur'ân, Hz. Ebubekir'in mushafına göredir ve kopyası Hz. Osman tarafından resmî olarak bütün ülkelere gönderilmiştir. Şu anda bile dünyada birçok yerde Kur'ân'ın bu müstened nüshası mevcuttur. Eğer bir kimse, Kur'ân'ın korunmuşluğundan zerre kadar şüphe duyuyorsa, Batı Afrika'daki bir kitapçıdan bir Kur'ân alarak veya Cavalı bir hafızdan Kur'ân dinleyip karşılaştırarak ya da Hz. Osman zamanından günümüze kadar farklı yüzyıllarda yazılı olup da dünyanın büyük kütüphanelerinde durmakta olan Kur'ân Mushafları ile elindeki nüshayı karşılaştırarak itminana erebilir. Eğer bir tek harfinde bile fark bulursa, bu tarihî keşiften bütün dünyayı haberdar etmesi onun görevidir. Kur'ân'ın Allah tarafından indirildiğine şüphe eden edebilir. Ancak elimizde olan Kur'ân ne eksik ne de fazla tamamıyla Hz. Muhammed'in (sav) dünyaya sunduğu Kur'ân'dır. Bu, içinde şüpheye mahal olmayan tarihî bir gerçektir. İnsanlık tarihinde bu kadar kesin olan ikinci bir şey bulunmamaktadır. Eğer bir kimse, bunun doğruluğundan şüphe duyuyorsa, o zaman aynı kimse Roma İmparatorluğu adında bir devletin dünyada hüküm sürdüğünden veya Türklerin bir zamanlar Hindustan'a hakim olduklarından ya da Napolyon adında birinin dünyada yaşadığından da şüphe duyabilir. Böylesi tarihî gerçeklerden şüphe duymak ilmin değil, cehaletin göstergesidir.

Kur'ân, dünyada pek çok insanın değişik amaçlarla kendisine yöneldiği bir kitaptır. Bir insanın bütün bu ihtiyaçları ve amaçları göz önünde tutarak görüş bildirmesi imkansızdır. Ben, talep edenlerden sadece Kur'ân'ı anlamak isteyen ve insanın hayatındaki meselelerde kendisine nasıl rehberlik ettiğini öğrenmek isteyenlerle ilgi-

leniyorum. Ben, burada bu kişilere Kur'ân okuma metodu hakkında bazı tavsiyelerde bulunacağım ve genellikle bu meselede insanın karşılaştığı zorlukları gidermeye çalışacağım.

Kur'ân'a ister iman etsin ister etmesin, bir kimse her halükârda onu gerçekten anlamak istiyorsa, yapması gereken ilk iş önceden sahip olduğu görüşleri, lehteki ve aleyhteki yargıları mümkün olduğunca zihninden çıkarmalı, gerçekten anlamak maksadıyla ve açık kalplilikle okumaya başlamalıdır. Zihnindeki bazı özel düşüncelerle Kur'ân'ı okuyanlar, onun satırları arasında bizzat kendi görüşlerini okuyup dururlar. Böyle kimseler, Kur'ân'ın havasını dahi teneffüs edemezler. Bu okuma metodu, sıradan bir kitabı okumak için bile doğru değildir. Ancak Kur'ân, özellikle bu tarz okuyuculara kendi mana kapısını asla açmaz.

Bir kimse, Kur'ân hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olmak istiyorsa, bir defa okuması belki de yeterli olacaktır. Ancak Kur'ân'ın derinliklerine inmek isteyen kimse için iki, üç defa okumak dahi yeterli olmayacak, defalarca okuması gerekecek, her seferinde özel bir tarzla ve gerekli noktaları not etmek için bir öğrenci gibi kalem-defter alarak oturup okuması gerekecektir. Bu şekilde okumaya hazır olanlar, Kur'ân'ın ortaya koymak istediği fikir ve amel nizamının tamamı toplu halde önünde olacak şekilde en az iki kez okumalıdırlar. Kişi, bu ilk okuma esnasında Kur'ân'ın tamamı üzerinde toplu bir bakış sahibi olmaya çalışmalı ve bu kitabın hangi temel görüşleri ortaya koyduğuna, sonra bu görüşler üzerine ne tür bir hayat nizamı bina ettiğine bakmalıdır. Bu esnada, herhangi bir yerde aklına bir soru takılırsa, o soruyla ilgili o anda bir karar vermemeli, aksine onu not etmeli ve sabırla okumaya devam etmelidir. Büyük bir ihtimalle ileride bir yerde sorusunun cevabını bulacaktır. Eğer cevabını bulursa, sorusuyla birlikte onu not etsin. Ancak ilk okuma esnasında sorularından birine cevap bulamazsa, sabırla ikinci kez okumalıdır. Ben, tecrübelerime dayanarak diyorum ki ikinci kez dikkatli bir okumayla nadiren cevap isteyen bir soru kalacaktır.

Bu şekilde Kur'ân üzerinde toplu bakış sahibi olunduktan sonra ayrıntılı okumaya başlanmalıdır. Okuyucu, bu hususta Kur'ân'daki talimatların her bir yönünü zihnine yerleştirip not ederek ilerlemelidir. Mesela, Kur'ân'ın hangi insan modelini tasvip, hangi insan modelini reddettiğini anlamaya çalışmalıdır. Bu konuyu iyice kavrayabilmesi için defterinin bir tarafına "*tasvip edilen insan*" diğer tarafına "*reddedilen insan*"ın özelliklerini karşılaştırmalı yazarak ilerlemelidir. Veya Kur'ân'a göre insanın felahının ve kurtuluşunun hangi işlere dayandığını ve Kur'ân'ın neleri insan için zararlı ve helâk edici saydığını öğrenmeye çalışmalıdır. Bu konuyu da açık ve ayrıntılı bir şekilde bilmenin doğru yolu şudur. Kişi, "*felah sebepleri*" ve "*hüsran sebepleri*" şeklinde iki başlığı defterine karşılıklı şekilde yazmalı ve Kur'ân okuma esnasında her gün bu her iki türden sebepleri not etmelidir. Bu şekilde akâid, ahlâk, hukuk, farzlar, muâşeret, medeniyet, iktisat, siyaset, kanun, sosyal sistem, savaş, barış ve hayattaki diğer meselelerden her biriyle ilgili Kur'ân'ın emirlerini not ederek ilerlemeli ve bunlardan her bir alanın bir bütün olarak nasıl bir şekil aldığını ve onların hepsini birleştirmekle nasıl bir hayat tablosu oluştuğunu anlamaya çalışmalıdır.

Sonra kişi, hayattaki özel bir mesele ile ilgili Kur'ân'ın bakış açısının ne olduğunu araştırmak istediğinde bunun için en güzel yol, önce o meseleyle ilgili eski ve yeni literatürü derinlemesine okuyarak meselenin temel noktalarının ne olduğunu, insanların bu konuda şimdiye kadar ne düşünüp ne anladıklarını, şimdi ne karar verilmesi gerektiğini ve insan düşüncesinin nerede çıkmaza girdiğini öğrenmesidir. Kişi, bundan sonra kararlaştırılması gereken meseleleri göz önünde tutarak Kur'ân'ı okumalıdır. Tecrübeyle söylüyorum ki insan, bu şekilde bir meseleyi araştırmak için Kur'ân'ı okumaya başladığında bundan önce bir çok kez okuduğu, ancak içinde cevabının gizli olabileceği aklının ucundan dahi geçmeyen ayetlerde sorularına cevap bulacaktır.

Ancak insan, Kur'ân'ı anlama yolundaki bütün bu tedbirlere rağmen Kur'ân'ın öngördüğü işi fiilen yapmadıkça, onun rûhuna tam olarak vakıf olamaz. Kur'ân, rahat bir sandalyede oturup okuyacağımız ve bütün sözlerini anlayacağımız düşünce kitabı değildir. Kur'ân, dünyanın sıradan din tasavvuruna göre medreselerde ve tekkelerde bütün sırlarının çözülebileceği bir kitap da değildir. Bu giriş kısmının başında anlatıldığı üzere Kur'ân bir davet ve hareket kitabıdır. Kur'ân, nazil olur olmaz sessiz ve iyi huylu bir insanı uzlet köşesinden çıkarıp Allah'tan yüz çe-

virmiş bir dünyanın karşısına dikmiştir. Onun vasıtasıyla batıla karşı sesini yükseltmiş, dönemin küfür, dalâlet ve fısk önderlerine karşı onu savaştırmıştır. Her evden temiz ruhlu insanları birer birer çekip getirmiş ve hak davetçisinin bayrağı altında toplamıştır. Her köşeden birer birer fitneci ve fesatçıları kışkırtmış ve hak taraftarlarıyla savaştırmıştır. Bu kitap, tek bir kişinin sesiyle işini başlatıp ilâhî hilâfetin kuruluşuna kadar 23 yıl boyunca bu muhteşem harekete rehberlik etmiştir. Kur'ân, hak ve batılın bu uzun ve can alıcı mücadelesi esnasında, her bir menzil ve her bir aşamada hem tahrip yolunu, hem de inşa tablosunu anlatmıştır. Şimdi din ile küfrün çatışmasına, İslâm ile cahiliyyenin savaş alanına hiç adım atmadan ve bu keşmekeşin herhangi bir aşamasından geçmeden sadece Kur'ân'ın kelimelerini okuyup onun bütün hakikatini anlamak acaba nasıl mümkün olabilir? Siz, Kur'ân'ı ele alıp Allah için davete başladığınız ve nasıl emrediyorsa, o şekilde hareket ettiğiniz zaman tam olarak anlayabilirsiniz. Bunu yaptığınız takdirde Kur'ân'ın nüzulü zamanında ortaya çıkan tecrübelerle karşılaşacak; Mekke, Habeş ve Taif aşamalarını o zaman görecek; Bedir ve Uhud'dan alarak Huneyn ve Tebük'e kadarki merhaleler o zaman önünüze gelecek; Ebu Cehil, Ebu Leheb, münafıklar ve Yahûdîlerle o zaman karşılaşacak; önceki insanlardan alarak müellefe-i kulûb'a kadar her tür insan örneğini de o zaman görecek ve tecrübe edeceksiniz. Bu, benim kendisine "*Kur'ânî yol*" dediğim farklı bir yoldur. Bu yolun özelliği şudur: Ondaki hangi aşamadan geçerseniz geçin Kur'ân'ın bazı ayetleri ve bazı süreleri bizzat karşınıza çıkıp nazil olduğu aşamayı ve alıp geldiği hidayeti size anlatacaktır. Bu esnada belki dil, nahiv, meanî ve beyana dair bazı noktaların okuyucunun gözünden kaçması mümkündür. Ancak Kur'ân'ın kendi rûhunu onun önüne koymada cimrilik etmesi düşünülemez.

Sonra insan, bu bütüne uygun olarak fiilî bir şekilde uygulamaya geçip görmedikçe, Kur'ân'ın hükümlerini, ahlâkî öğretilerini, iktisâdî ve medenî talimatlarını, hayatın farklı yönleriyle ilgili ortaya koyduğu prensipleri ve kanunları anlayamaz. Nitekim bireysel hayatını Kur'ân'dan azade tutanlar ve de ictimâî kurumları Kur'ân'ın oluşturduğu tarza aykırı düşen uluslar Kur'ân'ı anlayamazlar.

Kur'ân'ın bütün insanlığa hidayet için geldiğini herkes bilmektedir. Ancak bir kimse, onu okumaya başladığı zaman hitabının daha ziyade nüzul zamanındaki Araplara olduğunu görür. Her ne kadar Kur'ân, bazen bütün insanlığa hitap ederse de genellikle Arap zevki, Arap çevresi, Arap tarihi, Arap gelenek ve görenekleriyle ilgili sözler söyler. İnsan, bunları görüp bütün insanlığa hidayet için indirilen Kur'ân'da belli bir zamana, mekâna ve kavme ait unsurların niçin bu kadar çok olduğunu düşünmeye başlar. Bazı insanlar, bu meselenin hakikatini kavramadıkları için bu şeylerin aslında Arapları ıslah etmek için gönderildiği, ancak sonradan zorla sündürülerek bütün insanlık için ve ebediyyen hidayet kitabı yapıldığı yolunda bir şüpheye kapılmaktadırlar.

Sadece itiraz etmek değil de Kur'ân'ı anlamak isteyenlere tavsiyem, önce Kur'ân'ı okusunlar ve Kur'ân'ın bir düşünce, bir görüş veya bir inanç ortaya koyduğu ya da sadece Araplara has olan ve zaman ve mekânın gerçekten sınırladığı ahlâkî prensipler veya amelî kaide ve kurallar beyan ettiği yerlere işaret koysunlar. Kur'ân'ın sadece belli bir zaman ve mekândaki insanlara hitap ederek onların şirk içeren inançlarını ve geleneklerini reddetmesi ve onların etrafındaki şeyleri delil olarak alıp tevhid delillerini ortaya koyması davetinin ve hitabının da geçici ve mahallî olduğu kararını vermek için yeterli değildir. Kur'ân'ın şirki reddetmek için söylediği şeylerin müşrik Arapların şirkinde olduğu gibi dünyadaki her şirke uygulanıp uygulanamayacağına, o delilleri her zaman ve her ülkedeki müşriklerin düşüncelerini ıslah etmek için kullanıp kullanamayacağımıza, tevhîdi ispat için Kur'ân'ın istidlal tarzını biraz değiştirerek her zaman ve her yerde kullanıp kullanamayacağımıza bakmamız gerekir. Eğer cevap olumlu ise o zaman evrensel bir öğretinin sadece belli bir zamanda belli bir kavme hitaben sunulması sebebiyle geçici ve mahallî sayılmasının hiçbir sebebi yoktur. Dünyada ilkeleri baştan sona soyut ifade tarzıyla sunulan ve belirli hal veya şekle uyarlanarak açıklanmamış olan hiçbir felsefe, hiçbir hayat nizamı ve hiçbir düşünce ekolü yoktur. Birincisi, böyle bir ayırım mümkün değildir. Mümkün olsa bile bu yolla ortaya konan şeyler sadece kağıt üzerinde kalacaktır. Onun insan hayatına girip fiilî bir nizama dönüşmesi imkansızdır.

Sonra fikrî, ahlâkî ve medenî bir hareketi uluslararası ölçekte yaymak amaçlanıyorsa, bunun için daha baştan o hareketin evrenselleştirilmesi kesinlikle gerekmediği gibi doğruyu söylemek gerekirse faydalı da değildir. Aslında bunun bir tek doğru yolu vardır. O da bu hareketin insanî hayat nizamını oturtmak istediği prensip ve düşüncelerin bizzat davetin ortaya çıktığı ülkede tam olarak ortaya konması, bu prensiplerin hareketin lideri tarafından dilleri, mizaçları, adetleri ve özellikleri iyi bilenen insanların zihnine yerleştirilmesi, sonra da bizzat kendi ülkesinde bu prensipleri uygulayarak ve bunlar üzerine başarılı bir hayat nizamı yürüterek dünyanın önüne bir örnek konmasıdır. İşte o zaman diğer kavimler, ona teveccüh edecek ve zeki insanları bizzat ileri çıkıp onu anlamaya ve ülkelerinde yaymaya gayret edeceklerdir. Bunun için bir aksiyon ve fikir sisteminin başta tek bir ulus önünde ortaya konması ve bütün ispat gücünün o ulusun ikna edilmesine harcanması o aksiyon ve fikir sisteminin ulusal olduğuna delil gösterilemez. Gerçekte ulusal bir sistemi uluslararası bir sistemden ve geçici bir sistemi ebedî bir sistemden ayıran özellikler şunlardır: Ulusal nizam, ya bir kavmin üstünlüğünü ve kendine has hukukunu gösterir ya da kendi içinde diğer uluslar için uygulanamaz olan prensipler ve nazariyeler taşır. Bunun aksine evrensel nizam, bütün insanlara eşit derece ve eşit haklar vermeye hazırdır ve prensipleri arasında da evrensellik bulunur. Aynı şekilde geçici bir sistem, kaçınılmaz olarak temellerini zamanın değişmesiyle birlikte uygulanması mümkün olmayan prensipler üzerine bina eder. Bunun aksine ebedî bir sistemin prensipleri, değişen bütün şartlara uygulanırlar. Bir kimse, bu özellikleri göz önünde tutarak Kur'ân'ı okusun ve Kur'ân'ın ortaya koyduğu sistemin geçici ve ulusal olduğu zannına götüren hususları tayin etmeye çalışsın.

Sıradan bir okuyucu, Kur'ân'ın ayrıntılı bir talimatname ve de yasa kitabı olduğunu duymuştur. Ancak onu okuduğu zaman ictimâî, medenî, siyâsî ve iktisâdî konularla ilgili ayrıntılı emirleri bulamaz. Dahası, Kur'ân'ın defalarca üzerinde önemle durduğu namaz ve zekat gibi farzlarla ilgili olarak da içinde bütün gerekli hükümlerin ayrıntılarının yazılı olduğu kanunun önerilmediğini görecektir. Nitekim bu husus, insanın zihninde Kur'ân'ın hangi anlamda bir talimatname olduğu şeklinde tereddüde yol açmaktadır.

Bu hususta ortaya çıkan bütün karışıklığın sebebi, hakikatin bir yönüyle insan gözünden kaçmasıdır. Yani Allah, sadece bir kitap inzal etmemiş, aynı zamanda bir de peygamber göndermişti. Eğer asıl plân, insanlara bir inşaat projesinin verilmesi ve onların da buna göre kendi binalarını yapması olsaydı, şüphesiz bu durumda inşaatın her bir parçasının ayrıntısı elimizde olmak zorundaydı. Ancak inşaat talimatı ile birlikte resmî olarak bir de mühendis tayin edilir ve mühendis o talimatlara göre bir bina dikerse, o zaman mühendis ve onun yapmış olduğu binayı göz ardı edip sadece proje üzerinde bütün parçaların ayrıntısını aramak ve sonra onu bulamayınca projenin eksikliğinden şikayet etmek yanlış olacaktır. Kur'ân parçalar kitabı değildir. Aksine prensipler ve külliyat kitabıdır. Kur'ân'ın asıl işi, İslâmî sistemin fikrî ve ahlâkî temellerini sadece açıklamalı olarak sunmak değil, aynı zamanda aklî deliller ve duygusal taleplerle de iyice sağlamlaştırmaktır. Geriye kaldı İslâmî hayatın pratik şekli. Bu hususta Kur'ân, hayatın her bir yönü ile ilgili ayrıntılı kanunlar vazederek insana yol göstermez, aksine hayatın her şubesi ile ilgili çerçeve çizerek ve belirgin bir şekilde bazı köşelere Allah Tealâ'nın arzusuna göre bu şubelerin hangi çizgiler üzerine teşkil edilmesi gerektiğini belirleyen işaret taşları koyarak yol gösterir. Bu talimatlara göre fiilen İslâmî hayatı şekillendirmek Hz. Muhammed'in(sav) görevi idi. Hz. Muhammed, Kur'ân'ın verdiği prensiplerin fiilî yorumu ve açılımı olan eşsiz sîret, karakter, toplum ve devlet örneğini dünyaya göstermek için görevlendirilmişti.

Genel olarak insanların zihinlerini kurcalayan bir diğer soru da şudur: Kur'ân, bir yandan Allah'ın kitabı geldikten sonra tefrikaya düşen ve dinde bölücülük yapan insanları yermektedir. Diğer yandan ise Kur'ân hükümlerinin yorumunda sadece son dönem alimleri değil, aynı zamanda imamlar, tabiin ve bizzat sahabe arasında o kadar ihtilâf bulunmaktadır ki tefsiri üzerinde ittifak edilen bir tek hüküm ayeti bile yok gibidir. Acaba bütün bu insanlar, Kur'ân'da varid olan bu yergiye müstahak kimseler midir? Eğer değillerse, o zaman Kur'ân'ın men ettiği tefrika ve ihtilâf hangisidir.

Bu, ayrıntısına burada giremeyeceğim son derece geniş bir meseledir. Sıradan bir Kur'ân okuyucusunu içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak için sadece şunu söylemek yeterli olacaktır ki, Kur'ân, dinde müttefik ve İslâmî cemaat sisteminde müttehid kalarak samimi araştırmaya dayalı olmak kaydıyla sadece hükümlerin yorumunda içine düşülen sağlıklı görüş ayrılıklarına karşı değildir. Bunun aksine Kur'ân, nefsânî duygu ve kötü niyetle başlayan, bölücülüğe ve karşılıklı çatışmaya kadar giden ihtilâf türünü men etmektedir. Bu her iki ihtilâf türü kendi gerçeğinde eşit olmadıkları gibi sonuçları itibariyle de birbirine benzemezler ve aynı kategoriye konulamazlar. Birinci tür ihtilâf, gelişmenin canı ve hayatın rûhudur. Bu tür bir ihtilâf, akıl ve fikir sahibi insanların oluşturduğu her toplumda bulunacaktır. Bunun mevcudiyeti hayatın göstergesidir. Zeki insanların değil de ancak aptal insanların oluşturduğu bir toplum bundan mahrum olabilir. Geriye kaldı ikinci tür ihtilâf. Bir dünya biliyor ki bu ihtilâf türü hangi toplulukta ortaya çıktı ise onu paramparça etmiştir. Onun ortaya çıkması sağlık değil, hastalık alametidir. Onun neticeleri, bir ümmet için asla faydalı olamaz. Bu iki tür ihtilâf arasındaki farklar şunlardır:

Birincisi, cemaatteki herkesin ittifak halinde Allah'a ve resule itaat etmesi, Kur'ân ve sünneti ittifakla hükümlerin kaynağı kabul etmesidir. Bundan sonra iki alim, cüzî bir meseleyi araştırırken veya iki kadı bir davayı karara bağlarken ihtilâfa düşerlerse, onlardan herhangi biri ne tartıştıkları meseleyi ve o meseledeki görüşünü dîne dayandırsın, ne de buna karşı çıkanı din dışı saysın. Aksine her ikisi de delillerini ortaya koyup kendilerince araştırmanın hakkını versinler ve iki görüşten hangisinin kabul edilip hangisinin kabul edilmeyeceğini veya her ikisinin de geçerli sayılıp sayılmayacağını ya kamu oyuna ya da hukukî bir mesele ise ülkenin adaletine, sosyal bir mesele ise ictimâî sisteme bıraksınlar.

İkincisi, bizzat dînin temellerinde ihtilâfa düşülmesi veya Allah'ın ve resulün dînin temel meselesi saymadıkları bir meselede bir alim, bir sûfi, bir müftü, bir kelâmcı ya da bir liderin herhangi bir fikri benimsemeleri ve öylesine sündürerek onu dînin temel meselesi yapmaları, sonra da buna karşı çıkanları dinsiz sayıp kendi taraftarlarından oluşan bir gurup kurarak asıl İslâm ümmetinin kendileri olduğunu, diğerlerinin ise cehennemlik olduğunu, Müslüman iseler kendi guruplarına katılmalarını, aksi taktirde asla Müslüman olamayacaklarını açıkça ve yüksek sesle söylemeleridir.

İşte Kur'ân'ın karşı çıktığı görüş ayrılığı ve gurupçuluk bu ikinci tür ayrılıktır. Kaldı birinci tür ihtilâf. Buna benzer örnekler bizzat Hz. Muhammed'in (sav) önünde de ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed, bunu caiz saymakla kalmamış, aynı zamanda övmüştür. Çünkü bu ihtilâf, cemaatteki düşünme, araştırma ve anlama salahiyetinin varlığını, cemaatteki zeki insanların kendi dinlerine ve onun hükümlerine ilgi duyduklarını, hayatta karşılaştıkları meseleleri dînin dışında değil de içinde kalarak çözmeye çalıştıklarını, toplu olarak cemaatin usulde müttefik kalıp birliğini koruduğunu, ilim ehline gerçek sınırlar içinde araştırma ve ictihad özgürlüğünü vererek gelişme fırsatının devam ettiği altın kurallara bağlı kaldığını gösterir.

Bunlar benim görüşümdür. Mutlak ilim ise Allah katındadır. Ben, sadece O'na güvenir ve sadece O'na yönelirim.

Ben, bu mukaddimede Kur'ân okurken bir kimsenin zihninde beliren bütün meseleleri sorgulamayı amaçlamadım. Çünkü bu soruların büyük bir kısmı, bir ayet veya bir sûre ile karşılaşıldığında zihinde belirdiği için bunların cevabı Tefhîmul-Kur'ân'da yeri geldiğinde verilmiştir. Dolayısıyla ben, burada böyle soruları bırakıp sadece toplu olarak bütün Kur'ân ile alakalı olan meselelere değindim. Okuyuculardan ricam, sadece bu mukaddimeye bakıp da sorularına cevap bulamadıkları şeklinde bir yargıya varmasınlar. Bilâkis kitabın tamamını okuduktan sonra zihinlerinde cevap isteyen bazı sorular kalırsa veya herhangi bir sorunun cevabını yetersiz bulurlarsa, bana bildirsinler.

1. FÂTİHA SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Hamd (övgü), bütün kâinatın rabbi, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, kıyamet gününün maliki Allah içindir ancak.

4. Sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz.

5-7. Bize doğru yolu, kendilerine nimet verdiğin, gazap edilmemiş ve yoldan çıkmamış kimselerin yolunu göster.

2. BAKARA SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Elif, Lâm, Mîm. Kendisinde şüphe ve belirsizlik bulunmayan bu kitap Allah'ındır. Gayba iman eden, namaz kılan, kendilerine verdiğimiz rızıktan infak eden, sana indirilen kitaba (yani Kur'ân'a) ve senden önce indirilen kitapların hepsine iman eden ve ahirete yakinen inanan muttakîler için yol göstericidir. Böyle kimseler, rablerinden gelen doğru yol üzeredirler. Nitekim kurtuluşa erenler bizzat onlardır.

6-7. Bunları inkâr etmiş olan kimselere gelince, kendilerini uyarsan da uyarmasan da fark etmez. Onlar, her halükârda kabul etmezler. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerine de perde inmiştir. Nitekim onlar, büyük azabı hak etmişlerdir.

8-20. Bazı kimseler de vardır ki Allah'a ve ahiret gününe iman ettik derler. Halbuki onlar, gerçekte mü'min değillerdir. Onlar, Allah'ı ve iman edenleri aldatmaya çalışırlar. Gerçekte ise onlar, bizzat kendilerini kandırırlar, ancak bunu idrak edemezler. Kalplerinde, Allah'ın daha da artırdığı, bir hastalık vardır. Nitekim onlar konuştukları yalana karşılık olarak acıklı azaba çarptırılacaklardır. Kendilerine yeryüzünde fesat çıkarmayın denildiğinde: "Biz, aslında ıslah edicileriz." dediler... Dikkat edin! Aslında bozguncu olanlar bizzat bu kimselerdir. Ancak onlar, idrak edemezler. Onlara: "Diğer insanlar nasıl iman ettiyse siz de aynı şekilde iman edin." denildiğinde: "Akılsızlar gibi mi iman edelim?" diye cevap verdiler... Dikkat edin! Aslında akılsız olanlar bizzat kendileridir. Fakat bilmiyorlar. Bunlar, iman ehli ile karşılaştıklarında: "Biz, iman ettik." derler. Tenhada şeytanlarıyla buluştuklarında ise: "Biz, aslında sizinleyiz ve o insanlarla sadece dalga geçiyoruz." derler... Allah, onlarla dalga geçmekte ve kendilerine mühlet vermektedir. Nitekim onlar, isyankârlıkları içinde körler gibi yalpalayarak yürürler. Bunlar, hidayete karşılık dalâleti satın almış olan kimselerdir. Fakat bu alışveriş kendileri için kârlı değildir ve asla doğru yol üzere de değillerdir. Bunlar, ateş yakan bir kişiye benzerler. Ateş her tarafı aydınlattığında, Allah bunların gözlerindeki nûru giderdi ve karanlıklar içinde hiçbir şey göremesinler diye kendilerini o halde bıraktı. Bunlar, sağırdır, dilsizdir ve kördürler. Bunlar, artık geri dönmezler. Ya da bunların misali şuna benzer: Gökten sağanak halinde yağmur yağmaktadır. Bununla birlikte siyah bulutlar var, şimşek çakıyor ve gök de gürlüyor. Bunlar, yıldırımın sesini duyup canlarının korkusundan parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Ancak Allah, bu hak inkârcılarını çepeçevre kuşatmıştır. Çakan şimşek yüzünden öyle bir hale gelirler ki sanki

şimşek neredeyse görme kabiliyetlerini alıp götürecektir. Bunlar, aydınlığı biraz hissedince, bir süre yürürler, üzerlerine karanlık çökünce de öylece dururlar. Allah dilerse, bunların duyma ve görme güçlerini tamamen gideriverir. Allah, kesinlikle her şeye kâdirdir.

21-22. Ey insanlar! Sizi ve sizden önce yaşamış olan insanları yaratan rabbinize kulluk edin. Kurtuluşu ancak bu şekilde ümit edebilirsiniz. Sizin için yeryüzü döşeğini seren, göğü çatı kılan, semadan yağmur yağdıran ve onunla her türlü ürünü çıkartıp size rızık veren bizzat O'dur. Şu halde bunu anlıyorsanız, başkalarını Allah'a ortak koşmayın.

23-24. Eğer kulumuza indirdiğimiz bu kitabın katımızdan olup olmadığı hususunda şüpheniz varsa, bunun benzeri olan bir tek sûre yapıp getirin. Bütün ortaklarınızı çağırın, bir olan Allah'ı bırakarak istediğiniz kimselerden de yardım alın. Eğer doğru söylüyorsanız, bunu yapıp gösterin. Ancak bunu yapmadığınız takdirde ki kesinlikle yapamayacaksınız, o zaman yakıtı insanlar ve taşlar olup hakkı inkâr edenler için hazırlanmış olan ateşten korkun.

25. Ey Peygamber! Bu kitaba iman eden ve buna göre amelini düzelten kimseleri altlarından ırmaklar akan bahçelerle müjdele. Bu bahçelerin meyveleri, şeklen dünyadaki meyvelere benzeyecektir. Onlara yemeleri için herhangi bir meyve verildiğinde: "Buna benzer meyveler bize bundan önce dünyada verilirdi." diyecekler. Orada kendileri için temiz eşler olacak ve onlar orada dâimî olarak kalacaklardır.

26-27. Şüphesiz Allah, sivrisineği veya ondan daha basit bir şeyi örnek vermekten asla çekinmez. Hak sözü kabul eden kimseler, bu misallere bakıp bunların bizzat rablerinin katından gelen hak olduğunu bilirler. İnkâr edenler ise bunları dinleyip: "Allah, bu örneklerle neyi amaçlıyor?" derler. Bu şekilde Allah, aynı şeyle pek çok kimseyi saptırır, pek çok kimseye de doğru yolu gösterir. Nitekim Allah, kendisine kat'î olarak söz verdikten sonra sözlerinden dönen, birleştirilmesi emrini verdiği şeyi koparan ve yeryüzünde fesat çıkaran fasıkları saptırır. Gerçekte zarar edip hüsrana uğrayanlar işte bu kimselerdir.

28-29. Allah'a karşı nasıl inkâr içinde olursunuz? Halbuki ölü iken size hayatı O bahşetti. Sonra canlarınızı alacak ve sizleri diriltecek olan da O'dur. Sonra bizzat O'na döneceksiniz. Yerdeki bütün her şeyi sizin için yaratan, sonra semaya yönelen ve yedi göğü düzenleyip sağlamlaştıran O'dur. O, her şeyi bilir.

30-33. Sonra rabbinin meleklere: "Yeryüzünde bir halife var edeceğim." dediği zamanı bir düşün. Melekler: "Yeryüzüne düzeni bozacak ve kanlar akıtacak birini mi tayin edeceksin? Biz, seni hamd u sena ile birlikte tesbih ve takdis etmekteyiz." diye arz ettiler. (Allah): "Sizin bilmediğiniz şeyleri ben bilirim." buyurdu. Bundan sonra Allah, Âdem'e bütün eşyanın ismini öğretti. Sonra onları meleklerin önüne koydu ve: "Eğer (bir halifenin tayin edilmesiyle düzen bozulacaktır şeklindeki) düşünceniz doğru ise, o zaman bu şeylerin adlarını söyleyin." diye buyurdu. Melekler: "Eksiklikten münez-

zeh olan bizzat sensin[1]. Biz, sadece bize verdiğin kadarını biliriz. Gerçekte her şeyi bilen ve anlayan senden başka biri yoktur." dediler. Sonra Allah, Âdem'e: "Sen, onlara bu şeylerin adlarını söyle." diye buyurdu. Âdem, onlara hepsinin isimlerini söylediğinde, Allah: "Ben size dememiş miydim, göklerin ve yerin size gizli kalan bütün hakikatlerini ben bilirim diye? Ben, açığa vurduğunuz ve gizlediğiniz şeyleri de bilirim." buyurdu.

34. Sonra biz, meleklere: "Âdem'in önünde boyun eğin." dediğimizde, hepsi boyun eğdi. Ancak İblis, reddetti. O, kendi büyüklüğünün gururuna kapıldı ve asiler arasına katıldı.

35-37. Sonra biz, Âdem'e: "Sen ve eşin cennete yerleşin ve burada rahatça istediğinizi yiyin. Ancak şu ağaca yönelmeyin. Yoksa zalimlerden sayılırsınız." dedik. Nihayet şeytan, her ikisini o ağaca meylettirip emrimize itaatten yüz çevirtti ve onları bulundukları durumdan çıkartıp bırakıverdi. Biz: "Artık hepiniz buradan inin. Siz, birbirinizin düşmanısınız. Belli bir vakte kadar yeryüzünde yerleşecek ve orada yaşayacaksınız." diye emrettik. O zaman Âdem, rabbinden bazı kelimeler öğrenip tevbe etti. Rabbi de Âdem'in tevbesini kabul etti. Çünkü Allah, gayet bağışlayıcı ve gayet merhametlidir.

38-39. Biz: "Hepiniz buradan inin! Artık katımdan size gelen hidayetime tâbi olanlar için bir korku ve bir hüzün âni olmayacaktır. Onu inkâr eden ve ayetlerimizi yalanlayan kimseler ise içinde ebediyyen kalacakları ateşe gideceklerdir." dedik.

40-46. Ey İsrâîl oğulları! Size bahşettiğim nimeti biraz düşünün. Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Nitekim siz sadece benden korkun ve gönderdiğim kitaba iman edin. Zira bu kitap, yanınızda önceden mevcut olan kitabı teyit etmektedir. Şu halde onu inkâr edenlerin ilki siz olmayın. Az bir değer karşılığında ayetlerimi satmayın ve gazabımdan sakının. Hakkı batılın rengine bürüyüp şüpheli hale getirmeyin ve bile bile hakkı gizlemeye çalışmayın. Namazı kılın, zekâtı verin ve önümde eğilen kimselerle birlikte siz de eğilin. Yoksa siz, başkalarına iyilik yolunu tutmalarını söylerken kendinizi unutuyor musunuz? Halbuki siz, kitabı okumaktasınız. Yoksa siz, aklınızı hiç kullanmıyor musunuz? Sabır ve namazdan yardım alın. Şüphesiz namaz çok zor bir iştir. Ancak sonunda rabbinin huzuruna çıkacağını ve bizzat O'na döneceğini bilen itaatkâr kullar için hiç de zor değildir.

47-48. Ey İsrâîl oğulları! Size kendisiyle lütufta bulunduğum nimeti ve dünyadaki bütün kavimlerden sizi faziletli kılışımı hatırlayın. Kimsenin kimseye azıcık dahi faydalı olmayacağı, hiç kimsenin aracılığının kabul edilmeyeceği, fidye karşılığında hiç kimsenin serbest bırakılmayacağı ve suçluların hiçbir yerden yardım alamayacakları o günden korkun.

49. Sizi Firavun ailesine (ve hükümran tabakaya) kölelikten kurtardığımız o zamanı hatırlayın... Onlar, sizi şiddetli bir

[1] Yani Allah, kendisine nispet edilen bütün şeylerden; müşriklere has her inancın kaçınılmaz sonucu olarak kendisine nispet edilen eksikliklerden, kusurlardan ve zaaflardan; kendisine nispet edilmesi şirkin mantıkî neticesi olan ayıplardan, hatalardan ve kötülüklerden paktır, yani temiz, saf, beri, mübarek ve mukaddestir.

azaba uğratmışlardı. Erkek çocuklarınızı boğazlıyorlar, kız çocuklarınızı ise sağ bırakıyorlardı. Nitekim o durumda sizler, rabbiniz tarafından büyük bir imtihana tâbi tutuluyordunuz.

50. Denizi yarıp sizin için yol açtığımız, sonra oradan sizi sağ salim geçirttiğimiz, sonra da aynı yerde, gözlerinizin önünde Firavun ailesini (ve hükümran tabakayı) suya gark ettiğimiz ânı hatırlayın.

51-52. Hatırlayın! Mûsa'yı kırk gün kırk gece sözleşmek üzere çağırdığımızda, onun arkasından buzağıyı ilâh edinmiştiniz. O vakit sizler çok ileri gitmiştiniz. Ancak biz, belki bu kez şükredenlerden olursunuz diye sizi yine de affetmiştik.

53. Hatırlayın! (Tam bu zulmü işlemekte olduğunuz sıralar) kendisiyle doğru yolu bulabilesiniz diye Mûsa'ya Kitab'ı ve Furkan'ı bahşetmiştik.

54. Hatırlayın! Mûsa, (bu nimetle birlikte döndüğü zaman) kavmine: "Ey kavmim! Sizler, buzağıyı ilâh edinerek kendinize acımasızca zulmettiniz. Bunun için yaratıcınızın huzurunda tevbe edin ve kendi canlarınızı öldürün. Yaratıcınızın nezdinde sizin iyiliğiniz işte bundadır." demişti. O zaman yaratıcınız tevbenizi kabul etmişti. Zira O, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

55-56. Hatırlayın! Mûsa'ya: "Gözlerimizle apaçık bir şekilde Allah'ı (seninle konuşurken) görmedikçe, sözüne asla inanmayacağız." demiştiniz. O an gözlerinizin önünde (çakan) korkunç bir şimşek sizi yakalamış, cansız bir halde yere yığılmıştınız. Ancak biz, belki bu iyilikten sonra şükredenlerden olursunuz diye sizi yeniden diriltip kaldırdık.

57. Biz, bulutu üzerinize gölge yaptık. Kudret helvasını ve bıldırcını sizin için temin ettik ve size: "Bahşettiğimiz temiz şeyleri yiyin." dedik. Ancak sizden öncekiler, yaptıkları ile bize değil, aksine kendi kendilerine zulmettiler.

58-59. Yine hatırlayın!: "Önünüzdeki şu beldeye girin ve oradaki ürünlerden dilediğiniz gibi rahatça yiyin. Ancak kasabanın kapısından boyun eğerek girin ve Hıttatun Hıttatun[1] diyerek geçin. Biz, hatalarınızı affedeceğiz ve iyilik yapanları daha da onurlandıracağız." demiştik. Ancak zalimler, kendilerine söylenen sözü değiştirip başka bir şekle büründürdüler. Sonunda biz, zulmedenlerin üzerine gökten azap indirdik. Bu, onların isyankârlıklarının cezasıydı.

60. Hatırlayın! Mûsa, kavmi için su duası ettiğinde, biz: "Filân kayaya asânı vur." demiştik. Nitekim o kayadan on iki pınar fışkırdı ve her kabile su alacağı yerin hangisi olduğunu bildi. (O zaman) Allah'ın verdiği rızıktan yiyin, için ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak dolaşmayın (talimatı verilmişti.)

61. Hatırlayın!: "Ey Mûsa! Biz, tek çeşit yemekle yetinemeyiz. Rabbine dua et de bizim için yerdeki ürünlerden sebze, yeşillik, buğday, sarımsak, soğan, mercimek vs. çıkarsın." dediğinizde, Mûsa: "Daha iyi olan bir şeyin yerine düşük derecedeki şeyleri mi almak istiyorsunuz? Öyleyse bir şehre gidip yaşayın. İstediğiniz şeyleri orada bulacaksınız." demişti. Sonunda öyle bir hale geldiler ki zelil, rüsva ve perperişan olup Allah'ın

[1] *Hıttatun*'un iki anlamı olabilir. Birincisi, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dileyerek; ikincisi, yağma, talan ve katliam yerine kasaba halkına genel af ilan ederek.

gazabına uğradılar. Bu, Allah'ın ayetlerini inkâr etmelerinin ve peygamberleri haksız yere öldürmeye başlamalarının neticesiydi. Bu, onların isyankârlıklarının ve şer'î sınırları sürekli ihlâl etmelerinin neticesiydi.

62. Kesinlikle bilin ki ister Arap peygambere iman eden olsun ister Yahûdî, ister Hıristiyan olsun ister Sâbiî, Allah'a ve ahiret gününe iman eden ve salih amel işleyen kişinin mükâfatı rabbi katındadır ve onun için bir korku ve bir hüzün âni yoktur.

63-64. Hatırlayın! Tûr'u üstünüze kaldırıp sizden kesin söz almış ve: "Size vereceğimiz kitaba sımsıkı sarılın ve onda yazılı olan emir ve talimatları unutmayın. Onun sayesinde takva yolunda yürüyebileceğiniz umulur." demiştik. Ancak siz, daha sonra sözünüzden döndünüz. Buna rağmen Allah'ın fazlı ve rahmeti sizinleydi. Yoksa siz, bundan çok önce yok olmuş olurdunuz.

65-66. Sonra siz, kavminizden Sebt kanununu[1] ihlâl eden insanların kıssasını da biliyorsunuz. Biz, onlara: "Maymun olun ve o halde kalın ki her taraftan size lânet edilsin." dedik. Bu şekilde biz, onların akıbetini o dönemdeki insanlar ve sonraki nesiller için ibret ve korkanlar için nasihat kıldık.

67-71. Yine hatırlayın! Mûsa, kavmine: "Allah, size bir inek kesmenizi emrediyor." dediğinde, onlar: "Sen, bizimle dalga mı geçiyorsun?" demeye başladılar. Mûsa ise: "Cahiller gibi konuşmaktan Allah'a sığınırım." dedi. Onlar da: "İyi o zaman, rabbinden talep et de bize bu ineğin özelliklerini biraz anlatsın." dediler. Bunun üzerine Mûsa: "Allah, ne yaşlı, ne de genç, aksine orta yaş bir inek olmasını emrediyor. Şu halde verilen emri yerine getirin." dedi. Bu sefer onlar: "Rabbine onun ne renk olacağını da sor." demeye başladılar. Mûsa: "Allah, bakanların içini ferahlatacak kadar çekici, sarı renkte bir inek olmasını emrediyor." dedi. Yine onlar: "Rabbine açıkça sor bakalım, nasıl bir inek istiyormuş. Onu tayin etmede şüpheye düştük. Allah dilerse, onu buluruz." dediler. Mûsa: "Allah, kendisinden faydalanılmayan, ne çifte koşulan, ne de su çeken, kusursuz ve lekesiz bir inek olacağını söylüyor." diye cevap verdi. Bunun üzerine onlar: "Hah! Şimdi tam vasfını söyledin." diye haykırdılar. Sonra onlar, ineği kestiler. Aksi takdirde bunu yapacak gibi görünmüyorlardı.

72-74. Hatırlar mısınız, bir kişiyi öldürmüş ve sonra onun hakkında tartışmaya ve birbirinizi cinayetle suçlamaya başlamıştınız. Ancak Allah, gizlediğiniz şeyi açığa çıkarmayı kararlaştırmıştı. O vakit biz, maktulün cesedine onun[2] bir parçasıyla vurmanızı emrettik. İşte bakın! Allah, ölülere bu şekilde hayat bahşeder ve anlayasınız diye işaretlerini size bu

[1] Sebt yani Cumartesi günü. İsrâil oğullarının Cumartesi günü dinlenmeleri ve ibadet etmeleri, dünyevî herhangi bir iş yapmamaları, hatta ne kendileri, ne de hizmetçilerine yemek dahi pişirtmemeleri kanunla belirlenmişti. Bu kapsamda bu mukaddes güne hürmet etmeyen kişinin katlinin vacip olduğu ısrarla emredilmişti. (Bkz. Çıkış, bölüm: 31, ayet: 12-17). Fakat İsrâil oğulları, dînî ve ahlâkî yönden çökünce, açıkça Sebt gününe saygısızlık etmeye başladılar. O kadar ki şehirlerinde açıktan açığa Cumartesi günü ticaret yapılmaya başlandı.

[2] Yani kestiğiniz ineğin.

şekilde gösterir... Ancak bu işaretleri gördükten sonra bile kalpleriniz taşlar gibi katılaştı. Belki katılıkta taştan da beter. Çünkü taşlardan bazıları vardır ki içlerinden pınarlar fışkırır, bazıları yarılır ve içinden su akar, bazıları da Allah korkusuyla sarsılıp yere düşer. Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

75-82. Ey Müslümanlar! Halâ o insanların davetinize iman edeceklerini ümit ediyor musunuz? Halbuki onlardan bir grup, Allah'ın kelâmını işitip iyice anladığı halde daha sonra bilerek onu tahrif etti. (Muhammed'e) iman edenlerle buluştukları zaman: "Bunlara biz de inanıyoruz." derler. Ancak tenhada birbirleriyle konuştuklarında: "Aklınızı mı yitirdiniz? Allah'ın size açarak ortaya koyduğu şeyleri rabbinizin huzurunda size karşı delil olarak kullansınlar diye mi bu insanlara anlatıyorsunuz?" derler. Yoksa onlar, gizledikleri ve açığa vurdukları şeylerden Allah'ın haberdar olduğunu bilmiyorlar mı?... Onlardan bir diğer grup da kitabı bilmeyen, kendi asılsız ümitlerine ve arzularına kapılmış olan ve sadece zanla hareket eden ümmîlerdir. Şu halde kendi elleriyle dînî metinler yazıp, sonra da karşılığında azıcık fayda elde edelim diye insanlara: "Bunlar, Allah katından gelmiştir." diyenler helâk olmuştur. Onların elleriyle yazdıkları da, kazandıkları da helâk olmalarına sebeptir. Onlar: "Birkaç günlük ceza çeksek dahi cehennem ateşi bize asla değmeyecektir." derler. Onlara: "Siz, Allah'tan dönemeyeceği bir söz mü aldınız? Yoksa sorumluluğunu Allah'ın alıp almadığını bilmediğiniz sözleri O'nun adına mı söylüyorsunuz? Cehennem ateşi size niçin değmeyecekmiş ki?" diye sorun. Kötülüğü meslek edinen ve günahlarına dalan kimseler cehennemliktir ve cehennemde ebediyyen kalacaklardır. Ancak iman eden ve salih amel işleyen kimseler cennetliktir ve cennette ebediyyen kalacaklardır.

83-86. Hatırlayın! Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, anne-babaya, akrabalara, yetimlere ve yoksullara karşı iyi davranın, insanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın ve zekâtı verin diye İsrâîl oğullarından kesin söz almıştık. Ancak az bir kısmınız dışında hepiniz o sözden döndünüz ve halâ da yüz çevirmektesiniz. Yine hatırlayın! Biz, aranızda birbirinizin kanını dökmeyin ve birbirinizi evinden yurdundan etmeyin diye sizden sağlam söz almıştık. Siz, bunu kabul etmiştiniz. Buna bizzat sizler de şahitsiniz. Ancak bugün kendi ırkdaşlarını öldüren, kendi topluluğuna mensup bazı kimseleri evinden ve yurdundan eden, zulüm ile birlikte onlara karşı birleşen ve savaşta yakalanarak yanınıza getirildiklerinde, onların serbest bırakılmaları için fidye pazarlığına girişen yine sizlersiniz. Halbuki onları evlerinden çıkarmak, ta baştan beri size haram idi. Yoksa siz, kitabın bir kısmına iman edip diğer kısmını inkâr mı ediyorsunuz? O zaman sizlerden böyle yapan kimselerin dünya hayatında hor ve zelil bir şekilde yaşamaktan ve ahirette şiddetli azaba çarptırılmaktan başka cezası nedir ki? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir... Bunlar, ahireti verip dünya hayatını satın alan kimselerdir. Bu yüzden onların cezasında bir indirim olmayacağı gibi, kendilerine bir yardım da ulaşamayacaktır.

87-90. Biz, Mûsa'ya kitap verdik. Ondan sonra peyderpey resuller gönderdik.

Sonunda Meryem oğlu İsa'yı açık deliller ile gönderdik ve temiz ruhla kendisine yardım ettik. Sonra bu nasıl bir tutumdur ki ne zaman bir resul nefsinizin arzularına ters düşen bir şey ile size geldiyse, ona karşı isyan ettiniz, kimisini yalanladınız ve kimisini de öldürdünüz. — Onlar: "Kalplerimiz korunmuştur." derler. Hayır, aslında Allah, inkârları sebebiyle onları lânetlemiştir. Bunun için onlar, çok az iman ederler.— Nitekim şimdi de Allah katından kendilerine gelmiş olan kitaba karşı nasıl bir tutum içerisine giriyorlar? O kitap, yanlarında önceden mevcut olan kitabı tasdik etmesine ve kitabın gelişinden önce bizzat kâfirlere karşı sürekli fetih ve nusret duasında bulunmalarına rağmen tanıdıkları bu şey geldiğinde onu inkâr ettiler. Allah, o inkârcılara lânet etsin. Nefislerini tatmin ettikleri yol ne kötü bir yoldur ki Allah, sadece dilediği kulunu fazlı (yani vahiy ve risalet) ile onurlandırdı diye inat edip O'nun indirdiği hidayeti inkâr ediyorlar. Bunun için artık onlar gazap üstüne gazaba müstahak olmuşlardır ve böylesi kâfirler için alçaltıcı bir azap kararlaştırılmıştır.

91-93. Onlara: "Allah'ın indirdiklerine iman edin." denildiğinde: "Biz, sadece yanımızdaki (yani İsrâîl nesline) indirilmiş olana iman ederiz." derler ve bunun dışında gelmiş olanları reddederler. Halbuki o, haktır ve yanlarında önceden mevcut olan öğretiyi tasdik ve teyit etmektedir. O zaman söyle onlara: "Eğer siz, sadece kendinize gelmiş olan öğretiye iman ediyorsanız, bundan önce (bizzat İsrâîl oğullarından dünyaya gelmiş olan) Allah'ın peygamberlerini niçin öldürüyordunuz? Mûsa, size nasıl da apaçık mucizelerle gelmişti. Yine de siz, öyle zalim idiniz ki o arkasını döner dönmez buzağıyı ilâh edindiniz." Sonra Tûr'u üzerinize kaldırıp sizden aldığımız sözü bir hatırlayın. Biz, ısrarla: "Verdiğimiz hidayete harfiyyen uyun ve can kulağıyla dinleyin." demiştik. Sizden öncekiler: "Biz, duyduk. Ancak kabul etmeyeceğiz." dediler. Batıla öylesine tapıyorlardı ki buzağı kalplerinde yer etmişti. De ki: "Eğer mü'min iseniz, size böylesi kötü hareketleri emreden ne tuhaf bir imandır bu?"

94-96. Onlara de ki: "Gerçekten bütün insanlar bir yana Allah katında ahiret mekânı sadece sizlere has kılınmışsa ve eğer bu düşüncenizde haklı iseniz, o zaman ölümü arzulamanız gerekir."... Kesinlikle bilin ki onlar, bunu asla arzu etmeyeceklerdir. Çünkü elleri ile kazanıp gönderdikleri şeyler, (oraya gitmeyi dilemelerine) engeldir. Allah, o zalimlerin durumunu iyi bilir. Sen, onların herkesten daha fazla yaşama hırsıyla dolu olduklarını göreceksin. Hatta onlar bu hususta müşriklerden de öndedirler. Onlardan her biri, bir şekilde bin yıl yaşamayı ister. Halbuki uzun ömür, onu yine de azaptan uzaklaştıramaz. Allah, onların yaptıklarını görmektedir.

97-98. Onlara de ki: "Cebrâîl'e düşmanlık eden kimse bilmelidir ki Cebrâîl önce gelen kitapları tasdik ve teyit eden, iman edenler için hidayet ve zafer müjdesi olarak gelmiş olan bu Kur'ân'ı bizzat Allah'ın izniyle senin kalbine inzal etmiştir." (Eğer onların Cebrâîl'e düşmanlıklarının sebebi bu ise, o zaman de ki): "Her kim Allah'a, meleklerine, resullerine, Cebrâîl'e ve Mikâîl'e düşman ise, Allah da o kâfirlerin düşmanıdır."

99-103. Biz, sana hakkı apaçık bir şekilde ortaya koyan ayetler indirdik. Nitekim sadece fasık kimseler bunlara tâbi olmayı reddederler. Zaten her zaman böyle olmamış mıdır? Yani söz verdiklerinde onlardan bir grup, verdiği sözü mutlaka unutmuştur. Bundan da öte onların çoğu, samimi bir şekilde iman da etmez. Kendilerine Allah tarafından bir resul yanlarında önceden mevcut olan kitabı tasdik ve teyit ederek geldiğinde, o kitap ehlinden bir grup, sanki hiçbir şey bilmezmiş gibi, Allah'ın kitabına karşı ilgisiz kaldı ve Süleymân'ın saltanatı adına şeytanların sundukları şeylere tâbi olmaya başladı[1]. Halbuki Süleymân asla inkâr etmedi. Aslında inkâr edenler, insanlara sihir yapmayı öğreten şeytanlardı. Onlar, Bâbil'deki iki melek Hârût ve Mârût'a indirilen şeyin peşine düştüler. Halbuki o melekler, ne zaman birine onu öğrettilerse, ilk önce: "Bak, biz, sadece bir imtihanız. Sen küfre düşme." diye açıkça uyarırlardı[2]. Yine de o insanlar, koca ile karının arasını açan şeyi onlardan öğrenirlerdi. Allah'ın izni olmaksızın bu yolla birine zarar veremeyecekleri aşikâr olmasına rağmen onlar, kendileri için faydalı olmayan, aksine zararlı olan şeyi öğreniyorlardı. Dahası onlar, o şeye müşteri olan kişinin ahirette bir payının olmadığını çok iyi biliyorlardı. Karşılığında canlarını sattıkları şeyin ne kadar kötü bir meta olduğunu keşke bilselerdi. Eğer onlar, imanı ve takvayı seçselerdi, Allah katında görecekleri karşılık kendileri için daha hayırlı idi. Keşke bilselerdi.

104-105. Ey iman etmiş olanlar! *Râinâ* deyip durmayın. Aksine, *Unzurnâ* deyin ve sözü dikkatlice dinleyin[3]. O kâfirler,

[1] *Şeyâtîn*'den kasıt, cinnin ve insin şeytanları olabilir. Nitekim burada her iki mana da kastedilmiştir. İsrâil oğulları, maddî ve ahlâkî açıdan çökmeye başlayıp kölelik, cehalet, sefalet ve zillet hali içlerindeki yüksek cesareti alıp götürünce, sihir, büyü, tılsım ve muskacılığa yönelmeye başladılar. Onlar, herhangi bir zahmet ve meşakkate girmeksizin sadece üfürük ve sihir gücüyle bütün işlerin hallolması yollarını aramaya başladılar. O zaman şeytanlar: *"Süleyman'ın görkemli saltanatı ve şaşırtıcı güçleri birkaç görüntü ve büyüden ibaret idi. Biz, bunları size anlatırız."* diyerek onları kandırmaya çalıştılar. Nitekim İsrâil oğulları, umulmadık nimet sayıp bunlara akın ettiler ve sonra ne Allah'ın kitabıyla ilgileri kaldı, ne de herhangi bir hak tebliğcisine kulak verdiler.

[2] Bu ayetin yorumunda farklı görüşler vardır. Ancak anladığım kadarıyla İsrâil oğullarının tamamı Bâbil'de esir ve köle iken Allah Tealâ, iki meleği insan sûretinde onları imtihan etmek için göndermiş olmalıdır. Melekler, Lût Kavmi'ne yakışıklı gençler sûretinde gittiği gibi, o iki melek de İsrâil oğullarına pîr ve derviş sûretinde gelmiş olmalılar. Orada (büyücülük çarşısında) onlar, bir yandan sihir yaparlarken diğer yandan: *"Bakın! Biz, sizin için bir imtihan niteliği taşıyoruz. Siz, akıbetinizi harap etmeyin."* diyerek hüccetin tamama erdirilmesi için herkesi haberdar da ediyorlardı. Buna rağmen insanlar, onların sundukları sihirlere, görüntülere ve muskalara akın etmiş olmalılar.

[3] Yahudiler, Hz. Muhammed'in (sav) meclisine geldikleri zaman, selâm ve kelâmlarında mümkün olan her yolla kalplerindeki ateşi söndürmeye çalışırlardı. [Hz. Muhammed'i küçük düşürmek için] birkaç anlama gelen kelimeler söylerler, yüksek sesle bir şeyler konuşurken, dudak altından başka şeyler söylerlerdi. Zahiren edeplice tavır takınırken, peygamberi tahkir etmek için gizlice ellerinden geleni yaparlardı. Kur'ân'da, ileride buna dair bazı örnekler beyan edilmiştir. Burada Müslümanların kullanmaktan men edildikleri kelime de birkaç anlama gelmekteydi. Yahudiler, Hz. Muhammed (sav) konuşurken bazen: *"Bekleyin biraz. Bu hususu anlamamıza izin verin."* deme ihtiyacı hissettiklerinde, *"Râ'inâ"* derlerdi. Bu kelimenin zahiri anlamı: *"Biraz bize bakınız."* veya *"Bizi dinleyiniz."*dir. Ancak bunda birkaç ihtimal daha vardı. Örneğin, İbranice'de buna benzer: *"Dinle, sağır olasıca!"* anlamına gelen bir ke-

aslında acıklı azabı haketmişlerdir. İster kitap ehlinden olsun ister müşrik, hak daveti kabul etmemiş olan bu insanlar, rabbiniz katından size bir iyiliğin inmesini asla istemezler. Ancak Allah, rahmeti için dilediğini seçer ve O gayet lütufkârdır.

106-107. Biz, neshettiğimiz veya unutturduğumuz bir ayetin yerine ya daha iyisini ya da en azından benzerini getiririz. Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilmez misin? Yerin ve göklerin hükümranlığının sadece Allah'a ait olduğunu ve O'ndan başka sizi gözeten ve size yardım eden birinin olmadığını bilmez misin?

108-110. Yoksa siz, bundan önce Mûsa'ya sorulan türden soruları kendi peygamberinize sormak ve talepte bulunmak mı istiyorsunuz? Halbuki iman yolunu küfür yoluyla değiştiren kişi doğru yoldan sapmıştır. Kitap ehlinden çoğu kimse, sizi imandan çevirip tekrar küfre döndürmek ister. Her ne kadar hak kendilerine aşikâr olmuş olsa da onlar, nefislerindeki haset sebebiyle sizin için bunu isterler. Allah, kendiliğinden kararını uygulayıncaya kadar siz buna cevaben bağışlayıcı olun ve göz yumun. Endişelenmeyin, zira Allah, her şeye kadirdir. Namazı kılın ve zekâtı verin. Akıbetiniz için kazanıp önden göndereceğiniz iyiliği Allah katında bulacaksınız. Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir.

111-112. Onlar, Yahûdî veya Hıristiyan olmadıkça, hiç kimsenin cennete giremeyeceğini söylüyorlar. Bu, onların arzularıdır. Onlara de ki: "İddianızda haklıysanız, delilinizi getirin." (Aslında ne sizin, ne de bir başkasının ayrıcalığı vardır.) Gerçek şu ki varlığını Allah'a itaate adayan ve ameli yönden iyi yolda giden kişinin mükâfatı rabbinin katındadır ve böyle kimseler için bir korku veya hüzün âni yoktur.

113. Yahûdîler, Hıristiyanların yanında hiçbir şeyin olmadığını söylüyorlar. Hıristiyanlar da Yahûdîlerin yanında hiçbir şey olmadığını söylüyorlar... Halbuki her iki grup da kitabı okuyor... Ayrıca yanlarında kitaptan ilim olmayan kimseler de bu tür iddiada bulunuyorlar. Allah, ihtilâfa düştükleri bu hususlarla ilgili olarak kıyamet gününde karar verecektir.

114. Allah'ın ibadethanelerinde O'nun isminin anılmasına engel olan ve onların harap olmasını isteyenden daha zalim bir kimse var mıdır? Böyle kimseler, bu ibadethanelere adım atmaya lâyık olmadıkları gibi, oralara gitseler de korka korka gitmelidirler. Onlar için dünyada rezillik, ahirette ise büyük azap vardır.

115. Doğu da Allah'ındır, batı da Allah'ındır. Hangi tarafa yönelirseniz yönelin Allah'ın yönü orasıdır. Allah, gayet kuşatıcıdır ve her şeyi bilir.

116-117. Onlar: "Allah, birisini oğul edindi." diyorlar. Allah, bu sözlerden münezzehtir. Gerçekte ise yerdeki ve göklerdeki bütün varlıklar O'nun mülkiyetindedir. Her şey, O'nun emrine itaat eder. O, göklerin ve yerin yaratıcısıdır.

---

lime vardı. Bizzat Arapça'da da bu kelime kibirli, cahil ve ahmak manasına gelmekteydi. Ayrıca biraz dili bükerek *"Râînâ"* şeklinde söylenirse, *"Ey bizim çobanımız!"* manasına gelirdi. Bunun için müslümanlara bu kelimeyi kullanmaktan kaçınmaları, onun yerine *"Unzurnâ"* yani *"Bize teveccüh ediniz."* veya *"Anlamamıza izin verin."* demeleri emredilmiştir.

Nitekim olmasını kararlaştırdığı şey için yalnızca "ol" emrini verir ve o da olur.

118-119. İdrakten yoksun kimseler: "Allah bizimle niçin konuşmuyor veya bize niçin bir işaret/delil gösterilmiyor?" derler. Böylesi sözleri, bunlardan öncekiler de söylerlerdi. Bunların (yani önceki ve sonraki sapıkların) hepsinin zihniyeti aynıdır. Biz, yakîn ehli için işaretleri/delilleri açıkça göstermişizdir. Seni hak ilmi ile birlikte müjdeleyici ve korkutucu olarak göndermemizden daha öte bir işaret/delil olur mu? Artık sen, cehennemlik kimselerden sorumlu değilsin.

120-121. Onların yolunda yürümedikçe, Yahûdî ve Hıristiyanlar senden asla razı olmayacaklardır. Açıkça de ki: "Yol, sadece Allah'ın gösterdiği yoldur." Aksi takdirde sana gelen ilimden sonra onların isteklerine uyarsan, seni Allah'ın elinden kurtaracak bir dost ve bir yardımcı yoktur. Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, onu okunması gerektiği gibi okurlar. Onlar, ona (yani Kur'ân'a) gönülden iman ederler. Aslında zarar görecek olanlar, onu inkâr edenlerdir.

122-123. Ey İsrâîl oğulları! Size kendisiyle lütufta bulunduğum nimeti ve dünyadaki bütün kavimlerden sizi faziletli kılışımı hatırlayın. Kimsenin kimseye azıcık dahi faydalı olmayacağı, hiç kimseden fidyenin kabul edilmeyeceği, kişiye hiçbir aracılığın fayda etmeyeceği ve suçluların hiçbir yerden yardım alamayacakları o günden korkun.

124. Hatırlayın! Rabbi, İbrâhîm'i bazı hususlarda imtihan etmişti. Nitekim İbrâhîm bu imtihanda başarılı olunca, rabbi: "Ben, seni bütün insanların önderi kılacağım." demişti. İbrâhîm: "Bu söz, soyum için de geçerli mi?" diye arz edince, Allah: "Sözümün zalimlerle ilgisi yoktur." diye cevap vermişti.

125. Hatırlayın! Bu evi (yani Kâbe'yi) insanlar için bir merkez ve güvenli bir yeri kılmıştık. Sonra insanlara İbrâhîm'in ibadet için durduğu yeri müstakil namaz yeri yapmalarını emretmiştik. Ayrıca İbrâhîm ve İsmâîl'e bu evimi tavaf edenler, itikafa girenler, rükû ve secde edenler için temiz tutmalarını ısrarla söylemiştik.

126. Yine hatırlayın! İbrâhîm: "Ey rabbim! Bu şehri emin/güvenli bir şehir kıl, sakinlerinden Allah'a ve ahirete iman edenleri her türlü meyve ile rızıklandır." diye dua etmişti. Cevap olarak rabbi: "Ben, birkaç günlük dünya hayatının metaını inanmayan kimseye de vereceğim. Ancak sonunda onu cehennem azabına doğru sürükleyeceğim. Orası ne kötü bir yerdir." buyurdu.

127-129. Hatırlayın! İbrâhîm ve İsmâîl, bu evin duvarlarını yükseltirken: "Ey rabbimiz! Bizden bu hizmeti kabul buyur. Sen, herkesi işitir ve her şeyi bilirsin. Ey rabbimiz! Bizi, kendine müslim (emrine itaatkâr) kıl. Neslimizden sana itaat eden bir kavim çıkar. Bize ibadet yollarını göster ve kusurlarımızı affet. Sen, çok bağışlayıcı ve çok merhametlisin. Ve ey rabbimiz! Bu insanlara, bizzat kendi kavimlerinden senin ayetlerini okuyan, kendilerine kitap ve hikmeti öğreten ve hayatlarını düzelten bir resul gönder. Sen, çok güçlüsün ve hikmet sahibisin." diye dua ediyorlardı.

130-133. Artık İbrâhîm'in yolundan yüz çevirecek olan kimdir? Kendi kendini ahmaklığa ve cehalete düşürmüş olandan başka kim bu hareketi yapabilir?

Muhakkak ki İbrâhîm, dünyada maksadımızı gerçekleştirmek için seçtiğimiz ve ahirette salihler arasında sayılacak olan kişidir. İbrâhîm öyle biriydi ki rabbi, kendisine: "Müslüman ol (yani önümde boyun eğ.)" dediğinde, İbrâhîm hemen: "Ben, kâinatın maliki önünde boyun eğdim." dedi. İbrâhîm, çocuklarına işte bu yolda gitmelerini söylemişti. Nitekim Yakûb da kendi çocuklarına aynısını vasiyet etmişti. Yakûb: "Çocuklarım! Allah, sizin için işte bu dîni seçti. Bunun için ölünceye kadar Müslüman kalın." demişti. Sonra Yakûb bu dünyadan ayrılırken siz orada mıydınız? O, ölüm ânında çocuklarına: "Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?" diye sordu. Onların hepsi: "Biz, senin ve atalarından İbrâhîm'in, İsmâîl'in ve İshâk'ın ilâh kabul ettiği işte o tek ilâha kulluk edeceğiz. Biz, sadece O'nun önünde boyun eğeriz." diye cevap verdiler.

134. Onlar, geçip gitmiş olan kimselerdi. Onların kazandıkları kendilerinedir. Sizin kazanacaklarınız da sizedir. Onlar ne yapıyorlardı diye sizden sorulmayacaktır.

135-136. Yahûdîler: "Yahûdî olursanız, doğru yolu bulursunuz." derler. Hıristiyanlar da: "Hıristiyan olursanız, hidayete erersiniz." derler. Onlara de ki: "Hayır, aksine hepsi bir yana İbrâhîm'in yolu bir yana ve İbrâhîm müşriklerden değildi." Ey Müslümanlar! Deyin ki: "Biz, Allah'a ve bize nazil olmuş olan hidayete, ayrıca İbrâhîm, İsmâîl, İshâk, Yakûb ve Yakûb'un nesline nazil olmuş ve Mûsa'ya, İsa'ya ve diğer bütün peygamberlere rableri tarafından verilmiş olan hidayete iman ettik. Biz, onlar arasında hiçbir ayrım yapmayız ve Allah'ın emrine tâbi oluruz."

137. Sonra eğer onlar, sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse, hidayet üzeredirler. Ancak bundan yüz çevirirlerse, imansız ve insafsız oldukları aşikârdır. Şu halde tasalanma. Zira Allah, onlara karşı seni korumak için kâfidir. O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

138. De ki: "Allah'ın boyası ile renklenin. O'nun boyasından daha iyi boyası olan var mı? Nitekim biz, sadece O'na kulluk eden kimseleriz."

139-141. Ey nebî! Onlara de ki: "Yoksa siz, Allah hakkında bizimle münakaşa mı ediyorsunuz? Halbuki O, hem bizim rabbimizdir, hem de sizin. Bizim amellerimiz bizim içindir, sizin amelleriniz de sizin için. Dahası biz, kulluğumuzu sadece Allah'a has kılmışızdır. Yoksa siz, İbrâhîm, İsmâîl, İshâk, Yakûb ve Yakûb'un bütün neslinin Yahûdî veya Hıristiyan olduğunu mu söylüyorsunuz?" De ki: "Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı daha iyi bilir? Allah tarafından kendisine bildirilmiş bir şahitliği gizleyenden daha zalim kim vardır? Allah, hareketlerinizden asla gafil değildir... Onlar, geçip gitmiş olan kimselerdi. Onların kazandıkları kendilerineydi. Sizin kazandıklarınız da sizedir. Size onların amelleriyle ilgili soru sorulmayacaktır."

142-143. İdrakten yoksun kimseler, mutlaka: "Bunlara ne oldu ki daha önce yönelerek namaz kıldıkları kıbleden aniden yüz çevirdiler?" diyeceklerdir. Ey nebî! Onlara şöyle de: "Doğu da Allah'ındır, batı da. Allah, dilediği kimseye doğru yolu gösterir." Nitekim bu şekilde biz, dünya halklarına şahitler olasınız ve peygamber de size şahit olsun diye siz Müs-

lümanları "vasat bir ümmet" kıldık. Biz, daha önce yöneldiğin kıbleyi sadece kim peygambere tâbi oluyor, kim gerisin geriye dönüyor görelim diye tayin etmiştik. Bu, çetin bir uygulama idi. Ancak Allah'ın hidayetinden feyz alan kimseler için hiç de zor olmadı. Allah, sizin bu imanınızı asla zayi etmeyecektir. Kesinlikle bilin ki Allah, insanlar hakkında son derece müşfik ve son derece merhametlidir.

144-147. Ey nebî! Yüzünü sürekli olarak göğe doğru çevirdiğini görmekteyiz. Bak işte biz, arzu ettiğin kıbleye doğru seni döndürüyoruz. Yüzünü Mescid-i Haram'a doğru döndür. Artık nerede olursanız olun o tarafa yönelerek namaz kılın. Kendilerine kitap verilmiş olan bu insanlar, (kıblenin değiştirilmesi) emrinin rableri katından ve hak olduğunu iyi bilirler. Buna rağmen Allah, onların yaptıklarından gafil değildir. Sen, bu kitap ehline herhangi bir delil getirsen de onlar senin kıblene asla uymazlar. Nitekim sen de onların kıblesine asla uyacak değilsin. Dahası, onlardan herhangi bir grup da diğerinin kıblesine uymaz. Ve eğer sana gelmiş olan bu ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, kesinlikle zalimlerden olursun. Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, (kıble yapılan) bu makamı kendi çocuklarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ancak onlardan bir grup, bile bile hakkı gizlemektedir. Bu, kesinlikle rabbinin katından gelen hak bir emirdir. Dolayısıyla sen, bu konuda asla şüpheye düşme.

148. Herkesin yöneldiği bir yön vardır. Şu halde siz, iyilikte ön safta yer alın. Nerede olursanız olun Allah sizi bulacaktır. Hiçbir şey O'nun kudretinin dışında değildir.

149-152. Hangi mekândan geçersen geç, (namaz vaktinde) yönünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Çünkü bu, rabbinin kesin hak olan kararıdır ve Allah, siz insanların amellerinden habersiz değildir. Nitekim nereden geçersen geç, yönünü bizzat Mescid-i Haram'a doğru çevir. Ayrıca insanların aleyhinize delil getirmemeleri için —Elbette onlardan zalim olanlar, asla susmayacaklardır. Ancak siz, onlardan korkmayın. Aksine benden korkun.—; ve üzerinizdeki nimetimi tamamlamam için ve aranızda bizzat kendinizden size ayetlerimizi okuyan, hayatlarınızı düzelten, size kitabı ve hikmeti ve bilmediğiniz şeyleri öğreten bir resul göndermekle nasıl ki kurtuluşa erdiyseniz, aynı şekilde benim bu emrime uymakla da kurtuluş yolunu bulmanız ümidiyle; nerede bulunursanız bulunun yönünüzü o tarafa dönerek namaz kılın. Bunun için beni anın, ben de sizi anayım. Bana şükredin ve nankörlük etmeyin.

153-157. Ey iman etmiş olanlar! Sabır ve namazdan destek alın. Allah sabredenlerle birliktedir. Allah yolunda öldürülen kimselere ölü demeyin. Böyle kimseler aslında diridirler. Fakat siz, onların yaşantısını bilmezsiniz. Dahası biz, korku, açlık, can ve mal kaybı ve gelir darlığına düşürerek sizi mutlaka imtihan edeceğiz. Bu durumda sabreden ve musibet geldiğinde: "Biz, sadece Allah'a aitiz ve bizzat O'na döneceğiz." diyen kimseleri müjdele. Onlara rableri tarafından büyük bir lütufta bulunulacak ve rahmeti onları gölgeleyecektir. Doğru yolda gidenler işte böyle kimselerdir.

158. Safa ve Merve şüphesiz Allah'ın işaretlerindendir. Bunun için Beytullah'a hac veya umre için gelen kişinin bu iki tepe arasında say etmesinde bir günah yoktur. Nitekim Allah, gönülden iyilik yapanları bildiği gibi, bunu takdir de eder.

159-160. Kesinlikle bilin ki bütün insanlara yol göstermek için kitabımızda beyan etmek üzere indirdiğimiz apaçık talimatı ve hidayeti gizleyen kimselere hem Allah lânet eder, hem de bütün lânet ediciler lânet eder. Ancak ben, bu tavrından vazgeçen, tutumunu ıslah eden ve gizlediği şeyleri açıklayanları affedeceğim. Zira ben, gayet hoşgörülü ve gayet merhametliyimdir.

161-162. İnkâr yolunu seçmiş ve inkâr içerisinde can vermiş olan kimselere Allah, melekler ve bütün insanlar lânet eder. Onlar, bu lânetli durumda ebediyyen kalacaklardır. Onların ne cezaları hafifletilecek, ne de kendilerine yeniden bir mühlet verilecektir.

163-167. İlâhınız tek bir ilâhtır. O rahman ve rahimden başka bir ilâh yoktur. (Bu hakikati bilmek için bir delil ve bir işaret istenirse) aklını kullanan kimseler için göklerin ve yerin yapısında, gece ve gündüzün sürekli olarak birbiri arkasına gelişinde, insanlar için faydalı şeylerle yüklü gemilerin nehirlerde ve denizlerde seyredişinde, Allah'ın yukarıdan yağdırdığı, sonra onun vasıtasıyla ölü toprağa hayat verdiği yağmur suyunda ve (bu kendi düzenlemesi sayesinde) yeryüzüne her türlü canlıyı yaymasında, rüzgârların esişinde, gök ve yer arasında emre tâbi kılınıp yerleştirilen bulutlarda sayısız deliller ve işaretler vardır. (Ancak Allah'ın birliğine delâlet eden bu apaçık işaretlere rağmen) bazı kimseler, Allah'ın dışında başkalarını O'na eş ve rakip kılarlar. Dahası, Allah'a duyulması gereken muhabbeti onlara duyarlar. —Halbuki iman edenler, Allah'ı her şeyden daha fazla severler.— Azabı önlerinde görünce akılları başlarına gelecek olan o zalimler, bütün gücün ve bütün yetkilerin sadece Allah'ın elinde olduğunu ve vereceği cezanın çok şiddetli olacağını keşke bugünden anlasalardı. Allah ceza verdiğinde, dünyada tâbi olunan liderler ve rehberler, kendilerine tâbi olanlarla bir bağlarının olmadığını söyleyeceklerdir. Ancak onlar, mutlaka ceza görecekler ve aralarındaki bütün bağlar kopacaktır. Dünyada iken onlara tâbi olan kimseler: "Keşke bize bir fırsat daha verilse de bugün bizden uzak olduklarını söyleyenlere biz de uzak olduğumuzu gösterebilsek." diyeceklerdir. Böylece Allah, bu insanların dünyada iken yaptıklarını, pişmanlık içerisinde ellerini ovuşturur bir haldeyken önlerine getirecektir. Ancak onlar, ateşten çıkmaya bir yol bulamayacaklardır.

168-169. Ey insanlar! Yeryüzündeki helâl ve temiz olan şeyleri yiyin ve şeytanın gösterdiği yoldan gitmeyin. O, sizin apaçık düşmanınızdır. Size kötülüğü ve hayasızlığı emreder ve Allah'ın emredip emretmediğini bilmediğiniz şeyleri Allah adına konuşmayı öğretir.

170-171. Kendilerine: "Allah'ın indirdiği hükümlere tâbi olun." denildiğinde, onlar: "Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola tâbi oluruz." diye cevap verirler. Peki onların ataları akıllarını hiç kullanmamış ve doğru yolu bulamamışlarsa,

yine de onlara tâbi olmaya devam edecekler mi? Allah'ın gösterdiği yolda yürümeyi inkâr etmiş olan bu kimselerin durumu çobanın sürüyü çağırması ve hayvanların gürültü sesinden başka bir şey duymamasına benzer. Bu kimseler sağırdırlar, dilsizdirler ve kördürler. Bunun için onlar, hiçbir şey anlamazlar.

172-173. Ey iman etmiş olanlar! Gerçekten Allah'a kulluk edenlerdenseniz, size bahşettiğimiz temiz şeyleri çekinmeden yiyin ve Allah'a şükredin. Allah, murdar hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş şeyleri yemeyi sizlere yasaklamıştır. Elbette mecbur olan kişi, kanunu ihlâl etmeksizin ve zaruret miktarını aşmaksızın bunlardan bir şey yerse, ona bir günah yoktur. Allah, bağışlayıcı ve merhametlidir.

174-176. Gerçek şu ki Allah'ın kitabında indirmiş olduğu hükümleri gizleyen ve bunları azıcık dünya menfaatine feda eden kimseler, aslında karınlarını ateşle doldurmaktadırlar. Allah, kıyamet gününde onlarla asla konuşmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Nitekim onlar için acıklı bir azap vardır. Bunlar, hidayete karşılık dalâleti satın almış olan ve mağfirete karşılık azabı göze almış olan kimselerdir. Bunların cesareti çok şaşırtıcıdır. Zira bunlar, cehennem azabına katlanmaya hazırlanıyorlar. Bütün bunlar, Allah'ın hakka tamamen uygun bir kitap indirmesinden dolayı oldu. Ancak kitapta ihtilâfa düşen kimseler kendi tartışmalarında haktan çok uzaklaşmışlardır.

177. Gerçek iyilik, yüzünüzü doğuya veya batıya çevirmeniz değildir. Aksine gerçek iyilik, kişinin Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Allah'ın indirdiği kitaba ve O'nun peygamberlerine gönülden iman etmesi, gönülden sevdiği malı Allah aşkıyla akrabalara, yetimlere, yoksullara, yolculara, yardım için el açanlara ve köleleri kurtarmaya harcaması, namazı kılması ve zekâtı vermesidir. Nitekim iyi insanlar, ahdine vefa gösterenlerdir, darlıkta, musibet ânında ve hak ile batıl savaşında sabredenlerdir. İşte bunlar, dürüst ve muttakî kimselerdir.

178-179. Ey iman etmiş olanlar! Katil/adam öldürme davalarında sizin için kısas emri yazıldı. Hür kişi öldürmüş ise, bizzat o hür kişiden intikam alınacaktır. Eğer katil köle ise, bizzat o köle öldürülecektir. Eğer kadın bu suçu işlemiş ise, bizzat o kadına kısas uygulanacaktır. Elbette bir katile karşı öldürülenin kardeşi kolaylık göstermeye hazırsa, örfe göre kan bedelinin (yani diyetin) belirlenmesi ve katilin dürüst bir şekilde diyeti ödemesi gerekir. Bu, rabbiniz katından bir indirim/hafifletme ve bir rahmettir. Buna rağmen haddi aşan kimse için acıklı bir azap vardır... Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır. Umulur ki bu kanuna karşı gelmekten sakınırsınız.

180-182. Sizden birine ölüm ânı yaklaştığında, geride mal bırakıyorsa, ana-baba ve akrabalar için örfe göre vasiyet etmesi farz kılındı. Bu, muttakîler üzerine bir borçtur/sorumluluktur. Daha sonra her kim bu vasiyeti duyar ve sonra da onu değiştirirse, günahı onu değiştirenlerin üzerine olacaktır. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Elbette vasiyet edenin bilmeyerek veya kasten haksızlık ettiğinden endişe duyan ve sonra taraflar arasını düzelten kişiye günah yoktur. Allah, bağışlayıcı ve merhametlidir.

183-184. Ey iman etmiş olanlar! Sizden önceki peygamberlerin ümmetlerine farz kılındığı gibi, oruç size de farz kılındı. Bununla içinizde takva sıfatının doğması ümit edilir. Oruç, sayılı birkaç gündür. Sizlerden hasta olanlar veya yolculukta olanlar, tutmadıkları gün sayısınca diğer günlerde tutsunlar. Oruç tutmaya gücü yetip de (tutmayan kimseler) fidye versinler. Her bir orucun fidyesi, bir yoksula yemek yedirmektir. Ancak her kim, kendi arzusuyla daha fazla iyilik yaparsa, bu onun için daha hayırlıdır. Fakat anlarsanız, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

185. Ramazan, insanlar için baştan sona hidayet olan, doğru yolu gösteren, içinde hak ve batılın farkını ortaya koyan apaçık talimatlar bulunan Kur'ân'ın nazil olduğu bir aydır. Bunun için artık bu aya ulaşan kişinin ramazan ayı boyunca oruç tutması gerekir. Ancak hasta veya yolculukta olan kişi, diğer günlerde oruçların sayısını tamamlasın. Allah, sizin için zorluk değil, kolaylık ister. Nitekim oruçların sayısını tamamlayabilmeniz ve Allah'ın sizi kendisiyle yücelttiği hidayetten ötürü O'nun büyüklüğünü itiraf edip şükretmeniz için size bu yol anlatılıyor.

186. Ey peygamber! Kullarım sana beni sorarlarsa, onlara çok yakınlarında olduğumu söyle. Bana seslendiğinde, seslenen kişinin çağrısını duyar ve cevap veririm. Bunun için onlar, davetime lebbeyk/buyur demeli ve bana iman etmelidirler. (Sen, bunu onlara anlat.) Belki doğru yolu bulurlar.

187. Oruç zamanında geceleri eşlerinize yaklaşmanız size helâl kılındı. Onlar, sizin için, siz de onlar için birer örtüsünüz. Allah, sizin gizliden gizliye kendi kendinize ihanet ettiğinizi anladı. Ancak O, kusurunuzu affetti ve sizi hoş gördü. Artık geceleyin eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizler için caiz kıldığı hazzı elde edin. Keza fecrin beyaz ipliğini gecenin kara ipliğinden ayırt edinceye kadar geceleri yiyin ve için. O vakitten sonra bütün bu işleri bırakıp geceye kadar orucunuzu tamamlayın. Mescitlerde itikafta iken eşlerinizle ilişki kurmayın. Bunlar, Allah'ın çizdiği sınırlardır. Bu sınırlara yakın dolaşmayın. Bu şekilde Allah, emirlerini insanlara açıkça beyan eder. Umulur ki onlar, yanlış tutumdan sakınırlar.

188. Sizler, aranızda birbirinizin malını ne haksız yolla yiyin, ne de başkalarının malının bir kısmını kasten zalimce yeme fırsatı elde etmek için onları hakimin önüne götürün[1].

189. Ey peygamber! İnsanlar ayın batıp çıkarken aldığı şekiller ile ilgili olarak sana sorarlar. De ki: "Bunlar, insanlar için tarihleri belirleme ve haccın işaretleridir." Keza onlara de ki: "Evlerinize arka taraftan girmeniz iyi bir şey değildir. Asıl iyilik, insanın Allah'ın öfkesinden sakınmasıdır. Bunun için evlerinize sürekli olarak kapıdan girin. Sadece Allah'tan korkun. Umulur ki kurtuluşa erersiniz."

190-192. Allah yolunda size karşı savaşan kimselerle savaşın. Ancak haddi aşmayın. Zira Allah, haddi aşanları sevmez. Nerede karşılaşırsanız karşılaşın, onlarla savaşın. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. Çünkü öldürmek her ne kadar kötü ise de fitne bundan daha kötüdür. Onlar, Mescid-i Haram yakınında sizinle

[1] Veya hakime teklif edin.

savaşmadıkça, siz de savaşmayın. Ancak onlar, orada savaşmaktan geri durmazlarsa, siz de çekinmeden onları öldürün. Zira böylesi kâfirlerin cezası işte budur. Sonra onlar vazgeçerlerse, bilin ki Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

193. Fitne ortadan kalkıncaya ve din Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Sonra onlar vazgeçerlerse, bilin ki zalimlerden başkasına el kaldırmak doğru değildir.

194. Haram ayın karşılığı bizzat haram aydır. Nitekim hürmet gösterilmesi gereken şeylere eşit derecede saygı gösterilecektir. Bunun için size el kaldırana siz de aynı şekilde el kaldırın. Sadece Allah'tan korkun ve bilin ki Allah, sınırlarını çiğnemekten sakınanlarla birliktedir.

195. Allah yolunda harcayın ve kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik yolunu seçin. Zira Allah, iyileri sever.

196. Allah'ı hoşnut etmek için hac ve umreye niyet ettiğinizde, bunu yerine getirin. Eğer bir yerde mahsur kalırsanız, bulabildiğiniz kurbanlığı Allah için takdim edin. Kurbanlık yerine varıncaya kadar başınızı tıraş etmeyin. Ancak hasta olan veya başında rahatsızlık olan ve bu yüzden başını tıraş eden kişi fidye olarak oruç tutmalı veya sadaka vermeli ya da kurban kesmelidir. Sonra güvenliğe kavuşur ve hacdan önce Mekke'ye ulaşırsanız, içinizden hac zamanı gelinceye kadar umreden faydalanan kimse, gücü nispetince kurban kessin ve eğer kurbanlık bulamazsa, hac zamanında üç ve eve ulaşınca da yedi olmak üzere toplam on oruç tutsun. Bu indirim/hafifletme, evleri Mescid-i Haram'a yakın olmayan kimseler içindir. Allah'ın bu emirlerine karşı gelmekten sakının ve Allah'ın cezasının şiddetli olduğunu iyi bilin.

197-203. Hac aylarını herkes bilir. Bu belirli aylarda hacca niyet eden kişi, hac esnasında kendisinden şehvet içeren bir fiil, bir günah veya bir münakaşanın sadır olmayacağını bilmelidir. Nitekim yapacağınız iyi işler Allah tarafından bilinecektir. Hac yolculuğu için yol azığını yanınızda götürün. En iyi yol azığı ise takvadır. Şu halde ey akıl sahipleri! Emrime karşı gelmekten sakının. Hac ile birlikte rabbinizin fazlını ararsanız, bunda bir beis yoktur[1]. Sonra Arafat'tan inince, Meş'ar-i Haram'ın yanında (Müzdelife'de) durup Allah'ı anın. Ancak Allah'ın size verdiği talimata göre anın. Yoksa siz insanlar bundan önce yoldan çıkmıştınız. Sonra herkesin döndüğü yerden siz de dönün ve Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz Allah, bağışlayıcı ve merhametlidir. Sonra haccın rükûnlarını eda ettiğinizde, önceleri atalarınızı andığınız gibi, şimdi ondan daha fazla Allah'ı anın. (Ancak Allah'ı anan kimseler içinde de çok fark vardır.) Onlardan kimisi: "Ey rabbimiz! Bize sadece dünyada her şeyi ver." der. Böyle bir kimse için ahirette bir pay yoktur. Kimişi de: "Ey rabbimiz! Bize hem dünyada, hem de ahirette iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru." der. Böyle kimseler, kazançlarına göre (her iki yerde) pay alacaklardır. Nitekim Allah, hesabı görmekte asla gecikmez. Bunlar, Allah'ı anmakla geçirmeniz gerekli olan sayılı günlerdir/bu günlerde Allah'ı anın.

[1] Rabbinizin fazlını aramaktan kasıt, hac yolculuğu esnasında geçimini temin etmek için herhangi bir iş yapmaktır.

Sonra her kim, acele edip iki günde geri dönerse, bir beis yoktur. Aynı şekilde her kim, biraz fazla kalarak geri dönerse, bu günleri takva içerisinde geçirmesi şartıyla bir beis yoktur... Allah'ın emirlerine karşı gelmekten sakının ve bir gün O'nun huzuruna çıkarılacağınızı iyi bilin.

204-210. İnsanlardan bir kısmının dünya hayatına dair söylediği sözler senin çok hoşuna gider. Dahası o kimse, iyi niyetli olduğuna dair sürekli olarak Allah'ı şahit getirir. Fakat gerçekte ise o kişi hakkın en kötü düşmanıdır. O kimse, iktidarı ele geçirdiği zaman, bütün gayretini yeryüzünde fesadı yaymaya, ekinleri ve insan neslini yok etmeye sarf eder. — Halbuki (onun şahit tuttuğu) Allah, fesadı asla sevmez.— Yine kendisine: "Allah'tan kork." denildiğinde, itibar endişesi onu günahta diretir. Böyle birisi için cehennem kâfidir ve orası çok kötü bir yerdir. Diğer taraftan insanlar içinde rıza-i ilâhî için canlarını feda eden kimseler de vardır. Allah, böyle kullara karşı çok şefkatlidir. Ey iman edenler! Hep birlikte İslam'a girin ve şeytana tâbi olmayın. Zira şeytan sizin apaçık düşmanınızdır. Siz, gelmiş olan aşikâr hidayete kavuştuktan sonra tekrar saparsanız, iyi bilin ki Allah üstündür ve hikmet sahibidir. İnsanlar, (bütün bu nasihatlerden ve rehberlikten sonra yine de düzelmezlerse) artık Allah'ın buluttan şemsiye altında melekler topluluğu ile birlikte önlerinde belirip karar vermesini mi bekliyorlar?.. Nihayet bütün işler bizzat Allah'ın huzuruna sunulacaktır.

211. Kendilerine nasıl apaçık mucizeler gösterdiğimizi İsrâîl oğullarına sorun. Ayrıca onlara Allah'ın nimetine kavuştuktan sonra onu bedbahtlıkla değişen kavmi Allah'ın nasıl şiddetli bir şekilde cezalandırdığını da sorun.

212. İnkâr yolunu seçmiş olan kimselere dünya hayatı sevimli ve çekici kılınmıştır. Böyle kimseler, iman yolunu seçenlerle alay ederler. Ancak muttakîlerin makamı kıyamet gününde onlarınkinden yüce olacaktır. Dünya rızkına gelince, Allah, dilediğine hesapsız vermede yetki sahibidir.

213. Başlangıçta bütün insanlar aynı yoldaydı. (Sonra bu durum devam etmeyip görüş ayrılıkları ortaya çıkınca) Allah, doğru yolda yürüyenleri müjdeleyen, yanlış yolda gidenleri neticeleriyle korkutan peygamberler gönderdi ve hakikat hakkında insanlar arasında beliren görüş ayrılıklarını karara bağlamak için onlarla birlikte hak olan kitabı indirdi... (Bu görüş ayrılıklarının ortaya çıkış sebebi, insanlara başlangıçta hakikatin anlatılmamış olması değildi.) Hayır, ihtilâfı, kendilerine hakikat ilmi verilmiş olan kimseler çıkardılar. Onlar, apaçık hidayete kavuştuktan sonra sadece birbirlerine zulmetmek istedikleri için hakkı bırakıp farklı yollar çıkardılar... Şu halde Allah, peygamberlere iman etmiş olan kimselere, insanların ihtilâfa düştükleri hak yolu kendi izniyle gösterdi. Allah, dilediğine doğru yolu gösterir.

214. Yoksa siz insanlar, öylesine cennete gireceğinizi mi sandınız? Halbuki sizden önce iman edenlerin başına gelmiş olanlar henüz sizin başınıza gelmedi. Onlar zorluklarla karşılaştılar, felâketlerle yüz yüze geldiler ve sarsıldılar. Öyle ki zamanın peygamberi ve ona tâbi olan iman ehli, Allah'ın yardımı ne zaman ge-

lecek diye feryat ettiler... O zaman onlar: "Evet Allah'ın yardımı yakındır." diye teselli edildiler.

215. İnsanlar, sana neyi infak edeceklerini sorarlar. Onlara şöyle cevap ver: "Mal olarak her ne infak ederseniz edin annebabanıza, akrabalarınıza, yetimlere, yoksullara ve yolculara sarf edin. Allah, yapacağınız her iyiliği bilecektir."

216. Size savaşma emri verildi. Ancak bu hoşunuza gitmez... Hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlı olabilir. Aynı şekilde hoşunuza giden bir şey, sizin için kötü de olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

217-218. İnsanlar, sana haram ayda savaşmanın hükmünü sorarlar. De ki: "Bu ayda savaşmak çok kötüdür. Fakat insanları Allah yolundan alıkoymak, Allah'ı inkâr etmek, Mescid-i Haram'a giden yolu mü'minlere kapatmak ve harem ehlini oradan çıkarmak Allah indinde bundan daha kötüdür. Nitekim fitne, kan dökmekten daha kötüdür. Onlar, eğer yapabilirlerse, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devam edeceklerdir. (Fakat şunu iyi bilin ki) içinizden dininden dönen ve küfür içerisinde can veren kimsenin amelleri hem dünyada, hem de ahirette zayi olacaktır. Böyle kimseler, cehennemliktir ve cehennemde ebediyyen kalacaklardır. Bunun aksine iman etmiş ve Allah yolunda evini barkını terk edip cihat etmiş olan kimseler, haklı olarak ilâhî rahmeti ümit ederler. Nitekim Allah, onların hatalarını affedecek ve rahmetiyle kendilerine lütufta bulunacaktır.

219-220. Sana içki ve kumar hakkında hükmün ne olduğunu sorarlar. De ki: "Her ikisinde de büyük zararlar/günahlar vardır. Her ne kadar bunlarda insanlar için bazı faydalar olsa da günahı faydasından çok fazladır." Allah yolunda neyi infak edelim diye sorarlar. De ki: "İhtiyacınızdan fazla olan şeyleri." Allah, dünya ve ahiret hakkında tefekkür edesiniz diye size hükümleri bu şekilde açıkça beyan eder. Yetimlere karşı nasıl davranılacağını sorarlar. De ki: "Onların iyiliğine olan davranış şeklini seçmek daha hayırlıdır. Eğer kendi masraflarınızla onların masraflarını birleştirir ve geçiminizi ortaklaşa sürdürürseniz, bunda bir beis yoktur. Nihayet onlar sizin din kardeşlerinizdir. Allah, hem iyilik yapanların, hem de kötülük yapanların durumunu bilir. Allah dileseydi, sizi bu uygulamada zorlardı. Ancak Allah, yetki sahibi olmakla birlikte hikmet sahibidir de.

221. Müşrik kadınlarla iman etmedikleri sürece asla nikâh kıymayın. Mü'min bir cariye, çok sevseniz de soylu müşrik bir kadından daha iyidir. Ayrıca kadınlarınızı da iman etmedikleri sürece müşrik erkeklerle asla evlendirmeyin. Mü'min bir köle, çok sevseniz de soylu müşrik bir erkekten daha iyidir. Bu insanlar, sizi ateşe çağırıyorlar. Fakat Allah, kendi izniyle sizi cennete ve mağfirete çağırıyor. Allah, hükümlerini açık bir şekilde insanların önünde beyan eder. Umulur ki onlar ders alırlar ve nasihati kabul ederler.

222-223. Onlar, sana: "Hayzın hükmü nedir?" diye sorarlar. De ki: "O, bir kirlilik ve hastalık halidir[1]. Bu durumda ka-

[1] Aslında *'ezo'* lafzı kullanılmıştır. Bu kelime hem kirlilik, hem de hastalık anlamına gelir. Hayız, sadece bir kirlilik hali değil, aynı zamanda tıbbî yönüyle kadının sağlığa nispetle hastalığa daha yakın olduğu bir

dınlardan ayrı durun ve temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Sonra temizlendikleri zaman, onlara Allah'ın size emrettiği şekilde yaklaşın. Allah, kötülükten uzak duran ve temizliği seçen kimseleri sever. Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır. Tarlanıza istediğiniz şekilde gitmekte serbestsiniz. Ancak geleceğinizi düşünün ve Allah'ın öfkesinden sakının. İyi bilin ki bir gün O'nun huzuruna çıkacaksınız. Ey peygamber! Senin rehberliğini kabul edenleri (kurtuluş ve saadet) müjdesiyle müjdele.

224-225. İyilik, takva ve Allah'ın kullarının ıslahı gibi işlerden geri durmak kastıyla Allah'ın adını yemin etmek için kullanmayın. Allah, bütün sözlerinizi duymakta ve her şeyi bilmektedir. Allah, düşünmeden ettiğiniz anlamsız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutmaz. Ancak O, gönülden ettiğiniz yeminleri sizden mutlaka soracaktır. Allah, gayet hoşgörülü ve gayet sabırlıdır.

226-227. Eşlerinden ayrı durmaya yemin eden kimseler için dört ay mühlet vardır. Eğer onlar geri dönmüşlerse, Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Eğer onlar, bizzat talaka/boşamaya niyet etmişlerse, bilsinler ki Allah, her şeyi duyar ve her şeyi bilir.

228. Boşanmış kadınlar, üç kez hayız görünceye kadar beklesinler. Allah'ın rahimlerinde yaratmış olduğu şeyi gizlemeleri kendileri için caiz değildir. Onlar, Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorlarsa, asla böyle yapmamalıdırlar. Kocaları, arayı düzeltmek isterlerse, bu iddet süresinde eşlerini tekrar nikâhlama hakkına sahiptirler. Erkeklerin kadınlar üzerinde olan hakları gibi, kadınlar için de örfe göre haklar vardır. Ancak erkekler, onlar üzerinde bir dereceye sahiptirler. Herkesin üstünde galip, iktidar ve hikmet sahibi olarak Allah vardır.

229. Talak iki kezdir. Sonra kadın ya uygun bir şekilde tutulur ya da güzellikle salıverilir. Ancak serbest bırakırken kendilerine vermiş olduklarınızdan bir şeyi geri almanız caiz değildir. Elbette eşlerin Allah'ın sınırlarını koruyamayacaklarından endişe etmeleri hali müstesnadır. Bu durumda onların ilâhî sınırlar içinde kalamayacaklarından korkarsanız, ikisi arasında kadının kocasına biraz ücret ödeyerek ayrılmasında bir beis yoktur. Bunlar, Allah'ın belirlediği sınırlardır. Bunları aşmayın. Nitekim ilâhî sınırları aşan kimseler zalimdir.

230. Sonra (koca, iki kez boşadıktan sonra kadını üçüncü kez) boşarsa, o zaman kadın başka birisiyle nikâhlanmadıkça ve o da onu boşamadıkça, bir daha kendisine helâl olmayacaktır. O vakit ilk koca ve kadın, ilâhî sınırları koruyacaklarına kanaat getirirlerse, birbirlerine dönmelerinde bir beis yoktur. Bunlar, Allah'ın belirlediği sınırlardır. Allah, (kendi sınırlarını aşmanın sonuçlarını) bilen kimselere yol göstermek için bunları açıklıyor.

231. Nitekim kadınlarınızı boşayıp da iddetleri tamamlanınca, kendilerini ya güzellikle tutun ya da güzellikle salıverin. Sadece eziyet etmek için onları tutmayın. Zira bu, zulüm olacaktır. Kim böyle yaparsa, aslında kendi kendine zulmeder. Allah'ın ayetlerini oyuncak etmeyin. Allah'ın hangi büyük nimetle sizi yücelt-

haldir.

tiğini unutmayın. Allah, size indirdiği kitaba ve hikmete saygı göstermenizi nasihat ediyor. Allah'tan korkun ve bilin ki O, her şeyden haberdardır.

232. Boşamış olduğunuz ve iddetlerini tamamlamış olan kadınlarınızın, örfe göre aralarında nikâha razı iseler, anlaştıkları erkeklerle evlenmelerine engel olmayın[1]. Eğer Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız, size asla böyle davranmamanız nasihat ediliyor. Sizin için erdemli ve temiz olan yol bundan geri durmanızdır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

233. Çocuklarının bütün emzirme dönemi boyunca emzirilmesini isteyen babalar için anneler, çocuklarını tam iki yıl emzirsinler. Bu durumda çocuğun babası, örfe göre onların yiyeceğini ve giyeceğini verecektir. Ancak kimseye gücünün üstünde yük yüklenmemelidir. Ne anne, çocuk kendisinin diye sıkıntıya sokulmalı, ne de baba, çocuk kendisinin diye rahatsız edilmelidir... Emziren annenin çocuğun babası üzerindeki bu hakkı, aynı şeklide babanın vârisi için de geçerlidir. Ancak taraflar, karşılıklı rıza ve görüşmeyle sütten ayırmak isterlerse, bunda bir mahzur yoktur. Eğer çocuklarınızı başka bir kadına emzirtmeyi düşünürseniz, tayin ettiğiniz ücreti örfe göre ödemeniz şartıyla bunda da bir sakınca yoktur. Allah'tan korkun ve yaptığınız her şeyi Allah'ın gördüğünü bilin.

234-235. İçinizden ölen kimselerin geride kalan eşleri, dört ay on gün beklesinler. Sonra iddetleri tamamlanınca, kendileriyle ilgili istedikleri şeyi örfe göre yapma hakları vardır. Siz, bundan sorumlu değilsiniz. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. İddet döneminde, o dul kadınlarla ima yoluyla nişanlanma niyetini ortaya koymanızda veya gönlünüzde saklamanızda bir sakınca yoktur. Allah, içinizden onları düşüneceğinizi bilir. Ancak dikkat edin! Gizlice anlaşıp sözleşmeyin. Eğer konuşacaksanız, örfe göre konuşun. Ayrıca iddet tamamlanıncaya kadar nikâh kıymaya karar vermeyin. İyi bilin ki Allah, kalplerinize kadar nüfuz eder. Bunun için O'ndan korkun. Şunu da bilin ki Allah sabırlıdır, ufak tefek şeyleri hoş görür.

236-237. Kendilerine dokunmadan veya mehir tayin etmeden önce eşlerinizi boşarsanız, size bir günah yoktur. Bu durumda onlara mutlaka bir şeyler vermek gerekir. Hali vakti yerinde olan kişi, kendi gücüne göre, fakir kimse de kendi gücü nispetinde örfe göre versin. Bu, iyiler üzerinde bir haktır. Eğer kendilerine dokunmadan önce boşamış, ancak mehir tayin etmişseniz, bu durumda mehrin yarısını vermeniz gerekir. Kadının yumuşak davranıp (mehri almaması) veya nikâh akdi elinde olan erkeğin yumuşak davranıp (bütün mehri vermesi) durumu başka. Öyleyse siz (erkekler) ılımlı davranın. Zira bu, takvaya daha yakındır. Birbirinizle olan muamelelerinizde cömertliği unutmayın. Allah, yaptıklarınızı görmektedir.

238-239. Namazlarınızı gözetin. Özellikle

[1] Yani bir kadını kocası boşamış ve iddet dönemi içerisinde bundan rücu etmemiş ise, iddet dönemi geçtikten sonra her ikisi de tekrar evlenmeye razı iseler, kadının akrabaları buna engel olmamalıdırlar. Keza bu, şu anlama da gelebilir: Bir kişi, kansını boşamış ise ve kadın da iddet döneminden sonra ondan ayrılarak başka birisiyle evlenmek isterse, önceki kocası onun evlenmesine mani olacak ve boşadığı kadını başkasının nikâhlamaması için çaba sarf edecek şekilde adi bir harekette bulunmamalıdır.

namazın güzelliklerini içine alan namazı[1]. Allah'ın huzurunda sadık kölelerin durdukları gibi durun. Tehlike durumunda, ister yürüyerek ister binekte, nasıl mümkün oluyorsa, öyle namaz kılın. Ancak emniyete kavuştuğunuzda, Allah'ı daha önce sizin bilmeyip de O'nun size öğrettiği şekilde anın.

240-241. İçinizden ölüp de geride eşlerini bırakan kimseler, bir yıl süreyle eşlerine nafaka verilmesini ve evden çıkarılmamalarını vasiyet etmelidir. Sonra onlar kendileri çıkarlarsa, kendileri ile ilgili yapacakları şeyi örfe göre yapmalarında sizin bir sorumluluğunuz yoktur. Allah, herkesin üstünde galip, iktidar ve hikmet sahibidir. Aynı şekilde boşanmış kadınlara da uygun olarak bir şeyler verilip gönderilsin. Bu, muttakîler üzerinde bir haktır.

242. Bu şekilde Allah, hükümlerini size açıkça anlatır. Umulur ki sizler, düşünüp taşınarak hareket edersiniz.

243-245. Ölüm korkusuyla evini barkını terk edip çıkan binlerce kişinin halini hiç düşündün mü? Allah, onlara: "ölün." dedi. Sonra da kendilerini yeniden diriltti. Gerçek şu ki Allah, insana karşı gayet lütufkârdır. Ancak çoğu kimse şükretmez... Ey Müslümanlar! Allah yolunda savaşın. İyi bilin ki Allah, hem işitir, hem de bilir. İçinizden hanginiz, kat be kat artırarak geri ödemesi için Allah'a güzel bir borç (karz-ı hasen) verecek? Eksiltmek de, artırmak da Allah'ın yetkisindedir. Nihayet siz, bizzat O'na döneceksiniz.

246. Yine sen, Mûsa'dan sonra İsrâîl oğullarının ileri gelenlerinin karşılaştıkları şey üzerinde de hiç düşündün mü? Onlar, peygamberlerine: "Allah yolunda savaşmamız için bize bir hükümdar tayin et." dediler. Peygamber ise: "Size savaş emri verilir de ya savaşmazsanız?" dedi. Onlar: "Evlerimizden çıkarılmışken ve çocuklarımız bizden koparılmışken Allah yolunda savaşmayalım ha! Bu nasıl olur?" dediler. Fakat kendilerine savaşma emri verildiğinde, pek azı müstesna hepsi sırt çevirdiler. Allah, o zalimlerin hepsini tek tek bilmektedir.

247-248. Peygamberleri onlara: "Allah, size Tâlût'u hükümdar tayin etti." dedi. Onlar, bunu duyunca: "O, üzerimize hükümdar olma hakkına nasıl sahip oldu? Biz, hükümdarlığa ondan daha layığız. O, hiç de zengin birisi değildir." dediler. Peygamber ise: "Allah, sizin yerinize onu seçmiş, aklî ve bedenî yönden kendisine büyük bir kabiliyet bahşetmiştir. Nitekim Allah, mülkünü dilediğine vermede yetki sahibidir. Allah, her şeyi ihata eder ve her şeyi bilir." diye cevap verdi. Bununla birlikte peygamberleri onlara: "Onun Allah katından hükümdar olduğuna dair işaret/delil, içinde rabbiniz katından kalp huzurunu elde edeceğiniz şeylerin olduğu, yine içinde Mûsa ve Hârûn'un ailelerinin bıraktığı kutsal emanetlerin de bulunduğu ve şu anda meleklerin taşıdığı sandığa onun döneminde tekrar kavuş-

[1] *Vusta*, hem ortadaki şey, hem de en yüce ve en şerefli şey anlamına gelir. Salat-i vusta ile *orta namaz* da kastedilmiş olabileceği gibi, tam vaktinde huşu içerisinde ve Allah'a yönelerek kılınan ve içinde namazın bütün güzelliklerinin bulunduğu namaz da kastedilmiş olabilir. Nitekim sonraki: *"Allah'ın huzurunda sadık kölelerin durdukları gibi durun."* cümlesi bizzat bu hususu açıklamaktadır. Bu kelimeyi *orta namaz* şeklinde anlayan müfessirler, genelde bununla ikindi namazını kastetmektedirler.

manızdır. Eğer mü'min iseniz, bu sizler için çok büyük bir işarettir." dedi.

249-251. Sonra Tâlût, orduyu alıp yola çıktığında, şöyle dedi: "Bir nehir kıyısında Allah tarafından imtihan edileceksiniz. O nehrin suyunu içen kişi, benim yoldaşım değildir. Benim yoldaşım, susuzluğunu o nehirden gidermeyendir. Ama birkaç yudum içen içsin." Ancak az bir kısmı dışında hepsi o nehirden kana kana içtiler. Sonra Tâlût ve yoldaşı müslümanlar, nehri geçip ilerledikleri zaman, Tâlût'a: "Bugün Câlût ve askerlerine karşı savaşacak gücümüz kalmadı." dediler. Ancak bir gün Allah'ın huzuruna çıkacaklarını düşünen kimseler: "Az sayıdaki bir grup Allah'ın izniyle dâima büyük gruba galebe çalmıştır. Allah, sabredenlerin dostudur." dediler. Nitekim onlar, Câlût ve askerlerine karşı savaşmak üzere ilerlediklerinde: "Ey rabbimiz! Bize sabır ihsan eyle. Adımlarımızı sabit kıl ve bu kâfir topluluğa karşı bize zafer nasip et." diye dua ettiler. Sonunda onlar, Allah'ın izniyle kâfirleri yenilgiye uğrattılar ve Dâvût, Câlût'u öldürdü. Allah da onu saltanat ve hikmetle ödüllendirdi ve kendisine istediği şeylerin ilmini verdi... Bu şekilde Allah, insanlardan bir kısmını diğerleri vasıtasıyla def etmeseydi, yeryüzünün düzeni bozulurdu. Ancak Allah, (fesadı bu şekilde def etmek sûretiyle) dünyadaki insanlara karşı gayet lütufkârdır.

252-253. Sana hak olarak okuduğumuz bu ayetler, Allah'ın ayetleridir. Ey Muhammed! Şüphesiz sen peygamber olarak gönderilen kimselerdensin. Biz, (insanlara yol göstermek üzere katımızdan görevlendirilen) bu resullere birbirinden üstün mertebeler bahşettik. Allah, onların kimisiyle bizzat konuşmuş, kimisine başka yönden yüksek dereceler vermiştir. Nitekim sonunda Meryem oğlu İsa'ya açık deliller/mucizeler bahşetmiş ve temiz ruhla kendisine yardım etmiştir. Allah dileseydi, bu resullerden sonra açık deliller görmüş olan kimselerin karşılıklı savaşmalarına imkân yoktu. Ancak (Allah'ın iradesi insanları zorla ihtilâftan alıkoymak olmadığı için) onlar birbirleriyle ihtilâfa düştüler. Sonra bir kısmı iman etti, bir kısmı da inkâr yolunu seçti. Evet Allah dileseydi, onlar asla savaşmazlardı. Ancak Allah, dilediğini yapar.

254. Ey iman etmiş olanlar! Size bahşettiğimiz zenginlikten alışverişin olmayacağı, dostluğun işe yaramayacağı ve aracılığın kabul edilmeyeceği gün gelmeden önce infak edin. Aslında zalim olanlar, inkâr yolunu seçenlerdir.

255. Kâinatın nizamını elinde bulunduran Allah her zaman diridir, kendisinden başka ilâh yoktur. O, ne uyur, ne de uyuklar. Yerde ve göklerde olan her şey bizzat O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında kim aracılık edebilir? Allah, kulların hem önünde olanı, hem de kendilerine gizli olanı bilir. İlmini vermeyi dilediği şeyin dışında kullar O'nun bilgisinden hiçbir şeyi idrak edemezler. O'nun hükümranlığı gökleri ve yeri kaplamıştır. Ancak bunların gözetimi O'nun için hiç de yorucu bir iş değildir. Büyük ve yüce olan zat sadece O'dur.

256-257. Dinde herhangi bir zorlama yoktur. Doğru görüş, yanlış görüşlerden ayrılarak ortaya konulmuştur. Artık kim, tâğutu inkâr edip Allah'a iman ederse, asla kırılmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır. (Onun kendisine tutunduğu) Al-

lah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. İman eden kimselerin hâmisi ve yardımcısı Allah'tır ve Allah, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr yolunu seçen kimselerin hâmisi ve yardımcısı ise tâğuttur. Tâğut da onları aydınlıktan karanlıklara çekip götürür. Bunlar, içinde ebediyyen kalacakları ateşe giden kimselerdir.

258. İbrâhîm ile münakaşa eden kişinin durumu üzerinde hiç düşünmedin mi? Tartışmanın konusu İbrâhîm'in rabbinin kim olduğu üzerineydi. Münakaşa, Allah'ın o tartışan kişiye iktidar vermesinden ötürü ortaya çıkmıştı. İbrâhîm: "Benim rabbim yaşatma ve öldürme yetkisini elinde bulundurandır." dediğinde, o kişi: "Yaşatma ve öldürme yetkisi bendedir." diye cevap verdi. Bunun üzerine İbrâhîm: "Peki öyleyse, Allah, güneşi doğudan yükseltir. Sen onu batıdan yükseltsene." dedi. O hak inkârcısı bunu duyunca, hayretler içinde kaldı. Nitekim Allah, zalimlere doğru yolu asla göstermez.

259. Ya da örnek olarak çatıları yerle bir olmuş bir kasabadan geçen kişiye bakın. O kişi: "Allah, helâk olmuş bu yerleşim birimine tekrar nasıl hayat verecek?" dedi. Bunun üzerine Allah, onun ruhunu kabzetti ve adam yüz yıl boyunca ölü halde kaldı. Sonra Allah, ona tekrar hayat bahşetti ve: "Anlat ne kadar zamandır yatıyorsun?" diye sordu. Adam: "Bir gün veya birkaç saat kalmış olmalıyım." dedi. Allah ise: "Bu şekilde üzerinden yüz yıl geçmiştir. Şimdi yiyecek ve içeceğine bir göz at. Onlar hiç bozulmamışlardır. Diğer taraftan (iskeletine kadar çürüyen) eşeğine de bir bak. İşte biz, seni insanlara bir işaret kılmak istediğimiz için bunu yaptık. Sonra bu kemikten iskeleti diriltip üzerine nasıl et ve deri geçirdiğimizi gör." buyurdu. Bu şekilde hakikat önünde tamamen ortaya çıkınca, adam: "Biliyorum ki Allah, her şeye kadirdir." dedi.

260. Yine İbrâhîm'in: "Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini gösteriver." dediği olayı da gözünüzün önüne getirin. Allah: "Yoksa inanmıyor musun?" diye buyurdu. İbrâhîm ise: "İnanıyorum. Fakat kalbimin mutmain olmasını istiyorum." diye arz etti. Bunun üzerine Allah: "Öyleyse dört kuş al ve onları kendine alıştır. Sonra onların her bir parçasını ayrı ayrı tepelere koyuver. Sonra da onları çağır. Onlar, sana koşarak geleceklerdir. Allah'ın son derece güçlü ve hikmet sahibi olduğunu iyi bil." buyurdu.

261-265. Mallarını Allah yolunda infak eden kimselerin bu infakları, ekilen bir tohumdan yedi başak çıkması ve her başakta yüz dane bulunmasına benzer. Bu şekilde Allah, dilediği kişinin amelini artırır. Allah, hem cömerttir, hem de bilir. Mallarını Allah yolunda infak eden ve sonra da başa kakmayan ve eziyet etmeyen kimselerin mükâfatları rablerinin katındadır. Onlar için bir hüzün ve bir korku ânı yoktur. Tatlı bir söz ve hoşa gitmeyen bir şeyi görmezden gelmek, gerisinde eziyet olan sadakadan daha iyidir. Allah, müstağnîdir ve sabır O'nun sıfatıdır. Ey iman edenler! Malını sadece insanlara gösteriş olsun diye infak eden, Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen kişi gibi, sadakalarınızı başa kakarak ve eziyet ederek heba etmeyiniz. Böyle kimselerin yaptıkları harcamalar, üzerinde ince bir toprak tabakası birikmiş ka-

yaya benzer. Kayanın üzerine sağanak halinde yağmur yağdığı zaman, bütün toprak akıp gider ve sadece kaya kalır. Böyle kimselerin eline, kendilerince sadaka verip kazandıkları iyilikten hiçbir şey geçmez. Nitekim kâfirlere doğru yolu göstermek Allah'ın kanunu değildir. Bunun aksine mallarını sadece Allah rızası için gönül huzuruyla infak eden kimselerin bu infakları, yüksek yerdeki bir bahçeye benzer. Sağanak halinde yağmur yağarsa, bahçe iki kat ürün verir. Fakat sağanak halinde yağmur yağmasa bile hafif bir çiseleme dahi onun için yeterlidir. Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir.

266. İçinizden çocukları hiçbir şey yapamayacak kadar yaşça küçük ve kendisi de yaşlı olan birisi, tam bu esnada nehirlerin suladığı, hurmalar, üzümler ve her tür meyvelerle dolu bahçesini kasırganın yakıp kavurmasını ister mi? Bu şekilde Allah, belki düşünürsünüz diye ayetlerini önünüzde beyan eder.

267-269. Ey iman etmiş olanlar! Kazandıklarınızın ve sizin için yerden bitirdiklerimizin en iyilerini Allah yolunda infak edin. Allah yolunda infak etmek için sakın en kötülerini seçmeye kalkışmayın. Halbuki o kötü şeyi bir başkası size vermeye kalkışsa, alırken gözünüzü yummanız dışında, asla kabul etmezsiniz. Bilmeniz gerekir ki Allah, müstağnîdir ve en güzel sıfatlarla muttasıftır. Şeytan, sizi fakirlikle korkutur ve yüz kızartıcı şekilde davranmaya teşvik eder. Ancak Allah, mağfireti ve fazlı ile sizi ümitlendirip destekler. Allah, gayet cömerttir ve her şeyi bilir. Hikmeti dilediğine verir. Kendisine hikmet verilen kişi ise gerçekte büyük bir zenginlik elde etmiştir. Bu sözlerden sadece akıllı kimseler ders alırlar.

270-271. Allah, infak ettiğiniz ve adadığınız her şeyi bilir. Zalimlerin ise yardımcısı yoktur. Sadakalarınızı açıktan verirseniz, bu da iyidir. Fakat ihtiyaç sahiplerine gizlice verirseniz, hakkınızda bu daha iyidir. Böyle davranmakla pek çok günahınız silinir. Nitekim Allah, yaptıklarınızdan her halükârda haberdardır.

272. Ey peygamber! Sen, insanları hidayete ulaştırmaktan sorumlu değilsin. Sadece Allah, dilediği kimseye hidayet eder. Hayır yolunda infak ettiğiniz mallar kendiniz için iyidir. Nihayet siz, Allah'ın rızasını kazanmak için infak ediyorsunuz. O zaman hayır yolunda harcayacağınız malın karşılığı size tam olarak verilecek ve asla haksızlığa uğramayacaksınız.

273. Yardıma özellikle lâyık olan kimseler kendilerini Allah yoluna adayıp da geçimlerini temin etmek için yeryüzünde koşturamayacak kadar darda olanlardır. Bilmeyenler, çekingenliklerini görüp onları zengin sanırlar. Sen, onların yüzlerine bakarak iç durumlarını anlayabilirsin. Ancak onlar, insanların peşine düşüp de bir şeyler isteyen türden kimseler değillerdir. Onlara yardım için yapacağınız infakları Allah bilir.

274-277. Mallarını gece ve gündüz, açık ve gizli şekilde infak eden kimselerin mükâfatları rablerinin katındadır. Onlar için ne bir korku, ne de bir hüzün ânı vardır. Fakat faiz yiyen kimselerin durumu, şeytanın çarparak deliye çevirdiği kişi gibidir. Onların bu duruma düşmelerinin sebebi: "Ne de olsa ticaret de faiz gibi bir şeydir." demeleridir. Halbuki Allah, ticareti helâl, faizi ise haram kıldı.

Bunun için rabbi katından kendisine bu nasihatin ulaştığı kişi, bundan sonra faiz yemekten sakınırsa, önceki yedikleri Allah'a havale olmuştur. Ancak bu emirden sonra yine aynı şekilde davranan kişi cehennemliktir. Orada dâimî olarak kalacaktır. Allah, faizi yok eder, sadakaları ise arttırır. Allah, nankör ve günahkâr insanı sevmez. Elbette iman eden, salih amel işleyen, namaz kılan ve zekât veren kimselerin mükâfatları şüphesiz rablerinin katındadır. Onlar için ne bir korku, ne de bir hüzün ânı vardır.

278-281. Ey iman etmiş olanlar! Gerçekten iman etmişseniz, Allah'tan korkun ve alacaklı olduğunuz faizi insanlardan almayın. Ancak böyle yapmazsanız, Allah ve resulü tarafından aleyhinize savaş açılacağını bilin. Şimdi de tevbe eder (ve faizi bırakırsanız), aslolan sermayenizi alma hakkına sahipsiniz. Ne siz zulmedin, ne de size zulmedilsin. Size borçlu olan kişinin eli darda ise, rahatlayıncaya kadar kendisine mühlet verin. Eğer anlarsanız, sadaka olarak bağışlamanız sizin için daha iyidir. Allah'a döneceğiniz günün rezilliğinden ve felâketinden sakının. Orada herkes kazandığı iyilik veya kötülüğün karşılığını tam olarak görecek ve asla kimseye zulmedilmeyecektir.

282. Ey iman etmiş olanlar! Belirli bir süre için aranızda borçlandığınız zaman, onu yazın. Bir kişi, taraflar arasında adaletli bir şekilde senet/belge düzenlesin. Allah'ın kendisine okuma yazma kabiliyeti bahşettiği kişi, yazmayı reddetmemelidir. O, yazsın ve üzerinde hak olan (yani borçlu) da yazdırsın. Ayrıca borçlu kişi, kararlaştırılan şeyi eksiltme veya çoğaltma hususunda rabbi olan Allah'tan korkmalıdır. Ancak borçlu kişi aklı başında biri değil ise veya zayıf ya da yazdıracak durumda değil ise, bu takdirde velîsi adilâne bir şekilde yazdırsın. Sonra erkeklerinizden iki kişiyi buna şahit tutun. İki erkek bulunmazsa, o zaman bir erkek ve biri unuttuğunda diğerinin ona hatırlatması için iki kadın şahit olsun. Bu şahitler, şahitliği aranızda kabul görmüş kişilerden olmalıdır. Şahitler, şahitlik etmeleri için çağrıldıkları zaman, reddetmemelidirler. Muamele, ister küçük olsun ister büyük, süreyle birlikte senedi/belgeyi düzenletmede tembellik etmeyin. Bu, Allah indinde sizin için en adil yoldur. Bununla şahitliği ikame etmek daha da kolaydır ve şüpheye düşme ihtimaliniz azalır. Elbette aranızda birebir elden ele/peşin yaptığınız ticari alışverişi yazmasanız da sakıncası yoktur. Fakat ticarî işleri karara bağlarken şahit tutun. Kâtip ve şahide eziyet edilmesin. Böyle yaparsanız, günah işlemiş olursunuz. Allah'ın gazabından sakının. O, size doğru amel yolunu öğretir. Nitekim O, her şeyi bilir.

283. Eğer yolculukta iseniz ve senet yazmak için bir kâtip bulamazsanız, elde rehin bulundurarak iş görünüz. İçinizden birisi, başkasına güvenir de güvendiği kişiyle bir iş yaparsa, kendisine güvenilen kişi emaneti geri vermeli ve rabbi olan Allah'tan korkmalıdır. Şahitliği asla gizlemeyin. Şahitliği gizleyen kişinin kalbi günaha batmıştır. Nitekim Allah, amellerinizden habersiz değildir.

284. Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ındır. Kalbinizdeki şeyleri ister açığa vurun ister gizleyin, Allah her hâlükârda bunların hesabını sizden soracak-

tır. Sonra Allah, dilediğini affedip dilediğini cezalandırmaya tam yetkilidir. O'nun her şeye gücü yeter.

285. Peygamber, rabbinden kendisine nazil olan hidayete iman etti. Nitekim bu peygambere iman eden kimseler de o hidayete gönülden iman ettiler. Onların hepsi de Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ederler ve: "Biz, Allah'ın peygamberlerini birbirinden ayırmayız. Biz, emri işittik ve itaat ettik. Rabbimiz! Senden hatalarımızı bağışlamanı talep ediyoruz. Bizler, bizzat sana döneceğiz." derler.

286. Allah, hiç kimseye gücünün üstünde sorumluluk yüklemez. Herkesin kazandığı iyiliğin semeresi bizzat kendisi içindir. Aynı şekilde topladığı kötülüğün vebali de bizzat kendisi üzerinedir. (Ey iman edenler! Şöyle dua ediniz): "Ey rabbimiz! Unutkanlığımızdan ve hatalarımızdan kaynaklanan kusurlarımızı hesaba çekme. Rabbimiz! Bizden önceki insanlara yüklediğin yükü bize yükleme. Rabbimiz! Kaldırmaya gücümüzün yetmeyeceği yükü üzerimize yükleme. Bize kolaylık göster, bizi bağışla ve bize merhamet et. Sen, bizim mevlâmızsın. Kâfirlere karşı bize yardım et."

3. ÂL-İ 'İMRÂN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Elif, Lâm, Mîm. Kâinatın nizamını elinde bulunduran Allah her zaman diridir. Gerçekte O'ndan başka ilâh yoktur.

3-4. Ey nebî! O, hakkı getiren ve önceden gelmiş olan kitapları tasdik eden bu kitabı sana indirdi. Bundan önce Allah, insanlara yol göstermek için Tevrât'ı ve İncîl'i indirmişti. Ayrıca Allah, (hak ve batıl arasındaki farkı gösteren) ölçütü de indirdi. Artık Allah'ın emirlerini inkâr eden kimseler kesinlikle şiddetli azaba çarptırılacaklardır. Allah, sınırsız güce sahiptir ve kötülüğe mutlaka karşılık verir.

5-9. Yerdeki ve gökteki hiçbir şey Allah'tan gizli değildir. Annelerinizin karnında size dilediği gibi şekil veren bizzat O'dur. O üstün ve hikmet sahibinden başka bir ilâh yoktur. Ey nebî! Bu kitabı sana indiren işte O Allah'tır. Bu kitapta iki türlü ayet vardır. Birincisi, kitabın asıl temeli olan muhkemler[1], diğeri ise müteşâbihler[2]. Kalplerinde eğrilik olan

[1] *Âyât-i muhkemât* ile dili açık, anlamını belirlemede herhangi bir şüpheye mahal olmayan ve anlamına ve maksadına kelimelerinin açıkça işaret ettiği ayetler kastedilmektedir. Bu ayetler, kitabın asıl temelidir. Yani Kur'ân, hangi maksat için nazil olmuş ise, o maksadı işte bu ayetler gerçekleştirmektedir. İşte bu ayetlerde dünya İslâm'a davet edilmiş; ibret ve nasihat içeren hususlar buyrulmuş; sapkınlıklar reddedilerek doğru yol açıkça anlatılmış; dînin temel prensipleri beyan edilmiş; akâid, ibadet, ahlâk, ferâiz, emir ve nehiy içeren hükümler emredilmiştir. Şu halde hakkı talep eden bir kişinin itminana ermek için başvuracağı asıl merci bizzat muhkem ayetlerdir.

[2] Yani anlamını belirlemede şüpheye mahal olan ayetler. Şu husus açıktır ki gaybî hakikatler ile ilgili en azından zarurî bilgiler verilmedikçe, insan oğlu için bir hayat yolu belirlenemez. Şu da açıktır ki insanın duyularının ötesinde olup hiç görmediği, hiç dokunmadığı ve hiç tatmadığı şeyler için kendi dilinde bizzat bu şeyler için konulmuş kelimeler bulunamayacağı gibi, duyan her kişinin zihnine onların doğru bir tasvirini yerleştirecek belli bir üslup da bulunamaz. Kaçınılmaz olarak bu tür konuları beyan etmek için asıl hakikate en yakın, benzer ve hissedilen şeyler için insan dilinde bulunan kelimeler ve üslup kullanılmalıdır. Nitekim bu hakikatleri beyan ederken Kur'ân-ı Kerîm'in içinde böyle bir dil kullanılmıştır. İşte müteşabihât ile içerisinde bu dilin kullanıldığı ayetler kastedilmektedir.

kimseler fitne çıkarmak için dâima müteşâbih ayetlerin peşine düşerler ve bunlara mana vermeye çalışırlar. Halbuki bunların gerçek manasını Allah'tan başka hiç kimse bilmez. Bunun aksine ilimde ehil olan kimseler: "Biz, bunlara iman ediyoruz. Bunların hepsi de bizzat rabbimiz katındandır." derler. Gerçek şu ki sadece akıllı kimseler herhangi bir şeyden doğru ders çıkarırlar. Onlar, Allah'a şöyle dua ederler: "Rabbimiz! Bizi doğru yola iletmişken, sakın kalplerimizi tekrar eğriltme. Bize feyz hazinenden rahmet bahşet. Zira hakikî manada cömert olan sadece sensin. Rabbimiz! Sen, kesinlikle gelecek olan bir günde bütün insanları mutlaka bir araya getireceksin. Sen, va'dinden asla dönmezsin."

10-13. İnkâr yolunu seçmiş olan kimselere Allah'a karşı ne malları, ne de evlâtları fayda verecektir. Onlar, mutlaka cehennemin yakıtı olacaklardır. Onların sonu Firavun'un yandaşları ve onlardan önceki asilerin sonları gibi olacaktır. Zira onlar, ilâhî ayetleri yalanlamışlardı. Netice olarak Allah, günahlarından dolayı kendilerini yakaladı. Ve gerçek şu ki Allah, şiddetli cezalandırır. Şu halde ey nebî! Davetini inkâr etmiş olan kimselere de ki: "Mağlup olacağınız ve cehenneme sürükleneceğiniz vakit yakındır. Cehennem ise çok kötü bir yerdir." (Bedir'de) birbirleriyle savaşan iki toplulukta sizin için bir ibret vardır. Bir grup, Allah yolunda savaşıyordu. Ancak diğer grup kâfir idi. Bakanlar, zahirde kâfirlerin mü'minlerden iki kat fazla olduklarını görüyorlardı. Fakat Allah'ın fetih ve nusreti ile dilediğine yardım ettiğini netice ispatlamıştır. Bunda basiret sahipleri için büyük bir ders gizlidir.

14-17. İnsanlar için nefse hoş gelen şeyler —kadınlar, çocuklar, yığınla altın ve gümüş, seçkin atlar, büyük ve küçükbaş hayvanlar ve ziraî araziler— gayet çekici kılınmıştır. Ancak bütün bunlar, bir kaç günlük dünya hayatının metaıdır. Gerçekte ise en güzel mekân Allah katındadır. De ki: "Size bunlardan daha güzelini söyleyeyim mi? Takva yolunu seçenler için rableri katında altlarından ırmaklar akan bahçeler vardır. Onlar, orada ebedî hayata sahip olacaklardır. Kendilerine temiz eşler yoldaş olacak ve Allah'ın rızasıyla yüksek mertebelere erişeceklerdir. Allah, kullarının gidişatını hakkıyla görür." Bunlar: "Rabbimiz! Biz, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi cehennem ateşinden koru." diyen kimselerdir. Bunlar, sabırlı, dürüst, itaatkâr ve cömert kimselerdir ve gecenin son saatlerinde bağışlanmaları için Allah'a dua ederler.

18-20. Allah, kendisinden başka bir ilâh olmadığına şahitlik etti. Ayrıca melekler ve bütün ilim ehli de dürüst ve adilâne bir şekilde o üstün ve hikmet sahibinden başka gerçekte bir ilâh olmadığına şahittirler. Allah katında din sadece İslâm'dır. Kendilerine kitap verilmiş olan kimseler bu dinden yüz çevirip farklı yollar tutturdular. Onlar, ilim geldikten sonra sadece birbirlerine zulmetmek (istedikleri) için böyle davrandılar. Ancak Allah, emir ve talimatlarını inkâr edenlerin hesabını görmekte hiç gecikmez. Artık ey nebî! Bu insanlar seninle tartışırlarsa, kendilerine de ki: "Ben ve bana tâbi olanlar, Allah'ın önünde boyun eğdik." Sonra kitap ehline ve kitap ehlinden olmayanlara: "Siz de O'na itaati ve kulluğu kabul etti-

niz mi?" diye sor. Eğer ettilerse, doğru yolu bulmuşlardır. Fakat bundan yüz çevirdilerse, senin sorumluluğun sadece mesajı ulaştırmaktı. Bundan sonra Allah, kullarının hal ve hareketlerini bizzat kendisi değerlendirecektir.

21-22. Allah'ın emir ve talimatlarını inkâr edenleri, O'nun peygamberlerini haksız yere öldürenleri ve Allah'ın kulları arasından adalet ve doğruluğu emretmek için ortaya çıkanların canına kastedenleri acıklı azapla müjdele. Bunlar, hem dünyada, hem de ahirette amelleri zayi olan kimselerdir. Nitekim onların hiçbir yardımcısı yoktur.

23-25. Kendilerine kitap ilminden bir pay verilenlerin ne halde olduklarını görmedin mi? Aralarında hükmetmesi için ilâhî kitaba çağrıldıkları zaman, onlardan bir grup bundan kaçınır ve bu karara uymaktan yüz çevirir. Onların bu şekilde davranmalarının sebebi: "Cehennem ateşi bize değmeyecek bile. Ancak cehennemde azap görsek bile sadece birkaç gün göreceğiz." demeleridir. Onların uydurdukları bu inançlar, dinleri hakkında kendilerini çok büyük bir yanılgıya düşürmüştür. Fakat gelmesi kesin olan o gün kendilerini bir araya getirdiğimizde halleri ne olacaktır? O gün herkese kazandığının karşılığı tam olarak verilecek ve kimseye zulmedilmeyecektir.

26-27. De ki: "Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine iktidarı verirsin, dilediğinden de alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini ise alçaltırsın. İyilik senin yetkindedir. Şüphesiz sen, her şeye kadirsin. Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katarak getirirsin. Ölüden diriyi ve diriden de ölüyü çıkartırsın. Ayrıca dilediğine hesapsız rızık verirsin.

28-30. Mü'minler, iman ehlini bırakıp da kâfirleri kendilerine asla dost ve yardımcı edinmesinler. Böyle yapan kişinin Allah ile hiçbir bağı yoktur. Elbette onların zulmünden korunmak için zahirde böyle davranmanız müstesnadır. Ancak Allah, sizi kendisiyle korkutmaktadır. Nitekim sizler, bizzat O'na döneceksiniz. Ey nebî! Kalplerinde olanı gizleseler de açığa vursalar da her halükârda Allah'ın bileceğini, yerdeki ve göklerdeki hiçbir şeyin Allah'ın ilmi dışında olmadığını ve iktidarının her şeyi kuşattığını insanlara haber et. Her nefsin ister iyilik olsun ister kötülük, yaptıklarının karşılığını hazır bulacağı gün gelecektir. O gün insan, gelecek olan o günün kendisinden çok uzak olmasını temenni edecektir. Allah, sizi kendisiyle korkutmaktadır. Nitekim O, kullarının iyiliğini ister.

31-32. Ey nebî! İnsanlara de ki: "Eğer gerçekten Allah'ı seviyorsanız, bana tâbi olun. Allah, sizi sevecek ve günahlarınızı affedecektir. O, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir." Onlara de ki: "Allah'a ve resulüne itaat edin." Eğer onlar, davetini kabul etmezlerse, Allah'ın kendisine ve resulüne itaat etmeyen kimseleri sevmesi asla mümkün değildir.

33-41. Allah, Âdem'i, Nûh'u, İbrâhîm'in neslini ve İmrân'ın neslini bütün dünya halklarına tercih edip risaleti için seçmişti. Bunlar, birbirlerinin neslinden doğmuş olan tek silsilenin insanları idi. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. İmrân'ın karısı: "Rabbim! Karnımdaki çocuğu sana adıyorum. O, sadece senin işini yapacak. Bu hediyemi kabul buyur. Sen, işitir ve bilirsin." dediğinde, Allah duyuyordu.

Sonra o kız çocuğu onun evinde dünyaya gelince: "Rabbim! Evimde kız çocuğu dünyaya geldi. —Halbuki Allah, ne doğurduğunu biliyordu.— Erkek çocuk ise kız çocuğu gibi olmaz. Şu halde ben, onun adını Meryem koydum. Onu ve gelecek neslini kovulmuş şeytanın fitnesinden senin himayene veriyorum." dedi. Sonunda rabbi, o kız çocuğunu memnuniyetle kabul buyurdu. Onu gayet iyi bir kız olarak büyüttü ve Zekeriyyâ'yı ona vekil kıldı. Zekeriyyâ ne zaman onun yanına mihraba girdiyse, yanında mutlaka yiyecek içecek bir şeyler olduğunu görürdü. "Ey Meryem! Bunlar sana nereden geldi?" diye sorar, o da: "Allah katından geldi. Allah, dilediğine hesapsız rızık verir." diye cevaplardı. Bu durumu gören Zekeriyyâ, rabbine: "Rabbim! Bana kudretinle iyi bir evlât bahşet. Sen, duayı işitirsin." diye yakardı. O, mihrapta durmuş namaz kılarken melekler cevaben: "Allah, sana Yahyâ'yı müjdeliyor. O, Allah katından bir fermanı tasdik edici olarak gelecek, kendisinde önderlik ve büyüklük alameti olacak, son derece nefsine hakim olacak, nübüvvetle yüceltilecek ve salihlerden sayılacaktır." diye nida ettiler. Zekeriyyâ ise: "Rabbim! Benim oğlum nasıl olacak ki? Ben çok yaşlıyım ve eşim de kısırdır." dedi. "Bizzat böyle olacak. Allah, dilediğini yapar." cevabını aldı. Bunun üzerine Zekeriyyâ: "Rabbim! Benim için bir alamet tayin et." diye arz etti. "Alamet, üç gün boyunca insanlarla işaret (dili) dışında konuşmamandır (ya da konuşamamandır.) Bu esnada rabbini çokça an ve sabah akşam O'nu tesbih et." dedi.

42-43. Derken melekler, Meryem'e gelip şöyle dediler: "Ey Meryem! Allah, seni seçti, sana temizlik bahşetti ve seni dünyadaki bütün kadınlara tercih edip kendi hizmeti için seçti. Ey Meryem! Rabbinin emrine tâbi olarak yaşa. O'nun önünde başını secdeye koy ve O'nun huzurunda eğilenlerle birlikte sen de eğil."

44. Ey nebî! Bunlar, sana vahiy yoluyla anlatmakta olduğumuz gayb haberleridir. Yoksa tapınağın hizmetçileri Meryem'in vekili olacak kişiyi kararlaştırmak için kalemlerini atarlarken ve aralarında tartışma yaşanırken sen orada yoktun.

45-51. Ve melekler: "Ey Meryem! Allah, seni bir emriyle müjdeliyor. Onun adı Meryem oğlu İsa Mesih olacaktır. Dünya ve ahirette saygın olacak ve Allah'a yakın kullardan sayılacaktır. İnsanlarla hem beşikte, hem de yetişkin iken konuşacak ve salih bir kişi olacaktır." dedikleri zaman, Meryem: "Rabbim! Benim çocuğum nasıl olacak ki? Bana hiçbir erkek elini dahi sürmedi." dedi. "Bizzat böyle olacak. Allah, dilediğini yaratır. O, bir işi yapmaya karar verdiği zaman, 'ol' der ve o iş olur." cevabını aldı. (Melekler devamla şunları söylediler): "Allah, ona kitab ve hikmet eğitimini verecek, Tevrât ve İncîl'in ilmini öğretecek ve onu İsrâîl oğullarına resulü olarak tayin edecektir." (O, resul konumuyla İsrâîl oğullarının yanına gelince, şöyle dedi): "Ben, rabbiniz tarafından size bir işaret/delil ile geldim. Ben, önünüzde çamurdan kuş şeklinde bir heykel yapar ve onun içine üfürürüm. O, Allah'ın emriyle kuşa dönüşür. Ben, Allah'ın emriyle doğuştan kör ve cüzamlı olanı iyileştiririm. Ayrıca O'nun izniyle ölüyü diriltirim. Ben, yediğiniz ve evlerinizde erzak olarak koydu-

ğunuz şeyleri size söylerim. Eğer iman edenlerdenseniz, bunda sizin için yeterli işaret/delil vardır. Dahası ben, Tevrât'tan şu anda kendi zamanımda mevcut olan emir ve talimatları tasdik eden bir kişi olarak ve size haram kılınmış olan bazı şeyleri helâl kılmak için geldim. Bakın! Ben, rabbiniz tarafından size bir işaret/delil ile geldim. Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Allah, hem benim rabbim, hem de sizin rabbinizdir. Bunun için siz sadece O'na kulluk edin. Doğru yol işte budur."

52-53. İsa, İsrâîl oğullarının inkâr edeceklerini hissedince: "Allah yolunda bana kim yardım edecek?" dedi. Bunun üzerine Havâriler: "Allah'ın yardımcıları bizleriz. Biz, Allah'a iman ettik. Sen, bizim Müslüman (yani Allah'ın önünde boyun eğenler) olduğumuza şahit ol... Rabbimiz! İndirdiğin emirlere iman ettik. Resule tâbi olmayı kabul ettik. İsmimizi şahitlik edenler arasına yaz." diye cevap verdiler.

54-57. Derken İsrâîl oğulları (Mesîh'in aleyhine) gizlice komplo kurmaya başladılar. Karşılığında Allah da kendi gizli tedbirini aldı. Nitekim Allah, böylesi tedbirlerde herkesten öndedir. Allah: "Ey İsa! Şimdi seni geri alacağım, seni kendi katıma yükselteceğim ve inkâr etmiş olan kimselerden (yani onların maiyetinden ve onların pis ortamında onlarla birlikte yaşamaktan) seni kurtarıp arındıracağım. Ayrıca sana tâbi olanları, seni inkâr etmiş olan kimselere karşı kıyamete kadar üstün kılacağım. Nihayet hepiniz bana döneceksiniz. O zaman ben, ihtilâfa düştüğünüz hususlarda karar vereceğim. İnkâr yolunu seçmiş olan kimseleri dünyada ve ahirette şiddetli şekilde cezalandıracağım ve onlar hiçbir yardımcı bulamayacaklardır. Ancak iman ve salih amel yolunu seçmiş olanlara mükâfatları tam olarak verilecektir. (İyi bilin ki) Allah, zalimleri asla sevmez." dediği zaman (bu, Allah'ın almış olduğu gizli tedbir idi.)

58-60. Ey nebî! Bunlar, sana okuduğumuz ayetler ve hikmetli bahislerdir. Allah katında İsa'nın misali Âdem'inki gibidir. Zira Allah, onu topraktan yarattı, "ol" emrini verdi ve o da oldu. Bu, rabbin tarafından anlatılan asıl hakikattir. Şu halde sen, buna şüphe ile yaklaşanlardan olma.

61-63. Ey nebî! Bu ilim geldikten sonra artık her kim seninle bu meselede münakaşa ederse, onlara de ki: "Gelin toplanalım, eş ve çocuklarımızı da getirelim ve Allah'ın lâneti yalancının üzerine olsun diye Allah'a dua edelim." Bunlar, tamamen doğru olaylardır. Gerçek şu ki Allah'tan başka ilâh yoktur. Gücü her şeyden üstün ve hikmeti âlemin nizamına yön veren bizzat Allah'tır. Şu halde o insanlar, (bu şartla meydana çıkmaktan) yüz çevirirlerse, (bozguncu oldukları açıkça ortaya çıkacaktır.) Nitekim Allah, bozguncuların halini bilir.

64. Ey nebî! De ki: "Ey kitap ehli! Sizinle aramızda aynı olan bir söze gelin. Yani Biz, Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim. O'na karşı kimseyi ortak koşmayalım. İçimizden hiç kimse, Allah'tan başkasını kendisine rab edinmesin." Eğer onlar, bu davetten yüz çevirirlerse, açıkça de ki: "Şahit olun, bizler Müslüman'ız (sadece Allah'a itaat ve kulluk edenleriz.)"

65-68. Ey kitap ehli! Siz, İbrâhîm'in dîni hakkında bizimle niçin tartışıyorsunuz? Tevrât ve İncîl aslında İbrâhîm'den sonra nazil olmuştur. Yoksa siz, bu kadarını dahi anlamıyor musunuz?... Sizler, hakkında bilginiz olan şeylerde çok tartışmışsınız. Peki hakkında hiçbir şey bilmediğiniz meselelerde niçin tartışmaya koyuldunuz? Allah bilir, ancak siz bilmezsiniz. İbrâhîm, ne Yahûdî idi, ne de Hıristiyan. Aksine gerçekte o, tarafsız bir Müslüman idi ve asla müşriklerden değildi. Kendisini İbrâhîm'e nispet etme hakkına en çok ona tâbi olan kimseler sahiptir. Şimdi ise bu peygamber ve ona iman edenler, bu nispete en fazla hak sahibi olanlardır. Allah, sadece iman edenlerin hâmisi ve yardımcısıdır.

69-71. (Ey iman edenler!) Kitap ehlinden bir grup, sizi bir şekilde doğru yoldan saptırmak ister. Halbuki onlar, gerçekte kendilerinden başkasını saptırmıyorlar. Fakat onlar, bunun bilincinde değiller. Ey kitap ehli! Allah'ın ayetlerini niçin inkâr ediyorsunuz? Halbuki onları siz de müşahede etmektesiniz. Ey kitap ehli! Hakkı batılın örtüsüne bürüyüp niçin şüpheli hale getiriyorsunuz? Bile bile hakkı niçin gizliyorsunuz?

72-74. Kitap ehlinden bir grup şöyle der: "Bu peygambere iman edenlere nazil olana sabahleyin iman edin, ancak akşam vakti onu inkâr edin. Onlar, belki bu yolla imanlarından dönerler." Keza onlar, aralarında şöyle derler: "Kendi dindaşımızdan başka hiç kimsenin sözüne inanmayın." Ey nebî! Onlara de ki: "Aslında hidayet bizzat Allah'ın hidayetidir. Nitekim bir zamanlar size verilmiş olanın aynısının bir başkasına verilmesi veya başkalarının rabbinizin huzurunda sunmak için aleyhinize kuvvetli delile sahip olmaları bizzat Allah'ın dîni(yani sünneti)dir." Ey nebî! Onlara de ki: "Fazilet ve şeref Allah'ın yetkisindedir. Dilediğine verir. O, geniş görüşlüdür ve her şeyi bilir. Rahmeti için dilediğini seçer ve O'nun fazlı çok büyüktür."

75-77. Kitap ehlinden bir kısmı, kendisine itimat ederek verdiğin bir yığın malı sana geri öder. Ancak diğer bir kısmı ise bir dinarlık muamelede dahi kendisine güvensen, başına kakmadıkça, onu sana ödemez. Onların bu ahlakî durumlarının sebebi: "Ümmîlere (yani Yahûdî olmayan kimselere) karşı yaptıklarımızdan dolayı hesaba çekilmeyeceğiz." demeleridir. Onlar, uydurdukları bu yalanı Allah'a atfediyorlar. Halbuki onlar, (Allah'ın böyle bir söz buyurmadığını) biliyorlar. Onlar, sorguya niçin çekilmeyeceklermiş ki? Kim ahdine vefa gösterir ve kötülükten sakınarak yaşarsa, Allah'ın sevgili kulu olacaktır. Çünkü Allah, muttakîleri sever. Allah'a olan ahdini ve yeminlerini az bir kıymet karşılığında satanlara gelince, böyle kimseler için ahirette hiçbir pay yoktur. Allah, kıyamet gününde ne onlarla konuşacak, ne onlara bakacak, ne de onları arındıracaktır. Aksine onlar için son derece acıklı bir azap vardır.

78. Onlardan bazıları, okuduklarını bizzat kitabın ibaresi sanasınız diye kitabı okurken dillerini eğip bükerler. Halbuki o, kitabın ibaresi değildir. Onlar: "Okuduğumuz bu şeyler Allah katındandır." derler. Halbuki o, Allah katından değildir. Onlar, bile bile yalan bir sözü Allah'a atfediyorlar.

79-80. Allah'ın kendisine kitap, hüküm/hikmet ve nübüvvet bahşettiği bir kişinin insanlara: "Allah yerine benim kulum olun." demesi olacak bir şey değildir. Bunun aksine o: "Okuduğunuz ve okuttuğunuz kitaptaki öğretinin gereği olan hakikî dindarlar olun." sözünü söyleyecektir. O: "Melekleri ve peygamberleri kendinize rab edinin." diye asla söylemez. Siz Müslüman iken, bir peygamberin size küfrü emretmesi hiç mümkün mü?

81-82. Hatırlayın! Allah, peygamberlerden: "Bugün sizi kitap ve hikmetle onurlandırdım. Yarın başka bir resul, önceden yanınızda mevcut olan öğretiyi tasdik ederek size gelirse, ona iman edeceksiniz ve kendisine yardım edeceksiniz." diye söz almıştı. Allah, böyle söyleyip: "Bunu kabul ediyor musunuz? Bunun üzerine sözümün ağır sorumluluğunu üstleniyor musunuz?" diye sordu. Onlar da: "Evet, kabul ediyor ve üstleniyoruz." dediler. Bunun üzerine Allah: "İyi öyleyse şahit olun ve ben de sizinle birlikte şahidim. Bundan sonra ahdinden dönen fasıktır." buyurdu.

83-85. Yoksa bu insanlar, Allah'a itaat yolunu (Allah'ın dinini) terk edip başka bir yol mu isterler? Halbuki gökteki ve yerdeki her şey, çaresiz Allah'ın emrine tâbi olan (Müslüman)lardır. Nitekim herkes bizzat O'na dönecektir. Ey nebî! De ki: "Biz, Allah'a iman ediyoruz. Bize indirilmiş olan öğretiye iman ediyoruz. Ayrıca İbrâhîm, İsmâîl, İshâk, Yakûb ve Yakûb'un nesline nazil olmuş olan öğretilere ve Mûsa, İsa ve diğer peygamberlere rableri tarafından verilen talimatlara da iman ediyoruz. Biz, onlar arasında ayırım yapmıyoruz. Nitekim biz, Allah'ın emrine tâbi olan(Müslüman)larız." Bu itaatkârlığın (yani İslâm'ın) dışında kim başka bir yol seçmek isterse, seçtiği o yol asla kabul edilmeyecek ve o kişi ahirette başarısız olup hüsrana uğrayacak ve nasîbi de olmayacaktır.

86-91. İman nimetine kavuştuktan sonra tekrar inkârı seçmiş olan kimselere Allah'ın hidayet etmesi hiç mümkün müdür? Halbuki onlar, bu peygamberin hak üzere olduğuna ve kendilerine apaçık delillerin de gelmiş olduğuna bizzat şahitlik etmişlerdir. Allah, zalimlere asla yol göstermez. Onların zulmünün tam karşılığı kendilerine Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lânet etmesidir. Onlar, bu lânetli durumda ebediyyen kalacaklardır. Onların ne cezası hafifletilecek, ne de kendilerine mühlet verilecektir. Elbette bundan sonra tevbe edip amelini ıslah eden kimseler kurtulacaklardır. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Ancak iman ettikten sonra inkârı seçmiş, sonra da inkârında ileri gitmiş olanların tevbesi asla kabul edilmeyecektir. Böyle kimseler, tamamen yoldan çıkmışlardır. Kesinlikle bilin ki inkârı seçmiş ve bizzat inkâr içerisinde iken ölmüş olanlardan herhangi bir kimse, kendisini cezadan kurtarmak için yeryüzü dolusu altını fidye olarak verse bile kabul edilmeyecektir. Böyle kimseler için acıklı bir azap hazırdır. Nitekim onlar, kendilerine hiçbir yardımcı bulamayacaklardır.

92. Siz, sevdiğiniz şeyleri (Allah yolunda) infak etmedikçe, iyiliğe nail olamazsınız. Nitekim Allah, harcayacağınız şeylerden habersiz değildir.

93-95. (Muhammed'in şeriatında helâl

olan) bütün bu yiyecekler İsrâîl oğulları için de helâl idi. Ancak Tevrât inzal edilmeden önce İsrâîl (Hz. Yakûb), bazı şeyleri kendisine haram kılmıştı. Onlara de ki: "Eğer (itirazınızda) doğru iseniz, Tevrât'ı getirin ve onun bir ibaresini gösterin."... Bundan sonra kendi uydurduğu yalanı yine de Allah'a nispet edip duran kimseler gerçekte zalimlerin ta kendileridir. De ki: "Allah, ne söylemiş ise doğru söylemiştir. Siz, tarafsız olarak İbrâhîm'in yoluna uymalısınız. Çünkü İbrâhîm şirk koşanlardan değildi."

96-97. İnsanlar için inşa edilmiş olan ilk ibadethane hiç şüphesiz Mekke'dekidir. O ibadethaneye hayır ve bereket verilmiş ve orası bütün insanlık için hidayet merkezi kılınmıştı. Onda apaçık işaretler vardır. İbrâhîm'in ibadet makamı vardır. Buraya giren korunmuştur. Bu eve varmaya güç yetirenlerin onu haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır. Ancak bu emre uymayı reddeden kişi, Allah'ın bütün insanlardan müstağnî olduğunu bilmelidir.

98-99. De ki: "Ey kitap ehli! Allah'ın ayetlerini niçin inkâr ediyorsunuz? Allah, yaptığınız hareketlerin hepsini görmektedir." De ki: "Ey kitap ehli! Bu nasıl bir tutumdur ki Allah'ın ayetine iman eden kişiyi Allah yolundan men ediyor ve onun yanlış yolda yürümesini istiyorsunuz. Halbuki bizzat siz de (onun doğru yol olduğuna) şahitsiniz. Allah, hareketlerinizden gafil değildir."

100-101. Ey iman etmiş olanlar! Siz, bu kitap ehlinden bir grubun sözüne göre hareket ederseniz, onlar sizi imandan sonra tekrar inkâra döndüreceklerdir. Size Allah'ın ayetleri okunurken ve aranızda Allah'ın resulü mevcut iken artık hiç küfre düşebilir misiniz? Allah'ın eteğine sımsıkı tutunan kişi mutlaka doğru yolu bulacaktır.

102-103. Ey iman etmiş olanlar! Allah'tan korkulması gerektiği şekilde korkun. Ancak Müslüman olarak can verin. Allah'ın ipine hep birlikte sımsıkı tutunun ve tefrikaya düşmeyin. Allah'ın size yaptığı iyiliği unutmayın. Sizler, birbirinize düşman idiniz. Allah, kalplerinizi birleştirdi, O'nun fazlı ve keremiyle kardeş oldunuz. Siz, ateşle dolu bir çukurun kenarında duruyorken Allah sizi oradan kurtardı. Bu şekilde Allah, işaretlerini/delillerini önünüze koyar. Belki bunlara bakarak kurtuluşa giden doğru yolu görebilirsiniz.

104-109. İçinizde hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden kişiler mutlaka olmalıdır. Bunu yapan kimseler kurtuluşa ereceklerdir. Fırkalara ayrılan ve apaçık hidayete kavuştuktan sonra tekrar ihtilâfa düşen kimseler gibi olmayın sakın. Bu yolu tutanlar, kimilerinin yüzlerinin ağaracağı, kimilerinin yüzlerinin de kararacağı günde büyük azap göreceklerdir. Yüzleri kararacak olanlara: "İman nimetine kavuştuktan sonra da kâfirce bir tutum içerisine mi girdiniz? Öyleyse bu nankörlüğe karşılık tadın azabı." denilecektir. Yüzleri parlayan kimselere gelince, onlar Allah'ın rahmet eteğinde yer bulacak ve bu halde ebediyyen kalacaklardır. Bunlar, Allah'ın sana hak olarak okuduğumuz ayetleridir. Çünkü Allah, insanlara zulmetme niyeti taşımaz. Yerdeki ve göklerdeki her şeyin sahibi Allah'tır. Nitekim bütün işler bizzat Allah'ın huzuruna sunulur.

110-112. Artık dünyada insanlara yol

göstermek ve onları ıslah etmek için çıkarılmış en iyi topluluk sizlersiniz. Siz, iyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz. Bu kitap ehli iman etseydi, haklarında daha iyi olurdu. Her ne kadar onlar arasında iman sahibi kimseler bulunsa da, onların çoğu isyankârdır. Onlar, size asla zarar veremezler. Olsa olsa sizi sadece biraz rahatsız edebilirler. Onlar sizinle savaşırlarsa, arkalarını dönüp kaçacaklar, sonra da hiçbir yerden yardım alamaz hale geleceklerdir. Kimi zaman Allah'ın, kimi zaman da insanların himayesine sığınmaları müstesna (olmak üzere) onlar her nerede bulundular ise zillet tokadını yediler. Onlar Allah'ın gazabına uğramışlardır. Onlara muhtaçlık ve mağlubiyet musallat edilmiştir. Nitekim bütün bunlar, Allah'ın ayetlerini inkâr edip durmaları ve haksız yere peygamberleri öldürmeleri sebebiyle oldu. Bu, onların isyankârlıklarının ve aşırılıklarının sonucudur.

113-117. Ancak kitap ehlinin hepsi aynı değildir. Onlar arasında doğru yolda olan kimseler de vardır. Geceleri Allah'ın ayetlerini okurlar ve O'nun önünde secde ederler. Allah'a ve ahiret gününe iman ederler. İyiliği emreder, kötülükten men ederler ve hayır işlerinde koştururlar. Bunlar, salih kimselerdir. Nitekim bunların yaptıkları iyiliğin kadri mutlaka bilinecektir. Allah, muttakîleri iyi bilir. İnkâr yolunu seçmiş olan kimselere gelince, Allah'a karşı onların ne malları, ne de çocukları kendilerine fayda verecektir. Onlar ateşe gidecek olan kimselerdir ve ateşte ebediyyen kalacaklardır. Onların bu dünya hayatında harcadıkları şeyler, içinde kuru soğuk olan ve kendi kendilerine zulmeden kimselerin ekinlerine doğru eserek onu mahvedip bırakan rüzgâra benzer. Allah, onlara zulmetmedi. Aslında onlar, kendi kendilerine zulmediyorlar.

118-120. Ey iman etmiş olanlar! Kendi topluluğunuz dışındakileri sırdaş edinmeyin. Onlar, içine düşeceğiniz bir sıkıntıdan faydalanmak için fırsat kollarlar. Size zarar veren şey, onlara hoş gelir. Kalplerindeki buğz, ağızlarından çıkıp dökülür. Sinelerinde gizlemiş oldukları şey ise bundan daha şiddetlidir. Biz, size apaçık talimatlar verdik. Eğer aklınız varsa, (onlarla ilişki kurmada ihtiyatlı davranırsınız.) Siz, onları seversiniz, ancak onlar sizi sevmezler. Halbuki siz, semavî kitapların tamamına iman edersiniz. Onlar, sizinle buluştukları zaman: "Biz de (sizin peygamberinize ve kitabınıza) iman ettik." derler. Ancak sizden ayrıldıkları zaman, güttükleri kin ve öfkeden ötürü parmaklarını ısırmaya başlarlar. — Onlara de ki: "Kendi öfkeniz içinde yanıp geberin. Allah, kalplerin gizlediği sırları dahi bilir."— Size dokunan iyilik onların hoşuna gitmez. Başınıza bir kötülük gelirse, sevinirler. Eğer sabreder ve Allah'tan korkarak çalışırsanız, onların aleyhinize almış oldukları tedbirlerin hiçbiri etkili olamaz. Allah, onların yaptıklarını kuşatmıştır.

121. Ey peygamber! Sabah erkenden evinden çıktığın ve (Uhud meydanında) Müslümanları savaş için yer yer görevlendirdiğin o ânı Müslümanlara anlat. Allah, her şeyi işitir ve her şeyden haberdardır.

122-123. Hatırlayın! Sizden iki grup, cesaretini yitirmeye başlamıştı. Halbuki Allah, onlara yardım için hazır idi. Öyleyse

mü'minler, sadece Allah'a güvenmelidirler. Nitekim Allah, bundan önce de Bedir savaşında size yardım etmişti. Halbuki o zaman siz çok zayıf idiniz. Bunun için Allah'a karşı nankörlük etmekten sakının. Artık şükredenlerden olmanız umulur.

124-127. Ey nebî! Mü'minlere: "Allah'ın üç bin melek indirip size yardım etmesi sizin için yeterli değil mi?" dediğin anı hatırla... Şüphesiz sabreder ve Allah'tan korkarak iş yaparsanız, düşman üzerinize saldırdığı an rabbiniz (üç bin değil) sahib-i nişan[1] beş bin melekle size yardım edecektir. Allah, bunu sevinesiniz ve kalbiniz mutmain olsun diye size anlattı. Zafer ve yardım, her ne olursa olsun, üstün ve hikmet sahibi Allah katındandır. Ayrıca Allah, küfür yolunda gidenlerin bir kolunu kesmek veya onları aşağılayıcı bir yenilgiye uğratarak arzularına ulaşamadan gerisin geriye dönmelerini sağlamak için size yardım edecektir.

128-129. (Ey peygamber!) Senin karar verme yetkin yoktur. Tek yetkili Allah'tır. Dilerse, onları affeder, dilerse cezalandırır. Çünkü onlar zalimdirler. Yerde ve göklerde olan her şeyin sahibi Allah'tır. Dilediğini bağışlar, dilediğini de azaba çarptırır. O, bağışlayıcı ve merhametlidir.

130-138. Ey iman etmiş olanlar! Şu sürekli olarak artan ve ilerleyen faiz yemeyi terk edin ve Allah'tan korkun. Umulur ki kurtuluşa erersiniz. Kâfirler için hazırlanmış olan ateşten sakının. Allah'a ve resule itaat edin. Böylece size merhamet edilmesi ümit edilir. Rabbinizin mağfiretine ve genişliği yer ve gökler gibi olan cennete doğru giden yolda koşarak gidin. Orası, ister iyi durumda olsun ister kötü durumda, mallarını her halükârda infak eden, öfkesini yutan, başkalarının kusurlarını affeden, —ki Allah, böyle iyi kimseleri çok sever.— kendilerinden kötü bir iş sadır olunca veya bir günah işleyerek kendilerine zulmettiklerinde hemen Allah'ı hatırlayan ve O'ndan kusurlarının bağışlanmasını dileyen —Çünkü Allah'tan başka günahları affedebilecek kim vardır?— ve yaptıklarında bilerek ısrar etmeyen muttakîler için hazırlanmıştır. Böyle kimselerin rableri katındaki mükâfatı, Allah'ın onları bağışlaması ve altlarından ırmaklar akan bahçelere koymasıdır. Nitekim onlar, orada ebediyyen kalacaklardır. Ameli iyi olanlar için ne güzel bir karşılık. Sizden önce pek çok devir geçmiştir. Yeryüzünü dolaşıp (Allah'ın emir ve talimatlarını) yalanlamış olanların sonunun ne olduğunu görün. Bu, insanlar için net ve apaçık bir uyarıdır. Allah'tan korkanlara ise bir hidayet ve nasihattir.

139-143. Ümitsizliğe düşmeyin ve üzülmeyin. Eğer mü'min iseniz, galip gelecek olan bizzat sizlersiniz. Eğer şu anda yaralandıysanız, bundan önce size muhalif olan gruba da aynısı olmuştur. Bu, insanlar arasında döndürüp durduğumuz zamanın iniş ve çıkışlarıdır. Allah, içinizden hakikî mü'min olanları görmek ve gerçekten doğruluğun şahidi olan kimseleri seçmek istediği için bu zaman üzerinize getirildi. —Çünkü Allah, zalimleri sevmez.— Nitekim Allah, bu imtihan vasıtasıyla mü'minleri ayırıp kâfirleri cezalandırmak istiyordu. Yoksa siz, öylesine

[1] Mevdûdî'nin kullandığı bu ifade, işaretli anlamına geldiği gibi, hedefe kilitlenmiş anlamına da gelebilir. (m.)

cennete girivereceğinizi mi sandınız? Halbuki Allah, içinizden kimlerin kendi yolunda canlarını vereceğini ve kendisi için sabredeceğini henüz görmedi. Siz, ölümü arzuluyordunuz. Ancak bunu isterken henüz ölümle karşılaşmamıştınız. Alın işte ölüm karşınıza geldi. Artık onu gözlerinizle gördünüz.

144. Muhammed, sadece bir resuldür. Ondan önce başka resuller de gelip geçmiştir. Öyleyse o ölür veya öldürülürse, sizler topuklarınız üzerinde gerisin geriye dönecek misiniz? Unutmayın, gerisin geriye dönen kimse, Allah'a asla zarar veremeyecektir. Elbette Allah, kendisine şükreden kullara bunun karşılığını verecektir.

145-148. Allah'ın izni olmaksızın hiçbir canlı ölemez. Ölüm vakti yazılmıştır. Biz, dünya mükâfatını elde etmek niyetiyle çalışan kişiye bizzat dünyadan vereceğiz. Aynı şekilde ahiret mükâfatını elde etmek niyetiyle çalışan kişi de ahiret mükâfatına kavuşacaktır. Biz, şükredenlere mükâfatlarını mutlaka vereceğiz. Bundan önce kendisiyle birlikte pek çok hak erinin savaşa girdiği nice peygamber gelip geçmiştir. Onlar, Allah yolunda karşılaştıkları sıkıntılardan ötürü ümitsizliğe düşmediler ve zayıflık göstermediler. Onlar, (batılın önünde) baş eğmediler. Allah, böyle sabırlı kimseleri sever. Onların duası sadece şu idi: "Ey rabbimiz! Günahlarımızı ve kusurlarımızı bağışla. Yaptığımız işlerde senin sınırlarını aşmış isek affet. Adımlarımızı sabit kıl ve kâfirlere karşı bize yardım et." Sonunda Allah, onlara hem dünya mükâfatını, hem de ondan daha güzel olan ahiret mükâfatını bahşetti. Allah, ameli güzel olan böyle kimseleri sever.

149-151. Ey iman etmiş olanlar! Siz, inkâr yolunu seçmiş olan kimselerin işaret ettiği şekilde giderseniz, onlar sizi geriye döndürecekler ve hüsrana uğrayan siz olacaksınız. (Onların sözleri yanlıştır.) Gerçek şu ki Allah, sizin haminiz ve yardımcınızdır. Nitekim O, en hayırlı yardımcıdır. Hakkı inkâr edenlerin kalplerine korku salacağımız an yakındır. Çünkü onlar, ortaklıkları hususunda Allah'ın, hakkında herhangi bir belge indirmediği kimseleri Allah'a karşı ilâhlıkta ortak koştular. Onların varacağı son yer cehennemdir ve böylesi zalimlere nasip olacak olan o yer çok kötü bir yerdir.

152. Allah, size olan (teyid ve nusret) va'dini yerine getirdi. Başlangıçta O'nun emriyle bizzat siz onları öldürüyordunuz. Ancak zayıflık gösterip işlerinizde ihtilâfa düştüğünüz zaman ve sevgisine esir olduğunuz şeyi (yani ganimet malını) Allah size gösterip de komutanınızın emrine karşı geldiğiniz anda —Çünkü içinizden bazıları dünyayı istiyordu. Bazıları ise ahireti arzuluyordu.— Allah, sizi imtihan etmek için kâfirlerin karşısında yenik düşürdü. Gerçek şu ki Allah, yine de sizi affetti. Çünkü Allah, mü'minlere inayet nazarıyla teveccüh eder.

153. Hatırlayın! Siz, kaçarak gidiyordunuz. Birisine dönüp bakacak kadar kendinizde değildiniz ve peygamber de arkanızdan çağırıyordu. O zaman Allah, bu tavrınıza karşılık olarak gelecekte elinizden giden şeye veya başınıza gelen musibete üzülmeme dersini çıkarmanız için size acı üzerine acı verdi. Allah, amellerinizin hepsinden haberdardır.

154. Allah, bu acıdan sonra tekrar, içi-

nizden bazı kimselerin üstüne uyuklatan bir itminan hali inzal etti. Ancak kendi nefislerinden başkasına önem vermeyen diğer bir grup, Allah hakkında tamamen hakka aykırı olan türlü türlü cahilce zanlarda bulunmaya başladılar. Bu kimseler şimdi: "Bu işi yürütmede bizim de payımız var mı?" derler. Onlara de ki: "(Kimsenin bir payı yoktur.) Bu işin bütün yetkileri Allah'ın elindedir." Aslında bu kimseler, kalplerinde gizlemiş oldukları şeyi sana açmıyorlar. Onlar, aslında: "Eğer komutanlık yetkilerinde bir payımız olsaydı, biz burada öldürülmezdik." demek istiyorlar. Onlara de ki: "Eğer siz evlerinizde de olsanız, ölümü yazılmış olan kimseler kendiliklerinden öldürülecekleri yere doğru çıkıp giderler." Nitekim ortaya çıkan bu durum sinelerinizde gizli olanı Allah'ın imtihan etmesi ve kalplerinizde olan bulanıklığı gidermesi içindi. Allah, kalplerin halini iyi bilir.

155. Karşılaşma gününde içinizden geri dönüp kaçan kimselerin bu hatalarına bazı zayıflıklarından dolayı şeytanın ayaklarını titretmesi sebep olmuştu. Allah, onları bağışladı. Allah, çok bağışlayıcı ve çok sabırlıdır.

156-158. Ey iman etmiş olanlar! Yolculuğa çıkan veya savaşa katılan yakınları için (orada bir hadiseyle karşılaştıklarında): "Onlar yanımızda olsalardı, ne ölürler, ne de öldürülürlerdi." diyen kâfirler gibi konuşmayın. Allah, bu tür sözleri onların gönüllerine pişmanlık ve acı sebebi kılar. Aslında öldüren ve ölümden kurtaran bizzat Allah'tır ve O, sizin bütün hareketlerinizi görmektedir. Eğer siz, Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, payınıza düşecek olan Allah'ın rahmeti ve mağfireti o insanların topladıkları bütün şeylerden daha hayırlıdır. Nitekim ölseniz de öldürülseniz de, her halükârda hepiniz Allah'ın huzurunda toplanacaksınız.

159-160. Ey Peygamber! Senin bu insanlar için yumuşak mizaçlı olman Allah'ın büyük rahmetidir. Eğer sen, sert mizaçlı ve acımasız olsaydın, onların hepsi etrafından dağılırlardı. Onların kusurlarını affet. Kendileri için bağışlanma dile ve işlerinde onları da istişareye ortak et. Sonra bir görüş üzerinde karar kıldığında, Allah'a tevekkül et. Allah, kendisine güvenerek iş yapan kimseleri sever. Allah, size yardım edecek olursa, hiçbir güç size galip gelemez. Eğer Allah, sizi terk ederse, O'ndan sonra size kim yardım edebilir? Şu halde hakikî mü'minler sadece Allah'a tevekkül etmelidirler.

161-164. Hıyanet etmek bir nebînin işi olamaz... Eğer birisi hıyanet ederse, hıyanetiyle birlikte kıyamet gününde hazır olacaktır. Sonra her canlı, kazandığının karşılığını tam olarak alacak ve hiç kimseye zulmedilmeyecektir... Her zaman Allah'ın rızasına göre hareket eden bir kişi, Allah'ın gazabına düşmüş olan ve sonunda en kötü yer olan cehenneme varacak olan kişinin yaptığı gibi bir iş yapabilir mi hiç? Allah katında bu her iki sınıf insan arasında çok fark vardır. Nitekim Allah, herkesin amellerini görür. Allah, aralarında bizzat kendilerinden, onlara ayetlerini okuyan, hayatlarını düzelten, kendilerine kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber çıkarmakla iman ehline aslında çok büyük iyilik etmiştir. Halbuki bundan önce aynı kimseler apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdi.

165-168. Bu ne haldir ki başınıza bir belâ geldiğinde, bu nereden geldi demeye başladınız! Halbuki (Bedir harbinde) sizin ellerinizle (muhalif tarafa) bunun iki katı belâ isabet etmişti. Ey nebî! Onlara bu belânın kendilerinden olduğunu söyle. Allah, her şeye kadirdir. Harp gününde size gelen zarar Allah'ın izniyle idi. Çünkü Allah, içinizden hanginizin mü'min, hanginizin münafık olduğunu görmek istiyordu. Kendilerine: "Gelin, Allah yolunda savaşın veya en azından (şehrinizi) müdafaa edin." denilen münafıklar: "Eğer bugün savaş olacağını bilsek, mutlaka sizinle birlikte gideriz." demeye başladılar. Onlar, bu sözü söyledikleri zaman, imana oranla küfre daha yakındılar. Onlar, kalplerinde olmayan şeyleri dilleriyle söylüyorlar. Ancak Allah, kalplerinde gizledikleri şeyi iyi bilir. Bunlar, kendileri oturup duran, ancak kardeşleri savaşa giden ve öldürülmüş olan kimselerdir. Onlar, öldürülenler hakkında: "Eğer sözümüzü dinleselerdi, öldürülmezlerdi." dediler. Onlara de ki: "Eğer bu sözünüzde sadık iseniz, ölümünüz geldiğinde onu kendinizden uzaklaştırın da görelim."

169-175. Allah yolunda öldürülmüş olan kimseleri ölü sanmayın. Onlar aslında diridirler ve rablerinin katında rızıklanmaktadırlar. Allah'ın fazlından kendilerine verdiği şeylerden ötürü mutlu ve sevinçlidirler. Ayrıca geride, dünyada kalan ve henüz oraya ulaşmamış iman ehli için bir korku ve bir hüzün ânı olmadığı için de içleri rahattır. Onlar, Allah'ın nimetleri ve fazlı sebebiyle mutlu ve sevinçlidirler. Onlar, yaralandıktan sonra bile Allah ve resulünün çağrısına lebbeyk/buyur diyen, —Onlar arasında iyilik yapanlar ve muttakî olanlar için büyük mükâfat vardır.— insanlar: "Aleyhinize büyük ordular toplanmıştır. Onlardan korkun." dediklerinde, bunu duyup imanları daha da artan ve: "Allah, bize yeter. Nitekim O, en güzel vekildir." diye cevap veren mü'minlerin mükâfatını Allah'ın zayi etmediğini görmüşlerdir. Sonunda onlar, Allah'ın nimeti ve fazlı ile birlikte dönüp geldiler. Kendilerine hiçbir zarar da gelmedi. Ayrıca Allah'ın rızasına göre hareket etme şerefini de elde ettiler. Allah, gayet lütufkârdır. Artık siz, durduk yerde kendi dostlarıyla korkutanın aslında şeytan olduğunu anladınız. Bunun için siz, bundan sonra insanlardan korkmayın. Eğer gerçekten iman sahibi iseniz, benden korkun.

176-178. Ey peygamber! Bugün küfür yolunda koşturan kimselerin faaliyetleri seni hüzünlendirmesin. Onlar, Allah'a en ufak bir zarar veremeyeceklerdir. Allah, onlara ahirette bir pay bırakmak istemiyor. Nitekim sonunda onlar şiddetli azaba çarptırılacaklardır. İmanı bırakıp küfre talip olmuş olanlar, Allah'a kesinlikle bir zarar vermiyorlar. Onlar için acıklı bir azap hazırlanmıştır. O kâfirler, kendilerine vermekte olduğumuz bu mühleti haklarında bir iyilik sanmasınlar. Biz, günah yükünü iyice yüklensinler diye kendilerine mühlet veriyoruz. Sonra onlar için çok aşağılayıcı bir azap vardır.

179. Allah, mü'minleri şu anda sizin içinde bulunduğunuz durumda asla bırakmayacaktır. O, temiz kişileri temiz olmayanlardan mutlaka ayıracaktır. Ancak siz insanları gayba muttali kılmak Allah'ın âdeti değildir. Allah, (gayb haberlerini bildirmek için) resullerinden dilediğini

seçer. Bunun için (gayb meselelerinde) Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman yolunda gider ve Allah'tan korkarak hareket ederseniz, büyük mükâfat alacaksınız.

180. Allah'ın kendi fazlından lütufta bulunduğu kimseler, daha sonra cimrilik ederlerse, sanmasınlar ki bu tamah kendileri için iyidir. Hayır, bu, onlar için son derece kötüdür. Cimrilikleriyle topladıkları şeyler, kıyamet gününde onların boyunlarına halka olacaktır. Yerin ve göklerin mirası bizzat Allah'ındır. Nitekim Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

181-182. Allah, "Biz zenginiz. Allah ise fakirdir." diyen kimselerin sözlerini işitti. Biz, onların bu sözlerini de yazacağız. Nitekim bundan önce peygamberleri haksız yere öldürmeleri de amel defterlerine yazılmıştır. (Karar verme vakti geldiğinde) kendilerine: "Alın işte, cehennem azabının tadına bakın şimdi. Bunlar, ellerinizin kazandıklarıdır. Allah, kulları için zalim değildir." diyeceğiz.

183-185. "Allah, (gaibden gelen bir) ateşin yiyeceği şeyi önümüzde kurban etmedikçe, hiç kimseyi resul kabul etmeyin diye bize talimat verdi." diyen kimselere de ki: "Size benden önce birçok açık deliller getirmiş olan ve bahsettiğiniz delîli de getirmiş olan pek çok resul gelmiştir. Peki (iman etmek için bu şartı ileri sürmede) samimi iseniz, o resulleri niçin öldürdünüz?" Artık ey nebî! Bu insanlar, seni yalanlarlarsa, senden önce apaçık deliller, sahifeler ve aydınlatıcı kitaplar getirmiş olan pek çok resul de yalanlanmıştır. Sonunda herkes ölecektir ve hepiniz kıyamet gününde ecrinizi tam olarak alacaksınız. Aslında başarılı olan kimse, orada cehennem ateşinden kurtulan ve cennete konulan kimsedir. Bu dünyaya gelince, dünya sadece apaçık bir aldatmacadır.

186-189. Ey Müslümanlar! Mallarınız ve canlarınızla mutlaka imtihan edileceksiniz. Ayrıca kitap ehlinden ve müşriklerden rahatsız edici pek çok söz işiteceksiniz. Eğer bütün bunlara sabreder ve Allah korkusuyla hareket ederseniz, bu büyük himmet ve tahammül gerektiren bir iştir. Bu kitap ehline, Allah'ın kendilerinden almış olduğu: "Kitabın öğretilerini insanlar arasında yayacaksınız ve onları gizlemeyeceksiniz." sözünü de hatırlat. Fakat onlar, kitabı arkalarına attılar ve az bir değer karşılığında onu sattılar. Yaptıkları bu alışveriş ne kadar da kötüdür. Kendi kurnazlıklarına sevinen ve gerçekte yapmadıkları şeylerden ötürü övülmeyi isteyen kimselerin azaptan kurtulacaklarını sanma. Gerçekte onlar için acıklı bir azap hazırlanmıştır. Yerin ve göklerin maliki Allah'tır. Nitekim O'nun kudreti her şeyi kuşatmıştır.

190-194. Ayakta, oturarak ve yatar halde iken Allah'ı anan, göklerin ve yerin yapısını düşünen akıllı kimseler için yerin ve göklerin yaratılışında ve gece ve gündüzün peş peşe gelişinde bir çok işaret vardır. (Onlar, gayri ihtiyari şöyle derler): "Rabbimiz! Sen, bütün bunları fuzûlî ve maksatsız yaratmadın. Sen, abesle iştigal etmekten berîsin. Şu halde rabbimiz! Bizi cehennem azabından koru. Sen, cehenneme attığın kimseyi gerçekte büyük bir rezilliğe atmışsındır. Sonra böyle zalimlerin hiçbir yardımcısı olmayacaktır. Rabbimiz! Biz, imana çağıran ve: "Rabbinize iman edin." diye seslenen bi-

rini işittik. Biz, onun davetini kabul ettik. Şu halde ey rabbimiz! İşlemiş olduğumuz kusurlarımızı bağışla. İçimizde mevcut olan kötülükleri bizden uzaklaştır ve iyi insanlarla birlikte canımızı al. Rabbimiz! Resullerin vasıtasıyla bize verdiğin sözü yerine getir ve kıyamet gününde bizi rezil rüsva etme. Şüphesiz sen, sözünden dönmezsin."

195. Cevaben rableri şöyle buyurdu: "Ben, içinizden kimsenin amelini zayi etmeyeceğim. İster erkek olsun ister kadın, hepiniz birbirinizin soyundansınız. Nitekim benim için vatanını terk etmiş, benim yolumda evlerinden çıkarılmış, benim yolumda eziyet görmüş, benim için savaşmış ve öldürülmüş olan kimselerin bütün kusurlarını affedeceğim ve onları altlarından nehirler akan bahçelere yerleştireceğim. Bu, onların Allah katında elde edecekleri mükâfattır. Nitekim en güzel karşılık sadece Allah'ın katındadır."

196-199. Ey nebî! Allah'a isyan eden kimselerin dünya mülklerinde gezinmeleri seni asla aldatmasın. Bu, sadece birkaç günlük hayatın cazibesidir. Sonra onların hepsi, en kötü karar yeri olan cehenneme gideceklerdir. Bunun aksine rablerinden korkarak hayat süren kimseler için altlarından ırmaklar akan bahçeler vardır. Onlar, bu bahçelerde ebediyyen kalacaklardır. Bu, onlar için Allah tarafından bir tür ziyafettir. Nitekim iyi kimseler için en hayırlısı Allah katında olanlardır. Kitap ehli içerisinde Allah'a, size gönderilmiş olan kitaba ve bundan önce bizzat kendilerine gönderilmiş olan kitaba iman eden, Allah'ın önünde eğilmiş olan ve Allah'ın ayetlerini azıcık bir kıymet karşılığında satmayan kimseler de vardır. Onların ecirleri rableri katındadır. Nitekim Allah, hesap görmede gecikmez.

200. Ey iman etmiş olanlar! Sabredin. Batıla tapanlara karşı sağlam durun. Hakka hizmet için hazır olun ve Allah'tan korkun. Umulur ki felaha erersiniz.

4. NİSÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, aynı nefisten eşini var eden ve her ikisinden pek çok erkek ve pek çok kadını yeryüzüne yayan rabbinizden korkun. Birbirinizden hakkınızı isterken kendisini vasıta kıldığınız Allah'tan korkun ve akrabalık ilişkilerine zarar vermekten sakının. Allah'ın sizleri gözetlediğini kesinlikle bilin.

2. Yetimlere mallarını iade edin. İyi malı kötü mal ile değiştirmeyin[1]. Dahası, onların mallarını kendi malınıza karıştırıp yemeyin. Bu, çok büyük bir günahtır.

3. Eğer yetimlere karşı adil davranamayacağınızdan endişe duyarsanız, hoşunuza giden kadınların ikisi, üçü, dördüyle nikâh kıyın[2]. Ancak onlara karşı adil dav-

[1] Bu cümle, helal kazanç yerine haram yemeyin manasına geldiği gibi, yetimlerin iyi ve güzel mallarını kendi kötü mallarınızla değiştirmeyin manasına da gelir.

[2] Müfessirler, bu ayetin üç anlamına işaret etmişlerdir. 1) Hz. Aişe, bu ayeti tefsir ederken şunları söyler: Cahiliyye döneminde insanlar, sahip oldukları malları ve güzellikleri sebebiyle ya da nasıl olsa başlarında bir büyük yoktur, istediğimiz gibi bastırıp alıkoruz düşüncesiyle himayelerinde bulunan yetim kız çocuklarıyla evlenirler, sonra da onlara zulmederlerdi. Bunun üzerine: *"Eğer yetim kız çocuklarına karşı adil davranamayacağınızdan endişe duyarsanız,*

ranamayacağınızdan endişe duyarsanız, o zaman sadece biriyle evlenin veya elinize geçmiş olan cariyeleri zevceliğe alın. Bu, zulümden sakınmak için sevaba daha yakındır.

4. Kadınların mehrini gönülden (farz bilerek) verin. Elbette kadın, kendi isteğiyle mehrin bir kısmını size bağışlarsa, onu afiyetle yiyebilirsiniz.

5. Allah'ın sizler için hayatı idame vasıtası kıldığı mallarınızı aklı ermez kimselere devretmeyin. Elbette onlara yemeleri ve giyinmeleri için mallarınızdan veriniz ve kendilerine iyi ve güzel olan yolu gösteriniz.

6. Yetimleri nikâhlanacakları yaşa gelene kadar imtihan edin. Sonra onların ehil olduklarını görürseniz, mallarını kendilerine devredin. Sakın adalet sınırını aşıp da büyüdükleri zaman haklarını isteyecekler korkusuyla onların mallarını çabucak yemeyin. Yetimin koruyucusu zengin ise, çekinerek hareket etsin; fakir ise, örfe göre yesin. Sonra mallarını kendilerine vereceğiniz zaman, insanları buna şahit kılın. Nitekim Allah, hesabı görmek için kâfidir.

7. Erkekler için anne, baba ve yakın akrabalarının bıraktığı malda pay vardır. Aynı şekilde ister az olsun isterse çok, kadınlar için de anne, baba ve yakın akrabalarının bıraktığı malda pay vardır. Nitekim bu hisse, (Allah tarafından) belirlenmiştir.

8. Taksim anında (uzak ve yakın) akrabalar ve kabileye mensup olan yetimler ve fakirler gelirlerse, o maldan onlara da biraz verin ve kendileriyle kibar bir şekilde konuşun.

9-10. İnsanlar, geride zayıf ve çaresiz evlât bırakıyorlarsa, ölüm anında çocukları hakkında duyacakları endişeyi düşünüp korkmalıdırlar. Şu halde onlar, Allah'tan korkmalı ve doğru konuşmalıdırlar. Zulmederek yetimlerin mallarını yiyen kimseler, gerçekte karınlarını ateşle doldurmaktadırlar. Nitekim onlar, cehennemin alevli ateşine mutlaka atılacaklardır.

11. Allah, çocuklarınız hakkında size şöy-

---

dünyada mevcut olan diğer kadınlardan hoşunuza gidenlerle evlenin." buyurulmuştur. Nitekim bu sûrenin 127. ayeti, bu tefsîri teyit etmektedir. 2) İbn Abbâs ve öğrencisi İkrime, bu ayeti şöyle tefsir eder: Cahiliyye döneminde, nikâhta bir sınır yoktu. Bir kişi, ona kadar evlilik yapmaktaydı. Nitekim çok evlilik yüzünden masraflar artınca, mecburen kendi yetim yeğenlerinin ve kimsesiz akrabalarının haklarına el uzatırlardı. Bunun üzerine Allah Tealâ, nikâhı dörtle sınırladı ve: *"Zulüm ve adaletsizlikten sakınmanın yolu kendilerine karşı adil davranabileceğiniz kadınlarla birden dörde kadar evlenmektir."* buyurdu. 3) Saîd b. Cübeyr, Katâde ve diğer bazı müfessirler de şöyle derler: Yetimlerle ilgili muameleye gelince, cahiliyye dönemindeki insanlar da onlara karşı adaletsizce davranmaya iyi gözle bakmazlardı. Ancak kadınlarla ilgili meselede onların zihinleri adalet ve insaf tasavvurundan yoksun idi. İstedikleri kadar evlilik yaparlar, sonra da onlara karşı zalimce bir tavır içerisine girerlerdi. Bunun üzerine: *"Eğer yetimlere karşı adil davranamamaktan korkuyorsanız, aynı şekilde kadınlara karşı da insafsızca davranmaktan sakının. Birincisi, dörtten fazla evlilik yapmayın. Bu sınır içerisinde de kendilerine karşı adil davranabileceğiniz kadınlarla evlenin."* buyurulmuştur. Ayetin kelimeleri, bu üç tefsîri de kapsamaktadır. Nitekim bu üç mananın kastedilmiş olması şaşırtıcı değildir. Dikkat edilmesi gerekli olan bir husus da şudur ki bu ayet, birden fazla evliliğe izin vermek için nazil olmamıştı. Çünkü bu ayetin nüzulünden önce bu fiil caiz idi. Nitekim bizzat Hz. Peygamberin o vakit birden fazla eşi vardı. Aslında bu ayet, savaşlarda şehit düşenlerin yetim kalmış çocukları ile ilgili meseleyi çözmek için nazil olmuş ve: *"Eğer o yetimlerin haklarını bu şekilde veremezseniz, yanlarında yetim çocuk bulunan kadınlarla evlenin."* buyurulmuştur.

le emretmektedir:

- Erkeğin payı iki kadının payına eşittir.
- Eğer (ölenin vârisi) ikiden fazla kız ise, mirasın üçte ikisi verilsin.
- Eğer vâris sadece bir kız ise, mirasın yarısı onundur.
- Eğer ölenin çocukları varsa, onun anne ve babasından her biri mirasın altıda birini almalıdır.
- Eğer ölenin çocuğu yoksa ve bizzat anne ve babası kendisine vâris olursa, bu takdirde anneye üçte bir verilsin.
- Eğer ölenin erkek veya kız kardeşi varsa, anne altıda bir hak sahibidir.

Bütün bu paylar, ölenin vasiyeti yerine getirildikten ve üzerindeki borcu ödendikten sonra çıkanlacaktır. Anne, baba ve çocuklarınızdan hangisinin fayda yönünden size daha yakın olduğunu siz bilmezsiniz. Bu hisseleri Allah belirlemiştir. Nitekim Allah, bütün hakikatleri ve bütün maslahatları kesinlikle bilir.

12. Vasiyeti yerine getirildikten ve bıraktığı borcu ödendikten sonra çocuğu olmayan eşlerinizin geride bıraktıklarının yarısı; eğer çocuğu varsa, dörtte biri sizindir. Vasiyetiniz yerine getirildikten ve bıraktığınız borcunuz ödendikten sonra çocuğunuz yoksa, kadınlar mirasın dörtte birine; çocuğunuz varsa, sekizde birine hak sahibidirler. Eğer (mirası taksim edilmek istenen) kadın veya erkeğin çocukları yoksa, anne ve babası da hayatta değilse, ancak bir erkek veya bir kız kardeşi varsa, erkek veya kız kardeşten her birine altıda bir verilecektir. Eğer kız veya erkek kardeş birden fazla ise, hak sahiplerine zarar vermemek şartıyla, vasiyet yerine getirildikten ve ölenin bıraktığı borç ödendikten sonra onların hepsi bütün mirasın üçte birine ortak olacaklardır. Bu hüküm Allah tarafındandır. Nitekim Allah, bilir ve katı davranmaz.

13-14. Bunlar, Allah'ın belirlediği sınırlardır. Allah, kendisine ve resulüne itaat eden kişiyi altlarından ırmaklar akan ve içinde ebediyyen kalacağı bahçelere koyacaktır. İşte bu, muhteşem bir başarıdır. Ancak Allah, kendisine ve resulüne karşı gelen ve belirlemiş olduğu sınırları aşan kimseyi de içinde ebediyyen kalacağı ateşe atacaktır. Nitekim o kimse için aşağılayıcı bir azap vardır.

15-16. Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı içinizden dört erkeği şahit getirin. Eğer dört kişi şahitlik ederse, kendilerine ölüm gelinceye veya Allah kendileri için bir yol gösterinceye kadar onları eve kapatın. Ayrıca içinizden bu fiili işleyenlerin her ikisine de eziyet edin. Sonra eğer onlar, tevbe eder ve kendilerini ıslah ederlerse, onları bırakın. Zira Allah, tevbeleri çokça kabul eder ve çok merhametlidir.

17-18. Ancak şunu bilin ki Allah, cahillikleri sebebiyle kötü fiil işleyen, fakat bundan sonra çabucak tevbe eden kimselerin tevbesini kabul etmeyi üzerine almıştır. Allah, böyle kimselere inayet nazarıyla tekrar teveccüh eder. Nitekim Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir. Ancak kötü fiil işleyip duran ve ölüm ânı geldiğinde: "Ben tevbe ettim." diyenlerin tevbeleri kabul edilmeyecektir. Yine son nefeslerine kadar kâfir yaşayanların da tevbeleri kabul edilmeyecektir. Biz, böyle kimseler için acıklı bir azap hazırlamışızdır.

19-21. Ey iman etmiş olanlar! Kadınlara

zorla vâris olmanız ve onları rahatsız ederek kendilerine vermiş olduğunuz mehrin bir kısmını almaya çalışmanız size helâl değildir[1]. Elbette onlar, açıkça kötü bir fiil işlerlerse, (o zaman onları sıkıştırma hakkınız vardır.) Onlarla güzel şekilde hayat sürün. Kendilerinden hoşlanmasanız da, Allah hoşunuza gitmeyen bir şeye pek çok iyilik takdir etmiş olabilir. Eğer bir eş yerine başka bir eş almak isterseniz, kendisine yığınla mal vermiş olsanız da ondan hiçbir şey almayınız. Yoksa siz, iftira ederek veya açıkça zulmederek onu geri mi alacaksınız? Birbirinizle beraber olmuşken ve onlar sizden sağlam söz almışken, acaba onu nasıl alacaksınız?

22. Babalarınızın nikâhlamış olduğu kadınları asla nikâhlamayın. Ancak önceden olan artık geçmişte kalmıştır. Gerçekte bu, hayasızca bir fiildir. Çirkin ve kötü bir harekettir.

23-25. Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, kız ve erkek kardeşlerinizin kızları, süt anneleriniz, süt kız kardeşleriniz, eşlerinizin anneleri, kendileriyle zifafa girmiş olduğunuz eşlerinizin yanınızda yetişen kızları —eğer (sadece nikâh kıymışsanız) zifafa girmemişseniz, (onları bırakıp kızlarını nikâhlamanızda) size bir sorumluluk yoktur.— ve kendi öz oğullarınızın eşleri size haram kılındı. Ayrıca iki kız kardeşi birlikte nikâhlamak da size haram kılındı. Ancak önceden olan artık geçmişte kalmıştır. Allah, bağışlayıcı ve merhametlidir. Aynı şekilde bir başkasının nikâhında olan kadınlar da size haramdır. Elbette (savaşta) elinize geçen kadınlar bundan müstesnadır. Bunlar, Allah'ın bağlı kalmanız gereken kanunlarıdır. Bunların dışında kalan bütün kadınları, zina etmek için değil de, kendilerini nikâh hisarında/kalesinde korumak şartıyla mallarınızla almanız size helâl kılındı. Sonra kendilerinden evlilik hayatının zevkini tattığınız kadınlara bunun karşılığı olan mehirlerini farz olarak verin. Elbette mehir kararlaştırıldıktan sonra karşılıklı rıza ile aranızda bir anlaşmaya varırsanız, bunda bir beis yoktur. Allah, bilir ve hikmet sahibidir. İçinizden müslüman hür kadınları nikâhlamaya güç yetiremeyenler, elinizin altında bulunan ve mü'min olan cariyelerinizden birisiyle nikâh kıysın. Allah, imanlarınızın durumunu iyi bilir. Siz hepiniz aynı topluluğun insanlarısınız. Öyleyse onları sahiplerinin izniyle nikâhlayın ve örfe göre mehirlerini verin. Ta ki onlar, nikâh hisarında güven içerisinde (iffetli) yaşasınlar, fuhşa düşmesinler ve erkeklerle gizli ilişki içerisine girmesinler. Onlar, nikâh hisarına girdikten sonra fuhuş yaparlarsa, hür evli kadınlar için tayin edilen cezanın yarısı ile cezalandırılırlar. Bu kolaylık, (yani cariye ile evlilik) içinizden evlenmediği için takva bendinin yıkılmasından endişe duyan kimseler içindir. Ancak eğer sabrederseniz, bu sizin için daha iyidir. Nitekim Allah, bağışlayıcı ve merhametlidir.

26-28. Allah, sizden önce gelip geçmiş olan salihlerin takip ettikleri yolları size açmak ve sizi o yolda yürütmek istiyor. O, rahmetiyle size teveccüh etmek istiyor. O, hem bilir, hem de hikmet sahibidir. Evet, Allah, size rahmetiyle tevec-

[1] Yani erkek tarafı, dul kalmış olan kadını ölen kişinin mirası sayarak ona veli ve varis olmamalıdır. Kadın, kocası ölünce, serbesttir. İddetini geçirip istediği yere gidebilir ve istediği kişiyle evlenebilir.

cüh etmek istiyor. Ancak kendi nefislerinin arzularına tâbi olan kimseler, doğru yoldan sapmanızı isterler. Allah, üzerinizdeki kısıtlamaları hafifletmek istiyor. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

29-31. Ey iman etmiş olanlar! Birbirinizin mallarını aranızda batıl yollarla yemeyin. Alışveriş, karşılıklı rıza ile olmalıdır. Ayrıca kendi kendinizi katletmeyin. Kesinlikle bilin ki Allah, size karşı şefkatlidir. Biz, düşmanlık ve zulümle birlikte böyle yapanları mutlaka ateşe atacağız. Nitekim bu, Allah için hiç de zor bir iş değildir. Yapmanızı menettiğimiz büyük günahlardan sakınırsanız, küçük günahlarınızı hesabınızdan sileceğiz ve sizi saygın bir yere koyacağız.

32. Allah'ın diğerlerine oranla içinizden birisine verdiği fazlalığı istemeyin. Erkeklerin payı kazandıklarına göredir. Kadınların payı da kazandıklarına göredir. Elbette Allah'tan fazlını isteyin. Allah, kesinlikle her şeyi bilir.

33. Biz, anne, baba ve yakın akrabaların bıraktığı her mirasa bir hak sahibi tayin etmişizdir. Kendileriyle sözleştiğiniz kimselere gelince, onların payını verin[1]. Allah, kesinlikle her şeyi görür.

34-35. Allah, birini diğerinden (tabiatı gereği) üstün kıldığı için ve erkekler de kendi mallarından harcadıkları için kadınlar üzerinde gözetici ve yöneticidirler. Şu halde saliha kadınlar, itaatkâr olurlar ve erkeklerin arkasından Allah'ın koruması ve gözetiminde onların hukuklarını korurlar. İtaat etmeyeceğinden endişe duyduğunuz kadınlara nasihat edin. Yataklarınızı ayırın ve onları dövün. Sonra size itaat ederlerse, onlara sebepsiz yere el kaldırmak için bahane aramayın. Kesinlikle bilin ki yukarıda Allah vardır. O, büyüktür ve yücedir. Eğer sizler karı koca arasındaki ilişkilerin bozulmasından endişe duyarsanız, hem erkeğin, hem de kadının akrabalarından bir hakem tayin edin. Her iki taraf da arayı düzeltmek isterse, Allah aralarında bir anlaşma zemini oluşturacaktır. Allah, her şeyi bilir ve her şeyden haberdardır.

36-42. Hepiniz, Allah'a kulluk edin. O'na kimseyi ortak koşmayın. Anne ve babaya, akrabalara, yetimlere ve fakirlere karşı iyi davranın. Yakın ve uzak komşulara, yanınızdaki veya size yakın olan arkadaşlara, yolculara ve eliniz altındaki cariye ve kölelere iyilikle muamele edin. Kesinlikle bilin ki Allah, kendi düşüncesinde mağrur olan ve büyüklüğüyle övünen kimseleri sevmez. Ayrıca Allah, cimrilik eden, başkalarını da cimriliğe sevk eden ve Allah'ın fazlından kendilerine verdiği şeyleri gizleyen kimseleri de sevmez. Biz, böylesi nankör kimseler için rezil edici azap hazırlamışızdır. Allah, mallarını sadece insanlara gösteriş olsun diye harcayan, gerçekte ise Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen kimseleri de sevmez. Gerçek şu ki kendisine şeytanın yoldaş olduğu kimse, çok kötü bir yoldaş edinmiştir. Acaba bu insanlar, Allah'a ve ahiret gününe iman etseler ve Allah'ın verdiklerinden infak etseler, başlarına ne belâ gelir ki? Eğer böyle ya-

[1] Araplar arasındaki kurala göre birbirlerine dostluk ve kardeşlik sözü veren kimseler, birbirlerinin mirasını hak etmiş sayılırlardı. Aynı şekilde evlâtlıklar da babalarının varisi kabul edilirlerdi. Bu ayette, cahiliyyedeki bu uygulama neshedilerek: "Veraset, bizim belirlediğimiz kaideye göre akrabalar arasında taksim edilmelidir. Elbette kendileriyle sözleştiğiniz kimselere hayatta iken istediğinizi verebilirsiniz." denilmiştir.

parlarsa, onların bu iyi halleri Allah'a gizli kalmaz. Allah, zerre kadar da olsa hiç kimseye zulmetmez. Eğer birisi, bir iyilik yaparsa, Allah onu ikiye katlar ve sonra katından büyük bir mükâfat verir. Sonra düşün bir kere! Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve kendilerine de seni (yani Hz. Muhammed'i) şahit olarak getirdiğimiz zaman, onlar ne yapacaklar? O zaman resulün sözünü dinlemeyip ona isyan etmiş olan bütün herkes, yerin yarılmasını ve içine girmeyi isteyecektir. Onlar, orada hiçbir sözlerini Allah'tan gizleyemeyeceklerdir.

43. Ey iman etmiş olanlar! Sarhoş iken namaza yaklaşmayın. Namazı, ne söylediğinizi bildiğiniz zaman kılın. Aynı şekilde, yolda olmanız hariç cünüp halde iken de gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta veya yolculukta iseniz, yahut içinizden birisi abdest bozarak gelmişse ya da kadınlara dokunmuşsanız ve su bulamamışsanız, o zaman temiz topraktan faydalanın ve onunla yüzünüzü ve ellerinizi meshederek (teyemmüm edin.) Şüphesiz Allah, kolaylaştırıcı ve bağışlayıcıdır.

44-46. Kendilerine kitap ilminden bir pay verilmiş olan kimseleri de gördün değil mi? Onlar, bizzat kendileri sapıklığa talip olmuşlardır ve sizin de yoldan çıkmanızı isterler. Düşmanlarınızı en iyi Allah bilir. Nitekim sizi himaye etmek ve size yardımcı olmak için Allah kâfidir. Yahûdîlik yolunu seçen kimselerden bazıları, kelimeleri mahallerinden saptırırlar[1] ve hak dîne karşı kötülük edip zarar vermek için dillerini eğip bükerek: "İşittik ve reddettik." ve "Dinle sağır olasıca." ve "Ey bizim çobanımız." derler. Halbuki onlar: "İşittik ve itaat ettik." ve "Dinle ve bize teveccüh et." deselerdi, bu, kendileri için daha iyi ve en doğru yol olurdu. Ancak batıla taptıkları için üzerlerine Allah'ın lâneti inmiştir. Bunun için onlar, çok az iman ederler.

47-48. Ey kendilerine kitap verilmiş olanlar! Şimdi indirdiğimiz ve yanınızda önceden mevcut olan kitabı tasdik ve teyit eden bu kitaba iman edin. Sûretleri bozup geriye döndürmeden[2] veya Sebt kanununu ihlâl edenlere yaptığımız gibi lânetlemeden önce buna iman edin. Unutmayın ki Allah'ın hükmü mutlaka yürürlüğe girer. Allah, sadece şirk koşulmasını affetmez. Bunun dışındaki bütün günahları dilediği kimse için affeder. Allah'a bir başkasını ortak koşan kimse, çok büyük bir iftirada bulunmuş ve çok büyük bir günah işlemiştir.

---

[1] Bu, üç manaya da gelebilir. Birincisi, ilahî kitabın kelimelerinde değişiklik yaparlar. İkincisi, kendi yaptıkları tevillerle kitaptaki ayetlere başka başka manalar verirler. Üçüncüsü, bu insanlar, Hz. Muhammed'in ve ona tabi olanların sohbetlerine gelerek konuşmalarını dinlerler ve geri dönüp insanların önünde yanlış bir şekilde rivayette bulunurlar. Söylenen bir sözü kötü niyetle değiştirip müslümanların adını karalamak ve onlar hakkında yanlış anlayışlara sebebiyet vererek insanların İslâm'a girmelerine engel olmak için bunları insanlar arasında yayarlardı.

[2] Bu olayın ayrıntıları, ileride A'raf Sûresi'nin 163-171. ayetlerinde gelmektedir. Onların maymunlaştırılması hadisesi ihtilaflıdır. Bazıları, onların cismanî şekillerinin bozulup maymuna dönüştürüldüklerini düşünürken; bazıları, bunu sıfat olarak maymunlaştırıldıkları manasında almaktadır. Ancak Kur'ân'ın kelimeleri ve beyan tarzından bunun ahlâkî değil, cismanî bozulma olduğu anlaşılmaktadır. Bana göre akla en yatkını, onların aklen oldukları gibi bırakılmış, ancak bedenen bozularak maymuna dönüştürülmüş olduklarıdır.

49-50. Nefislerinin temizliğinden dem vuran kimseleri de gördün değil mi? Halbuki temizliği dilediğine veren bizzat Allah'tır. (Onlar temizliğe sahip olmasalar da aslında) kendilerine zerre kadar zulmedilmez. Bak hele! Onlar, Allah'a yalan (sözlerle) iftirada bulunmaktan da çekinmiyorlar. Nitekim onların apaçık günahkâr olmaları için bir tek bu günah kâfidir.

51-57. Kendilerine kitap ilminden bir pay verilmiş olup da cibt'e[1] ve tâğuta iman eden ve kâfirler hakkında: "Bunlar iman edenlerden daha fazla doğru yoldadırlar." diyen kimseleri görmedin mi? Allah, işte böyle kimselere lânet etmiştir. Nitekim sen, Allah'ın lânet ettiği kimseye asla bir yardımcı bulamayacaksın. Yoksa onların iktidarda bir payları mı var? Eğer iktidarda payları olsaydı, onlar başkalarına bir kuruş bile vermezlerdi. Yoksa onlar, Allah fazlı ile onurlandırdı diye mi başkalarına haset ediyorlar? Eğer mesele bu ise, onlar bilmelidirler ki biz, İbrâhîm'in nesline kitap ve hikmet verdik ve büyük bir mülk bahşettik. Fakat onların bir kısmı buna iman etti, bir kısmı ise yüz çevirdi. Nitekim yüz çevirenlere cehennemin alevli ateşi kâfidir. Biz, ayetlerimizi inkâr etmiş olan kimseleri kesinlikle ateşe atacağız. Vücutlarındaki deriler kavruldukça, azabı iyice tatsınlar diye yerine başka deriler yaratacağız. Allah, gayet kudretlidir ve kararlarını uygulama hikmetini iyi bilir. Ayetlerimize iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri ise, altlarından ırmaklar akan bahçelere koyacağız. Onlar, orada ebediyyen kalacaklar ve kendilerine temiz eşler verilecektir. Biz, onları koyu gölgelere yerleştireceğiz.

58. Ey Müslümanlar! Allah, size emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emreder. Allah, size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, her şeyi işitir ve her şeyi görür.

59. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a itaat edin, resule itaat edin ve sizden olan emir sahibi kimselere itaat edin. Sonra bir uygulamada anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız, onu Allah'a ve resule götürün. Doğru olan tek yol işte budur ve sonuç itibariyle de daha hayırlıdır.

60-70. Ey nebî! Sana ve senden önce indirilmiş olan kitaplara iman ettiklerini iddia edip de meselelerini karara bağlatmak için tâğuta başvurmak isteyen kimseleri görmedin mi? Halbuki kendilerine tâğutu reddetmeleri emredilmişti. — Şeytan, onları saptırıp doğru yoldan uzaklaştırmak ister.— Nitekim kendilerine: "Gelin Allah'ın indirdiği şeye ve gelin resule." denildiği zaman, o münafıkların senden kaçındıklarını görürsün. Peki, ellerinin getirmiş olduğu belâ ile karşılaştıkları zaman ne olacak? O vakit onlar, yeminler ederek yanına gelirler ve: "Biz, sadece iyilik istiyorduk. Niyetimiz tarafların bir şekilde anlaşmalarını sağlamak idi." derler... Allah, onların kalplerinde olanı bilir. Onlarla karşı karşıya gelme; kendilerine anlat ve kalplerine etki edecek nasihatte bulun. (Onlara de ki): "Biz, hangi peygamberi göndermişsek, Allah-

[1] *Cibt*, asılsız, faydasız ve gerçek dışı şey demektir. İslâm terminolojisinde sihir, kehanet, falcılık, büyü ve diğer bütün batıl ve hayalî şeyler Cibt ile ifade edilmiştir.

'ın izniyle kendisine itaat edilsin diye göndermişizdir." Eğer onlar, nefislerine zulmettikleri zaman, senin yanına gelselerdi ve Allah'tan af dileselerdi ve resul de kendileri için bağışlanma dileseydi, Allah'ı kesinlikle bağışlayıcı ve merhametli bulurlardı. Hayır, ey Muhammed! Rabbine andolsun ki onlar, ihtilâfa düştükleri şeyde seni hakem kabul etmedikçe ve sonra verdiğin kararı gönüllerinde bir sıkıntı duymadan tastamam kabul etmedikçe, asla mü'min olamazlar. Eğer biz, kendi kendinizi helâk edin veya evlerinizden çıkın diye onlara emir vermiş olsaydık, çok az bir kısmı bunu yapardı. Halbuki onlar, kendilerine edilen nasihat üzere amel etselerdi, bu kendileri için daha hayırlı olurdu ve ayakları da kaymazdı. Ayrıca onlar böyle yaptıklarında, kendilerine katımızdan büyük bir mükâfat verir ve doğru yolu gösterirdik. Allah'a ve resule itaat edenler, Allah'ın nimet verdiği kimselerle yani nebîler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle birlikte olacaklardır. Bunlar, insanın sahip olacağı ne güzel dostlardır. Bu, Allah katından hakikî bir lütuftur. Nitekim hakikati bilmek için bizzat Allah'ın ilmi kâfidir.

71-76. Ey iman etmiş olanlar! Savaşa her zaman hazır olun. Sonra duruma göre, ya ayrı gruplar halinde ya da topluca harekete geçin. Elbette içinizde öylesi de vardır ki savaştan kaçar. Eğer başınıza bir belâ gelirse: "Allah, bana lütufta bulundu da, o insanlarla birlikte gitmedim." der. Ancak Allah tarafından size lütufta bulunulursa, —sizinle arasında muhabbet bağı sanki hiç yokmuş gibi—: "Keşke ben de onlarla birlikte olsaydım da büyük kazanç elde edip muradıma erseydim." der. (Böyle kimseler bilmelidirler ki) ahirete karşılık dünya hayatını satan kimseler, Allah yolunda savaşmalıdırlar. Sonra biz, Allah yolunda savaşan, öldürülen veya galip gelen kişiye mutlaka büyük bir mükâfat vereceğiz. Öyleyse zayıf görülerek ezilen ve: "Allah'ım! Bizi, sakinleri zalim olan bu şehirden çıkar ve katından bize bir koruyucu ve yardımcı gönder." diye feryat eden çaresiz erkekler, kadınlar ve çocuklar için Allah yolunda savaşmamanızın sebebi nedir? İman yolunu seçmiş olan kimseler, Allah yolunda savaşırlar. İnkâr yolunu seçmiş olanlar ise, tâğut yolunda savaşırlar. Şu halde şeytanın yandaşlarına karşı savaşın ve kesinlikle bilin ki şeytanın hileleri gerçekte son derece zayıftır.

77-78. Sen, "Elinize sahip olun, namazı kılın ve zekâtı verin." denilen kimseleri de gördün değil mi?[1] Şimdi ise kendileri-

[1] Bu ayetin üç anlamı vardır ve üçü de kendi yerinde doğrudur: 1) Önceleri bu insanlar, savaşmak için sabırsızlanıyorlardı. Onlar, sürekli olarak: "Efendim bize zulmediliyor. Rahatsız ediliyoruz. Öldürülüyoruz. Bize küfürler ediliyor. Peki daha ne zamana kadar sabredeceğiz. Savaşmak için bize izin verilsin." diyorlardı. O vakit kendilerine: "Sabredin. Namaz ve zekâtla nefislerinizi ıslah edin." denildiğinde, bu sabır emri onlara zor geliyordu. Ancak şimdi savaş emri verildiği zaman, bunu talep edenlerden bir grup, düşmanın hücumunu ve savaşın tehlikelerini görerek korkmaktadır. 2) Kendilerine namaz, zekât ve bunun gibi tehlikeli olmayan işler emredildiği müddetçe ve savaş diye bir şey henüz söz konusu değilken bu insanlar, koyu dindar kimselerdi. Ancak şimdi hak yolunda mücadele başlayınca, titremeye başladılar. 3) Önceleri yağmalama ve nefsanî savaşlar için bu insanların kılıçları her zaman kınından çıkmış olurdu. Onların gece gündüz tek uğraşları savaş idi. O zaman kendilerine kan dökmekten vazgeçmeleri, namaz ve zekât ile nefislerini ıslah etmeleri söylenmişti. Şimdi ise Allah için kılıç çekmeleri emredilince, nefisleri için savaşırken aslan kesilen kimseler, Allah için savaşmada korkakça davran-

ne savaşma emri verilince, onlardan bir grup, Allah'tan korkulması gerektiği gibi, hatta ondan daha fazla, insanlardan korkuyorlar. Onlar: "Rabbimiz! Üzerimize bu savaş emrini niçin yazdın? Bize niçin biraz daha mühlet vermedin?" derler. Onlara de ki: "Dünya hayatının sermayesi azdır. Fakat Allah'tan korkan kişi için ahiret daha iyidir. Nitekim zerre kadar da olsa size zulmedilmeyecektir. Ölüme gelince, o, nerede olursanız olun, sapasağlam binaların içinde bile olsanız, her halükârda gelip sizi bulacaktır. Kendilerine bir fayda dokunursa: "Bu, Allah'tandır." derler. Ancak bir zarar gelirse: "Ey nebî! Bu, senin yüzündendir." derler. De ki: "Her şey bizzat Allah'tandır. Bu insanlara ne oldu ki hiç bir sözü anlamıyorlar?"

79-80. Ey insanoğlu! Sahip olduğun iyilik, Allah'ın inayetiyledir. Karşılaştığın belâ ise kendi yaptıkların yüzündendir. Ey Muhammed! Biz, seni insanlar için peygamber olarak gönderdik. Nitekim buna Allah'ın şahitliği kâfidir. Resule itaat eden kişi aslında Allah'a itaat etmiştir. Yüz çevirenlere gelince, biz, her halükârda seni o insanlara bekçi olarak göndermedik.

81-82. Onlar, yüzüne karşı: "Emre itaat ettik." derler. Fakat yanından ayrıldıkları zaman, içlerinden bir kısmı, geceleri bir araya gelip söylediğin sözlere karşı fikir alış verişinde bulunurlar. Allah, onların bütün bu fısıldaşmalarını yazmaktadır. Sen, onlara aldırma ve Allah'a güven. Güvenmek için bizzat Allah kâfidir. O insanlar, Kur'ân üzerinde düşünmüyorlar mı yoksa? Eğer Kur'ân, Allah'tan başkası tarafından gönderilseydi, onda bir çok tutarsızlık bulunurdu.

83. Bu insanlar, rahatlatan veya korkutan bir haber duyarlarsa, onu alıp etrafa yayarlar. Halbuki onlar, o haberi resule ve mensubu oldukları topluluğun sorumlularına ulaştırsalardı, aralarında bundan doğru netice çıkarabilme salahiyeti taşıyan kişiler onu bileceklerdi. Siz insanlar üzerinde Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, (zayıflığınız yüzünden) pek azınız dışında hepiniz şeytanın peşine takılmış olurdunuz.

84-85. Şu halde ey nebî! Allah yolunda savaş. Sen, kendi zatından başkası için sorumlu değilsin. İman ehlini mutlaka savaşa teşvik et. Allah'ın kâfirlerin gücünü kırması uzak değildir. Allah'ın gücü en üstün güç ve cezası en şiddetli cezadır. İyiliğe aracılık eden kişi, ondan pay alacaktır. Kötülüğe aracılık eden kişi de ondan pay alacaktır. Nitekim Allah, her şeyi görür.

86-87. Birisi, saygıyla sizi selâmladığı zaman, kendisini ondan daha güzeli ile ya da en azından aynısıyla selâmlayın. Allah, her şeyin hesabını görür. Allah, kendisinden başka ilâh olmayandır. O, kesinlikle gelecek olan kıyamet gününde hepinizi bir araya toplayacaktır. Kimin sözü Allah'ınkinden daha doğru olabilir ki?

88-91. Sonra size ne oldu ki münafıklar hakkında ikiye bölündünüz? Halbuki Allah, kazanmış oldukları kötülükler yüzünden onları (geldikleri yöne) gerisin geri döndürmüştür. Yoksa siz, Allah'ın hidayet bahşetmediği kimseye hidayet etmek mi istiyorsunuz? Halbuki siz, Al-

---

maktadırlar. Nefis ve şeytan yolunda coşkulu bir şekilde kılıç sallayan eller, şimdi Allah yolunda hareketsiz, hissiz ve yorgun düşmüştür.

lah'ın yoldan çıkarmış olduğu kimse için bir yol bulamazsınız. Onlar, kendilerine benzeyesiniz diye kendileri gibi, sizin de kâfir olmanızı isterler. Bunun için Allah yolunda hicret edip gelinceye kadar onlardan hiç kimseyi dost edinmeyin. Eğer onlar, hicret etmekten vazgeçerlerse, bulduğunuz yerde kendilerini yakalayıp öldürün ve onlardan kimseyi kendinize dost ve yardımcı edinmeyin. Ancak kendisiyle anlaşma yaptığınız kavme sığınan münafıklar bu hükümden müstesnadır. Aynı şekilde yanınıza gelen ve savaştan bizar olmuş olan, hem sizinle, hem de kendi kavmiyle savaşmak istemeyen münafıklar da bundan müstesnadır. Allah, dileseydi, onları üzerinize musallat ederdi ve onlar da sizinle savaşırlardı. Bunun için onlar, sizden uzak dururlar ve savaşmazlarsa, dahası size barış elini uzatırlarsa, Allah kendilerine el kaldırmanız için size bir yol vermemiştir. Hem sizinle, hem de kendi kavmiyle güven içerisinde yaşamak isteyen, fakat fitne çıkarma fırsatı buldukları zaman, hemen atılan münafıklarla da karşılaşacaksınız. Böyle kimseler sizinle savaşmaktan geri durmaz ve barış istemezlerse, dahası ellerine sahip olmazlarsa, bulduğunuz yerde onları yakalayıp öldürün. Biz, onlara karşı el kaldırmanız için size açık delil/yetki vermişizdir.

92-93. Yanlışlıkla olması hariç bir mü'min, başka bir mü'mini öldürmez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kişinin kefareti, mü'min bir köleyi azat etmesi ve diyeti bağışlamazlarsa, maktûlün vârislerine diyet vermesidir. Ancak Müslüman maktûl, size düşman olan bir kavimden ise, onun kefareti mü'min bir köleyi azat etmektir[1]. Eğer maktûl, kendisiyle anlaşmanız bulunan gayri müslim bir kavmin ferdi ise, onun vârislerine diyet verilecek ve mü'min bir köle azat edilecektir. Sonra köle bulamayan kişi, peyderpey iki ay oruç tutsun. İşte bu, o günah için Allah'a tevbe etme yoludur. Allah, bilir ve hikmet sahibidir. Bir mü'mini kasten öldüren kişinin cezasına gelince, onun cezası içinde ebediyyen kalacağı cehennemdir. Allah'ın gazabı ve lâneti onun üzerinedir. Nitekim Allah, onun için büyük bir azap hazırlamıştır.

94. Ey iman etmiş olanlar! Allah yolunda cihada çıktığınız zaman, dostu düşmanı ayırt edin ve size selâm verene karşı hemen: "Sen, mü'min değilsin." demeyin. Eğer siz dünyevî faide isterseniz, Allah katında sizler için pek çok ganimet malı vardır. Nihayet bundan önce bizzat sizler de aynı durumdaydınız. Sonra Allah, size iyilik etti. Bunun için araştırın. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

95-96. Mü'minlerden herhangi bir özrü olmaksızın evinde oturan ile Allah yolunda canı ve malı ile cihat eden kimselerin konumu eşit değildir. Allah, oturanlara nispetle canı ve malı ile cihat eden-

[1] Bu ayetteki hükmün özü şudur: Eğer maktul, Dâru'l-İslâm'da yaşayan biri ise, onu öldüren kişi, hem diyet verecek, hem de günahını Allah'ın bağışlaması için bir köle âzad edecektir. Eğer maktul, Dâru'l-harb'de yaşayan biri ise, katil, sadece köle âzad edecek ve diyet ödemesi gerekmeyecektir. Eğer maktul, İslâm devletinin kendisiyle antlaşması olan Dâru'l-küfür'de yaşayan biri ise, katil, bir köle âzad edecek ve buna ilaveten diyet de verecektir. Ancak ödenecek diyetin miktarı, antlaşma yapılan o kavmin gayri müslim bir ferdinin öldürülmesi durumunda antlaşmaya göre ödenmesi gereken diyet miktarıdır.

lerin derecelerini üstün kılmıştır. Gerçi Allah, her birine iyilik sözü vermişse de, O'nun katında mücahitlerin hizmetlerinin karşılığı oturanlarınkinden çok daha fazladır. Onlar için Allah katından büyük dereceler, mağfiret ve rahmet vardır. Nitekim Allah, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

97-100. Melekler, nefislerine zulmeden kimselerin ruhlarını kabzettikleri zaman: "Siz ne haldeydiniz?" diye sordular. Onlar: "Biz, yeryüzünde zayıf ve aciz idik." diye cevap verdiler. Bunun üzerine Melekler: "Allah'ın arzı hicret etmeniz için geniş değil miydi?" dediler. İşte bunlar, varacakları yer cehennem olan kimselerdir ve orası çok kötü bir yerdir. Elbette erkekler, kadınlar ve çocuklardan gerçekten çaresiz olup da bir çıkış yolu ve vasıtası bulamayanları Allah'ın affedeceği gün uzak değildir. Allah, çok bağışlayıcı ve çok hoşgörülüdür. Allah yolunda hicret eden kişi, sığınmak için yeryüzünde bir çok yer ve her zaman için büyük bir genişlik bulacaktır. Nitekim Allah'a ve resulüne hicret etmek için evinden çıkan, sonra da yolda kendisine ölüm gelen kişinin mükâfatını vermek Allah'ın üzerine vacip oldu. Allah, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

101. Sizler yolculuğa çıktığınızda, (özellikle) kâfirlerin sizi rahatsız etmesinden endişe duyarsanız, namazı kısaltmanızda bir beis yoktur. Çünkü onlar, apaçık bir şekilde size düşman kesilmişlerdir.

102-103. Ey nebî! Sen, Müslümanların arasında iken (savaş durumunda) onlara namaz kıldıracağın zaman, içlerinden bir grup seninle birlikte namaza dursun ve silâhlarını yanlarına alsınlar. Sonra onlar secde ettiklerinde, geriye çekilsinler ve henüz namaz kılmamış olan diğer grup gelerek seninle birlikte namaz kılsın. Onlar da uyanık olsunlar ve silâhlarını yanlarına alsınlar. Çünkü kâfirler, silâhlarınızdan ve eşyalarınızdan gafil olduğunuz bir anda aniden üzerinize saldırmak için pusuda beklerler. Elbette yağmur yüzünden bir zorluk hisseder veya hasta olursanız, silâhı bırakmanızda bir beis yoktur. Ancak yine de uyanık olun. Kesinlikle bilin ki Allah, kâfirler için aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır. Sonra namazı bitirdiğinizde, ayakta, otururak ve uzanmış halde iken Allah'ı anın. Emniyete kavuştuğunuzda ise namazı tam kılın. Aslında namaz, iman ehline vakitli olarak farz kılınmış bir ibadettir[1].

104. O kâfir topluluğu takipte zayıflık göstermeyin. Eğer siz, acı çekiyorsanız, onlar da sizin gibi acı çekmektedirler. Siz, Allah'tan onların ümit etmedikleri şeyi ümit edersiniz. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir.

105-112. Ey nebî! Allah'ın sana göstermiş olduğu doğru yola göre insanlar arasında hükmetmen için bu kitabı hak ile sana indirdik. Sen, hainlerin savunucusu olma ve Allah'tan bağışlanma dile. O

[1] Korku namazı ile ilgili bu hüküm, düşmanın saldırma tehlikesinin bulunduğu, ancak fiilen bir çatışmanın yaşanmadığı durum içindir. Fiilen çatışma olduğu durumda ise, Hanefilere göre namaz tehir edilir. İmam Mâlik ve İmam Sevrî'ye göre eğer rükû ve secde etmek mümkün değilse, işaretle kılınmalıdır. Hz. Peygamberin uygulaması ile de sabit olduğu üzere kendisi Hendek savaşı esnasında dört vakit namazı kılmamıştır. Nitekim daha sonra fırsat bulduğu zaman bunları sırasıyla eda etmiştir. Halbuki Hendek savaşından önce korku namazı ile ilgili emir gelmişti.

çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. Sen, kendi nefislerine hıyanet eden kimseleri himaye etme. Allah, hıyanet edenleri ve günah işleyip duranları sevmez. Böyle kimseler, hareketlerini insanlardan gizleyebilirler. Ancak Allah'tan gizleyemezler. Allah, geceleri gizlice kendi arzusuna aykırı fikir alışverişinde bulundukları zaman da onlarla birliktedir. Allah, onların yaptığı her şeyi kuşatmıştır. Diyelim ki sizler, dünya hayatında o suçlulardan yana tavır aldınız. Peki kıyamet gününde onları Allah'a karşı kim savunacak? Acaba orada kim onların vekili olacak? Eğer bir kimse, kötü bir fiil işlerse veya nefsine zulmederse ve bundan sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı bağışlayıcı ve merhametli bulacaktır. Ancak kötülük kazanan kişinin bu kazancı, kendisi için yük olacaktır. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir. Sonra yaptığı bir hatanın veya işlediği bir günahın suçunu günahsız bir kimsenin üzerine atan kişi, büyük bir iftira ve apaçık günah yükünü üstlenmiş olur.

113. Ey nebî! Üzerinde Allah'ın fazlı ve rahmeti olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmaya karar vermişti bile. Halbuki onlar, gerçekte kendilerinden başka kimseyi saptırmıyorlardı ve sana asla zarar veremezlerdi. Allah, sana kitabı ve hikmeti indirdi ve bilmediğin şeyleri anlattı. Nitekim senin üzerinde Allah'ın lütfu çoktur.

114-115. İnsanların gizli fısıldaşmalarında çoğunlukla bir hayır yoktur. Ancak bir kimse, gizlice sadaka vermeyi telkin ederse veya iyi bir iş için yahut da insanların muamelelerini ıslah etmek için birine bir şeyler söylerse, bu elbette güzel bir şeydir. Nitekim biz, Allah rızası için böyle yapan kişiye büyük bir mükâfat vereceğiz. Fakat kendisine doğru yol belli olduktan sonra her kim, resule muhalefet etmeye kalkışırsa ve iman ehlinin yolundan başka bir yolda giderse, onu kendi döndüğü o yönde yürüteceğiz ve en kötü karar yeri olan cehenneme atacağız.

116-122. Allah katında sadece şirk affedilmez. Bunun dışında Allah, affetmek istediği her şeyi affedebilir. Allah'a birini ortak koşan kişi, sapıklıkta çok ileri gitmiştir. Onlar, Allah'ı bırakıp dişi ilâhları mabud edinmektedirler. Onlar, Allah'ın lânetlediği asi şeytanı ilâh ediniyorlar. Onlar, Allah'a: "Kullarından belli bir kısmını mutlaka alacağım, onları saptıracağım, arzularına esir edeceğim, kendilerine emredeceğim ve onlar benim emrimle hayvanların kulaklarını yaracaklar, kendilerine emredeceğim ve onlar benim emrimle ilâhî yapıda/yaratılışta değişiklik yapacaklar." diyen şeytana itaat ediyorlar. Allah'ın yerine bu şeytanı kendisine dost ve hâmi edinmiş olan kişi, açıkça zarara uğramıştır. Şeytan, bu insanlara vaatlerde bulunur ve onlara ümitler verir. Ancak şeytanın bütün vaatleri aldatmacadan başka bir şey değildir. Bu insanların varacakları yer kendisinden kurtuluş yolunu bulamayacakları cehennemdir. İman eden ve salih amel işleyen kimselere gelince, onları altlarından ırmaklar akan bahçelere koyacağız ve onlar orada ebediyyen kalacaklardır. Bu, Allah'ın gerçek va'didir. Sözüne Allah'tan daha sadık kim vardır?

123-126. İşin sonu ne sizin, ne de kitap ehlinin arzularına dayanır. Kötülük eden

kişi, karşılığını görecek ve Allah'ın karşısında kendisine bir hâmi ve yardımcı bulamayacaktır. Mü'min olması şartıyla erkek veya kadın her kim, salih amelde bulunursa, böyle kimseler cennete konulacaklar ve kendilerine zerre kadar haksızlık edilmeyecektir. Allah'ın önünde baş eğmiş, gidişatını düzeltmiş ve İbrâhîm'in yoluna, Allah'ın kendisini dost edindiği İbrâhîm'in yoluna tarafsız bir şekilde tâbi olmuş olandan başka kimin hayat tarzı daha güzel olabilir ki? Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Nitekim Allah, her şeyi kuşatmıştır.

127. İnsanlar, kadınlara yönelik uygulamalar ile ilgili senden fetva sorarlar. De ki: "Allah, size kadınların meseleleri ile ilgili fetva verir. Bununla birlikte önceden bu kitapta size duyurulan, yani haklarını vermediğiniz ve nikâhlarını kıymadığınız (veya hırsınız sebebiyle kendileriyle bizzat nikâh kıymak istediğiniz) yetim kızlar hakkındaki hükümleri ve hiçbir gücü olmayan aciz çocuklar ile ilgili hükümleri de size hatırlatır. Allah, size yetimlere karşı adil davranmanızı emreder[1]. Yapacağınız iyilikler Allah'ın ilminden gizli kalmayacaktır."

128-134. Bir kadın, kocasının kötü muamelesinden veya ilgisizliğinden korkarsa, kadın ve erkeğin (az veya çok bazı haklar üzerinde) aralarında anlaşmalarında bir beis yoktur. Anlaşmak her halükârda daha iyidir. Nefisler, cimriliğe daha çabuk meyleder. Ancak siz, güzellikle muamele eder ve Allah'tan sakınırsanız, kesinlikle bilin ki Allah sizin bu tutumunuzdan habersiz değildir. Eşleriniz arasında adaleti tam olarak sağlamaya gücünüz yetmez. İsteseniz de buna güç yetiremezsiniz. (Öyleyse ilâhî kanunun amacını yerine getirmek için) diğerini muallakta bırakacak şekilde eşlerden birine tamamen meyletmemek yeterlidir. Eğer tutumunuzu düzeltir ve Allah'tan korkarsanız, Allah göz yumar ve merhametlidir. Eğer eşler birbirlerinden ayrılırlarsa, Allah geniş kudretiyle birini diğerine muhtaç etmeyecektir. Allah'ın (rahmet) eteği çok geniştir ve O, hikmet sahibidir. Göklerde ve yerde olan her şey bizzat Allah'ındır. Sizden önce kendilerine kitap verdiğimiz kimselere de emrettiğimiz gibi, şimdi size de Allah'tan korkarak hareket etmenizi emrediyoruz. Ancak kabul etmezseniz etmeyin. Gökteki ve yerdeki her şeyin maliki bizzat Allah'tır. Allah ganîdir, bütün övgülere lâyıktır. Evet, göklerde ve yerde olan bütün her şeyin maliki bizzat Allah'tır ve vekil olarak sadece Allah kâfidir. (Ey insanlar!) Allah dilerse sizleri bertaraf edip yerinize başkalarını getirir. Nitekim buna gücü de yeter. Dünya sevabını isteyen kişi, bilmelidir ki Allah katında hem dünya, hem de ahiret sevabı vardır. Allah, işitir ve görür.

135. Ey iman etmiş olanlar! Adaletiniz ve şahitliğiniz kendi zatınıza, ana-babanıza ve akrabalarınıza zarar verse de, adaletin öncüsü olun ve Allah için şahitlik edenlerden olun. Taraflar ister zengin olsun ister fakir, Allah onların iyiliğini sizden daha fazla ister. Öyleyse kendi nefsanî arzularınıza tâbi olup da adaletten ay-

[1] Bu, asıl sorunun cevabı değildir. Aksine Allah Tealâ, insanların sorularına cevap vermeden önce bizzat bu sûrenin başında özellikle yetim kızlar ile ilgili ve genel olarak yetim çocuklar ile ilgili hükümlere bağlılığı bir kez daha önemle vurgulamaktadır. Allah Tealâ'nın nazarında yetimlerin hukûkunun ne kadar önemli olduğu buradan anlaşılmaktadır.

rılmayın. Eğer taraflı bir söz söylemiş veya doğruluktan ayrılmışsanız, bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

136-141. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a, resulüne, Allah'ın resulüne indirmiş olduğu kitaba ve bundan önce indirmiş olduğu kitaplara iman edin. Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, resullerini ve ahiret gününü inkâr etmiş olan kişi, sapıklıkta çok ileri gitmiştir. İman edip sonra inkâr etmiş, sonra iman edip tekrar inkâr etmiş ve sonra da inkârında aşırıya gitmiş olan kimselere gelince, Allah onları asla affetmeyecek ve kendilerine doğru yolu asla göstermeyecektir. Ayrıca iman ehlini bırakıp da kâfirleri dost edinen münafıklara kendileri için acıklı bir azabın hazırlanmış olduğunu müjdele. Yoksa bu münafıklar, itibarı onların yanında mı arıyorlar? Halbuki izzet ve şeref tamamen Allah'a aittir. Allah, bu kitapta size daha önce: "Allah'ın ayetlerine karşı küfredildiğini veya alaya alındığını duyduğunuz zaman, insanlar başka bir konuya geçinceye kadar orada oturmayın." diye emretmiştir. Eğer oradan ayrılmazsanız, siz de onlar gibi olursunuz. Kesinlikle bilin ki Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde bir yere toplayacaktır. O münafıklar, sizinle ilgili meselelerde (bakalım ne olacak diye) bekleyip durmaktadırlar. Eğer Allah, size bir zafer verirse, yanınıza gelip: "Biz de sizinle birlikte değil miydik?" diyeceklerdir. Eğer kâfirlerin kefesi ağır basarsa, kâfirlere: "Size karşı savaşmaya muktedir değil miydik? Ama biz, yine de sizi Müslümanlardan kurtardık." diyeceklerdir. Şu halde Allah, onlarla olan muamelelerinizi kıyamet gününde karara bağlayacaktır ve Allah, bu kararda Müslümanlara karşı kâfirleri üstün kılacak bir düzenleme asla yapmamıştır

142-143. O münafıklar, Allah'a karşı hilekârlık yapmaya çalışıyorlar. Halbuki bizzat Allah, onları aldatmıştır. Onlar namaza kalktıklarında, sallana sallana sadece insanlara gösteriş için kalkarlar ve Allah'ı çok az anarlar. Küfür ve iman arasında bocalayıp dururlar. Ne tam olarak bu taraftadırlar, ne de tam olarak öbür tarafta. Sen, Allah'ın saptırdığı kişi için bir yol bulamazsın.

144-147. Ey iman etmiş olanlar! Mü'minleri bırakıp kâfirleri kendinize dost edinmeyin. Yoksa siz, aleyhinizde Allah'a açık bir delil vermek mi istiyorsunuz? Kesinlikle bilin ki münafıklar, cehennemin en alt tabakasına gideceklerdir. Nitekim sen, hiç kimseyi onların yardımcısı olarak göremeyeceksin. Elbette onlardan tevbe eden, tutumlarını ıslah eden, Allah'ın ipine yapışan ve dînini Allah için halis kılan kimseler şüphesiz mü'minler ile birliktedirler ve Allah, mü'minlere mutlaka büyük bir mükâfat verecektir. Eğer siz, şükreden bir kul olur ve iman yolunda yürürseniz, Allah'ın neyine gerek ki sizi sebepsiz yere cezalandırsın. Allah, gayet kadirşinastır ve herkesin haline vakıftır.

148-149. Allah, birine zulmedilmiş olması hariç kötü söz söylemek için ağzını açan kişiyi sevmez. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. (Her ne kadar mazlum olmanız durumunda kötü söz söyleme hakkınız varsa da) siz, açıktan ve gizliden iyilik yaparsanız veya en azından kötülüğü görmezden gelirseniz, gayet bağışlayıcı olmak Allah'ın da sıfatıdır. Halbuki Allah, cezalandırma kudretine de tam olarak sahiptir.

150-152. Allah'ı ve resullerini inkâr eden, Allah ile resulleri arasında ayrım yapmak isteyen, biz kimisini kabul edeceğiz, kimisini kabul etmeyeceğiz diyen ve küfür ile iman arasında bir yol tutturmak niyetinde olan kimseler azılı kâfirlerdir. Biz, böylesi kâfirler için kendilerini hor ve zelil kılıcı bir azap hazırlamışızdır... Bunun aksine biz, Allah'a ve O'nun bütün peygamberlerine iman eden ve onlar arasında ayrım yapmayan kimselere mükâfatlarını mutlaka vereceğiz. Nitekim Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

153-162. Ey nebî! Bu kitap ehli, bugün senden kendilerine gökten bir yazı indirtmeni talep ediyorlarsa, bundan aşırısını daha önce Mûsa'dan da talep etmişlerdi. Onlar, Mûsa'ya: "Bize Allah'ı açıkça göster." demişlerdi. Nitekim bu isyankârlıkları yüzünden üzerlerine aniden yıldırım düşmüştü. Sonra onlar apaçık mucizeleri görmüş olmalarına rağmen, buzağıyı mabud edindiler. Biz, buna rağmen onları affettik. Biz, Mûsa'ya açık emir verdik ve o insanların üzerine Tûr'u kaldırıp kendilerinden (bu emre itaat için) söz aldık. Biz, onlara kapıdan secde ederek girmelerini emrettik. Biz, onlara Sebt kanununu ihlâl etmeyin dedik ve bunun üzerine kendilerinden sağlam söz aldık. Nihayet sözlerinde durmamaları, Allah'ın ayetlerini yalanlamaları, bazı peygamberleri haksız yere öldürmeleri, dahası kalplerimiz kılıflar içerisinde korunmuştur demeleri, — halbuki gerçekte batıla tapmaları sebebiyle Allah kalplerini mühürlemiştir. İşte bu sebeple onlar, çok az iman ederler.— sonra küfürlerinde çok ileri giderek Meryem'e büyük iftira etmeleri ve bizzat Allah'ın resulü Meryem oğlu İsa Mesîh'i öldürdük demeleri, —Gerçekte ise onlar, ne onu öldürdüler, ne de çarmıha gerdiler. Aksine uygulama kendilerine şüpheli kılındı. Onun hakkında ihtilâfa düşen kimseler de aslında şüpheye düşmüşlerdir. Onların bu uygulama ile ilgili hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna tâbi olmaktadırlar. Onlar, Mesîh'i kesinlikle öldürmediler. Aksine Allah, onu kendisine doğru kaldırdı. Allah, üstün güç ve hikmet sahibidir. Kitap ehli içerisinde ölümünden önce Mesîh'e iman etmeyen hiç kimse kalmayacaktır ve kıyamet gününde de Mesîh onlara şahitlik edecektir.— kısacası o Yahûdîlerin bu zalimane tavırları, çoğunlukla Allah yolundan alıkoymaları, kendilerine men edilen faizi almaları ve insanların mallarını haksız yere yemeleri sebebiyle önceleri kendilerine helâl olan pek çok temiz şeyi onlara haram kıldık. Biz, onlardan kâfir olan kimseler için acıklı bir azap hazırlamışızdır. Ancak onlardan (semavî kitaplardaki hakikî öğretiye vakıf olan) derin ilim ve iman sahibi (dürüst) kimseler ey nebî, sana ve senden önce indirilmiş olan öğretilere iman ederler. Biz, bu şekilde iman eden, namaza ve zekâta bağlı olan, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanan kimselere mutlaka büyük mükâfat vereceğiz.

163-169. Ey Muhammed! Biz, Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere gönderdiğimiz gibi, sana da vahiy gönderdik. Biz, İbrâhîm, İsmâîl, İshâk, Yakûb ve Yakûb'un nesline, İsa, Eyyûb, Yûnus, Hârûn ve Süleymân'a vahiy gönderdik. Biz, Davud'a Zebur'u verdik. Biz, bundan önce sana bahsettiğimiz ve bahsetmediğimiz resullere de vahiy indirdik. Biz,

Mûsa ile nasıl konuşulursa, öyle konuştuk. Bu resullerin hepsi de gönderilişlerinden sonra insanların ellerinde Allah'a karşı bir delil kalmasın diye müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderilmişlerdi. Allah, her halükârda üstündür ve hikmet sahibidir. (İnsanlar iman etmezlerse etmesinler.) Ancak ey nebî! Allah, sana indirdiği şeyi kendi ilmiyle indirdiğine şahitlik etmektedir. Allah'ın şahitliği başlı başına yeterli ise de buna melekler de şahittirler. Bunu inkâr edenler ve başkalarını Allah yolundan alıkoyanlar, sapıklıkta haktan kesinlikle çok uzaklaşmışlardır. Aynı şekilde Allah, inkâr ve isyan yolunu seçmiş ve zulmetmiş olanları asla affetmeyecek ve onlara içinde ebediyyen kalacakları cehennem yolundan başka bir yol göstermeyecektir. Bu, Allah için hiç de zor bir iş değildir.

170. Ey insanlar! Bu resul, size rabbinizden hakkı alarak geldi. Eğer iman ederseniz, sizin için daha iyidir. Eğer inkâr ederseniz, bilin ki göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Allah, hem bilir, hem de hikmet sahibidir.

171. Ey kitap ehli! Dîninizde aşırılığa kaçmayın ve Allah'a haktan başka bir şeyi nispet etmeyin. Meryem oğlu İsa Mesîh, Allah'ın resulünden, Meryem'e gönderdiği bir emirden (ferman) ve Allah tarafından (Meryem'in rahminde çocuk şeklini alan) bir ruhtan başka bir şey değildi. Şu halde sizler Allah'a ve resullerine iman edin ve "üçtür" demeyin[1]. Bundan vazgeçerseniz, sizin için daha hayırlıdır. Allah, sadece bir tek ilâhtır. Allah, herhangi bir çocuğu olmaktan berîdir. Yerde ve göklerde olan her şey O'nun mülkiyetindedir ve onların sorumluluğu ve gözetimi için bizzat Allah kâfidir.

172-173. Hem Mesîh, hem de en yakın melekler, Allah'ın bir kulu olmalarından dolayı asla utanmazlar. Eğer bir kimse, Allah'a kulluğu kendisi için utanç sebebi sayar ve kibirlenirse, Allah'ın herkesi kuşatıp önüne getireceği bir vakit gelecektir. İşte o zaman iman ederek güzel amel tarzını benimsemiş olan kimseler mükâfatlarını tam olarak alacaklardır. Ayrıca Allah, kendi fazlından onlara fazlasını da verecektir. Allah, kendisine kul-

[1] Yani ne şekilde olursa olsun, üç ilah inancını terk edin. Gerçek şu ki Hıristiyanlar aynı anda hem tevhid, hem de teslis inancını kabul etmektedirler. Hz. İsa'nın İncillerdeki açık sözlerine bakıldığında, hiçbir Hıristiyan, Allah'ın tek olduğunu ve O'ndan başka bir ilah olmadığını inkâr edemez. Ancak onlar, baştan beri Allah'ın kelâmının Mesih şeklinde zuhur ettiği ve ruhunun da onun içerisine hulul ettiği yönünde yanlış bir anlayışa kapıldılar. Bir başka deyişle onlar, Hz. İsa'nın şahsiyetini insaniyet ve uluhiyyetten mürekkep sayarak yanılgıya düştüler. Bu yüzden onlar, Allah'ın uluhiyyeti ile birlikte Mesih'in ve kutsal rûhun (Rûhu'l-Kudüs) uluhiyyetini de kabul etmeyi kendi üzerlerine bir görev bildiler. Bu zoraki gereklilik neticesinde tevhid inancıyla teslis inancının, teslis inancıyla tevhid inancının nasıl uzlaştırılacağı meselesi çözülemez bir muamma haline geldi. Nitekim onların din adamları, mugalata ve kıyas yardımıyla bu meseleyi çözmeye ne kadar çalıştılar ise, o kadar içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Onlar içerisinde bu mürekkep şahsiyetin insanî yönü olduğuna inanan kimseler, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu ve müstakil üç ilahtan biri olduğunu savundular. Zihninde uluhiyyet yönü ağır basan kimseler ise, Hz. İsa'yı Allah Tealâ'nın cismanî görünüşü sayarak bizzat Allah yaptılar (Allahlaştırdılar) ve ilah olması hasebiyle ona ibadet ettiler. Onlar arasında bir orta yol çıkarmak isteyen kimseler ise, Hz. İsa'nın aynı zamanda hem insan, hem de ilah sayılabilmesi; Allah ve İsa'nın hem aynı aynı olması, hem de bir olması için lafzî yorumlara ağırlık verdiler.

luğu utanç sebebi sayan ve kibirlenen kimseleri ise acıklı bir azaba çarptıracaktır. Nitekim onlar, Allah'ın dışında himayesine ve yardımına güvendiklerinden hiç kimseyi orada bulamayacaklardır.

174-175. Ey insanlar! Rabbinizden size açık delil geldi. Biz, size net bir şekilde yol gösteren nur gönderdik. Artık Allah, sözüne iman eden ve kendisine sığınan kimseleri rahmeti ve lütfu ile kucaklayacak ve kendisine giden doğru yolu onlara gösterecektir.

176. Ey nebî! İnsanlar, kelâle uygulaması ile ilgili senden fetva isterler. De ki: Allah, size şöyle fetva veriyor: Bir kişi, çocuğu olmadan ölürse ve onun bir kız kardeşi varsa, kız kardeş mirasın yarısını alacaktır. Eğer kız kardeş, çocuğu olmadan ölürse, erkek kardeşi ona vâris olacaktır. Eğer ölenin vârisi, iki kız kardeş ise, onlar mirasın üçte ikisine hak sahibi olacaklardır. Eğer kız ve erkek kardeşler birden fazla iseler, kadınlar bir kat, erkekler ise iki kat hisse alacaklardır. Allah, yoldan çıkmayasınız diye hükümlerini size açıklar. Nitekim Allah, her şeyi bilir.

5. MÂİDE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Ey iman etmiş olanlar! Sınırlara ve kayıtlara tam olarak riayet edin. İleride anlatılacak olanların dışında dört ayaklı büyük ve küçük baş hayvan türlerinin hepsi sizin için helâl kılındı. Ancak ihramlı iken avlanmayı kendinize helâl saymayın.

Şüphesiz Allah, dilediğini emreder.

2. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a kulluğun şiarlarına saygısızlık etmeyin. — Haram aylardan herhangi birini helâl kılmayın. Kurbanlık hayvanlara zulmetmeyin. Allah'a adak alameti olarak boyunlarına gerdanlık asılı olan hayvanlara el kaldırmayın. Rablerinin fazlını ve hoşnutluğunu kazanmak için mukaddes mekân Kâbe'ye giden kimseleri rahatsız etmeyin. İhramdan çıkınca, elbette avlanabilirsiniz.— Bakın, bir topluluk size Mescid-i Haram'ın yolunu kapattı diye öfkeniz sizi de onlara karşı zulme asla sevk etmesin sakın. İyi olan ve Allah korkusuyla yapılan işlerde herkesle yardımlaşın. Ancak günah ve zulüm içeren işlerde kimseye yardım etmeyin. Allah'tan korkun. O'nun cezası çok şiddetlidir.

3. Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının adına kesilmiş olan hayvan, boğularak, yaralanarak, yüksekten düşerek veya boynuzlanarak ölmüş ya da —canlı bulup kesmeniz dışında— yırtıcı bir hayvan tarafından parçalanmış olan ve anıtsal bir yapı için kesilen hayvanlar size haram kılındı. Keza fal okları vasıtasıyla kısmetinizi öğrenmeye çalışmanız da haramdır. Bunların hepsi fısk işleridir. Bugün kâfirler dîninizden yana tam bir ümitsizliğe düşmüşlerdir. Bunun için siz onlardan değil, aksine benden korkun. Bugün ben, dîninizi sizin için mükemmelleştirdim. Size olan nimetimi tamamladım ve sizin için İslam'ı dîniniz olarak kabul ettim. (Öyleyse size konan haram ve helâl sınırlarına riayet edin.) Elbette günaha meyletmeksizin her kim, açlık sebebiyle mecbur kalarak onlardan bir şeyler yerse, şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

4. İnsanlar, kendileri için neyin helâl kılındığını sorarlar. De ki: "Sizler için bütün temiz şeyler helâl kılındı. Terbiye ederek

alıştırmış olduğunuz avcı hayvanların — ki onlara Allah'ın vermiş olduğu ilme göre avlanmayı öğretmektesiniz.— sizin için yakaladıklarını da yiyebilirsiniz. Ancak üzerlerine mutlaka Allah'ın adını anın ve Allah'ın kanununu ihlâl etmekten sakının. Allah, hesabı görmekte gecikmez."

5. Bugün sizin için temiz şeylerin hepsi helâl kılındı. Kitap ehlinin yemeği sizin için, sizin yemeğiniz de onlar için helâldir. İster iman ehlinden olsun, ister sizden önce kendilerine kitap verilmiş olan kavimlerden olsun, namuslu kadınlar da zina etmek veya gizlice ilişki kurmak için değil de mehirlerini verip nikâhlamak şartıyla size helâldir. İman yolunda yürümeyi reddetmiş olan kişinin hayatta iken yaptığı bütün işler ziyan olacak ve ahirette hüsrana uğrayacaktır.

6. Ey iman etmiş olanlar! Namaza kalktığınızda, yüzünüzü ve dirseğe kadar ellerinizi yıkamanız, başınızı meshetmeniz ve topuklara kadar ayaklarınızı yıkamanız gerekir. Eğer cünüp iseniz, yıkanıp temizlenin. Şayet hasta veya yolculukta iseniz veya tuvalet ihtiyacını giderip gelmiş ya da kadınlara el sürmüş ve su bulamamışsanız, temiz topraktan faydalanın. Şu halde o toprağa el sürüp yüzünüzü ve ellerinizi meshedin. Allah, hayatı size dar etmek istemez. Ancak O, belki şükredenlerden olursunuz diye sizi temizlemek ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister.

7-10. Allah'ın size bahşettiği nimeti hatırda tutun ve sizden aldığı o kesin sözü, yani "işittik ve itaat ettik" sözünü unutmayın. Allah'tan korkun. Allah, kalpteki sırları dahi bilir. Ey iman etmiş olanlar! Allah için doğruluk üzere olun ve adil şahitlerden olun. Bir topluluğa olan düşmanlığınız, sizi adaletten saptıracak kadar ileri olmasın. Adil davranın. Bu, takvaya daha uygundur. Allah'tan korkarak hareket edin. Allah, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır. Allah, iman eden ve salih amel işleyen kimselere hatalarının bağışlanacağını ve kendilerine büyük mükâfat verileceğini va'detmiştir. İnkâr eden ve Allah'ın ayetlerini yalanlayan kimseler ise cehenneme gideceklerdir.

11. Ey iman etmiş olanlar! Hani bir topluluk size el kaldırmaya niyet etmişti de Allah onlara mani olmuştu. Allah'ın (daha kısa bir süre önce) size yapmış olduğu bu iyiliği hatırlayın. Allah'tan korkarak hareket edin. İman edenler, sadece Allah'a güvenmelidirler.

12-13. Allah, İsrâîl oğullarından kesin söz almış, onlara on iki gözcü tayin etmiş ve kendilerine: "Sizinle beraberim. Eğer namazı kılar, zekâtı verir, resullerime iman eder, onlara yardım eder ve (ilâhınız olan) Allah'a güzel borç verirseniz, kesinlikle bilin ki günahlarınızı sileceğim ve sizleri altlarından ırmaklar akan bahçelere koyacağım. Ancak bundan sonra içinizden inkâr yolunu seçmiş olan kimse, gerçekte dümdüz yolu kaybetmiştir." demişti. Sonra biz, ahde vefasızlıkları yüzünden onları rahmetimizden uzaklaştırdık ve kalplerini katılaştırdık. Şimdi onlar, öyle bir haldeler ki kelimeleri tersine çevirip sözü saptırırlar. Onlar, kendilerine verilmiş olan öğretinin büyük bir kısmını unutmuşlardır. Nitekim her gün bir hıyanetlerine tanık olursun. İçlerinden çok az kimse bu günahtan korun-

muştur. (Şu halde onlar bu hale düşmüş olduklarına göre, yapacakları kötülükler kendilerinden beklenen şeydir.) Bunun için onları affet ve hareketlerini görmezden gel. Allah, iyilik yolunu seçen kimseleri sever.

14. Aynı şekilde biz: "Biz Hıristiyanız." diyen kimselerden de kesin söz almıştık. Fakat onlar da kendilerine hatırlatılan dersin büyük bir kısmını unuttular. Sonunda biz, onların aralarına kıyamete kadar düşmanlık ve kin tohumu ektik. Nitekim bir zaman gelecek ve Allah, onlara dünyada iken yaptıklarını mutlaka anlatacaktır.

15-16. Ey kitap ehli! İlâhî kitaptan gizleyip durduğunuz pek çok şeyi önünüzde beyan eden ve pek çok hususu da görmezden gelen resulümüz size geldi. Size, Allah'tan bir nur ve hakikati gösterici bir kitap geldi. Allah Tealâ, bu kitap vasıtasıyla rızasını talep eden kimselere selâmet yollarını anlatmakta, kendi izniyle onları karanlıklardan çıkarıp aydınlığa getirmekte ve doğru yola rehberlik etmektedir.

17. "Meryem oğlu Mesîh Allah'tır." diyen kimseler kesinlikle küfre düşmüşlerdir. Ey nebî! Onlara de ki: "Eğer Allah, Meryem oğlu Mesîh'i, annesini ve yeryüzündeki herkesi helâk etmek istese, O'nu bu iradesinden geri çevirmeye kimin mecali vardır? Allah, yerin, göklerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin malikidir. O, dilediğini yaratır ve kudreti her şeyi kuşatmıştır.

18. Yahûdîler ve Hıristiyanlar: "Biz, Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz." derler. Onlara: "Öyleyse Allah, günahlarınız yüzünden sizi niçin cezalandırıyor?" diye sor. Aslında sizler de Allah'ın yarattığı diğer insanlar gibi birer insansınız. Allah, dilediğini affeder, dilediğini ise cezalandırır. Yer ve gökler ve bu ikisi arasında bulunan bütün varlıklar Allah'ın mülkiyetindedir. Nitekim herkes, bizzat O'na dönecektir.

19. Ey kitap ehli! Bizim bu resulümüz, uzun bir süredir resullerin gönderilmediği bir zamanda ve: "Bize müjdeleyen ve korkutan birisi gelmedi." demeyesiniz diye size geldi ve size apaçık dîni öğretmektedir. Bakın işte o müjdeleyici ve korkutucu geldi... Nitekim Allah, her şeye kadirdir.

20-26. Hatırlayın! Mûsa, kavmine: "Ey kavmim! Allah'ın size bahşetmiş olduğu nimeti hatırlayın. O, içinizden peygamberler çıkardı. Sizi hükümdar kıldı ve dünyada kimseye vermediği şeyleri size verdi. Ey kavmim! Allah'ın sizler için yazmış olduğu şu mukaddes topraklara girin ve geri dönmeyin. Yoksa başarısız olup hüsrana uğrarsınız." dediği zaman, onlar: "Ey Mûsa! Orada çok zalim insanlar yaşıyor. Onlar oradan çıkmadıkça, biz oraya asla gitmeyeceğiz. Evet, eğer onlar oradan çıkarlarsa, biz o zaman girmeye hazırız." diye cevap verdiler. O korkanlar arasında Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki kişi vardı. Onlar: "O zorbalara karşı içeriye kapıdan girin. İçeri girdiğinizde bizzat siz galip geleceksiniz. Eğer mü'min iseniz, Allah'a güvenin." dediler. Ancak onlar, yine: "Ey Mûsa! Onlar orada oldukları müddetçe, biz oraya asla gitmeyeceğiz. Sen ve rabbin oraya gidin ve savaşın. Biz, burada bekliyoruz." dediler. Bunun üzerine Mûsa: "Ey rabbim! Kendi nefsim veya kardeşim hariç kim-

seye sözüm geçmiyor. Şu halde sen, bu asi insanlardan bizi ayır." dedi. Allah: "İyi o zaman, o ülke kırk yıl boyunca kendilerine haramdır. Onlar, yeryüzünde başıboş ve şaşkın bir şekilde dolaşacaklardır. Sen, o asilerin haline asla acıma." diye cevap verdi.

27-31. Biraz da onlara Âdem'in iki oğlunun hikâyesini tam olarak anlat. Her ikisi de kurban sunduklarında, birinin kurbanı kabul edilmiş, diğerininki ise reddedilmişti. Bunun üzerine kurbanı kabul edilmeyen: "Seni öldüreceğim." dedi. Ötekisi ise: "Allah, sadece muttakîlerin adaklarını kabul eder. Eğer beni öldürmek için elini kaldırırsan, ben seni öldürmek için elimi kaldırmayacağım. Ben, âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım. Dilerim ki sen, kendi günahınla birlikte benim günahımı da üstlenesin ve cehennemlik olasın. Zalimlerin zulmüne tam karşılık işte budur." diye cevap verdi. Sonunda kurbanı kabul edilmeyenin nefsi, kardeşinin katlini kendisine kolaylaştırdı ve onu öldürüp zarara uğrayan kimseler arasına katıldı. Sonra Allah, kardeşinin cesedini nasıl gizleyeceğini kendisine göstermesi için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. O, bunu görünce: "Yazıklar olsun bana! Kardeşimin cesedini gizleme hususunda şu karga kadar bile olamadım." dedi. Bundan sonra o, yaptığına çok pişman oldu.

32. İşte bu sebeple biz, İsrâîl oğullarına: "Her kim, bir insanı kan bedeli veya yeryüzünde fesat yayması dışında bir sebeple öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de birisine hayat bahşederse, sanki bütün insanlara hayat bahşetmiş gibidir." diye ferman yazmıştık[1]. Ancak onlar, öyle bir haldeler ki resullerimiz peyderpey apaçık emirlerle yanlarına gelmelerine rağmen yine de onların çoğu yeryüzünde zulmetmektedir.

33-34. Allah'a ve resulüne karşı savaşan ve yeryüzünde fesat çıkarmak için çaba sarf eden kimselerin cezası ya katledilmeleri, ya asılmaları, ya el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi ya da sürgüne gönderilmeleridir. Onlar için dünyada böyle bir zillet ve aşağılanma vardır. Ahirette ise onlar bundan daha büyük bir cezaya çarptırılacaklardır. Siz üzerlerine galip gelmezden önce tevbe eden kimseler bundan müstesnadır. Bilmelisiniz ki Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

35-37. Ey iman etmiş olanlar! Allah'tan korkun, O'na yakınlaşmak için vasıta arayın ve O'nun yolunda cihat edin. Belki felaha erersiniz. İyi bilin ki yeryüzünün bütün zenginliği ve onunla birlikte bir o kadarı daha inkâr yolunu seçmiş olan kimselerin elinde olsa ve onlar onu fidye olarak verip kıyamet gününün azabından kurtulmak isteseler, yine de kendilerinden kabul edilmeyecek ve mutlaka acıklı bir azaba çarptırılacaklardır. Onlar, ce-

[1] Yani dünyada insan oğlunun yaşamının bekası, kalben başkalarının canına saygı duymaya ve başkalarının hayatının bekasına ve muhafazasına yardım etme duygusu taşımaya dayanır. Haksız yere bir kimsenin canını alan kişi, sadece bir kişiye zulmetmiş olmaz. Aynı zamanda kalbinin insan hayatına saygıdan ve dert ortaklığı duygusundan yoksun olduğunu da ispatlamış olur. Bunun için o, bütün insanlığın düşmanıdır. Çünkü onun içinde herkeste bulunduğu takdirde bütün türlerin yok olmasına sebep olacak bir sıfat bulunmaktadır. Bunun aksine insan hayatının ikamesine yardım eden kimse, gerçekte insanlığın hamisidir. Çünkü onun içinde insanlığın bekasının dayandığı sıfat bulunmaktadır.

hennem ateşinden kaçıp kurtulmak isteyecekler, ancak oradan çıkamayacaklar ve sürekli bir azaba uğratılacaklardır.

38-40. İster erkek olsun ister kadın, hırsızın her ikisinin de elini kesin. Bu, onların kazandıklarının karşılığı ve Allah tarafından ibret verici bir cezadır. Allah'ın kudreti her şeye galiptir ve O, hikmet sahibidir. Allah, zulmettikten sonra tevbe eden ve kendisini düzelten kişiye tekrar inayet nazarıyla teveccüh eder. Allah, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. Bilmiyor musunuz yoksa, yerin ve göklerin saltanatına sahip olan Allah'tır. Dilediğini cezalandırır, dilediğini ise affeder. O'nun her şeye gücü yeter.

41. Ey peygamber! Dilleriyle iman ettiklerini söyleyen, ancak kalben iman etmemiş olan veya Yahûdîlerden olup yalana kulak kabartan ve senin yanına hiç gelmemiş olan kimseler için casusluk eden, doğru yeri belli olmasına rağmen Kitabullah'ın kelimelerini asıl anlamlarından saptıran ve insanlara: "Size bizim emrettiğimiz şeyler emredilirse, kabul edin, aksi takdirde kabul etmeyin." diyen kimselerin inkâr yolunda hızla ilerlemeleri senin için üzüntü sebebi olmasın. Sen, Allah'ın fitneye düşürmek istediği kişiyi O'nun elinden kurtarmak için hiçbir şey yapamazsın. Bunlar, kalplerini Allah'ın temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar için dünyada rezillik, ahirette ise büyük bir azap vardır.

42-43. Bunlar, yalana kulak veren ve haram mal yiyenlerdir. Bunun için onlar, (davalarıyla birlikte) senin yanına gelirlerse, aralarında hüküm verip vermemekte serbestsin. Eğer reddedersen, onlar sana asla zarar veremezler. Ancak aralarında hüküm verirsen, tamamen adil bir şekilde hüküm ver. Zira Allah, adil davrananları sever... Peki içinde Allah'ın hükmü yazılı olan Tevrât yanlarında mevcut iken onlar bundan yüz çevirip de seni nasıl hakem tayin ederler? Gerçek şu ki bu kimseler, hiç iman etmezler.

44. Biz, yol gösteren ve içinde nur olan Tevrât'ı indirdik. Müslüman olan bütün nebîler[1], işte bu Tevrât'a göre o Yahûdîlerin muamelelerini karara bağlarlardı. Aynı şekilde alimler ve fakihler de (kararlarını ona dayandırırlardı.) Çünkü onlara Kitabullahı koruma sorumluluğu verilmişti ve onlar buna şahit idiler. (Şu halde ey Yahûdî topluluğu!) İnsanlardan korkmayın. Aksine benden korkun ve ayetlerimi az bir değer karşılığında satmayı bırakın. Şu halde Allah'ın indirdiği kanuna göre hükmetmeyen kimseler kâfirdirler.

45. Biz, Tevrât'ta Yahûdîlere cana karşılık can, göze karşılık göz, burna karşılık burun, kulağa karşılık kulak, dişe karşılık diş ve bütün yaralamalar için kısas hükmünü yazmıştık. Sonra her kim, sadaka niyetiyle kısası bağışlarsa, kendisi için keffaret olur. Şu halde Allah'ın indirdiği kanuna göre hükmetmeyen kimseler zalimdirler.

46-47. Derken biz, o peygamberlerden sonra Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. O, Tevrât'tan kendi zamanında mevcut olanı tasdik ediciydi. Nitekim biz, ona içinde rehberlik ve nur olan İncîl'i verdik. Ve İncîl de Tevrât'tan o zaman mevcut

[1] Burada imalı bir şekilde nebîlerin tamamının müslüman olduğu, bunun aksine o Yahûdîlerin İslâm'dan saparak ve gruplara ayrılarak Yahûdî olduklan gerçeğine vurgu yapılmıştır.

olanı tasdik edici ve muttakîler için baştan sona hidayet ve nasihat idi. Biz, İncîl ehline Allah'ın İncîl'de inzal ettiği kanuna göre hükmetmesini emretmiştik. Şu halde Allah'ın indirdiği kanuna göre hükmetmeyen kimseler fasıktırlar.

48-50. Sonra ey Muhammed! Biz, hakkı getiren ve el-Kitap'tan (yani önceki semavî kitaplarda yer alıp) kendi zamanında mevcut olan bütün emirleri tasdik edici olan ve onu koruyup gözeten bu kitabı sana indirdik. Bunun için sen, Allah'ın indirdiği kanuna göre insanların muamelelerini karara bağla ve sana gelen haktan yüz çevirip de onların arzularına tâbi olma. —Biz, siz (insanlardan) her biri için bir şeriat ve bir amel yolu belirledik. Gerçi Allah dileseydi, hepinizi bir tek ümmet de kılabilirdi. Ancak O, verdikleriyle siz insanları imtihan etmek için böyle yaptı. Bunun için hayırda birbirinizi geçmeye çalışın. Sonunda hepiniz Allah'a döneceksiniz. O zaman Allah, ihtilâfa düştüğünüz şeyin hakikatini size anlatacaktır.— Şu halde ey Muhammed! Sen, Allah'ın indirdiği kanuna göre o insanların muamelelerini karara bağla ve onların arzularına uyma. Uyanık ol ki bu insanlar, seni fitneye düşürüp de Allah'ın sana indirmiş olduğu hidayetten zerre kadar saptıramasınlar. Sonra onlar, bundan yüz çevirirlerse, bil ki Allah, bazı günahlarına ceza olarak onları belâya uğratmaya niyet etmiştir. Nitekim şu bir hakikattir ki o insanların çoğu fasıktır. (Onlar, Allah'ın kanunundan yüz çeviriyorlarsa) cahiliyyenin hükmünü mü istiyorlar yoksa? Halbuki Allah'a yakînen inanan kimselere göre Allah'tan daha güzel kim hüküm verebilir?

51. Ey iman etmiş olanlar! Yahûdîleri ve Hıristiyanları kendinize dost edinmeyin. Onlar, bizzat birbirlerinin dostudurlar. Nitekim sizden birisi, onları kendisine dost edinirse, o da onlardan sayılır. Allah, zalimleri kendi rehberliğinden kesinlikle mahrum bırakır.

52-53. Kalplerinde nifak hastalığı olanların bizzat onlar arasında koşuşturup durduklarını görürsün. Onlar: "Başımıza bir felâket gelmesinden korkuyoruz." derler. Ancak yakında Allah, size nihai bir fetih bahşettiği veya katından başka bir şeyi ortaya koyduğu zaman, o insanlar kalplerinde gizlemiş oldukları nifaktan dolayı pişman olacaklardır. İşte o zaman iman ehli: "Allah adına sağlam yeminler ederek: "Biz sizinle beraberiz." diye güvence veren kimseler bunlar mıydı yoksa?" diyeceklerdir... Onların bütün amelleri zayi oldu. Onlar sonunda başarısız olup hüsrana uğradılar.

54. Ey iman etmiş olanlar! Sizden birisi dîninden dönerse (dönsün), Allah, kendilerini seveceği, onların da Allah'ı seveceği, mü'minlere karşı yumuşak, ancak kâfirlere karşı sert, kendi yolunda cihat eden ve kınayanın kınamasından korkmayan pek çok kimse çıkaracaktır. Bu, Allah'ın fazlıdır. Dilediğine verir. Allah, geniş vesilelere maliktir ve her şeyi bilir.

55-56. Gerçekte sizin dostunuz sadece Allah, Allah'ın resulü, namazı kılıp zekâtı veren ve Allah'ın önünde boyun eğen iman ehlidir. Allah'ı, resulünü ve iman ehlini dost edinen kimse, bizzat Allah taraftarlarının galip geleceğini bilmelidir.

57-60. Ey iman etmiş olanlar! Sizden önceki kitap ehlinden dînînizi alay ve eğlence malzemesi yapmış olanları ve di-

ğer kâfirleri kendinize dost edinmeyin. Eğer mü'min iseniz, Allah'tan korkun. Onlar, namaz için çağırdığınız zaman, ezanı alaya alır ve onunla eğlenirler. Onlar, akılları olmadığı için böyle yaparlar. Onlara de ki: "Ey kitap ehli! Bizden hoşlanmayışınızın sebebi Allah'a, bize ve bizden önce indirilmiş olan dînin öğretilerine iman etmemizden ve sizin çoğunuzun fasık olmasından başka nedir ki?" Yine de ki: "Allah katındaki akıbeti fasık kimselerinkinden bile daha kötü olan insanları haber vereyim mi? Bunlar, Allah'ın lânet ettiği kimselerdir. O'nun gazabına uğramış olanlardır. Maymun ve domuz sûretine çevrilmiş olanlardır. Tâğuta kulluk etmiş olanlardır. Bunların dereceleri daha da kötüdür. Bunlar, dümdüz yoldan çok fazla sapmışlardır.

61-63. Bu kimseler, yanınıza geldikleri zaman, iman ettik derler. Halbuki küfürle gelmişlerdi, bizzat küfürle geri döndüler. Nitekim Allah, kalplerinde gizlemiş oldukları şeyi iyi bilir. Onlardan pek çoğunun günah ve zulüm içeren işlerde koşuşturduğunu ve haram mal yediğini görürsün. Onların bu yaptıkları çok kötü bir harekettir. Onların din adamları ve önde gelenleri, onları günah söz söylemekten ve haram yemekten niçin alıkoymaz? Onların hazırladıkları şey, kesinlikle çok kötü bir yaşam faaliyetidir.

64. Yahûdîler: "Allah'ın eli bağlanmıştır." derler. —Onların elleri bağlandı ve söyledikleri bu boş sözler yüzünden lânetlendiler.— Allah'ın eli açıktır. Dilediği gibi sarf eder. Gerçek şu ki sana rabbinden nazil olmuş olan kelâm, onlardan çoğu kimsenin isyankârlığını ve batıl perestliğini artıran sebep olmuştur. (Nitekim bunun cezası olarak) biz, kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin atmışızdır. Onlar, ne zaman savaş ateşini alevlendirirlerse, Allah onu söndürür. Onlar, yeryüzünde fesadı yaymaya çalışıyorlar. Ancak Allah, fesat çıkaranları asla sevmez.

65-66. Eğer bu kitap ehli, (isyankârlık yerine) iman etse ve takva yolunu seçse idi, günahlarını kendilerinden giderir ve onları nimetlerle dolu cennetlere ulaştırırdık. Keşke onlar, rableri tarafından kendilerine gönderilmiş olan Tevrât, İncîl ve diğer kitaplardaki emirleri ikame etmiş olsalardı. Eğer onlar böyle yapsalardı, kendileri için rızık yukarıdan yağar, aşağıdan ise fışkırırdı. Onlar arasında dürüst kimseler olsa da, çoğunluğunun ameli oldukça kötüdür.

67-69. Ey peygamber! Rabbinden sana indirilmiş olanları insanlara ulaştır. Eğer böyle yapmazsan, O'nun peygamberliğinin hakkını vermemiş olursun. Allah, seni insanların şerrinden koruyacaktır. Şuna kesinlikle inan ki Allah, (sana karşı) kâfirlere asla başarı yolunu göstermeyecektir. Açıkça de ki: "Ey kitap ehli! Siz, Tevrât, İncîl ve rabbiniz tarafından size indirilen diğer kitaplardaki emirleri ikame etmedikçe, asla bir esas üzerinde değilsiniz." Sana indirilmiş olan bu ferman, mutlaka onların çoğunun isyankârlığını ve inkârını daha da arttıracaktır. Ancak inkâr edenlerin haline üzülme. (Kesinlikle bil ki burada kimsenin tekeli yoktur.) İster Müslüman olsun ister Yahûdî, ister Sâbiî olsun ister Hıristiyan, Allah'a ve ahiret gününe iman eden ve salih amel işleyen kimse için şüphesiz ne bir korku, ne de bir hüzün ânı vardır.

70-71. Biz, İsrâîl oğullarından kesin söz aldık ve onlara pek çok resul gönderdik. Ancak onlar, ne zaman yanlarına bir resul nefsanî arzularına ters düşen bir şeyle geldiyse, kimisini yalanladılar, kimisini de öldürdüler ve kendilerince bir fitnenin ortaya çıkmayacağını sandılar. Bunun için kör ve sağır oldular. Sonra Allah, kendilerini affettiği zaman, içlerinden pek çok kimse daha da kör ve daha da sağır bir hale geldi. Allah, onların bütün bu hareketlerini görmektedir.

72. "Meryem oğlu Mesîh Allah'tır." diyen kimseler kesinlikle küfre düşmüşlerdir. Halbuki Mesîh: "Ey İsrâîl oğulları! Benim ve sizin de rabbiniz olan Allah'a kulluk edin." demişti. Allah, kendisine ortak koşan kimseye cenneti haram kılmıştır. Nitekim onun varacağı yer cehennemdir ve böylesi zalimlerin hiçbir yardımcısı da yoktur.

73-74. "Allah, üçten biridir." diyen kimseler kesinlikle küfre düşmüşlerdir. Halbuki bir olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Eğer o insanlar, bu sözlerinden vazgeçmezlerse, içlerinden küfre düşmüş olanlar acıklı azaba çarptırılacaklardır. Yoksa onlar, Allah'a tevbe edip O'ndan af dilemeyecekler mi halâ? Allah, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

75. Meryem oğlu Mesîh, peygamberden başka bir şey değildi. Ondan önce daha pek çok peygamber gelip geçmişti. Onun annesi imanlı/dürüst bir kadındı. Her ikisi de yemek yerdi. Bak biz, önlerine hakikatin delillerini nasıl koyuyoruz. Yine bak onlar, gerisin geriye nereye gidiyorlar.

76-77. Onlara de ki: "Allah'ı bırakıp da size ne yarar, ne de zarar verme yetkisi olan şeye mi tapıyorsunuz? Halbuki her şeyi işiten ve her şeyi bilen sadece Allah'tır." De ki: "Ey kitap ehli! Dîninizde haksız yere aşırıya kaçmayın ve sizden önce hem kendileri sapmış, hem de bir çoklarını saptırmış olan ve dümdüz yoldan çıkmış olan kimselerin düşüncelerine tâbi olmayın."

78-81. İsrâîl oğullarından inkâr yolunu seçmiş olan kimselere Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lânet edildi. Çünkü onlar asi olmuşlar ve zulmetmeye başlamışlardı. Onlar, birbirlerini kötü fiil işlemekten men etmeyi bırakmışlardı. Onlar, kötü bir yol tutmuşlardı. Bugün sen onlar arasında (iman ehline karşı) kâfirleri himaye edip dost edinen pek çok kişi görürsün. Nefislerinin kendileri için hazırladığı kesinlikle çok kötü bir sondur. Allah, onlara gazap etmiştir. Nitekim onlar daimî azaba düşecek olan kimselerdir. Eğer onlar, Allah'a, peygambere ve peygambere nazil olmuş olan şeye gerçekten iman etselerdi, (iman ehline karşı) kâfirleri asla kendilerine dost edinmezlerdi. Ancak onların pek çoğu, Allah'a itaatten yüz çevirmiştir.

82-86. Sen, Yahûdîleri ve müşrikleri iman ehlinin en şiddetli düşmanı olarak görürsün. Nitekim iman edenler için dostluğa en yakın olarak da: "Biz Hıristiyanız." demiş olan kimseleri görürsün. Bunun sebebi, içlerinde ibadet ehli alim ve dünyevî ilişkilerden uzaklaşmış zahitlerin bulunması ve onlarda nefsanî gururun bulunmamasıdır. Allah'ın resulüne inmiş olan kelâmı dinledikleri zaman, hakşinaslığın etkisiyle gözlerinin yaşardığını görürsün. Onlar, hemen şöyle derler:

"Rabbimiz! Biz, iman ettik. İsmimizi şahitlik edenler arasına yaz." Yine derler ki: "Biz, Allah'a niçin iman etmeyelim ve rabbimizin bizi salih kimseler arasına katmasını arzu etmekteyken, bize gelen hakkı niçin kabul etmeyelim ki?" Allah, bu sözleri sebebiyle onlara altlarından ırmaklar akan cennetler bahşetti. Nitekim onlar, o cennetlerde ebediyyen kalacaklardır. Bu, güzel tavır sergileyenlerin mükâfatıdır. Ayetlerimizi inkâr etmiş ve yalanlamış olan kimselere gelince, onlar cehennemi hak etmişlerdir.

87-88. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın sizler için helâl kıldığı temiz şeyleri haram kılmayın ve haddi aşmayın. Allah, haddi aşanları hiç sevmez. Allah'ın size verdiği helâl ve lezzetli rızkı yiyip için ve kendisine iman ettiğiniz Allah'a isyan etmekten sakının.

89. Allah, boş yere/kasıtsız ettiğiniz yeminlerden dolayı siz insanları sorumlu tutmaz. Ancak Allah, bilerek ettiğiniz yeminlerden ötürü sizi mutlaka sorumlu tutacaktır. (Böylesi yeminleri bozmanın) kefareti, ailenize yedirdiğiniz orta dereceli yemekten on fakire yedirmek veya onlara elbise giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Buna gücü yetmeyen kimse ise üç gün oruç tutsun. Bu, yemin edip bozduğunuz zaman, yeminlerinizin kefaretidir. Yeminlerinize sadık kalın. Bu şekilde Allah, belki şükredersiniz diye ayetlerini sizin için açıklar.

90-92. Ey iman etmiş olanlar! Şu içki, kumar, dikili anıtsal yapılar ve fal okları şeytanî pis işlerdir. Onlardan sakının. Umulur ki felaha kavuşursunuz. Şeytan, içki ve kumar vasıtasıyla aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve Allah'ı anmaktan ve namazı kılmaktan sizi alıkoymak ister. Öyleyse bunlardan vazgeçecek misiniz? Allah'ın ve resulünün sözüne itaat edin ve (bunlardan) vazgeçin. Ancak emre itaat etmezseniz, bilin ki resulümüzün sorumluluğu sadece açık bir şekilde hükmü ulaştırmaktı.

93. İman ederek salih amel işlemeye başlayan kimseler, haram kılınan şeylerden gelecekte sakınmaları, iman üzere sabit durmaları, iyi işler yapmaları, men edildikleri şeylerden geri durmaları, ilâhî emri kabul etmeleri ve Allah korkusuyla güzel tavır sergilemeleri şartıyla önceden yiyip içtiklerinden ötürü sorumlu tutulmayacaklardır. Allah, iyi karakterli kimseleri sever.

94-95. Ey iman etmiş olanlar! Allah, gıyaben kendisinden kimin korktuğunu görmek için ellerinizin ve mızraklarınızın hedefinde olan av vasıtasıyla sizi çetin bir imtihana sokacaktır. Nitekim bu uyarıdan sonra Allah'ın belirlemiş olduğu sınırı aşan kişi için acıklı bir azap vardır. Ey iman etmiş olanlar! İhramlı iken avlanmayın. Eğer içinizden birisi, bilerek böyle yapmış ise, adil iki kişinin kararlaştıracağı büyük veya küçükbaş hayvanlardan öldürdüğü hayvana denk olan birini adak olarak sunacak ve bu adak Kâbe'ye ulaştırılacaktır. Yoksa yaptığı işin tadına bakması için bu günaha kefaret olarak ya birkaç fakire yemek yedirecek ya da ona göre oruç tutacaktır. Allah, önceden olanları affetti. Ancak bir kimse, bundan sonra o hareketi tekrarlarsa, Allah ondan bunun öcünü alacaktır. Allah, her şeye galiptir ve öç alma gücüne sahiptir.

96. Sizin için denizde avlanmak ve avladığınız şeyleri yemek helâl kılındı. Onu

ikamet ettiğiniz yerde de yiyebilirsiniz, yolculuk için yol azığı da yapabilirsiniz. Elbette ihramlı olduğunuz müddetçe kara avı size haram kılındı. Şu halde kuşatılıp topluca huzuruna çıkarılacağınız Allah'a karşı gelmekten sakının.

97-100. Allah, mukaddes mekân olan Kâbe'yi insanlar için (içtimâî hayatın) ikamesinde vasıta kıldı. Ayrıca Allah'ın göklerde ve yerde olan her şeyin durumundan haberdar olduğunu ve her şeyi bildiğini bilesiniz diye haram ayını, kurbanlık hayvanları ve gerdanlıklı kurbanlıkları da (bu işte yardımcı kıldı.) Haberiniz olsun! Allah hem şiddetli cezalandırır, hem de çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. Resulün sorumluluğu sadece mesajı ulaştırmaktır. Bundan sonra sizin gizli ve açık bütün hallerinizi bilen Allah'tır. Ey peygamber! Onlara de ki: "Temiz olmayan şeyin çokluğu size çekici gelse de temiz ile pis her halükârda eşit değildir." Şu halde ey akıl sahipleri! Allah'a karşı gelmekten sakının. Umulur ki size kurtuluş nasip olur.

101-102. Ey iman etmiş olanlar! Size açıklandığı zaman, hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayın. Ancak onları Kur'ân nazil olurken sorarsanız, size açıklanacaktır[1]. Allah, şu âna kadar yaptıklarınızı bağışladı. O, affedicidir ve sabırlıdır. Sizden önce bir topluluk, bu tür sorular sormuştu. Sonra onlar, sordukları o sorular yüzünden küfre düştüler.

103-104. Allah, ne Bahîra, ne Sâibe, ne Vasîle ne de Hâm tayin etmiştir[2]. Ancak o kâfirler, Allah'a yalan (sözlerle) iftira ediyorlar. Onların ekseriyeti akılsızdır (zira böylesi saçma şeylere inanıyorlar.) Kendilerine: "Allah'ın indirmiş olduğu kanuna ve peygambere gelin." denildiği zaman: "Bizim için atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol kâfidir." diye cevap verirler. Ataları hiçbir şey bilmese ve doğru yoldan haberleri olmasa, onlar yine de atalarını taklide devam edecekler mi?

105. Ey iman etmiş olanlar! Kendinize dikkat edin. Eğer siz doğru yolda iseniz, bir başkasının sapması size asla zarar vermez. Hepiniz Allah'a döneceksiniz. İşte o zaman Allah, yapmakta olduklarınızı size söyleyecektir.

106-108. Ey iman etmiş olanlar! İçinizden birisi, ölüm anı yaklaştığında vasiyet edeceği zaman, şahitlik etmesi için içiniz-

[1] Bazı kimseler, Hz. Peygambere dînî ve dünyevî bir meseleyle alakası olmayan ilginç ve gereksiz sorular sorarlardı. Mesela, bir keresinde bir kimse, kalabalık bir topluluğun bulunduğu bir ortamda Hz. Peygambere: *"Benim asıl babam kimdir?"* diye sordu. Aynı şekilde bazı kimseler, şer'î hükümlerle ilgili gereksiz sorular sorarlardı. Durup dururken soru sorarak şâri'nin maslahat gereği belirsiz bıraktığı hususları tayin etmeye çalışırlardı. Mesela, Kur'ân'da mücmel olarak: *"Hac size farz kılındı."* denilmiştir. Bir kişi, bu emri duyar duymaz, Hz. Peygambere: *"Hac, her yıl mı farz kılındı?"* diye sordu. Hz. Peygamber, cevap vermedi. O adam, tekrar sordu. Hz. Peygamber, yine sessiz kaldı. Üçüncü kez sorması üzerine Hz. Peygamber: *"Yazıklar olsun sana! Eğer ağzımdan evet çıkarsa, hac her yıl farz olacaktır. Sonra da siz bunu yerine getiremeyecek ve emre isyan etmeye başlayacaksınız."* dedi. Bu ayet ile böylesi gereksiz sorular sormak men edilmiştir.

[2] Nasıl ki bugün de kimi yerlerde inekler, öküzler ve keçiler Allah adına veya bir put, bir mezar ya da bir şeyh adına serbest bırakılır ve onlardan faydalanılmazsa veya onları kesmek ya da herhangi bir şekilde onlardan yararlanmak haram sayılırsa, aynı şekilde cahiliyye dönemindeki Araplar da farklı yollarla hayvanları salıverirlerdi. Nitekim onlar, bu yolla salıverilen hayvanlara Bahîra, Sâibe, Vasîle ve Hâm gibi isimler takarlardı.

den adil iki kişiyi şahit tutsun. Eğer seferde iseniz ve ölüm belâsı ile yüz yüze gelirseniz, yabancılardan iki kişiyi şahit tutun. Sonra şüpheye düşerseniz, namazdan sonra iki şahidi (mescitte) bekletin ve onlar Allah'a yemin ederek: "Biz, şahsi çıkar karşılığında şahitlik satanlardan değiliz. Birisi akrabamız da olsa, onun tarafını tutmayacağız ve Allah için şahitliği gizlemeyeceğiz. Eğer biz böyle yaparsak, günahkârlardan sayılacağız." desinler. Ancak o ikisinin kendilerini günaha düşürdükleri anlaşılırsa, o zaman onlara nispetle, haksızlığa uğramış olanlardan şahitlik etmeye daha ehil olan iki kişi onların yerine geçsin ve onlar da Allah'a yemin ederek: "Bizim şahitliğimiz onların şahitliğinden daha doğrudur. Biz, şahitliğimizde haddi aşıp zulmetmedik. Eğer biz böyle yaparsak, zalimlerden olacağız." desinler. Bu yolla, insanların en doğru şekilde şahitlik etmeleri veya en azından yeminlerinden sonra başka bir yeminle kendilerinin reddedilmesinden korkmaları ziyadesiyle beklenebilir. Allah'tan korkun ve dinleyin. Allah, emrine karşı çıkanları rehberliğinden mahrum bırakır.

109-119. Allah, bütün resulleri toplayıp: "Size ne cevap verildi?" diye sorduğu gün onlar: "Biz, bir şey bilmiyoruz. Bütün gizli hakikatleri bir tek sen bilirsin." diye arz edeceklerdir. Sonra Allah, şöyle buyuracaktır: "Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene bahşettiğim nimeti hatırla. Ben, temiz ruhla sana yardım etmiştim. Sen, hem beşikte, hem de büyüyünce insanlarla konuşurdun. Ben, sana kitabı, hikmeti, İncîl'i ve Tevrât'ı öğretmiştim. Sen, emrimle çamurdan kuş heykeli yapardın, onun içine üflerdin ve o heykel benim emrimle kuşa dönüşürdü. Sen, benim emrimle doğuştan kör ve cüzamlı olanı iyileştirirdin. Sen, emrimle ölüleri hayata döndürürdün. Sonra sen, İsrâîl oğullarına apaçık işaretler/deliller ile gittiğinde, onlardan hakkı inkâr eden kimseler: "Bunlar, büyüden başka bir şey değildir." dedikleri zaman, seni onlardan bizzat ben kurtarmıştım. Yine ben, Havârîlere: "Bana ve resulüme iman edin." diye vahyettiğim zaman onlar: "Biz iman ettik. Şahit ol ki biz Müslüman'ız." demişlerdi. —(Havârîler konusunda) şu olayı da unutmayın ki Havârîler: "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi? dediklerinde, İsa: "Eğer mü'min iseniz, Allah'tan korkun." demişti. Havârîler: "Biz, sadece o sofradan yemek yemeyi ve kalbimizin mutmain olmasını istiyoruz. Bu şekilde senin bize söylediklerinin doğru olduğunu bilecek ve ona şahit olacağız." demişlerdi. Bunun üzerine Meryem oğlu İsa: "Allah'ım, rabbimiz! Hem bizim için, hem de bizden öncekiler ve sonrakiler için mutluluk ânı ve senden bir işaret olarak gökten bize bir sofra indir. Bize rızık ver. Sen, rızık verenlerin en hayırlısısın." diye dua etmişti. Allah da: "Ben, onu size indireceğim. Ancak bundan sonra içinizden inkâr edecek olan kişiye dünyada hiç kimseye vermediğim cezayı vereceğim." diye cevap vermişti.— Kısacası Allah, (bu iyilikleri hatırlatıp): "Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara Allah'tan başka beni ve annemi de ilâh edinin demiş miydin?" diye buyurduğu zaman, İsa'nın cevaben: "Subhânallah! Söylemeye hakkım olmayan şeyi söylemek benim işim değildi. Eğer ben, böyle bir şey söylemiş olsaydım, mutlaka bilirdin. Sen, kalbimde ola-

nı bilirsin. Ancak senin kalbinde olanı ben bilmem. Sen, gizli olan bütün hakikatleri bilirsin. Ben, onlara senin emrettiğini, yani: "Hem benim, hem de sizin rabbiniz olan Allah'a kulluk edin." sözünden başka bir şey söylemedim. Ben, aralarında bulunduğum müddetçe, onları gözettim. Beni geri çağırdığın zaman, onları sen gözetiyordun. Nitekim her şeyi gözeten bizzat sensin. Eğer şimdi onları cezalandırırsan, onlar senin kullarındır. Ancak bağışlarsan, üstün ve hikmet sahibi olan sensin." diye arz edeceği ânı tasavvur edin. İşte o zaman Allah, şöyle buyuracaktır: "Bugün sadık kimselere sadakatlerinin fayda vereceği gündür. Onlar için altlarından ırmaklar akan bahçeler vardır. Onlar, buralarda ebediyyen kalacaklardır. Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'tan razı oldular. İşte bu, muhteşem bir başarıdır."

120. Yerin ve göklerin ve bütün mevcudatın hükümranlığı sadece Allah'a aittir ve Allah, her şeye kadirdir.

6. EN'ÂM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Övgü, yeri ve göğü yaratan, aydınlık ve karanlıkları var eden Allah içindir. Hak daveti inkâr etmiş olan kimseler, yine de başkalarını rablerine denk tutuyorlar. Sizi topraktan yaratan, sonra da sizin için bir yaşam süresi tayin eden O'dur. Allah

indinde kararlaştırılmış olan başka bir süre daha vardır. Ancak sizler şüpheye düşmüş olan kimselersiniz. Göklerde ve yerde tek ilâh sadece O'dur. O, gizli ve açık bütün hallerinizi bilir. Kazandığınız kötülüğe ya da iyiliğe tamamen vakıftır.

4-6. İnsanlar öyle bir durumdalar ki kendilerine rablerinden gelip de yüz çevirmedikleri hiçbir ayet yoktur. Nitekim onlar, şimdi kendilerine gelen bu gerçeği de yalanladılar. Öyleyse şu ana kadar alay edip durdukları şey ile ilgili haberler yakında kendilerine ulaşacaktır. Onlar, kendilerinden önce kendi dönemlerinde hüküm süren nice kavmi helâk ettiğimizi görmediler mi? Biz, onlara yeryüzünde size vermediğimiz iktidarı bahşetmiştik. Üzerlerine gökten bolca yağmurlar yağdırdık ve altlarından ırmaklar akıttık. (Ancak onlar nankörlük ettikleri zaman) günahlarının cezası olarak kendilerini helâk ettik ve yerlerine sonraki dönemin kavimlerini getirdik.

7-9. Ey Peygamber! Biz, sana kâğıda yazılı bir kitap indirsek ve insanlar elleriyle dokunup onu görseler yine de hakkı inkâr etmiş olanlar: "Bu, apaçık bir büyüdür." derler. Onlar: "Bu peygambere bir melek niçin indirilmedi?" derler. Eğer biz melek indirmiş olsaydık, şimdiye kadar çoktan karar verilmiş olur ve kendilerine mühlet de verilmezdi. Nitekim biz, melek indirsek bile, yine de bizzat insan şeklinde indirir ve bu şekilde onları şu anda içine düştükleri şüpheye düşürürdük.

10-11. Ey Muhammed! Senden önce de pek çok resul alaya alınmıştır. Fakat o alay edenlere sonunda alay ettikleri hakikat musallat olmuştur. Onlara de ki: "Yeryüzünde biraz dolaşıp yalanlayanların sonunun ne olduğuna bakın."

12. Onlara: "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" diye sor. De ki: "Her şey bizzat Allah'ındır." O, rahmeti ve keremi kendi üzerine yazmıştır. (Bunun için Al-

lah, isyan ve emre itaatsizliğiniz yüzünden sizi hemen yakalamaz.) Allah, kıyamet gününde hepinizi mutlaka toplayacaktır. Bu, şüphesiz tamamen bir gerçektir. Ancak kendilerini yok olma tehlikesine düşüren kimseler, buna iman etmezler.

13-18. Gecenin karanlığında ve gündüzün aydınlığında duran her şey Allah'ındır. Nitekim Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. De ki: "Göklerin ve yerin yaratıcısı olan, rızık veren, ancak kendisi rızka muhtaç olmayan Allah'ı bırakıp da başkasını kendime veli mi edineyim?" De ki: "O'nun önünde ilk olarak benim eğilmem emredildi. (Ve şirke kim düşerse düşsün) bana: "Her halükârda sen müşriklerden olma." diye ısrarla söylendi." De ki: "Eğer rabbimin emrine karşı gelirsem, büyük/korkunç bir günde azaba katlanmak zorunda kalacağımdan korkarım." O gün cezadan kurtulan kişiye Allah çok acımıştır. İşte bu, apaçık bir başarıdır. Eğer Allah, sana herhangi bir zarar verirse, kendisinden başka seni bu zarardan kurtarabilecek hiç kimse yoktur. Eğer seni bir iyilikten faydalandırırsa, O her şeye kadirdir. Kulları üzerinde mükemmel yetkilere sahiptir. Hikmet sahibidir ve her şeyden haberdardır.

19-21. Onlara kimin şahitliğinin daha üstün olduğunu sor... De ki: "Sizinle aramda Allah şahittir. Bu Kur'ân, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarayım diye vahiy yoluyla bana gönderildi. Siz, Allah'ın yanı sıra başka bir ilâh olduğuna gerçekten şahitlik edebilir misiniz?" De ki: "Ben, buna asla şahitlik edemem." De ki: "Aslında bir tek O ilâhtır ve ben, içine düştüğünüz şirkten kesinlikle uzağım." Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, bu hususu şüphesiz oğullarını bildikleri gibi bilirler. Ancak kendilerini zarara sokanlar, bunu kabul etmezler. Allah'a yalan (sözlerle) iftira eden veya Allah'ın ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır? Böylesi zalimler, kesinlikle kurtuluşa eremezler.

22-24. Onların hepsini topladığımız ve müşriklere: "Kendilerini ilâhınız sanıp da koştuğunuz ortaklarınız şimdi nerededeler?" diye sorduğumuz gün onlar: "Rabbimiz! Sana yemin ederiz ki biz asla müşrik değildik." (şeklinde yalan beyan vermekten) başka bir fitne çıkaramayacaklardır. Bak o zaman onlar, kendilerine karşı nasıl yalan uyduracaklar ve uydurdukları bütün sahte ilâhlar orada nasıl da kaybolup gideceklerdir.

25-30. Onlardan bazıları kulak kabartarak sözünü dinlerler. Ancak durum şu ki biz, onların kalplerinin üzerini perdelerle örtmüşüzdür. Bu yüzden onlar, onu hiç anlamazlar. Kulaklarına da ağırlık vermişizdir (her şeyi işitmelerine rağmen yine de hiçbir şey duymazlar.) Onlar, bir mucize görseler de ona iman etmeyeceklerdir. O kadar ki yanına gelip seninle tartıştıkları zaman, içlerinden inkâra karar vermiş olan kimseler (bütün sözleri dinledikten sonra): "Bunlar eskimiş masaldan başka bir şey değildir." derler. Onlar, hak olan bu emri kabul etmekten insanları alıkoyuyor ve kendileri de ondan kaçıyorlar. (Onlar, böyle yapmakla sana zarar verdiklerini sanırlar.) Halbuki onlar, aslında kendilerini helâk ediyorlar. Ancak bunun şuurunda değiller. Keşke sen, cehennemin kenarına dikilecekleri zaman, onların halini bir görebilsen. O

zaman onlar: "Keşke dünyaya tekrar gönderileceğimiz bir yol olsa. O zaman rabbimizin ayetlerini yalanlamaz ve iman edenler arasına katılırız." diyeceklerdir. Aslında onların bu sözü söylemelerinin sebebi, üzerini örtmüş oldukları hakikatin o vakit açılıp önlerine gelmiş olmasıdır. Aksi takdirde onlar önceki hayata geri gönderilseler, men edildikleri şeyleri tekrar yaparlar. Onlar aslında yalancıdırlar (bunun için bu isteklerini dile getirirken bile yalana başvuruyorlar.) Bugün bu insanlar: "Var olan hayat, sadece bu dünya hayatımızdır ve biz öldükten sonra asla tekrar diriltilmeyeceğiz." derler. Keşke sen, rablerinin önüne dikilecekleri zamanki manzarayı bir görebilsen. O vakit rableri, kendilerine: "Bu hakikat değil midir?" diye soracaktır. Onlar da: "Evet ey rabbimiz! Bu, hakikatin ta kendisidir." diyeceklerdir. Allah: "Öyleyse hakikati inkârınızın cezası olarak azabı tadın şimdi." buyuracaktır.

31-32. Allah'ın huzuruna çıkacağı haberini yalan sayan kimseler zarar edip hüsrana uğramışlardır. O an aniden gelip çatınca, bu kimseler: "Yazıklar olsun. Biz, bu muamelede nasıl da hata ettik." diyeceklerdir. Onlar, sırtlarına günahlarının yükünü yüklenmiş halde olacaklardır. Bak, yüklendikleri şey ne kötü bir yüktür. Dünya hayatı bir oyun ve gönlün bir eğlencesidir. Gerçekte ise zarardan korunmak isteyen kimseler için bizzat ahiret mekânı daha hayırlıdır. Siz insanlar halâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

33-36. Ey Muhammed! O insanların sözlerinden ötürü üzüldüğünü biliyoruz. Fakat onlar, seni yalanlamıyorlar, aksine o zalimler aslında Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar. Senden önce de pek çok resul yalanlanmıştır. Ancak onlar, yardımımız gelinceye kadar bu yalanlamaya ve kendilerine edilen eziyetlere sabrettiler. Allah'ın sözlerini değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. Nitekim önceki resullerin başlarına gelen şeylere dair haberler sana ulaşmıştır. Bununla birlikte eğer sen, o insanların ilgisizliğine katlanamıyorsan, gücün yeterse yerin içine doğru bir tünel ara veya gökyüzüne bir merdiven daya ve onlara bir mucize getirmeye çalış. Eğer Allah dileseydi, onların hepsini hidayet üzere toplayabilirdi. O halde cahillik etme. Hak olan davete sadece işiten kimseler icabet ederler. Ölülere gelince, Allah, onları kabirlerinden kaldıracak ve sonra (Allah'ın adaletine sevk olunmak üzere) geri getirileceklerdir.

37-41. O insanlar: "Bu peygambere rabbi tarafından bir mucize niçin indirilmedi?" derler. De ki: "Allah, mucize indirme gücüne sahiptir." Ancak onların pek çoğu cahildir. Yeryüzünde yürüyen bir hayvana ve havada kanatları ile uçan bir kuşa bakın. Onların hepsi de sizin gibi türlerdir. Biz, onların kısmetlerini yazarken hiçbir şeyi eksik bırakmamışızdır. Sonra onların hepsi rablerinin huzurunda bir araya getirileceklerdir. Fakat ayetlerimizi yalanlayanlar sağır ve dilsizdirler. Onlar, karanlıklara düşmüşlerdir. Allah, dilediğini saptırır, dilediğini ise doğru yola koyar. Onlara de ki: "Düşünün bir kere, Allah'tan size bir belâ geldiğinde veya son an gelip çattığında, o vakit siz Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru sözlü iseniz, konuşun bakalım. O vakit siz, sadece Allah'a yalvarırsınız. Sonra Allah dilerse, o belâyı üzerinizden kaldı-

rır. Siz, böyle anlarda koşmuş olduğunuz ortakları unutursunuz."

42-45. Biz, senden önce pek çok kavme resuller gönderdik ve o kavimleri acizlik içerisinde önümüzde boyun eğsinler diye musibete ve acılara düçar ettik. Peki onlar, katımızdan kendilerine bir zarar ulaştığında, niçin boyun eğmediler? Aksine onların kalpleri daha da katılaştı ve şeytan, yaptıklarının güzel olduğunu söyleyerek kendilerine güven verdi. Sonra biz, kendilerine edilmiş olan nasihati unuttukları zaman, onlara her türlü refah kapısını açtık. O kadar ki kendilerine bahşedilen nimetlere daldıkları zaman, onları aniden yakaladık. Artık onlar, bütün iyiliklerden ümitlerini kesmiş haldeydiler. Bu şekilde zulmetmiş olan kimselerin kökü kazındı. Nitekim övgü, âlemlerin rabbi Allah içindir. (Zira O, zalimlerin kökünü kazımıştır.)

46-49. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Allah, görme ve işitme duyularınızı alsa ve kalplerinizi mühürlese, bu duyuları size geri verdirebilecek Allah'tan başka bir ilâh var mıdır diye hiç düşündünüz mü?" Bak, delillerimizi tekrar tekrar önlerine koymamıza rağmen, onlar bundan nasıl da yüz çeviriyorlar. De ki: "Allah tarafından üzerinize aniden veya apaçık bir şekilde azap gelse, zalim kimselerden başkası helâk olacak mı diye hiç düşündünüz mü?" Biz, gönderdiğimiz resulleri iyi karakterli kimseleri müjdelesin, kötü karakterli kimseleri de korkutsun diye göndeririz. Nitekim onların sözlerine iman eden ve tutumlarını ıslah eden kimseler için bir korku ve bir hüzün ânı yoktur. Ancak ayetlerimizi yalanlayanlar, isyanlarının cezası olarak mutlaka azap çekeceklerdir.

50. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Ben, size yanımda Allah'ın hazineleri var demiyorum. Ben, ne gaybı bilirim, ne de melek olduğumu söylüyorum. Ben, sadece bana indirilen vahye tâbi olmaktayım." Sonra onlara: "Kör ile gören bir olabilir mi? Hiç düşünmüyor musunuz?" diye sor.

51-55. Ey Muhammed! Sen, kendileri için aracılık eden veya Allah'tan başka hâmileri ve yardımcıları olan bir iktidar sahibinin bulunmayacağı bir ortamda rablerinin huzuruna çıkarılmaktan korkan kimselere bu (vahiy ilmi) ile nasihat et. Onlar, belki bu nasihat sayesinde takva yolunu seçerler. Rablerine gece gündüz dua eden ve O'nu hoşnut etmek isteyen kimseleri kendinden uzaklaştırma. Senin üzerinde onların hesabından herhangi bir şeyin yükü olmadığı gibi, onların üzerinde de senin hesabından bir şeyin yükü yoktur. Onları yine de uzaklaştırırsan, zalimlerden sayılacaksın. Aslında biz, bu şekilde kendilerine bakarak: "Allah'ın aramızda kendilerine lütufta bulunduğu kişiler bunlar mı?" desinler diye bu insanlardan bazılarını bazılarıyla imtihan ettik... Evet, Allah, kendisine şükreden kullarını onlardan daha iyi bilmez mi? Ayetlerimize iman edenler, senin yanına geldikleri zaman, onlara de ki: "Esenlik üzerinize olsun. Rabbiniz, rahmet ve keremi kendi üzerine farz kılmıştır. İçinizden akılsızlığı yüzünden kötü bir fiil işleyen, sonra da ondan tevbe ederek kendisini düzelten kişiyi Allah'ın affetmesi ve yumuşak davranması (O'nun lütuf ve keremidir.)" Nitekim biz, suçluların gittikleri yol tamamen belli olsun

diye ayetlerimizi bu şekilde açarak ortaya koyarız.

56-60. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Ben, Allah'ın dışında yalvardıklarınıza kulluk etmekten men edildim." De ki: "Ben, sizin arzularınıza tâbi olmayacağım. Eğer böyle yapmış olursam, sapmış ve doğru yolu bulanlardan olmamış olurum." De ki: "Ben, rabbimden gelen açık bir delil üzereyim. Siz ise onu yalanladınız. Artık sizin acele edip durduğunuz şey, elimde olan bir şey değildir. Bütün karar yetkileri Allah'a aittir. Hak olan emri sadece O beyan eder ve en güzel kararı sadece O verir." De ki: "Eğer acele edip durduğunuz şey elimde olsaydı, sizinle aramda çoktan karar verilmiş olurdu. Ancak zalimlere karşı nasıl davranılması gerektiğini Allah daha iyi bilir. Gaybın anahtarları Allah katındadır ve bunları kendisinden başka kimse bilmez. Denizde ve karada ne varsa, hepsini O bilir. Ağaçtan düşen bir yaprak dahi O'nun bilgisi dışında değildir. O, yerin karanlık tabakalarında bulunan bir daneden bile haberdardır. Kuru ve yaş olan her şey, apaçık bir kitapta yazılmıştır. Geceleyin ruhlarınızı kabzeden, gündüz yaptıklarınızı bilen, sonra belirlenmiş olan yaşam müddeti dolsun diye ertesi gün sizi bu alışveriş âlemine geri gönderen O'dur. Sonunda dönüşünüz bizzat O'nadır. İşte o zaman Allah, yapmakta olduklarınızı size söyleyecektir."

61-62. Allah, kulları üzerine mutlak güce sahiptir ve üzerinizde gözcülük edenleri belirleyip gönderir. Öyle ki içinizden birinin ölüm ânı geldiği zaman, Allah'ın gönderdiği melekler onun canını alırlar ve görevlerini yerine getirmede asla ihmalkârlık etmezler. Sonra herkes, gerçek mevlâları olan Allah'a geri götürülürler. Haberiniz olsun! Bütün karar yetkilerine sadece O sahiptir ve O, hesabı görmede çok hızlıdır.

63-67. Ey nebî! Sor onlara: "Çölün ve denizin karanlıklarında sizi tehlikelerden kurtaran kimdir? Musibet anında acziyet içerisinde ve sessizce kendisine yalvarıp durduğunuz kimdir? Bu belâdan bizi kurtarırsa, mutlaka şükredenlerden olacağız diye kime söylersiniz?"... De ki: "Allah, bu ve bunun gibi her sıkıntıdan sizi kurtarır. Ancak yine de O'na başkalarını ortak koşarsınız." De ki: "Allah, yukarıdan veya ayaklarınızın altından size bir azap göndermeye ya da sizi gruplara ayırıp bir gruba diğerinin gücünü tattırmaya kadirdir." Bak, hakikati anlasınlar diye ayetlerimizi muhtelif yollarla tekrar tekrar önlerine nasıl da koyuyoruz. Senin kavmin onu inkâr ediyor. Halbuki o, gerçektir. Onlara de ki: "Ben, üzerinize gözcü kılınmadım. Her haberin ortaya çıkması için bir vakit belirlenmiştir. Çok yakında neticeyi bizzat kendiniz de göreceksiniz."

68-70. Ey Muhammed! İnsanların ayetlerimizde kusur aradıklarını gördüğün zaman, o konuşmayı bırakıp da başka bir söze dalıncaya kadar onların yanında durma. Eğer şeytan, seni unutkanlığa düşürürse, bu yanlışlığını hissettiğin andan itibaren bir daha öyle zalimlerin yanında oturma. Muttakîler, onların hesabından sorumlu değillerdir. Ancak yanlış gidişattan korunsunlar diye nasihat etmek onların görevidir. Dinlerini oyun ve eğlence haline getirmiş olanları ve dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Ancak

bir kişinin kendisini Allah'tan kurtaracak bir hâmi ve yardımcı bulamayacağı, kendisi için bir aracılığın olmayacağı ve mümkün olan her şeyi fidye olarak verip kurtulmak istese de kabul edilmeyeceği bir durumda yapmış olduğu kötülüklerin vebalini görmemesi için bu Kur'ân'ı okuyup nasihat et ve uyar. Çünkü böyle kimseler, kendi kazandıklarının neticesinde yakalanacaklardır. Onlar, hakkı inkâr etmelerine karşılık olarak kaynar su içecek ve acıklı bir azap göreceklerdir.

71-73. Ey Muhammed! Sor onlara: "Allah'ı bırakıp da bize ne yarar, ne de zarar verebilen şeylere mi yalvaralım? Allah, bize doğru yolu göstermişken, topuklarımız üzerinde gerisin geriye mi dönelim? Kendimizi şeytanın çölde yolunu kaybettirdiği ve şaşkın bir şekilde dolaşan kişinin haline mi düşürelim?" Halbuki dostu olan kişi onu: "Buraya gel. Doğru yol buradadır." diye çağırmaktadır. De ki: "Gerçekte doğru rehberlik sadece Allah'ın rehberliğidir. O'nun tarafından bize: "Kâinatın maliki önünde boyun eğin, namazı kılın ve O'na karşı gelmekten sakının. Bizzat O'nun huzurunda bir araya getirileceksiniz." diye emredildi. Göğü ve yeri hak olarak yaratan bizzat O'dur. Söylediği gün haşir olacaktır. O'nun sözü, hakkın ta kendisidir. Sûr'a üflendiği gün iktidar sadece O'nun olacaktır. O, görünmeyen ve görünen her şeyi bilir. Hikmet sahibidir ve her şeyden haberdardır.

74-82. Hatırlayın! İbrâhîm, babası Azer'e: "Yoksa sen, putları ilâh mı edindin? Doğrusu ben, senin ve kavminin apaçık bir sapıklıkta olduğunu görüyorum." demişti. Biz, yakîn ehlinden olması için İbrâhîm'e işte bu şekilde yerin ve göklerin saltanat nizamını gösteriyorduk. Nitekim İbrâhîm, gecenin karanlığı üzerine çökünce, bir yıldız gördü ve: "Bu, rabbimdir." dedi. Ancak yıldız batınca: "Ben, batanlara gönül vermem." dedi. Sonra ayı parlarken görünce: "Rabbim budur." dedi. Fakat o da batınca: "Rabbim bana yol göstermemiş olsaydı, ben de sapıtmış kimseler arasına katılmış olurdum." dedi. Sonra güneşi parlak iken görünce: "Budur benim rabbim. Bu, hepsinden büyüktür." dedi. Ancak güneş de batınca, İbrâhîm: "Ey kavmim! Ben, Allah'a ortak koştuğunuz şeylerin hepsinden uzağım. Ben, yönümü tarafsız bir şekilde yeri ve gökleri yaratan varlığa döndürdüm ve ben, asla şirk koşanlardan değilim." diye nida etti[1]. Kavmi, onunla münakaşa etmeye başlayınca, onlara şöyle dedi: "Siz, Allah hakkında mı benimle tartışıyorsunuz? Halbuki O, bana doğru yolu göstermiştir. Nitekim ben, koştuğunuz ortaklardan korkmuyorum. Elbette rabbim bir şey dilerse, o mutlaka olabilir. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Halâ kendinize gelmeyecek misiniz? Siz, Allah'ın kendileri için size bir senet indirmediği şeyleri O'na ilâhlıkta ortak koşar ve bundan ötürü korkmaz iken, acaba ben sizin koşmuş olduğunuz or-

[1] Burada peygamberlik makamına yükseltilmeden önce Hz. İbrahim için hakikate ulaşma vasıtası olan tefekkür halinin ilk basamakları beyan edilmiştir. Burada tamamen şirk ortamında gözlerini açan ve herhangi bir yerden tevhid eğitimi alma imkanı olmayan aklı başında ve basiret sahibi bir insanın kainatın izlerini müşahede ederek, onlar üzerinde düşünüp taşınarak ve doğru çıkarımlarda bulunarak hakikati öğrenmede nasıl başarılı olduğu anlatılmıştır.

taklardan nasıl korkarım? Eğer biliyorsanız söyleyin bakalım, hangimiz korkusuzluğa ve itminana daha lâyıktır? Aslında güven içerisinde ve doğru yolda olanlar, iman etmiş ve imanlarını zulümle kirletmemiş olanlardır.

83. Kavmine karşı İbrâhîm'e bahşettiğimiz hüccetimiz işte bu idi. Biz, dilediğimize yüksek mertebeler veririz. Gerçek şu ki rabbin son derece hikmet sahibidir ve her şeyi bilir.

84-90. Sonra biz, İbrâhîm'e İshâk ve Yakûb gibi çocuklar verdik ve her birine bundan önce Nûh'a göstermiş olduğumuz doğru yolu gösterdik. Nitekim bizzat onun neslinden Davud'a, Süleymân'a, Eyyûb'a, Yûsuf'a, Mûsa'ya ve Hârûn'a hidayet bahşettik. Bu şekilde biz, iyilik yapanlara iyiliklerinin karşılığını veririz. (Yine onun soyundan) Zekeriyyâ'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyâs'ı da (doğru yola ilettik.) Onların hepsi de salihlerden idiler. (Bizzat onun ailesinden) İsmâîl'e, Elyesa'ya, Yûnus'a ve Lût'a (yol gösterdik.) Onlardan her birini bütün insanlardan faziletli kıldık. Keza onların atalarına, nesillerine ve ırkdaşlarından pek çoğuna izzet verdik. Onları kendimize hizmet için seçtik ve kendilerini doğru yola ilettik. Bu, Allah'ın kullarından dilediğine kendisiyle yol gösterdiği hidayettir. Ancak eğer o insanlar şirk koşmuş olsalardı, bütün yaptıkları boşa gitmiş olurdu. Onlar, kendilerine kitap, hüküm/hikmet ve nübüvvet bahşettiğimiz kimselerdi. Şimdi bunlar, onu inkâr ederlerse (etsinler, önemli değil.) Biz, bu nimeti inkâr etmeyen başka kimselere teslim ettik. Ey nebî! Allah tarafından hidayete ermiş olanlar işte o kimselerdi. Sen onların yolunda yürü ve de ki: "Ben, (bu tebliğ ve yol gösterme) görevimden ötürü sizden bir karşılık talep etmiyorum. Bu, bütün insanlar için umumî bir nasihattir."

91-94. O insanlar: "Allah, bir beşere hiçbir şey indirmemiştir." dedikleri zaman, Allah'ı çok yanlış değerlendirdiler. Kendilerine: "Öyleyse Mûsa'nın bütün insanlık için nur ve hidayet olarak getirdiği ve sizin parçalara ayırdığınız, bir kısmını gösterip bir çoğunu gizlediğiniz ve kendisi vasıtasıyla hem sizin, hem de atalarınızın sahip olmadığı ilme sahip olduğunuz kitabı acaba kim indirdi?" diye sor... De ki: "Tabi ki Allah indirdi." Sonra bırak onları delil getirme oyunlarıyla oynayadursunlar. O kitap gibi, bu da bizim indirdiğimiz çok hayırlı ve çok bereketli bir kitaptır. Kendisinden önce gelmiş olanları tasdik eder. O, şehirlerin merkezi (yani Mekke) ve etrafında yaşayanları kendisiyle uyarman için indirildi. Ahirete iman edenler, bu kitaba iman ederler. Onlar, namazlarına bağlıdırlar. Allah'a yalan (sözlerle) iftira eden veya kendisine bir vahiy indirilmemiş iken bana vahiy geldi diyen ya da Allah'ın indirdiği şeye mukabil ben de bunun gibisini indirip göstereceğim diyenden daha zalim kim vardır? Keşke sen, ölüm sekeratına düştüklerinde ve melekler ellerini uzatıp: "Getirin, çıkarın canınızı. Bugün Allah'ı töhmet altına alıp haksız yere iftirada bulunmanızın ve O'nun ayetlerine itaat etmeyip kibirlenmenizin karşılığı olarak aşağılayıcı azaba çarptırılacaksınız." derken zalimlerin halini bir görebilsen. (Nitekim Allah, şöyle buyuracaktır): "Daha önce sizi tek başınıza yarattığımız gibi, işte şimdi öylece yapayalnız bir şekilde ve dünyada size verdiğimiz her şeyi ge-

ride bırakarak önümüze geldiniz. Ama şimdi beraberinizde isteklerinizi yerine getirmede payları olduğunu sandığınız o aracıları da göremiyoruz. Aranızdaki bütün bağlar koptu ve zannettiğiniz şeylerin hepsi sizden kayboldular."

95-103. Tohumu ve çekirdeği yaran Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkaran bizzat O'dur. Bütün bu işleri yapan aslında Allah'tır. Peki nasıl olup da aldanıyorsunuz? Gecenin perdesini yırtıp sabahı çıkaran bizzat O'dur. Geceyi dinlenme vakti yapan da O'dur. Güneşin ve ayın doğuşunun ve batışının hesabını belirleyen yine O'dur. Bütün bunlar, sonsuz güç ve ilim sahibinin belirlediği ölçülerdir. Sizin için çölün ve denizin karanlıklarında yıldızları yol bulma vasıtası yapan O'dur. Bak işte biz, ilim sahipleri için ayetlerimizi açarak beyan ettik. Sizi bir tek nefisten yaratan O'dur. Sonra herkes için bir karar/kalış yeri ve emaneten konulacağı bir yer vardır[1]. Biz, bu ayetleri feraset sahibi akıllı kimseler için açıklamışızdır. Gökten yağmur yağdıran, sonra onun vasıtasıyla her türlü bitkiyi yetiştiren, yemyeşil tarlaları ve ağaçları yaratan, sonra onlardan kat kat dizili daneler çıkaran, hurma tomurcuğundan ağırlığıyla sarkan salkımlar yaratan ve meyveleri birbirine benzeyen, ancak, özellikleri ayrı ayrı olan üzüm, zeytin ve nar bahçeleri çıkaran O'dur. Filizlendikleri zaman, bu ağaçların meyve vermesine ve sonra onların olgunlaşmasına dikkat nazarıyla bakın. Bunlarda iman eden kimseler için işaretler vardır. Buna rağmen insanlar, cinleri Allah'a ortak koştular. Halbuki Allah, onların yaratıcısıdır. Dahası bilmeksizin O'nun için oğullar ve kızlar icat ettiler. Halbuki Allah, bu insanların söyledikleri sözlerden berî ve yücedir. O, göklerin ve yerin mucididir. O'nun hayat arkadaşı olmadığı halde bir oğlu nasıl olabilir? O, her şeyi yaratmıştır ve her şeyi bilir. İşte bu, rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka ilâh yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. Öyleyse siz, sadece O'na kulluk edin. Nitekim O, her şeye kefildir. Gözler O'na ulaşamaz. Ancak O, gözlere ulaşır. O, her şeye derinlemesine nüfuz eder ve her şeyden haberdardır.

104. Bakın, size rabbinizden basîret ışıkları gelmiştir. Artık basîretli davranan kişi, kendisine iyilik eder. Kör olan kimse ise zararını kendisi görecektir. Ben üzerinize bir muhafız değilim.

105-108. Bu şekilde biz, o insanların: "Sen, birisinden ders almışsın." demeleri için, ilim sahibi kimselere ise hakikati gösterelim diye ayetlerimizi tekrar tekrar çeşitli şekillerde beyan ederiz. Ey Muhammed! Rabbinden sana inmiş olan vahye tâbi ol. Çünkü bir olan o rabden başka ilâh yoktur. Sen, o müşriklerin peşine düşme. Eğer Allah dileseydi, bu insanların şirke düşmeyecekleri bir düzenleme yapabilirdi. Biz, seni onlar üzerine

[1] Yani insan oğlunun yaratılmasına, onun içindeki erkek dişi ayırımına, üreme yoluyla çoğalmasına, anne rahmine çocuğun nutfesi olarak düşmesinden toprağa teslim edilmesine yani defnedilmesine kadar onun hayatındaki farklı durum ve hallere bir göz atılırsa, bunlarda insanın karşısına sayısız açık deliller çıkacaktır. İnsan oğlu, bütün bunlarla yukarıda beyan edilen hakikati anlayacaktır. Ancak o delillerle bu beceriyi elde etmek düşünüp taşınanların yapacağı bir iştir. Sadece arzularını düşünen ve bunları gerçekleştirmek için yollar arayarak hayvanlar gibi hayat sürenler bu delillerde hiçbir şey göremezler.

muhafız tayin etmedik. Nitekim sen, onlar üzerinde gözcü de değilsin. (Ey Müslümanlar!) O insanların Allah'ın dışında yalvardıkları şeylere sövmeyin ki onlar da şirkte ileri gidip cehaletleri sebebiyle Allah'a sövmesinler. Bu şekilde biz, her topluluk için amellerini süsledik. Sonra onlar bizzat rablerine dönüp geleceklerdir. O zaman Allah, yapmakta olduklarını kendilerine anlatacaktır.

109-115. O insanlar, olanca güçleriyle yemin ederek: "Eğer önümüze bir mucize gelirse, biz ona iman edeceğiz." derler. Ey Muhammed! De ki: "Mucizeler Allah'ın elindedir." ...Mucizeler gelse bile onların iman etmeyeceklerini size nasıl anlatalım. Onlar, nasıl ki ilk zamanlar bu kitaba inanmadılarsa, aynı şekilde kalplerini ve gözlerini döndürüyoruz. Biz, isyankârlıkları içinde yalpalayıp dursunlar diye kendilerini salıvermişizdir. Biz, onlara melekleri indirsek, ölüler kendileriyle konuşsa ve dünya dolusu şeyleri gözlerinin önüne sersek, yine de Allah iman etmelerini dilemedikçe, iman etmeyeceklerdi. Ancak insanların çoğu cahilce konuşurlar. Bu şekilde biz, hoşa giden sözleri birbirlerine hile olarak ilka eden şeytan insanları ve şeytan cinleri dâima her nebîye düşman kıldık. Eğer rabbin onların böyle yapmamalarını isteseydi, asla yapmazlardı. Şu halde sen, onları kendi hallerine bırak ki iftiraya devam etsinler. Biz, ahirete iman etmeyenlerin kalpleri bu süslü hileye meyletsin, bundan razı olsunlar ve kazanmak istedikleri kötülükleri kazansınlar diye (bütün bunları yapmalarına) izin veriyoruz... "Peki durum bu iken ben, Allah'tan başka bir hüküm verici mi arayayım? Halbuki O, bütün ayrıntılarıyla birlikte size kitabı indirmiştir." (Senden önce) kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, bu kitabın bizzat rabbinden hak ile birlikte inmiş olduğunu bilirler. Bunun için sen şüpheye düşenlerden olma. Rabbinin sözü doğruluk ve adalet açısından kâmildir. O'nun emirlerini değiştirecek kimse yoktur. Nitekim O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

116-117. Ey Muhammed! Sen, yeryüzünde yaşayan insanların ekseriyetinin sözüne göre hareket edersen, onlar seni Allah'ın yolundan saptıracaklardır. Onlar, sadece zan üzere hareket ederler ve kıyaslamalarda bulunurlar. Aslında kimin kendi yolundan sapmış olduğunu ve kimin de doğru yolda olduğunu rabbin daha iyi bilir.

118-121. Eğer siz Allah'ın ayetlerine iman ediyorsanız, O'nun adı anılarak (kesilmiş olan) hayvanın etini yiyin. Acaba Allah'ın adı anılarak (kesilmiş olan) şeyi niçin yemeyecekmişsiniz ki? Halbuki Allah, mecburiyet hali dışında, diğer bütün hallerde kullanılmasını haram kıldığı şeylerin ayrıntısını size anlatmıştır. İnsanların çoğu öyle bir haldedir ki ilimleri olmaksızın sadece arzularına göre saptırıcı sözler söylerler. Haddi aşan o kimseleri rabbin iyi bilir. Siz, hem açık günahlardan, hem de gizli günahlardan sakının. Günah işleyen kimseler bu kazançlarının karşılığını mutlaka göreceklerdir. Nitekim Allah'ın adı anılarak kesilmemiş olan hayvanın etini yemeyin. Böyle yapmak fısktır. Şeytanlar, kendi dostlarının kalplerine sizinle münakaşa etsinler diye şüphe ve itirazlar ilka ederler. Ancak onlara itaat ederseniz, kesinlikle müşriksiniz demektir.

122-123. Daha önce ölü iken kendisine hayat bahşettiğimiz ve aydınlığıyla insanlar arasında hayat yolunu kat ettiği nûru verdiğimiz kişi, karanlıklara düşen ve oradan hiçbir şekilde çıkamayan kişi gibi olabilir mi? İşte bu şekilde kâfirlerin yaptıkları şeyler kendileri için süslü kılınmıştır. Aynı şekilde biz, her şehirde oranın en büyük suçlularını hileli düzenlerini kursunlar diye harekete geçirttik. Gerçekte ise onlar kurdukları tuzağa kendileri düşerler. Ancak bunun şuurunda değildirler.

124. Onlar, önlerine bir ayet gelince: "Allah'ın peygamberlerine verilmiş olan şey bizzat bize de verilmedikçe, iman etmeyeceğiz." derler. Allah, peygamberlik görevini kime ve ne şekilde ifa ettireceğini daha iyi bilir. Hilekârlıklarına ceza olarak o suçluların Allah katında zelil olup şiddetli azaba çarptırılacakları an yakındır.

125-127. Şu bir gerçektir ki Allah, hidayet bahşetmek istediği kişinin sinesini İslam'a açar. Aynı şekilde saptırmak istediği kişinin de sinesini daraltır ve öyle sıkıştırır ki, (İslam'ı düşündükçe) o kişiye sanki rûhu göğe doğru yükseliyormuş gibi gelir. Bu şekilde Allah, iman etmeyen kimselerin üzerine (haktan firar ve nefret etme) pisliğini musallat eder. Halbuki bu yol, rabbinin doğru yoludur ve O'nun ayetleri nasihat kabul eden kimseler için açıklanmıştır. Onlar için rableri katında esenlik yurdu vardır. Nitekim Allah, benimsemiş oldukları doğru hareket tarzı sebebiyle onların hamisidir.

128-131. Allah, bu insanların hepsini kuşatıp toplayacağı gün cinlere (yani cinnin şeytanlarına) hitaben: "Ey cinler topluluğu! Siz, insanoğluyla çok uğraştınız." buyuracaktır. İnsanlardan onların dostu olanlar: "Rabbimiz! İçimizden her birimiz diğerini iyice kullandık ve şimdi bizim için belirlemiş olduğun zamana ulaştık." diye arz edeceklerdir. Allah: "Öyleyse şimdi varacağınız yer ateştir. Orada ebediyyen kalacaksınız." buyuracaktır. Oradan sadece Allah'ın kurtarmak istediği kimseler kurtulacaktır. Şüphesiz rabbin, hikmet sahibidir ve her şeyi bilir. Bak, bu şekilde biz, dünyada birlikte kazandıkları yüzünden zalimleri (ahirette de) birbirinin dostu kılacağız. (Bu esnada Allah, onlardan şunu da soracaktır): "Ey cin ve ins topluluğu! Bizzat içinizden size ayetlerimi okuyan ve bugünün akıbetiyle korkutan resuller gelmemiş miydi?" Onlar: "Evet, biz kendi aleyhimize şahitlik ederiz." diyeceklerdir. Bugün dünya hayatı bu insanları aldatmıştır. Ancak o vakit onlar, kâfir olduklarına dair kendi aleyhlerinde şahitlik edeceklerdir. Sakinleri hakikatten habersiz olan şehirleri rabbinin zulümle yok edici olmadığının ispatlanması için (bu şahitlik onlardan alınacaktır.)

132-135. Herkesin derecesi ameline göredir. Nitekim rabbin, insanların amellerinden habersiz değildir. Rabbin müstağnîdir ve rahmet O'nun düstûrudur. O dilerse, sizi götürür ve başka insanların neslinden sizi çıkardığı gibi, yerinize dilediği başka kimseleri getirir. Size va'dedilen şey kesinlikle gelecektir. Siz, Allah'ı aciz bırakma gücüne sahip değilsiniz. Ey nebî! De ki: "Ey insanlar! Siz, kendi yerinize amel edin. Ben de kendi yerime amel ediyorum. Sonucun kimin hakkında daha hayırlı olduğunu çok yakında anlayacaksınız. Her halükârda za-

limlerin kurtuluşa eremeyecekleri bir gerçektir."

136. Bu insanlar, Allah için bizzat O'nun yaratmış olduğu ürünlerden ve hayvanlardan bir pay ayırarak zanlarınca: "Şu Allah'a, şu da koştuğumuz ortaklarımızadır." derler[1]. Sonra koştukları ortakları için ayrılan hisse, Allah'a ulaşmaz. Ancak Allah için ayrılan hisse, onların ortaklarına ulaşır. Onlar, nasıl da kötü karar veriyorlar[2].

137. Aynı şekilde koştukları ortaklar, kendilerini helâk etmek ve dinlerini şüpheli kılmak için müşriklerin pek çoğuna çocuklarının katlini süslü gösterdi. Allah dileseydi, onlar böyle yapmazlardı. Bunun için onları iftiralarıyla baş başa bırak.

138. Onlar: "Şu hayvanlar ve şu arazilerin ürünleri dokunulmaz kılınmıştır. Onları sadece bizim yedirmek istediğimiz kimseler yiyebilir." derler. Halbuki bu kaydı, bizzat kendileri uydurmuşlardır. Sonra üzerlerine binmenin ve yük yüklemenin haram kılındığı ve üzerine Allah'ın adını anmadıkları bazı hayvanlar daha vardır. Onlar, bütün bunlarla Allah'a iftira ettiler. Allah, bu iftiralarının bedelini çok yakında kendilerine ödetecektir.

139. Onlar: "Bu hayvanların karınlarında olanlar erkeklerimize hastır ve kadınlarımıza haramdır. Ancak o ölü doğarsa, o zaman her ikisi de ortak bir şekilde onu yiyebilir." derler. Allah, uydurdukları bu sözlerin bedelini kendilerine mutlaka ödetecektir. Şüphesiz Allah, hikmet sahibidir ve her şeyden haberdardır.

140. Cehaletleri ve akılsızlıkları yüzünden çocuklarını öldüren ve Allah'ın vermiş olduğu rızkı Allah'a iftira ederek haram kılan kimseler kesinlikle zarar edip hüsrana uğradılar. Onlar, kesinlikle saptılar ve asla doğru yolu bulanlardan değillerdi.

---

[1] Onlar, yeryüzünün Allah'ın olduğunu, ekinleri bizzat O'nun yetiştirdiğini, keza hayatta kendilerinden faydalandıkları hayvanları yaratanın Allah olduğunu bizzat kendileri de kabul etmekteydiler. Ancak onlar, üzerlerindeki Allah'ın bu fazlını kendilerine inayet nazarıyla teveccüh eden erkek ve dişi ilahların, meleklerin, cinlerin, yıldızların ve ölmüş atalarının ruhlarının bereketine bağlıyorlar ve onlardan kaynaklandığını düşünüyorlardı. Bunun için onlar, tarlalarında yetişen ürünlerden ve hayvanlarından iki hisse ayırırlardı. Hissenin biri, bu tarlayı ve hayvanları bahşettiği için teşekkür babında Allah adına; diğeri ise lütufkârlıklarının devam etmesi için kabile veya ailenin baş ilahlarına adanırdı. Allah Tealâ, ilk olarak: *"Bütün bu hayvanları biz yarattık ve onları bahşeden biziz. Bunları başkalarına nasıl adarsınız? Allah'ın tamamen fazlından ve kereminden kaynaklanan üzerinizdeki iyiliğine başkalarını ortak etmeniz ve bu iyiliği onların tavassutunun bir neticesi saymanız, Allah ile birlikte onlara da şükran duymanız nankörlük değil de nedir?"* diyerek onların bu zulmüne dur demektedir. Sonra Allah, kendisi için belirlemiş oldukları hisseyi de yine bizzat kendi zanlarıyla belirlediklerini, bir anlamda kendi kendilerini yasa koyucu (şâri') ilan ettiklerini, kendi istedikleri payı Allah'a, istediklerini ise başkalarına ayırdıklarını dolaylı olarak anlatmaktadır. Halbuki bahşettiği şeylerin asıl sahibi ve yetkilisi bizzat Allah'tır. Nitekim bağışladığı bu şeylerden ne kadarının kendisine teşekkür için ayrılacağı ve geri kalanları kimlerin hak edeceği bizzat O'nun şeriatına göre belirlenmelidir. Bu insanların herhangi bir kayıt olmaksızın, bağımsız bir şekilde kendi batıl zanlarıyla Allah için ayırdıkları hisse ve yoksullara verdikleri sadaka aslında bir iyilik değildir. Allah katında bunun makbul olması için hiçbir sebep yoktur.

[2] Onlar, Allah adına ayırdıkları hissede de türlü türlü kurnazlıklarla eksiltmeye gittikleri ve kendi uydurdukları sahte ilahların payını artırmaya çalıştıkları için inceden inceye yerilmektedirler. Nitekim bundan, ortaklarına duymuş oldukları ilgiyi Allah'a duymadıkları hususu açıkça ortaya çıkmaktadır.

141-144. Her türden rengarenk bahçeleri, üzüm bağlarını ve hurmalıkları yaratan, çeşit çeşit yiyeceklerin elde edildiği ürünleri çıkaran, meyveleri şeklen birbirine benzeyen, ancak tadı farklı olan zeytin ve nar ağaçlarını yaratan bizzat Allah'tır. Onlar olgunlaştıklarında, ürünlerini yiyin. Onların ürünlerini kaldırdığınız zaman, Allah'ın hakkını verin ve haddi aşmayın. Zira Allah, haddi aşanları sevmez. Sonra üzerlerine binilen ve yük taşıtılan hayvanları, yenilen ve döşek görevi gören (büyük ve küçük baş) hayvanları yaratan da Allah'tır. Allah'ın size bahşetmiş olduğu şeylerden yiyin ve apaçık düşmanınız olan şeytana tâbi olmayın. Bunlar, sekiz erkek ve dişidir. İkisi koyun, ikisi de keçi türündendir. Ey Muhammed! Sor onlara: "Allah, bunların erkeklerini mi yoksa dişilerini mi, yoksa koyun ve keçilerin karınlarında olan yavrularını mı haram kıldı? Eğer doğru sözlüler iseniz, en doğru bilgiyle anlatın bana." Aynı şekilde ikisi deve, ikisi de inek türündendir. Sor onlara: "Allah, bunların erkeklerini mi yoksa dişilerini mi, yoksa dişi deve ve ineğin karınlarında olan yavrularını mı haram kıldı? Allah, size bunların haram olduğunu emrederken siz orada mıydınız?" İlimden yoksun bir şekilde insanlara yanlış rehberlik etmek için Allah'a nispet ederek yalan söz söyleyenden daha zalim kim olabilir? Allah, böylesi zalimlere doğru yolu kesinlikle göstermez.

145-147. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Bana gelen vahiyde: leş, akıtılmış kan, domuz eti —ki o pistir.— veya fisk dışında —ki o Allah'tan başkasının adına kesilmiştir.— yiyenler için haram olan bir şey göremiyorum." Ancak mecburiyet halinde, emre karşı gelme niyeti olmaksızın ve zaruret sınırını aşmaksızın bunlardan yiyen kişi için rabbin kesinlikle bağışlayıcı ve merhametlidir. Biz, Yahûdîliği seçmiş olan kimselere tırnaklı bütün hayvanları, ayrıca sırtlarına veya bağırsaklarına veya kemiklerine yapışık olanlar hariç sığır ve koyunun iç yağlarını da haram kılmıştık. Bu, onların isyankârlıklarına vermiş olduğumuz ceza idi. Nitekim söylediğimizin bu şeylerin hepsi tamamen gerçektir. Artık onlar, seni yalanlarlarsa, kendilerine de ki: "Rabbinizin rahmet eteği geniştir. Fakat O'nun azabı suçlulardan çevrilemeyecektir."

148-149. O müşrik kimseler, (senin bu sözlerine cevaben) mutlaka: "Allah dileseydi, biz ne şirke düşerdik, ne de biz ve atalarımız herhangi bir şeyi haram sayardık." diyeceklerdir. Kendilerinden önceki kimseler de bu gibi sözler uydurarak hakkı yalanlamışlardı. Öyle ki sonunda onlar, azabımızı tattılar. Onlara de ki: "Yanınızda önümüze koyabileceğiniz bir ilim var mı? Aslında siz, sadece zanla hareket ediyor ve sadece kıyaslıyorsunuz." Yine de ki: "(Sizin bu hüccetinize mukabil) hakikatin özü olan hüccet, Allah katındadır. Şüphesiz Allah dilerse, hepinizi doğru yola iletir."

150. Onlara de ki: "Bu şeyleri bizzat Allah'ın haram kıldığına dair şahitlik edecek olan şahitlerinizi getirin." Eğer onlar şahitlik ederlerse, sen onlarla birlikte şahitlik etme ve ayetlerimizi yalanlayan, ahireti inkâr eden ve başkalarını rabbine denk tutan kimselerin arzularının peşinden sakın gitme.

151-153. Ey nebî! Onlara de ki: Gelin, rabbinizin size neleri haram kıldığını an-

latayım:

√ O'na kimseyi ortak koşmayın.

√ Anne ve babanıza karşı iyi davranın.

√ Çocuklarınızı fakirlik korkusuyla öldürmeyin. Biz, size verdiğimiz gibi, onlara da rızık vereceğiz.

√ Gizli de olsa açık da olsa, hayasızlığa yaklaşmayın bile.

√ Allah'ın aziz kıldığı cana haksız yere kıymayın.

İşte bunlar, belki düşünüp taşınırsınız diye Allah'ın size verdiği talimatlardır. Ayrıca:

√ Rüşdüne erinceye kadar, en güzel yol dışında yetimin malına yaklaşmayın.

√ Ölçüde ve tartıda tamamen adil olun. Biz, herkese gücünün yettiği kadar sorumluluk yükü yükleriz.

√ Akrabalarınız ile ilgili bir muamele dahi olsa, konuşurken adaletten ayrılmayın.

√ Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirin.

İşte bunlar, belki nasihat alırsınız diye Allah'ın size verdiği talimatlardır. Keza Allah'ın verdiği talimatlardan biri de şudur:

√ İşte bu, benim doğru yolumdur. Öyleyse siz bu yolda yürüyün. O'nun yolundan saptırıp dağılmanıza sebep olacak olan başka yollarda yürümeyin. İşte bunlar, belki yanlış yolda yürümekten sakınırsınız diye rabbinizin size verdiği talimatlardır.

154-158. Sonra biz, Mûsa'ya iyilik yolunu tutan insana nimetin tamamlanması anlamına gelen, gerekli olan şeylerin ayrıntılarını içeren ve baştan sona hidayet ve rahmet olan kitabı bahşetmiştik. (Bu kitap) belki insanlar rableriyle buluşacaklarına iman ederler diye (İsrâîl oğullarına verilmişti.) Aynı şekilde bereketli olan bu kitabı da biz indirdik. Şu halde siz ona tâbi olun ve takva yolunu seçin. Rahmete mazhar olacağınız gün uzak değildir. Artık siz: "Kitap, bizden önceki iki topluluğa verilmişti ve biz, onların ne okuyup ne okuttuklarını bilmiyorduk." diyemezsiniz. Yine siz: "Eğer bize kitap indirilmiş olsaydı, biz onlardan daha ziyade doğru yolda olurduk." diye bahane de uyduramazsınız. Rabbinizden size açık bir delil, bir hidayet ve bir rahmet geldi. Artık Allah'ın ayetlerini yalanlayan ve onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Biz, ayetlerimizden yüz çeviren kişileri bu tutumlarının cezası olarak mutlaka en kötü cezaya çarptıracağız. Yoksa insanlar, meleklerin önlerine gelip dikilmesini mi veya rabbinin bizzat gelmesini mi yahut da rabbinin bazı açık işaretlerinin ortaya çıkmasını mı bekliyorlar? Rabbinin bazı özel işaretlerinin ortaya çıkacağı gün önceden iman etmemiş veya imanında bir iyilik kazanmamış olan kişiye imanı asla fayda vermeyecektir. Ey Muhammed! Onlara de ki: "İyi öyleyse siz bekleye durun, biz de bekliyoruz."

159-160. Dinlerini paramparça eden ve gruplara ayrılan kimselerle senin kesinlikle hiçbir ilgin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır. Allah, yaptıkları şeyi kendilerine anlatacaktır. Allah'ın huzuruna iyilikle gelen kişi için on kat mükâfat vardır. Kötülükle gelen kişi ise, işlediği kusur kadar karşılık görecek ve hiç kimseye zulmedilmeyecektir.

161-165. Ey Muhammed! De ki: "Rabbim, bana doğru yolu, kendisinde hiçbir eğrilik bulunmayan en doğru dîni, müşriklerden olmayan İbrâhîm'in tarafsız bir şekilde gittiği yolu kesinlikle gösterdi." De ki: "Benim namazım, bütün kulluk vazifelerim, yaşamım ve ölümüm ortağı olmayan âlemlerin rabbi Allah içindir. Bana işte bu emredildi ve itaat edenlerin ilki benim." De ki: "Her şeyin rabbi Allah iken O'ndan başka rab mı arayayım? Herkes kazandığından sorumludur. Hiç kimse, başkasının yükünü üstlenmez. Nitekim hepiniz rabbinize döneceksiniz. O zaman Allah, içine düştüğünüz ihtilâfların hakikatini size gösterecektir. Sizi yeryüzünün halifesi kılan ve verdiği şeylerde sizi imtihan etmek için içinizden bazılarına, kimilerine oranla yüksek dereceler veren bizzat O'dur." Şüphesiz rabbin, hem cezalandırmada çok hızlıdır, hem de çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

7. ARÂF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Elif, Lâm, Mîm, Sâd. Bu, sana indirilmiş olan bir kitaptır. Şu halde ey Muhammed! Kalbinde bundan dolayı bir çekingenlik olmasın. O, kendisi aracılığıyla (inkârcıları) korkutman için ve iman edenlere nasihat olsun diye indirildi.

3. Ey İnsanlar! Rabbiniz tarafından size indirilmiş olan şeye tâbi olun ve rabbinizi bırakıp da başka önderlere tâbi olmayın... Ancak siz, çok az nasihat alıyorsunuz.

4-5. Biz, nice yerleşim birimini helâk ettik. Azabımız onların üzerine gece vakti aniden veya güpegündüz dinlenirlerken geldi. Nitekim azabımız kendilerine geldiğinde, dillerinde: "Gerçekten biz zalim idik." sözünden başka bir seda yoktu.

6-9. Şu halde biz, kendilerine peygamber gönderdiğimiz kimseleri mutlaka sorguya çekeceğiz. Ayrıca peygamberlerden de (mesajı ulaştırma görevini ne ölçüde yerine getirdiklerini ve buna karşılık ne cevap aldıklarını) soracağız. Sonra biz, tam bir ilimle olan biten her şeyi önlerine koyacağız. Nihayet biz, gaipte bir yerde değildik. O gün tartı, hakkın tam kendisi olacaktır. Kefesi ağır basanlar kurtuluşa ereceklerdir. Zarar edip kendi kendilerini hüsrana sürükleyenler ise kefesi hafif gelenler olacaktır. Çünkü onlar, ayetlerimize karşı zalimce bir tavır takınıyorlardı.

10. Biz, sizi yeryüzüne yetkiler vererek yerleştirdik ve orada size geçimlikler verdik. Ancak siz insanlar, çok az şükrediyorsunuz.

11. Biz, ilk olarak sizi yaratmaya başladık. Sonra size şekil verdik. Sonra meleklere: "Âdem'e secde edin." dedik. Bu emir üzerine hepsi secde etti. Fakat İblîs secde edenlerden olmadı.

12-19. Allah: "Sana emrettiğim halde, secde etmekten seni alıkoyan ne idi?" diye sordu. İblîs: "Ben ondan daha hayırlıyım. Sen, beni ateşten, onu ise topraktan yarattın." dedi. Bunun üzerine Allah: "Demek öyle. İn o zaman buradan aşağı. Burada büyüklük taslamaya hakkın yok senin. Çek git buradan. Zira sen kendi zilletini isteyen kimselerdensin." buyurdu. İblîs: "Bunların hepsinin tekrar diriltilip kaldırılacakları güne kadar bana mühlet ver." dedi. Allah da: "İşte sana mühlet." buyurdu. İblîs: "Tamam! Nasıl ki sen beni saptırdın ise, ben de şimdi senin

doğru yolunda insanlar için pusuya yatacağım. Önden ve arkadan, sağdan ve soldan her taraftan kendilerini kuşatacağım ve sen, onların çoğunu şükreden olarak göremeyeceksin." dedi. Allah: "Hor ve kovulmuş olarak defol buradan. Kesinlikle bil ki cehennemi seninle birlikte sana tâbi olanlarla dolduracağım. Ve ey Âdem! Sen ve eşin bu cennete yerleşin. Orada canınızın istediği şeyi yiyin. Ancak şu ağacın yanına yaklaşmayın. Aksi takdirde zalimlerden olursunuz." buyurdu.

20-25. Derken şeytan, birbirlerine gizli olan hayâ mahallerini kendilerine göstermek için onları kandırdı. Şeytan, onlara: "Rabbiniz, melek olmayasınız veya ebedî hayata sahip olmayasınız diye sizi o ağaçtan men etti. Bundan başka bir sebebi yoktur." dedi. Nitekim şeytan, yemin ederek onlara: "Ben, gerçekten sizin iyiliğinizi istiyorum." dedi. Şeytan, bu şekilde aldatarak her ikisini yavaş yavaş kontrolü altına aldı. Sonunda onlar, o ağacın tadına bakınca, örtüleri açılıp (hayâ mahalleri) birbirlerine görünüverdi. Bunun üzerine onlar, bedenlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Bu sırada rableri kendilerine: "Ben, sizi bu ağaçtan men etmemiş miydim? Şeytan, sizin apaçık düşmanınızdır dememiş miydim?" diye seslendi. Onlar da: "Rabbimiz! Biz, kendimize zulmettik. Şimdi sen, bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen, kesinlikle mahvolup gideceğiz." dediler. Bunun üzerine Allah: "İnin. Siz birbirinizin düşmanısınız. Belli bir vakte kadar yeryüzünde sizin için yerleşim yeri ve geçimlik vardır." buyurdu. Devamla: "Orada yaşayacak, orada ölecek ve sonunda oradan çıkarılacaksınız." buyurdu.

26-27. Ey Âdem oğulları! Size vücudunuzun mahrem kısımlarını örten, vücudunuzu koruyan ve ziynet vasıtası olan elbise indirdik. Ancak en güzel elbise takva elbisesidir. Bu, Allah'ın işaretlerinden bir işarettir. İnsanlar, belki ondan ders alırlar. Ey Âdem oğulları! Şeytan, nasıl ki ebeveyninizi cennetten çıkarttı ve hayâ mahallerini birbirlerine göstermek için örtülerini üzerlerinden indirtti ise, aynı şekilde sizi yine fitneye düşürmesin. O ve onun dostları, kendilerini göremeyeceğiniz yerden sizi gözetlemektedirler. Biz, o şeytanları iman etmeyen kimselere önder kıldık.

28-30. Bu kimseler, yüz kızartıcı bir iş yaptıkları zaman: "Biz, atalarımızı bu yolda bulduk ve Allah da böyle yapmamızı emretti." derler. Onlara de ki: "Allah, hayasızlığı asla emretmez. Yoksa siz, Allah tarafından olduğunu bilmediğiniz sözleri O'nun adına mı söylüyorsunuz?" Ey Muhammed! Onlara de ki: "Benim rabbim, doğruluğu ve adaleti emretti. O, her ibadette dosdoğru yönelmenizi ve dîninizi kendisine has kılarak sadece kendisine yalvarmanızı emrediyor." Nasıl ki Allah, sizi şimdi yarattı ise, aynı şekilde tekrar yaratılacaksınız. O, bir topluluğa doğru yolu gösterdi. Ancak diğer topluluk sapıklığı hak etti. Çünkü onlar, Allah'ın yerine şeytanları kendilerine önder edindiler. Onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.

31. Ey Âdem oğulları! Her ibadet sırasında zîynetinizle süslenin. Yiyin ve için. Ancak haddi aşmayın. Allah, haddi aşanları sevmez.

32. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Allah'ın kendi kulları için çıkardığı ziyneti kim

haram etti? Yine Allah'ın bahşettiği temiz şeyleri kim yasakladı?" De ki: "Bütün bu şeyler, dünya hayatında iman edenler için olup kıyamet gününde de hassaten onlar için olacaktır." Bu şekilde biz, ilim sahibi kimseler için ayetlerimizi açıkça beyan ederiz.

33. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Rabbim, ister gizli olsun ister açık, hayasızlığı, günahı, hakkın hilâfına haddi aşmayı, Allah'ın kendisi için bir senet indirmediği kişiyi O'na ortak koşmayı ve gerçekten Allah'ın buyurup buyurmadığını bilmediğiniz bir sözü O'nun adına söylemeyi haram kılmıştır."

34-39. Her kavim için bir mühlet belirlenmiştir. Nitekim bir kavmin süresi dolunca, bir an bile olsa ne ertelenir, ne de öne alınır. (Allah, yaratmanın daha başında iken): "Ey Âdem oğulları! Unutmayın. İçinizden size ayetlerimi okuyan resuller gelirse, emre karşı çıkmaktan sakınan ve tutumunu ıslah eden kimse için bir korku ve bir hüzün ânı yoktur. Ancak ayetlerimizi yalanlayan ve onlara itaat etmeyip kibirlenen kimseler, içinde ebediyyen kalacakları cehennem ehli olacaklardır." diye açıkça buyurmuştu. Nihayet tamamen yalan sözler uydurup Allah'a nispet eden veya Allah'ın ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır? Böyle kimseler, yazılı olan takdirlerine göre paylarını alacaklardır. Öyle ki gönderdiğimiz melekler onların ruhlarını kabzetmek için geldikleri vakit kendilerine: "Söyleyin bakalım, Allah'ın yerine kendisine yalvardığınız ilâhlarınız şimdi neredeler?" diye soracaklardır. Onlar da: "Hepsi bizden (ayrılıp ortadan) kayboldu." diyecekler ve: "Biz, gerçekten hakkı inkâr eden kimselerdik." diyerek kendi aleyhlerine bizzat şahitlik edeceklerdir. Bunun üzerine Allah: "Gidin, sizden önce gelip geçmiş olan cin ve insan topluluğunun gitmiş olduğu cehenneme siz de gidin." buyuracaktır. Her topluluk, cehenneme gireceği zaman, önünde giden topluluğa lânet ederek girecektir. Nihayet hepsi orada toplandığı zaman, sonraki her topluluk, önceki topluluk hakkında: "Ey rabbimiz! Bizi saptıran kimseler bunlardı. Bunun için onlara ateşten iki kat azap ver." diyecektir. Cevaben Allah: "Her biri için zaten iki kat azap vardır. Ancak siz bilmezsiniz." buyuracaktır. Nitekim evvelkiler, sonrakilere: "(Eğer biz, suçlu idiysek) sizin bizden ne üstünlüğünüz vardı ki? Şimdi kazandığınızın neticesi olan azabı tadın." diyeceklerdir.

40-43. Kesinlikle bilin ki ayetlerimizi yalanlamış ve onlara itaat etmeyerek kibirlenmiş olan kimseler için gökyüzünün kapıları asla açılmayacaktır. Onların cennete girmeleri, iğne deliğinden devenin geçmesi kadar imkansızdır. Suçlular, katımızda işte böyle karşılık görürler. Cehennem, onlar için hem döşek, hem de örtü olacaktır. İşte bu, zalimlere verdiğimiz karşılıktır. Bunun aksine ayetlerimize iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler, —ki bu hususta biz, herkesi gücü nispetinde sorumlu tutarız.— içinde ebediyyen kalacakları cennet ehlidirler. Biz, birbirlerine karşı kalplerinde mevcut olan kırgınlıkları gidereceğiz. Altlarında ırmaklar akıyor olacak ve onlar: "Övgü, bize bu yolu gösteren Allah içindir. Eğer Allah, bize rehberlik etmeseydi, biz kendimiz yol bulamazdık. Rabbimizin gönderdiği resuller, gerçek-

ten hak ile gelmişlerdi." diyeceklerdir. O zaman şöyle seslenilecektir: "Vârisi kılındığınız bu cennete amellerinizin karşılığı olarak girdiniz."

44-45. Sonra bu cennet ehli, cehennemliklere seslenip: "Biz, rabbimizin bize va'detmiş olduğu şeylerin hepsinin gerçek olduğunu gördük. Siz de rabbinizin size va'dettiği şeylerin doğru olduğunu gördünüz mü?" diyeceklerdir. Onlar da cevaben: "Evet." diyeceklerdir. Tam bu sırada bir münadi: "Allah, insanları kendi yolundan alıkoyan, onu eğriltmek isteyen ve ahireti inkâr edenlere lânet etsin." diye aralarında seslenecektir.

46-49. Bu iki topluluk arasında bir engel bulunacaktır. Bu engelin üst kısımlarında (Araf) başka kimseler olacaktır. Onlar, herkesi simalarından tanıyacaklar ve cennet ehline seslenerek: "Esenlik üzerinize olsun." diyeceklerdir. Bunlar, cennete girmemiş, ancak girmeyi ümit eden kimseler olacaklardır. Onların gözleri cehennem ehline ilişince: "Rabbimiz! Bizi bu zalim insanların arasına katma." diyeceklerdir. Sonra bu Araf ehli, cehennemlik olan bazı büyük şahsiyetleri alametlerinden tanıyıp şöyle diyecekler: "Gördünüz mü? Bugün size ne topluluğunuz fayda verdi, ne de büyük bir şey sandığınız mal varlığınız. Şu cennet ehli, haklarında yeminler ederek: "Allah, onlara rahmetinden bir şey vermeyecek." dediğiniz kimseler değil midir? Halbuki bugün onlara: "Girin cennete. Sizin için ne bir korku vardır, ne de bir hüzün." denildi."

50-51. Cehennem ehli, cennettekilere: "Üzerimize biraz su serpin veya Allah'ın size vermiş olduğu rızıktan biraz atın." diye sesleneceklerdir. Onlar ise: "Allah, dinlerini oyun ve eğlence aracı yapan ve dünya hayatının kendilerini aldatmış olduğu hak inkârcılarına bu ikisini haram kılmıştır. Allah, onlar nasıl ki bugünkü buluşmayı unuttular ve ayetlerimizi inkâr ettilerse, biz de bugün aynı şekilde onları unutacağız buyurmaktadır." diye cevap vereceklerdir.

52-53. Biz, bu insanlara ilme dayalı olarak ayrıntılı kıldığımız ve iman edenler için hidayet ve rahmet olan bir kitap getirmişizdir. Yoksa onlar, bu kitabın haber verdiği akıbetin ortaya çıkmasından başka bir şey mi bekliyorlar? O akıbet ile karşılaştıkları gün onu göz ardı etmiş olan kimseler: "Rabbimizin resulleri gerçekten hak ile gelmişlerdi. Acaba şimdi hakkımızda aracılık edecek bir aracı bulabilecek miyiz? Veya daha önce yaptıklarımızın yerine şimdi başka şeyler yapmak için geri gönderilsek." diyeceklerdir... Onlar, kendi kendilerini zarara uğrattılar ve uydurmuş oldukları bütün yalanlar, bugün kendilerinden (ayrılarak ortadan) kaybolup gittiler.

54-56. Gerçekte rabbiniz bizzat Allah'tır. Allah, gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra da saltanat tahtına kuruldu. O, gündüzün üzerine geceyi örter, sonra gündüz gecenin peşi sıra koşarak gelir. O, güneşi, ayı ve yıldızları yarattı. Her şey O'nun emrine tabidir. Haberiniz olsun! Hilkat (yaratma) O'nundur, emir de O'nundur. Allah, sonsuz güzellik ve iyilik sahibidir. Bütün cihanın maliki ve rabbidir. Acizlik içerisinde ve sessizce rabbinize yalvarın. Allah, haddi aşanları kesinlikle sevmez. Islah edilmişken, yeryüzünde fesat çıkarmayın. Korku ve ümitle sa-

dece Allah'a yalvarın. Allah'ın rahmeti iyi karakterli kimselere kesinlikle yakındır.

57-58. Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen, sonra o rüzgârlar su ile yüklü bulutları kaldırdıkları zaman, onları ölü bir toprağa doğru hareketlendiren ve oraya yağmur yağdırıp (o ölü topraktan) türlü türlü meyveler çıkaran bizzat Allah'tır. Bak, bu şekilde biz, belki bu müşahededen ders alırsınız diye ölüleri ölüm halinden çıkarırız. İyi olan arazi, rabbinin emriyle güzel ürün verir. Ancak bozuk olan araziden bozuk üründen başka bir şey çıkmaz. Bu şekilde biz, şükreden kimseler için ayetlerimizi tekrar tekrar ortaya koyarız.

59-64. Biz, Nûh'u kavmine gönderdik. Nûh: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Ben, sizin hakkınızda korkunç bir günün azabından korkuyorum." dedi. Kavminin ileri gelenleri: "Bize öyle geliyor ki sen açıkça sapıtmışsın." diye cevap verdiler. Bunun üzerine Nûh: "Ey kavmim! Ben asla sapıtmadım. Aksine ben âlemlerin rabbinin resulüyüm. Size rabbinizin mesajlarını ulaştırıyorum. Sizin iyiliğinizi istiyorum ve sizin bilmediğiniz şeyleri Allah'ın bildirmesiyle biliyorum. Yoksa siz, sizi uyarsın diye ve sizin de yanlış gidişattan sakınmanız ve rahmete mazhar olmanız için kendi kavminizden bir kişi vasıtasıyla rabbinizden bir hatırlatmanın gelmesine mi şaşırdınız?" dedi. Ancak onlar, onu yalanladılar. Sonunda biz, Nûh'u ve arkadaşlarını bir gemide kurtardık, ayetlerimizi yalanlamış olan kimseleri ise boğduk. Onlar kesinlikle kör kimselerdi.

65-72. Biz, Âd kavmine kardeşleri Hûd'u gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Yanlış gidişattan sakınmayacak mısınız yoksa?" dedi. Onun sözünü kabul etmeyen kavminin ileri gelenleri, cevaben: "Biz, seni akılsız biri olarak görüyor ve yalancı olduğunu sanıyoruz." dediler. Bunun üzerine Hûd: "Ey kavmim! Ben aklımı kaybetmedim. Aksine ben, âlemlerin rabbinin resulüyüm. Size rabbinizin mesajlarını ulaştırıyorum. İyiliğinizi isteyen ve kendisine güvenebileceğiniz birisiyim. Yoksa siz, sizi uyarsın diye kendi kavminizden bir kişi vasıtasıyla rabbinizden bir hatırlatmanın gelmesine mi şaşırdınız? Unutmayın ki rabbiniz, Nûh'un kavminden sonra sizi onun yerine halife kıldı ve bedenen oldukça güçlendirdi. Şu halde Allah'ın kudretinin mucizelerini unutmayın. Umulur ki kurtuluşa erersiniz." dedi. Onlar: "Sen, yalnızca Allah'a ibadet etmemiz ve atalarımızın ibadet edegeldikleri şeyleri terk etmemiz için mi bize geldin? Peki doğru isen, bizi korkutup durduğun azabı getir bakalım." diye cevap verdiler. Hûd ise: "Siz rabbinizin lânetine ve gazabına uğramışsınız. Sizin ve atalarınızın koymuş olduğu ve kendileri için Allah'ın hiçbir senet indirmediği isimler üzerinde benimle tartışıyor musunuz? İyi o zaman, siz de bekleyin, ben de sizinle birlikte beklemekteyim." dedi. Sonunda biz, rahmetimizle Hûd'u ve arkadaşlarını kurtardık, ayetlerimizi yalanlamış ve iman etmemiş olan kimselerin ise kökünü kazıdık.

73-74. Biz, Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Sâlih: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Rabbinizden size açık delil geldi. Allah'ın şu dişi devesi sizin için bir

delil/mucizedir. Bunun için onu bırakın da Allah'ın arzında otlasın dursun. Sakın kötü bir niyetle ona el sürmeyin. Yoksa acıklı bir azap gelip sizi alacaktır. Hatırlayın! Allah, Âd kavminden sonra onun yerine sizi halife kıldı ve size yeryüzünün düz alanlarında görkemli saraylar inşa edecek ve dağlarını evler şeklinde yontacak kudret verdi. Şu halde O'nun kudretinin mucizelerinden gafil olmayın ve yeryüzünde fesat çıkarmayın." dedi.

75-76. Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri, iman etmiş olan zayıf tabakanın insanlarına: "Sâlih'in gerçekten rabbi tarafından gönderilen peygamber olduğunu biliyor musunuz?" dediler. Onlar da: "Biz, kendisiyle birlikte gönderilen mesaja şüphesiz iman ederiz." dediler. Büyüklük taslayan o kimseler: "Biz, sizin iman ettiğiniz şeyi inkâr ediyoruz." dediler.

77-79. Derken onlar, o dişi deveyi öldürdüler ve tam bir küstahlıkla rablerinin emrine karşı geldiler. Sonra Sâlih'e: "Sen gerçekten peygamberlerden isen, bizi korkuttuğun azabı getir hadi." dediler. Sonunda kendilerini ürkütücü bir afet/sarsıntı yakaladı ve onlar evlerinde yüzükoyun yere kapaklanıp kalakaldılar. Sâlih ise: "Ey kavmim! Ben, rabbimin mesajını size ulaştırdım. Ben, sizin iyiliğinizi istemiştim. Ancak ne yapayım ki siz, iyiliğinizi isteyenleri sevmiyorsunuz." diyerek onların şehrinden ayrıldı.

80-84. Biz, Lût'u peygamber olarak gönderdik. Hatırlayın! Lût, kendi kavmine: "Öyle hayasız olmuşsunuz ki sizden önce dünyada kimsenin yapmadığı fuhşu yapıyorsunuz. Siz, kadınları bırakıp da şehvetinizi erkeklerle gideriyorsunuz. Gerçek şu ki siz haddi son derece aşmış kimselersiniz." dediği zaman, kavmi: "Temizlikten dem vurup dürüstlük taslayan şu insanları sürün şehrinizden." demekten başka bir cevap vermedi. Nihayet biz, geride kalanlar arasında olan eşi hariç Lût ve ailesini kurtarıp çıkardık ve o kavmin üzerine bir yağmur yağdırdık. Nitekim bir görsen, o suçluların akıbeti ne oldu!

85-87. Biz, Medyen halkına kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Şuayb: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Size rabbinizin doğru ve apaçık rehberliği geldi. Bunun için tartıya ve ölçüye riayet edin. Eşyalarında eksiltme yaparak insanları zarara uğratmayın ve ıslah edilmişken, yeryüzünde fesat çıkarmayın. Eğer gerçekten mü'min iseniz, bu sizin hayrınızadır. İnsanları korkutmak, iman edenleri Allah yolundan alıkoymaya çalışmak ve doğru yolu eğriltmek amacıyla hayatın her alanında/her yol başında yol kesen eşkıya gibi oturmayın. Az sayıda iken Allah'ın sizi çoğalttığı zamanı hatırlayın ve gözlerinizi açıp dünyada fesatçıların akıbetinin ne olduğuna bakın. İçinizden bir topluluk kendisiyle gönderildiğim bu öğretiye iman eder, ancak diğeri iman etmezse, Allah aramızda hükmedinceye kadar sabırla bekleyin. Allah en iyi hüküm verendir." dedi.

88-89. Büyüklüklerinin gururuna kapılan kavminin ileri gelenleri, Şuayb'a: "Ey Şuayb! Biz, seni ve seninle birlikte iman etmiş olan kimseleri şehrimizden ya çıkaracağız, yahut da sizler dînimize geri dönmek zorunda kalacaksınız." dediler. Şuayb ise: "Razı olmasak da zorla geri

mi döndürüleceğiz? Allah, bizi ondan kurtarmışken, sizin dîninize geri dönersek, Allah'a yalan (sözlerle) iftira edenlerden oluruz. Rabbimiz olan Allah öyle dilemedikçe, bizim için o tarafa dönmek artık hiçbir şekilde mümkün değildir. Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz, sadece O'na güvendik. Ey rabbimiz! Kavmimizle aramızda en doğru şekilde hüküm ver. Nitekim sen en iyi hüküm verensin." diye cevap verdi.

90-93. Şuayb'ın sözlerini inkâr etmiş olan kavminin ileri gelenleri, aralarında: "Eğer siz, Şuayb'a tâbi olmayı kabul ederseniz, mahvolursunuz." dediler. Ancak ürkütücü bir afet/sarsıntı kendilerini yakaladı ve onlar evlerinde yüzükoyun yere kapaklanıp kalakaldılar. Şuayb'ı yalanlayan kimseler ise öyle bir yok oldular ki sanki o evlerde hiç yaşamamışlardı. Sonunda bizzat Şuayb'ı yalanlayanlar mahvoldular. Nihayet Şuayb: "Ey kavmim! Ben, rabbimin mesajlarını size ulaştırdım ve iyiliğinizi isteyen biri olarak üzerimdeki hakkınızı da eda ettim. Şimdi ben, hakkı inkâr eden kavme nasıl acıyayım." diyerek şehirlerinden ayrıldı.

94-99. Biz, hangi şehre nebî göndermişsek, o şehrin insanlarını aciz bir şekilde yalvarıp yakarsınlar diye önce darlığa ve sıkıntıya düşürmüşüzdür. Sonra biz, içinde bulundukları kötü durumu iyileştirdik. Öyle ki onlar iyice serpildiler ve: "Atalarımız da iyi ve kötü günlerden geçtiler." demeye başladılar. Sonunda kendilerini aniden yakaladık da haberleri bile olmadı. Eğer şehirlerin halkları iman etmiş ve takva yolunu benimsemiş olsalardı, üzerlerine gökten ve yerden bereket kapılarını açardık. Fakat onlar, yalanladılar. Bunun için biz, toplamakta oldukları o kötü kazanca karşılık olarak kendilerini yakaladık. Peki şehirlerin halkları, gece vakti uyurlarken, aniden kendilerini yakalayacağımızdan korkmadılar mı? Ya da onlar zaptedilmiş elimizin gündüz vakti oynarlarken aniden üzerlerine inmeyeceğinden emin mi oldular? Bu insanlar, Allah'ın tuzağından korkmuyorlar mı yoksa? Halbuki Allah'ın tuzağından sadece yok olacak olan kavim korkmaz.

100-102. Önceki sakinlerinden sonra yeryüzünün vârisi olan kimseler, bu emr-i vakiden dilersek, günahlarından dolayı kendilerini de yakalayabileceğimiz dersini çıkarmadılar mı? (Ancak onlar, ders içeren gerçeklere karşı gaflet göstermektedirler.) Biz, onların kalplerini mühürleriz. Sonra da onlar, hiçbir şey duymazlar. Sana hikâyelerini anlattığımız (örnekleri önünde mevcut olan) bu kavimlerin resulleri kendilerine apaçık delillerle geldiler. Ancak onlar, bir kez yalanlamış oldukları şeyi daha sonra kabul eden kimseler değillerdi. Bak biz, hakkı inkâr edenlerin kalplerini bu şekilde mühürleriz. Biz, onların çoğunda ahde vefa görmedik. Aksine çoğunu fasık olarak bulduk.

103. Derken (yukarıda bahsi geçen) o kavimlerden sonra Mûsa'yı ayetlerimizle birlikte Firavun'a ve kavminin ileri gelenlerine gönderdik. Ancak onlar da ayetlerimize karşı haksızlık ettiler. Bu yüzden bir görsen, o bozguncuların akıbeti ne oldu!

104-117. Mûsa: "Ey Firavun! Ben, kâinatın rabbi tarafından gönderildim. Görevim, Allah'ın adını anarak haktan başka bir söz söylememektir. Ben, rabbiniz tara-

fından size apaçık bir görevlendirme delîli ile geldim. Bunun için İsrâîl oğullarını benimle birlikte gönder." dedi. Firavun ise: "Eğer bir delil getirdiysen ve iddianda doğru isen, onu ortaya koy." dedi. Bunun üzerine Mûsa, asâsını attı ve asâ aniden canlı bir ejderhaya dönüşüverdi. O, elini cebinden çıkardı. El, herkesin gözü önünde parlıyordu. Bunun üzerine Firavun'un kavminin ileri gelenleri birbirlerine: "Bu şahıs, kesinlikle çok becerikli bir sihirbazdır. Sizi topraklarınızdan çıkarmak istiyor. Şimdi söyleyin bakalım ne diyorsunuz?" dediler. Sonra onların hepsi birden Firavun'a: "Onu ve kardeşini alıkoy ve usta sihirbazları sana getirmeleri için bütün şehirlere haberci gönder." diye fikir verdiler. Nitekim sihirbazlar Firavun'un yanına geldiler ve: "Eğer biz galip gelirsek, karşılığını mutlaka alacak mıyız?" dediler. Firavun ise: "Elbette, dahası bana yakın olacaksınız." cevabını verdi. Sonra onlar, Mûsa'ya: "Sen mi atacaksın yoksa biz mi atalım?" dediler. Mûsa da: "Siz atın." cevabını verdi. Onlar, büyülü sözleri söyleyince, gözleri büyülediler, kalpleri ürperttiler ve çok güçlü bir sihir meydana getirdiler. Biz de Mûsa'ya asâsını atmasını vahyettik. Mûsa, asâsını atar atmaz, asâ bir anda onların sahte sihrini yutuverdi.

118-129. Bu şekilde hak, hak olarak yine ispatlanmış oldu. Onların yapmış oldukları şey ise batıl oldu. Firavun ve yandaşları müsabaka alanında mağlup oldular ve (galip gelecekleri yerde) rezil oldular. Büyücülere gelince, sanki bir şey, içten içe onları secdeye düşürdü ve: "Mûsa ve Hârûn'un iman ettiği âlemlerin rabbine biz de iman ettik." demeye başladılar. Bunun üzerine Firavun: "Ben size izin vermeden ona iman mı ettiniz? Şüphesiz bu, şehrin maliklerini iktidardan uzaklaştırmak için kurduğunuz gizli bir komplo idi. Öyleyse bunun neticesini şimdi anlarsınız. Ben, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlamasına kestireceğim ve ondan sonra da hepinizi astıracağım." dedi. Onlar ise: "Biz her halükârda rabbimize döneceğiz. Sen, sadece rabbimizin ayetleri önümüze gelince, onlara iman ettik diye bizden intikam almak istiyorsun. Ey rabbimiz! Bize sabır yağdır. Bizi bu dünyadan emrine tâbi bir haldeyken çek al." diye cevap verdiler. Kavminin ileri gelenleri Firavun'a: "Mûsa ve kavmini yeryüzünde fesat çıkarmaları ve sana ve ilâhlarına kulluğu terk etmeleri için öylesine salıverecek misin?" dediler. Firavun ise: "Ben, onların oğullarını öldürteceğim, kadınlarını ise hayatta bırakacağım. Onlar üzerindeki iktidarımız sağlamdır." cevabını verdi. Bunun üzerine Mûsa, kavmine: "Allah'tan yardım dileyin ve sabredin. Yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. Sonunda muvaffakiyet O'ndan korkarak hareket edenlerindir." dedi. Mûsa'nın kavmi ise: "Senin gelişinden önce de bize eziyet edilirdi. Şimdi gelişinle de eziyet ediliyor." dediler. Mûsa da: "Rabbinizin düşmanınızı helâk edeceği, sizi yeryüzünde halife kılacağı ve sonra da nasıl davranacaksınız diye bakacağı vakit yakındır." cevabını verdi.

130-137. Biz, Firavun ailesini belki kendilerine gelirler diye birkaç yıl boyunca kıtlığa ve ürün azlığına düşürdük. Ancak onlar, öyle bir haldeydiler ki iyi zamanlarında: "Biz, bunu hak etmiştik." derler. Ancak kötü zamanlarında Mûsa ve arkadaşlarını kendileri için uğursuz sayar-

lardı. Halbuki gerçekte onların uğursuzluğu Allah katından idi. Fakat onların çoğu ilimden yoksun idi. Onlar, Mûsa'ya: "Sen, bizi büyülemek için bir mucize getirsen de sözlerini kabul etmeyeceğiz." dediler. Sonunda biz, üzerlerine tufan gönderdik. Çekirgeler salıverdik. Buğday bitleri yaydık. Kurbağalar çıkardık ve kan akıttık. Bütün bu işaretleri ayrı ayrı gösterdik. Ancak onlar serkeşliğe devam ettiler. Onlar çok suçlu kimselerdi. Ne zaman üzerlerine bir belâ gelse: "Ey Mûsa! Rabbinin sana verdiği makam hürmetine bizim için dua et. Eğer bu sefer de üzerimizden bu belâyı kaldırtırsan, sözünü dinleyeceğiz ve İsrâîl oğullarını seninle birlikte göndereceğiz." derlerdi. Ancak biz, her halükârda ulaşacak oldukları belli bir vakte kadar üzerlerinden azabımızı kaldırdığımız zaman, hemen sözlerinden dönerlerdi. O zaman biz de onlardan intikam aldık ve kendilerini denizde boğduk. Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanlamışlar ve onları önemsememişlerdi. Nitekim biz, onların yerine güçsüz hale getirilmiş olan kimseleri bereketlerle zenginleştirdiğimiz toprakların doğusuna ve batısına vâris kıldık. Bu şekilde rabbinin İsrâîl oğulları hakkındaki iyilik sözü gerçekleşmiş oldu. Çünkü onlar sabretmişlerdi. Sonunda biz, Firavun ve kavminin yaptıkları ve yükselttikleri her şeyi yerle bir ettik.

138-141. Biz, İsrâîl oğullarını denizden geçirdik. Sonra onlar yola devam ettiler. Yolda kendi putlarına tutkun olan bir kavimle karşılaştılar. Bunun üzerine: "Ey Mûsa! Bu insanların ilâhı gibi, bizim için de bir ilâh yapıver." demeye başladılar. Mûsa ise: "Siz çok ahmakça konuşuyorsunuz. Bu insanların tâbi oldukları yol, mutlaka yok olacaktır. Ayrıca onların amelleri de tamamen batıldır." dedi. Mûsa tekrar: "Ben, sizin için Allah'tan başka bir ilâh mı arayayım? Halbuki sizi dünyadaki bütün kavimlerden faziletli kılan bizzat Allah'tır. (Allah buyuruyor ki) sizi şiddetli azaba uğratan, oğullarınızı öldürüp kadınlarınızı canlı bırakan Firavun hanedanından sizi kurtardığımız zamanı hatırlayın. Bunda rabbiniz tarafından büyük bir imtihana tâbi tutulmuştunuz." dedi.

142-144. Biz, geceli gündüzlü otuz gün süreyle Mûsa'yı (Sîna Dağı'na) çağırdık ve sonra on gün daha ekledik. Bu şekilde rabbinin belirlemiş olduğu müddet tam kırk gün oldu. Mûsa, giderken kardeşi Hârûn'a: "Arkamdan kavmim arasında halifem olarak yerime geç. Doğru iş yap ve fesat çıkaranların yolunda gitme." dedi. Mûsa, belirlediğimiz vakitte geldi ve rabbi kendisiyle konuşunca: "Rabbim! Bana görme gücü ver ki seni görebileyim." diye yalvardı. Allah ise: "Sen, beni göremezsin. Fakat şu karşıki dağa bir bak. Eğer o dağ yerinde durabilirse, şüphesiz o zaman beni görebileceksin." buyurdu. Nitekim rabbi dağa tecelli ettiği zaman, onu paramparça etti. Mûsa, kendinden geçerek yere düştü. Kendine gelince: "Zatın yücedir, huzurunda tevbe ederim ve ilk iman eden benim." dedi. Bunun üzerine Allah: "Ey Mûsa! Ben, seni bütün insanlara tercih edip peygamberim olasın ve benimle konuşasın diye seçtim. Şu halde sana vereceğim şeyi al ve şükret." dedi.

145-147. Bundan sonra biz, Mûsa'ya hayatın her alanı ile ilgili nasihatleri ve her yönü ile ilgili apaçık talimatları levhalara

yazıp verdik ve kendisine: "Bu talimatları sımsıkı tut ve kavmine bunların en güzel anlamlarına tâbi olmalarını emret. Çok yakında size fasıkların yurtlarını göstereceğim. Ben, haksız yere yeryüzünde büyüklük taslayan kimselerin gözlerini ayetlerimden çevireceğim. Onlar, bir mucize görseler de asla iman etmeyeceklerdir. Önlerine doğru yol gelirse, onu seçmeyeceklerdir. Fakat eğri yolu görürlerse, o yolda yürüyeceklerdir. Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanladılar ve onları önemsemediler. Kim, ayetlerimizi yalanlar ve ahirette huzura çıkacağını inkâr ederse, o kişinin bütün amelleri zayi olmuştur. İnsanlar ettiklerini bulmaktan başka bir karşılık görebilirler mi?" dedik.

148-153. Mûsa'nın arkasından kavmi, ziynet eşyalarıyla içinden öküzünki gibi ses çıkan bir buzağı heykeli yaptılar. Onlar, buzağının kendileriyle konuşmadığını ve hiçbir işte kendilerine rehberlik etmediğini görmüyorlar mıydı yoksa? Ancak onlar, yine de onu ilâh edindiler. Onlar, zalim kimselerdi. Derken içine düştükleri tuzağın büyüsü bozulunca ve gerçekten sapıtmış olduklarını gördükleri zaman: "Eğer rabbimiz bize merhamet etmezse ve bizi bağışlamazsa, mahvolacağız." demeye başladılar. Öte yandan Mûsa, öfkeli ve üzgün bir şekilde kavmine döndü. Gelir gelmez: "Sizler, benden sonra halifelik görevini kötüye kullandınız. Yoksa rabbinizin emrini beklemeye sabredemediniz mi?" dedi. Nitekim levhaları attı ve kardeşi Hârûn'u saçlarından tutup çekti. Hârûn: "Ey annemin oğlu! Bu insanlar, bana baskı uyguladılar. Neredeyse beni öldüreceklerdi. Şu halde düşmanların bana gülmesine fırsat verme ve beni o zalimlerle bir tutma." dedi. O zaman Mûsa: "Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine dahil et. Sen, herkesten daha merhametlisin." dedi. Cevaben Allah: "Buzağıyı ilâh edinmiş olanlar rablerinin gazabına mutlaka uğrayacaklar ve dünya hayatında rezil olacaklardır. Biz, iftiracılara işte böyle ceza veririz. Ancak kötü fiil işleyen kimseler, daha sonra tevbe edip iman ederlerse, bu tevbe ve imandan sonra rabbin kesinlikle bağışlayıcı ve merhametlidir." buyurdu.

154-156. Mûsa, öfkesi geçince, rablerinden korkan kimseler için üzerinde talimat ve rahmet yazılı olan levhaları yerden kaldırdı ve tayin ettiğimiz vakitte kendisiyle birlikte huzurumuzda hazır bulunmaları için kavminden yetmiş kişi seçti. Şiddetli bir sarsıntı o insanları gelip yakaladığı zaman, Mûsa: "Ey rabbim! Dileseydin, çok önceden onları ve beni helâk edebilirdin. İçimizden birkaç akılsızın işlediği kusur yüzünden hepimizi helâk edecek misin? Bu, kendisiyle dilediğini saptırdığın, dilediğine ise hidayet bahşettiğin bir imtihandı. Bizim hâmimiz ve yardımcımız bizzat sensin. Şu halde bizi bağışla ve bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısın. Bize hem bu dünya iyiliğini, hem de ahiret iyiliğini yaz. Biz, sana rücu ettik." diye arz etti. Cevaben Allah: "Ben, dilediğimi cezalandırırım. Ancak rahmetim her şeyi kuşatmıştır. Nitekim onu ben, emre itaatsizlikten sakınan, zekâtı veren ve ayetlerime iman eden kimselere yazacağım." buyurdu.

157-158. (Şu halde bugün bu rahmet) yanlarındaki Tevrât ve İncîl'de kendisinden yazılı olarak bahsedilen, kendilerine iyiliği emredip kötülükten men eden,

temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılan, üzerlerine yüklenmiş olan yükü üzerlerinden indiren ve içine sıkıştıkları bağları çözen bu ümmî peygambere tâbi olan kimselerin payıdır. Bunun için ona iman eden, onu koruyan, ona yardım eden ve kendisiyle birlikte indirilen nûra tâbi olan kimseler kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Ey Muhammed! De ki: "Ey insanlar! Ben, yerin ve göklerin hükümranlığına sahip olan Allah tarafından hepinize gönderilen bir peygamberim. O'ndan başka ilâh yoktur. Hayat veren O'dur. Öldüren de O'dur. Şu halde Allah'a ve O'nun emir ve talimatlarına iman eden gönderilmiş ümmî nebiye iman edin ve ona tâbi olun. Umulur ki doğru yolu bulursunuz."

159-160. Mûsa'nın kavmi içinde hakka göre yol gösteren ve bizzat hakka göre adaleti uygulayan bir topluluk da vardı ve biz, o kavmi on iki kabileye ayırıp müstakil gruplar haline getirmiştik. Kavmi, Mûsa'dan su istediği zaman, kendisine, filân kayaya asânı vur, diye vahyettik. Nitekim o kayadan aniden on iki pınar fışkırıp çıktı ve her grup, kendi su alacağı yeri belirledi. Biz, bulutu üzerlerine gölge yaptık ve kendilerine Men ve Selvâ'yı (kudret helvası ve bıldırcını) indirdik. — Size bahşettiğimiz temiz şeylerden yiyin.— Ancak bundan sonra onlar, yaptıklarıyla bize değil, aksine kendi kendilerine zulmettiler.

161-162. Hatırlayın! Kendilerine: "Şu şehre gidip yerleşin ve oradaki ürünlerden istediğiniz şekilde rızkınızı temin edin Hıttatun Hıttatun[1] diyerek gidin ve şehrin kapısında secde ederek girin. Biz, hatalarınızı affedeceğiz ve tutumları iyi olanlara fazlasıyla lütufta bulunacağız." denilmişti. Ancak onlardan zalim olan kimseler, kendilerine söylenen sözü değiştirdiler. Sonuç olarak biz, zulümlerine ceza olarak gökten üzerlerine azap gönderdik.

163-166. Onlara biraz da deniz kenarında bulunan şehrin halini sor. Hatırlat kendilerine, hani o şehrin sakinleri Sebt (cumartesi) günü ilâhî hükümlere karşı geliyorlardı. Balıklar, Cumartesi günü akın akın yüzeye çıkıp önlerine geliyorlardı, ancak Cumartesi dışındaki günlerde yüzeye çıkmıyorlardı. Bu, emre itaatsizlikleri sebebiyle onları imtihan ettiğimiz için böyle oluyordu. Hatırlat onlara! Hani içlerinden bir grup diğerine: "Allah'ın kendilerini helâk edeceği veya şiddetli azaba çarptıracağı kimselere niçin nasihat ediyorsunuz?" dedikleri zaman, onlar: "Biz, rabbinizin huzurunda mazeretimizi sunmak için ve onlar, Allah'a itaatsizlikten belki de sakınırlar ümidiyle bütün bunları yapıyoruz." diye cevap vermişlerdi. Sonunda onlar, kendilerine hatırlatılmış olan talimatları tamamen unuttukları zaman, biz kötülükten men edenleri kurtardık ve geride kalan bütün zalimleri isyankârlıkları yüzünden şiddetli azap ile yakaladık. Sonra onlar tam bir serkeşlik içerisinde men edildikleri işi yapmaya devam edince, biz de: "Aşağılanmış maymunlar olun." dedik.

167. Hatırla! Rabbin: "Kıyamet gününe kadar en kötü azabı verecek olan kimseleri İsrâîl oğullarına sürekli musallat edeceğim." diye ilân etmişti. Şüphesiz rabbin, hem cezalandırmada hızlıdır, hem

[1] Bkz. 2. Bakara 58

de bağışlayıcı ve merhametlidir.

168-171. Biz, yeryüzünde onları parça parça edip pek çok kavme ayırdık. Onlardan bazıları iyi insanlardı. Bazıları ise bundan farklı. Biz, belki dönerler diye iyi ve kötü hallerle kendilerini imtihana tâbi tuttuk. Nitekim önceki nesillerden sonra ilâhî kitaba vâris olup şu alçak dünyanın faydalarını devşiren ve: "Bağışlanacağımızı umuyoruz." diyen, ancak dünya metaı önlerine gelirse, onu hızla kapıveren beceriksiz kimseler onların yerine halife oldular. Yoksa onlardan Allah adına sadece hak olan sözü söyleyin diye kitap sözü alınmamış mıydı? Nitekim bunlar, kendileri de kitapta yazılı olanı okumuşlardır. Ahiret yurdu sadece Allah'tan korkan kimseler için daha hayırlıdır. Yoksa siz, bu kadarcık şeyi dahi anlamıyor musunuz? Biz, kitaba bağlı olan ve namazı kılmış olan iyi karakterli insanların mükâfatını asla zayi etmeyeceğiz. Onlar hatırlarlar, dağı sallayıp bir şemsiye gibi üzerlerine yaymıştık da sanki dağın, üzerlerine düşeceğini sanmışlardı. O zaman biz, kendilerine: "Size vereceğimiz kitaba sımsıkı sarılın ve onda yazılı olan şeyleri hatırınızdan çıkarmayın. Umulur ki yanlış gidişattan sakınırsınız." demiştik.

172-174. Ey Muhammed! İnsanlara hatırlat. Hani rabbin, Âdem oğullarının bellerinden onların nesillerini çıkardığında ve onları bizzat kendi üzerlerine şahitler kılarak: "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda, onlar da: "Şüphesiz bizim rabbimiz sadece sensin. Buna şahitlik ediyoruz." demişlerdi. Biz, kıyamet gününde: "Biz bu şeyden habersizdik." demeyesiniz veya: "Şirki bizden önce atalarımız başlatmıştı. Biz ise sonradan onların neslinden dünyaya geldik. Şimdi batıl ile iştigal eden kimselerin işledikleri kusurdan dolayı mı bizi helâk ediyorsun?" demeyesiniz diye böyle yaptık. Bak, bu şekilde biz, ayetlerimizi açıkça ortaya koyarız. Bunu, o insanlar dönsünler diye yaparız.

175-179. Ey Muhammed! Kendisine ayetlerimizden ilim verdiğimiz, ancak bunlara bağlı kalmayan, sonunda şeytanın peşine düştüğü ve en nihayet sapıtanlar arasına katılan kişinin durumunu anlat onlara. Eğer biz dileseydik, ona o ayetler vasıtasıyla yücelik bahşederdik. Ancak o yere doğru eğilip kalakaldı ve nefsanî arzularının peşine düştü. Bunun için onun durumu, üzerine saldırdığında dilini sarkıtıp duran, bıraktığında da dilini sarkıtıp duran köpeğe benzedi. İşte ayetlerimizi yalanlayan kimseler de böyledir. Sen, bu kıssaları anlat onlara. Belki tefekkür ederler. Ayetlerimizi yalanlamış ve kendi kendilerine zulmetmiş olan kimselerin misali çok kötü bir misaldir. Sadece Allah'ın hidayet bahşettiği kimse doğru yolu bulur. Allah'ın rehberliğinden mahrum bıraktığı kimse ise başarısız olup hüsrana uğrar. Şu bir hakikattir ki biz, cinlerden ve insanlardan pek çoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, ancak onlarla düşünmezler. Gözleri vardır, ancak onlarla görmezler. Kulakları vardır, ancak onlarla duymazlar. Onlar hayvanlar gibidirler. Belki hayvanlardan da öte. Bunlar gaflete dalmış kimselerdir.

180-183. Allah, güzel isimlere lâyıktır. O'na, o güzel isimlerle yalvarın ve O'na isim vermede doğruluktan sapan kimse-

leri bırakın. Onlar, yaptıklarının karşılığını mutlaka göreceklerdir. Yarattıklarımız içinde hakka göre yol gösteren ve hakka göre adaleti uygulayan bir topluluk da vardır. Ayetlerimizi yalanlamış olan kimselere gelince, kendilerini tedricen öyle bir yoldan felâkete sürükleyeceğiz ki haberleri bile olmayacaktır. Ben, onlara mühlet veriyorum. Tuzağım çok sağlamdır.

184-186. O insanlar, hiç düşünmediler mi yoksa? Arkadaşları üzerinde cinlerin hiçbir etkisi yoktur. O, (kötü son gelmeden önce) açıkça ikaz eden bir uyarıcıdır. Onlar, göğün ve yerin düzeni üzerinde hiç düşünmediler mi? Allah'ın yarattığı herhangi bir şeye gözlerini açıp da hiç bakmadılar mı? Onlar, yaşam müddetlerinin sona doğru yaklaşmış olabileceğini de mi hiç düşünmediler? Nihayet peygamberin bu uyarısından sonra onların iman edecekleri her hangi bir şey olabilir mi?... Allah'ın rehberlikten mahrum bıraktığı kimse için herhangi bir rehber yoktur. Allah, onları isyankârlıkları içinde yalpalar bir halde bırakır.

187-188. O insanlar, sana: "O kıyamet saati ne zaman gelecektir?" diye sorarlar. De ki: "Onun ilmi bizzat rabbimin katındadır. Onu tam vaktinde ortaya çıkaracak olan O'dur. Göklerde ve yerde o an çok çetin bir an olacaktır. O üzerinize aniden gelecektir." Onlar, sanki sen onun izini sürüyormuşsun gibi, kıyametle ilgili soru sorarlar. De ki: "Onun ilmi sadece Allah katındadır. Ancak çoğu kimse bu hakikatten habersizdir." Ey Muhammed! Onlara de ki: "Ben, kendi zatım için bir fayda ve zarar yetkisine sahip değilim. Bizzat Allah'ın dilediği şey olur. Eğer ben, gaybı bilseydim, kendim için pek çok fayda elde ederdim ve bana asla bir zarar gelmezdi. Ben, sözüme iman eden kimseler için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeleyiciyim."

189-198. Sizi tek bir nefisten yaratan ve kendisiyle huzur bulması için onun cinsinden eşini var eden bizzat Allah'tır. Sonra erkek, kadını sarıp örtünce, kadın alıp gezdirdiği hafifçe bir yük yüklendi. Sonra o ağırlaşınca, ikisi birden rableri olan Allah'a: "Eğer bize salih bir çocuk verdiysen, sana şükredeceğiz." diye dua ettiler. Ancak Allah, kendilerine sapasağlam bir çocuk verdiği zaman, onlar Allah'ın bu bahşiş ve inayetine başkalarını ortak koşmaya başladılar. Allah, o insanların söyledikleri müşriklere has sözlerden yücedir. Onlar ne ahmak kimselerdir ki hiçbir şey yaratmayan, aksine kendileri yaratılan, ne onlara yardım edebilen, ne de kendi kendilerine yardım etmeye gücü yeten şeyleri Allah'a ortak koşuyorlar. Onları doğru yola çağırırsanız, arkanızdan gelmezler. Onları davet etseniz de sessiz kalsanız da sizin için birdir. Allah'ı bırakıp kendilerine yalvardığınız kimseler sizin gibi kullardır. Eğer onlar hakkındaki düşünceleriniz doğru ise, kendilerine dua edip de bakın bakalım, duanıza cevap veriyorlar mı? Onların yürüyecek ayakları var mı? Tutacak elleri var mı? Görecek gözleri var mı? Duyacak kulakları var mı? Ey Muhammed! Onlara de ki: "Çağırın koştuğunuz ortakları. Sonra hep birlikte bana tuzak kurun ve bana asla fırsat vermeyin. Benim koruyucum ve yardımcım bu kitabı indirmiş olan ve iyileri koruyan Allah'tır. Bunun aksine Allah'ı bırakıp da yalvardığınız şeyler ne size, ne de kendi kendile-

rine yardım edebilirler. Aksine doğru yola gelmeleri için kendilerini çağırsanız da sözlerinizi işitmezler. Görünüşte size doğru baktıklarını sanırsınız. Ancak gerçekte onlar, hiçbir şeyi görmezler.

199-202. Ey Muhammed! Yumuşak ve bağışlayıcı ol. İyiliği telkin et ve cahillerle çekişme. Eğer bir an gelip de şeytan seni kışkırtırsa, Allah'a sığın. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Gerçekte muttakî olan kimseler, şeytanın etkisiyle kötü bir düşünceye kapılırlarsa, hemen kendilerine gelirler ve kendileri için doğru olan yolun hangisi olduğunu açıkça görmeye başlarlar. Şeytanların yoldaşlarına gelince, şeytanlar, onları kendi sapık yollarına doğru çekerler ve onları saptırmak için ellerinden geleni yaparlar.

203-204. Ey Muhammed! Sen, o insanların önünde bir mucize ortaya koymadığın zaman: "Sen, kendin için bir mucize niçin seçmedin?" derler. Onlara de ki: "Ben, sadece rabbimin bana göndermiş olduğu vahye tâbi olmaktayım. Bunlar, rabbiniz tarafından gönderilen basiret ışıklarıdır, onu kabul eden kimseler için hidayet ve rahmettir. Önünüzde Kur'ân okunduğu zaman, onu dikkatlice dinleyin ve sessiz olun. Belki size de rahmet edilir."

205-206. Ey Muhammed! Rabbini sabah akşam, hem içinden gözü yaşlı bir şekilde ve korkuyla, hem de dilinle kısık bir sesle an. Gaflete düşenlerden olma. Rabbinin huzurunda yakınlık makamına sahip olan melekler, büyüklük gururuna kapılıp da rablerine ibadetten asla yüz çevirmezler. O'nu tesbih ederler ve O'nun önünde secde ederler.

8. ENFÂL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Sana enfâl/ganimet ile ilgili sorarlar. De ki: "Bu ganimet, Allah'ın ve resulünündür. Şu halde siz Allah'tan korkun, birbirinizle olan ilişkilerinizi düzeltin ve eğer mü'min iseniz, Allah'a ve resulüne itaat edin." Gerçek iman ehli, Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, Allah'ın ayetleri önlerinde okunduğu zaman imanları artan, rablerine güvenen, namazı kılan ve kendilerine verdiğimiz şeylerden (yolumuzda) infak eden kimselerdir. İşte böyle kimseler hakikî mü'minlerdir. Onlar için rableri katında büyük dereceler vardır, kusurlardan bağışlanma vardır, bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam vardır. Rabbin, hak ile seni evinden çıkardığında, bu durum nasıl ki mü'minlerden bir grubun hoşuna gitmediyse (bu ganimet malı uygulamasında da aynı durum ortaya çıkmaktadır.) Onlar, apaçık bir şekilde ortaya çıkmış olmasına rağmen hak olan bu uygulamada seninle münakaşa ediyorlar. Onlar, sanki göz göre göre ölüme doğru sürükleniyor gibiydiler.

7-8. Hatırlayın o anı! Allah, iki gruptan biri sizin olacak diye söz verdiğinde, siz zayıf olan grubu istiyordunuz. Ancak Allah, suçluların hoşuna gitmese de hakkın hak olarak kalması, batılın da batıl olarak kalması için sözleriyle hakkı ispatlamak ve kâfirlerin kökünü kazımak istiyordu[1].

[1] Bundan, o vakit nasıl bir durumla karşı karşıya kalınmış olduğu anlaşılmaktadır. Sûrenin önsözünde de belirttiğimiz gibi, Kureyş ordusunun harekete geçmesiyle aslında İslâmî hareket ile cahiliyye nizamından hangisinin Arabistan'da hayatta kalacağı sorusu gündeme gelmişti. Eğer Müslümanlar o vakit

9-10. Yine rabbinize yalvardığınız o ânı hatırlayın. Cevaben O: "Ben, size yardım için birbiri arkasına bin melek gönderiyorum." buyurdu. Allah, bunları müjde olsun ve kalpleriniz onunla mutmain olsun diye size anlattı. Nitekim yardım, her ne zaman olursa olsun, yalnızca Allah tarafından gelir. Şüphesiz Allah üstündür ve hikmet sahibidir.

11. Allah'ın kendi katından üzerinize uyuklama şeklinde bir güven ve korkusuzluk keyfiyetini hakim kıldığı, sizi temizlemek, şeytanın üzerinize atmış olduğu pisliği sizden gidermek, sizleri cesaretlendirmek ve kendisi vasıtasıyla adımlarınızı sabit kılmak için gökten üzerinize yağmur yağdırdığı o ânı da hatırlayın.

12-14. Yine hatırla! Rabbin meleklere: "Ben sizinle birlikteyim. Siz, iman ehlinin adımlarını sabit tutun. Ben, o kâfirlerin kalplerine şimdi korku salarım. Şu halde siz, onların boyunlarına vurun ve her bir uzvunu yaralayın." diye vahyediyordu. Çünkü o insanlar Allah'a ve resulüne karşı gelmişlerdi. Nitekim Allah, kendisine ve resulüne karşı gelen kimseye asla müsamaha göstermez, şiddetli ceza verir... İşte bu sizin cezanızdır. Şimdi onun tadına bakın ve hakkı inkâr edenler için cehennem azabının olduğunu bilin.

15-16. Ey iman etmiş olanlar! Ordu halinde kâfirlerle karşılaştığınız zaman, muharebe esnasında sırtınızı dönüp kaçmayın. Savaş hilesi olarak veya bir başka orduyla birleşmek için böyle yapması hariç bu esnada sırtını dönen kişi Allah'ın gazabına yakalanacak ve varacağı yer cehennem olacaktır. Nitekim orası çok kötü bir dönüş yeridir.

17-19. Gerçek şu ki onları siz öldürmediniz. Aksine onları Allah öldürdü. Ve Ey Muhammed! Sen atmadın. Bilâkis Allah attı. (Bu işte mü'minlerin elinin kullanılmasının sebebi) Allah'ın onları en güzel bir imtihandan başarıyla geçirmek istemesiydi. Şüphesiz Allah, işitir ve bilir. Bu, sizinle olan muameledir. Kâfirlere gelince, Allah, onların tuzaklarını zayıflatacaktır. (O kâfirlere de ki): "Eğer karar istiyor idiyseniz, alın işte karar önünüze geldi[1]. Şimdi vazgeçerseniz, sizin için daha hayırlıdır. Aksi takdirde aynı ahmaklığı tekrarlayacak olursanız, biz de aynı cezayı tekrarlayacağız. Nitekim ne kadar çok olursa olsun, topluluğunuz işinize yaramayacaktır. Allah mü'minlerle beraberdir."

20-23. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a ve resulüne itaat edin ve emri işittikten sonra ona karşı çıkmayın. İşitmedikleri halde işittik diyen kimseler gibi olmayın. Şüphesiz Allah katında canlıların en kötüsü aklını kullanmayan sağır ve dilsiz kimselerdir. Eğer Allah, onlarda en ufak bir iyilik olduğunu bilseydi, kendilerine

muharebe için kahramanca ortaya çıkmasalardı, İslâmî hareketin yaşaması için fırsat kalmayacaktı. Bunun aksine Müslümanların harekete geçmeleri ve daha ilk etkili saldırıda Kureyş'in gücüne ağır bir darbe indirmeleriyle İslâmî hareket adımını sağlamlaştırma fırsatı buldu. Nitekim daha sonra cahiliyye nizamı, İslâmî hareketle olan mücadelesinde sürekli olarak yenilgiye uğradı.

[1] Müşrikler Mekke'den yola çıkarlarken, Kâbe'nin örtüsüne sarılıp: *"Allah'ım iki gruptan daha iyi olanı muzaffer kıl."* diye dua etmişlerdi. Ayrıca Ebu Cehil: *"Allah'ım içimizden hak üzere olanı muzaffer kıl, zulüm üzere olanı da rezil et."* diye özel olarak dua etmişti. Nitekim Allah Tealâ, onların ağızlarıyla etmiş oldukları duaları harfiyen gerçekleştirdi ve karar vererek iki taraftan kimin iyi ve hak üzere olduğunu gösterdi.

mutlaka duyma gücü verirdi. (Ancak Allah içlerinde iyilik olmaksızın) kendilerine işittirseydi, onlar ilgisiz bir şekilde yüz çevirirlerdi.

24-29. Ey iman etmiş olanlar! Resul, sizi hayat veren şeye çağırdığı zaman, Allah'ın ve resulünün davetine icabet edin ve bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer. Nihayet O'na döndürülüp toplanacaksınız. İçinizden sadece günah işlemiş olan kimseleri kapsamakla sınırlı kalmayacak olan fitne belâsından sakının ve bilin ki Allah, şiddetli cezalandırır. Hatırlayın! Siz sayıca az idiniz, yeryüzünde güçsüz görülüyordunuz ve insanların sizi yok etmesinden korkuyordunuz. Sonra Allah, size sığınacak yer verdi. Yardımıyla elinizi güçlendirdi ve belki şükredersiniz diye size güzel rızık verdi. Ey iman etmiş olanlar! Kasten Allah'a ve resulüne hıyanet etmeyin. Emanetlerinize vefasızlık etmeyin ve bilin ki mallarınız ve çocuklarınız gerçekte birer imtihan aracıdır. Mükâfat olarak vermek için Allah'ın yanında çok şey vardır. Ey iman etmiş olanlar! Eğer takva yolunu seçerseniz, Allah size mihenk taşını verecek, günahlarınızı sizden giderecek ve kusurlarınızı bağışlayacaktır. Allah gayet lütufkârdır.

30-37. Hakkı inkâr edenlerin seni hapsetmek, öldürmek veya sürgüne göndermek için aleyhine tuzak kurmaya çalıştıkları o ân da hatırlanmaya değerdir. Onlar, kendi tuzaklarını kurarlarken, Allah da kendi tuzağını kuruyordu. Nitekim Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır. Kendilerine ayetlerimiz okunduğu zaman: "Evet, duyduk. İstersek, bunun gibi sözleri biz de söyleyebiliriz. Bunlar, önceden beri insanların söyleye geldikleri eski hikâyelerdir." derlerdi. Yine hatırlarsın, onlar: "Ey Allah'ım! Eğer bu senin tarafından bir hak ise, üzerimize gökten taş yağdır veya bize acıklı bir azap getir." demişlerdi. Sen aralarında bulunuyor iken, Allah onlara azap edici değildi. Ayrıca insanlar istiğfar ederlerken onlara azap göndermek Allah'ın kanunu değildir. Şimdi ise onlar, Mescid-i Haram'ın yolunu kapatırlarken, Allah üzerlerine niçin azap indirmesin ki? Halbuki onlar o mescidin yasal mütevellileri değildirler. Onun yasal mütevellileri sadece takva ehli olabilir. Fakat çoğu kimse, bu hususu bilmez. O insanların Beytullah yanındaki namazları, ıslık çalmak ve el çırpmaktan başka nedir ki? Öyleyse hakkı inkâr etmenizin cezası olarak şimdi bu azabı tadın bakalım. Hakkı inkâr etmiş olan kimseler, Allah yolundan men etmek için mallarını sarf ediyorlar ve ileride daha da sarf edecekler. Ancak sonunda bu çabaları kendileri için pişmanlık sebebi olacaktır. Nihayet onlar yenileceklerdir. Sonra Allah, pisi temizden eleyip ayırmak, her türlü pisliği birleştirip bir araya getirmek, sonra da o pislik yığınını cehenneme atmak için o kâfirler kuşatılıp cehenneme doğru götürüleceklerdir. Asıl iflas eden kimseler işte bunlardır.

38. Ey Muhammed! O kâfirlere şimdi vazgeçerlerse, bundan önce olanların bağışlanacağını söyle. Ancak onlar önceki tutumlarını tekrarlayacak olurlarsa, geçmiş kavimlerin başına nelerin geldiği herkese malumdur.

39-40. Ey iman etmiş olanlar! Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah için oluncaya kadar o kâfirlerle savaşın.

Sonra eğer onlar, fitneden vazgeçerlerse, Allah onların amellerini görmektedir. Eğer onlar, kabul etmezlerse, bilin ki Allah sizin mevlanızdır. O, en güzel hâmi ve en güzel yardımcıdır.

41. Bilmelisiniz ki ele geçirdiğiniz ganimet malının beşte biri Allah'a, resulüne, akrabalara, yetimlere, fakirlere ve yolculara aittir. Eğer Allah'a ve karar günü yani (Bedir'de) iki ordunun karşılaştıkları gün kulumuza indirmiş olduğumuz şeye iman ettiyseniz, bu payı isteyerek verin. Allah, her şeye kadirdir.

42. Hatırlayın! Siz vadinin bu tarafında idiniz, onlar da öbür tarafında kamp kurmuşlardı. Kafile ise sizden aşağıda kıyı tarafındaydı. Eğer onlar ile herhangi bir yerde yapacağınız savaş daha önceden aranızda kararlaştırılmış olsaydı, bu durumda siz mutlaka kaçınırdınız. Ancak karşılaşılan durum, helâk olacakların açık delillerle helâk olması ve kurtulacakların da açık delillerle kurtulması için Allah'ın karar vermiş olduğu şeyi ortaya çıkarmasından başka bir şey değildi. Allah, kesinlikle işitir ve bilir.

43. Hatırla ey Muhammed! Allah, onların sayısını rüyanda sana az gösteriyordu. Allah, sayılarını sana fazla gösterseydi, sizler cesaretinizi yitirir ve savaş hususunda tartışmaya başlardınız. Ancak Allah, sizi bundan kurtardı. Şüphesiz Allah, sinelerin halini dahi bilir.

44. Hatırlayın! Allah, olacak olan şeyi ortaya çıkarmak için savaş anında sizin gözünüze düşmanı, düşmanın gözüne de sizi sayıca az göstermişti. Nihayet bütün işler bizzat Allah'a döner.

45-47. Ey iman etmiş olanlar! Bir toplulukla savaşa girdiğiniz zaman, ayağınızı sabit tutun ve Allah'ı çokça anın. Umulur ki başarılı olursunuz. Allah'a ve resulüne itaat edin ve aranızda çekişmeyin. Aksi halde içinizde zayıflık meydana gelecek ve kendinize olan güveninizi yitireceksiniz. Sabırlı olun. Allah kesinlikle sabredenlerle beraberdir. Evlerinden mağrur bir şekilde ve insanlara gösteriş yapmak için çıkan ve işi Allah yolundan men etmek olan kimseler gibi davranmayın. Allah, onların yaptıklarını kuşatmıştır.

48-54. Şeytanın, yaptıklarını gözlerine güzel gösterdiği ve: "Bugün sizi kimse mağlup edemez. Ben sizinle beraberim." dediği, ancak iki topluluk karşı karşıya gelince, topukları üzerine gerisin geriye döndüğü ve: "Ben sizden uzağım. Ben, sizin görmediğiniz şeyi görüyorum. Ben, Allah'tan korkuyorum. Zira O, çok şiddetli cezalandırır." demeye başladığı, münafıkların ve kalplerinde hastalık olan kimselerin de: "Dinleri bu insanları çılgınlığa sevk etmiş." dedikleri o zamanı düşünün biraz. Halbuki bir kimse Allah'a güvenirse, Allah kesinlikle üstündür ve hikmet sahibidir. Melekler, öldürülmüş olan kâfirlerin ruhlarını alırlarken, o hali keşke görebilseydin. Melekler, onların yüzlerine ve arkalarına vuruyorlar ve: "Şimdi yanma cezasını çekin bakalım. Bu, ellerinizin önceden yapıp hazırladığı şeylere bir karşılıktır. Yoksa Allah, kullarına zulmetmez." diyorlardı. Maruz kaldıkları bu muamele Firavun ailesi ve onlardan önceki insanların maruz kaldıkları muamele gibiydi. Yani onlar, Allah'ın ayetlerini inkâr ettiler. Allah da günahlarından dolayı onları yakaladı. Allah güç sahibidir ve çok şiddetli cezalandırır. Bu, Allah'ın bir kavme bahşettiği nimeti, o kavim

kendi tutumunu değiştirmediği sürece değiştirmeyeceği yönündeki sünnetine göre oldu. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Firavun ailesi ve onlardan önceki kavimlerin başlarına gelenler işte bu kanuna göre olmuştu. Onlar, rablerinin ayetlerini yalanladılar. Biz de o zaman günahlarına ceza olarak onları helâk ettik ve Firavun ailesini boğduk. Onların hepsi de zalim kimselerdi.

55-59. Allah'a göre yeryüzünde yürüyen mahlukatın en kötüsü şüphesiz hakkı inkâr etmiş, sonra da onu hiçbir şekilde kabul etmeyecek olan kimselerdir. Onlardan da (özellikle) kendileriyle ahitleştiğinde her fırsatta ahitlerini bozan ve Allah'tan hiç korkmayan kimseler. Şu halde savaşta bu insanlarla karşılaşırsan, onlara öyle bir ceza ver ki kendilerinden sonra böyle davranmaya yeltenen kimseler korkuya kapılsınlar. Umulur ki onlar, sözlerinde durmayanların bu akıbetinden ders alırlar. Bir kavmin hıyanet edeceğinden endişe duyarsan, o kavmin antlaşmasını açıkça önlerine fırlat. Allah, hainleri kesinlikle sevmez. Hakkı inkâr edenler kazandıklarını sanmasınlar. Onlar, bizi asla yenemezler.

60. Kendisi vasıtasıyla Allah'ın düşmanlarını, kendi düşmanlarınızı ve Allah'ın bilip de sizin bilmediğiniz diğer düşmanları korkutmanız için onlara karşı gücünüzün yettiği ölçüde en fazla kuvvet ve hazır bekleyen atlar bulundurun. Allah yolunda infak edeceklerinizin karşılığı size tam olarak döndürülecek ve asla zulme uğramayacaksınız.

61-64. Ey Muhammed! Eğer düşman barışa meylederse, sen de buna hazır ol ve Allah'a güven. Allah, şüphesiz her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Eğer onlar aldatma niyeti taşıyorlarsa, Allah senin için kâfidir. Kendi yardımıyla ve mü'minler vasıtasıyla seni destekleyen ve mü'minlerin kalplerini birbirine bağlayan bizzat O'dur. Sen, yeryüzünün bütün zenginliğini de harcasan, o insanların kalplerini birleştiremezdin. Ancak o insanların kalplerini birleştiren bizzat Allah'tır. Allah kesinlikle üstündür ve hikmet sahibidir. Ey Muhammed! Senin için ve sana tâbi olan iman ehli için Allah kâfidir.

65-66. Ey Muhammed! Mü'minleri savaşa teşvik et. İçinizde sabreden yirmi kişi olursa, iki yüz kişiye galip gelecektir. Eğer sabreden yüz kişi olursa, hak inkârcılarından bin kişiye galip gelecektir. Çünkü o inkârcılar anlayışsız kimselerdir. Evet Allah, şimdi yükünüzü hafifletti ve sizde halâ zayıflık olduğunu bildi. Şu halde içinizden sabreden yüz kişi, iki yüz kişiye ve sabreden bin kişi iki bin kişiye Allah'ın emriyle galip gelecektir. Nitekim Allah sabreden kimselerle beraberdir.

67-69. Yeryüzünde düşmanları iyice ezmedikçe, yanında esir bulundurması hiçbir peygambere yakışmaz[1]. Siz insan-

[1] Tevil ehlinin bu ayeti tefsir ederken beyan ettiği rivayetler şunlardır: Bedir savaşında Kureyş ordusundan ele geçirilen kişilere ne yapılacağı hususunda daha sonra istişare edilmişti. Hz. Ebu Bekir, fidye alınarak serbest bırakılmalarını söyledi. Hz. Ömer ise öldürülsünler diye fikir beyan etti. Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir'in görüşünü kabul etti ve fidye alınmasına karar verildi. Bunun üzerine Allah Tealâ, uyarı niteliğinde bu ayetleri inzal etti. Ancak müfessirler, ayetin: *"Eğer Allah'ın yazısı önceden yazılmamış olsaydı."* cümlesini makul bir şekilde yorumlayamamışlardır. Onlar, bundan kastın takdir-i ilahî olduğunu veya Allah Tealâ'nın müslümanlar için ganimetleri helal kılmayı önceden kararlaştırması olduğunu söylüyorlar. Ancak yasa içeren (emredici)

lar, dünya menfaatini istiyorsunuz. Halbuki Allah'ın nazarında ahiret vardır. Allah üstündür ve hikmet sahibidir. Eğer Allah'ın yazısı önceden yazılmamış olsaydı, aldıklarınıza karşılık ceza olarak büyük bir azaba çarptırılırdınız. Şu halde elde ettiğiniz ganimet malını yiyin. Zira o helâl ve temizdir. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

70-71. Ey nebî! Elinizdeki esirlere de ki: "Eğer Allah, kalplerinizde biraz iyilik olduğunu bilirse, sizden alınmış olanı size fazlasıyla verecek ve günahlarınızı bağışlayacaktır. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir." Fakat onlar sana hıyanet etmek niyetinde iseler, bundan önce Allah'a karşı da hıyanet etmişlerdir. Nitekim Allah, bunun cezasını kendilerine verdi ki onlar senin eline geçti. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir.

72-73. İman edip hicret etmiş, Allah yolunda mallarını sarf edip canlarını vermiş ve hicret edenlere yer verip onlara yardım etmiş olan kimseler gerçekte birbirlerinin velîsidirler. İman etmiş olup da daru'l-islam'a hicret etmemiş olan kimselere gelince, hicret edip gelmedikçe, onlarla sizin hiçbir velayet bağınız yoktur. Elbette onlar, din hususunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olan kavmin hilâfına olmamak kaydıyla kendilerine yardım etmek üzerinize farzdır. Allah, yaptıklarınızı görmektedir. Hakkı inkâr eden kimseler, birbirlerini himaye ederler. Eğer siz de böyle yapmayacak olursanız, yeryüzünde fitne ve büyük fesat çıkacaktır.

74-75. İman etmiş, Allah yolunda evini barkını terk etmiş, cihad etmiş, onları barındırmış ve yardım etmiş olan kimseler hakikî mü'minlerdir. Onlar için günahlardan bağışlanma vardır, bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam vardır. Nitekim sonradan iman etmiş ve

---

bir vahiy vasıtasıyla herhangi bir şeye izin verilmedikçe, o şeyi almanın caiz olamayacağı hususu açıktır. Şu halde Hz. Peygamber de dahil olmak üzere bütün müslümanlar bu yoruma göre günahkâr sayılmaktadırlar. Ancak ahad haberlere güvenerek böyle bir yorumu kabul etmek oldukça zordur. Bana göre bu ayetin doğru tefsîri şöyledir: Bedir savaşından önce Muhammed Sûresi'nde savaş ile ilgili verilen ilk talimatlarda: *"Şu halde o kâfirlerle karşı karşıya geldiğiniz zaman, yapacağınız ilk iş boyunlarını vurmaktır. Öyle ki orilan iyice ezdiğiniz zaman, esirleri sıkıca bağlayın. Bundan sonra savaş sona erinceye kadar iyilik yapmakta veya fidye almakta serbestsiniz."* buyrulmuştur. Bu ayette savaş esirlerinden fidye alınmasına izin verilmişti. Ancak bununla birlikte önce düşmanın gücünün iyice kırılması, daha sonra esir alınması şart koşulmuştu. Bu emre göre müslümanların Bedir'de edinmiş oldukları tutsaklar ve ondan sonra almış oldukları fidye izne göre gerçekleşmişti. Ancak yapılan yanlışlık şu idi: Düşmanın gücünün iyice kırılması yönündeki öncelikli şart yerine getirilmemiş ve hata edilmişti. Savaşta Kureyş ordusu kaçmaya başlayınca, müslümanların büyük bir grubu ganimet toplamaya ve kâfirleri yakalayarak bağlamaya dalmış, ancak çok az bir kısmı düşmanların uzaklara kadar takip etmişlerdi. Halbuki müslümanlar, bütün güçleriyle onları takip etselerdi, Kureyş'in gücü daha o günden sona ermiş olurdu. İşte bunun üzerine Allah Tealâ, ikaz etmektedir ve bu ikaz Hz. Peygambere yönelik değil, aksine müslümanlara yönelik bir ikazdır. Emrin maksadı şudur: *"Siz, henüz peygamberin misyonunu iyice anlamamışsınız. Peygamberin asıl görevi, fidye alıp ganimet toplayarak hazineyi doldurmak değildir. Aksine onun ideali ile doğrudan alakalı olan şey, sadece küfrün gücünün kırılmasıdır. Ancak sizler, sürekli olarak dünya malına tamah etmektesiniz. Önce, düşmanın asıl gücü yerine kafileye saldırmak istediniz. Sonra da ganimet malı üzerinde münakaşaya daldınız. Eğer biz, daha önce fidye alınmasına izin vermemiş olsaydık, bundan ötürü sizi şiddetle cezalandırırdık. Velhasıl aldığınız şeyleri artık yiyin. Ancak gelecekte Allah'ın hoşlanmadığı böylesi tavırlardan sakının."*

hicret ederek gelmiş olan ve sizinle birlikte cihad etmeye başlayan kimseler de sizdendir. Ancak Allah'ın kitabına göre kan bağı olanlar birbirlerine vâris olmaya daha fazla hak sahibidirler[1]. Allah, kesinlikle her şeyi bilir.

9. TEVBE SÛRESİ

1-2. Antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere Allah ve resulü tarafından beraet/hükümsüzlük ilânıdır. Şu halde siz ülkede dört ay daha dolaşın. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı ve Allah'ın hakkı inkâr edenleri rezil edeceğini bilin.

3-4. Allah ve resulü tarafından Hacc-ı Ekber (yani en büyük hac) günü bütün insanlara Allah'ın ve resulünün müşriklerden sorumlu olmadığına dair genel bir ilândır. Şimdi tevbe ederseniz, bizzat sizin için daha hayırlıdır. Eğer yüz çevirirseniz, Allah'ı aciz bırakamayacağınızı iyi bilmelisiniz. Ey nebî! İnkâr edenleri şiddetli azap ile müjdele. Ancak kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonra da ahitlerini tam olarak yerine getirmiş ve size karşı bir başkasına yardım etmemiş olan müşrikler bunun dışındadır. Nitekim böyle kimselere karşı sen de antlaşma müddetince vefa göster. Çünkü Allah, sadece muttakîleri sever.

5-6. Şu halde haram aylar geçince, müşrikleri öldürün. Bulduğunuz yerde onları yakalayın ve kuşatın. Onları gözetlemek için her köşe başında bekleyin. Sonra tevbe eder, namazı kılar ve zekâtı verirlerse, onları bırakın. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Eğer müşriklerden birisi, Allah'ın kelâmını dinlemek için sığınma talebiyle yanına gelmek isterse, Allah'ın kelâmını dinleyinceye kadar kendisine yer göster. Sonra onu güven içinde bulunacağı yere ulaştır. Onlar bilgisiz bir topluluk oldukları için bunu yapmak gerekir.

7-12. O müşriklerle Allah ve resulünün nezdinde bir antlaşma nasıl olabilir ki? —Mescid-i Haram'ın yanında kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz kimseler bunun dışındadır. Onlar size karşı doğru durdukları sürece, siz de onlara karşı doğru durun. Çünkü Allah, muttakîleri sever.— Ancak bunların dışında sizi ele geçirince, sizinle olan muamelede yakınlığı gözetmeyen ve antlaşmanın sorumluluğunu taşımayan diğer müşriklerle bir antlaşma nasıl olabilir ki? Onlar, dilleriyle sizi razı etmeye çalışırlar. Ancak kalpleri inkâr eder. Onların çoğu fasıktır. Onlar, Allah'ın ayetlerine karşılık az bir kıymeti kabul ettiler. Sonra Allah'ın yolunda engel olup dikildiler. Yapmakta oldukları çok kötü bir şeydi. Onlar, bir mü'min ile olan muamelede ne yakınlığı gözetirler, ne de ahde vefa sorumluluğu taşırlar. Onlar her zaman zulmetmişlerdir. Şu halde onlar tevbe eder, namazı kılar ve

[1] Yani miras İslâm kardeşliği esasına göre taksim olmayacaktır. Bu hususlarda İslâmî bağ yerine akrabalık bağı hukukun temeli olacaktır. Bu emir, Hz. Peygamberin: "Sadece müslüman akrabalar birbirlerine varis olacaklardır. Bir müslüman, herhangi bir kâfire ya da bir kâfir herhangi bir müslümana varis olmayacaktır." şeklindeki emriyle de açıklanmaktadır. Ayrıca din kardeşleri birbirleriyle olan muamelelerinde nesep ve evlilik yoluyla meydana gelen akrabalık sebebiyle tahakkuk eden hukuka da sahip olmayacaklardır. Bazı kimseler, Hicretten sonra Hz. Peygamberin Muhacir ile Ensar'ı birbirlerine kardeş etmesi sebebiyle bu din kardeşleri aynı zamanda birbirlerine varis de olacak diye düşünmeye başlamışlardı. İşte bundan ötürü bu ayet nazil olmuştur.

zekâtı verirlerse, sizin din kardeşinizdirler. Biz, bilenler için hükümlerimizi açıklayıveririz. Onlar, söz verdikten sonra tekrar yeminlerini bozarlarsa ve dîninize saldırmaya başlarlarsa, küfrün önderleriyle savaşın. Çünkü onların yeminlerine itibar edilmez. Belki (kılıç zoruyla tekrar) vazgeçerler.

13-16. Siz, verdiği sözü tutmayan, resulü ülkeden çıkarmaya kastetmiş olan ve zulmü başlatan kimselere karşı savaşmayacak mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer mü'min iseniz, Allah kendisinden korkulmaya daha lâyıktır. Onlara karşı savaşın. Allah, sizin elinizle onları cezalandıracak, onları rezil ve rüsva edecek, onlara karşı size yardım edecek, pek çok mü'minin kalbini serinletecek, kalplerindeki ateşi söndürecek ve ayrıca dilediği kimseye, tevbe etmesi için sebepler de yaratacaktır[1]. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir. Yoksa siz insanlar öylesine bırakılacağınızı mı sandınız? Halbuki Allah, içinizden kimlerin kendi yolunda canını verdiğini ve Allah'tan, resulünden ve mü'minlerden başkasını gönül dostu edinmediğini henüz görmedi. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

17-22. Müşrikler, kendi kendilerinin küfürlerine şahitlik ederlerken, Allah'ın mescitlerine mücavir ve hizmetçi olamazlar. Aslında onların bütün amelleri zayi olmuştur. Nitekim onlar cehennemde ebediyyen kalacaklardır. Allah'ın mescitlerini Allah'a ve ahiret gününe iman edenler, namazı kılıp zekâtı verenler ve Allah'ın dışında kimseden korkmayanlar (mücavir ve hizmetçi olup) imar edebilirler. Bizzat bu kimselerden doğru yolda yürümeleri beklenir. Yoksa siz, hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Haram'a mücavir olup hizmet etmeyi, Allah'a ve ahiret gününe iman eden ve Allah yolunda çalışıp çabalayan kimsenin yaptığı işe denk mi saydınız? Allah katında bu ikisi eşit değildir. Allah, zalimlere yol göstermez. Allah katında bizzat iman etmiş, Allah yolunda evini barkını terk etmiş ve canı ve malıyla cihat etmiş olan kimselerin dereceleri daha yüksektir. Başarılı olanlar, işte bu kimselerdir. Rableri onlara rahmetini, hoşnutluğunu ve içinde kendileri için daimi rahatlığın bulunduğu cennetleri müjdeler. Onlar o cennetlerde ebediyyen kalacaklardır. Şüphesiz Allah katında hizmetlerin karşılığını vermek için çok şey vardır.

23-24. Ey iman etmiş olanlar! Eğer küfrü imana tercih ederlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi de kendinize dost edinmeyin. İçinizden onları kendisine dost edinenler zalim olurlar. Ey nebî! De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, kazandığınız mallarınız, kesada uğramasından korktuğunuz ticaretiniz ve hoşlandığınız evleriniz size Allah'tan, resulünden ve O'nun

[1] Bu, ileride gerçekleşmesi imkan dahilinde olan şeye yönelik küçük bir işarettir. Müslümanlar, bu ilan ile birlikte ülkenin kan gölüne döneceğini sanmışlardı. Onların bu yanlış anlayışlarını ortadan kaldırmak için kendilerine ima yoluyla: *"Bu siyaseti izlemekle savaş çıkması ihtimali olduğu gibi, insanların tevbe etmeleri için sebeplerin ortaya çıkması ihtimali de vardır."* diye anlatılmıştır. Ancak bir taraftan müslümanların savaş hazırlıklarına zarar gelmemesi, diğer taraftan bu tehdîdin müşrikler üzerinde caydırıcı etkisini göstermesi için bu husus açık bir şekilde ortaya konmamış, sadece imalı bir geçiş yapılmıştır. Nitekim bu tehdit, onları içinde bulundukları duruma büyük bir ciddiyetle eğilmeye ve nihayet İslâm sistemine katılmaya hazırlamıştır.

yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah kararını önünüze getirinceye kadar bekleyin. Nitekim Allah, fasık kimselere rehberlik etmez."

25-27. Allah, bundan önce bir çok yerde size yardım etmiştir. Daha kısa süre önce Huneyn Gazvesi'nin olduğu gün (O'nun yardımının büyüklüğünü görmüştünüz.) O gün sayı çokluğunuzla gururlanıyordunuz. Ancak o çokluk hiçbir işinize yaramadı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar geldi ve arkanızı dönüp kaçtınız. Sonra Allah, resulüne ve mü'minlere sükûnetini indirdi ve sizin göremediğiniz askerler indirerek hakkı inkâr edenleri cezalandırdı. Nitekim hakkı inkâr eden kimselerin göreceği karşılık işte budur. Yine bu şekilde cezalandırdıktan sonra Allah'ın dilediği kimseye, tevbe etmesi için sebepler yarattığını (da görmüşsünüzdür.) Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

28. Ey iman etmiş olanlar! Müşrikler pistirler. Bunun için onlar bu yıldan sonra Mescid-i Haram'ın yanına yaklaşmasınlar. Eğer fakirlikten korkarsanız, Allah'ın dilerse fazlıyla sizi zenginleştirmesi uzak değildir. Allah, bilir ve hikmet sahibidir.

29-35. Kitap ehlinden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah ve resulünün haram saymış olduğu şeyleri haram saymayan ve hak dîni kendilerine din edinmeyenlere karşı savaşın. Onlara karşı elleriyle cizye verinceye ve küçülünceye kadar savaşın. Yahûdîler: "Uzeyr, Allah'ın oğludur." derler. Hıristiyanlar da: "Mesîh, Allah'ın oğludur." derler. Bunlar, kendilerinden önce küfre düşmüş olan kimselere özenerek ağızlarından çıkardıkları asılsız sözlerdir. Allah kahretsin onları! Nasıl da aldanıyorlar. Onlar, alimlerini, rahiplerini ve aynı şekilde Meryem oğlu Mesîh'i de Allah'ın dışında kendilerine rab edindiler. Halbuki kendisinden başka ibadete lâyık olmayan ve söyledikleri müşriklere has sözlerden münezzeh olan bir tek ilâhtan başkasına kulluk etmeleri kendilerine emredilmemişti. O insanlar, üfürükleriyle Allah'ın nûrunu söndürmek isterler. Ancak her ne kadar kâfirlerin hoşuna gitmese de, Allah nûrunu tamamlamaksızın razı olmayacaktır. Her ne kadar müşriklerin hoşuna gitmese de, hak dîni bütün din türlerine (yani hayat nizamının her alanına ve din türünden bütün sistemlere) hakim ve üstün kılmak için resulünü hidayet ve hak din ile gönderen bizzat Allah'tır. Ey iman etmiş olanlar! O kitap ehlinin alimlerinin ve rahiplerinin çoğu insanların mallarını batıl yollarla yerler ve insanları Allah yolundan alıkorlar. Altın ve gümüş biriktirenleri ve bunları Allah yolunda sarf etmeyenleri acıklı bir azapla müjdele. Bir gün gelecek o altın ve gümüş cehennem ateşine tutulacak, sonra onunla o insanların alınları, böğürleri ve sırtları dağlanacaktır... Kendiniz için topladığınız hazine işte budur. Şimdi biriktirdiğiniz servetin tadına bakın bakalım.

36-37. Gerçek şu ki göğü ve yeri yarattığından beri Allah'ın yazısına göre ayların sayısı sadece on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu, doğru kanundur. Bunun için o dört ayda kendinize zulmetmeyin. Nasıl ki müşrikler size karşı birleşerek savaşıyorlarsa, siz de onlara karşı birleşerek savaşın ve Allah'ın muttakîlerle beraber olduğunu bilin. Erteleme, küfürde daha da ileri gitmektir. O kâfirler bununla saptırılırlar. Onlar, hem

Allah'ın haram kıldığı ayların sayısını tamamlamak, hem de Allah'ın haram kıldığını helâl kılmak için bir yıl bir ayı helâl sayarlar, başka yıl o ayı haram sayarlar... Onların kötü amelleri kendileri için çekici kılınmıştır. Nitekim Allah, hakkı inkâr edenlere yol göstermez.

38-40. Ey iman etmiş olanlar! Size ne oldu ki Allah yolunda çıkmanız söylendiği zaman, yere yapışıp kaldınız. Yoksa siz, ahirete karşılık dünya hayatını mı seçtiniz? Eğer öyleyse, bilmelisiniz ki dünya hayatının bu bütün metaı/serveti ahirette çok az ve değersiz çıkacaktır. Eğer yola çıkmayacak olursanız, Allah sizi acıklı bir azaba çarptıracak, yerinize başka bir topluluğu geçirecek ve siz, Allah'a asla zarar veremeyeceksiniz. O'nun her şeye gücü yeter. Eğer siz, peygambere yardım etmediyseniz, hiç önemli değil. Kâfirler onu çıkardıklarında, o iki kişiden biri iken, her ikisi mağarada iken ve arkadaşına: "Üzülme! Allah bizimle beraberdir." derken Allah ona yardım etmiştir. O zaman Allah, ona kendi katından kalb sükûneti indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle kendisine yardım etti ve kâfirlerin sözünü alçalttı. Nitekim yüce olan bizzat Allah'ın sözüdür. Allah üstündür ve hikmet sahibidir.

41. İster hafif ister ağır, her halükârda yola çıkın ve mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.

42. Ey nebî! Elde edilmesi kolay bir fayda ve hafif bir sefer olsaydı, mutlaka arkana düşerlerdi. Ancak onlara bu yol çok zor geldi. Şimdi onlar, Allah'a yeminler ederek: "Eğer gidebilseydik, kesinlikle sizinle birlikte giderdik." diyeceklerdir. Onlar, kendi kendilerini helâk ediyorlar. Allah, onların yalancı olduğunu iyi bilmektedir.

43-45. Ey nebî! Allah seni affetsin. Onlara niçin izin verdin? Kimin sözüne sadık, kimin yalancı olduğunu anlayıncaya kadar onlara kendiliğinden izin vermemeliydin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimseler, senden canları ve mallarıyla cihad etmekten muaf tutulmalarını istemeyeceklerdir. Allah, muttakîleri iyi bilir. Bunu, Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, kalplerinde şüphe olan ve şüpheleri içinde bocalayıp duran kimseler talep ederler.

46-48. Eğer onların niyetleri gerçekten yola çıkmak olsaydı, bunun için hazırlık yaparlardı. Fakat onların yola çıkacak olmaları zaten Allah'ın hoşuna gitmiyordu. Bunun için onları tembelleştirdi ve: "Oturun oturanlarla birlikte." denildi. Onlar sizinle birlikte yola çıksalardı, içinizde bozgunculuktan başka bir şey yapmazlar, aranızda fitne çıkarmak için çaba harcarlardı. Bununla birlikte topluluğunuz arasında halâ onların sözlerini kulak kabartıp dinleyen kimseler bulunmaktadır. Allah, o zalimleri iyi bilir. O insanlar, bundan önce de fitne çıkarmaya çalışmışlar ve arzuları hilâfına hak gelinceye ve Allah'ın maksadı gerçekleşinceye kadar seni başarısızlığa düşürmek için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır.

49. Onlardan kimisi: "Bana izin ver ve beni fitneye düşürme." der. Dinle, onlar zaten fitneye düşmüş durumdalar. Nitekim cehennem o kâfirleri kuşatmıştır.

50-51. Sana bir iyilik dokunsa, onlar üzülürler. Başına bir belâ gelse, yüz çevirip sevinç içerisinde geri dönerler ve: "İyi

oldu. Biz, önceden işimizi yoluna koymuştuk." derler. Onlara de ki: "Allah'ın bizim için yazdığı hariç bize bir kötülük ya da iyilik asla ulaşmaz. Mevlamız bizzat Allah'tır. Nitekim iman ehli, sadece O'na güvenmelidir."

52. Onlara de ki: "Bizimle ilgili beklemekte olduğunuz şey iki iyiliğin birinden başka nedir ki? Ancak bizim sizinle ilgili beklediğimiz şey ise, Allah'ın sizi ya bizzat ya da bizim elimizle cezalandırmasıdır. Öyleyse artık siz de bekleyin, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz."

53-55. Onlara de ki: "Gönüllü de olsa gönülsüz de olsa, infak ettiğiniz mallar her halükârda kabul edilmeyecektir. Çünkü sizler fasık kimselersiniz." Onların verdiği malların kabul edilmeyişinin tek sebebi, Allah'ı ve resulünü inkâr etmeleri, namaza geldiklerinde üşene üşene gelmeleri ve Allah yolunda istemeye istemeye infak etmeleridir. Onların servetine ve çocuklarının çokluğuna bakıp da aldanma. Allah, bizzat o şeyler vasıtasıyla onları hem dünya hayatında azaba düşürmek istiyor, hem de hakkı inkâr eder bir halde iken canlarını vermelerini istiyor.

56-57. Onlar, Allah'a yemin ederek: "Biz de sizdeniz." derler. Halbuki onlar asla sizden değildirler. Aslında onlar sizden korkan kimselerdir. Onlar, sığınacak bir yer, bir mağara veya sokulacak bir delik bulsalardı, kaçıp oraya gizlenirlerdi.

58-60. Ey nebî! Onlardan bazıları, sadakaların (yani zekat mallarının) taksiminde sana itiraz ederler. Eğer o maldan kendilerine biraz verilirse sevinirler, verilmezse kızmaya başlarlar. Allah'ın ve resulünün verdiğine razı olsalardı ve: "Allah bizim için kâfidir. O, fazlından bize çok şey verecek ve resulü de bize teveccüh edecektir. Biz, nazarımızı sadece Allah'a çevirmişizdir." deselerdi, ne iyi olurdu. Aslında bu sadakalar/zekât malları fakirler, düşkünler, sadaka işiyle görevli olanlar ve kalpleri ısındırılmak istenenler (müellefe-i kulûb) içindir. Keza bunlar, köleleri özgürlüğüne kavuşturmak, borçlulara yardım etmek, Allah yolunda kullanmak ve ihtiyaç içerisindeki yolculara yardım etmek içindir. Allah tarafından bir farizadır. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir.

61. Onlardan bazıları, sözleriyle peygamberi incitirler ve: "O, üzerinde düşünüp anlamaksızın her söze itibar eden birisidir." derler. De ki: "O, sizin iyiliğiniz için böyledir. O, Allah'a iman eder ve iman ehline güvenir. Dahası, içinizden iman sahibi dürüst kimseler için baştan sona rahmettir. Şu halde Allah'ın resulünü inciten kimseler için acıklı bir azap vardır."

62-63. O insanlar, sizi razı etmek için önünüzde yemin ederler. Halbuki onlar mü'min iseler, düşünmeleri gereken husus Allah ve resulünün razı edilmeye daha çok hak sahibi olduğudur. Yoksa onlar, Allah ve resulüne karşı koyanlar için içinde ebediyyen kalacakları cehennem ateşinin olduğunu bilmiyorlar mı? Bu, çok büyük bir rezilliktir.

64-66. O münafıklar, kalplerinde olan sırrı açığa çıkaran bir sûrenin müslümanlara nazil olmasından korkuyorlar. Ey nebî! Onlara de ki: "Alay edin bakalım. İfşa olmasından korktuğunuz şeyi Allah ifşa edecektir." Onlara: "Ne konuşuyordunuz öyle?" diye sorarsan,

hemen: "Biz şakalaşıp eğleniyorduk." diyeceklerdir. Onlara de ki: "Siz, Allah ile, O'nun ayetleriyle ve resulü ile eğlenip dalga mı geçiyordunuz yoksa? Artık hiç özür dilemeyin. Siz, iman ettikten sonra küfre düştünüz. Biz, içinizden bir grubu bağışlasak bile, diğer grubu mutlaka cezalandıracağız. Çünkü onlar suçludurlar."

67-70. Münafik erkekler ve münafik kadınlar birbirlerine benzerler. Kötülüğü emreder, iyilikten men ederler ve ellerini hayırdan çekerler. Bunlar, Allah'ı unuttular. Allah da onları unuttu. O münafiklar, kesinlikle fasıktırlar. Allah, o münafık erkeklere, münafık kadınlara ve kâfirlere içinde ebediyyen kalacakları cehennem ateşini va'detmiştir. Onlar için en uygunu budur. Allah, onlara lânet etmiştir ve onlar için ebedî azap vardır... Sizler de kendinizden öncekilere benziyorsunuz. Onlar, sizden daha güçlü ve sizden daha çok mal ve evlât sahibi idiler. Onlar, dünyada kendi paylarına düşen lezzeti tattılar. Onlar gibi, siz de kendi payınıza düşen lezzeti tattınız. Onlar gibi sizler de tartışmalara girdiniz. Netice itibariyle onların yaptığı her şey dünya ve ahirette zayi oldu. Zarar edip hüsrana uğrayanlar işte onlardır... Bu insanlara kendilerinden öncekilerin tarihi ulaşmadı mı yoksa? Nûh'un kavmi, Âd, Semûd ve İbrâhîm'in kavmi, Medyen halkı ve yerle bir edilen şehirlerin tarihi. Onların resulleri kendilerine apaçık delillerle geldiler. Sonra onlara zulmetmek Allah'ın işi değildi. Fakat onlar, kendi kendilerine zulmediyorlardı.

71-72. Mü'min erkek ve mü'min kadınlar, birbirlerinin dostudurlar. İyiliği emreder, kötülükten de men ederler. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve resulüne itaat ederler. Bunlar, üzerlerine Allah'ın rahmetinin mutlaka ineceği kimselerdir. Allah, kesinlikle her şeye galiptir ve hikmet sahibidir. Allah, o mü'min erkek ve mü'min kadınlara altlarından ırmaklar akan ve içlerinde ebediyyen kalacakları bahçeler vereceğini va'detmiştir. Dâima yemyeşil kalıcı olan o bahçelerde kendileri için temiz meskenler olacak ve hepsinden öte onlar Allah'ın hoşnutluğunu kazanacaklardır. İşte bu, muhteşem bir başarıdır.

73-74. Ey nebî! Kâfirlere ve münafıklara karşı bütün gücünle karşı koy ve onlara karşı sert davran. Nihayet onların varacağı yer cehennemdir ve orası en kötü karar yeridir. Onlar, Allah'a yemin ederek: "Biz, o sözü söylemedik." derler. Halbuki onlar, kâfirlere has olan o sözü kesinlikle söylediler. Onlar müslüman olduktan sonra küfre düştüler ve yapamayacakları şeyi yapmaya kalkıştılar. Onlar, Allah ve resulü fazlıyla kendilerini zenginleştirdi diye öfke duyuyorlar değil mi? Şimdi onlar bu tutumlarından vazgeçerlerse, kendileri için daha hayırlıdır. Eğer vazgeçmezlerse, Allah onları hem dünyada, hem de ahirette acıklı bir azaba çarptıracaktır. Onların yeryüzünde ne bir hâmileri vardır, ne de bir yardımcıları.

75-80. Onlardan bazıları, Allah fazlından bize bahşederse, biz sadaka vereceğiz ve mutlaka salihlerden olacağız diye Allah'a söz vermişlerdi. Ancak Allah, fazlıyla kendilerini zenginleştirdiği zaman, cimrileştiler ve sözlerinden öyle döndüler ki bunu önemsemediler bile. Sonuç olarak Allah'a verdikleri sözden dönme-

leri sebebiyle ve konuşup durdukları yalandan ötürü Allah kendi huzuruna sevk edilecekleri güne kadar peşlerini bırakmayacak olan nifakı kalplerine yerleştirdi. Onlar, Allah'ın kendi gizli sırlarına ve fısıldaşmalarına kadar her şeyi bildiğini ve gaybın tamamından haberdar olduğunu bilmiyorlar mı yoksa? İsteyerek ve gönülden veren iman ehlinin maddi fedakârlıklarını ayıplayan ve sıkıntıya katlanarak verdikleri dışında (Allah yolunda vermek için) yanlarında başka bir şey bulunmayan kimselerle alay eden (cimri zenginleri Allah iyi bilir.) Allah, o alay edenlerle alay eder. Onlar için acıklı bir azap vardır. Ey nebî! Böyle kimseler için bağışlanma dilesen de dilemesen de, yetmiş kez bağışlanmalarını dilesen de, Allah onları asla bağışlamayacaktır. Çünkü onlar, Allah'ı ve resulünü inkâr etmişlerdir. Nitekim Allah, fasık kimselere kurtuluş yolunu göstermez.

81-83. Geride kalmalarına izin verilen kimseler, Allah'ın resulüne yardım etmedikleri ve evde oturdukları için sevindiler ve Allah yolunda can ve mal ile cihat etmek hoşlarına gitmedi. Onlar, insanlara: "Bu şiddetli sıcakta yola çıkmayın." dediler. Onlara de ki: "Cehennem ateşi bundan daha sıcaktır." Keşke onlar bunun bilincinde olsalardı. Artık onların az gülüp çok ağlamaları gerekir. Çünkü kazandıkları kötülüğün karşılığında ağlamaları gerekir. Allah, onların arasına seni geri döndürür ve onlardan bir grup gelecekte cihada çıkmak için senden izin isterse, açıkça de ki: "Artık siz benimle asla gidemezsiniz ve benimle birlikte bir düşmana karşı savaşamazsınız. Siz, daha önce oturmayı seçmiştiniz. Şimdi de evde oturanlarla birlikte oturmaya devam edin."

84-85. Gelecekte onlardan ölen bir kişinin asla ne cenaze namazını kıl, ne de mezarı başında dur. Çünkü onlar, Allah'ı ve resulünü inkâr ettiler ve fasık bir halde iken öldüler. Onların zenginliği ve çocuklarının çokluğu seni aldatmasın. Allah, o mal ve çocuklar vasıtasıyla onları bu dünyada cezalandırmayı ve kâfir bir halde iken can vermelerini istedi.

86-89. Ne zaman Allah'a iman edin ve resulü ile birlikte cihad edin diyen bir sûre nazil olmuşsa, içlerinden bizzat gücü yeten kimselerin senden cihada katılmaktan muaf tutulmalarını istediklerini ve: "Bizi bırakın da oturanlarla birlikte kalalım." dediklerini gördün. Onlar, evde oturan kadınlar arasına katılmayı seçtiler. Bu yüzden kalplerine mühür vuruldu. Bunun için onlar artık hiçbir şey anlamazlar. Bunun aksine resul ve resulle birlikte iman etmiş olan kimseler canları ve mallarıyla cihad ettiler. Artık bütün iyilikler bizzat onlar içindir ve kurtuluşa erenler de bizzat onlardır. Allah, onlar için altlarından ırmaklar akan ve içlerinde ebediyyen kalacakları bahçeler hazırlamıştır. İşte bu, muhteşem bir başarıdır.

90. Bedevî Araplardan da geride kalmalarına izin verilmesi için özür beyan eden pek çok kimse geldi. Bu şekilde Allah'a ve resulüne iman ettiklerine dair yalan ahitte bulunan kimseler oturup kaldılar. O bedevîlerden inkâr yolunu seçmiş olanlar, çok yakında acıklı bir azaba çarptırılacaklardır.

91-93. Zayıf ve hasta olan ve cihada katılmak için yol azığı bulamayan kimseler, Allah'a ve resulüne gönülden vefalı olurlarsa, geride kalmalarında bir beis yok-

tur. Böyle iyi kimseler hakkında itiraza mahal yoktur. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Aynı şekilde yanına gelerek senden kendileri için binek temin edilmesini isteyen ve kendilerine: "Sizin için binek temin edemem." dediğinde, gözleri yaşlı ve kendi imkânlarıyla cihada katılamadıkları için gayet üzgün bir halde mecburen geri dönüp giden kimseler hakkında da itiraza mahal yoktur. Elbette zengin olmalarına rağmen senden cihada katılmaktan muaf tutulmalarını talep eden kimselere itiraz edilir. Onlar, evde oturan kadınlar arasına katılmayı tercih ettiler ve Allah da kalplerini mühürledi. Bunun için onlar, (Allah katında bu tutumlarının nasıl bir netice doğuracağını) bilmezler.

94-96. Dönüp yanlarına geldiğin zaman, onlar türlü türlü bahaneler ileri süreceklerdir. Ancak açıkça de ki: "Bahane bulmayın. Sizin hiçbir sözünüze itibar etmeyeceğiz. Allah, sizlerin durumunu bize anlatmıştır. Artık Allah ve resulü, yaptıklarınızı görecektir. Sonra siz, açık ve gizli her şeyi bilene döndürüleceksiniz ve O, yapmakta olduklarınızı size anlatacaktır." Onlar, geri dönüşünüz üzerine kendilerinden sarf-ı nazar edesiniz diye önünüzde yeminler edeceklerdir. O zaman şüphesiz siz de onlardan sarf-ı nazar edin. Çünkü onlar pisliktirler. Kazandıklarına karşılık olarak elde edecekleri asıl yer cehennemdir. Kendilerinden razı olasınız diye önünüzde yeminler edeceklerdir. Halbuki siz onlardan razı olsanız bile, Allah böylesi fasık kimselerden asla razı olmayacaktır.

97-99. O bedevî Araplar küfür ve nifakta çok katıdırlar. Ayrıca muamelelerinde Allah'ın kendi resulüne indirmiş olduğu dînin sınırlarını tanımama ihtimalleri daha fazladır. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir. O bedevîler arasında Allah yolunda infak ettiğini bir tür ceza olarak gören ve (başınıza bir belâ gelirse, boyunlarına bağlamış olduğunuz o sisteme itaat halkasını boyunlarından söküp atmak için) zamanın aleyhinize dönmesini bekleyen kimseler bulunmaktadır. Halbuki kötülüğün halkası onlara musallat olmuştur. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Yine o bedevîler arasında Allah'a ve ahiret gününe iman eden ve infak ettiklerini Allah katında yakınlaşmaya ve resulden rahmet duası almaya vasıta kılan kimseler de vardır. Onlar, elbette kendileri için yakınlaşma vasıtasıdır ve Allah, onları mutlaka rahmetine dahil edecektir. Şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

100. İmana davete icabet etmede ilk önce öne çıkan Muhacir ve Ensar'dan, keza sonraları samimi bir şekilde onların arkasından gelmiş olanlardan Allah razı oldu. Onlar da Allah'tan razı oldular. Allah, onlar için altlarından ırmaklar akan ve içlerinde ebediyyen kalacakları bahçeler hazırlamıştır. İşte bu, muhteşem bir başarıdır.

101. Etrafınızda yaşayan bedevîler arasında pek çok münafık vardır. Aynı şekilde Medine sakinleri arasında da nifakta ustalaşmış münafıklar bulunmaktadır. Sen, onları bilmezsin. Onları biz biliriz. Kendilerini iki kat azaba çarptıracağımız vakit yakındır. Sonra onlar daha büyük bir azap için geri getirileceklerdir.

102-105. Günahlarını itiraf etmiş olan başka kimseler de vardır. Onların amel-

leri karışıktır. Birazı iyi, birazı kötüdür. Allah'ın onlara tekrar rahmet etmesi uzak değildir. Çünkü Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Ey nebî! Sen, mallarından sadaka alarak onları temizle, onları (iyilik yolunda) ilerlet ve kendileri için rahmet duasında bulun. Çünkü senin duan onlar için rahatlama sebebi olacaktır. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Yoksa bu insanlar, kullarının tevbelerini kabul edenin, sadakalarını makbul kılanın, çok bağışlayıcı ve çok merhametli olanın bizzat Allah olduğunu bilmiyorlar mı? Ey nebî! Onlara de ki: Yapın yapacağınızı. Allah ve resulü ve bütün mü'minler amellerinizin ne olduğunu göreceklerdir. Sonra siz açık ve gizli her şeyi bilene döndürüleceksiniz ve O, yapmakta olduğunuz şeyleri size anlatacaktır."

106. İşleri Allah'ın emrine kalmış olan başka kimseler de vardır. Allah dilerse, onları cezalandırır, dilerse onlara yeniden rahmet eder. Allah, her şeyi bilir ve hikmet sahibidir.

107-110. Hakka davete zarar vermek, içinde (Allah'a kulluk yerine) küfürle iştigal etmek, iman ehlinin arasına düşmanlık sokmak ve (görünüşteki o ibadetgâhı) bundan önce Allah'a ve resulüne karşı savaşmış olanlar için pusu yeri (karargâh) yapmak maksadıyla mescit yapan kimseler de vardır. Onlar: "Niyetimiz iyilikten başka bir şey değildi." diye mutlaka yeminler edeceklerdir. Ancak Allah, onların kesinlikle yalancı olduklarına şahittir. Sen orada asla namaza durma. Ta ilk günden beri takva üzere inşa edilen mescit, namaza durman için daha uygundur. Orada temiz yaşamayı seçen kimseler vardır. Nitekim Allah, temizliği seçenleri sever. Ne dersiniz, binasının temelini Allah korkusu ve Allah rızası üzerine atan insan mı daha hayırlıdır, yoksa binasını altı boş zayıf bir vadinin kenarına diken ve kendisiyle birlikte doğruca cehennem ateşine düşen kişi mi daha hayırlıdır? Allah, böylesi zalim kimselere doğru yolu asla göstermez. Onların dikmiş oldukları bu bina, kalplerinde kuşkunun kökü olarak kalacaktır. O kökün çıkması için kalplerinin paramparça olmasından başka bir yol da yoktur. Allah, son derece iyi bilir ve hikmet sahibidir.

111-112. Gerçek şu ki Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. Onlar, Allah yolunda savaşır, öldürür ve ölürler. Allah, onlara Tevrât'ta, İncîl'de ve Kur'ân'da kesin cennet sözü vermiştir. Allah'tan daha fazla sözüne sadık olan kim vardır? Şu halde Allah ile yapmış olduğunuz bu alışverişi kutlayın. İşte bu, muhteşem bir başarıdır. (Allah ile bu alışverişi yapma şanına) sürekli olarak Allah'a rücu eden, O'na kulluk eden, O'nu öven, O'nun için yeryüzünde dolaşan (veya oruç tutan), O'nun önünde rükû ve secde eden, iyiliği emreden, kötülükten men eden ve Allah'ın sınırlarını koruyan mü'minler lâyıktır. Ey nebî! O mü'minleri müjdele.

113-114. Cehennemlik olduklarını bildikleri halde akrabaları da olsa kâfirler için mağfiret duasında bulunmak peygambere ve iman etmiş olan kimselere yakışmaz. İbrâhîm, babasına vermiş olduğu sözden dolayı onun için mağfiret duasında bulunmuştu. Fakat İbrâhîm, babasının Allah düşmanı olduğunu anlayınca, ondan uzaklaştı. Gerçek şu ki İbrâhîm çok merhametli, muttakî ve sabırlı biriy-

di.

115-116. Kendilerine hidayet ettikten sonra açıkça hangi şeylerden sakınmaları gerektiğini söylemedikçe, insanları tekrar saptırmak Allah'ın tarzı değildir. Allah, gerçekte her şeyi bilir. Şu da bir hakikattir ki yerin ve göklerin saltanatı bizzat Allah'ın elindedir. Hayat ve memat O'nun ihtiyarındadır. Sizi O'ndan kurtarabilecek ne bir hâminiz vardır, ne de bir yardımcınız.

117-118. Allah, peygamberi ve sıkıntı anında peygambere yardım etmiş olan Muhacirleri ve Ensar'ı bağışladı. İçlerinden bazılarının kalpleri eğrilmeye yüz tutmuşken (buna itibar etmeyip peygambere yardım ettikleri için) Allah da onları affetti. Şüphesiz Allah, o insanlara karşı şefkatle ve merhametle muamele eder. Ayrıca Allah, muameleleri ertelenen o üç kişiyi de bağışladı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen kendilerine dar geldiğinde, canları dahi üzerlerine yük olmaya başladığında ve Allah'tan kurtulmak için bizzat O'nun rahmet eteğinden başka sığınacak bir yer olmadığını anladıklarında, Allah kendisine yönelmeleri için onlara rahmetiyle teveccüh etti. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

119-121. Ey iman etmiş olanlar! Allah'tan korkun ve dürüst kimselerin yanında yer alın. Medine sakinlerinin ve civardaki bedevîlerin Allah resulünü bırakıp evde oturmaları ve ona ilgisiz kalıp kendi nefislerinin derdine düşmeleri yakışık almaz. Nitekim Allah yolunda açlık, susuzluk ve bedenî eziyet çekmeleri, hak inkârcılarının hoşuna gitmeyen yolda yürümeleri ve bir düşmandan hakka düşmanlık ettiği için intikam almaları karşılığında onlar için bir salih amel yazılmaması hiç mümkün müdür? Şüphesiz Allah katında iyilerin hakka olan hizmetleri zayi olmaz. Aynı şekilde Allah yolunda az veya çok infak etmek ve (cihad) için bir vadiyi geçmek gibi yaptıkları güzel işler Allah'ın mükâfatlandırması için mutlaka lehlerine yazılır.

122. İman ehlinin tamamının yola çıkması gerekmezdi. Ancak topluluklarının her kesiminden birkaç kişinin çıkıp gelmesi, dînî anlamaları ve geri dönüp kendi bölgelerinin halklarını (gayri İslâmî davranışlardan) sakınmaları için uyarmaları gerekmez miydi?

123-127. Ey iman etmiş olanlar! Yanınızdaki hak inkârcılarına karşı savaşın. Onların sizde bir sertlik olduğunu görmeleri gerekir. Allah'ın muttakîlerle beraber olduğunu bilin. Yeni bir sûre nazil olduğu zaman, onlardan bazıları (alay etmek için müslümanlara): "Söyleyin bakalım, onunla içinizden hanginizin imanı arttı?" diye sorarlar. Gerçekte inen her sûre, iman etmiş olan kimselerin imanında artış sağlamış ve gönülleri onunla şâd olmuştur. Elbette inen her yeni sûre, kalplerine nifak hastalığı yerleşmiş olan kimselerin önceki pisliklerine bir pislik daha eklemiştir. Nitekim onlar ölünceye kadar küfür içinde kalmışlardır. Bu insanlar, her yıl bir veya iki kez bu imtihana tâbi tutulduklarını görmüyorlar mı yoksa? Ancak buna rağmen yine de ne tevbe ediyorlar, ne de ders alıyorlar. Bir sûre nazil olduğu zaman, sakın biri sizi görmesin diye gözleriyle işaretleşirler. Sonra da sessizce kaçıp giderler. Allah, onların kalplerini döndürmüştür. Çünkü onlar anlayışsız kimselerdir.

128-129. Bakın! Size bizzat içinizden bir

resul geldi. Sizin zarar görmeniz ona ağır gelir. O, sizin kurtuluşunuzu ister. O, iman edenlere karşı müşfik ve merhametlidir... Ey nebî! Buna rağmen o insanlar, senden yüz çevirirlerse, kendilerine de ki: "Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben, sadece O'na güvendim. O, büyük arşın rabbidir."

10. YÛNUS SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Elif, Lâm, Râ. Bunlar, ilim ve hikmet ile dolu olan kitabın ayetleridir. Gaflete düşmüş olan kimseleri uyandırması ve iman edenlere kendileri için rableri katında gerçek izzet ve şeref olduğunu müjdelemesi için bizzat içlerinden birisine vahiy göndermiş olmamız insanlara şaşırtıcı mı geldi yoksa? (Bunun üzerine) inkârcılar: "Bu kişi apaçık büyücüdür." dediler.

3. Gerçek şu ki rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra saltanat tahtına kurulup kâinat nizamını yürüten Allah'tır. O'nun izninden sonra şefaat etmesi dışında hiç kimse şefaat edemez. İşte bu, rabbiniz olan Allah'tır. Bunun için siz, O'na kulluk edin. Yoksa kendinize gelmeyecek misiniz?

4. Hepiniz O'na döneceksiniz. Bu, Allah'ın gerçek va'didir. Şüphesiz yaratmayı başlatan O'dur. Sonra iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimselere adaletli şekilde karşılık vermek, inkâr yolunu seçmiş olanların ise kaynar su içmeleri ve hakkı inkâr etmelerinin cezası olarak acıklı azaba çarptırılmaları için onları tekrar yaratacak olan da O'dur.

5-6. Güneşi ışık yapan, aya parlaklık veren, yılların ve tarihlerin hesabını yapabilesiniz diye ayın iniş ve çıkış menzillerini tam olarak tayin eden O'dur. Allah, bütün bunları hak olarak yaratmıştır. O, ilim sahipleri için ayetlerini açarak ortaya koyuyor. Gece ve gündüzün birbiri arkasına gelişinde ve Allah'ın yerde ve göklerde yaratmış olduğu her şeyde (hakkı inkârdan ve yanlış gidişattan) sakınmak isteyen kimseler için kesinlikle işaretler vardır.

7-8. Gerçek şu ki bizimle karşılaşacaklarını ummayan, dünya hayatına razı olup onunla mutmain olmuş olan ve ayetlerimizden gafil olan kimselerin (yanlış inanç ve yanlış tutumları sebebiyle kazandıkları) günahlarına karşılık olarak varacakları son yer cehennem olacaktır.

9-10. Şu da bir hakikattir ki rableri, iman etmiş (yani bu kitapta sunulan sadâkati kabul etmiş) ve salih amel işlemiş olan kimseleri imanları sebebiyle doğru yolda yürütecek, nimet dolu bahçelerde altlarından ırmaklar akacak ve onlar orada: "Ey Allah'ım! Sen münezzehsin." diye seslenecekler. Onların duaları: "Esenlik olsun." olacak ve her konuşmaları: "Bütün övgüler âlemlerin rabbi olan Allah içindir ancak." sözüyle bitecektir.

11-14. Eğer Allah, insanlara karşı kötü muamele etmede onların dünya iyiliğini istemede acele ettikleri gibi aceleci olsaydı, onların amel mühleti çoktan sona erdirilmiş olurdu. (Ancak bizim yolumuz bu değildir.) Bunun için biz, bizimle karşılaşacaklarını ummayan kimselere azgınlıkları içinde yalpalayıp durmaları için mühlet veririz. İnsan öyle bir haldedir ki, sıkıntılı zamanında ayakta, oturarak ve uzanmış bir vaziyette bize yalvarır. Fakat üzerindeki belâyı kaldırdığımız zaman,

sanki sıkıntılı zamanında bize hiç yalvarmamış gibi davranır. Bu şekilde haddi aşanlara yaptıkları süslü kılınmıştır. Ey İnsanlar! Biz, sizden önceki kavimleri zulüm yolunu seçtikleri ve resulleri apaçık delillerle geldikleri halde iman etmedikleri zaman helâk ettik. Bu şekilde biz, suçlu kimselere suçlarının cezasını veririz. Şimdi biz, onlardan sonra nasıl amel edeceğinizi görelim diye yeryüzünde onların yerini size verdik.

15-17. Kendilerine apaçık ayetlerimiz okunduğu zaman bizimle karşılaşacaklarını ummayan kimseler: "Bunun yerine başka bir Kur'ân getir veya onda biraz değişiklik yap." derler. Ey nebî! Onlara de ki: "Kendi tarafımdan onda bir değişiklik yapmak benim işim değildir. Ben, sadece bana gönderilen vahye tabiyim. Eğer rabbimin emrine karşı gelirsem, son derece korkunç bir günün azabından korkarım." Ayrıca de ki: "Eğer Allah'ın dileği bu olsaydı, Kur'ân'ı size asla okumazdım ve Allah da onu size haber vermezdi. Nihayet ben, bundan önce aranızda bir ömür geçirmişim. Yoksa aklınızı kullanmıyor musunuz? Acaba yalan bir söz uydurup Allah'a nispet eden veya Allah'ın gerçek ayetlerini yalan sayandan daha zalim kim vardır? Şüphesiz suçlular asla kurtuluşa eremezler."

18. Bu insanlar, Allah'tan başka kendilerine ne zarar, ne de fayda verebilen şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar, Allah katındaki aracılarımızdır." diyorlar. Ey nebî! Onlara de ki: "Yoksa siz, Allah'ın göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi kendisine haber mi veriyorsunuz?" Allah münezzehtir ve bu insanların koştukları ortaklardan yücedir.

19. Başlangıçta bütün insanlar bir tek ümmet idi. Daha sonra onlar, muhtelif inançlar ve yollar çıkardılar. Eğer rabbin tarafından daha önceden bir söz kararlaştırılmamış olsaydı, ihtilâfa düştükleri şeyde karar verilirdi.

20. Eğer onlar: "Bu peygambere rabbi tarafından bir mucize niçin indirilmedi?" derlerse, kendilerine de ki: "Gaybın maliki ve muhtarı bizzat Allah'tır. Öyleyse bekleyin. Ben de sizinle birlikte beklemekteyim."

21-30. İnsanlar öyle bir haldeler ki belâdan sonra kendilerine rahmet lezzetini tattırdığımız zaman, ayetlerimize karşı hemen bir kurnazlık düşünüp tevile başlarlar. Onlara de ki: "Allah, kurnazlığında sizden daha hızlıdır/kurnazdır. O'nun melekleri bütün hilekârlıklarınızı yazmaktadırlar." Sizi karada ve denizde yürüten bizzat Allah'tır. Nitekim siz, gemilere binip uygun bir rüzgârla huzurlu bir yolculuk yaparken, aniden ters bir rüzgâr eser ve her taraftan dalgalar vurmaya başlar. O anda yolcular, tufana yakalandıklarını anlarlar. O zaman herkes, dînini Allah'a has kılıp: "Eğer bizi bu belâdan kurtarırsan, şükreden kullar olacağız." diye O'na dua eder. Ancak Allah, kendilerini kurtardığı zaman, aynı kimseler haktan tekrar yüz çevirip yeryüzünde isyan etmeye başlarlar. Ey insanlar! Bu isyanınız bizzat kendi aleyhinize olmaktadır. Dünya hayatının lezzeti birkaç günlüktür (tadın bakalım). Sonra bize dönüp geleceksiniz. O zaman yaptıklarınızı size anlatacağız. (Sarhoşluğu içinde mest olup ayetlerimize karşı gaflet gösterdiğiniz) bu dünya hayatı, şuna benzer: Gökten yağmur yağdırdığımız zaman, insanların ve hay-

vanların yedikleri yeryüzü ürünleri o yağmurla iyice sıklaşıp verimli hale gelir. Sonra yeryüzü tam baharını yaşadığı ve tarlalar da süslenmiş bir halde iken ve onların malikleri de artık onlardan faydalanmaya muktedir olduklarını sandıkları bir anda geceleyin veya gündüz vakti aniden emrimiz geldi ve onu sanki dün orada hiçbir şey yokmuş gibi öylece yok edip koyduk. Bu şekilde biz, düşünüp anlayan kimseler için ayetlerimizi açarak ortaya koyarız. (Siz, bu geçici hayatın hilesine aldanıyorsunuz.) Ancak Allah, sizi esenlik yurduna çağırmaktadır. (Hidayet O'nun elindedir.) O, dilediğine doğru yolu gösterir. İyilik yolunu seçmiş olan kimseler için iyilik ve daha fazlası vardır. Onların yüzlerini siyahlık ve zillet kaplamayacaktır. Onlar, içinde dâimî olarak kalacakları cenneti hak etmişlerdir. Kötülüğü kazanmış olan kimseler ise, kötülükleri nasılsa aynı şekilde karşılık göreceklerdir. Onlara zillet musallat olacak ve kendilerini Allah'tan kurtaracak bir kimse de olmayacaktır. Onların yüzlerini sanki üzerlerine gecenin siyah perdesi inmiş gibi karanlık kaplayacaktır. Onlar, içinde ebediyyen kalacakları cehennemi hak etmişlerdir. Hepsini birden (mahkememizde) bir araya getireceğimiz gün şirke düşmüş olan kimselere: "Siz ve koştuğunuz ortaklarınız bekleyin." diyeceğiz. Sonra aralarındaki yabancılık perdesini kaldıracağız ve onların ortakları: "Siz, bize kulluk etmiyordunuz. Sizinle aramızda Allah'ın şahitliği kâfidir (ve Allah şahittir ki siz bize kulluk ettiyseniz bile) biz sizin bu kulluğunuzdan tamamen habersizdik." diyeceklerdir. O zaman herkes yaptığının tadına bakacak, herkes hakikî efendisine döndürülecek ve uydurdukları bütün yalanlar kaybolup gidecektir.

31-33. Onlara: "Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Bu görme ve duyma güçleri kimin yetkisindedir? Ölüden diriyi ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? Bu âlemin nizamını kim yönetiyor?" diye sor. Onlar, mutlaka: "Allah" diyeceklerdir. De ki: "Peki, Allah sizin hakikî rabbiniz iken (hakikatin hilâfına hareket etmekten) çekinmiyor musunuz? Haktan sonra sapıklığın dışında geriye ne kaldı ki? Öyleyse nereye döndürülmüş gidiyorsunuz? (Ey nebî! Bak) Bu şekilde isyan edenler için rabbinin söylemiş olduğu: "Onlar inanmayacaklardır." sözü doğru çıkmıştır.

34. Onlara: "Koştuğunuz ortaklar arasında yaratmayı başlatan ve sonra da onu tekrarlayacak olan biri var mı?" diye sor... De ki: "Yaratmayı başlatan da, onu tekrarlayacak olan da sadece Allah'tır. Öyleyse bu yanlış yola nasıl yönlendiriliyorsunuz?"

35. Onlara: "Koştuğunuz ortaklar arasında hakka doğru rehberlik eden biri var mı?" diye sor. De ki: "Hakka doğru rehberlik eden sadece Allah'tır. Öyleyse söyleyin bakalım, hakka doğru rehberlik eden mi peşinden gidilmeye daha lâyıktır, yoksa kendisine rehberlik edilmedikçe, yol bulamayacak olan mı? Acaba size ne oldu? Nasıl da yanlış kararlar veriyorsunuz?"

36. Gerçek şu ki onların pek çoğu sadece zan ve şüphenin peşinden gidiyorlar. Halbuki şüphe, hakkın gereklerini asla karşılayamaz. Allah, onların yaptıklarını iyi bilir.

37. Bu Kur'ân, Allah'ın vahyi ve talimi olmaksızın yazılan bir şey değildir. Bilâkis

bu, önce gelmiş olanların tasdîki ve el-Kitab'ın (yani bütün semavî kitapların özünün) ayrıntısıdır. Şunda şüphe yok ki bu Kur'ân, kâinatın hükümranı tarafındandır.

38-41. Yoksa o insanlar: "Peygamber bunu kendisi yazdı." mı diyorlar? De ki: "Eğer bu suçlamanızda doğru iseniz, onun benzeri bir sûre yazıp getirin ve bir olan Allah'ı bırakıp çağırabildiğiniz kimseleri yardım için çağırın." Aslında onlar, ilmini kavrayamadıkları ve neticesiyle karşılaşmadıkları şeyi (ölçüp biçmeksizin) yalanladılar. Aynı şekilde kendilerinden önceki kimseler de yalanlamışlardı. Sonra bir görsen, o zalimlerin sonu ne oldu! Onlardan bir kısmı iman edecek, bir kısmı ise iman etmeyecektir. Nitekim rabbin, o bozguncuları iyi bilir. Onlar seni yalanlarlarsa, de ki: "Benim amelim bana, sizin ameliniz sizedir. Benim yaptıklarımdan siz sorumlu değilsiniz. Aynı şekilde sizin yaptıklarınızdan da ben sorumlu değilim."

42-46. Onların pek çoğu senin sözlerini dinlerler. Ancak hiçbir şey anlamasalar, yine de sağır olanlara sen mi duyuracaksın? Onların pek çoğu sana bakarlar. Ancak hiçbir şey görmeseler, yine de kör olanlara yolu sen mi göstereceksin? Gerçek şu ki Allah, insanlara zulmetmez. İnsanlar, kendi kendilerine zulmederler. (Bugün onlar dünya hayatında mest olmuşlardır.) Allah, kendilerini bir araya getirdiği gün (onlar aynı dünya hayatını) sanki bir an tanışmak için durdukları yermiş gibi algılayacaklardır. O zaman Allah ile karşılaşacaklarını yalanlayan kimselerin gerçekten büyük bir zararda oldukları ve asla doğru yolda olmadıkları anlaşılacaktır. Kendilerini korkutmakta olduğumuz kötü neticelerin bir kısmını sana hayatta iken göstersek veya bundan önce seni vefat ettirsek de her hâlükârda onlar bize geleceklerdir. Nitekim Allah, onların yaptıklarına şahittir.

47. Her ümmet için bir peygamber vardır. Sonra bir ümmete peygamberi geldiği zaman, haklarında en adil şekilde karar verilir ve kendilerine zerre kadar zulmedilmez.

48-52. Onlar: "Eğer bu tehdîdiniz doğru ise, ne zaman gerçekleşecektir." derler. De ki: "Ben, kendime dahi ne bir fayda verebilirim, ne de bir zarar. Her şey Allah'ın dileğine dayanmaktadır. Her ümmet için belli bir mühlet vardır. Bu müddet dolduğu zaman, bir an bile olsa ne öne alınır, ne de geciktirilir." Onlara de ki: "Allah'ın azabı gece vakti veya gündüz aniden gelirse, (ne yapabiliriz diye hiç düşündünüz mü?) Öyleyse suçluların istemekte acele ettikleri şey nasıl bir şeydir? Azap üzerinize indiği zaman mı ona iman edeceksiniz?... Şimdi kurtulmak mı istiyorsunuz? Halbuki onun çabucak gelmesini isteyen sizdiniz." Sonra zalimlere: "Şimdi ebedî azabın tadına bakın. Kazandığınız şeyin karşılığı dışında size başka ne karşılık verilebilir ki!" denilecektir.

53-56. Yine onlar: "Söylediğin gerçekten doğru mu?" diye sorarlar. De ki: "Rabbime yemin olsun ki bu tamamen doğrudur ve onun gerçekleşmesini engelleyecek gücünüz de yoktur." Zulmedenlerin yanında yeryüzünün zenginlikleri olsa da, o azaptan kurtulmak için fidye olarak vermek isteyeceklerdir. O insanlar azabı gördükleri zaman, içten içe pişmanlık

duyacaklardır. Ancak aralarında en adil şekilde karar verilecek ve kendilerine asla zulmedilmeyecektir. Dinleyin! Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ındır. Haberiniz olsun! Allah'ın va'di gerçektir. Ancak insanların çoğu bilmezler. Hayat bahşeden ve öldüren bizzat O'dur. Nitekim hepiniz O'na döneceksiniz.

57-60. Ey insanlar! Size rabbinizden nasihat geldi. Bu, kalplerin hastalıklarına şifadır. Onu kabul edenler için bir kılavuz ve rahmettir. Ey nebî! De ki: "Bunu göndermesi, Allah'ın fazlı ve rahmetidir. İnsanların buna sevinmeleri gerekir. Bu, insanların toplaya geldikleri her şeyden daha hayırlıdır." Ey nebî! Onlara de ki: "Hiç düşündünüz mü, Allah'ın sizler için indirmiş olduğu rızıktan kimisini haram, kimisini de helâl kılan bizzat sizsiniz." Sor onlara: "Allah, bunun için size izin vermiş miydi? Yoksa siz, Allah'a iftira mı ediyorsunuz?" Allah'a yalan sözlerle bu iftirayı atan kimseler, kıyamet gününde kendilerine karşı nasıl muamele edileceğini sanıyorlar? Allah, insanlara rahmet nazarıyla bakar. Ancak insanların çoğu şükretmez.

61-65. Ey nebî! Hangi halde olursan ol, Kur'ân'dan ne okursan oku ve ey insanlar siz de ne yaparsanız yapın, bütün bu zaman zarfında sizi görmekteyiz. Gökte ve yerde zerre kadar da olsa rabbinin nazarından kaçan ve temiz bir deftere yazılmamış olan büyük küçük hiçbir şey yoktur. Dinleyin! İman etmiş ve takva yolunu seçmiş olan Allah dostları için bir korku ve bir hüzün ânı yoktur. Dünya ve ahiret hayatının her ikisinde de onlar için müjdeler vardır. Allah'ın sözleri değişmez. İşte bu, muhteşem bir başarıdır. Ey nebî! O insanların senin hakkında uydurdukları sözler seni üzmesin. Şeref tamamen Allah'ın yetkisindedir. Nitekim O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

66-67. Haberiniz olsun! Göklerde ve yerde yaşayan her şey Allah'ın mülkiyetindedir. Allah'tan başka (kendi uydurduğu) ortaklara yalvaran kimseler, sadece vehim ve şüphelerine tâbi olmakta ve yalnızca kıyaslamaktadırlar. Geceyi dinlenmeniz için yaratan ve gündüzü aydınlık kılan bizzat Allah'tır. Bunda (can kulağı ile peygamberin davetini) dinleyen kimseler için işaretler vardır.

68-70. İnsanlar: "Allah, birini oğul edindi." dediler. Subhanallah! Allah müstağnîdir. Göklerde ve yerde olan her şeyin mülkiyeti O'nundur. Yanınızda bu sözünüze bir delil var mı acaba? Yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz? Ey nebî! De ki: "Allah'a yalan (sözlerle) iftirada bulunan kimseler asla kurtuluşa eremezler." Birkaç günlük dünya hayatının tadını çıkarsınlar. Sonra bize dönecekler. Sonra da biz, işlemekte oldukları küfre karşılık olarak kendilerine şiddetli azabı tattıracağız.

71-73. Onlara Nûh'un kıssasını anlat. Hani Nûh, kavmine: "Ey kavmim! Benim aranızda bulunmama ve Allah'ın ayetlerini anlata anlata sizi gafletten uyandırmama katlanamıyorsanız, ben Allah'a güvendim. Siz, koştuğunuz ortaklarınızla birlikte ortak bir karar alın ve herhangi bir yönü gözünüzden kaçmasın diye yapmış olduğunuz planı iyice gözden geçirin. Sonra o planı aleyhime uygulamaya koyun ve bana asla fırsat vermeyin. Siz, nasihatimden yüz çevirerek (bana ne zarar verdiniz ki?) Ben, sizden bir

karşılık istememiştim. Benim mükâfatımı Allah verecektir. (İnsanlar kabul etseler de etmeseler de) bana müslüman olarak yaşamam emredildi." demişti... Onlar ise Nûh'u yalanladılar. Sonuç olarak biz, Nûh'u ve onunla birlikte gemide olan kimseleri kurtardık ve bizzat kendilerini yeryüzünde halife kıldık. Ayetlerimizi yalanlamış olan kimseleri ise boğduk. Nitekim bir görsen, uyarıldıkları halde iman etmeyenlerin sonu ne oldu!

74. Yine Nûh'tan sonra bir çok peygamberi kendi kavimlerine gönderdik. O peygamberler, apaçık delillerle kavimlerine geldiler. Ancak onlar, bir kez yalanlamış oldukları şeyi daha sonra kabul etmediler. Bu şekilde biz, haddi aşanların kalplerini mühürleriz.

75-82. Nitekim onlardan sonra Mûsa'yı ve Hârûn'u ayetlerimizle birlikte Firavun ve ileri gelenlerine gönderdik. Ancak onlar büyüklüklerinin gururuna kapıldılar. Onlar suçlu kimselerdi. Nitekim katımızdan önlerine hak geldiği zaman, onlar: "Bu, apaçık bir büyüdür." dediler. Mûsa, onlara: "Siz, önünüze geldiği halde hak için bunu mu diyorsunuz? Bu, büyü müdür? Halbuki büyücüler iflah olmazlar." dedi. Onlar ise cevaben: "Sen, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan bizi döndürmek için ve yeryüzünde büyüklük ikinizin olsun diye mi geldin yoksa? Biz, sözlerini kabul etmeyeceğiz." dediler. Firavun, adamlarına: "Bütün usta büyücüleri yanıma getirin." dedi... Büyücüler geldiği zaman, Mûsa, onlara: "Atacağınızı atın." dedi. Sonra onlar, büyülü sözleri söyleyince, Mûsa: "Attığınız bu şeyler sihirdir. Allah, şimdi onu batıl kılar. Allah, bozguncuların işini düzeltmez. Nitekim Allah, suçluların hoşuna gitmese de hakkı hak olarak ispatlayacaktır." dedi.

83. Sonra bakın ki Firavun ve kavimlerinin ileri gelenlerinin korkusundan ötürü Mûsa'ya kavminden birkaç genç dışında kimse inanmadı. Onlar, Firavun'un kendilerini cezalandıracağından korkmuşlardı. Gerçek şu ki Firavun, yeryüzüne galebe çalmıştı ve bir sınırda duran kimselerden değildi.

84-86. Mûsa, kavmine: "Ey insanlar! Gerçekten Allah'a iman ediyorsanız ve eğer müslüman iseniz, O'na güvenin." dedi. Onlar da: "Biz, Allah'a güvendik. Ey rabbimiz! Bizi zalim kimseler için fitne kılma ve rahmetinle bizi kâfirlerden kurtar." cevabını verdiler.

87. Biz de Mûsa ve kardeşine: "Mısır'da kavminiz için bazı mekânlar hazırlayın, bu mekânlarınızı kıble yapın, namaz kılın ve iman ehlini müjdeleyin." dedik.

88-89. Mûsa: "Ey rabbimiz! Sen, Firavun ve ileri gelenlerine dünya hayatında ziynetlerle ve mallarla lütufta bulundun. Ey rabbimiz! Bunu, insanları senin yolundan saptırsınlar diye mi yaptın? Rabbimiz! Onların mallarını yok et ve acıklı azabı görünceye kadar iman etmemeleri için kalplerini mühürle." diye dua etti. Allah Tealâ, cevaben: "İkinizin de duası kabul edildi. Adımlarınızı sabit tutun ve ilmi olmayan insanların yoluna asla uymayın." buyurdu.

90-92. Biz, İsrâîl oğullarını denizden geçirdik. Sonra Firavun ve askerleri de zulüm ve cebir maksadıyla onların peşinden gitti. Öyle ki Firavun batmaya başlayınca: "Ben, İsrâîl oğullarının iman ettiği ve kendisinden başka ilâh olmayan haki-

kî ilâha iman ettim ve ben de boyun bükenlerdenim." dedi. Cevaben: "Şimdi mi iman ediyorsun? Halbuki bundan öncesine kadar isyan edip durdun. Fesat çıkaranlardan idin. İnsanların pek çoğu ayetlerimize karşı gaflet gösterseler de şimdi biz sonraki nesiller için ibret nişanı olasın diye sadece cesedini kurtaracağız." buyruldu.

93. Biz, İsrâîl oğullarına çok güzel bir yer verdik ve kendilerine son derece güzel geçim vasıtaları bahşettik. Sonra onlar ilim kendilerine gelmişken, ihtilâfa düştüler. Şüphesiz rabbin, kıyamet gününde ihtilâf ede geldikleri hususta aralarında karar verecektir.

94-95. Şimdi sana indirmiş olduğumuz bu hidayetten yana şüphe duyuyorsan, önceden beri kitabı okuyan kimselere sor. Şüphesiz bu, rabbinden sana gelen haktır. Bunun için sen şüphe edenlerden olma ve Allah'ın ayetlerini yalanlamış olan kimseler arasına katılma. Aksi takdirde zarara uğrayanlardan olursun.

96-98. Gerçek şu ki rabbinin iman etmeyecek dediği kimseler, önlerine bir mucize gelse bile karşılarında acıklı azabı görmedikçe, asla iman etmezler. Peki azabı görüp de iman etmiş olan bir şehrin bu imanının kendisi için faydalı olduğuna dair bir misal var mıdır? Yûnus'un kavminden başka (bunun bir eşi daha yoktur.) Elbette o kavim iman ettiği zaman, üzerinden dünya hayatında rezillik azabını kaldırmış ve (o kavme) bir müddet daha hayattan faydalanması için fırsat vermiştik.

99-100. Eğer rabbinin dileği (yeryüzündeki herkesin mü'min ve itaatkâr olması) olsaydı, yeryüzündeki bütün insanlar iman etmiş olurlardı. Yoksa sen, insanları mü'min olmaları için zorlayacak mısın? Hiçbir kimse, Allah'ın izni olmaksızın iman edemez. Allah, kaidesi gereğince aklını kullanmayan kimselerin üzerine pislik atar.

101-103. Onlara de ki: "Yerde ve göklerde olanlara gözlerinizi açıp bakın." Ancak iman etmek istemeyen kimselere ayetlerin ve uyarıların ne faydası olabilir ki? Şimdi bu insanlar, kendilerinden önce yaşamış olan kimselerin görmüş oldukları kötü günü görmekten başka neyi bekliyorlar? Onlara de ki: "Bekleyin öyleyse. Ben de sizinle birlikte beklemekteyim." Sonra (o an geldiği zaman) biz, resullerimizi ve iman etmiş olan kimseleri kurtarırız. Yolumuz işte budur. Mü'minleri kurtarmak üzerimizde haktır.

104-107. Ey nebî! De ki: "Ey insanlar! Siz, halâ benim dînim hakkında şüphe duyuyorsanız, haberiniz olsun ben Allah'tan başka kendisine kulluk ettiklerinize kulluk etmiyorum. Aksine ölümünüz elinde olan Allah'a kulluk ediyorum." Bana: "İman edenlerden ol" diye emredildi. Ayrıca bana: "Tarafsız bir şekilde kendini tamamen bu din üzere sabit kıl, asla ve asla müşriklerden olma ve Allah'ı bırakıp da kendine fayda ve zarar veremeyecek olan varlıklara yalvarma. Eğer böyle yaparsan, zalimlerden olursun. Eğer Allah sana bir zarar verirse, o zararı O'ndan başka giderecek kimse yoktur. Aynı şekilde senin hakkında bir iyilik isterse, O'nun fazlını geri çevirecek kimse de yoktur. O, kullarından dilediğini fazlıyla onurlandırır. O, bağışlayıcı ve merhametlidir." denildi.

108-109. Ey Muhammed! De ki: "Ey in-

sanlar! Rabbinizden size hak gelmiştir. Artık doğru yolu seçen kişinin bu tercihi kendisi için faydalıdır. Ancak sapmış olan kişinin sapıtmışlığı da kendisi için yok edicidir. Ayrıca ben, üzerinizde bir bekçi değilim." Ve ey nebî! Sen, vahiy yoluyla sana gönderilen hidayete tâbi ol ve Allah kararını verinceye kadar sabret. Nitekim O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.

11. HÛD SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Elif, Lâm, Râ. Bu, hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan Allah'ın kendisinden başkasına kulluk etmemeniz için ayetleri sağlam ve mufassal beyan edilmiş fermanıdır. Ben, O'nun tarafından size hem uyarıcıyım, hem de müjdeciyim. Nitekim siz, rabbinizden bağışlanma diler ve kendisine yönelirseniz, O, belli bir süre hayatın güzel metaından/servetinden size verecek ve fazilet sahibi herkese hak ettiği dereceyi verecektir. Ancak yüz çevirirseniz, sizin için son derece korkunç bir günün azabından korkarım. Hepiniz Allah'a döneceksiniz. O, her şeye kadirdir.

5-6. Dikkat edin! Bu insanlar, ona görünmemek için yönlerini değiştirirler. Haberiniz olsun! Onlar, kendilerini elbiseleriyle örttüklerinde, Allah hem gizlediklerini, hem de açıkta olanı bilir. O, sinelerde olan sırları dahi bilir. Yeryüzünde rızkını Allah'ın vermediği, nerede yaşadığını ve nereye teslim edileceğini bilmediği hiçbir canlı yoktur. Her şey apaçık bir defterde yazılıdır.

7-8. —Bundan önce arşı su üzerinde iken— amel bakımından hanginizin daha iyi olduğunu deneyip görmek için gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. Şimdi ey nebî! Eğer sen: "Ey insanlar! Öldükten sonra tekrar diriltileceksiniz." dersen, inkârcılar hemen: "Bu, açıkça büyücülüktür." derler. Eğer biz, belli bir süre için cezalarını ertelersek: "Onu engelleyen neydi ki?" demeye başlarlar. Dinleyin! O azap, vakti geldiği gün birisinin döndürmesiyle geri döndürülemeyecek ve alay ettikleri şey gelip kendilerini kuşatacaktır.

9-11. Biz, insana rahmetimizle lütufta bulunduktan sonra kendisini tekrar ondan mahrum bırakırsak, ümitsizliğe düşer ve nankörlük etmeye başlar. Başına gelen belâdan sonra kendisine nimeti tattırırsak: "Kötü talih benden uzaklaştı." der. Sonra sevinir ve böbürlenmeye başlar. Eğer bu kusurdan berî olan birileri varsa, bunlar da sadece sabreden ve salih amel işleyen kimselerdir. Nitekim bunlar için hem bağışlanma, hem de büyük mükâfat vardır.

12. Ey nebî! Sana vahyedilenleri beyan ederken sakın herhangi bir şeyi gizleme ve onların: "Bu kişiye bir hazine niçin indirilmedi?" veya "Onunla birlikte bir melek niçin gelmedi?" şeklindeki sözlerinden dolayı da sakın göğsün daralmasın. Sen sadece bir uyarıcısın. Bundan sonra her şey Allah'a havale olmuştur.

13-14. Yoksa onlar: "Peygamber, bu kitabı kendisi uydurdu." mu diyorlar? De ki: "Eğer öyleyse, bunun gibi uydurulmuş on sûre yazıp getirin ve doğru iseniz, Allah'tan başka kendilerini ilâh sandığınız ilâhlarınızı da yardım için çağırabilirseniz, çağırın. Fakat o ilâhlarınız yardımınıza gelemez ise, bilin ki bu Allah'ın ilmiyle

nazil olmuştur ve Allah'tan başka hakikî ilâh yoktur. Öyleyse siz (hak olan bu emrin önünde) boyun eğiyor musunuz?

15-16. Sadece bu dünya hayatını ve onun güzelliklerini/süslerini talep eden kimselere yaptıklarının karşılığını tam olarak burada veririz ve kendilerine karşı onda asla eksiltme yapılmaz. Ancak böyle kimseler için ahirette ateşten başka bir şey yoktur. Onlar, dünyada yaptıkları her şeyin yerle bir olduğunu ve artık bütün amellerinin batıl olduğunu orada anlayacaklardır.

17. Rabbinden açık bir delile sahip olan, bundan sonra Allah tarafından (bu delîli teyit eden) bir kanıtın da geldiği ve daha önce Mûsa'nın kitabı, rehber ve rahmet olarak yanında mevcut olan kişi, hiç dünya perestler gibi onu inkâr edebilir mi? Böyle kimseler ona iman edeceklerdir. İnsan topluluklarından bunu inkâr edenler için va'dedilen yer cehennemdir. Şu halde ey peygamber! Sen bundan yana herhangi bir şüpheye kapılma. Bu, rabbinden gelen haktır. Ancak insanların çoğu iman etmez.

18-24. Allah'a yalan (sözlerle) iftira edenden daha zalim kim vardır? Böyle kimseler rablerinin huzuruna çıkarılacaklar ve şahitler: "Rablerine karşı yalan uyduran kimseler işte bunlardır." diye şahitlik edeceklerdir. Dinleyin! Allah'ın lâneti insanları O'nun yolundan men eden, O'nun yolunu eğriltmek isteyen ve ahireti inkâr eden zalimler üzerinedir. Onlar yeryüzünde Allah'ı aciz bırakan kimseler olmadıkları gibi, Allah'a karşı bir yardımcıları da yoktu. Onlar artık iki kat azaba çarptırılacaklardır. Onlar, ne bir kimseyi duyabilirler, ne de bir şeyi görebilirler. Bunlar, kendi kendilerini zarara sokan ve uydurmuş oldukları her şeyi kaybeden kimselerdir. Nitekim onların ahirette de en çok zarara uğrayanlardan olmaları kaçınılmazdır. İman etmiş, salih amel işlemiş ve kendilerini rablerine adamış olanlara gelince, onlar kesinlikle cennetlik kimselerdir ve cennette ebediyyen kalacaklardır. Bu her iki grubun durumu kör ve sağır bir kişi ile gören ve işiten bir kişinin durumuna benzer. Bu ikisi eşit olabilir mi hiç? Siz, bu misalden ders almıyor musunuz yoksa?

25-31. Biz, Nûh'u kavmine gönderdiğimiz zaman (da durum aynı idi.) Nûh, kavmine: "Ben, sizi Allah'tan başkasına kulluk etmeyin diye açıkça uyarıyorum. Aksi takdirde üzerinize bir gün acıklı azabın gelmesinden korkuyorum." dedi. Onun sözlerini kabul etmeyen kavminin ileri gelenleri, cevaben: "Nazarımızda sen de bizim gibi insandan başka bir şey değilsin. Bize göre kavmimizden sadece aşağılık kimselerin düşünüp taşınmaksızın sana tâbi olduklarını görüyoruz. Ayrıca sizin bizden üstün olduğunuza dair bir alamet de göremiyoruz. Aksine biz, sizi yalancı saymaktayız." dediler. Bunun üzerine Nûh: "Ey kavmim biraz düşünsenize! Eğer ben rabbim tarafından açık bir delil üzerinde isem ve O, beni rahmeti ile onurlandırdı da bunu siz görmediyseniz, kabul etmek istemediğiniz şeyi kafanıza zorla sokacak halimiz mi var? Ey kavmim! Ben, bu iş için sizden bir mal istemiyorum. Benim mükâfatım Allah'a aittir. Ben, sözlerime inanmış olan kimseleri kovacak da değilim. Onlar rablerinin huzuruna çıkacaklardır. Ancak ben, sizlerin cahillik ettiğini görüyorum. Ey

kavmim! Eğer ben, o insanları kovarsam, Allah'ın elinden beni kurtarmaya kim gelecek? Siz, bu kadarını da mı anlamıyorsunuz yoksa? Ben, size yanımda Allah'ın hazineleri var demiyorum. Gaybı bildiğimi de söylemiyorum. Melek olduğumu da iddia etmiyorum. Kendilerine hakaret nazarıyla baktığınız kimselere Allah'ın hiçbir iyilik vermediğini de söyleyemem. Onların içlerinde olanı Allah daha iyi bilir. Eğer ben böyle dersem, zalim olurum." dedi.

32-34. Nihayet onlar: "Ey Nûh! Sen bizimle tartıştın ve çok ileri gittin. Şimdi doğru isen, bizi kendisiyle korkuttuğun azabı al da gel." dediler. Nûh ise: "Dilerse onu getirecek olan bizzat Allah'tır ve siz onu engelleyecek güce sahip değilsiniz. Artık ben, sizin iyiliğinizi istesem de, Allah sizi saptırmaya niyet etmişken, bu isteğim size hiçbir fayda sağlamaz. Rabbiniz bizzat O'dur ve siz O'na döneceksiniz." cevabını verdi.

35. Ey nebî! Yoksa onlar: "Bu şahıs, bütün bunları kendisi uydurdu." mu diyorlar? Onlara de ki: "Eğer bunları ben uydurduysam, suçumun sorumluluğu bana aittir. Ancak sizin işlediğiniz suçların sorumluluğundan ben beriyim."

36-37. Nûh'a: "Senin kavminden iman etmiş olanlar iman etmiştir. Artık iman edecek kimse yoktur. Onların yaptıklarına üzülmeyi bırak ve gözetimimizde vahyimize göre bir gemi yapmaya başla. Zulmetmiş olan kimseler için sakın aracılık etme. Artık onların hepsi boğulacaktır." diye vahyedildi.

38-39. Nûh, gemiyi yapıyor, kavminin ileri gelenleri ise, yanından her geçişlerinde kendisiyle alay ediyorlardı. Bunun üzerine Nûh: "Siz bize gülüyorsanız, biz de size gülüyoruz. Rezil edici olan azabın ve geri çevrilemeyecek olan belânın kime geleceğini çok yakında anlayacaksınız." dedi.

40-41. Öyle ki emrimiz gelip de tandır kaynadığı[1] zaman: "Gemiye her tür canlıdan birer çift koy. Daha önce işaret edilmiş olanlar hariç aileni ve iman etmiş olanları da gemiye bindir." dedik. Nûh ile birlikte iman etmiş olan kimselerin sayısı çok azdı. Nûh: "Binin ona. Onun yürümesi de durması da bizzat Allah'ın adıyladır. Rabbim çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir." dedi.

42-43. Gemi o insanları almış gidiyor, dalgalar ise birer dağ gibi yükseliyordu. Nûh'un oğlu uzakta duruyordu. Nûh, seslenerek: "Yavrum! Bizimle beraber (gemiye) bin, kâfirlerle birlikte kalma." dedi. Oğlu, dönerek: "Ben, beni sudan kurtaracak olan bir tepenin üzerine şimdi çıkarım." cevabını verdi. Bunun üzerine Nûh: "Bizzat Allah'ın rahmet et-

[1] Müfessirler, bu konuda farklı görüşlere sahiptirler. Ancak bize göre doğru olan, Kur'ân'daki açık ifadeden anlaşılandır. Yani tufan, altından su fışkıran bir tandırdan kaynaklanmıştır. Sonra bir taraftan gökten sağanak halinde yağmur yağmaya başlamış, diğer taraftan yeryüzünde yer yer pınarlar çıkmaya başlamıştı. Burada sadece tandırın kaynamasından bahsedilmektedir. İleride yağmura da işaret edilmektedir. Ancak Kamer Sûresi'nde bunun ayrıntısı: *"O zaman biz de sağanak halindeki bir yağmurla semanın kapılarını açtık ve yeri yarıp pınarlara tebdîl ettik. Nitekim bu suyun tamamı, mukadder olan işi tamamlamak için bir araya geldi."* şeklinde verilmiştir. Keza tennur lafzına elif lam eklemekle Allah Tealâ'nın bu iş için özel bir tandır seçtiği, nitekim bu tandırın O'nun işaretiyle tam zamanında kaynamaya başladığı ve sonra da *"Tufanlı Tandır"* adıyla meşhur olduğu ortaya çıkmaktadır.

tiği kimse dışında bugün O'nun emrinden kurtaracak hiçbir şey yoktur." dedi. Bu esnada her ikisi arasına bir dalga girdi ve o da boğulanlar arasına katıldı.

44. "Ey arz! Bütün suyunu çek. Ey gök! Din." diye emredildi. Nitekim sular yeraltına çekildi. Hesap görüldü. Gemi Cûdi'ye oturdu ve: "Zalimlerin kavmi defedildi." denildi.

45-47. Nûh, rabbine dua ederek: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Ancak senin va'din de haktır ve sen hakimlerin en büyüğü ve en iyisisin." dedi. Cevaben: "Ey Nûh! O, senin ailenden değildir. O, bozuk bir iştir. Bunun için sen, hakikatini bilmediğin şeyi benden talep etme. Ben, sana kendini cahillere benzetmemeni öğütlerim." buyruldu. Bunun üzerine Nûh, hemen: "Ey rabbim! Bilmediğim şeyi senden talep etmekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen, mahvolurum." diye arz etti.

48. "Ey Nûh! (Aşağıya) in. Sana ve seninle birlikte olanlara katımızdan esenlik ve bereketler vardır. Ancak kendilerine bir müddet geçimlik bahşedeceğimiz, daha sonra tarafımızdan acıklı azaba çarptırılacak olan kimseler de vardır." diye emredildi.

49. Ey nebî! Bunlar, sana vahyettiğimiz gayb haberleridir. Daha önce bunları ne sen, ne de kavmin biliyordu. Şu halde sabret. Sonuç muttakîlerin lehinedir.

50-52. Biz, Âd kavmine kardeşleri Hûd'u gönderdik. Hûd: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Siz, sadece yalan uydurmuşsunuz. Ey kavmim! Bu iş için sizden bir karşılık istemiyorum. Benim mükâfatım beni yaratmış olana aittir. Yoksa aklınızı hiç kullanmıyor musunuz? Ey kavmimin insanları! Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na yönelin. O, size göklerin ağzını açacak ve mevcut gücünüze daha da güç katacaktır. Suçlu olup (kulluktan) yüz çevirmeyin." dedi.

53-57. Onlar ise: "Ey Hûd! Sen, bize açık bir delille gelmedin. Ayrıca biz, senin söylemenle ilâhlarımızı terk edemeyiz. Nitekim biz, sana iman etmeyeceğiz. Öyle sanıyoruz ki ilâhlarımızdan biri seni çarpmış olmalı." cevabını verdiler. Bunun üzerine Hûd: "Ben, Allah'ı şahit tutuyorum. Siz de şahit olun ki ben, Allah'ın dışında ilâhlıkta ortak koştuğunuz şeylerden uzağım. Hepiniz birleşip aleyhime elinizden geleni yapın ve bana en ufak bir fırsat vermeyin. Ben, hem benim, hem de sizin rabbiniz olan Allah'a güveniyorum. Perçemi Allah'ın elinde olmayan hiçbir canlı yoktur. Şüphesiz rabbim doğru yol üzerindedir. Eğer siz yüz çeviriyorsanız, çevirin. Ben, kendisiyle birlikte gönderildiğim mesajı size ulaştırmışım. Artık rabbim, sizin yerinize başka bir kavmi getirecek ve siz, O'na hiç zarar veremeyeceksiniz. Şüphesiz rabbim, her şeyi gözetmektedir." dedi.

58. Derken emrimiz geldiğinde, Hûd'u ve onunla birlikte iman etmiş olan kimseleri rahmetimizle kurtardık ve onları şiddetli bir azaptan koruduk.

59-60. İşte Âd kavmi! Onlar, rablerinin ayetlerini inkâr ettiler. O'nun peygamberlerinin sözlerini dinlemediler ve hak düşmanı her zorbanın peşinden gittiler. Nihayet hem bu dünyada, hem de kıyamet gününde üzerlerine lânet yağdı. Dinleyin! Âd kavmi, rabbini inkâr etti.

Dinleyin! Hûd'un kavmi Âd darmadağın edildi.

61. Biz, Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Sâlih: "Ey kavmimin insanları! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Sizi yerden yaratan ve orada iskan eden bizzat O'dur. Bunun için O'ndan bağışlanma dileyin ve O'na yönelin. Rabbim, kullarına kesinlikle yakındır ve dualara cevap verir." dedi.

62. Onlar ise: "Ey Sâlih! Bundan önce sen, aramızda kendisinden çok şey beklenen bir kişiydin. Yoksa sen, atalarımızın tapına geldikleri ilâhlara tapınmaktan bizi alıkoymak mı istiyorsun? Bizi çağırdığın yol hakkında çok şüphemiz var. O yol, bizi tereddüde düşürüp endişelendirmiştir." dediler.

63-64. Bunun üzerine Sâlih: "Ey kavmim! Şunu hiç düşündünüz mü, eğer ben, rabbim tarafından açık bir delile sahipsem ve sonra O, rahmetiyle de beni onurlandırdı ise, bundan sonra kendisine isyan ettiğimde beni Allah'ın elinden kim kurtarabilir? Siz, daha çok mahvolmamdan başka ne işime yarayabilirsiniz ki? Ey kavmimin insanları! Bakın, Allah'ın şu dişi devesi sizin için bir işarettir/mucizedir. Onu Allah'ın arzında otlaması için serbest bırakın. Ona asla dokunmayın. Aksi halde çok geçmeden üzerinize Allah'ın azabı inecektir." dedi.

65. Ancak onlar, dişi deveyi öldürdüler. Bunun üzerine Sâlih: "Artık evlerinizde üç gün daha yaşayın. Bu, yalanlanamayacak olan kesin bir süredir." diyerek kendilerini uyardı.

66-68. Nihayet karar verme anımız geldiğinde, Sâlih'i ve onunla birlikte iman etmiş olan kimseleri rahmetimizle kurtardık ve kendilerini o günün rezilliğinden koruduk. Şüphesiz aslında güçlü ve üstün olan sadece rabbindir. Zulmetmiş olan kimselere gelince, korkunç bir patlama sesi kendilerini öyle bir yakaladı ki onlar sanki orada hiç yaşamamışlar gibi, yurtlarında/şehirlerinde hissiz ve hareketsiz bir halde yüzüstü yere kapaklandılar. Dinleyin! Semûd, rabbini inkâr etti. Dinleyin! Semûd darmadağın edildi.

69-73. Bak, meleklerimiz İbrâhîm'in yanına müjdeyle gittiler: "Selâm olsun sana." dediler. İbrâhîm: "Size de selâm olsun." cevabını verdi. Sonra çok geçmemişti ki İbrâhîm, ziyafet için onlara kızarmış bir buzağı getirdi. Ancak yemeğe el uzatmadıklarını görünce, onlardan şüphelendi ve onlara karşı içinde bir korku hissetmeye başladı. Bunun üzerine onlar: "Korkma, biz Lût kavmine gönderildik." dediler. İbrâhîm'in eşi de orada duruyordu. O bunu duyunca güldü. Sonra biz, ona İshâk'ı ve İshâk'tan sonra Yakûb'u müjdeledik. İbrâhîm'in karısı: "Vah talihsizliğime! Ben yaşlı bir kadın ve kocam da ihtiyarlamış iken, çocuğum mu olacak? Bu çok şaşırtıcı bir şeydir." dedi. Melekler ise: "Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? Ey İbrâhîm'in ev halkı! Üzerinizde Allah'ın rahmeti ve bereketleri vardır. Şüphesiz Allah son derece övgüye lâyık ve şanı yücedir." dediler.

74-76. Derken İbrâhîm'in endişesi kalmayıp (çocuk müjdesiyle) içini sevinç kaplayınca, Lût kavmi için bizimle tartışmaya başladı. Gerçekte İbrâhîm çok mülayim, yumuşak kalpli ve her durumda bize rücu eden biriydi. Sonunda meleklerimiz kendisine: "Ey İbrâhîm! Bundan vazgeç. Rabbin emretmiştir. Artık

bir kimsenin döndürmesiyle dönmeyecek olan azap onların üzerine mutlaka gelecektir." dediler.

77-81. Nitekim meleklerimiz Lût'un yanına geldikleri zaman, Lût onların gelişinden ötürü çok korktu, perişan oldu ve: "Bugün felâket günüdür." dedi. (O misafirler henüz gelmişlerdi ki) Lût'un kavminden olanlar da gayri ihtiyari onun evine doğru koştular. Onlar böylesi kötü fiillere önceden beri alışkın idiler. Lût, onlara: "Ey kavmim! İşte kızlarım. Bunlar sizin için daha temizdir. Allah'tan korkun biraz ve misafirlerime karşı beni rezil etmeyin. İçinizde iyi kimse hiç mi yok?" dedi. Onlar ise: "Sen de biliyorsun ki kızlarından yana bir payımız yoktur. Dahası sen, ne istediğimizi de bilirsin?" cevabını verdiler. Bunun üzerine Lût: "Keşke sizi yola getirecek kadar gücüm ya da kendisine sığınacağım sağlam bir dayanak olsaydı." dedi. O anda melekler, Lût'a: "Ey Lût! Biz rabbinin göndermiş olduğu melekleriz. Bu insanlar, sana asla zarar veremeyecekler. Sen sadece gecenin sonlarına doğru aileni alıp yola çık. Dikkat et! İçinizden hiç kimse, geriye dönüp de bakmasın. Ancak eşin (seninle birlikte gitmeyecektir.) Çünkü diğerlerinin başına gelecek olan şey onun başına da gelecektir. Onların yok olması için sabah vakti kararlaştırılmıştır... Sabaha şurada ne kaldı ki!" dediler.

82-83. Nihayet karar verme anımız geldiğinde, o şehri alt üst ettik ve orayı pişmiş topraktan taş yağmuruna tuttuk. Bu taşların hepsi de rabbin katından/tarafından işaretlenmişti. Nitekim bu ceza zalimlere hiç de uzak değildir.

84-86. Biz, Medyen halkına kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Şuayb: "Ey kavmimin insanları! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Ölçüde ve tartıda eksiltme yapmayın. Bugün sizi iyi durumda görüyorum. Ancak yarın azabı herkesi kuşatacak olan bir günün size gelmesinden korkuyorum. Ey kavmim! Adaletli bir şekilde tam ölçün ve tam tartın. Eşyalarında eksiltme yaparak insanları zarara uğratmayın ve yeryüzünde fesat çıkarıp durmayın. Eğer mü'min iseniz, Allah'ın vermiş olduğu kazanç sizin için daha hayırlıdır. Her halükârda ben, üzerinizde bir denetleyici değilim." dedi.

87. Onlar ise cevaben: "Ey Şuayb! Atalarımızın tapındıkları bütün ilâhları terk etmemizi ya da mallarımızda isteğimize göre tasarruf yetkimizin olmamasını sana namazın mı öğretiyor? Bir tek sen mi kaldın alicenap ve dürüst!" dediler.

88-90. Bunun üzerine Şuayb: "Kardeşlerim! Düşünsenize, eğer ben rabbim tarafından açık bir delil üzerinde isem ve sonra O, bana katından güzel bir rızık da bahşetmişse (bütün bunlardan sonra sizin sapıklıklarınıza ve yediğiniz haramlara nasıl ortak olabilirim?) Dahası ben, yapmanızı men ettiğim şeyleri kendim yapmayı asla istemem. Ben, gücüm yettiği ölçüde ıslah etmek istiyorum. Yapmak istediğim bu şeyler tamamıyla Allah'ın tevfikine dayanmaktadır. Ben, sadece O'na güvendim ve her muamelede sadece O'na rücu ederim. Ey kavmim! Aleyhimdeki dik başlılığınız sonunda Nûh, Hûd veya Sâlih'in kavmine gelen azabın size de gelmesine sebep olmasın sakın. Üstelik Lût kavmi sizden öyle uzakta da değildir. Bakın, rabbinizden bağışlanma dileyin ve O'na yönelin.

Şüphesiz rabbim merhametlidir ve yarattıklarını sever." dedi.

91. Onlar ise cevaben: "Ey Şuayb! Biz, söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz ve seni aramızda güçsüz bir kişi olarak görüyoruz. Eğer kabilen olmasaydı, seni çoktan taşlamıştık bile. Bize üstün gelecek kadar gücün de yok zaten." dediler.

92-93. Şuayb ise: "Kardeşlerim! Kabilem size Allah'tan daha mı caydırıcı geldi ki (kabilecilikten korkup) Allah'ı tamamen arka plana attınız? Bilin ki Allah, yaptıklarınızı kuşatmıştır. Ey kavmimin insanları! Siz, kendi yolunuzda devam edin, ben kendi yolumda devam edeceğim. Rezil edici olan azabın kime geleceğini ve kimin yalancı olduğunu çok yakında anlayacaksınız. Siz de bekleyin, ben de sizinle birlikte yol gözlemekteyim." dedi.

94-95. Nihayet karar verme anımız geldiği zaman, Şuayb'ı ve beraberindeki mü'minleri rahmetimizle kurtardık. Zulmetmiş olan kimselere gelince, korkunç bir patlama sesi kendilerini öyle bir yakaladı ki onlar sanki orada hiç yaşamamışlar gibi, yurtlarında/şehirlerinde hissiz ve hareketsiz bir halde yüzüstü yere kapaklandılar. Dinleyin! Medyen halkı da Semûd kavmi gibi darmadağın edildi.

96-99. Biz, Mûsa'yı mucizelerimizle ve apaçık bir görev belgesi ile birlikte Firavun ve saltanatının ileri gelenlerine gönderdik. Ancak onlar Firavun'un emrine tâbi oldular. Halbuki Firavun'un emri doğruluk üzerine değildi. O, kıyamet gününde kavminin en önünde yer alacak ve kendi önderliğinde onları cehenneme götürecektir. Kişinin gidip varacağı ne kötü bir yerdir orası! O insanlar hem dünyada lânetlenmiştir, hem de kıyamet gününde lânetleneceklerdir. Kişinin göreceği ne kötü bir karşılıktır bu!

100-101. Sana bu anlattıklarımız birkaç şehrin hikâyesidir. O şehirlerden bazıları halâ durmaktadır. Bazıları ise yerle bir olmuştur. Biz, onlara zulmetmedik. Onlar, kendi kendilerine zulmettiler. Allah'ın hükmü geldiği zaman, Allah'ı bırakıp yalvardıkları ilâhlar hiçbir işlerine yaramadığı gibi, helâk olmalarından başka kendilerine bir fayda da sağlamadı.

102-108. Nitekim rabbin, zalim olan bir şehri yakaladığı zaman, işte böyle yakalar. Gerçekte O'nun yakalayışı çok şiddetli ve çok acıklı olur. Hakikat şu ki ahiret azabından korkan kimseler için bunda bir işaret vardır. O, bütün insanların toplanacağı bir gün olacaktır ve sonra o gün olacak olanlar herkesin gözleri önünde gerçekleşecektir. Biz, o günü getirmede herhangi bir erteleme yapmıyoruz. Onun için sayılı bir süre belirlenmiştir. O gün geldiği zaman, Allah'ın izniyle bir şeyler arz etmenin dışında kimsenin konuşmaya mecali olmayacaktır. Sonra bazıları o gün bedbaht olacaklar, bazıları da bahtiyar olacaklardır. Bedbaht olanlar (sıcaklığın ve susuzluğun şiddetiyle) soluklarının kesileceği ve içinde soluyacakları cehenneme gideceklerler ve rabbin başka bir şey dilemedikçe, yer ve gök de durdukça, ebediyyen o halde kalacaklardır. Şüphesiz rabbin dilediğini yapmada tam yetkilidir. Bahtiyar olan kimselere gelince, onlar cennete gidecekler ve rabbin başka bir şey dilemedikçe, yer ve gök de durdukça, ebediyyen orada yaşayacaklardır. Onlar kesintiye hiç uğramayacak olan nimetlere nail olacaklardır.

109. Şu halde ey nebî! O insanların ibadet ettikleri ilâhlardan yana şüpheye düşme. Onlar daha önce ataları nasıl tapınıyor idiyseler, öyle (bağnazca) tapınırlar. Nitekim biz, paylarını hiçbir kesinti yapmaksızın kendilerine tastamam vereceğiz.

110-115. Biz, bundan önce Mûsa'ya da kitap vermiştik ve (bugün sana verilmiş olan bu kitap hakkında olduğu gibi) o kitap hakkında da ihtilâfa düşülmüştü. Eğer rabbin tarafından bir söz verilmiş olmasaydı, ihtilâfa düşenler arasında çoktan karar verilmiş olurdu. Şu bir gerçektir ki o insanlar, Kur'ân'dan yana şüphe ve tereddüde düşüp endişeye kapılmışlardır. Ve şu da bir gerçektir ki rabbin, yaptıklarının karşılığını kendilerine tam olarak mutlaka verecektir. Allah onların bütün hareketlerinden kesinlikle haberdardır. Şu halde ey nebî! Sen ve (küfür ve isyandan imana) dönmüş olan arkadaşların size emredildiği gibi doğru yolda sabit adımlarla durun ve kulluğun sınırını aşmayın. Rabbin, yaptıklarınızı görmektedir. O zalimlere asla meyletmeyin. Aksi takdirde cehennem ateşi sizi saracak, kendinizi Allah'tan kurtarabilecek bir veli ve bir hâmi bulamayacak ve hiçbir yerden yardım da göremeyeceksiniz. Bak, günün iki ucunda ve gece biraz ilerleyince namaz kıl. Aslında iyilikler, kötülükleri uzaklaştırırlar. Bu, Allah'ı anan kimseler için bir hatırlatmadır. Öyleyse sabret. Allah, iyilik edenlerin ecrini asla zayi etmez.

116-119. Sizden önce yaşamış olan kavimler arasında insanları yeryüzünde fesat çıkarmaktan men eden hayır ehli bulunmalı değil miydi? Kendilerini o kavimlerden kurtardığımız böyle kimseler çıkmışsa bile çok az sayıda çıkmıştır. Nitekim zalim kimseler, kendilerine bolca verilmiş olan refahın ve lezzetlerin peşine düşmüşler ve suçlu olarak kalmışlardır. Rabbin, sakinleri ıslah ediciler olan şehirleri haksız yere yok etmez. Şüphesiz rabbin dileseydi, bütün insanları bir tek ümmet yapabilirdi. Fakat artık onlar farklı yollarda yürüyüp gidecekler ve yanlış yolda gitmekten sadece rabbinin rahmet ettiği kimseler kurtulacaklardır. Allah, işte bu (seçme ve imtihan) özgürlüğü için onları yaratmıştı. Nitekim rabbinin: "Ben, cehennemi cinler ve insanlarla dolduracağım." sözü yerine gelmiştir.

120-123. Ey Muhammed! Biz, sana anlattığımız bu peygamber kıssaları ile kalbini sağlamlaştırıyoruz. Sen, bunların içinden hakikat ilmini aldın. İman edenlere ise nasihat ve uyanış nasip oldu. İman etmeyen kimselere gelince, onlara de ki: "Siz kendi yolunuzda çalışa durun, biz de kendi yolumuzda çalışmaktayız. Neticeyi siz de bekleyin, biz de beklemekteyiz. Göklerde ve yerde gizli olan her şey Allah'ın kudret elindedir ve bütün işler bizzat O'na döndürülür." Şu halde ey nebî! Sen, bizzat O'na kulluk et ve sadece O'na güven. Rabbin siz insanların yaptıklarından habersiz değildir.

12. YÛSUF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Elif, Lâm, Râ. Bunlar, maksadını açıkça beyan eden kitabın ayetleridir. Siz (Araplar) iyice anlayabilesiniz diye onu Kur'ân[1] olarak Arapça indirdik. Ey nebî! Biz, bu Kur'ân'ı sana vahyederek olayları ve gerçekleri en güzel tarzda sana anlatıyoruz. Yoksa bundan önce sen, (bu bilgilerden) tamamen habersizdin.

4-6. Hani Yûsuf, babasına: "Babacığım! Rüyamda on bir yıldızın olduğunu, güneşin ve ayın olduğunu ve bunların bana secde ettiklerini gördüm." demişti. Cevaben babası: "Oğlum! Bu rüyanı kardeşlerine sakın anlatma. Aksi takdirde onlar, sana zarar vermek isteyeceklerdir. Gerçek şu ki şeytan, insanın apaçık düşmanıdır. Nitekim (rüyanda gördüğün gibi) rabbin, seni (kendi işi için) seçecek, sana meselelerin hakikatine vakıf olmayı öğretecek ve bundan önce büyüklerin olan İbrâhîm ve İshâk'a yaptığı gibi, senin ve Yakûb ailesinin üzerine nimetini tamamlayacaktır. Rabbin, kesinlikle bilir ve hikmet sahibidir." dedi.

7-18. Gerçek şu ki Yûsuf ve kardeşlerinin kıssasında o soranlar için büyük işaretler vardır. Bu kıssa şu şekilde başlar: Yûsuf'un kardeşleri, aralarında: "Babamız, şu Yûsuf ve kardeşini bizden daha fazla seviyor. Halbuki biz bir grubuz. Doğrusunu söylemek gerekirse, babamız tamamen aldanmıştır. Hadi babanızın sadece size teveccüh etmesi için Yûsuf'u öldürün ya da bir yere atın. Bu işi yaptıktan sonra tekrar iyi kimseler olursunuz." dediler. Bunun üzerine içlerinden biri: "Yûsuf'u öldürmeyin. Eğer bir şey yapılacaksa, onu kör bir kuyuya atın. Gelip geçen kervanın biri onu çıkarıp götürecektir." dedi. Bu plân üzerine babalarının yanına gelerek: "Hayrola babacığım! Yûsuf hakkında bize güvenmiyor musun yoksa? Halbuki biz, gerçekten onun iyiliğini istiyoruz. Yarın onu bizimle birlikte gönder de kırda gezsin, meyvelerden yesin ve oyun oynayıp eğlensin. Biz onu koruruz." dediler. Babaları ise: "Onu götürmenize gönlüm razı değil. Siz ondan habersiz iken, onu kurtların parçalayıp yemesinden korkuyorum." dedi. Onlar ise şöyle cevap verdiler: "Hepimiz bir arada iken kurtlar onu yerse, o zaman biz beceriksiz kimseleriz demektir." Bu şekilde ısrar ederek onu götürdükleri ve kör bir kuyuya bırakmaya karar verdikleri zaman, biz Yûsuf'a: "Bir gün gelecek yaptıkları bu hareketi kendilerine hatırlatacaksın. Onlar yaptıklarının neticelerinden habersizler." diye vahyettik. Onlar, akşam üzeri ağlaya sızlaya babalarının yanına geldiler ve: "Babacığım! Biz, yarışa dalmıştık. Yûsuf'u ise eşyalarımızın yanına bırakmıştık. Tam bu esnada kurt gelip onu yedi. Biz doğru söylesek de, sen sözümüze inanmayacaksın." dediler. Ayrıca onlar, Yûsuf'un gömleğine yalandan kan sürüp getirmişlerdi. Bunu duyunca babaları: "Belki de nefisleriniz büyük bir işi size kolaylaştırdı. Öyle olsun. Ben sabredeceğim. Hem de iyi sabredeceğim. Uydurduğunuz şeye karşılık sadece Allah'tan yardım istenebilir." dedi.

19-20. Öte yandan bir kervan geldi ve

[1] Kur'ân'ın lügat manası okumaktır. Nitekim Kur'ân her kesimden insanın okuduğu ve çokça okunan bir kitap olduğu için bu isimle adlandırılmıştır.

sucusunu su getirmesi için gönderdi. Sucu, kuyuya kovayı salınca (Yûsuf'u görüp): "Müjdeler olsun! Burada bir erkek çocuk var." diye bağırdı. Onlar, Yûsuf'u ticaret malı olarak sakladılar. Halbuki Allah yaptıklarından haberdardı. Sonunda onlar, çok ucuz bir fiyata, birkaç dirheme onu sattılar. Onlar, Yûsuf'un edeceği fiyat konusunda fazla ümitli değillerdi.

21-22. Onu satın alan Mısırlı adam, karısına: "Ona iyi bak. Onun bize faydalı olması ya da onu evlât edinmemiz uzak değildir." dedi. Bu şekilde biz, Yûsuf'un o ülkede tutunması için yol açtık ve meseleleri kavramasına yönelik eğitimi için kendisine ortam hazırladık. Allah, işini mutlaka halleder. Ancak çoğu kimse bilmez. Yûsuf ergenlik çağına geldiği zaman, kendisine karar verme gücü ve ilim bahşettik. Biz, iyi kimseleri bu şekilde mükâfatlandırırız.

23-29. Evinde bulunduğu kadın, Yûsuf'u baştan çıkarmaya çalıştı ve bir gün kapıyı kapatıp: "Hadi gel." dedi. Yûsuf ise: "Allah'a sığınırım. Rabbim, bana güzel bir mertebe bahşetmişken (bunu yapayım ha!) Böylesi zalimler asla kurtulamazlar." dedi. Kadın, Yûsuf'a doğru ilerledi. Eğer rabbinin delîlini görmeseydi, Yûsuf da kadına doğru ilerlerdi. Bu, ondan kötülüğü ve hayasızlığı uzaklaştıralım diye böyle oldu. Gerçekte Yûsuf seçkin kullarımızdan idi. Sonunda Yûsuf ve kadın birbiri arkasına kapıya doğru koştular ve kadın arkadan Yûsuf'un gömleğini (çekip) yırttı. Her ikisi de kapıda kadının kocasıyla karşılaştılar. Kadın, kocasını görür görmez: "Evinin kadınına niyetini bozan kişi için ne ceza vardır? Hapsedilmesinden ya da şiddetli cezaya çarptırılmasından başka ne ceza olabilir ki?" dedi. Yûsuf ise: "Beni kendisi sıkıştırmaya çalışıyordu." dedi. O kadının ailesinden biri: "Eğer Yûsuf'un gömleği önden yırtılmış ise, kadın doğru söylüyor, Yûsuf yalancıdır. Eğer Yûsuf'un gömleği arkadan yırtılmış ise, kadın yalancıdır, Yûsuf doğru söylüyor." diye kıyasta bulundu. Kadının kocası, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce: "Bu, siz kadınların kurnazlıklarıdır. Tuzaklarınız gerçekten çok müthiştir. Ey Yûsuf! Sen bu işi görmezden gel. Ve ey kadın! Sen de kusurun için af dile. Aslında hatalı olan sadece sen idin." dedi.

30-34. Şehrin kadınları kendi aralarında: "Aziz'in karısı genç kölesinin peşine düşmüş. Aşkı, onu kontrolden çıkarmış. Bize göre o açıkça hata ediyor." diye dedikodu etmeye başladılar. Aziz'in karısı, onların hileli sözlerini işitince, kendilerini davet etti, onlar için yastıklı bir oturma odası hazırladı ve ziyafette her birinin önüne birer bıçak koydu. (Onlar tam meyveyi soyarak yiyorlar iken) Aziz'in karısı, karşılarına çıkması için Yûsuf'a işaret etti. Kadınların gözleri Yûsuf'a takılınca, hayran kalıp ellerini kestiler ve gayri ihtiyari bir şekilde: "Aman Allah'ım! Bu kişi insan değil, büyük/asil bir melektir." diye bağırdılar. Bunun üzerine Aziz'in karısı: "Gördünüz mü? Kendisi hakkında bana lâf attığınız kişi işte budur. Ben, şüphesiz onu baştan çıkarmaya çalışmıştım. Ancak o bundan kurtuldu. Eğer o, söylediğimi kabul etmezse, hapse atılacak, rezil ve rüsva olacaktır." dedi. Yûsuf ise: "Ey rabbim! Ben, bu insanların yapmamı istedikleri şeyi yapmaktansa, hapse girmeyi kabul ediyorum. Eğer sen, onların tuzaklarını ben-

den uzaklaştırmazsan, tuzaklarına düşecek ve cahiller arasına katılmış olacağım." dedi... Rabbi, duasını kabul etti ve o kadınların tuzaklarını kendisinden uzaklaştırdı. Şüphesiz herkesin duasını işiten ve her şeyi bilen sadece O'dur.

35. Sonra o insanlar, (Yûsuf'un masumiyetine ve kadınlarının kötü tavırlarına dair) apaçık işaretleri görmüş olmalarına rağmen Yûsuf'u bir müddet için hapsetmeyi düşündüler.

36-41. Hapishaneye kendisiyle birlikte iki köle daha girdi. Bir gün onlardan birisi: "Ben, rüyamda şarap yaptığımı gördüm." dedi. Diğeri ise: "Ben, başıma ekmekler konulmuş olduğunu ve kuşların da onları yediğini gördüm." dedi. Her ikisi de: "Bizim için bunları yorumla. Senin iyi bir kişi olduğunu görmekteyiz." dediler. Bunun üzerine Yûsuf: "Yiyeceğiniz yemek buraya gelmezden önce ben size bu rüyaları yorumlayacağım. Bu, rabbimin bana bahşettiği ilimlerdendir. Gerçek şu ki ben, Allah'a iman etmeyen ve ahireti inkâr eden kimselerin yolunu terk edip atalarım İbrâhîm, İshâk ve Yakûb'un yolunu seçtim. Allah'a birini ortak koşmak bizim işimiz değildir. Aslında (bizi kendisinden başka kimseye kul yapmaması) Allah'ın bize ve bütün insanlara bir lütfudur. Ancak çoğu kimse şükretmez. Ey zindan arkadaşlarım! Düşünün bir kere, bir çok farklı rab mı, yoksa her şeye galip gelen bir Allah mı daha iyidir? O'nu bırakıp da kendilerine kulluk ettikleriniz, sizin ve atalarınızın koymuş oldukları birkaç isimden başka bir şey değildir. Allah, onlar için hiçbir sened indirmemiştir. Hükümranlık yetkileri sadece Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emrediyor. İşte bu, en doğru hayat yoludur. Ancak çoğu kimse bilmez. Ey zindan arkadaşlarım! Rüyalarınızın tabiri şudur: İçinizden biri, rabbi[1] olan (Mısır hükümdarına) şarap sunacak, diğeri ise asılacak ve kuşlar onun başını gagalayarak yiyeceklerdir. Sorduğunuz şeyin kararı verilmiştir." dedi.

42. Sonra Yûsuf, serbest bırakılacağını düşündüğü kimseye: "Rabbin olan (Mısır hükümdarına) benden bahset." dedi. Ancak şeytan, onu öylesine gaflete düşürdü ki o, rabbi olan (Mısır hükümdarına) Yûsuf'tan bahsetmeyi unuttu. Bu yüzden Yûsuf birkaç yıl hapishanede kaldı.

43-44. Bir gün padişah: "Rüyamda yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini ve ürünün yedi başağının yeşil, diğer yedi başağının ise kurumuş olduğunu gördüm. Ey saray erkânı! Eğer rüyaların manasını anlıyorsanız, bana bu rüyayı yorumlayın." dedi. Onlar ise: "Bu, karmaşık rüyalardandır. Biz, bu tür rüyaların manasını bilmeyiz." dediler.

45. O iki tutsaktan kurtulmuş olan kişi, uzun bir süre sonra konuşmayı hatırladı ve: "Ben, siz beylere bunun yorumunu anlatırım. Beni (zindana Yûsuf'un yanına) gönderiniz." dedi.

46-49. O adam gidip: "Ey doğruluk abidesi Yûsuf! Bana yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediği ve yedi başağın yeşil,

[1] Bu ayet, bu sûrenin 23. ayeti ile birlikte okunursa, Hz. Yusuf'un: *"Benim rabbim."* dediği zaman bununla Allah Tealâ'nın zatını kastettiği, Mısır hükümdarının kölesine: *"Sen, kendi rabbine şarap sunacaksın."* dediği zaman ise bununla Mısır hükümdarını kastettiği anlaşılacaktır. Çünkü o köle, Mısır hükümdarını rabbi olarak görmekteydi.

yedisinin de kuru olduğu bu rüyanın manasını anlat. Umarım ki ben, o insanların yanına geri dönerim ve onlar da senin değerini bilirler." dedi. Bunun üzerine Yûsuf: "Sizler, yedi yıl boyunca sürekli olarak toprağı ekeceksiniz. Bu esnada biçtiğiniz ürünlerden yemek üzere az bir kısmını çıkarın. Geri kalanları başaklarında bırakın. Sonra yedi yıl çok çetin geçecektir. Bu dönemde daha önce biriktirdiğiniz bütün ürün yenilecektir. Eğer biraz artarsa da, sadece saklamış olduğunuz artacaktır. Bundan sonra rahmet yağmurlarıyla insanların feryadına cevabın verileceği bir yıl gelecek ve insanlar ürünlerin özünü sıkıp çıkaracaklardır." dedi.

50-51. Padişah: "Onu yanıma getirin." dedi. Ancak sarayın elçisi Yûsuf'un yanına geldiği zaman, Yûsuf: "Efendinin yanına geri dön ve ellerini kesmiş olan kadınların durumunun ne olacağını sor. Rabbim, onların hilelerine vakıftır." dedi. Bunun üzerine padişah, o kadınlara: "Yûsuf'u baştan çıkarmaya çalıştığınız zaman, nasıl bir tecrübe edindiniz?" diye sordu. Hepsi bir ağızdan: "Haşa! Biz, onda kötülüğün şaibesine bile rastlamadık." dediler. Azizin karısı: "Artık gerçek ortaya çıkmıştır. Onu kandırmaya çalışan bizzat bendim. Şüphesiz o son derece dürüst biridir." dedi.

52-53. Yûsuf: "Bunu ben, Aziz'in kendisine gizlice hıyanet etmediğimi bilmesi için ve hıyanet edenlerin tuzaklarını Allah'ın başarıya ulaştırmayacağını göstermek amacıyla yaptım. Ben, nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü rabbim birine rahmet etmedikçe, nefis kötülüğe teşvik eder. Şüphesiz rabbim çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir." dedi.

54-55. Padişah: "Onu kendime seçmem için yanıma getirin." dedi. Yûsuf padişah ile konuştuğunda, padişah: "Artık yanımızda değerin ve merteben var. Dürüstlüğüne de tamamıyla güveniyorum." dedi. Bunun üzerine Yûsuf: "Ülkenin hazinelerini bana teslim ediniz. Ben, hem korurum, hem de ilim sahibiyim." dedi.

56-57. Bu şekilde biz, o ülkede Yûsuf için iktidar yolunu açtık. O, burada dilediği yeri alma hakkına sahipti. Biz, dilediğimizi rahmetimizle yüceltiriz. İyi kimselerin mükâfatı katımızda zayi edilmez. Nitekim ahiret mükâfatı iman etmiş ve Allah'tan korkarak hareket etmiş olan kimseler için daha hayırlıdır.

58-62. Yûsuf'un kardeşleri Mısır'a geldiler ve onun huzuruna çıktılar. Yûsuf, onları tanıdı. Ancak onlar, Yûsuf'u tanıyamadılar. Yûsuf onların eşyalarını hazırlattığı zaman, giderlerken: "Üvey kardeşinizi yanıma getireceksiniz. Ölçüyü nasıl doldurup da verdiğimi ve nasıl iyi bir ev sahibi olduğumu görmüyor musunuz? Eğer onu getirmeyecek olursanız, yanımda sizin için hiç zahire yoktur. Dahası, yanıma bile yaklaşmayın." dedi. Onlar ise: "Onu göndermesi için babamızı razı etmeye çalışacağız. Biz, bunu mutlaka yapacağız." dediler. Yûsuf, kölelerine: "Onların zahire karşılığında verdikleri malları gizlice eşyalarının arasına koyun." diye işaret etti. Yûsuf, bunu eve döndüklerinde kendilerine geri verilen mallarını tanırlar (ya da bu cömertliğe memnun olup) da belki geri dönerler ümidiyle yapmıştı.

63-68. Onlar, babalarının yanına geldikleri zaman: "Babacığım! Bir dahaki sefere

bize zahire verilmeyeceği söylendi. Bu yüzden sen, zahire alıp gelmemiz için kardeşimizi bizimle birlikte gönder. Biz, onun güvenliğinden sorumluyuz." dediler. Babaları ise: "Bundan önce onun kardeşinde olduğu gibi, bunun hakkında da size güveneyim öyle mi? Allah en hayırlı koruyucudur ve O, herkesten daha merhametlidir." cevabını verdi. Sonra onlar, eşyalarını açtıkları zaman, mallarının kendilerine geri verildiğini gördüler. Bunu görünce onlar: "Babacığım! Daha ne istiyoruz ki şuna bak mallarımız bize geri verilmiş. Öyleyse biz şimdi gidip ailemiz için zahire alıp geleceğiz ve kardeşimizi de koruyacağız. Dahası, bir deve yükü fazlasını da alıp geleceğiz. Bu kadar fazlasını almak kolay olacaktır." dediler. Bunun üzerin babaları: "Bizzat kuşatılmadıkça, onu mutlaka yanıma geri getireceğinize dair Allah'ın adıyla bana söz vermedikçe, onu sizinle asla göndermeyeceğim." dedi. Onlar babalarına tek tek söz verdikleri zaman, babaları: "Bakın, bu sözlerimize Allah şahittir." dedi. Tekrar: "Çocuklarım! Mısır'ın başkentine tek bir kapıdan girmeyin. Aksine farklı kapılardan girin. Ancak ben, Allah'ın iradesinden sizi kurtaramam. O'nun hükmünden başka hiç kimsenin hükmü yürümez. Ben, sadece O'na güvendim ve güvenecek olan da sadece O'na güvensin." dedi. Nitekim öyle de oldu. Onlar babalarının talimatı üzerine şehre (farklı kapılardan) girdikleri zaman, onun bu ihtiyati tedbîri Allah'ın iradesi karşısında hiçbir işe yaramadı. Elbette Yakûb, sadece kalbindeki sızıyı dindirmek için elinden gelen gayreti göstermişti. Şüphesiz Yakûb, bizim vermiş olduğumuz eğitimle ilim sahibi idi. Ancak çoğu kimse, işin hakikatini bilmez.

69. Onlar Yûsuf'un huzuruna geldikleri zaman, Yûsuf kardeşini yanına tek olarak çağırdı ve kendisine: "Ben, senin (kaybolan) kardeşinim. Artık onların yaptıkları kötülüklerden ötürü üzülme." dedi.

70-76. Yûsuf, kardeşlerinin eşyalarını yükletmeye başlayınca, kendi kardeşinin eşyasının içine kupasını koydu. Sonra bir münadi seslenerek: "Ey kervan sahipleri! Sizler hırsızsınız." dedi. Bunun üzerine onlar, dönerek: "Neyiniz kayboldu?" dediler. Sarayın görevlileri: "Padişahın kupasını bulamıyoruz." dediler. Görevlilerden sorumlu olan kişi: "Onu getirene bir deve yükü ödül vardır. Ben buna kefilim." dedi. Onlar ise: "Allah'a yemin olsun ki bu ülkeye fesat çıkarmak için gelmediğimizi iyi bilirsiniz. Dahası biz hırsızlık yapan kimseler de değiliz." dediler. Bunun üzerine görevliler: "Peki sözünüz yalan çıkarsa, hırsızın cezası nedir?" dediler. Onlar: "Hırsızın cezası ne mi? O şey kimin eşyasından çıkarsa, ceza olarak kendisinin alıkonulmasıdır. Böylesi zalimlere ceza verme tarzımız işte budur." dediler. O anda Yûsuf, kardeşinden önce onların semerlerini aramaya başladı. Sonra kendi kardeşinin semerinden kaybolan şeyi çıkardı... Bu şekilde biz, almış olduğumuz tedbirle Yûsuf'u teyit etmiş olduk. Padişahın dînine (yani Mısır'ın saray kanunlarına) göre Allah dilemedikçe, onun kendi kardeşini alıkoyması söz konusu değildi. Biz, dilediğimiz kişinin derecesini yükseltiriz. Nitekim her ilim sahibinden daha üstün bir bilen vardır.

77. Onlar: "Bunun hırsızlık yapması hiç de şaşılacak bir şey değildir. Bundan ön-

ce kardeşi (Yûsuf) da hırsızlık yapmıştır." dediler. Yûsuf, onların bu sözlerini duyunca, içine attı. Onlar hakikate vakıf olamadılar. O, sadece (dudak altından): "Sizler çok kötü kimselersiniz. (Yüzüme karşı) yaptığınız suçlamanın hakikatini Allah iyi bilir." demekle yetindi.

78-79. Onlar: "Ey güçlü komutan (Aziz)! Onun babası çok yaşlı bir adamdır. Onun yerine içimizden birini alıkoy. Biz, seni iyi bir insan olarak görmekteyiz." dediler. Yûsuf ise: "Allah'a sığınırım. Bir başkasını nasıl alıkoyabiliriz? Eşyamızı yanında bulduğumuz kişiyi bırakıp onun yerine başkasını alıkorsak, zalim oluruz." dedi.

80-82. Onlar Yûsuf'tan ümitlerini kesince, bir köşeye gidip aralarında konuşmaya başladılar. İçlerinden en büyük olanı şöyle dedi: "Babanızın sizden Allah adına söz almış olduğunu bilmiyor musunuz? Dahası, bundan önce Yûsuf'a yapmış olduğunuz şeyi de biliyorsunuz. Şimdi ben, babam izin vermedikçe veya Allah, hakkımda bir karar vermedikçe —ki Allah hüküm verenlerin en hayırlısıdır.— buradan asla gitmeyeceğim. Siz, gidip babanıza deyin ki: "Babacığım! Oğlun hırsızlık yaptı. Biz, hırsızlık yaparken onu görmedik. Sadece bildiğimiz şeyi söylüyoruz. Nitekim biz, gaybı gözetemezdik. Sen, bulunduğumuz şehrin insanlarından ve kendisiyle geldiğimiz kervandan sor, soruştur. Sözlerimizde tamamen samimiyiz."

83-87. Babaları bu hikâyeyi duyunca: "Aslında nefisleriniz size bir başka büyük şeyi daha kolaylaştırdı. Ne yapayım. Buna da sabredeceğim. Hem de iyi sabredeceğim. Allah'ın onların hepsini benimle buluşturması uzak değildir. O, her şeyi bilir ve O'nun bütün işleri hikmete dayanır." dedi. Sonra o oğullarından yüz çevirip oturdu ve: "Ah Yûsuf!" demeye başladı... İçten içe acı çekiyordu. Gözlerine beyaz perde inmiş/kör olmuştu... Çocukları: "Allah aşkına! Sen, sadece Yûsuf'u anıyorsun. Onun acısıyla neredeyse kendini ya harap edeceksin ya da helâk." dediler. Babaları: "Ben, perişan halimi ve acımı Allah'tan başkasına şikayet etmem. Dahası, benim Allah'ı bildiğim gibi siz bilmiyorsunuz. Çocuklarım! Gidip Yûsuf'u ve kardeşini arayın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. O'nun rahmetinden ancak kâfirler ümit keserler." dedi.

88-93. Onlar Mısır'a gidip Yûsuf'un huzuruna çıktıkları zaman: "Ey güçlü komutan! Biz ve ailemiz, çok kötü bir duruma düştük. Biz değersiz bir mal ile geldik. Bize dolu dolu zahire veriniz. Bize sadaka veriniz. Allah sadaka verenlere mükâfatını verir." dediler. (Yûsuf bunu duyunca, dayanamadı) ve: "Siz cahil iken, Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı da biliyor musunuz?" dedi. Onlar, şaşkınlık içerisinde: "Aa! Yoksa sen Yûsuf musun?" dediler. O da: "Evet, ben Yûsuf'um ve bu da kardeşim. Allah, bize ihsanda bulundu. Gerçek şu ki Allah'tan korkan ve sabreden iyi kimselerin ecirleri Allah katında zayi olmaz." dedi. Onlar: "Vallahi Allah, seni bizden faziletli kıldı. Biz gerçekten de hatalıydık." dediler. Bunun üzerine Yûsuf: "Bugün kınanmayacaksınız. Allah, sizi bağışlasın. O, herkesten daha merhametlidir. Gidin, benim şu gömleğimi götürün ve babamın yüzüne örtün. Gözlerinin nûru geri gelecektir. Sonra da bütün ev halkını alıp

yanıma getirin." cevabını verdi.

94-95. O kervan Mısır'dan yola çıkınca, babaları (Kenân'da): "Yûsuf'un güzel kokusunu alıyorum. Sakın yaşlılıktan ötürü aklını yitirmişsin demeyesiniz." dedi. Ev halkı ise: "Allah aşkına sen hâlâ o eski sevdanda mısın?" dediler.

96-98. Derken müjdeci geldiği zaman, Yûsuf'un gömleğini Yakûb'un yüzüne örttü ve birdenbire onun görme gücü geri geldi. Bunun üzerine Yakûb: "Ben, size demedim miydim? Ben, sizin bilmediğiniz şeyi Allah tarafından bilirim." dedi. Hepsi birden: "Babacığım! Günahlarımızın bağışlanması için dua edin. Biz gerçekten hatalıydık." dediler. Babaları: "Ben, rabbimden bağışlanmanızı dileyeceğim. O çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir." dedi.

99. Nitekim onlar Yûsuf'un yanına geldiklerinde, Yûsuf babasını ve annesini yanına oturttu ve bütün ailesine: "Hadi artık şehre girin. İnşaallah, güven ve huzur içinde yaşayacaksınız." dedi.

100-101. (Şehre girdikten sonra) Yûsuf, anne ve babasını kaldırıp yanına tahta oturttu ve herkes gayri ihtiyari onun önünde secdeye kapandı. Bunun üzerine Yûsuf: "Babacığım! Bu, daha önce görmüş olduğum rüyanın yorumudur. Rabbim, o rüyayı hakikat kıldı. Beni hapisten çıkarması ve çölden sizi getirip benimle buluşturması O'nun lütfudur. Halbuki şeytan, benimle kardeşlerim arasına fesat sokmuştu. Hadise şu ki rabbim, kimsenin hissetmeyeceği tedbirlerle arzusunu yerine getirir. Şüphesiz O bilir ve hikmet sahibidir. Ey rabbim! Sen, bana iktidar bahşettin ve meselelerin hakikatine vakıf olmayı öğrettin. Ey yeri ve göğü yaratan! Dünya ve ahirette benim koruyucum ve yardımcım bizzat sensin. Beni İslâm üzere vefat ettir. Sonunda da beni salihlerle beraber kıl." dedi.

102-104. Ey Muhammed! Sana vahyettiğimiz bu hikâye, gayb haberlerindendir. Yoksa Yûsuf'un kardeşleri aralarında ittifak edip komplo kurdukları zaman, sen yoktun. Ancak ne kadar istersen iste, onların pek çoğu iman etmeyecektir. Halbuki sen, bu hizmetine karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. Bu, nihayet bütün insanlar için bir nasihattir.

105-108. Yerde ve göklerde bu insanların üzerlerinden geçip gittikleri, ancak hiç teveccüh etmedikleri ne kadar çok işaret vardır. Onların pek çoğu kendisine başkalarını ortak koşarak Allah'a iman ederler. Onlar, Allah'ın azabından bir belânın kendilerini yakalamayacağından veya habersiz bir halde iken kıyamet saatinin ansızın üzerlerine gelmeyeceğinden eminler mi? Onlara açıkça de ki: "Benim yolum budur. Ben, Allah'a çağırıyorum. Ben ve arkadaşlarım gayet net bir şekilde yolumuzu görmekteyiz. Nitekim Allah münezzehtir. Şirk koşanlarla benim hiçbir bağım da yoktur."

109-110. Ey Muhammed! Senden önce göndermiş olduğumuz peygamberlerin hepsi de insandı ve bizzat o şehirlerin sakinlerinden idiler. Nitekim biz, onlara da vahiy göndermişizdir. Peki bu insanlar, yeryüzünde dolaşıp da kendilerinden önce yaşamış olan kavimlerin akıbetini görmediler mi? Şüphesiz ahiret yurdu (peygamberlerin sözlerini kabul edip) takva yolunu seçmiş olan kimseler için kesinlikle daha hayırlıdır. Siz insanlar

şimdi de anlamayacak mısınız yoksa? (Önceki peygamberler de uzun süre nasihat etmelerine rağmen insanlar duymazdan geldiler.) Öyle ki peygamberlerin insanlardan ümit kestikleri ve insanlar da kendilerine yalan söylendiğini sandıkları bir anda yardımımız aniden peygamberlere ulaştı. Sonra böyle bir an geldiğinde, kuralımız dilediğimizi kurtarmaktır. Ancak suçluların üzerinden azabımız kaldırılamaz.

111. Önceki insanların bu kıssalarında akıl sahibi zeki kimseler için ibret vardır. Kur'ân'da beyan edilen bu şeyler, sun'î şeyler değildir. Bilâkis bunlar, kendisinden önce gelmiş olanların tasdîki, her şeyin ayrıntısı ve iman edenler için hidayet ve rahmettir.

13. RA'D SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Elif, Lâm, Mîm, Râ. Bunlar, ilâhî kitabın ayetleridir ve rabbinden sana indirilmiş olanlar tamamen haktır. Fakat (kavminden) çoğu kimse iman etmiyor.

2. Gökleri görebileceğiniz bir destek olmaksızın yükselten, sonra saltanat tahtına kurulan, güneşi ve ayı bir kanuna bağlı kılan bizzat Allah'tır. Bu sistemin bütün her şeyi belli bir vakte kadar yürümektedir. Nitekim bütün bu işleri düzenleyen bizzat Allah'tır. Rabbinizle karşılaşacağınıza belki inanırsınız diye Allah delillerini/işaretlerini açarak ortaya koyar.

3. Bu yeryüzünü yayan, oraya dağları çivi gibi çakan, nehirleri akıtan, her türlü meyve çiftini yaratan ve geceyi gündüze katan bizzat Allah'tır. Bütün bu şeylerde düşünüp taşınan kimseler için büyük işaretler vardır.

4. Bakın, yeryüzünde birbirine bitişik olan ayrı kıtalar bulunmaktadır. Üzüm bahçeleri, tarlalar, tek ve çift köklü hurma ağaçları vardır. Hepsini aynı su sular. Fakat biz, kimisinin tadını kimisinden daha güzel kılarız. Bütün bu şeylerde aklını kullanan kimseler için pek çok işaret vardır.

5. Eğer şaşıracaksan, asıl şaşılacak olan şey, insanların: "Biz ölüp toprak olduğumuz zaman, yeni baştan yaratılacağız öyle mi?" demeleridir. Bunlar rablerini inkâr etmiş olan kimselerdir. Bunlar boyunlarına tasma vurulmuş olan kimselerdir. Bunlar cehennemliktir ve cehennemde ebediyyen kalacaklardır.

6. Bu insanlar iyilikten önce kötülük için acele ediyorlar. Halbuki kendilerinden önce (bu yolda yürümüş olan insanlara Allah'ın azap ettiğine dair) ibret verici misaller geçmiştir. Gerçek şu ki rabbin, aşırılıklarına rağmen insanlara karşı göz yumar. Ancak şu da bir gerçektir ki rabbin, şiddetli cezalandırır.

7. Senin sözünü inkâr etmiş olan bu kimseler: "Bu kişiye rabbi tarafından bir mucize niçin inmedi?" derler... Sen sadece bir uyarıcısın. Nitekim her kavim için bir rehber vardır.

8-11. Allah, her bir hamilenin rahminde olanı bilir. Allah, hem rahimde meydana geleni, hem de rahimdeki azalma ve artmayı bilir. O'nun katında her şey için bir miktar belirlenmiştir. O, gizli ve açık her şeyi bilir. O büyüktür ve her durumda yüce olandır. İçinizden birisi, ister yüksek sesle konuşsun ister kısık sesle, ister gece karanlığında gizlensin ister gündüzün aydınlığında yürüsün, O'nun

katında hepsi eşittir. Herkesin önünde ve arkasında Allah'ın belirlemiş olduğu ve O'nun emriyle kendisini gözeten gözcüler bulunmaktadır. Gerçek şu ki bir kavim kendi vasıflarını değiştirmedikçe, Allah o kavmin durumunu değiştirmez. Nitekim Allah, bir kavmi belâya uğratmaya karar verdiği zaman, o belâ birisinin çevirmesiyle çevrilmeyeceği gibi, böylesi bir kavmin Allah'a karşı bir hâmisi ve bir yardımcısı da olamaz.

12-13. Görünce hem korktuğunuz, hem de ümit bağladığınız şimşekleri önünüzde çaktıran bizzat O'dur. Yağmur yüklü bulutları yükselten O'dur. Bulutların (gök) gürültüsü O'na hamd ile birlikte O'nun münezzehliğini beyan eder. Melekler, heybetinden titreyerek O'nu tesbih ederler. Allah, yıldırımlar gönderir ve (çoğu kez) bu yıldırımları dilediğinin üzerine tam da Allah hakkında münakaşa ederlerken düşürür. Gerçekte Allah'ın tuzağı çok çetindir.

14-15. Sadece O'na yalvarmak haktır. Bu insanların Allah'ı bırakıp da yalvardıkları diğer varlıklara gelince, onlar bunların dualarına asla cevap veremezler. Onlara yalvarmak, bir kişinin suya doğru elini açıp: "Ağzıma ak." demesine benzer. Halbuki su kendisine ulaşamaz. İşte aynı şekilde kâfirlerin duası da hedefsiz bir oktan başka bir şey değildir. Yerdeki ve gökteki her şeyin ister istemez kendisine secde ettiği tek varlık sadece Allah'tır. Nitekim her şeyin gölgesi, sabah akşam O'nun önünde eğilmektedir.

16. Onlara: "Göklerin ve yerin rabbi kimdir?" diye sor... De ki: "Allah'tır." Sonra onlara de ki: "Hakikat bu olduğuna göre, O'nu bırakıp da bizzat kendilerine bile bir fayda ve zarar verme yetkisine sahip olmayan ilâhları kendinize mutlak güç ve kudret sahibi ilâhlar mı edindiniz?" Yine de ki: "Kör ile gören bir olur mu hiç? Karanlıklar ile aydınlık eşit olur mu hiç?" Eğer değilse, koşmuş oldukları ortaklar da Allah'ın yarattığı gibi bir şeyler yarattı da onlar bu yüzden mi yaratma konusunda şüpheye kapıldılar?... De ki: "Her şeyin yaratıcısı sadece Allah'tır. O birdir, her şeye galiptir."

17. Allah, gökten yağmur yağdırdı ve her dere kendi kapasitesine göre onu alıp aktı. Sonra sel bastığında yüzeye kabarcıklar da çıktı. İşte buna benzer kabarcıklar, insanların süs, kap kacak vs. şeyler yapmak için erittikleri madenler üzerinde de oluşur. İşte bu misalle Allah, hak ile batıl meselesini açıklar. Kabarcık uçup gider ve insanlar için faydalı olan şey dibe çöker. Bu şekilde Allah, misallerle sözünü anlatır.

18. Rablerinin davetini kabul etmiş olan kimseler için iyilik vardır. O'nun davetini kabul etmemiş olanlar, yeryüzünün bütün servetine sahip de olsalar ve bir o kadar daha toplasalar, Allah'ın elinden kurtulmak için onları fidye olarak vermek isteyeceklerdir. Bunlar, kendilerinden kötü şekilde hesap sorulacak olan kimselerdir ve bunların varacağı yer cehennemdir. Ne kötü bir yer.

19-25. Rabbinin sana indirmiş olduğu bu kitabı hak bilen kişi ile bu hakikati görmeyen kişinin bir olması hiç mümkün mü? Sadece akıllı kimseler nasihat alırlar. Nitekim böyle kimselerin amel tarzı, Allah'a verdikleri sözü yerine getirmek ve sağlam bir şekilde sözleştikten sonra da o sözden dönmemektir. Bunlar, Allah'ın

(koparılmayıp) korunmasını emrettiği bağları (koparmayıp) korurlar. Rablerinden korkarlar ve kendilerinden kötü şekilde hesap sorulmasından endişe duyarlar. Rablerinin rızası için sabrederler, namazı kılarlar, verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice infak ederler ve kötülüğü iyilikle def ederler. Ahiret yurdu bizzat bu kimseler içindir. Yani dâimî olarak ikamet edecekleri bahçelere hem kendileri girecekler, hem de atalarından, eşlerinden ve çocuklarından salih olanlar da kendileriyle birlikte oraya girecekledir. Melekler her taraftan onları karşılamak için gelecekler ve kendilerine: "Sizin için esenlik vardır. Sizler dünyada göstermiş olduğunuz sabır sayesinde buna lâyık oldunuz." diyeceklerdir... Ne güzeldir şu ahiret yurdu! Allah'a sağlam söz verdikten sonra sözünden dönen, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağları koparan ve yeryüzünde fesat çıkaran kimselere gelince, bunlar lâneti haketmişlerdir. Nitekim bunlar için ahirette çok kötü bir yer vardır.

26. Allah, dilediği kimsenin rızkını bollaştırır, dilediğine ise kısıtlı rızık verir. Bu insanlar dünya hayatına dalmışlardır. Halbuki dünya hayatı, ahiret karşısında az bir metadan/faydadan başka bir şey değildir.

27-29. (Muhammed'in risaletini) inkâr etmiş olan bu insanlar: "Bu kişiye rabbi tarafından bir mucize niçin inmedi?" derler... De ki: "Allah, dilediği kimseyi saptırır, kendisine giden yolu ise sadece kendisine yönelen kişiye gösterir." İşte onlar (bu peygamberin davetine) iman etmiş olan ve kalpleri Allah'ın zikriyle itminana eren kişilerdir. Haberiniz olsun! Kalpler, ancak Allah'ı anmakla mutmain olurlar. Sonra hak daveti kabul etmiş ve salih amel işlemiş olanlar talihli kimselerdir ve güzel akıbet onlar içindir.

30. Ey Muhammed! İşte kendisinden önce pek çok kavmin geçtiği ve kendilerine karşı son derece merhametli olan Allah'ı inkâr etmiş bir kavme sana indirdiğimiz mesajı okuyasın diye seni bu şan ile resul olarak gönderdik. Onlara de ki: "Rabbim bizzat O'dur. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben, sadece O'na güvendim ve sığınacağım yer O'nun yanıdır."

31-32. Eğer gücüyle dağların yürümeye başladığı veya yeryüzünün yarıldığı yahut ölülerin kabirlerinden çıkıp konuşmaya başladığı bir Kur'ân indirilseydi, ne değişirdi ki? (Bu gibi işaretler/mucizeler göstermek hiç de zor değildir.) Bilâkis bütün yetkiler bizzat Allah'ın elindedir. Peki iman ehli, (halâ kâfirlerin talebine cevap olarak bir mucizenin ortaya çıkmasını ümit ediyor da) Allah'ın dilerse bütün insanlara hidayet edeceğini bildiği halde bundan halâ ümit kesmedi mi? Allah'ı inkâr yolunu seçmiş olan kimselerin başına yaptıklarından ötürü mutlaka bir belâ gelir veya o belâ evlerinin yakınlarına bir yere iner. Bu süreç, Allah'ın va'di gerçekleşinceye kadar devam edecektir. Allah, va'dinden kesinlikle dönmez. Senden önce de pek çok resul alaya alınmıştır. Ancak ben, inkârcılara dâima mühlet verdim ve sonunda da kendilerini yakaladım. Bir görsen, cezam nasıl da şiddetliydi!

33-35. Her bir canlının kazandığını gören Allah'a karşı insanlar bazı ortaklar koşma cesaretini mi gösteriyorlar yoksa? Ey nebî! Onlara de ki: "(Eğer gerçekten on-

lar, Allah'ın kendi edindiği ortaklar ise) kimdir onlar adlarını söyleyin bakalım?... Yoksa siz, Allah'a kendi arzında bilmediği yeni bir şeyi mi haber veriyorsunuz? Yahut da siz insanlar öylesine ağzınıza geleni mi söylüyorsunuz?" Gerçek şu ki hak daveti inkâr etmiş olan kimselere hilekârlıkları süslü kılınmış ve onlar doğru yoldan alıkonulmuşlardır. Nitekim Allah'ın saptırdığı kimse için bir yol gösterici yoktur. Böylesi kimseler için bizzat dünya hayatında da azap olduğu gibi, ahiret azabı ondan daha şiddetlidir. Onları Allah'tan kurtarabilecek bir kimse yoktur. Allah'tan korkanlara va'dedilen cennetler, altlarından ırmaklar akan ve meyveleri ve gölgesi dâimî olan cennetlerdir. Bu, muttakîlerin sonudur. Hakkı inkâr edenlerin akıbeti ise cehennem ateşidir.

36-37. Ey nebî! Kendilerine daha önce kitap verdiğimiz kimseler, sana indirmiş olduğumuz bu kitaba sevinirler. Ancak farklı gruplar arasında bu kitaptaki bazı hususları kabul etmeyen kimseler de vardır. Sen, açıkça de ki: "Bana, sadece Allah'a kulluk etmem emredildi ve birini O'na ortak koşmaktan da men edildim. Bunun için ben, bizzat O'na çağırıyorum ve O'na yöneliyorum." Biz, işte bu talimatla birlikte bu Arapça fermanı sana indirdik. Artık sana gelmiş olan bu ilme rağmen insanların arzularına uyarsan, Allah'a karşı bir hâmi ve bir yardımcı bulamayacağın gibi, O'nun elinden seni hiç kimse kurtaramaz.

38-39. Biz, senden önce de pek çok resul gönderdik ve onlara eş ve çocuklar da verdik. Hiçbir resul, Allah'ın izni olmaksızın bir mucize getirip gösterme gücüne sahip değildi. Her devir için bir kitap vardır. Allah, dilediğini iptal eder, dilediğini ise ikame eder. Ümmü'l-kitap (Ana/asıl kitap) bizzat O'nun katındadır.

40-42. Ey nebî! Bu insanları (kendisiyle) korkuttuğumuz o kötü akıbetin bir kısmını sen hayatta iken göstersek de veya onun ortaya çıkışından önce seni vefat ettirsek de, senin görevin sadece mesajı ulaştırmaktır. Hesabı görmek ise bizim işimizdir. O insanlar, bu topraklara geldiğimizi ve oranın dairesini her taraftan daraltmakta olduğumuzu görmüyorlar mı? Allah hüküm sürmektedir. O'nun kararlarını gözden geçirecek kimse yoktur. Nitekim O, hesabı görmede gecikmez. Bunlardan önce yaşamış olan kimseler de çok büyük tuzaklar kurmuşlardır. Ancak nihai tuzak tamamen Allah'ın elindedir. O, kimin ne kazandığını bilmektedir. Hakkı inkâr edenler, neticenin kim için hayırlı olduğunu çok yakında göreceklerdir.

43. O inkârcılar: "Sen, Allah tarafından gönderilmedin." derler. De ki: "Sizinle aramda Allah'ın ve de semavî kitap ilmine sahip olan kişinin şahitliği kâfidir."

14. İBRÂHÎM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Elif, Lâm, Râ. Ey Muhammed! Bu, rablerinin tevfikiyle insanları karanlıklardan aydınlığa, yani üstün ve kendi zatında övülmüş, yer ve göklerdeki bütün varlıkların maliki olan Allah'ın yoluna iletmen için sana indirmiş olduğumuz bir kitaptır. Nitekim dünya hayatını ahirete tercih eden, insanları Allah yolundan alıkoyan ve o yolun (arzularına göre) eğri olmasını isteyen hak inkârcıları için yok edici bir azap vardır. Bu kimseler sapık-

lıkta çok ileri gitmişleridir.

4. Biz, mesajımızı ulaştırmak için ne zaman bir resul göndermişsek, o resul kendilerine sözü iyi bir şekilde açarak anlatmak için bizzat kavminin dilinde mesajı ulaştırmıştır. Sonra Allah, dilediğini saptırır, dilediğini ise hidayete erdirir. O üstündür ve hikmet sahibidir.

5. Biz, bundan önce Mûsa'yı da mucizelerimizle göndermiştik. Mûsa'ya da kavmini karanlıklardan çıkarıp aydınlığa getirmesini ve kendilerine ilâhî tarihin (yani insanlık tarihinin) ibret verici olaylarını anlatıp nasihat etmesini emrettik. Bu olaylarda sabredenler ve şükredenler için büyük işaretler vardır.

6-8. Hatırlayın! Mûsa, kavmine demişti ki: "Allah'ın size yapmış olduğu iyiliği unutmayın. O, size çok eziyet eden, erkek çocuklarınızı öldürüp kız çocuklarınızı canlı bırakan Firavun ailesinden sizi kurtarmıştı. Bunda rabbiniz tarafından büyük bir imtihana tâbi tutuluyordunuz. Yine hatırlayın! Rabbiniz: "Eğer şükrederseniz, size fazlasıyla lütufta bulunacağım. Fakat nankörlük ederseniz, azabım çok şiddetlidir." diye sizi uyarmıştı." Nitekim Mûsa: "Eğer inkâr ederseniz ve yeryüzünde yaşayanların tamamı kâfir de olsa Allah müstağnîdir, kendi zatında övülmüştür." dedi.

9-12. Sizden önce yaşamış olan Nûh kavmi, Âd, Semûd ve ondan sonra gelen ve sayılarını sadece Allah'ın bildiği kavimlerin haberleri size ulaşmadı mı? Peygamberleri kendilerine apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla geldikleri zaman, onlar ellerini ağızlarına bastırıp: "Biz, kendisiyle birlikte gönderildiğiniz mesajı kabul etmiyoruz ve bizi kendisine davet ettiğiniz şey hakkında da kaygılı bir şüphe içerisindeyiz." dediler. Bunun üzerine peygamberleri: "Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe mi duyuyorsunuz yoksa? O, kusurlarınızı bağışlamak ve belli bir süreye kadar mühlet vermek için sizi çağırmaktadır." dediler. Onlar da cevaben: "Siz de bizim gibi insandan başka bir şey değilsiniz. Siz, atalarımızın zamanından beri kendilerine kulluk edilen varlıklara kulluktan bizi alıkoymak istiyorsunuz. Öyleyse açık bir belge/sened getirin." dediler. Peygamberleri ise: "Gerçekten biz de sizin gibi insandan başka bir şey değiliz. Ancak Allah, kullarından dilediğine lütufta bulunur. Nitekim size bir belge getirmek yetkimizde olan bir şey değildir. Belge sadece Allah'ın izniyle gelebilir. Nitekim iman ehli sadece Allah'a güvenmelidir. Dahası, hayat yolumuzda bize rehberlik etmişken, biz Allah'a niçin güvenmeyelim ki? Biz, ettiğiniz eziyetlere sabredeceğiz. Güvenecek olanlar sadece Allah'a güvenmelidir." dediler.

13-17. Nihayet inkârcılar, peygamberlerine: "Ya dînimize geri dönersiniz ya da sizi ülkemizden sürüp çıkarırız." dediler. O zaman rableri: "Biz, o zalimleri helâk edeceğiz ve onlardan sonra sizleri o topraklara yerleştireceğiz. Bu, huzurumdaki sorgudan korkan ve tehdîdimden sakınan kimse için ödüldür." diye kendilerine vahiy gönderdi. Onlar, karar istemişlerdi (böylece haklarında karar verildi) ve hak düşmanı her zorba, yüz üstü düşüp cezasını gördü. Nitekim bundan sonra da onun için cehennem vardır. Orada içmesi için kendisine irinli su verilecek, onu zorla yutmaya çalışacak, fakat çok zor yutabilecektir. Ölüm, her taraf-

tan kendisini kuşatacak, ancak ölmeyecek ve ileride şiddetli bir azap onun can düşmanı olacaktır.

18-20. Rablerini inkâr etmiş olan kimselerin amelleri, fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu küle benzer. Onlar, yaptıklarının hiçbir semeresini göremeyeceklerdir. İşte bu, aşırı derecede sapkınlıktır. Allah'ın gökleri ve yeri hak üzere yarattığını görmüyor musun? O dilerse, siz insanları ortadan kaldırır ve yerinize yeni bir hilkat (yaratılış) getirir. Böyle yapmak O'nun için hiç de zor değildir.

21. Bu insanlar hep birlikte Allah'ın önünde belirdikleri zaman, içlerinden dünyada iken güçsüz olanlar, büyüklük taslayan kimselere: "Biz dünyada iken size tâbi idik. Şimdi siz, Allah'ın azabından bizi kurtarmak için de bir şeyler yapabilir misiniz?" diyecekler. Onlar ise: "Allah, bize bir kurtuluş yolu göstermiş olsaydı, mutlaka size de gösterirdik. Artık ağlasak da sızlasak da veya sabretsek de her halükârda hiçbir kurtuluş yolumuz yoktur." cevabını vereceklerdir.

22. Hesap görüleceği zaman, şeytan şöyle diyecektir: "Hakikat şu ki Allah'ın size va'dettiği her şey gerçekti. Ama ben, ne kadar söz verdiysem, onlardan hiçbirini yerine getirmedim. Benim üzerinizde hiç bir gücüm yoktu. Ben, sizi kendi yoluma çağırmaktan başka bir şey yapmadım. Nitekim siz de davetime icabet ettiniz. Şimdi beni kınamayın. Kendi kendinizi kınayın. Burada ne ben sizin, ne de siz benim feryadıma cevap verebilirsiniz. Bundan önce siz, ilâhlığa beni ortak etmiştiniz. Ben bundan sorumlu değilim. Böylesi zalimler için kesinlikle acıklı azap vardır."

23-27. Bunun aksine dünyada iken iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler altlarından ırmaklar akan bahçelere konulacaklardır. Onlar orada rablerinin izniyle ebediyyen kalacaklar ve esenlik tebrikleriyle karşılanacaklardır. Allah'ın güzel söze neyle örnek verdiğini görmüyor musun? O, kökü yerin derinliklerinde, dalları ise göğe kadar ulaşmış olan güzel bir ağaca benzer. O ağaç, her an rabbinin emriyle meyvesini vermektedir. Allah, bu misalleri insanlar ders alsınlar diye vermektedir. Kötü söz ise, kökünden sökülüp atılmış ve bir dayanağı olmayan kötü bir ağaca benzer. Allah, iman edenleri sabit bir söz üzerinde hem dünyada, hem de ahirette payidar kılar, zalimleri ise saptırır. Allah dilediğini yapmaya yetkilidir.

28-30. Allah'ın nimetine kavuşup da onu nankörlükle değiştiren, (kendileriyle birlikte) kavimlerini de yokluk yurduna — yani içinde yanacakları cehenneme. Ne kötü karar yeridir orası.— sürükleyen ve onları Allah'ın yolundan saptırsınlar diye Allah'a bazı ortaklar koşan kimseleri gördün değil mi? Onlara de ki: "Öyleyse keyfinize bakın. Sonunda dönüp gideceğiniz yer cehennemdir."

31. Ey nebî! İman etmiş olan kullarıma söyle, herhangi bir alışverişin olmayacağı ve birinin dostluğunun kâr etmeyeceği gün gelmeden önce namazı kılsınlar ve kendilerine verdiğimiz şeylerden açıkça veya gizlice (hayır yolunda) infak etsinler.

32-34. Yeri ve gökleri yaratan, gökten yağmur yağdıran, sonra o yağmur vasıtasıyla size rızık ulaştırmak için türlü türlü meyveler yaratan, denizde emriyle yüz-

mesi için gemiyi, ırmakları, sürekli seyreden güneşi ve ayı, geceyi ve gündüzü sizin hizmetinize veren ve istediğiniz her şeyi size veren bizzat Allah'tır. Allah'ın nimetlerini saymak isteseniz, sayamazsınız. Gerçek şu ki insan çok insafsız ve çok nankördür.

35-41. Hatırlayın! İbrâhîm: "Rabbim! Bu şehri güvenli bir şehir kıl. Beni ve neslimi putperestlikten koru. Rabbim! Bu putlar, pek çok kimseyi saptırdılar. (Benim neslimi saptırmaları da mümkündür. Bunun için onlardan) yolumda yürüyenler bendendir. Ancak yolumun hilâfına yol tutturan olursa, şüphesiz sen bağışlayıcı ve merhametlisin. Rabbim! Çocuklarımın bir kısmını senin mukaddes evinin yanında çorak bir vadiye getirip yerleştirdim. Rabbim! Bunu, onlar burada namaz kılsınlar diye yaptım. Bunun için sen, insanların gönüllerini onlara meylettir ve yemeleri için kendilerine meyveler ver. Belki onlar şükrederler. Rabbim! Sen, gizlediğimiz ve açığa vurduğumuz her şeyi bilirsin. —Gerçekten de yerde ve göklerde Allah'tan hiçbir şey gizli değildir.— Bana bu yaşlılık dönemimde İsmâîl ve İshâk gibi oğullar veren Allah'a şükürler olsun. Gerçek şu ki rabbim, duayı mutlaka işitir. Ey rabbim! Beni namazı eda eden biri kıl ve neslimden de (namaz kılan kimseler çıkar.) Rabbim! Duamı kabul et. Rabbim! Beni, ana-babamı ve bütün iman edenleri hesabın görüleceği gün bağışla." diye dua etmişti.

42-46. Şimdi sen, o zalimlerin yaptıklarından Allah'ı gafil sanma. Allah, gözleri şaşkınlıktan açık ve başları kalkık vaziyette koşarak gidecekleri, bakışları yukarıya doğru donuk ve kalpleri yerinden fırlayacak şekilde olacakları güne kadar onlara mühlet vermektedir. Ey nebî! Azabın gelip de kendilerini kuşatacağı o günle onları korkut. O vakit bu zalimler: "Ey rabbimiz! Bize azıcık daha mühlet ver. Biz, davetine icabet edeceğiz ve resullerine tâbi olacağız." diyeceklerdir. (Ancak kendilerine açık bir şekilde): "Bundan önce yeminler ederek: "Biz asla yok olmayacağız." diyenler sizler değil miydiniz? Halbuki siz, kendi kendilerine zulmetmiş olan kavimlerin şehirlerinde yaşamış ve onlara nasıl muamele ettiğimizi de görmüştünüz. Dahası, size onlardan örnekler vererek de anlatmıştık. Onlar, bütün tuzaklarını kurmuşlardı. Fakat onların tuzakları dağı yerinden kımıldatacak kadar müthiş de olsa, Allah tuzaklarını boşa çıkarmıştı." denilerek cevap verilecektir.

47-51. Şu halde ey nebî! Sakın Allah'ın kendi resullerine verdiği sözü yerine getirmeyeceğini sanma. Allah üstündür ve intikam alıcıdır. Onları yer ve göklerin değiştirilip bir halden başka bir hale sokulacağı ve herkesin tek ve kahhar olan Allah'ın huzuruna çıkıp hazır olacağı o günle korkut. O gün sen, suçluları ellerine ve ayaklarına zincirler vurulmuş, katrandan elbise giymiş ve yüzlerini ateşin alevi kaplamış bir halde göreceksin. Allah, her canlıya yaptığının karşılığını versin diye bu olacaktır. Allah hesabı görmede hiç gecikmez.

52. Bu, bütün insanlar için bir mesajdır. Kendisi vasıtasıyla insanların uyarılmaları, gerçekte Allah'ın bir olduğunu bilmeleri ve akıl sahiplerinin kendilerine gelmeleri için gönderilmiştir.

15. HİCR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Elif, Lâm, Râ. Bunlar, ilâhî kitabın ve apaçık Kur'ân'ın ayetleridir.

2-5. Bugün İslam'a daveti reddetmiş olan kimselerin pişmanlık içerisinde: "Keşke emre itaat etmiş olsaydık." diyecekleri vaktin gelmesi uzak değildir. Bırak onları, yesinler, içsinler, keyiflerine baksınlar ve sahte ümit kendilerini aldata dursun. Onlar çok yakında anlayacaklar. Biz, bundan önce hangi yerleşim birimini helâk etmişsek, orası için belli bir amel müddeti mutlaka yazılmıştır. Bir kavim belirlenen vaktinden önce helâk olmayacağı gibi, ondan sonra da kurtulamaz.

6-9. O insanlar: "Ey kendisine bu zikrin nazil olduğu kişi! Sen kesinlikle mecnunsun. Eğer doğru isen, önümüze melekleri niçin getirmiyorsun?" derler... Biz, melekleri öylesine sebepsiz yere indirmeyiz. Onlar indikleri zaman, hak ile birlikte inerler ve sonra da insanlara mühlet verilmez. Bu zikre gelince, onu biz indirdik ve koruyucusu da biziz.

10-15. Ey nebî! Biz, senden önce yaşamış olan pek çok kavme resul göndermişizdir. Onlar, ne zaman bir resul gelmişse, onu mutlaka alaya almışlardır. Biz, suçluların kalplerinden bu zikri işte bu şekilde (ok gibi) geçiririz. Onlar, buna iman etmezler. Eski zamanlardan beri bu tür insanların yolu işte bu olagelmiştir. Biz, kendilerine gökten bir kapı açsak ve onlar herkesin gözü önünde oraya tırmansalar, yine de: "Gözlerimiz aldanıyor. Belki de büyülendik." derler.

16-18. Semada pek çok müstahkem küre yapmak bizim tasarrufumuzdur. Onları bakanlar için (yıldızlarla) süsledik ve kovulmuş her şeytandan koruduk. Hiçbir şeytan biraz kulak kabartıp dinlemenin dışında onlara sirayet edemez. Nitekim onlar kulak kabartıp dinlemeye çalıştıkları zaman, parlak bir alev peşlerine takılır[1].

19-25. Biz, yeryüzünü yaydık. Oraya dağları diktik. Orada her türlü bitkiden belli miktarda yetiştirdik. Orada hem sizin için, hem de rızıklarını sizin vermediğiniz pek çok varlık için maişet/geçim vasıtalarını bir araya getirdik. Hazinesi katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Nitekim biz, indirdiğimiz her şeyi belli bir miktarda indiririz. Aşılayıcı rüzgârları bizzat biz göndeririz. Sonra gökten yağmur yağdırır ve o suyla sizi sularız. Bu servetin hazinedarı siz değilsiniz. Hayat veren ve öldüren biziz. Herkese vâris olacak olan da biziz. Biz, sizden önce yaşamış olan insanları da gördük. Sonradan gelenler de gözümüzün önündedir. Rabbin, kesinlikle onların hepsini bir araya getirecektir. O hem hikmet sahibidir, hem de bilir.

26-43. Biz, insanı yoğrulup şekil verilmiş kuru balçıktan yarattık. Bundan önce cinleri ateşin alevinden yaratmıştık. Son-

---

[1] *Şihâb-ı mubîn*, parlak alev anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de bir başka yerde bunun için şihâb-ı sâkıb yani *"karanlığı delen/yaran alev"* lafzı kullanılmıştır. Bununla mutlak manada dilimizde terim olarak şihâb-ı sâkıb dediğimiz kayan yıldızın kastedildiği söylenemez. Bunların başka tür ışınlar olması da mümkündür. Mesela kozmik ışınlar ya da henüz bilmediğimiz bunlardan daha güçlü başka tür ışınlar. Yine de bununla zaman zaman yeryüzüne düşerken gördüğümüz ve yukarıdaki aleme şeytanların uçuşunu engelleyici kayan yıldızların (şihâb-ı sâkıb) kastedilmiş olması da mümkündür.

ra rabbinin meleklere: "Ben, yoğrulup şekil verilmiş kuru balçıktan bir beşer yaratıyorum. Onu tamamlayıp da rûhumdan kendisine üflediğim zaman, hepiniz onun önünde secdeye kapanacaksınız." dediği ânı hatırla. Nitekim İblîs hariç bütün melekler secde ettiler. Zira İblîs, secde edenlerle birlikte olmayı reddetmişti. Rabbi: "Ey İblîs! Sana ne oldu ki secde edenlerle birlikte secde etmedin?" diye sordu. İblîs ise: "Balçık kurusundan yarattığın bir beşere secde etmek benim işim değildir." dedi. Rabbi: "Öyleyse defol buradan. Çünkü sen gözden düşmüş aşağılık birisin. Artık hesap gününe kadar lânet olsun sana." dedi. Bunun üzerine İblîs: "Rabbim! Eğer durum bu ise, o zaman bütün insanların tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver." diye arz etti. Rabbi: "Peki o zaman, vaktini bildiğimiz o güne kadar sana mühlet." buyurdu. İblîs: "Rabbim! Nasıl ki sen, beni yoldan çıkardıysan, aynı şekilde ben de yeryüzünde kendileri için gönül alıcı şeyler var ederek içlerinden halis kıldığın kulların hariç onların hepsini yoldan çıkaracağım." dedi. Rabbi: "Doğruca bana ulaşan yol budur. Şüphesiz benim gerçek kullarım üzerinde senin hiçbir yaptırım gücün olmayacaktır. Senin sözün sadece sana tâbi olan yoldan çıkmış kimselere geçecektir. Nitekim onların hepsi cehennemde ceza göreceklerine dair uyarılmışlardır." buyurdu.

44-48. (İblîs'e tâbi olanların kendisiyle uyarıldıkları) o cehennemin yedi kapısı vardır. Her kapı için onlardan bir grup ayrılmıştır. Bunun aksine muttakî kimseler bahçelerde ve pınar başlarında olacaklar ve kendilerine: "Esenlik içerisinde ve korkusuzca girin o bahçelere." denilecektir. Biz, kalplerinde az çok mevcut olan kin ve öfkeyi çıkaracağız. Onlar birbirleriyle kardeş olarak karşılıklı şekilde tahtlara oturacaklar. Onlar orada hiçbir zorlukla karşılaşmayacak ve oradan çıkarılmayacaklardır.

49-50. Ey nebî! Kullarıma benim çok bağışlayıcı ve çok merhametli olduğumu haber ver. Ancak bununla birlikte azabım da son derece acıklı bir azaptır.

51-60. Onlara İbrâhîm'in misafirlerinin kıssasını anlat biraz. Onlar, İbrâhîm'in evine gelip de: "Selâm sana." dedikleri zaman, İbrâhîm: "Biz sizden korkuyoruz." dedi. Onlar da: "Korkma! Biz, sana gayet akıllı bir erkek çocuk müjdeliyoruz." cevabını verdiler. İbrâhîm ise: "Bu yaşlı halimde bana çocuk müjdesi mi veriyorsunuz? Düşünsenize biraz, bana verdiğiniz bu müjde nasıl bir müjdedir?" dedi. Bunun üzerine onlar: "Biz, sana hak olan bir müjde veriyoruz. Ümitsizliğe kapılma." cevabını verdiler. İbrâhîm de: "Rablerinin rahmetinden sadece yoldan çıkmış kimseler ümit keserler." dedi. Sonra İbrâhîm: "Ey ilâhî elçiler! Hangi önemli iş için teşrif ettiniz?" dedi. Onlar da: "Biz suçlu bir kavme gönderildik. Bundan sadece Lût'un ailesi müstesnadır. Biz, Allah'ın: "Geride kalanlar arasına katılmasını takdir ettik." dediği Lût'un karısı hariç onların hepsini kurtaracağız." dediler.

61-66. Sonra o elçiler Lût'un evine geldikleri zaman, Lût: "Sizler yabancıya benziyorsunuz." dedi. Onlar ise: "Hayır, aksine biz, bu insanların gelişinden şüphe duydukları şeyi alıp geldik. Biz, sana doğruyu söylüyoruz. Biz senin yanına hak ile birlikte geldik. Bunun için artık sen, gecenin sonlarına doğru aileni alıp

yola çık ve kendin de arkalarından yürü. İçinizden hiç kimse geriye dönüp de bakmasın. Sadece nereye gitmeniz emredildiyse, doğruca oraya gidin." cevabını verdiler. Nitekim biz, ona sabah olur olmaz o insanların kökleri kazınacak diye kararımızı bildirdik.

67-71. Bu esnada şehir halkı, sevinçten kendinden geçmiş bir halde Lût'un evine çıkıp geldi. Lût: "Ey kavmim! Bunlar benim misafirlerimdir. Beni rezil etmeyin. Allah'tan korkun, beni rüsva etmeyin." dedi. Onlar ise: "Herkese sahip çıkma[1] diye seni defalarca uyarmış (ve bundan) men etmemiş miydik?" dediler. Bunun üzerine Lût (aciz bir şekilde): "Eğer bunu mutlaka yapacaksanız, işte kızlarım buradadır." dedi.

72-74. Hayatın hakkı için ey nebî! O an onların üzerine etkisiyle kendilerinden geçtikleri bir sarhoşluk hali çökmüştü. Sonunda tan yeri ağarır ağarmaz, korkunç bir patlama sesi onları yakalayıverdi. Nitekim biz, o yerleşim biriminin altını üstüne getirdik ve üzerlerine pişmiş topraktan taşlar yağdırdık.

75-77. Bu olayda feraset sahibi kimseler için büyük işaretler vardır. Bu olayın meydana geldiği bölge ise herkesin gelip geçtiği yol üzerindedir. Bunda iman sahibi kimseler için ibretler vardır.

78-79. Eyke halkı[2] da zalim idi. Bak, biz de onlardan intikam aldık. Bu her iki kavmin viraneye dönen bölgeleri apaçık yol üzerinde durmaktadır.

80-84. Hicr halkı[3] da peygamberleri yalanlamışlardı. Biz, ayetlerimizi onlara gönderdik, işaretlerimizi de gösterdik. Ancak onlar, hepsini de göz ardı ettiler. Onlar, dağları yontarak evler yaparlardı ve kendi yerlerinde korkudan uzak ve emin idiler. Sonunda sabah olur olmaz, korkunç bir patlama sesi kendilerini yakalayıverdi ve kazandıkları şeyler hiçbir işlerine yaramadı.

85-93. Biz, yeri ve gökleri ve bunlar arasındaki bütün varlıkları haktan başka bir temel üzerine yaratmadık. Nitekim karar saati kesinlikle gelecektir. Şu halde ey nebî! Sen (o insanların akılsız tavırlarına) asaletli bir şekilde göz yum. Şüphesiz rabbin, herkesi yaratandır ve her şeyi bilir. Biz, sana sürekli tekrarlanmaya lâyık yedi ayet ve yüce/büyük Kur'ân'ı verdik. Sen, onlardan bazı kimselere vermiş olduğumuz o dünya metaına ne başını kaldırıp bak, ne de hallerine içinde bir sızı hisset. Onları bırak, iman edenlere teveccüh et. İnkâr edenlere ise: "Ben apaçık bir uyarıcıyım." de. Bu, sahip oldukları Kur'ân'ı[4] parça parça etmiş olan

---

[1] Yani başkalarının işine karışma, başkalarının avukatlığını yapma, herkesten sana ne, senin neyine...(m)

[2] Yani Hz. Şuayb'ın kavminden olanlar. Bu kavmin adı, Benî Medyân (Medyân oğulları) idi. Onların başkentlerine Medyân denildiği gibi, yaşadıkları bölgenin tamamına da Medyân adı verilirdi. Eyke'ye gelince, bu isim Tebuk'un eski adı idi. Bu kelime, sık ve yemyeşil orman anlamına gelir. Bugünlerde Eyke, Cebelu'l-levz'den çıkıp Efel Vadisi'ne dökülen bir akarsuyun adıdır.

[3] Burası, Semûd kavminin başkenti idi. Medine'nin kuzey batısında bulunan el-'Ulâ şehrinden birkaç km. uzaklıkta kentin harabeleri durmaktadır. Bu yer, Medine'den Tebuk'e giden ana yol üzerindedir ve kervanlar bu vadiden geçerek giderler. Ancak Hz. Peygamberin talimatı ile kimse burada konaklamamaktadır.

[4] Onların Kur'ânı'ndan kasıt, Muhammed ümmetine Kur'ân'ın verilmesi gibi, onlara da Tevrât'ın verilmesidir.

bölücülere gönderdiğimizin benzeri bir uyarıdır. Rabbine yemin olsun ki biz, onların hepsine: "Ne yapıyordunuz?" diye mutlaka soracağız.

94-96. Şu halde ey nebî! Sana emredilen şeyi açıktan açığa ve yüksek sesle söyleyiver ve şirk koşanlara asla aldırma. O alay edicileri senin adına cezalandırmak için biz yeteriz. Allah ile birlikte bir başkasını da ilâh sayanlar çok yakında anlayacaklardır.

97-99. Biz, o insanların senin hakkındaki sözlerinden dolayı, kalbinin çok daraldığını biliyoruz. Bunun ilacı/tedavisi, hamd ile birlikte rabbini tesbih etmen, O'nun huzurunda secde etmen ve gelmesi kesin olan o son saate kadar rabbine kulluk etmendir.

16. NAHL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Allah'ın kararı neredeyse gelmek üzere. Artık onun için acele etmeyin. Allah, münezzehtir ve bu insanların koştukları ortaklardan yücedir. Allah, bu rûhu: "İnsanları uyarın. Sizin benden başka ilâhınız yoktur. Bunun için sadece benden korkun." talimatıyla birlikte kendi emri ve melekleri vasıtasıyla dilediği kuluna indirir. O, gökleri ve yeri hak olarak yarattı. Allah, bu insanların koştukları ortaklardan çok yücedir.

4-9. O, insanı bir damla nutfeden yarattı ve insan gitgide apaçık bir hasım kesildi. O, kendilerinden hem giyecek, hem yiyecek ve hem de çeşitli faydalar elde edeceğiniz hayvanlar yarattı. Sabahleyin otlamaları için gönderirken ve akşam geri getirirken bile onlarda sizin için güzellik vardır. Onlar, sizin için yükleri yüklenip büyük bir zahmet çekmeksizin sizi varamayacağınız yerlere kadar götürürler. Gerçek şu ki rabbiniz çok şefkatli ve çok merhametlidir. O, üzerlerine binesiniz ve hayatınızın süsü ve neşesi olsun diye atları, katırları ve merkepleri yarattı. O, bilmediğiniz daha pek çok şeyi faydalanmanız için yaratır. Eğri yollar mevcut iken de doğru yolu göstermek bizzat Allah'a aittir. O dilerse, hepinize hidayet eder.

10-11. Gökten sizin için yağmur yağdıran bizzat O'dur. O su ile hem siz sulanırsınız, hem de hayvanlarınız için yem biter. Allah, bu su vasıtasıyla ekinler bitirir. Zeytinler, hurmalar, üzümler ve türlü türlü başka meyveler yaratır. Bunda düşünüp taşınan kimseler için büyük bir işaret vardır.

12-13. O, sizin iyiliğiniz için geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı emre tâbi kılmıştır. Nitekim bütün yıldızlar da O'nun emriyle boyun eğmişlerdir. Bunda aklını kullanan kimseler için çok işaretler vardır. Dahası, O'nun yeryüzünde sizin için yaratmış olduğu şu pek çok rengarenk şeylerde de ders alan kimseler için mutlaka işaret vardır.

14. Taptaze et yemeniz ve takındığınız ziynet eşyalarını çıkarmanız için denizi emrinize veren bizzat O'dur. Geminin denizin sinesini yararak gittiğini görürsün. Bütün bunlar, Allah'ın fazlını aramanız ve O'na şükretmeniz içindir.

15-16. Yeryüzü sizi alıp kaymasın diye yeryüzüne dağları çivi gibi O çakmıştır. Nehirleri akıtmış ve yol bulasınız diye doğal yollar yapmıştır. O, yeryüzüne yol gösteren işaretler koymuştur. Nitekim insanlar, yıldızlarla da yol bulurlar.

17-19. Öyleyse yaratan ile hiçbir şey yaratmayan bir olur mu? Kendinize gelmeyecek misiniz yoksa? Siz, Allah'ın nimetlerini saymak isteseniz de sayamazsınız. Gerçek şu ki Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. Halbuki Allah, hem açığa vurduğunuz, hem de gizlediğiniz şeyleri bilir.

20-21. İnsanların Allah'ı bırakıp da kendilerine yalvardıkları diğer varlıklar hiçbir şeyin yaratıcısı değillerdir. Aksine kendileri yaratılmışlardır. Canlı değil, ölüdürler. Onlar, ne zaman tekrar diriltilip kaldırılacaklarını hiç bilmezler.

22-23. İlâhınız bir tek ilâhtır. Ancak ahirete iman etmeyen kimselerin kalplerine inkâr yerleşip kalmış ve onlar gurura kapılmışlardır. Şüphesiz Allah, gizli de olsa açıktan da olsa onların bütün yaptıklarını bilir. Allah, nefsin gururuna kapılan kimseleri asla sevmez.

24-29. Birisi, onlara: "Rabbinizin bu indirdiği nedir?" diye sorduğu zaman: "Efendim, bunlar önceki devirlerin eskimiş hikâyeleridir." derler. Onlar, kıyamet gününde hem kendi yüklerini, hem de cehaletleri yüzünden saptırdıkları kimselerin yüklerini tamamıyla yüklenmek için bunu söylüyorlar. Bak, ne çetin bir sorumluluk üstleniyorlar. Bunlardan önce de pek çok kimse, (hakkı aşağılamak için) böylesi tuzaklar kurmuşlardır. Bak işte Allah, onların pusu yuvasını kökünden söküp attı, çatısı yukarıdan başlarına çöktü ve azap üzerlerine hiç beklemedikleri bir yönden geldi. Sonra Allah, kıyamet günü onları rezil ve rüsva edecek ve kendilerine: "Söyleyin bakalım, kendileri için (hak ehliyle) tartışıp durduğunuz o ortaklarım neredeler şimdi?" diyecektir... Dünyada iken ilim sahibi olan kimseler: "Bugün kâfirler için rezillik ve bedbahtlık vardır." diyecekler. Evet, nefislerine zulmederlerken meleklerin eline düşen o kâfirler, (serkeşliği bırakıp) hemen ileri atılırlar ve: "Biz, bir kusur işlemiyorduk." derler. Melekler ise: "Nasıl işlemiyordunuz! Allah, yaptıklarınızı iyi bilir. Şimdi gidip cehennemin kapılarından girin. Orada ebediyyen kalacaksınız." cevabını verirler. Gerçek şu ki kibirlenenler için çok kötü bir yer vardır.

30-32. Diğer taraftan muttakîlere: "Rabbiniz tarafından indirilmiş olan bu şey nedir?" diye sorulduğunda, onlar: "En güzel şey inmiştir." cevabını verirler. Tavrı güzel olan böyle kimseler için bu dünyada da iyilik olduğu gibi, ahiret yurdu onlar için mutlaka daha iyidir. Muttakîlerin yurdu ne güzeldir. Onlar altlarından ırmaklar akan ve orada her şeyin tam isteklerine göre olacağı dâimî olarak ikamet edilen bahçelere gireceklerdir. Allah, muttakîlere bu mükâfatı verir. Melekler, ruhlarını tertemiz bir halde iken kabzettikleri o muttakîlere: "Selâm size. Amellerinize karşılık olarak girin cennete." derler.

33-34. Ey Muhammed! Eğer şimdi bu insanlar bekliyorlarsa, bizzat meleklerin gelmesinden veya rabbinin kararının yürürlüğe girmesinden başka geriye ne kaldı ki? Bunlardan önce pek çok kimse, bu tür küstahlığı göstermiştir. Bu yüzden başlarına gelen şey Allah'ın bir zulmü değil, aksine onların kendi kendilerine yapmış oldukları bir zulüm idi. Yaptıklarının kötülükleri sonunda peşlerini bırakmadı ve bizzat alay edip durdukları şey onlara musallat oldu.

35-37. O Müşrikler: "Allah dileseydi, biz ve atalarımız O'ndan başkasına ibadet etmez ve O'nun emri olmaksızın hiçbir şeyi haram kılmazdık." derler. Böylesi bahaneleri bunlardan önceki kimseler de ileri sürmüşlerdi. Resullerin açıkça tebliğ etmekten başka bir sorumlulukları var mı? Biz her ümmete bir resul gönderdik ve o resul vasıtasıyla: "Allah'a kulluk edin, tâğuta kulluktan da sakının." diyerek hepsini uyardık. Bundan sonra Allah, onlardan kimisine hidayet bahşetti, kimisine de dalâlet musallat oldu. Sonra yeryüzünde biraz dolaşıp bakın, yalanlayanların sonu ne olmuş... Ey nebî! Sen, onların hidayetini ne kadar çok istesen de, Allah saptırdığı kimseye bir daha hidayet etmez ve bu tür insanlara hiç kimse yardım da edemez.

38-40. Bu insanlar, Allah'ın adına sağlam yeminler ederek: "Allah, ölen bir kimseyi yeniden diriltip kaldırmayacaktır." derler... Elbette diriltecek. Niçin diriltmeyecekmiş ki? Bu, yerine getirmeyi Allah'ın kendi üzerine aldığı bir sözdür. Ancak çoğu kimse bilmez. Hakkında ihtilâf ettikleri hakikati Allah Tealâ'nın önlerine koyması ve hak inkârcılarının da kendilerinin yalancı olduklarını anlamaları için böyle olmak zorundadır. (Geriye kaldı bunun olabilirliği.) Bizim bir şeyi vücuda getirmemiz için ona "ol" emrini vermekten başka bir şey yapmamız gerekmez. Böylece o oluverir.

41-42. Biz, zulme katlandıktan sonra Allah için hicret etmiş olan kimselere bizzat dünyada güzel yer/mevki vereceğiz. Ahiret mükâfatı ise çok büyüktür. Sabreden mazlumlar ve rablerine güvenerek hareket edenler (kendilerini nasıl güzel bir sonun beklediğini) keşke bilseler.

43-44. Ey Muhammed! Senden önce göndermiş olduğumuz peygamberler de kendilerine mesajlarımızı vahyettiğimiz adamlardı. Eğer siz, kendiniz bilmiyorsanız, zikir ehlinden sorun. Biz, önceki resulleri de açık işaretler ve kitaplar vererek göndermiştik. Şimdi ise kendileri için indirilmiş olan öğretiyi insanların önünde açıklayasın ve onlar da düşünüp taşınsınlar diye bu zikri sana indirdik.

45-47. (Peygamberin davetine muhalefet ederek) en kötü şekilde tuzak kuran kimseler, Allah'ın kendilerini yerin dibine geçireceğinden veya hiç ummadıkları bir yerden üzerlerine azap indireceğinden, yahut gezip tozarlarken kendilerini aniden yakalayacağından, yahut da gelecek olan belânın endişesi içinde ondan kurtulma yollarını arar bir halde iken kendilerini yakalayacağından hiç korkmuyorlar mı? Onlar, yapmak istediği şeyde Allah'ı aciz bırakacak güce sahip değillerdir. Gerçek şu ki rabbin yumuşak huylu ve merhametlidir.

48-50. Yoksa bu insanlar, Allah'ın yaratmış olduğu herhangi bir şeye de mi bakmıyorlar? Onun gölgesi nasıl da Allah'ın huzurunda secde ederek sağa ve sola düşmektedir. Onların hepsi de bu şekilde acziyetlerini göstermektedirler. Yerde ve göklerde ne kadar canlı varlık ve ne kadar melek varsa, hepsi de Allah'ın önünde secde etmektedir. Onlar, üzerlerinde olan rablerine karşı asla serkeşlik etmezler, korkarlar ve verilen emre göre hareket ederler.

51-52. Allah: "İki ilâh edinmeyin. Sadece bir tek ilâh vardır. Bunun için sadece

benden korkun." buyurmaktadır. Göklerde ve yerde olan her şey bizzat O'nundur. Özellikle (bütün kâinatta) bizzat O'nun dînî hüküm sürmektedir. Peki Allah'ı bırakıp da başka birisinden mi korkacaksınız?

53-55. Sahip olduğunuz her nimet bizzat Allah tarafındandır. Nitekim siz insanlar sıkıntıya düştüğünüzde, feryat ederek bizzat O'na doğru koşarsınız. Ancak Allah, üzerinizden o sıkıntıyı kaldırdığı zaman, içinizden bir grup (bu iyiliğe teşekkür olarak) Allah'ın ihsanına karşı nankörlük etmek için rabbine karşı başkalarını ortak koşmaya başlar. Öyleyse keyfinize bakın. Çok yakında anlayacaksınız.

56. Bu insanlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan hakikatini bilmedikleri şeylere pay ayırırlar... Allah'a yemin olsun ki: "Bu yalanı nasıl uydurdunuz?" diye size mutlaka sorulacaktır.

57-60. Onlar, Allah'a kız çocuklar isnat ediyorlar. Subhanallah! Kendilerine ise istedikleri (erkek) çocukları. İçlerinden birine kız çocuğu olduğu müjdelendiği zaman, çehresi değişir/yüzü kapkara kesilir ve öfkesini zaptetmeye çalışır. Bu kötü haberden sonra insanların içine hangi yüzle çıkayım diye onlardan gizlenerek dolaşır. Zillet içerisinde kız çocuğunu alayım mı yoksa toprağa gömeyim mi diye düşünür... Bak, Allah hakkında nasıl da kötü hüküm veriyorlar. Kötü sıfatlarla tavsif edilmeyi hak edenler ahirete iman etmeyen kimselerdir. Allah'a gelince, en yüce sıfatlar O'nun içindir. Herkesten üstün ve kamil hikmet sahibi olan bizzat Allah'tır.

61-62. Eğer Allah, zulümlerinden dolayı insanları hemen yakalasaydı, yeryüzünde hiçbir canlıyı bırakmazdı. Ancak O, herkese belli bir süreye kadar mühlet vermektedir. Nitekim o vakit geldiği zaman, bir kimse o vakitten ne bir saat ileri, ne de bir saat geri bırakılabilir. Bugün bu insanlar, kendilerinin bile hoşlarına gitmeyen şeyleri Allah'a isnat ediyorlar. Dahası, bütün güzelliklerin kendileri için olduğunu ifadeyle dilleri de yalan söylemektedir. Onlar için sadece bir tek şey vardır. O da cehennem ateşi. Onlar ilk önce mutlaka oraya götürüleceklerdir.

63-64. Allah'a yemin olsun ki ey Muhammed! Biz, senden önce de pek çok kavme resuller göndermişizdir. (Daha önce de) şeytan, onların yaptıkları kötü işleri kendilerine süslü göstermiş (ve onlar, resullerin sözlerini kabul etmemişlerdir.) Aynı şeytan, bugün bu insanlara da öncülük etmekte ve (bu yüzden) onlar acıklı azaba müstahak olmaktadırlar. Biz, içine düştükleri ihtilâfların hakikatini kendilerine anlatasın diye bu kitabı sana indirdik. Bu kitap, kendisine iman eden kimseler için bir rehber ve bir rahmet olarak inmiştir.

65. (Her yağmur mevsiminde görürsün ki) Allah, gökten yağmur yağdırdı ve onun sayesinde ölmüş olan yeryüzüne aniden can verdi. Bunda işitenler için kesinlikle bir işaret vardır.

66. Nitekim büyük ve küçükbaş hayvanlarda da sizin için bir ders vardır. Onların karınlarından, fışkı/gübre ile kan arasından içenler için son derece güzel olan bir şeyi yani halis sütü size içiriyoruz.

67. (Aynı şekilde) hurma ağaçlarından ve asmalardan da kendisini hem sarhoş edici (içki), hem de temiz rızık yaptığınız

bir şeyi size içiriyoruz. Bunda aklını kullananlar için şüphesiz bir işaret vardır.

68-69. Bak, rabbin, bal arısına dağlarda, ağaçlarda ve çardaklarda yuvanı yap, her türlü bitkinin özünü em ve rabbinin açtığı yollarda ilerle diye vahyetti. O arının içinden insanlar için şifa olan rengarenk bir şerbet çıkar. Şüphesiz bunda da düşünüp taşınan kimseler için bir işaret vardır.

70. Bakın, sizi Allah yarattı. Sonra O, sizi öldürür. Nitekim içinizden birisi her şeyi bildikten sonra bir daha hiçbir şey bilemesin diye ömrünün en kötü dönemine ulaştırılır. Gerçek şu ki Allah, hem ilim, hem de kudret açısından kâmildir.

71. Bakın Allah, içinizden bazılarını rızık açısından bazılarına üstün kılmıştır. Sonra kendilerine bu faziletin verildiği kişiler, eşit pay sahibi olmaları için kölelerine o rızıktan veren kimseler de değillerdir. Yoksa bu insanlar, Allah'ın iyiliğini inkâr mı ediyorlar?

72-74. Sizin için hemcinsiniz olan eşler yaratan, o eşlerden size oğullar ve torunlar veren ve yemeniz için güzel güzel rızıklar veren bizzat Allah'tır. Peki bu insanlar, (bütün bunları görmelerine ve bilmelerine rağmen) batıla iman edip Allah'ın iyiliklerini inkâr mı ediyorlar? Allah'ı bırakıp da kendilerine göklerden ve yerden rızık vermeyecek olan ve de bu işi asla yapamayacak olanlara mı tapıyorlar? Şu halde Allah için benzetmeler yapmayın. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

75. Allah, bir misal vermekte: Birincisi, bir kişinin mülkiyetinde olan ve hiçbir yetkisi bulunmayan bir köle; diğeri ise kendisine tarafımızdan güzel rızık verdiğimiz ve o rızıktan açık ve gizli şekilde bolca infak eden kişi. Söyleyin bakalım, bu ikisi birbirine eşit midir?... Elhamdulillah! Ancak çoğu kimse, (bu kadar yalın bir şeyi dahi) bilmez.

76. Allah, şöyle bir misal daha veriyor: İki kişi vardır. Biri, sağır ve dilsizdir. Hiçbir iş yapamaz. Efendisine yük olmuştur. Efendisi, onu nereye gönderse, işini tam olarak yapıp gelemez. Diğeri ise adaleti emreder ve kendisi de doğru yoldadır. Söyleyin bakalım, bu ikisi birbirine denk midir?

77. Yerin ve göklerin gizli gerçeklerini sadece Allah bilir. Nitekim kıyametin kopması uzun sürmeyecektir. Sadece kişi göz açıp kapayıncaya kadar, belki de ondan daha az. Gerçek şu ki Allah, her şeyi yapabilir.

78. Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez bir halde iken çıkardı. O, şükretmeniz için size kulaklar, gözler ve düşünen kalpler verdi.

79. Bu insanlar, göğün boşluğunda kuşların nasıl da emre boyun eğmiş olduklarına hiç bakmadılar mı? Onları Allah'tan başka kim tutmuştur? Bunda iman eden kimseler için çok işaretler vardır.

80-83. Allah, evlerinizi sizin için sükûnet yeri kıldı. O, hayvanların derilerinden sizin için hem ikamet halinde, hem de sefer halinde taşımada zorlanmayacağınız mekânlar yarattı. O, hayvanların yapağısından, yününden ve kıllarından hayatın belli bir anına kadar yararlanacağınız giyecek ve sarf edecek pek çok şey yarattı. O, yarattığı pek çok şey vasıtasıyla sizin için gölge yaptı. Dağlarda sizin için sığınaklar yaptı. Size hem sıcaktan koruyacak, hem de karşılıklı savaşta korunmanıza yarayacak elbiseler bahşetti. Bu

şekilde Allah, belki emre itaat edersiniz diye üzerinizdeki nimetini tamamlar. Ey nebî! O insanlar buna rağmen yine de yüz çeviririlerse, apaçık bir şekilde hak olan mesajı ulaştırman dışında senin hiçbir sorumluluğun yoktur. Onlar, Allah'ın iyiliğini bildikleri halde inkâr ederler. Nitekim onların pek çoğu hakkı kabul etmeyen kimselerdir.

84-88. Onlar, her ümmetten bir şahit getireceğimiz, kâfirlere delil getirmeleri izninin verilmeyeceği, kendilerinden tevbe ve istiğfarlarının da talep edilmeyeceği gün ne olacağını hiç düşündüler mi? Bir kez azabı gördükten sonra zalim kimselerin ne azapları hafifletilecek, ne de kendilerine bir anlık fırsat verilecektir. Ayrıca dünyada iken şirke düşmüş olan kimseler, koştukları ortaklarını görünce: "Ey rabbimiz! Seni bırakıp kendilerine yalvardığımız ortaklarımız işte bunlardır." diyecekler. Bunun üzerine onların o ilâhları da kendilerine açıkça: "Siz yalancısınız." diyeceklerdir. O zaman onların hepsi Allah'ın önünde eğilecekler ve dünyada iken bel bağladıkları bütün her şey kendilerinden uzaklaşacaktır. Kendisi küfür yolunu seçmiş ve başkalarını da Allah yolundan alıkoymuş olan kimseleri dünyada çıkardıkları fesada karşılık azap üstüne azaba çarptıracağız.

89. Ey Muhammed! Her ümmete bizzat kendilerinden aleyhlerine şahitlik edecek olan bir tanık getireceğimiz ve bu insanlara karşı da seni şahit tutacağımız o günle onları uyar. Nitekim bu, her şeyi net bir şekilde açıklayan ve emre itaat edip boyun büken kimseler için hidayet, rahmet ve müjde olan bu kitabı sana indirdiğimize (dair şahitlik için) hazırlıktır.

90-93. Allah, adaleti, iyiliği ve akrabaların haklarını gözetmeyi emretmekte; kötülükten, hayasızlıktan ve zulümden de men etmektedir. O, ders alasınız diye size nasihat etmektedir. Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah'ı üzerinize şahit tutarak ettiğiniz sağlam yeminleri bozmayın. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır. Durumunuz, bizzat kendi gayretiyle yün eğirmiş ve sonra da onu parça parça etmiş olan kadınınkine benzemesin. Siz, birbirinizle olan muamelelerinizde bir kavim diğer kavimden daha fazla fayda elde etsin diye yeminlerinizi hileye alet ediyorsunuz. Halbuki Allah, o söz vasıtasıyla sizi imtihan etmektedir. Allah, kıyamet gününde içine düştüğünüz bütün ihtilâfların hakikatini size mutlaka gösterecektir. Eğer Allah, (aranızda bir ihtilâfın olmamasını) dileseydi, hepinizi bir tek ümmet kılardı. Ancak O, dilediğini saptırır, dilediğine de doğru yolu gösterir. Nitekim amelleriniz mutlaka sorguya çekilecektir.

94-97. (Ey müslümanlar!) Yeminlerinizi aranızda birbirinizi aldatma aracı yapmayın. Bir ayak, yere sağlam bastıktan sonra sakın kaymasın ve insanları Allah'ın yolundan alıkoymanızın cezası olarak kötü' sonuca varıp da sakın büyük bir azap çekmeyesiniz. Allah'ın ahdini (yani Allah adına vermiş olduğunuz sözü) az bir fayda karşılığında satmayın. Eğer bilirseniz, Allah'ın yanında olanlar sizin için daha hayırlıdır. Sizin yanınızda olanlar harcanıp bitecektir. Ancak Allah katında olanlar bakidir. Nitekim biz, sabredenlere amellerinin en güzeline göre mükâfatlarını mutlaka vereceğiz. İster erkek olsun ister kadın, mü'min olmak şartıyla salih amel işleyen herkese dünyada te-

miz bir hayat yaşatacağız ve (ahirette) de böyle kimselere amellerinin en güzeline göre mükâfatlarını vereceğiz.

98-100. Kur'ân'ı okumaya başladığın zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın. Şeytan, iman eden ve rablerine güvenen kimseler üzerinde hakimiyet kuramaz. Şeytan, kendisini rehber edinen ve aldatmasıyla şirke düşen kimselere güç yetirir.

101-102. Biz, bir ayetin yerine başka bir ayet indirdiğimiz zaman —Nitekim Allah ne indireceğini iyi bilir.— o insanlar: "Bu Kur'ân'ı sen kendin uyduruyorsun." derler. Aslında onların pek çoğu hakikati bilmez. Onlara de ki: "Mukaddes ruh, iman edenlerin imanını sağlamlaştırmak, emre boyun eğenlere hayatlarındaki işlerde doğru yolu göstermek ve onlara kurtuluş ve saadeti müjdelemek için onu rabbim tarafından tam olarak ve tedricen indirdi."

103-105. Biz, senin hakkında o insanların: "Buna birisi öğretiyor." dediklerini biliyoruz. Halbuki onların işaret ettikleri kişinin dili Acemce'dir[1]. Bu ise apaçık Arapça'dır. Gerçek şu ki Allah, ayetlerine iman etmeyen kimselere doğru sözü kavrama gücünü asla vermez. Böyle kimseler için acıklı azap vardır. (Nebi, yalan söz uydurmaz) aksine Allah'ın ayetlerine iman etmeyen kimseler yalan uydururlar. Gerçekte yalancılar bizzat onlardır.

106-111. İman ettikten sonra inkâr eden kişi, eğer inkâra zorlanmışsa ve kalbi iman üzere mutmain ise bir beis yoktur. Ancak gönül rızasıyla inkâr etmiş olan kişi Allah'ın gazabına uğrayacaktır ve böyle kimseler için büyük azap vardır. Çünkü onlar, ahirete karşılık dünya hayatını seçmişlerdir. Allah, kaidesi gereğince nimetine karşı nankörlük eden kimselere kurtuluş yolunu göstermez. Bunlar, kalplerine, kulaklarına ve gözlerine Allah'ın mühür vurduğu kimselerdir. Bunlar gaflete dalmışlardır. Ahirette de hüsrana uğrayacak olanlar kesinlikle bunlardır. Bunun aksine iman ettikleri için kendilerine eziyet edildiğinde, evini barkını terk etmiş, hicret etmiş, Allah yolunda sıkıntılara göğüs germiş ve sabretmiş olan kimseler için rabbin şüphesiz bağışlayıcı ve merhametlidir. Her nefsin kendisini kurtarma derdine düşeceği, herkese yaptığının karşılığının tam olarak verileceği ve kimseye zerre kadar zulmedilmeyeceği o gün bütün bunlar hakkında hüküm verilecektir.

112-113. Allah, bir şehri misal göstermektedir: O şehir (halkı), güven ve huzur içerisinde hayat sürüyordu. Şehre her taraftan bol bol rızık geliyorken, şehir (halkı) Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etmeye başladı. Bunun üzerine

[1] Mekkeli kâfirlerin farklı şahıslar hakkında böyle bir zanda bulundukları rivayetlerde beyan edilmektedir. Bir rivayette bu kişinin adı Âmir b. el-Hadramî'nin Bizanslı kölesi Ceber olarak beyan edilmiştir. Diğer bir rivayette Huveytib b. Abdu'l-Uzza'nın 'Â'eş veya Ya'îş adı verilen bir kölesinden bahsedilmektedir. Başka bir rivayette künyesi Ebu Fukeyhe olan ve Mekkeli bir kadının Yahûdî kölesi olan Yesâr adı geçmektedir. Bir başka rivayette de Bel'ân veya Bel'âm isimli Bizanslı bir kölenin adı geçmektedir. Nitekim bunlardan hangisi olursa olsun, Mekkeli kâfirler, bir kişinin Tevrât ve İncîl okuduğu ve Hz. Peygamberin de o kişi ile görüştüğü zannıyla hareket ederek: "Bu Kur'ân'ı aslında o kişi yazıyor, Muhammed de onu kendi tarafından Allah adına ileri sürüyor." diyerek çekinmeden iftira attılar.

Allah, oranın sakinlerine yaptıklarına karşılık olarak açlık ve korku belâsını tattırdı. Onlara kendi kavimlerinden bir peygamber geldi. Ancak onlar, o peygamberi yalanladılar. Nihayet onlar zalim olmuş bir halde iken azap gelip kendilerini yakaladı.

114-117. Şu halde ey insanlar! Allah'ın size bahşettiği helâl ve temiz rızıkları yiyin ve gerçekten O'na kulluk edenlerdenseniz, Allah'ın ihsanına şükredin. Allah, size leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adı anılarak kesilmiş olan hayvanı haram kıldı. Ancak bir kimse, açlıktan dolayı mecbur kalarak, ilâhî kanuna karşı gelme isteği olmaksızın veya zaruret sınırını aşmaksızın bunlardan yerse, Allah kesinlikle bağışlayıcı ve merhametlidir. Dilleriniz, bu helâldir, şu haramdır diye yalan hüküm vermektedir. Bu şekilde hüküm vererek Allah'a yalan (sözlerle) iftira etmeyin. Allah'a yalan (sözlerle) iftira edenler asla kurtuluşa eremezler. Dünya rahatı birkaç günlüktür. Sonunda onlar için acıklı bir azap vardır.

118-124. Özellikle Yahûdîler için haram kıldığımız şeyleri bundan önce sana anlatmıştık. Nitekim bu, onlara bizim bir zulmümüz değil, aksine onların kendi kendilerine yaptıkları bir zulüm idi. Elbette cehalet yüzünden kötü işler yapmış ve sonra tevbe edip amelini düzeltmiş olanlar için bu tevbe ve ıslahtan sonra rabbin kesinlikle bağışlayıcı ve merhametlidir. Gerçek şu ki İbrâhîm, Allah'ın emrine muti, tarafsız ve kendi zatıyla tam bir ümmet idi. O asla müşrik değildi. Allah'ın nimetlerine şükreden biriydi. Allah, onu seçti ve kendisine doğru yolu gösterdi. Ona dünyada iyilik verdi. Nitekim o ahirette de kesinlikle salihlerden olacaktır. Sonra biz: "Tarafsız bir şekilde İbrâhîm'in yolunda yürü. Zira İbrâhîm müşriklerden değildi." diye sana vahyettik. Sebt/Cumartesi gününü ise onun hükümlerinde ihtilâfa düşen kimselere musallat etmiştik. Rabbin, kıyamet gününde onların ihtilâfa düştükleri bütün hususlarda kesinlikle hüküm verecektir.

125-128. Ey nebî! Rabbinin yoluna hikmetli bir şekilde ve güzel nasihatle davet et. İnsanlarla en güzel şekilde münazarada bulun. Rabbin, kimin kendi yolundan sapmış olduğunu ve kimin doğru yolda olduğunu daha iyi bilir. Eğer öç alacaksanız, size zulmedildiği kadar öç alın. Ancak eğer sabrederseniz, bu, sabredenler için kesinlikle daha hayırlıdır. Ey Muhammed! Sabret... Zira senin bu sabrın bizzat Allah'ın tevfikiyledir... O insanların hareketlerinden ötürü üzülme ve kurdukları tuzaklardan dolayı yüreğin daralmasın. Allah takvaya dayanan ve iyilik üzere amel eden kimselerle beraberdir.

17. İSRÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Kendisine bazı ayetlerini göstermek için bir gece kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiği Mescid-i Aksâ'ya/uzaktaki mescide götüren Allah münezzehtir. Gerçekte her şeyi işiten ve her şeyi gören bizzat O'dur.

2-8. Biz, bundan önce Mûsa'ya kitap vermiş ve ısrarla: "Benden başkasını kendinize vekil tutmayın." diyerek onu İsrâîl oğulları için hidayet kaynağı kılmıştık. Siz, Nûh ile birlikte gemiye bindirdiğimiz kimselerin neslindensiniz. Nitekim Nûh şükreden bir kul idi. Sonra kitabımızda:

"Siz, iki kez yeryüzünde büyük fesat çıkaracak ve büyük bir serkeşlik örneği göstereceksiniz." diyerek İsrâîl oğullarını uyarmıştık. Nihayet ilk isyan belirince, ey İsrâîl oğulları, size karşı son derece güçlü ve ülkenize girip her tarafa yayılan kullarımızı harekete geçirdik. Bu, yerine getirilmesi gerekli olan bir söz idi. Bundan sonra biz, onlara galebe çalmanız için size fırsat verdik, mal ve çocuklarla size yardım ettik ve sayınızı öncekinden daha da artırdık. Bakın, iyilik ettiyseniz, kendi iyiliğiniz için ettiniz. Kötülük ettiyseniz de, kendi zatınız için kötü olmuştur. Sonra ikinci söz/isyan ânı geldiği zaman, sizleri tanınamaz hale getirmeleri, daha önceki düşmanların daldıkları gibi mescide (Beytü'l-Makdis) dalmaları ve ellerinin değdiği her şeyi yok etmeleri için başka düşmanları size musallat ettik... Belki artık rabbiniz size merhamet eder. Ancak önceki tavrınızı yine devam ettirirseniz, biz de daha önce verdiğimiz cezayı tekrarlarız. Nitekim biz, nankör kimseler için cehennemi hapishane yapmışızdır.

9-10. Gerçek şu ki bu Kur'ân, dosdoğru olan yolu gösteriyor. Ona iman edip iyi işler yapan kimselere kendileri içi büyük mükâfat olduğunu müjdeliyor. Ahirete iman etmeyen kimselere ise kendileri için acıklı bir azap hazırladığımızı haber veriyor.

11. İnsanoğlu, hayrı dilediği gibi şerri dilemektedir. İnsan pek acelecidir.

12. Bakın, biz geceyi ve gündüzü iki alamet kıldık. Rabbinizin fazlını arayabilesiniz, ay ve yılın hesabını bilesiniz diye gecenin alametini karanlık, gündüzün alametini ise aydınlık kıldık. Aynı şekilde biz, her şeyi ayrı ayrı belirgin kılmışızdır.

13-14. Biz, her insanın kısmetini boynuna asmışızdır. Nitekim kıyamet gününde apaçık bir kitap gibi bulacağı bir yazıyı kendisi için çıkaracağız... Oku amel defterini. Bugün kendi hesabını görmen için kendin yetersin.

15. Doğru yolu seçen kişinin bu tercihi bizzat kendisi için faydalıdır. Yoldan çıkan kişinin sapıtmışlığının vebali de kendi üzerinedir. Hiçbir yüklenici, bir başkasının yükünü üstlenmeyecektir. Nitekim biz, kendilerine hak ve batıl arasındaki farkı anlatması için bir peygamber göndermedikçe, insanlara azap edici değiliz.

16-17. Biz, bir şehri helâk etmek istediğimiz zaman, o şehrin zengin insanlarına emrederiz. Nitekim onlar orada isyankârlığa başladıklarında, o şehir azap kararını hak eder ve biz de orayı yok ederiz. Baksana, Nûh'tan sonra emrimizle helâk olmuş olan ne kadar nesil vardır. Rabbin, kullarının günahlarından tamamen haberdardır ve her şeyi görmektedir.

18-21. Her kim bu dünyada çabucak elde edilen faydaları isterse, kendisine vermeyi dilediğimiz şeyi burada veririz. Sonra kınanmış ve rahmetten mahrum kalmış bir şekilde kendisini dağlayacak olan cehennemi onun hissesine yazarız. Ahireti arzulayan, onun için gayret edilmesi gerektiği şekilde gayret eden ve mü'min olan her şahsın çabası ise teşekküre şayandır. Biz, bunlara da onlara da yani her iki gruba (dünyada) geçimlik vermekteyiz. Bu, rabbinin bağışıdır ve rabbinin bağışını engelleyecek kimse yoktur. Ancak bizzat dünyada bir grubu diğerinden nasıl da faziletli kıldığımıza bir

bak. Nitekim ahirette o grubun derecesi daha yüksek olacak ve fazileti de daha büyük olacaktır.

22. Sen, Allah ile birlikte başka bir ilâh edinme. Yoksa kınanmış ve yapayalnız bir halde oturup kalırsın.

23-37. Rabbin:

√ Kimseye ibadet etmemenize, sadece kendisine ibadet etmenize,

√ Anne ve babaya karşı iyi davranmanıza karar verdi.

Eğer onlardan biri veya her ikisi yanınızda yaşlanıp kalırlarsa, kendilerine üf bile demeyin. Onlara kızarak cevap vermeyin, aksine kendileriyle saygılı bir şekilde konuşun, yumuşak ve merhametli bir şekilde önlerinde eğilin ve: "Rabbim! Beni şefkatli ve merhametli bir şekilde çocukluk çağımda yetiştirdikleri gibi, kendilerine merhamet et." diye dua edin. Rabbiniz, kalplerinizde olanı iyi bilir. Eğer siz salih kimseler olursanız, Allah kusurlarının farkında olarak kulluğa yönelen herkes için bağışlayıcıdır. (Bundan başka rabbin:)

√ Akrabaya, yoksula ve yolcuya haklarını vermenize,

√ Gereksiz harcama yapmamanıza,

Zira gereksiz harcama yapan kimseler şeytanın kardeşidirler ve şeytan da rabbine karşı nankördür.

√ Eğer Allah'ın ümit ettiğiniz rahmetini aramanız sebebiyle onlardan (yani ihtiyaç sahibi akrabalar, yoksullar ve yolculardan) ayrılmak durumunda kalırsanız, kendilerine yumuşak bir şekilde cevap vermenize,

√ Kınanacak ve acze düşecek kadar elinizi boynunuza bağlamamanıza ve tamamen açmamanıza[1] (karar verdi.)

Rabbin, dilediği kimsenin rızkını açar, dilediğinin rızkını ise daraltır. O, kullarının halinden haberdardır ve onları görmektedir. (Yine rabbin:)

√ Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmemenize,

Zira biz, onlara da rızık vereceğiz, size de. Onları öldürmek aslında büyük bir hatadır.

√ Zinaya yaklaşmamanıza,

Çünkü zina çok kötü bir fiil ve çok kötü bir yoldur.

√ Haklı bir sebep olmadıkça, cana kıymamanıza —ki Allah bunu haram kılmıştır.—

Nitekim biz, zulmedilerek öldürülen kişinin velîsine kısası talep hakkını verdik. Şu halde o, kısasta haddi aşmamalıdır. Çünkü kendisine yardım edilecektir.

√ Ergenlik çağına gelinceye kadar, güzel bir yolla olmadıkça, yetimin malına yaklaşmamanıza,

√ Sözünüzde durmanıza,

Verdiğiniz sözler hususunda şüphesiz sorguya çekileceksiniz.

√ Ölçüyle verirken tam doldurup vermenize ve tartarken de teraziyle tam tartmanıza,

Çünkü bu güzel bir yoldur ve sonuç itibariyle de daha hayırlıdır.

√ Bilmediğiniz bir şeyin peşine düşmemenize,

Nitekim gözler, kulaklar ve kalpler kesinlikle sorguya çekilecektir ve

[1] Elini boynuna bağlamak, cimrilik için istiare olarak kullanılmıştır. Elini tamamen açmak ile de gereksiz harcama kastedilmiştir.

√ Yeryüzünde kasılarak yürümemeniz (karar verdi.)

Çünkü siz, ne yeri yarabilirsiniz, ne de dağların tepelerine ulaşabilirsiniz.

38-40. Bu hususlardan her birinin kötü yönü rabbinin katında hoş görülmemiştir. Bunlar, rabbinin sana vahyetmiş olduğu hikmetli sözlerdir. Bak, Allah ile birlikte başka bir ilâh edinme. Yoksa kınanmış ve her iyilikten mahrum kalmış bir şekilde cehenneme atılacaksın... Rabbinizin size erkek çocuklar vermesi, melekleri ise kendisine kız çocuklar edinmesi ne ilginç bir sözdür. Ağızlarınızdan çıkan bu söz büyük bir yalandır.

41-44. Biz, bu Kur'ân'da insanlara çeşitli şekillerde kendinize gelin diye anlattık. Ancak onlar haktan daha da uzaklaşıp gitmektedirler. Ey Muhammed! Onlara de ki, eğer bu insanların söyledikleri gibi Allah ile beraber başka bir ilâh daha olsaydı, o ilâh arşın malikinin makamına erişmek için mutlaka çaba sarf ederdi. Allah münezzehtir ve o insanların söyledikleri sözlerden yücedir. Yedi gök ve yer ve bunlar(arasın)daki bütün her şey O'nun münezzehliğini dile getirmektedir. Hamd ile birlikte O'nu tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ancak siz, onların tesbihlerini anlamazsınız. Gerçek şu ki Allah çok sabırlı ve çok bağışlayıcıdır.

45-48. Sen Kur'ân okuduğun zaman, ahirete iman etmeyenlerle senin arana bir perde çekeriz. Ayrıca hiçbir şey anlamasınlar diye onların kalplerine örtü örter, kulaklarında ise bir ağırlık meydana getiririz. Sen Kur'ân'da tek olan rabbinden bahsettiğin zaman, onlar nefretle yüzlerini çevirirler. Onlar kulak kabartıp senin sözünü dinledikleri zaman, aslında ne duyduklarını, karşılıklı oturup fısıldaştıklarında ise, ne söylediklerini biz biliriz. O zalimler, kendi aralarında: "Peşinden gittiğiniz bu adam büyülenmiş birisidir." derler... Bak onlar, senin hakkında neler söylüyorlar. Onlar sapıtmışlardır. Onlar, yol bulamazlar.

49-52. Onlar: "Biz sadece kemik ve toprak haline geldiğimiz zaman, yeni baştan yaratılıp diriltilecek miyiz?" derler... Onlara de ki: "Siz taş veya demir de olsanız ya da zihninizin kabul ettiğinden daha uzak olan katı bir şey de olsanız (yine de diriltileceksiniz.)" Onlar: "Bizi tekrar hayata döndürecek olan kimdir?" diye mutlaka soracaklardır. Cevaben: "Sizi ilk kez yaratan." de. Onlar, başlarını sallayarak: "Öyleyse bu ne zaman gerçekleşecek?" diye sorarlar. De ki: "O an belki de çok yaklaşmıştır. Sizi çağırdığı gün çağrısına cevap vermek üzere O'na hamd ederek çıkıp gelecek ve o zaman herhalde çok kısa bir süre bu halde kalmışızdır diye düşüneceksiniz."

53-54. Ey Muhammed! Mü'min kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Aslında insanların arasına fesat sokmaya çalışan şeytandır. Gerçek şu ki şeytan, insanın apaçık düşmanıdır. Rabbiniz, sizin durumunuzu daha iyi bilir. O dilerse, size merhamet eder, dilerse azap eder. Nitekim ey nebî! Biz, seni insanlar üzerine vekil olarak göndermedik.

55. Yerin ve göklerin mahlukatını en iyi rabbin bilir. Biz, bazı peygamberlere bazılarından üstün mertebeler verdik. Nitekim Davud'a Zebûr'u bizzat biz vermiştik.

56-57. Onlara de ki: "Allah'tan başka kendinize ilâh edindiğiniz mabudları ça-

ğırıp bakın. Onlar, sizden herhangi bir sıkıntıyı ne giderebilirler, ne de değiştirebilirler." Bu insanların yalvardıkları kimseler de bizzat rablerine ulaşmak için O'na kim daha yakın olacak diye vesile ararlar, O'nun rahmetini umarlar ve O'nun azabından korkarlardı. Gerçek şu ki rabbinin azabı korkulacak kadar vardır.

58. Kıyametten önce helâk etmeyeceğimiz veya şiddetli azaba çarptırmayacağımız hiçbir yerleşim birimi yoktur. Bu, ilâhî kitapta yazılıdır.

59-60. Bizi mucizeler göndermekten alıkoyan tek şey bunlardan önceki insanların onları yalanlamış olmalarıdır. (Nitekim bak) biz, Semûd kavmine açıkça dişi deveyi getirip verdik. Ancak onlar ona zulmettiler. Biz, mucizeleri insanlar görüp korksunlar diye göndeririz. Hatırla ey Muhammed! Biz, sana: "Rabbin o insanları kuşatmıştır." demiştik. Biz, halihazırda sana gösterdiğimiz şeyi [1] ve Kur'ân'da lânet edilen ağacı[2] bu insanlar için sadece bir fitne kıldık. Kendilerini sürekli uyarmamıza rağmen her uyarı onların isyanını artırmaktadır.

61-65. Hatırlayın! Biz, meleklere: "Âdem'e secde edin." dediğimiz zaman, İblîs dışında hepsi secde etti. İblîs: "Ben, topraktan yaratmış olduğun şeye mi secde edeceğim?" dedi. Sonra da: "Bir baksana! Onu benden faziletli kılmana değer miydi? Eğer kıyamet gününe kadar bana mühlet verirsen, onun bütün neslinin kökünü kazırım. Sadece çok az bir kısmı elimden kurtulabilecektir." dedi. Bunun üzerine Allah Tealâ: "Defol öyleyse. Onlardan her kim sana uyarsa, seninle birlikte onların hepsi için en uygun ceza bizzat cehennemdir. Sen, davetinle kimin ayağını kaydırabilirsen kaydır. Üzerlerine atlılarını ve piyadelerini gönder. Mallarında ve çocuklarında onlara ortak ol ve kendilerini vaatlerle tuzağına düşür. —Yalnız şeytanın vaatleri aldatmacadan başka bir şey değildir.— Kullarım üzerinde kesinlikle hiçbir otorite kuramayacaksın. Nitekim tevekkül etmek için rabbin kâfidir." dedi.

66-72. Sizin gerçek rabbiniz, fazlını aramanız için denizde gemiyi yüzdürendir. Gerçek şu ki O, size karşı çok merhametlidir. Denizde başınıza bir belâ geldiğinde, o bir tek olan dışında kendisine yalvardıklarınız kaybolup giderler. Ancak O, sizi kurtarıp karaya ulaştırdığı zaman, O'ndan yüz çevirirsiniz. İnsan gerçekten de çok nankördür. Yoksa siz, Allah'ın karada da sizi yerin dibine geçirebileceğinden veya üzerinize taş yağdıran bir kasırga gönderebileceğinden ve sizi bundan kurtaracak bir yardımcı dahi bulamayacağınızdan korkmuyor musunuz? Allah'ın bir vakitte tekrar denize salarak nankörlüğünüze karşılık olarak üzerinize şiddetli bir tufan göndermek suretiyle sizi boğmasından ve akıbetinizi O'ndan soracak birisini de bulamamaktan endişe etmiyor musunuz?... Ademoğluna büyüklük vermemiz, karada ve denizde kendilerine binekler bahşetmemiz, temiz şeylerden rızık vermemiz ve yarattığımız pek çok şeyden belirgin olarak onları üs-

[1] Burada miraca işaret edilmektedir. Rüya lafzı, düş görmek anlamında değildir. Aksine gözleriyle görmek anlamındadır.

[2] Yani zakkum ağacı. Bu ağaçla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de cehennemin dibinden çıkıp yetişeceği ve cehennemliklerin onu yemek zorunda kalacağı haber verilmiştir. Bu ağaca lanet edilmesiyle onun Allah'ın rahmetinden uzak olması kastedilmiştir.

tün kılmamız bizim bir lütfumuzdur. Sonra her insan topluluğunu kendi önderiyle birlikte çağıracağımız günü düşünün. O vakit amel defterleri sağ ellerine verilen kimseler, yaptıklarını okuyacaklar ve kendilerine zerre kadar zulmedilmeyecektir. Ancak bu dünyada kör olarak yaşamış olanlar ahirette de kör kalacak, belki yol bulmada körden bile başarısız olacaklardır.

73-75. Ey Muhammed! Onlar, adımıza kendi tarafından bir söz uydurasın diye seni fitneye düşürüp sana göndermiş olduğumuz vahiyden çevirmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Eğer sen, bunu yapsaydın, onlar seni mutlaka kendilerine dost edinirlerdi. Eğer biz, seni sağlam tutmasaydık, şu veya bu şekilde onlara meyletmen kaçınılmazdı. Ancak böyle yapsaydın, hem dünyada, hem de ahirette sana iki kat azap tattırırdık. Sonra bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.

76. Onlar, bu ülkeden adımını söküp atmak ve seni buradan sürüp çıkarmak da istediler. Ancak onlar bunu yapacak olurlarsa, senden sonra kendileri de uzun süre burada kalamayacaklardır.

77. Bu, senden önce göndermiş olduğumuz bütün peygamberlere yönelik muamelede kullandığımız metottur. Nitekim sen, metodumuzda hiçbir değişiklik bulamazsın.

78-79. Güneşin zevalinden gece karanlığına kadar namaz kıl ve fecir vaktinde de Kur'ân oku. Çünkü fecir vakti okunan Kur'ân'a melekler şahit olurlar. Geceleyin de teheccüd namazı kıl. Bu, senin için nafiledir. Rabbinin seni makam-ı mahmûd'a ulaştırması uzak değildir.

80. Ve: "Rabbim! Beni nereye götürürsen götür, sadakatle götür, nereden çıkarırsan çıkar, sadakatle çıkar ve kendi katından bir iktidarı bana yardımcı kıl." diye dua et.

81. Ve: "Hak geldi, batıl yok oldu. Batıl mutlaka yok olacaktır." diye ilân et.

82-84. Biz, bu Kur'ân'ı indirirken mü'minler için şifa ve rahmet olan şeyleri inzal ediyoruz. Ancak Kur'ân, zalimleri hüsrana düşürmekten başka bir katkı sağlamaz. İnsan öyle bir haldedir ki kendisine nimet bahşettiğimiz zaman, çalım satar ve sırtını döner. Başına azıcık bir belâ geldiğinde ise, ümitsizliğe kapılır. Ey nebî! Onlara de ki: "Herkes kendi yolunda çalışmaktadır. Kimin doğru yolda olduğunu artık rabbiniz daha iyi bilir."

85-88. Onlar, sana ruh hakkında sorarlar. De ki: "Bu ruh rabbimin emriyle gelir. Ancak ilimden yana sizin nasîbiniz çok azdır." Ey Muhammed! Eğer dilersek, vahiy yoluyla sana bahşettiğimiz her şeyi senden geri alırız. Sonra bize karşı onu geri verdirebilecek hiçbir hâmi bulamazsın. Sahip olduğun bu şeylere rabbinin rahmeti ile kavuştun. Gerçek şu ki rabbinin senin üzerindeki fazlı çok büyüktür. De ki: "Eğer insanlar ve cinler bir araya gelip de bu Kur'ân'ın benzeri bir şey getirmeye çaba sarf etseler, onların hepsi birbirlerine yardım bile etseler, bunu gerçekleştiremeyeceklerdir."

89-93. Biz, bu Kur'ân'da insanlara her çeşit örneği farklı şekillerde anlattık. Ancak insanların çoğu inkârda direndiler. Onlar: "Bizim için yeri yarıp bir pınar akıtmadıkça veya senin için yaratılan hurma ve üzüm bahçelerinde nehirler akıtmadıkça veya iddia ettiğin gibi semayı parça parça edip üzerimize çökertmedikçe ya

da Allah'ı ve melekleri yüz yüze karşımıza getirmedikçe yahut altından bir evin olmadıkça, yahut da göğe çıkmadıkça sözlerine inanmayacağız. Dahası, okuyacağımız bir yazıyı bize indirmedikçe, göğe çıkmana da inanmayacağız." dediler... Ey nebî! Onlara de ki: "Rabbim münezzehtir. Ben mesaj getiren insandan başka bir şey miyim sanki?"

94-95. İnsanların önüne ne zaman bir hidayet geldiyse, onları iman etmekten alıkoyan şey: "Allah, bir beşeri mi peygamber olarak gönderdi?" demeleridir. Onlara de ki: "Eğer yeryüzünde melekler güven içerisinde dolaşıyor olsalardı, o zaman da mutlaka gökten bir meleği onlar için peygamber olarak gönderirdik."

96. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Sizinle aramda bir olan Allah'ın şahitliği kâfidir. O, kullarının durumundan haberdardır ve her şeyi görmektedir."

97-99. Allah'ın hidayet ettiği kimse bizzat hidayete kavuşmuştur. Nitekim sen, Allah'ın saptırdığı kimseler için O'ndan başka bir hâmi ve bir yardımcı bulamazsın. Biz, kıyamet günü kör, dilsiz ve sağır bir halde onları yüz üstü sürükleyip getireceğiz. Onların varacağı yer cehennemdir. Cehennemin ateşi ne zaman hafiflemeye başlasa, onu daha da körükleyeceğiz. Bu, ayetlerimizi inkâr etmelerinin ve: "Biz sadece kemik ve toprak haline geldiğimiz zaman, yeni baştan yaratılıp diriltilecek miyiz?" demelerinin cezasıdır. Onlar, yeri ve gökleri yaratmış olan Allah'ın kendileri gibisini yaratma gücüne kesinlikle sahip olduğunu görmediler mi? Allah, onları haşretmek için geleceği kesin olan bir vakit belirlemiştir. Ancak zalimler onu inkâr etmede ısrar ediyorlar.

100. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Rabbimin rahmet hazineleri elinizde olsaydı, harcanacağı endişesiyle onu mutlaka alıkoyardınız. Gerçekten insan çok cimridir."

101-104. Biz, Mûsa'ya apaçık bir şekilde görünen dokuz mucize bahşetmiştik. Şimdi İsrâîl oğullarına sor bakalım, Mûsa onların yanına geldiğinde, Firavun: "Ey Mûsa! Ben, kesinlikle senin büyülenmiş olduğunu düşünüyorum." dememiş miydi? Buna cevaben Mûsa: "İyi bilirsin ki basiret açan bu mucizeleri yerin ve göklerin rabbinden başkası indirmemiştir. Ve ey Firavun! Öyle sanıyorum ki sen kesinlikle mahvolmuş birisin." dedi. Sonunda Firavun, Mûsa'yı ve İsrâîl oğullarını yeryüzünden söküp atmaya karar verdi. Ancak biz, yandaşlarıyla birlikte onu boğduk. Bundan sonra İsrâîl oğullarına: "Artık yeryüzüne yerleşin. Sonra ahiret va'dinin zamanı gelince, hepinizi bir araya getireceğiz." dedik.

105-109. Biz, bu Kur'ân'ı hak ile indirdik ve o, bizzat hak ile nazil olmuştur. Ve ey Muhammed! Biz, seni iman edenleri müjdelemen, iman etmeyenleri ise uyarmandan başka bir görevle göndermedik. Biz, insanlara dura dura okuman için bu Kur'ân'ı azar azar indirdik. Nitekim biz, yeri geldikçe onu tedricen indirdik. Ey nebî! Onlara de ki: "Kabul etseniz de etmeseniz de, bundan önce kendilerine ilim verilmiş olan kimselere bu Kur'ân okunduğu zaman, yüz üstü secdeye kapanırlar ve: "Rabbimiz münezzehtir. O'nun va'di eninde sonunda gerçekleşecekti." derler. Onlar ağlayarak

yüz üstü kapanırlar ve onu dinlediklerinde, huşuları/alçakgönüllülükleri daha da artar."

110-111. Ey nebî! Onlara de ki: "İster Allah diyerek yalvarın ister rahman diyerek, hangi isimle yalvarırsanız yalvarın, bütün güzel isimler O'nun içindir." Namazını ne çok yüksek sesle kıl, ne de çok alçak sesle. Bu ikisi arasında orta dereceli bir ses tonunu benimse ve de ki: "Övgü, kimseyi evlât edinmeyen, iktidarda ortağı olmayan ve birisinin yardımına ihtiyaç duyacak kadar aciz de olmayan Allah içindir." Ve O'nun büyüklüğünü, mükemmel derecedeki büyüklüğünü dile getir.

18. KEHF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Övgü, kuluna kitabı, yani insanları Allah'ın şiddetli azabı ile uyaran, iman edip salih amel işleyenleri içinde ebediyyen kalacakları güzel bir mükâfatla müjdeleyen ve: "Allah, birisini evlât edindi." —Bu hususta ne kendilerinin bir bilgisi vardır, ne de atalarının vardı. Ağızlarından çıkan söz çok büyüktür. Onlar, sadece yalan söylüyorlar.— diyen kimseleri korkutan bu en doğru sözlü kitabı indirmiş ve içinde hiçbir karışıklığa mahal bırakmamış olan Allah içindir.

6-8. O zaman ey Muhammed! Onlar bu öğretiye iman etmezlerse, belki de peşleri sıra kendini üzüntüden helâk edeceksin. Gerçek şu ki biz, yeryüzünde olan her şeyi bu insanlardan kim daha iyi amel ediyor deneyelim diye yeryüzünün süsü kıldık. Sonunda bunların hepsini dümdüz bir toprak parçası haline getireceğiz.

9-12. Sen, mağara ve kitabe/yazıt sahiplerinin[1] çok şaşırtıcı işaretlerimizden biri olduğunu mu sanıyorsun? O birkaç genç, mağaraya sığındıkları ve: "Ey rabbimiz! Bize rahmetinle lütufta bulun ve işimizi düzelt." dedikleri zaman, o mağarada kendilerini tapışlayarak yıllar yılı derin uykuya daldırdık. Sonra kaldıkları süreyi o iki gruptan hangisinin doğru olarak tahmin edeceğini görelim diye kendilerini uyandırdık.

13-16. Biz, sana onlara ait kıssanın aslını anlatıyoruz. Onlar rablerine iman etmiş gençler idiler ve biz, hidayetlerini artırmıştık. Onlar, ayağa kalkıp da: "Bizim rabbimiz göklerin ve yerin rabbidir. Biz, O'nu bırakıp da başka bir ilâha yalvarmayacağız. Eğer bunu yaparsak, son derece yakışıksız bir söz söylemiş oluruz." dedikleri zaman, kalplerini sağlamlaştırdık. (Sonra onlar birbirlerine dediler ki): "Şu kavmimiz kâinatın rabbini bırakıp başka ilâhlar edinmiştir. Bu insanlar onların ilâh olduğuna dair açık bir delil niçin getirmez ki? Allah'a yalan (sözlerle) iftira edenden daha zalim kimse var mıdır acaba? Madem ki siz, onlarla ve Allah'ın dışındaki ilâhlarıyla ilişkinizi kopardınız, o zaman hadi filân mağaraya gidip sığının. Rabbiniz, rahmet eteğini size açacak ve işiniz için gerekli olan şeyi temin edecektir."

17-18. Sen, onlara mağarada baktığında güneşin doğduğu zaman, mağaralarını geçip sağ tarafa yükseldiğini, battığı zaman da onları bırakıp sol tarafa alçaldı-

[1] Yani imanlarını korumak için mağaraya sığınmış olan gençler. Nitekim daha sonra içinde bulundukları mağaranın üzerine hatıra olarak kitabe/yazıt dikilmiştir.

ğını, onların ise mağaranın içinde geniş bir alanda yattıklarını görürsün. Bu, Allah'ın işaretlerinden bir işarettir. Bizzat Allah'ın hidayet ettiği kimse hidayete ermiştir. Ancak sen, Allah'ın saptırdığı kişi için bir veli ve bir mürşit bulamazsın. Onlara baktığında, uyanık olduklarını sanırsın. Halbuki onlar uyuyorlardı. Biz, onları sağ ve sol yana çevirtip duruyorduk. Köpekleri ise mağaranın ağzında ön ayaklarını uzatmış bir vaziyette oturmuştu. Onlara göz ucuyla bir baksaydın, gerisin geriye dönüp kaçar ve görüntülerinden dehşete kapılırdın.

19-21. Birbirlerine sorsunlar diye yine mucizevi şekilde kendilerini diriltip kaldırdık. İçlerinden biri: "Söyleyin bakalım, ne kadar süre bu halde kaldık?" diye sordu. Diğerleri: "Belki gün boyu ya da ondan daha az kalmış olmalıyız." dedi. Sonra onlar: "Bu halde ne kadar zaman geçirdiğimizi Allah daha iyi bilir. Hadi şimdi içimizden birini şu gümüş para ile birlikte şehre gönderelim ve o da en iyi yemeği nerede bulabileceğine baksın. Oradan yemek için bir şeyler getirsin. Ancak dikkatli olsun. Burada olduğumuzu kimseye sezdirmesin sakın. O insanlar bizi ele geçirirlerse, mutlaka ya taşlarlar ya da kendi dinlerine zorla geri döndürürler. Eğer böyle olursa, asla kurtuluşa eremeyiz." dediler... Bu şekilde, insanlar Allah'ın va'dinin gerçek olduğunu ve kıyamet saatinin mutlaka geleceğini bilsinler diye şehir halkını onların haline muttali kıldık. (Ancak düşünülmesi gereken asıl şey bu iken) onlar kendi aralarında Ashab-ı Kehf'e ne yapılacağını tartışıp duruyorlardı. Bazıları: "Üzerlerine bir duvar yapalım. Rableri onların durumunu daha iyi bilir." dediler. Fakat onların muamelelerinde söz sahibi olan dînî şahsiyetler: "Biz, üzerlerine bir mescit inşa edeceğiz." dediler.

22-26. Bazı kimseler: "Onlar üç kişiydiler, dördüncüsü köpekleriydi." diyeceklerdir. Başkaları ise: "Beş kişiydiler, altıncısı köpekleriydi." diyeceklerdir. Onların hepsi de düşünüp taşınmaksızın söz söylüyorlar. Kimileri de: "Yedi kişiydiler, sekizincisi köpekleriydi." diyeceklerdir. De ki: "Onların kaç kişi olduklarını rabbim daha iyi bilir." Onların gerçek sayısını çok az kimse bilir. Şu halde onların sayısı hakkında yüzeysel konuşmalardan öte insanlarla ne tartış, ne de onlar hakkında birinden bir şey sor. —Bak, sakın hiçbir şey hakkında bunu yarın yapacağım deme. Allah dilemedikçe (sen hiçbir şey yapamazsın.) Eğer unutkanlıkla ağzından böyle bir söz çıkarsa, hemen rabbini an ve: "Ümit ediyorum ki bu işte rabbim bana en doğru yolu gösterecektir." de.— Onlar mağaralarında üç yüz yıl kaldılar. (Bazı kimseler bu süreye) dokuz yıl daha eklediler. De ki: "Allah, onların kaldıkları süreyi daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gizli olan bütün ahvalini sadece Allah bilir. O ne güzel görendir. O ne güzel işitendir. (Yer ve gökteki mahlukatı) O'ndan başka gözeten yoktur. O, iktidarına kimseyi ortak etmez."

27-31. Ey nebî! Rabbinin kitabından sana vahyedileni (olduğu gibi) oku. Hiç kimse O'nun emirlerini değiştirme yetkisine sahip değildir. (Eğer sen, birisinin hatırı için onda değişiklik yapacak olursan) O'ndan kaçıp kurtulmak için sığınacak bir yer bulamazsın. Öyleyse gönlünü rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na dua edenlerle birlikte olmaya alış-

tır. Bakışlarını onlardan asla çevirme. Yoksa sen, dünyanın süsünü mü tercih ediyorsun? Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, nefsanî arzularına tâbi olan ve metodu aşırılığa dayanan kişiye itaat etme. Açıkça de ki: "Bu, rabbiniz tarafından gelen haktır. Artık isteyen iman etsin, isteyen de inkâr etsin. Biz, (inkâr eden) zalimler için çemberi kendilerini kuşatmış olan bir ateş hazırlamışızdır. Onlar orada su isteyecek olurlarsa, kendilerine yüzlerini haşlayacak olan katran gibi su ikram edilecektir. O ne kötü bir içecektir ve orası ne kötü bir dinlenme yeridir." İman eden ve salih amel işleyen kimselere gelince, biz, ameli güzel olanların mükâfatlarını kesinlikle zayi etmeyiz. Onlar için altlarından ırmaklar akan ve dâima yemyeşil olan bahçeler vardır. Onlar orada altın bileziklerle süslenecekler, ince ipekten ve atlastan yeşil elbiseler giyecekler ve yüksek tahtlar üzerinde yaslanarak oturacaklardır. Ne güzel mükâfat ve ne yüce bir makam!

32-44. Ey Muhammed! Onlara bir misal ver: İki kişi vardı. Biz, onlardan birine iki üzüm bağı verdik. Bunların etrafını hurma ağaçları ile çevirdik ve ortalarına da ekilecek arazi koyduk. Her iki bağ da oldukça serpildi ve ürün vermede hiçbir şeyi eksik bırakmadı. Biz, o bağların içinden bir nehir akıttık ve o adam bundan oldukça faydalandı. Bütün bunlara sahip olan adam, bir gün komşusu ile konuşurken: "Ben senden daha zenginim ve senden daha fazla güçlü işçilere sahibim." dedi. Sonra o kendi bağına girdi ve nefsine zulmederek: "Ben, bu servetin yok olacağını hiç sanmıyorum. Ayrıca kıyamet saatinin geleceğini de hiç ummuyorum. Bununla birlikte bir zaman gelip de rabbimin huzuruna döndürülsem bile, mutlaka bundan daha güzel bir yer elde ederim." demeye başladı. Komşusu, sözü alarak: "Seni topraktan ve sonra da nutfeden yaratan ve tam bir adam haline getiren zatı inkâr mı ediyorsun yoksa? Bana gelince, benim rabbim işte o Allah'tır ve ben, O'na kimseyi ortak koşmam. Sen kendi bağına girerken, ağzından: "Maşaallah, lâ kuvvete illa billah. (Allah'ın dileği yerine gelmiş. Kuvvet yalnız Allah'ındır)" sözü niçin çıkmadı? Sen mal ve evlât açısından beni kendinden aşağı görüyorsan, o zaman rabbimin bana senin bağından daha güzelini bahşetmesi ve bağına gökten bir afet göndererek orayı dümdüz etmesi veya onun suyunun yeraltına çekilerek bir daha hiçbir şekilde o suyu çıkaramaman uzak değildir." dedi. Sonunda onun bütün ürünü yok edildi. O, üzüm bağlarını çardakları alt üst olmuş vaziyette görünce, yaptığı masraftan dolayı ellerini ovuşturmaya ve: "Keşke rabbime kimseyi ortak koşmamış olsaydım." demeye başladı... Allah'ın yerine yanında kendisine yardım edebilecek ne bir topluluk vardı, ne de tek başına o afete karşı koyabildi... Nitekim mutlak yetkinin hak olan Allah'a mahsus olduğu, en güzel nimetin O'nun bahşettiği nimet olduğu ve en hayırlı akıbetin de O'nun göstereceği akıbet olduğu o zaman anlaşıldı.

45-49. Ey nebî! Onlara dünya hayatının gerçeğini şu misalle anlat: Bugün gökten yağmur yağdırdığımızda, yeryüzündeki bitkiler gürleşti. Yarın ise o bitkiler rüzgârın uçurup savurduğu çer çöp haline geldi. Allah'ın her şeye gücü yeter. Bu mallar ve bu çocuklar sadece dünya hayatının geçici süsleridir. Aslında ise sade-

ce kalıcı olan iyilikler rabbinin katında netice itibariyle daha hayırlıdır ve güzel ümitler sadece bunlara bağlanabilir. Dağları yürüteceğimiz günden endişe duyulmalıdır. Sen, (o .gün) yeryüzünü çıplak göreceksin. Nitekim biz, bütün insanları (öncekilerden ve sonrakilerden) bir kişi bile kurtulamayacak şekilde kuşatıp toplayacağız ve hepsi, rabbinin huzuruna saf saf arz olunacak... Görün işte, sizi ilk kez yarattığımız gibi, huzurumuza geldiniz mi gelmediniz mi? Sizin için bir vade belirlemediğimizi sanmıştınız değil mi?... ve amel defteri de ortaya konulacaktır. O zaman sen, suçlu kimselerin kendi hayat kitaplarının içeriğinden korktuklarını ve: "Eyvahlar olsun talihsizliğimize! Bu nasıl bir kitaptır? Zira büyük küçük ne yapmışsak, onda hepsi de yazılıdır." dediklerini göreceksin. Onlar, yaptıkları her şeyi önlerinde hazır bulacaklardır. Nitekim rabbin, hiç kimseye zerre kadar zulmetmeyecektir.

50-51. Hatırlayın! Biz, meleklere: "Âdem'e secde edin." dediğimiz zaman, melekler secde etmiş, ancak İblîs secde etmemişti. İblîs cinlerdendi. Bunun için rabbinin emrine itaat etmedi. Şimdi siz, beni bırakıp da onu ve onun zürriyetini kendinize önder mi ediniyorsunuz? Halbuki onlar sizin düşmanlarınızdır. Zalimlerin bu tercihi ne kötü bir mübadeledir. Ben, gökleri ve yeri yaratırken onları çağırmamış ve bizzat kendi yaratılışlarına bile onları ortak etmemiştim. Saptıranları kendime yardımcı edinmek benim işim değildir.

52-53. Sonra rableri kendilerine: "Benim ortağım sandığınız varlıkları çağırın bakalım şimdi." dediği gün bu insanlar ne yapacaklar? Bunlar, koştukları ortakları çağıracaklar, ancak onlar yardımlarına gelmeyeceklerdir. Nitekim biz, onların aralarını bir ölüm çukuru ile birleştireceğiz. Bütün suçlular, o gün ateşi görecekler ve artık o ateşe düşeceklerini anlayacaklardır. Ancak ondan kurtulmak için sığınacak bir yer bulamayacaklardır.

54-55. Biz, bu Kur'ân'da insanlara her çeşit örneği değişik şekillerde anlattık. Ancak insan çok münakaşacı olmuştur. Önlerine hidayet geldiği zaman, ona iman etmekten ve rablerinin huzurunda bağışlanma dilemekten kendilerini acaba ne alıkoydu? Bu, önceki kavimlerin başlarına gelen şeyin kendi başlarına da gelmesini beklemelerinden veya azabı karşıdan gelirken görmeyi beklemelerinden başka bir şey değildir.

56-57. Biz, peygamberleri, müjdeleme ve uyarma görevini yerine getirmelerinden başka bir maksatla göndermeyiz. Ancak kâfirler, batıl silâhını kuşanıp hakkı aşağılamaya çalışıyorlar. Onlar, ayetlerimi ve kendilerine yapılmış olan uyarıları alaya aldılar. Kendisine rabbinin ayetleri okunup nasihat edildiği halde ondan yüz çeviren ve kendi elleriyle kendisi için hazırladığı kötü akıbeti unutandan daha zalim kim vardır? Biz, bu tutum içerisine girmiş olanların kalpleri üzerine Kur'ân'ın ayetlerini anlamalarına izin vermeyen örtüler örtmüş ve kulaklarında ağırlık meydana getirmişizdir. Sen, kendilerini hidayete ne kadar çağırırsan çağır, onlar o hal içerisinde asla hidayete eremeyeceklerdir.

58. Rabbin çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. O, yaptıklarından dolayı onları yakalayıp cezalandırmak isteseydi,

hemen azap gönderirdi. Ancak onlar için bir vade belirlenmiştir. Nitekim onlar, bundan kaçıp kurtulma yolunu bulamayacaklardır.

59. Azaba çarptırılmış olan o şehirler önünüzde durmaktadır. Onlar zulmettikleri zaman, biz de kendilerini helâk ettik. Nitekim onlardan her birinin helâk olması için bir vakit belirlemiştik.

60-65. (Onlara Mûsa'nın başına gelen olayın hikâyesini de anlat.) Mûsa, hizmetçisine: "Ben, her iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar yolculuğuma son vermeyeceğim. Varamasam da uzun bir müddet yürüyüp duracağım." demişti. Nihayet onlar her iki denizin birleşme yerine varınca, balıklarını unuttular ve balık sanki bir delik açılmış gibi denize dalıp gitti. Biraz ilerleyince Mûsa, hizmetçisine: "Getir yiyeceğimizi. Bugünkü yolculuğumuzda feci şekilde yorulduk." dedi. Hizmetçi ise: "Gördün mü şu olanı? O kayanın yanında durduğumuz zaman, balığı unutmuşum. Şeytan, beni öylesine gaflete düşürdü ki bunu sana söylemeyi de unuttum. Balık, şaşılacak şekilde denize dalıp gitti." dedi. Bunun üzerine Mûsa: "Biz de işte orayı arıyorduk." dedi. Nitekim onlar kendi izlerini takip ederek geri döndüler ve orada kendisini rahmetimizle yücelttiğimiz ve katımızdan özel bir ilim verdiğimiz kullarımızdan birisi ile karşılaştılar.

66-70. Mûsa, ona: "Sana öğretilen o bilgeliği bana da öğretmen için seninle birlikte kalabilir miyim?" dedi. O ise cevaben: "Sen benimle birlikte olmaya sabredemezsin. Hem bilmediğin şeye nasıl sabredebilirsin ki?" dedi. Bunun üzerine Mûsa: "İnşaallah sabırlı olduğumu göreceksin ve ben hiçbir işte sana karşı gelmeyeceğim." dedi. O da: "İyi o zaman, eğer benimle birlikte geleceksen, sana anlatıncaya kadar bana hiçbir şey sorma." dedi.

71-73. Nitekim her ikisi de yola çıktılar. Öyle ki bir gemiye bindikleri zaman, o şahıs gemide delik açtı. Bunun üzerine Mûsa: "Sen, gemidekileri batırıp boğmak için mi onda delik açtın? Bu yaptığın çok acımasızca bir davranıştı." dedi. O ise: "Ben, sana dememiş miydim, benimle birlikte olmaya sabredemezsin diye?" dedi. Mûsa: "Unutkanlığımdan dolayı beni sorumlu tutma. Bana karşı sert davranma." dedi.

74-76. Sonra her ikisi yola devam ettiler. Yolda bir çocukla karşılaştılar. O şahıs, çocuğu öldürdü. Bunun üzerine Mûsa: "Sen, günahsız birinin canını aldın. Halbuki o, kimsenin kanını akıtmamıştı. Sen, çok kötü bir iş yaptın." dedi. O ise: "Ben, sana dememiş miydim, benimle birlikte olmaya sabredemezsin?" dedi. Mûsa: "Bundan sonra sana bir şey sorarsam, beni yanında götürme. Buyur işte artık senden özür de diledim." dedi.

77-82. Tekrar yola koyuldular. Nihayet bir kasabaya ulaştılar ve oranın halkından yemek istediler. Ancak kasaba halkı, ikisini misafir etmeyi reddetti. Onlar, orada yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler. O şahıs, o duvarı yeniden onardı. Bunun üzerine Mûsa: "İsteseydin, yaptığın bu işin ücretini alabilirdin." dedi. O ise: "Tamam artık, birlikteliğimiz sona erdi. Şimdi ben, sabredemediğin hususların hakikatini sana anlatacağım. O gemi, denizcilikle geçinen birkaç fakirin gemisi idi. Ben, gemiyi hasarlı hale ge-

tirmek istedim. Çünkü ileride her gemiye zorla el koyan bir padişahın bölgesi vardı. Çocuğa gelince, onun anne ve babası mü'min idi. İsyankârlığı ve küfrü sebebiyle o çocuğun onları rahatsız etmesinden endişe duyduk. Bunun için biz, rablerinin ona karşılık kendilerine hem ahlâken ondan daha iyi, hem de kendisinden akrabalarına karşı iyi davranması beklenen bir evlât vermesini istedik. Duvar ise, o şehirde yaşayan iki yetim çocuğa aitti. O duvarın dibinde o çocuklar için bir hazine gömülüdür. Onların babaları da iyi bir kişi idi. Bunun için rabbin, her iki çocuğun akıl baliğ olunca, hazinelerini çıkarmalarını diledi. Bunlar, rabbinin rahmetine binaen yapıldı. Ben, kendiliğimden hiçbir şey yapmadım. Senin sabredemediğin hususların hakikati işte budur." dedi.

83. Ey Muhammed! Onlar, sana Zülkarneyn hakkında sorarlar. Kendilerine de ki: "Onun durumunu size biraz anlatayım."

84-88. Biz, ona yeryüzünde iktidar bahşetmiş ve gerekli olan her türlü vasıtayı kendisine vermiştik. O önce batıya doğru bir sefer hazırlığı yaptı. Güneşin battığı sınıra ulaştığı zaman, güneşi (siyaha çalan) bulanık bir suya batarken gördü. Orada bir kavimle karşılaştı. Biz: "Ey Zülkarneyn! Onlara eziyet etme gücüne sahip olduğun gibi, iyi davranma gücüne de sahipsin." dedik. Bunun üzerine Zülkarneyn: "Onlardan zulmedenleri cezalandıracağım. Sonra onlar rablerine döndürülecekler ve rableri, onları daha çetin bir azaba çaptıracaktır. Fakat içlerinden iman edecek ve salih amel işleyecek olan için güzel mükâfat vardır. Nitekim biz, ona kolay olanları emredeceğiz." dedi.

89-91. Sonra Zülkarneyn başka bir sefere hazırlandı. Güneşin doğduğu sınıra ulaştığı zaman, orada gördü ki güneş, kendisinden korunacak imkâna sahip kılmadığımız bir kavmin üzerine doğuyordu. Onlar bu haldeydi. Zülkarneyn'in yanında olanı ise biz biliyorduk.

92-98. Derken Zülkarneyn başka bir sefere hazırlandı. İki dağın arasına ulaştığı zaman, dağların eteğinde konuşulanları çok zor anlayan bir kavimle karşılaştı. O insanlar: "Ey Zülkarneyn! Yecuc ve Mecuc, bu ülkede fesat çıkarıyor. Onlarla aramıza bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?" dediler. Zülkarneyn ise: "Rabbimin bana vermiş olduğu yeterlidir. Siz, sadece sıkı bir şekilde bana yardım edin. Ben, onlarla aranıza bir bent/set yaparım. Bana demir levhalar getirin." dedi. Nihayet Zülkarneyn, her iki dağın ara boşluğunu doldurduğu zaman, insanlara: "Şimdi ateşi yakın/körükleyin." dedi. (O demir duvar) ateş gibi tamamen kıpkırmızı olunca, Zülkarneyn: "Getirin şimdi ben onun üzerine erimiş bakır dökeceğim." dedi. (Bu, öyle bir set idi ki) Yecuc ve Mecuc onun üzerinden aşarak gelemedikleri gibi, o duvarda delik açmak kendileri için daha da zordu. Zülkarneyn: "Bu, rabbimin rahmetidir. Ancak rabbimin belirlemiş olduğu vakit gelince, rabbim onu yerle bir edecektir. Nitekim rabbimin va'di haktır." dedi.

99-101. O gün biz, (denizin dalgaları gibi) birbirlerine karışsınlar diye insanları salıvereceğiz. Sûr'a üflenecek ve bütün insanları bir araya toplayacağız. Nitekim

o gün biz, nasihatimden yana körleşmiş ve bir şey dinlemeye tahammülü olmayan kâfirlerin önüne cehennemi mutlaka getireceğiz.

102. Yoksa inkâr etmiş olan kimseler, beni bırakıp kullarımı kendilerine yegane hâmi edineceklerini mi sanıyorlar? Biz, böylesi kâfirleri ağırlamak için cehennemi hazırlamışızdır.

103-108. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Amellerinde en çok zarar edip hüsrana uğrayacak olanların kimler olduğunu size söyleyelim mi? Bunlar, her şeyi doğru yaptığını sanıp da dünya hayatındaki bütün çabaları boşa gitmiş ve doğru yoldan sapmış kimselerdir. Bunlar, rablerinin ayetlerini inkâr etmiş ve O'nun huzuruna sevk edileceklerine inanmamış olan kimselerdir. Bunun için onların bütün amelleri zayi olmuştur." Biz, kıyamet günü onlara hiçbir değer vermeyeceğiz. Hem inkârlarından, hem de ayetlerimi ve resullerimi alaya almalarından dolayı görecekleri karşılık cehennemdir. İman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler ise içlerinde ebediyyen kalacakları ve oradan çıkıp da bir yere gitmeyi canlarının istemeyeceği Firdevs bahçelerinde ağırlanacaklardır.

109. Ey Muhammed! De ki: "Rabbimin sözlerini yazmak için deniz mürekkep olsa, o biter de rabbimin sözleri bitmez. Bir o kadar mürekkep daha getirsek, belki o da kifayet etmez."

110. Ey Muhammed! De ki: "Ben de sizin gibi bir insanım. Bana ilâhınızın bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. Şu halde rabbiyle karşılaşacağını umanların salih amelde bulunması ve kullukta rabbine kimseyi ortak koşmaması gerekir."

19. MERYEM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Kâf, Hâ, Yâ, 'Ayn, Sâd. Bu, Zekeriyyâ'nın gizlice rabbine yalvardığı bir dönemde, rabbinin kulu Zekeriyyâ'ya olan rahmetinin bahsidir.

4-11. Zekeriyyâ: "Ey Rabbim! Kemiklerime kadar eriyip çöktüm. Başım yaşlılık aleviyle tutuşup (ağardı.) Ey Rabbim! Ben, sana dua edip de hayal kırıklığına asla uğramadım. Ben, arkamdan gelecek olan yakınlarımın kötülüklerinden korkuyorum. Eşim ise kısırdır. Fazlından bana hem benim vârisim olan, hem de Yakûb ailesine vâris olacak olan bir mirasçı bahşet. Ve ey rabbim! Onu sevilen bir insan kıl." diye arz etti. Cevaben: "Ey Zekeriyyâ! Biz, sana adı Yahya olan bir erkek çocuğu müjdeliyoruz. Biz, bundan önce bu isimde bir kişi yaratmadık." buyruldu. Bunun üzerine Zekeriyyâ: "Rabbim! Eşim kısır ve ben de yaşlanıp kurumuşken hanemde bir erkek çocuk nasıl olacak ki?" diye arz etti. Cevaben: "Olacak işte. Rabbin buyuruyor ki bu benim için basit bir şeydir. Nihayet sen bundan önce bir şey değil iken, ben seni yaratmıştım." buyurdu. Zekeriyyâ da: "Rabbim! Öyleyse benim için bir işaret tayin et." dedi. Rabbi: "Sürekli olarak üç gün insanlarla konuşamaman senin için bir işarettir." buyurdu. Nitekim Zekeriyyâ mabedden çıkıp kavminin önüne geldi ve onlara sabah akşam tesbih edin diye işaretle talimat verdi.

12-15. "Ey Yahya! İlahî kitaba sımsıkı sarıl." Biz, onu daha çocukluk çağında hüküm (yani doğru karar verebilme yeteneği) ile yücelttik. Tarafımızdan kendisine bir yumuşak kalplilik ve temizlik ver-

dik. Nitekim o gayet muttakî ve ana babasının hakkını gözeten biriydi. O zorba olmadığı gibi, asi de değildi. Doğduğu gün, öldüğü gün ve diriltilip kaldırılacağı gün ona selâm olsun.

16-21. Ey Muhammed! Bu kitapta Meryem'in durumunu anlat. Meryem kendi insanlarından ayrılıp doğu yönünde inzivaya çekilmiş ve örtüye bürünüp onlardan gizlenmişti. Biz, bu halde iken onun yanına rûhumuzu (yani meleği) gönderdik ve melek tam bir insan şeklinde onun karşısında beliriverdi. Meryem, birden atılarak: "Eğer muttakî bir kişi isen, senden rahman olan Allah'a sığınırım." dedi. Melek: "Ben rabbinin elçisiyim ve sana temiz bir erkek çocuk vermek için gönderildim." dedi. Bunun üzerine Meryem: "Bana bir beşer hiç dokunmamışken ve ben kötü bir kadın da olmadığım halde bir oğlum nasıl olacak ki?" dedi. Melek de: "Olacak işte. Rabbin: "Böyle yapmak benim için çok kolaydır. Nitekim biz, o çocuğu insanlar için bir işaret ve tarafımızdan bir rahmet kılmak için bunu yapacağız." buyuruyor ve bu iş mutlaka olacaktır." dedi.

22-26. Meryem o çocuğa hamile kaldı ve onu alıp uzak bir yere çekildi. Derken doğum sancısının verdiği sıkıntı onu bir hurma ağacının altına götürdü. Meryem: "Keşke bundan önce ölseydim de adım sanım kalmasaydı." dedi. Melek, aşağı taraftan ona seslenerek şöyle dedi: "Üzülme, rabbin senin altından bir pınar akıttı. Sen, şu hurma dalını biraz salla. Üzerine taptaze hurmalar dökülecektir. Şu halde ye iç ve gözün aydın olsun. Sonra eğer bir kişiye rastlarsan, ona de ki: "Ben, rahman için oruç adadım. Bu yüzden bugün kimseyle konuşmayacağım."

27-33. Sonra Meryem o çocuğu alıp kavmine döndü. İnsanlar: "Ey Meryem! Sen, büyük bir günah işledin. Ey Hârûn'un kız kardeşi! Senin ne baban kötü bir adamdı, ne de annen kötü bir kadındı." demeye başladılar. Meryem, çocuğa doğru işaret etti. Onlar ise: "Biz, beşikte yatan bir bebekle neyi/nasıl konuşalım?" dediler. Bunun üzerine bebek: "Ben Allah'ın kuluyum. O, bana kitap verdi ve beni nebî yaptı. Nerede olursam olayım beni bereketli kıldı. Yaşadığım müddetçe namaza ve zekâta bağlı kalmamı emretti. Beni annemin hakkını veren birisi kıldı. Beni zorba ve bedbaht birisi kılmadı. Doğduğum, öleceğim ve diriltilip kaldırılacağım zaman, bana selâm olsun." dedi.

34-35. İşte Meryem oğlu İsa budur. İşte onun hakkında insanların şüphe ettikleri gerçek söz budur. Birini kendisine oğul edinmek Allah'ın işi değildir. O münezzeh zattır. O, bir şeye karar verdiği zaman, "ol" der ve o da oluverir.

36-40. (İsa): "Allah hem benim, hem de sizin rabbinizdir. Şu halde siz, sadece O'na kulluk edin. Doğru yol işte budur." demişti. Ancak çeşitli gruplar daha sonra ihtilâfa düştüler. Büyük günü gördüklerinde, inkâr etmiş olan kimseler için o an mahvolma ânı olacaktır. Önümüzde hazır oldukları gün hem kulakları iyi duyuyor olacak, hem de gözleri iyi görüyor olacaktır. Ancak bugün bu zalimler apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdir. Ey Muhammed! Gaflet içerisinde olup da iman etmeyen bu insanları kararın verileceği ve pişmanlıktan başka bir şeyin ele geçmeyeceği gün ile korkut. Sonunda yer-

yüzü ve üzerindeki her şeye bizzat biz vâris olacağız ve herkes bize döndürülecektir.

41-50. Bu kitapta İbrâhîm'in kıssasını beyan et. Şüphesiz o dürüst bir insan ve bir nebî idi. Hatırlat onlara! Hani İbrâhîm, babasına: "Babacığım! Sen işitmeyen, görmeyen ve hiçbir işini yapamayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Benim peşimden gel. Ben, sana doğru yolu göstereceğim. Babacığım! Şeytana kulluk etme. Şeytan, rahmana karşı isyan etmiştir. Babacığım! Ben, rahmanın azabına duçar olmandan ve şeytanın yandaşı olmandan korkuyorum." demişti. Bunun üzerine babası: "İbrâhîm! Sen, benim ilâhlarımdan yüz mü çevirdin yoksa? Eğer bundan vazgeçmezsen, seni taşa tutacağım. Artık ebediyyen benden uzak dur." dedi. İbrâhîm ise: "Selâm olsun sana. Rabbime seni bağışlaması için dua edeceğim. Rabbim bana karşı çok lütufkârdır. Ben, hem sizi, hem de Allah'ı bırakıp kendilerine yalvardığınız o varlıkları terk ediyorum. Ben, bizzat kendi rabbime yalvaracağım. Rabbime yalvardığım zaman, hayal kırıklığına uğramayacağımı ümit ediyorum." dedi. Nitekim İbrâhîm o insanlardan ve Allah'ın dışındaki ilâhlarından ayrılınca, kendisine İshâk ve Yakûb gibi çocuklar verdik, her birini nebî yaptık, onları rahmetimizle yücelttik ve kendilerine gerçek şöhreti bahşettik.

51-53. Bu kitapta Mûsa'dan da bahset. O hem seçkin bir kişiydi, hem de resul ve nebî idi. Biz, ona Tûr'un sağ tarafından seslendik ve gizlice konuşarak kendisine yakınlık bahşettik. Ayrıca rahmetimizle kardeşi Hârûn'u nebî yapıp kendisine yardımcı olarak verdik.

54-55. Bu kitapta İsmâîl'den de bahset. O sözüne sadık biriydi. Resul ve nebî idi. O, ev halkına namazı ve zekâtı emrederdi. Ayrıca rabbinin nezdinde sevilen bir insandı.

56-57. Bu kitapta İdrîs'ten de bahset. O dürüst bir insan ve bir nebî idi. Dahası biz, kendisini yüksek bir mertebeye ulaştırmıştık.

58. Bunlar, Âdem'in neslinden, Nûh ile birlikte gemiye bindirdiğimiz insanların neslinden, İbrâhîm ve İsrâîl'in neslinden olup Allah'ın ödüllendirdiği peygamberlerdir. Bunlar, kendilerine hidayet bahşedip seçkin kıldığımız insanlardan idiler. Bunlar, rahmanın ayetleri kendilerine okunduğu zaman, ağlayarak secdeye kapanırlardı.

59-63. Derken onlardan sonra namazı terk eden ve nefsanî arzularına tâbi olan ehliyetsiz kimseler onların yerine geçtiler. Şu halde sapıtmışlığın neticesiyle yüz yüze gelmeleri yakındır. Elbette tevbe edip iman eden ve salih amel işleyenler cennete girecekler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmayacaklardır. Onlar için rahmanın kendi kullarına gıyaben va'dettiği dâimî olarak ikamet edilecek olan cennetler vardır. Nitekim bu söz kesinlikle yerine gelecektir. Onlar, orada beyhude hiçbir söz işitmeyecekler. Duydukları her söz güzel ve makul sözler olacaktır. Sabah akşam sürekli olarak rızıklarını da elde edeceklerdir. İşte bu, kullarımızdan muttakî olanları vâris kılacağımız cennettir.

64-65. ...Ey Muhammed! Biz, rabbinin emri olmaksızın inmeyiz. Önümüzde, arkamızda ve bunun arasında olan her

şeyin maliki bizzat O'dur ve rabbin unutkan değildir. O, göklerin ve yerin ve bu ikisi arasında olan her şeyin rabbidir. Şu halde sen, sadece O'na kulluk et ve O'na kullukta adımını sabit tut. O'na denk olan bir varlık biliyor musun?...

66-72. İnsan: "Öldüğüm zaman gerçekten tekrar diriltilerek çıkartılıp getirilecek miyim?" der. İnsan, daha önce de bir şey değilken, kendisini yaratmış olduğumuzu hatırlamıyor mu? Rabbine andolsun ki biz, onların hepsini ve onlarla birlikte şeytanları da mutlaka kuşatıp getireceğiz. Sonra cehennemin etrafına getirip onları dizleri üstüne çökerteceğiz. Sonra da her gruptan rahmana karşı en fazla isyan etmiş olan kişiyi seçeceğiz. Nitekim içlerinden hangisinin cehenneme atılmaya en fazla müstahak olduğunu biz biliriz. İçinizde cehennemden geçmeyecek olan yoktur. Bu, yerine getirilmesi rabbinin sorumluluğunda olan kesinleşmiş bir hususturu. Sonra biz, (dünyada iken) muttakî olan kimseleri kurtaracağız, zalimleri ise cehenneme düşerlerken kendi hallerine terk edeceğiz.

73-76. Bu insanlara apaçık ayetlerimiz okunduğu zaman, inkâr edenler, iman edenlere: "Söyleyin bakalım, içimizden hangi grubun durumu daha iyidir ve hangisinin meclisi daha ihtişamlıdır?" derler. Halbuki biz, onlardan önce mal ve mülk itibariyle kendilerinden daha iyi durumda olan ve zahirî şan ve şöhrette kendilerinden daha ileride olan ne kadar kavmi helâk etmişizdir. Onlara de ki: "Rahman, yoldan çıkan kişiye mühlet verir. Öyle ki böyle kimseler, hangi grubun halinin harap olduğunu ve hangi grubun zayıf olduğunu —ister ilâhî azap olsun ister kıyamet saati— kendilerine va'dedilen şeyi gördükleri zaman anlarlar. Bunun aksine Allah, doğru yolu seçen kimselere gittikleri doğru yolda terakki/yükselme bahşeder. Nitekim rabbinin katında sadece kalıcı olan iyilikler, mükâfat ve sonuç itibariyle daha hayırlıdır.

77-80. Ayetlerimizi inkâr eden ve: "Ben mal ve evlât ile mutlaka yüceltileceğim." diyen kişiyi gördün mü? Yoksa o kişi gayba muttali mi oldu? Ya da rahmandan bir söz mü aldı? ...Asla öyle değil. Biz, onun söylediği boş sözleri yazacağız ve cezasını daha da arttıracağız. Onun bahsettiği mal-mülk ve ordunun hepsi yanımızda kalacak, o ise tek başına önümüzde hazır olacaktır.

81-82. Bu insanlar, kendilerine destek ve yardımcı olsun diye Allah'ı bırakıp bazı ilâhlar edinmişlerdir. Hiçbir yardımcı olmayacaktır. O ilâhların hepsi, onların ibadetlerini reddedecekler ve aksine onlara muhalif olacaklardır.

83-87. Hakkı inkâr edenlerin üzerine (hakka muhalefet etmede) kendilerini iyice kışkırtan şeytanları salıverdiğimizi görmüyor musun? Öyleyse üzerlerine azabın inmesi için sabırsızlanma. Biz, onların günlerini saymaktayız. Muttakîleri misafir gibi rahmanın huzuruna çıkaracağımız, suçluları ise susamış hayvanlar gibi cehenneme doğru sürükleyeceğimiz gün gelecektir. O vakit rahmanın huzurunda izin almış olan kişi hariç insanlar aracı getirmeye muktedir olamayacaklardır.

88-95. Onlar: "Rahman, birisini evlât edindi." derler... Bu, siz insanların uydurmuş olduğu son derece beyhude bir sözdür. İnsanların rahmanın evlât edin-

diği yolundaki iddiaları yüzünden ilâhî kahrın nazil olması, yerin yarılması ve dağların devrilmesi yakındır. Birisini evlât edinmek rahmanın şanına yakışmaz. Yerde ve göklerde olan herkes O'nun huzuruna kul olarak sunulacaktır. O, her şeyi kuşatmış ve onları saymıştır. Herkes kıyamet günü tek tek O'nun önünde hazır olacaktır.

96-98. Rahman, iman etmiş ve salih amel işlemekte olan kimseler için çok yakında kalplerde mutlaka bir sevgi doğuracaktır. Şu halde ey Muhammed! Biz, bu kelâmı muttakîleri müjdeleyesin ve inatçı kimseleri de korkutasın diye kolaylaştırıp senin dilinde indirdik. Biz, onlardan evvel nice kavmi helâk etmişizdir. Peki bugün onların izine rastlıyor musun ya da onların fısıltısını işitiyor musun?

20. TÂHÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-8. Tâ, Hâ. Biz, sana bu Kur'ân'ı sıkıntıya düşesin diye indirmedik. Bu, (Allah'tan) korkan herkes için bir hatırlatmadır. Yeri ve yüksek semaları yaratan zat tarafından indirilmiştir. O rahman, (kâinatın) saltanat tahtına kurulmuştur. Göklerde ve yerde ve bu ikisi arasında ve toprak altında olan her şeyin malikidir. Sözünü istersen yüksek sesle söyle, nitekim Allah, gizlice söylenmiş sözü, hatta ondan daha gizli sözü dahi bilir. O Allah'tır. Kendisinden başka ilâh yoktur. En güzel isimler O'nundur.

9-10. Sana Mûsa'nın haberi de ulaştı mı? O, bir ateş gördüğünde, ev halkına: "Biraz durun. Ben, bir ateş gördüm. Belki size biraz kor getiririm veya o ateş sayesinde (yol ile ilgili) bir bilgi elde ederim." dedi.

11-35) Oraya vardığında: "Ey Mûsa! Benim, rabbin. Ayakkabılarını çıkar. Sen, mukaddes Tuvâ Vadisi'ndesin. Ve ben, seni seçtim. Vahyedileni dinle. Sadece ben Allah'ım. Benden başka ilâh yoktur. Şu halde sen, bana kulluk et ve beni anmak için namaz kıl. Kıyamet saati mutlaka gelecektir. Ben, her canlının kendi çalışmasına göre karşılık görmesi için kıyametin zamanını gizli tutmak istiyorum. Bunun için kıyamete iman etmeyen ve kendi nefsanî arzularına kul olmuş olan kişi seni o anın endişesinden alıkoymasın. Yoksa helâk olursun... Ve ey Mûsa! O (sağ) elindeki de nedir?" diye seslenildi. Bunun üzerine Mûsa: "Bu benim asâmdır. Ona dayanarak yürürüm. Onunla davarlarım için yaprak silkelerim. Bununla yaptığım daha pek çok iş vardır." diye cevap verdi. Allah: "At onu ey Mûsa." buyurdu. Mûsa, asâyı attı ve asâ aniden koşan bir yılan oluverdi. Allah: "Yakala onu ve korkma. Biz, onu önceki haline getireceğiz. Elini biraz koltuğunun altına bastır. Sana zarar vermeksizin parlayarak çıkacaktır. Bu ikinci mucizedir. Çünkü biz, sana büyük mucizelerimizi göstereceğiz. Şimdi Firavun'un yanına git. O asi oldu." buyurdu. Mûsa: "Rabbim! Sinemi aç. İşimi bana kolaylaştır. İnsanların sözümü anlayabilmesi için dilimdeki düğümü çöz ve kendi ailemden benim için bir vezir tayin et. Kardeşim Hârûn vasıtasıyla elimi güçlendir. Senin münezzehliğini en iyi şekilde beyan etmek ve seni en güzel şekilde anlatmak için onu işime ortak kıl. Sen, bizim halimizi dâima gözetip durdun." diye arz etti.

36-44. Rabbi, şöyle buyurdu: "Ey Mûsa! İstediğin verildi. Biz, sana bir kez daha ihsanda bulunduk. Hatırla! Annene vahiy vasıtasıyla: "Bu çocuğu sandığa koy ve sandığı nehre bırak. Nehir onu kıyıya sürükleyecek ve onu hem benim, hem de o çocuğun düşmanı alıp götürecektir." diye işaret etmiştik. Tarafımdan sana sevgi verdim ve gözetimimde yetişmen için düzenleme yaptım. Hatırla! Kız kardeşin gidip de: "Size bu çocuğu en güzel şekilde yetiştirecek kişinin adresini vereyim mi?" dedi. Bu şekilde biz, gözü aydın olsun ve üzülmesin diye seni tekrar annene kavuşturduk. Hatırla! Hani sen, birisini öldürmüştün. Biz, seni o sıkıntıdan kurtarmış ve çeşitli imtihanlardan geçirmiştik. Ve sen Medyen halkının arasında birkaç yıl kalmıştın. Nitekim şimdi tam zamanında geldin ey Mûsa! Ben, seni kendi işim için seçtim. Sen ve kardeşin mucizelerimle birlikte gidin. Ancak dikkat edin, beni anmakta kusur etmeyin. İkiniz de Firavun'un yanına gidin. Zira o asi oldu. Onunla nazikçe konuşun. Belki nasihat alır ya da korkar."

45-48. İkisi birden: "Rabbimiz! Onun bize zulmetmesinden veya aniden saldırmasından endişe duyuyoruz." diye arz ettiler. Allah ise şöyle buyurdu: "Korkmayın. Ben sizinle beraberim. Her şeyi işitiyor ve her şeyi görüyorum. Onun yanına gidin ve deyin ki: "Biz rabbinin elçileriyiz. İsrâîl oğullarını bizimle birlikte gelmeleri için salıver ve onlara eziyet etme. Biz, rabbinin ayetiyle sana geldik. Doğru yola tâbi olan kimse için esenlik vardır. Yalanlamış ve yüz çevirmiş olan kişinin azaba çarptırılacağı vahiy yoluyla bize anlatıldı."

49-55. Firavun: "Peki öyleyse, sizin rabbiniz kimdir ey Mûsa?" dedi. Mûsa da: "Rabbimiz, her şeye şeklini veren, sonra da ona yol gösterendir." diye cevap verdi. Bunun üzerine Firavun: "Peki, daha önce yaşamış olan nesillerin hali ne olacak?" dedi. Mûsa ise: "Onların bilgisi rabbimin yanındaki bir kitapta mahfuzdur. Rabbim, ne hata eder, ne de unutur." dedi... Sizin için yeryüzü döşeğini seren, orada yürümeniz için yollar yapan, yukarıdan yağmur yağdıran, sonra o yağmur vasıtasıyla her türlü ürünü çıkaran bizzat O'dur. Yiyin ve hayvanlarınızı da otlatın. Bunda akıl sahipleri için kesinlikle pek çok işaret vardır. Biz, sizi işte bu zeminden/topraktan yarattık, sizi oraya geri döndüreceğiz ve bizzat oradan tekrar çıkaracağız...

56-61. Biz, Firavun'a bütün delillerimizi/mucizelerimizi gösterdik. Ancak o, yalanladı ve kabul etmedi. Nitekim Firavun: "Ey Mûsa! Büyü gücünle bizi ülkemizden sürüp çıkarmak için mi yanımıza geldin? O zaman biz de sana karşı aynı şekilde büyü yapacağız. Ne zaman ve nerede karşı karşıya geleceğimizi sen tayin et ve bu karardan ne sen dön, ne de biz dönelim. Açık bir alanda karşımıza çık." dedi. Bunun üzerine Mûsa: "Bayram günü olsun ve gün doğunca insanlar toplansın." dedi. Firavun, gidip ne kadar hilesi varsa topladı ve müsabakaya geldi. Mûsa (tam bu sırada karşı gruba hitap ederek): "Yazıklar olsun size. Allah'ı töhmet altına almayın. Yoksa O, şiddetli bir azap ile sizi yok eder. Her kim yalan uydurdu ise, hayal kırıklığına uğramıştır." dedi.

62-64. Onlar bunu duyunca, görüş ayrılı-

ğına düştüler ve aralarında fiskos etmeye başladılar. Sonunda bazıları: "Aslında bu ikisi sadece büyücüdür. Bunlar, büyü güçleriyle sizi topraklarınızdan çıkarmayı ve örnek yaşam tarzınızı yok etmeyi amaçlıyorlar. Bugün bütün güçlerinizi bir araya getirin ve birleşip meydana çıkın. Şunu bilin ki bugün galip gelen kazanmış olacaktır." dediler.

65-76. Büyücüler: "Mûsa! Önce sen mi atarsın yoksa biz mi atalım?" dediler. Mûsa da: "Hayır, önce siz atın." dedi. Birdenbire Mûsa, büyü güçleri sayesinde onların iplerini ve sopalarını koşuyorlarmış gibi görmeye başladı ve kalbini bir korku kapladı. Biz: "Korkma. Bizzat sen galip geleceksin. Elindekini at. Şimdi onların bütün sahte şeylerini yutar. Onların yapıp getirdikleri şey büyücünün hilesidir. Nitekim ne kadar güçlü olursa olsun, büyücü başarılı olamaz." dedik. Sonunda bütün büyücüler secdeye kapandılar ve: "Biz, Hârûn ve Mûsa'nın rabbine iman ettik." diye haykırdılar. Bunun üzerine Firavun: "Ben, size izin vermeden ona iman mı ettiniz? Onun size büyü öğreten üstadınız olduğu anlaşıldı. Öyleyse şimdi ben de ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlamasına kestireceğim ve sizi hurma ağacının dallarına astıracağım. O zaman ikimizden hangimizin azabının daha şiddetli ve sürekli olduğunu anlayacaksınız. (Yani sizi ben mi yoksa Mûsa mı daha şiddetli cezalandırabilir?)" dedi. Büyücüler ise: "Bizi yaratmış olan zata yemin olsun ki açık işaretler önümüze geldikten sonra da (doğruluğa) seni asla tercih edemeyiz. Yapmak istediğin şeyi yap. Sen, en fazla bu dünya hayatında karar verebilirsin. Biz, günahlarımızı bağışlaması ve mecbur ettiğin büyücülükten dolayı bizi hoş görmesi için rabbimize iman ettik. İyi ve baki olan sadece Allah'tır." dediler... Gerçek şu ki suçlu olarak rabbinin huzuruna çıkan kişi için cehennem vardır. O kişi orada ne yaşar, ne de ölür. Fakat salih amel işlemiş olup da O'nun huzuruna mü'min olarak çıkan kimseler için yüksek dereceler vardır. Altlarında ırmaklar akan ve dâima yemyeşil kalıcı olan bahçeler vardır. Onlar o bahçelerde ebediyyen kalacaklardır. Bu, temizliği seçen kişinin mükâfatıdır.

77. Biz, Mûsa'ya kullarımı gece vakti alıp yola çıkmasını, onlar için denizde kuru bir yol açmasını, kimsenin takibinden endişe duymamasını ve denizin ortasından geçerken de korkmamasını vahyettik.

78-79. Firavun, ordusuyla birlikte arkadan yetişti. Ancak tam o sırada deniz kapanması gerektiği şekilde üzerlerine kapanıverdi. Firavun, kavmini saptırmış, onlara doğru kılavuzluk etmemişti.

80-82. Ey İsrâîl oğulları! Biz, düşmanlarınızdan sizi kurtardık ve Tûr'un sağ yanında hazır olmanız için vakit belirledik. Size kudret helvası ve bıldırcını indirdik... Verdiğimiz temiz rızkı yiyin ama yiyip de serkeşlik etmeyin. Yoksa üzerinize gazabım yağacaktır. Nitekim kendisine gazap ettiğim kimse yere yığılıp kalmıştır. Elbette tevbe edip iman eden ve salih amel işleyen, sonra da dosdoğru yürüyen kişi için ben çok bağışlayıcıyım.

83-85. Ey Mûsa! Seni kavminden önce getiren şey nedir? Mûsa: "Ey rabbim! Onlar arkamdan geliyorlar. Benden razı olasın diye acele edip huzuruna geldim." diye arz etti. Allah: "Dinle öyleyse. Biz, senin arkandan kavmini imtihana tâbi

tuttuk. Nitekim Sâmirî, onları saptırdı." dedi.

86-91. Mûsa, büyük bir öfke ve üzüntü içerisinde kavmine döndü ve: "Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaatte bulunmamış mıydı? (Yoksa Allah'ın size olan ihsanının üzerinden) uzun zaman geçti de unuttunuz mu? Yoksa rabbinizin gazabını kendi üzerinize çekmek istediğiniz için mi bana verdiğiniz sözden döndünüz?" dedi. Onlar ise: "Biz, sana verdiğimiz sözden kendi ihtiyarımızla/irademizle dönmedik. Mesele şu ki biz insanların mücevherlerini yüklenmiştik. Nitekim sadece onları atmıştık." cevabını verdiler... Sonra aynı şekilde Sâmirî de bir şeyler attı ve onlara içinden öküzünki gibi ses çıkan bir buzağı heykeli çıkarıp getirdi. Bunun üzerine insanlar: "İşte bu, hem sizin, hem de Mûsa'nın ilâhıdır. Mûsa onu unuttu." dediler. Onlar, buzağının kendi sözlerine cevap veremediğini ve kendilerine fayda ve zarar verme gücüne sahip olmadığını görmüyorlar mıydı? Hârûn (Mûsa'nın gelişinden) önce onlara: "Ey kavmim! Bunun yüzünden fitneye düştünüz. Sizin rabbiniz aslında rahmandır. Şu halde bana tâbi olun ve benim sözümü dinleyin." demişti. Fakat onlar, Hârûn'a: "Mûsa gelinceye kadar buna tapmaya devam edeceğiz." dediler.

92-98. Mûsa, (kavmini azarladıktan sonra Hârûn'a döndü ve): "Onların yoldan çıktıklarını gördüğün zaman, benim yoluma uymaktan seni alıkoyan ne idi? Yoksa emrime karşı mı çıktın?" dedi. Hârûn ise: "Ey annemin oğlu! Sakalımı tutma. Saçımı da çekme. Ben, gelip de: "Sen, İsrâîl oğullarının arasına düşmanlık soktun ve sözümü ciddiye almadın." demenden korkuyordum." diye cevap verdi. Mûsa: "Ee Sâmirî. Anlat bakalım ne oldu?" dedi. Sâmirî de: "Ben, bu insanların görmedikleri şeyi gördüm. Ben, resulün ayak izinden bir avuç aldım ve onu atıverdim. Nefsim bana böyle yapmamı söyledi." cevabını verdi. Mûsa da: "Defol öyleyse. Artık ömür boyu bana dokunmayın deyip duracaksın. Senin için asla kurtulamayacağın bir sorgu vakti belirlenmiştir. Kendisine meylettiğin ilâhına bak. Onu şimdi ateşe atıp yakacağız ve paramparça edip denize dökeceğiz. Ey insanlar! İlâhınız, kendisinden başka ilâh olmayan bir tek Allah'tır. O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır." dedi.

99-112. Ey Muhammed! Bu şekilde biz, geçmişteki olayların haberlerini sana anlatıyoruz. Biz, özellikle kendi katımızdan sana bir zikir (nasihat dersi) verdik. Bundan yüz çeviren kişi, kıyamet günü çok ağır bir günah yükünü üstlenecek ve böylesi kimseler onun vebalini dâima çekeceklerdir. Nitekim kıyamet günü onlar için (bu suçun sorumluluk yükü) çok acı verici bir yük olacaktır. Sûr'a üflendiği gün ve suçluları (dehşetten) gözleri kaskatı kesilmiş bir vaziyette kuşatıp getirdiğimiz gün onlar aralarında gizli gizli: "Dünyada en fazla on gün geçirmiş olmalısınız." diye konuşacaklardır. —Biz, onların ne konuştuklarını iyi biliriz. O zaman içlerinden en ihtiyatlı ve makul tahminde bulunan kişinin: "Hayır, dünya hayatınız sadece bir günlük hayat idi." diyeceğini de biliyoruz.— Bu insanlar, sana: "Peki, o gün bu dağlar nereye gidecektir?" diye sorarlar. De ki: "Rabbim, onları ufalayıp toprak haline getirerek savuracak ve yeryüzünü öyle dümdüz ve çıplak bir hale getirecektir ki orada

en ufak bir eğrilik ve tümsek göremeyeceksiniz." O gün herkes münadinin sesine doğru ilerleyecek, hiç kimse en ufak bir kibir gösteremeyecek ve rahmanın önünde bütün sesler kısılacaktır. Sen, hışırtıdan ve fısıltıdan başka hiçbir ses işitmeyeceksin. O gün rahmanın şefaat izni vereceği ve konuşmasını dinlemekten hoşlanacağı kişininki hariç şefaat fayda etmeyecektir[1]. —O, insanların gelecekteki ve geçmişteki bütün hallerini bilir. Ancak başkaları bunu tam olarak bilmez.— İnsanların başı Hayy ve Kayyum olan(o Allah)ın önünde eğilecektir. Yaptığı zulmün günah yükünü üstlenen kişi o vakit hayal kırıklığına uğrayacaktır. Salih amel işleyen ve aynı zamanda mü'min olan kişi ise zulme veya haksızlığa uğrama kaygısı taşımayacaktır.

113. Ey Muhammed! İşte bu şekilde biz, bunu Arapça Kur'ân olarak indirdik ve bu insanlar yanlış yolda gitmekten sakınsınlar veya onun sayesinde akılları başlarına gelsin diye bunda türlü türlü uyarılarda bulunduk.

114. Şu halde gerçek hükümran olan Allah yücedir. Bak, sana vahyedilişi tamamlanmadıkça, Kur'ân'ı okumada acele etme ve: "Ey rabbim! İlmimi artır." diye dua et.

115-127. Biz, bundan önce Âdem'e bir emir vermiştik. Ancak Âdem, unuttu ve biz onda bir azim göremedik. Hatırlayın! Biz, meleklere: "Âdem'e secde edin." demiştik. Onların hepsi secde ettiler. Fakat reddeden bir tek İblîs oldu. Bunun üzerine Âdem'e: "Bak, bu hem senin, hem de eşinin düşmanıdır. O, sizi cennetten çıkartıp da sonra siz sıkıntıya düşmeyesiniz sakın. Siz burada her türlü imkana sahipsiniz. Ne açsınız, ne açıktasınız. Ne susuzsunuz, ne de güneş sizi rahatsız ediyor." dedik. Ancak şeytan, kendisini aldattı ve: "Ey Âdem! Ebedî hayatın ve daimî saltanatın elde edildiği ağacı sana göstereyim mi?" dedi. Sonunda ikisi de (karı-koca) o ağacın meyvesinden yediler. Netice olarak örtüleri birbirlerinin önünde aniden açılıverdi. Bunun üzerine her ikisi de cennet yaprakları ile üzerlerini örtmeye başladılar. Âdem, rabbinin emrine karşı geldi ve doğru yoldan saptı. Sonra rabbi, onu seçti, tevbesini kabul etti, kendisine yol gösterdi ve: "Her ikiniz de (yani insan ve şeytan) buradan inin. Birbirinize düşman olarak yaşayacaksınız. Artık tarafımdan size bir hidayet geldiğinde, o hidayetime tâbi olan kişi sapmayacak ve bedbaht olmayacaktır. Ancak zikrimden (nasihat dersi) yüz çeviren kişiye dünya zindan olacaktır. Kıyamet günü ise onu kör olarak dirilteceğiz." buyurdu... Kör olarak kaldırılan kişi: "Rabbim! Ben, dünyada görüyordum. Beni burada niçin kör olarak dirilttin?" diyecektir. Bunun üzerine Allah Tealâ: "Evet, nasıl ki ayetlerimiz sana gelmişken onları unuttuysan, aynı şekilde bugün de sen unutulmaktasın." buyuracaktır... Bu şekilde biz, haddi aşan ve rabbinin ayetlerine iman etmeyen kişiye (dünyada) karşılığını veririz. Ahiret azabı ise hem daha şiddetli, hem de daha kalıcıdır.

128. Bu insanlar, bugün (yerle bir olmuş) şehirlerinde dolaştıkları nice kavimleri

[1] Bu ayet şu şekilde de tercüme edilebilir: *"O gün rahman birisi hakkında şefaat izni vermedikçe ve o kimse için yapılacak aracılığı dinlemeye razı olmadıkça şefaat fayda etmeyecektir."* Kelimeler öyle kapsamlıdır ki her iki manayı da içine almaktadır.

kendilerinden önce helâk ettiğimize dair bu tarihi dersten bir şeyler çıkarmadılar mı halâ? Aslında akl-ı selim sahibi kimseler için bunda pek çok işaret vardır.

129-132. Eğer rabbin tarafından daha önce verilmiş bir söz ve belirlenmiş bir mühlet olmasaydı, mutlaka bunların da hesabı görülmüş olurdu. Şu halde ey nebî! O insanların söyledikleri sözlere sabret. Güneş doğmadan ve batmadan önce rabbine hamd u sena ile birlikte O'nu tesbih et. Gece vakitlerinde ve gündüzün sınırlarında da rabbini tesbih et. Böylece razı olursun. Onlardan farklı kimselere vermiş olduğumuz dünya hayatının şan ve şöhretine başını çevirip de bakma. Bunları biz, aslında onları imtihan etmek için verdik. Nitekim sadece rabbinin vermiş olduğu helâl rızık daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Ailene namazı telkin et ve kendin de namaza devam et. Biz, senden herhangi bir rızık istemiyoruz. Rızkı sana bizzat biz vermekteyiz. Nitekim güzel akıbet sadece takva içindir.

133-135. Onlar: "Bu adam, rabbinden bir mucize niçin getirmez?" derler. Peki önceki semavî kitaplarda geçen bütün öğretilerin açıkça beyan edildiği bu mucizevi kitap kendilerine gelmedi mi yoksa? Biz, onun gelişinden önce kendilerini bir azap ile helâk etseydik, aynı kimseler bu sefer: "Ey rabbimiz! Rezil ve rüsva olmadan önce ayetlerine tâbi olmamız için bize bir peygamber niçin göndermedin?" derlerdi. Ey nebî! Onlara de ki: "Herkes neticeyi beklemektedir. Artık bekleye durun. Kimlerin doğru yolda yürüdüğünü ve kimlerin hidayete ermiş olduğunu çok yakında anlayacaksınız."

21. ENBİYÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. İnsanların hesaba çekileceği vakit yaklaştı. Ancak onlar gaflet içinde yüz çevirmişlerdir. Rablerinden kendilerine gelen her yeni nasihati zoraki dinlerler ve oyuna dalarlar[1]. Kalpleri başka düşüncelere dalmıştır. Zalimler ise aralarında fısıldaşarak: "Bu adam da nihayet sizin gibi bir insandır. O halde göz göre göre büyünün tuzağına düşecek misiniz?" derler.

4. Peygamber: "Benim rabbim gökte ve yerde söylenen her sözü bilir. O, işitir ve bilir." dedi.

5-6. Onlar ise: "Bilâkis, bunlar dağınık rüyalardır. Hayır, bunları kendisi uydurmuştur. Bu adam belki de şairdir. Eğer değilse, önceki dönemin peygamberleri nasıl ki mucizelerle gönderildiler ise o da bir mucize getirsin." derler. Halbuki kendilerinden önce helâk ettiğimiz hiçbir şehir iman etmemişti. Şimdi bunlar mı iman edecekler?

7-9. Ey Muhammed! Biz, senden önce de peygamber olarak bizzat kendilerine vahyettiğimiz insanları göndermiştik. Eğer sizler bilmiyorsanız, kitap ehlinden sorun. Biz, o peygamberlere yemek yemeyen ve ebedî yaşayacak olan bedenler vermemiştik. Sonra bak, biz, onlara verdiğimiz sözleri yerine getirdik ve onları ve dilediğimiz kişileri kurtardık, haddi aşanları ise helâk ettik.

---

[1] *"Ve hum yel'abûne"* iki anlama da gelebilir. Birincisi yukarıda tercümede verdiğimiz mana. Burada oyun ile Allah'tan ve ahiretten yana gafil olan kimselerin oynadıkları hayat oyunu kastedilmektedir. İkinci mana ise: *"Onlar onu ciddiyetle dinlemezler. Bilakis oyun ve şaka imiş gibi dinlerler."*

10. Ey insanlar! Biz, size kendinizden bahseden bir kitap gönderdik. Anlamıyor musunuz yoksa?

11-15. Ezip geçtiğimiz nice zalim şehir vardır. Nitekim biz, onlardan sonra yerlerine başka bir kavmi geçirdik. Onlar, azabımızı gördükleri zaman, oradan kaçmaya başladılar. (Kendilerine denildi ki): "Durun! Kaçmayın. İçinde rahat ettiğiniz evlerinize ve eğlence mekânlarınıza dönün. Belki de size sorulur." Onlar: "Eyvahlar olsun talihsizliğimize! Şüphesiz biz günahkârdık." demeye başladılar. Biz, kendilerini un ufak edip de içlerinde en ufak bir hayat kıvılcımı kalmayıncaya kadar onlar bu sözü söyleyip durdular.

16-18. Biz, bu göğü ve yeri ve bunlar(arasın)daki şeyleri oyun olsun diye yaratmadık. Eğer biz, bir oyuncak yapmak isteseydik ve sadece bunu yapacak olsaydık, bizzat kendi katımızdan yapardık. Ancak biz, batıla hak ile darbe vururuz da bu darbe onun başını parçalar ve batıl gitgide yok olur. Nitekim sizler uydurduğunuz sözler yüzünden yok olacaksınız.

19-20. Yerde ve göklerde olan her varlık Allah'ındır. O'nun katında bulunan (melekler) kendilerini büyük görüp de O'na kulluktan geri durmadıkları gibi, bundan ötürü ne yüksünürler, ne de bitkin düşerler. Onlar, gece gündüz durmaksızın O'nu tesbih ederler.

21. Bu insanların yaptıkları yeryüzü ilâhları da (cansız bir şeye can verip) diriltiyor mu?

22-23. Eğer gökte ve yerde bir olan Allah'ın dışında başka ilâhlar olsaydı, yerin ve göğün nizamı bozulurdu. Şu halde arşın rabbi olan Allah bu insanların uydurdukları sözlerden münezzehtir. O, yaptığı işlerden ötürü kimsenin önünde sorguya muhatap değildir. Ancak herkes yaptığından dolayı sorguya çekilecektir.

24-25. Onlar, Allah'ı bırakıp da başka ilâhlar mı edindiler? Ey Muhammed! Onlara de ki: "Getirin delîlinizi. İçinde benim dönemimdeki insanlar için nasihat bulunan kitap işte buradadır. Ayrıca içinde benden önceki insanlar için nasihatin bulunduğu kitaplar da mevcuttur." Ancak onların pek çoğu hakikatten habersizdir. Bunun için yüz çevirmişlerdir. Biz, senden önce kimi peygamber olarak göndermişsek, kendisine: "Benden başka ilâh yoktur. Bunun için sadece bana kulluk edin." diye vahyettik.

26-29. Onlar: "Rahmanın çocuğu var." derler. Subhanallah! Onlar (yani melekler) kendilerine yüksek mertebeler verilmiş kullardır. O'nun huzurunda öne çıkıp söz söylemezler ve sadece O'nun emri üzere hareket ederler. Allah, onların hem önlerinde olanı, hem de kendilerinden gizli kalan şeyleri bilir. Onlar, hakkında aracılık edilmesine Allah'ın razı olacağı kişi hariç kimseye aracılık etmezler ve her an O'nun korkusuyla yaşarlar. Nitekim onlardan her kim: "Allah'tan başka ben de bir ilâhım." derse, kendisini cehennemle cezalandırırız. Zalimlerin katımızda göreceği karşılık işte budur.

30-33. Peygamberin sözlerini inkâr etmiş olan kimseler, bitişik olan şu gökleri ve yeri birbirinden ayırdığımıza ve canlı olan her şeyi sudan yarattığımıza dikkat etmiyorlar mı? Yoksa onlar, (bizim bu yaratıcılığımızı) inkâr mı ediyorlar? Biz, yeryüzü kendileriyle birlikte kayıp gitmesin diye yeryüzüne dağları diktik. İnsanlar

yollarını bulsunlar diye orada geniş yollar açtık ve gökyüzünü güvenli bir çatı yaptık. Ancak onlar, kâinattaki işaretlere hiç teveccüh etmiyorlar. Nitekim geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan bizzat Allah'tır. Hepsi de kendi yörüngesinde yüzmektedir.

34-35. Ey Muhammed! Biz, senden önce de hiç kimseyi ölümsüz kılmadık. Sen öldüğün takdirde onlar ebediyyen yaşayacaklar mı sanki? Her canlı, ölümün tadına bakacaktır. Nitekim biz, iyi ve kötü duruma sokarak hepinizi imtihan etmekteyiz. Sonunda bize döneceksiniz.

36. O hak inkârcıları, seni gördükleri zaman, seninle alay ederler ve: "İlâhlarınızı diline dolayan adam bu mu?" derler. Kendileri ise rahmanın zikrini inkâr eder bir haldedirler.

37-41. İnsan aceleci bir varlıktır. İşaretlerimi şimdi size gösteririm. Bana acele ettirmeyin... Bu insanlar: "Peki doğru iseniz, bu tehdit ne zaman gerçekleşecektir?" derler. O kâfirler, yüzlerini ve sırtlarını ateşten kurtaramayacakları ve hiçbir yerden yardım alamayacakları o zamanı keşke bilselerdi. O belâ aniden gelecek ve kendilerini öyle bir yakalayacak ki ne onu başlarından savabilecekler, ne de bir anlık fırsat bulabileceklerdir. Senden önce de peygamberlerle alay edilmiştir. Ancak onlarla alay edenler, alay ettikleri şeyin girdabına yakalanıp gitmişlerdir.

42-46. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Geceleyin veya gündüz vakti sizi rahmandan kim kurtarabilir ki?" Fakat onlar rablerinin nasihatinden yüz çeviriyorlar. Yoksa onlar, bize karşı kendilerini koruyacak ilâhlara mı sahipler? O ilâhlar, ne kendi kendilerine yardım edebilirler, ne de bizim desteğimize sahiplerdir. Asıl mesele şu ki kendilerine ve atalarına dünya metaını biz vermemize rağmen, onlar zamanla bunu unuttular. Ancak onlar, yeryüzünü çeşitli yönlerden eksilterek gelmekte olduğumuzu görmüyorlar mı? Yoksa onlar mı galip gelecekler? Onlara de ki: "Ben, vahye dayanarak sizi uyarıyorum." ...Fakat sağır olanlar, uyarıldıkları zaman, çağrıyı duymazlar ve rabbinin azabı kendilerine azıcık değse: "Eyvahlar olsun talihsizliğimize! Şüphesiz biz günahkârdık." diye hemen bağırırlar.

47. Biz, kıyamet günü en hassas teraziyi kuracağız. Sonra da hiç kimseye zerre kadar zulmedilmeyecektir. Biz, hardal danesi kadar da olsa, kişinin yapmış olduğu şeyi ortaya koyacağız. Nitekim hesabı görmek için biz yeteriz.

48-50. Biz, daha önce Mûsa ve Hârûn'a, görmeksizin rablerinden korkan ve o hesap ânından endişe duyan muttakî kimselerin iyiliği için Furkan'ı, ışığı ve "zikri" vermiştik[1]. Nitekim şimdi de bu bereketli "zikri" sizin için indirdik. Yoksa onu inkâr mı ediyorsunuz?

51-73. Biz, ondan da önce İbrâhîm'e bilgelik bahşetmiştik. Nitekim biz, kendisini iyi tanıyorduk. Hatırlayın! İbrâhîm, babasına ve kavmine: "Şu kendilerine tutulduğunuz heykeller de neyin nesi?" demişti. Onlar da: "Biz, atalarımızı bunlara taparlarken bulduk." diye cevap verdiler. Bunun üzerine İbrâhîm: "Siz de yoldan çıkmışsınız, atalarınız da apaçık bir sapık-

[1] Üç kelime de Tevrât için kullanılmıştır. Yani Tevrât, hak ve batılın farkını gösteren bir ölçüt idi. O, insana hayatta doğru yolu gösteren bir ışık idi. Yine o, adem oğluna unutmuş olduğu dersi hatırlatan bir nasihat idi.

lık içerisinde imişler." dedi. Onlar ise: "Sen, karşımıza geçmiş asıl düşüncelerini mi söylüyorsun, yoksa şaka mı ediyorsun?" dediler. İbrâhîm de: "Hayır, aslında sizin rabbiniz yerin ve göklerin rabbidir ve onları da yaratandır. Ben, önünüzde buna şahitlik ederim. Allah'a yemin olsun ki sizin yokluğunuzda putlarınızdan mutlaka hesap soracağım." dedi. Nitekim İbrâhîm, onları paramparça etti ve belki kendisine müracaat ederler diye putların sadece büyüğüne dokunmadı. (Onlar, gelip de putları o halde görünce): "İlâhlarımızı kim bu hale getirdi? Bunu kim yaptı ise çok zalim biriymiş." dediler. İçlerinden bazıları: "Biz, İbrâhîm adında bir gencin onları diline doladığını duyduk." dediler. Bunun üzerine onlar: "Öyleyse, yakalayıp getirin onu herkesin önüne de, insanlar kendisinden nasıl hesap sorulacağını görsünler." dediler. (İbrâhîm'in gelmesi üzerine) onlar: "Söyle bakalım İbrâhîm, ilâhlarımıza karşı bu hareketi niçin yaptın?" diye sordular. İbrâhîm ise: "Belki de bütün bunları önderleri olan şu büyükleri yapmıştır. Eğer konuşuyorlarsa, kendilerine sorsanıza." diye cevap verdi. Onlar bu sözü duyunca, vicdanlarına döndüler ve (içlerinden): "Gerçekten siz kendiniz zalimsiniz." demeye başladılar. Fakat sonra fikir değiştirip: "Biliyorsun ki bunlar konuşmazlar." dediler. Bunun üzerine İbrâhîm: "Peki öyleyse, Allah'ı bırakıp da size fayda ve zarar vermeye muktedir olamayan şeylere mi tapıyorsunuz? Lânet olsun size ve Allah'ı bırakıp taptığınız o ilâhlara. Hiç aklınız yok mu sizin?" dedi. Onlar ise: "Eğer bir şeyler yapacaksanız, onu yakın ve ilâhlarınızı himaye edin." dediler. Bunun üzerine biz de: "Ey ateş! İbrâhîm'e serin ve esenlik ol." dedik. Onlar, İbrâhîm'e karşı kötülük etmek istiyorlardı. Ancak biz, kendilerini hezimete uğrattık ve İbrâhîm'i ve Lût'u kurtarıp insanlar için bereketli kıldığımız topraklara ulaştırdık. Sonra İbrâhîm'e İshâk'ı ve onun üzerine de Yakûb'u bahşettik ve her birini de salih kıldık. Biz, onları emrimizle rehberlik eden imamlar kıldık. Vahiy aracılığı ile onlara hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı ve zekât vermeyi emrettik. Nitekim onlar bize ibadet eden kimselerdi.

74-75. Biz, Lût'a hüküm ve ilim verdik ve kendisini çirkin işler yapan şehirden çıkarıp kurtardık... Gerçekte o kavim çok kötü ve fasık bir kavim idi... Nitekim biz, Lût'u rahmetimize dahil ettik. O salih kimselerden idi.

76-77. Nitekim aynı nimeti Nûh'a da bahşettik. Hatırlayın! Nûh, bunların hepsinden önce bize yalvarmıştı. Biz, onun duasını kabul ettik. Onu ve ailesini büyük bir sıkıntıdan kurtardık ve ayetlerimizi yalanlamış olan kavme karşı kendisine yardım ettik. Onlar çok kötü kimselerdi. Bunun için onların hepsini boğduk.

78-82. Biz, Davud'u ve Süleymân'ı da aynı nimetle yüceltmiştik. Hatırlayın! O ikisi, gece vakti başkalarına ait davarların yayıldığı bir tarla davasında karar veriyorlardı. Biz, onların verdiği kararı görüyorduk. O zaman biz, doğru kararı Süleymân'a anlattık. Halbuki her ikisine de hüküm ve ilim vermiştik[1]. Biz, Davud ile

[1] Bu siyak ve sibakta Hz. Davud ile Hz. Süleyman arasında cereyan eden bu olayı anlatmakla amaçlanan şey, peygamberlerin nebî olmalarına ve Allah tarafından olağan üstü güç ve kabiliyetlere sahip olmalarına rağmen birer insan oldukları ve ilah ol-

birlikte dağları ve kuşları boyun eğdirdik. Onlar, (Davud ile birlikte Allah'ı) tesbih ediyorlardı. Bunu yapan da biz idik. Biz, ona kendi menfaatiniz için birbirinizin darbesinden sizi korusun diye zırh yapma sanatını öğretmiştik. Peki siz şükrediyor musunuz? Süleymân'a ise onun emriyle bereketli kıldığımız topraklara doğru esen fırtınayı boyun eğdirmiştik. Biz, her şeyi biliyorduk. Ayrıca kendisi için denize dalan ve bundan başka işler de yapan pek çok şeytanı Süleymân'ın emrine vermiştik. Onların hepsini gözeten biz idik.

83-84. Nitekim aynı (bilgelik, hüküm ve ilim nimetini) Eyyûb'a da vermiştik. Hatırlayın! O, rabbine: "Ben hastalandım. Sen ise erhamu'r-rahimînsin." diye yalvarmıştı. Biz, onun duasını kabul ettik ve içinde bulunduğu ıztıraptan kendisini kurtardık. Ona sadece ailesini vermedik, aynı zamanda ailesi ile birlikte tarafımızdan bir rahmet olarak ve ibadet edenler için bir ders olsun diye bir o kadarını daha verdik.

85-86. Aynı nimeti İsmâîl, İdrîs ve Zül-Kifl'e de vermiştik. Zira onların hepsi de sabırlı kimselerdi. Onları rahmetimize dahil ettik. Zira onlar salih kimselerden idiler.

87-88. Biz, balık sahibine de lütufta bulunduk[1]. Hatırlayın! O kızıp gitmişti de kendisini yakalamayacağımızı sanmıştı[2]. Sonunda karanlıklar içinden: "Senden başka ilâh yoktur. Zatın münezzehtir. Şüphesiz ben, kusur işledim." diye yalvardı. O zaman biz de duasını kabul ettik ve onu üzüntüden kurtardık. İşte biz, mü'minleri bu şekilde kurtarırız.

89-90. Biz, Zekeriyyâ'ya da lütufta bulunduk. O, rabbine: "Ey rabbim! Beni yalnız bırakma. Vârislerin en hayırlısı bizzat sensin." diye yalvardığı zaman, duasını kabul ettik, kendisine Yahya'yı bahşettik ve eşini de kendisi için iyileştirdik[3]. Bu insanlar, iyi işlerde koştururlardı. Bize ümitle ve korkuyla yalvarırlardı ve önümüzde eğilmişlerdi.

91. Ve namusunu korumuş olan kadın. Biz onun içine rûhumuzdan üfledik ve onu ve oğlunu bütün dünya için işaret kıldık.

92-103. Şu sizin ümmetiniz gerçekte tek bir ümmettir ve ben de sizin rabbinizim. Şu halde bana ibadet edin... Ancak onlar (kurnazlıkları ile) aralarında dinlerini paramparça ettiler... Hepiniz bize döneceksiniz. Sonra mü'min olup da salih amel işleyen kişinin yaptığı işin kadri bilinecektir. Nitekim biz, onu yazmaktayız. Ayrıca helâk ettiğimiz bir şehrin tekrar geriye dönebilmesi de mümkün değildir. Nihayet Yecüc ve Mecüc salıverildiğinde, onlar her tepeden göründüklerinde ve hak olan va'din gerçekleşme ânı yak-

---

madıkları hususunu zihinlere yerleştirilmektir. Bu davada Hz. Davud'a vahiy yoluyla yol gösterilmemişti. Nitekim bu yüzden o, karar verirken hata etmişti. Bunun aksine Hz. Süleyman'a vahiy yoluyla rehberlik edilmiş ve o da doğru karar vermişti. Halbuki her ikisi de nebî idi.

[1] Bununla Hz. Yunus kastedilmektedir. Kimi yerde onun adı geçmektedir, kimi yerde ise "Zü'n-Nûn" ve "Sâhibu'l-Hût" yani balık sahibi hitabıyla anılmıştır. Hz. Yunus'a balık tuttuğu veya sattığı için değil, aksine Allah Tealâ'nın izniyle kendisini bir balık yuttuğu için balık sahibi denilmiştir.

[2] Yani Hz. Yunus, Allah tarafından hicret emri gelmeden önce kavmine kızıp ayrılmıştı.

[3] Eşini iyileştirmekten kasıt, kısırlığını gidermek, ilerlemiş yaşına rağmen hamile kalabilecek duruma getirmektir.

laştığında, inkâr etmiş olan kimselerin gözleri aniden fal taşı gibi açılacak ve: "Eyvahlar olsun talihsizliğimize! Biz bu şeyden yana gaflete düşmüştük. Dahası biz günahkâr kimseler idik." diyeceklerdir. Şüphesiz siz ve Allah'ı bırakıp taptığınız ilâhlarınız cehennemin odunusunuz. Sizler işte oraya gideceksiniz. Eğer onlar gerçekten ilâh olsalardı, oraya gitmezlerdi. Artık hepsi ebediyyen orada kalacaktır. Onların orada solukları kesilecek ve hiçbir şey işitmez bir halde olacaklardır. Tarafımızdan daha önce haklarında iyilik kararı verilmiş olan kimselere gelince, onlar kesinlikle oradan uzak tutulacaklar, onun hışırtısını bile duymayacaklardır. Nitekim onlar gönüllerinin istedikleri şeyler arasında ebediyyen yaşayacaklar, o dehşet ânı kendilerini asla perişan etmeyecek ve melekler: "İşte bu, size va'dedilen gününüzdür." diyerek onları el üstünde tutacaklardır.

104-106. Kağıtları silindir şeklinde dürer gibi göğü dürüp koyduğumuz gün nasıl ki daha önce yaratmayı başlattıysak, aynı şekilde onu yeniden tekrarlayacağız. Bu, sorumluluğunu aldığımız bir sözdür ve biz her halükârda bu işi yapacağız. Nitekim biz, Zebûr'da nasihat ettikten sonra: "İyi kullarımız yeryüzünün vârisleri olacaklardır." diye yazmıştık. Bunda ibadet eden kimseler için büyük bir haber vardır.

107-111. Ey Muhammed! Biz, aslında seni insanlara rahmet olarak gönderdik. Onlara de ki: "Bana ilâhınızın sadece bir tek ilâh olduğu vahyolunuyor. Öyleyse itaat edecek misiniz?" Eğer onlar yüz çevirirlerse, de ki: "Ben, açıkça sizi uyardım. Artık size va'dedilen şeyin yakın mı, yoksa uzak mı olduğunu ben bilmem. Allah, hem yüksek sesle söyleneni, hem de gizlice söylediğiniz sözleri bilir. Öyle sanıyorum ki belki de bu (gecikme) sizin için bir fitnedir ve belli bir zamana kadar eğlenmeniz için size fırsat verilmektedir."

112. Sonunda peygamber şöyle dedi: "Ey rabbim! Hak ile hüküm ver. Ve ey insanlar! Uydurduğunuz sözlere karşı rahman olan rabbimiz bizim için dayanaktır."

22. HAC SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Ey insanlar! Rabbinizin gazabından sakının. Gerçek şu ki kıyamet zelzelesi çok korkunç bir şeydir. Onu gördüğünüz gün emziren her kadın süt emen çocuğundan yana gafil bir halde olacak, hamile her kadının kamındaki yük düşecek ve insanları kendilerinden geçmiş bir halde göreceksiniz. Halbuki onlar sarhoş değillerdir. Bilâkis Allah'ın azabı işte böylesine şiddetli olacaktır.

3-7. Bazı kimseler, bilgileri olmaksızın Allah hakkında tartışırlar ve her asi şeytana tâbi olurlar. Halbuki onun nasîbinde kendisini dost edinecek kişiyi saptıracağı ve cehennem azabının yolunu göstereceği yazılıdır. Ey insanlar! Eğer ölümden sonraki hayat hakkında şüphe duyuyorsanız, sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra kan pıhtısından, sonra da şekilli ve şekilsiz et parçasından yarattığımızı bilmelisiniz. Size hakikati gösterelim diye bunları anlatıyoruz. Biz, dilediğimiz nutfeyi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız. Sonra sizi bir bebek sûretinde çıkarırız. Sonra da ergenlik çağınıza erişesiniz diye sizi yetiştiririz. İçinizden kimisi önceden geri çağrılır. Kimisi de her

şeyi bildikten sonra bir daha hiçbir şey bilmesin diye ömrün en kötü dönemine döndürülür. Yeryüzünün kurumuş olduğunu görürsün. Derken üzerine yağmur yağdırdığımız yer aniden ısınır, kabarır ve her türden güzel görünüşlü bitkiler çıkarmaya başlar. Bütün bunlar sadece Allah hak olduğu içindir. O, ölüleri diriltir ve her şeye kadirdir. Dahası bu, kıyamet saatinin mutlaka geleceğinin de delîlidir. Bunda en ufak bir şüpheye mahal yoktur. Nitekim Allah, kabre girmiş olan insanları mutlaka diriltip kaldıracaktır.

8-10. Bazı kimseler de bir ilim, bir rehber ve aydınlatan bir kitap olmaksızın mağrur bir şekilde kasılarak insanları Allah yolundan saptırmak için Allah hakkında tartışırlar. Böyle bir kimse için dünyada rezillik vardır. Kıyamet gününde ise kendisine ateşin azabını tattıracağız... İşte ellerinin senin için hazırlamış olduğu gelecek budur. Yoksa Allah, kullarına zulmedici değildir.

11-15. İnsanlardan bazısı da bir kenarda (yani küfür ile İslâm sınırında) durup Allah'a kulluk eder. Eğer fayda görürse, mutmain olur. Ancak başına bir belâ gelirse, gerisin geriye döner. Bu kimsenin hem dünyası gitmiştir, hem de ahireti. İşte bu, apaçık ziyandır. Derken bu kimse, Allah'ı bırakıp da kendisine bir fayda ve zarar veremeyen şeylere yalvarır. İşte bu, sapıtmışlığın zirvesidir. Bu kimse, zararı neredeyse faydasına yakın olan şeylere yalvarır. Ne kötüdür onun mevlası ve ne kötüdür onun yoldaşı. (Bunun aksine) Allah, iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri şüphesiz altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Allah, dilediğini yapar. Dünyada ve ahirette Allah'ın kendisine yardım etmeyeceğini sanan kişi, bir ip vasıtasıyla göğe kadar çıkıp bir delik/yarık açsın[1]. Sonra da almış olduğu tedbîrin hoşlanmadığı şeyi geri çevirip çeviremediğine bir baksın.

16. Biz, işte böyle apaçık ayetlerle bu Kur'ân'ı indirdik. Nitekim Allah, dilediğine hidayet eder.

17-18. Allah, iman edenler, Yahûdî olanlar, Sâbiîler, Hıristiyanlar, Mecûsiler ve şirk koşanlar arasında kıyamet gününde karar verecektir. Allah, her şeyi görmektedir. Göklerde ve yerde olan her şeyin, güneşin, ayın, yıldızların, dağların, ağaçların, hayvanların, pek çok insanın ve hatta azabı hak etmiş olan kimselerin bile Allah'ın önünde secde ettiğini görmez misin? Allah'ın hor ve zelil kıldığı kişiyi tekrar yüceltecek kimse yoktur. Allah, dilediğini yapar.

19-24. Bunlar, rableri hakkında birbirleriyle tartışan iki gruptur. Onlardan inkâr etmiş olan kimseler için ateşten elbiseler biçilmiştir. Onların başlarına dökülecek olan kaynar su ile sadece derileri değil, karınlarının iç kısmı da haşlanacaktır. Onları cezalandırmak için demirden gürzler olacaktır. Korkarak cehennemden her çıkmaya çalıştıklarında: "Yanma cezasının tadına bakın." denilerek tekrar oraya itileceklerdir. (Diğer taraftan) Allah, imân etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Onlar orada altın bilezikler ve incilerle süslendirilecekler

[1] Müfessirler, bu ayetin tefsîrinde ihtilafa düşmüşlerdir. Burada göğe çıkıp delik/yarık açmak ile insanın tasavvur edebileceği en büyük çaba kastedilmiştir. Kelimelerin lafzî anlamları kastedilmemiştir.

ve elbiseleri de ipekten olacaktır. Onlara güzel sözü ve salih akideyi kabul etmeleri yolunda rehberlik edilmiş ve övgüye lâyık olan Allah'ın yolu gösterilmiştir.

25. İnkâr etmiş olan ve (bugün) Allah'ın yolundan alıkoyup yerli ve yabancı ayırımı yapmaksızın bütün insanlar için yapmış olduğumuz ve içinde/orada herkesin eşit derecede hakka sahip olduğu Mescid-i Haram'ı ziyarete engel olan kimselerin tutumu kesinlikle cezaya müstahaktır. Burada (yani Mescid-i Haram'da) doğruluktan sapıp da zulüm yolunu tutan kişiye acıklı azabı tattıracağız.

26-29. Hatırlayın! İbrâhîm'e: "Bana hiçbir şeyi ortak koşma. Tavaf, kıyam, rükû ve secde edenler için evimi temiz tut. Kendileri için burada konulmuş olan faydaları görmeleri için uzak mekânlardan yürüyerek ve develer üzerinde yanına gelmeleri için insanlara genel hac izni ver. Belirli günlerde Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu hayvanlar üzerine O'nun adını ansınlar. Hem kendileri yesinler, hem de eli darda olan muhtaç kimselere yedirsinler. Sonra kirlerini gidersinler. Adaklarını yerine getirsinler ve o eski evi tavaf etsinler." diyerek bu evin (Kâbe) yerini önermiştik.

30-31. İşte bu, (Kâbe'nin inşa edilmesindeki maksat idi.) Her kim, Allah'ın haramlarına (belirlediği sınırlara) saygı gösterirse, bu, rabbinin katında kendisi için daha hayırlıdır. Size anlatılmış olanların dışındaki küçük ve büyük baş hayvanlar sizin için helâl kılınmıştır. Şu halde putların pisliğinden (yani onlara tapınmaktan) sakının. Yalan konuşmaktan çekinin. Tarafsız bir şekilde Allah'ın kulları olun. O'na kimseyi ortak koşmayın. Allah'a ortak koşan kişi sanki gökten düşmüş gibidir. Artık onu ya kuşlar kapıp götürecektir ya da rüzgâr parçalarının uçuştuğu bir yere götürüp onu atacaktır.

32. İşte bu, meselenin aslıdır (anlayın bunu.) Her kim, Allah'ın belirlediği şiarlara saygı gösterirse, bu, kalplerin takvasındandır.

33. Belli bir süre o (kurbanlık hayvanlardan) faydalanma hakkınız vardır. Sonra onların kurban edilme yeri o eski evin yanıdır.

34-35. Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu hayvanlar üzerine O'nun adını ansınlar diye her ümmet için bir kurban etme kuralı belirledik. (Bu farklı usuller içinde sadece bir tek maksat vardır.) Şu halde ilâhınız bir tek ilâhtır. Nitekim siz, sadece O'nun emrine tâbi olun. Ey Muhammed! Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, başlarına gelen her belâya sabreden, namazı kılan ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak eden mütevazı kimseleri müjdele.

36-37. Biz, (kurbanlık) develeri sizin için Allah'ın şiarları arasına dahil ettik. Onlarda sizin için hayır vardır. Şu halde onları ayağa kaldırıp üzerlerine Allah'ın adını anın. (Kurban ettikten sonra) yanları üstü yere düşüp de hareketsiz hale gelince, onlardan hem kendiniz yiyin, hem de kanaat ehline ve ihtiyacını dile getiren kişilere yedirin. Biz, şükredesiniz diye o hayvanları bu şekilde emrinize verdik. Onların ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşır. Ancak sizin takvanız Allah'a ulaşır. Allah, bahşetmiş olduğu hidayetten ötürü kendisini yüceltesiniz diye on-

ları bu şekilde emrinize vermiştir[1]. Ey Muhammed! İyilik yapan kimseleri müjdele.

38-41. Allah, (küfür ve iman arasındaki çekişmede) iman etmiş olan kimseleri kesinlikle müdafaa eder. Allah, hain nankörü de kesinlikle sevmez. Kendilerine karşı savaşılan kimselere izin verildi. Çünkü onlar mazlum kimselerdir. Allah onlara yardım etmeye kesinlikle kadirdir. Bunlar evlerinden haksız yere çıkarılmış olan kimselerdir. Kusurları ise sadece: "Rabbimiz Allah'tır." demeleriydi. Eğer Allah, insanları bir diğeri vasıtasıyla def etmeseydi, içlerinde Allah'ın isminin çokça anıldığı manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitlerin hepsi yıkılırdı. Allah, kendisine yardım eden kimselere mutlaka yardım edecektir. Allah çok güçlü ve üstündür. Bunlar, kendilerine yeryüzünde iktidar bahşedersek, namazı kılacak, zekâtı verecek, iyiliği emredecek ve kötülükten men edecek olan kimselerdir. Nitekim bütün işlerin sonu Allah'ın elindedir.

42-46. Ey Muhammed! Eğer o kâfirler seni yalanlarlarsa, onlardan önce Nûh'un kavmi, Âd, Semûd ve İbrâhîm'in kavmi, Lût'un kavmi ve Medyen halkı da yalanlamıştır. Nitekim Mûsa da yalanlanmıştır. Ben, o hak inkârcılarının hepsine önce mühlet verdim, sonra da yakaladım. Artık bir görsen, nasıl azap ettim! Yok ettiğimiz nice günahkâr şehir vardır. Bugün o şehirlerin altları üstlerine gelmiştir. Nice kuyular işe yaramaz ve nice saraylar harabeye dönmüş vaziyettedir. Onlar, kalplerinin anlayan bir kalp, kulaklarının ise işiten bir kulak olması için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı yoksa? Gerçek şu ki gözler kör olmazlar. Ancak sinelerdeki kalpler körelirler.

47-48. Bu insanlar azap için acele ediyorlar. Allah asla sözünden geri dönmeyecektir. Ancak rabbinin katındaki bir gün sizin sayınızla bin yıla denktir. Zalim olan nice şehirler vardı. Ben, onlara önce mühlet verdim, sonra da yakaladım. Nitekim herkes bizzat bana dönüp gelecektir.

49-51. Ey Muhammed! De ki: "Ey insanlar! Ben sadece (kötü an gelmeden önce) sizi açıkça uyaran bir kişiyim." Nitekim iman eden ve salih amel işleyenler için bağışlanma vardır, bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam vardır. Ayetlerimizi aşağılamaya çalışanlar ise cehennemin dostudurlar.

52-54. Ey Muhammed! Biz, senden önce dilekte bulunduğu zaman, dileğine şeytanın halel getirmediği hiçbir resul ve hiçbir nebî göndermedik. Allah, şeytanın bu şekilde yapmış olduğu her müdahaleyi engeller ve ayetlerini sağlamlaştırır. Allah bilir ve hikmet sahibidir. Allah, şeytanın yapmış olduğu bozgunculuğu kalplerinde nifak hastalığı olanlara ve kötü niyetli kimselere fitne kılmak için — Gerçek şu ki o zalimler inatta çok aşırı gitmişlerdir.— ve ilimden nasîbi olan kimseler de bunun rabbinden bir hak olduğunu bilsinler, ona iman etsinler ve kalpleri onun önünde eğilsin diye böyle olmasına izin verir. Şüphesiz Allah, iman edenlere dâima doğru yolu gösterir.

55-60. İnkâr edenler, kıyamet saati ansızın üzerlerine gelinceye ya da uğursuz bir günün azabı ininceye kadar ondan

[1] Yani O'nun büyüklüğünü ve yüceliğini gönülden kabul edin ve amel ile de bunu ilan edip gösterin.

yana şüphe içinde kalacaklardır. O gün hükümranlık sadece Allah'ın olacak ve Allah, aralarında karar verecektir. İman eden ve salih amel işleyenler nimetlerle dolu cennetlere gireceklerdir. Ancak inkâr etmiş ve ayetlerimizi yalanlamış olanlar için aşağılayıcı azap olacaktır. Nitekim Allah, kendi yolunda hicret etmiş, sonra öldürülmüş veya ölmüş olan kimselere güzel rızık verecektir. Allah kesinlikle rızık verenlerin en hayırlısıdır. Allah, onları memnun olacakları yere ulaştıracaktır. Şüphesiz Allah bilir ve yumuşak huyludur. İşte bu, onların akıbetidir. Öç alacak kimse, misliyle karşılık verir ve de bundan ötürü daha sonra zulme uğrarsa, Allah kendisine mutlaka yardım edecektir. Allah affedici ve bağışlayıcıdır.

61-66. ...Çünkü geceden gündüzü ve gündüzden de geceyi çıkaran bizzat Allah'tır. O işitir ve görür. Çünkü hak olan sadece Allah'tır. Bu insanların Allah'ı bırakıp yalvardıkları bütün varlıklar ise batıldır. Yüce ve büyük olan sadece Allah'tır. Allah'ın gökten yağmur yağdırdığını ve onun sayesinde yeryüzünün yeşerdiğini görmüyor musun? Gerçek şu ki Allah, iradesini hissettirmeden gerçekleştirir ve her şeyden haberdardır. Göklerde ve yerde olan her şey bizzat O'nundur. Şüphesiz zengin ve övgüye lâyık olan sadece O'dur. Allah'ın yeryüzünde olan her şeyi emrinize verdiğini, emriyle denizde yüzmesi için gemiyi bir kaideye bağlı kıldığını ve izni olmaksızın yeryüzüne düşmemesi için semayı tuttuğunu görmüyor musun? Gerçek şu ki Allah insanlara karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir. Size hayat veren, sizi öldüren ve sonra da diriltecek olan bizzat O'dur. Doğrusu insan çok inkârcıdır.

67-70. Biz, her ümmet için tâbi olduğu bir ibadet şekli belirlemişizdir. Şu halde ey Muhammed! Onlar bu uygulamada seninle tartışmasınlar. Sen, rabbine çağır. Sen kesinlikle doğru yoldasın. Onlar seninle tartışırlarsa, de ki: "Yaptıklarınızı en iyi Allah bilir. O, kıyamet gününde ihtilâfa düştüğünüz bütün hususlarda aranızda karar verecektir." Gökteki ve yerdeki her şeyin Allah'ın ilminde olduğunu bilmiyor musun? Her şey bir kitapta yazılıdır. Bu, Allah için hiç de zor değildir.

71-72. Bu insanlar, Allah'ı bırakıp da haklarında hiçbir şey bilmedikleri ve Allah'ın kendileri için bir sened de indirmediği varlıklara tapıyorlar. O zalimler için hiçbir yardımcı yoktur. Kendilerine apaçık ayetlerimiz okunduğu zaman, hakkı inkâr edenlerin yüzlerinin değiştiğini görürsün. Dahası onlar, kendilerine ayetlerimizi okuyan kimseler üzerine neredeyse saldıracak gibidirler. Onlara de ki: "Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Ateş! Allah, hakkı inkâr eden kimselere işte o ateşi va'detmiştir ve orası çok kötü bir yerdir."

73-74. Ey insanlar! Bir misal verilmektedir. Dikkatle dinleyin. Allah'ı bırakıp da kendilerine yalvardığınız ilâhlar, bir araya gelerek bir sinek bile yaratmak isteseler, yine de yaratamazlar. Bilâkis sinek, kendilerinden bir şey alıp götürse, onlar onu bile kurtaramazlar. Yardım isteyen de zayıftır, kendisinden yardım istenilen de. Bu insanlar, Allah'ın kadrini hakkıyla bilmediler. Gerçek şu ki kuvvetli ve üstün olan sadece Allah'tır.

75-76. Gerçek şu ki Allah, (emirlerini ulaştırmak için) hem meleklerden, hem de insanlardan elçiler seçer. O işitir ve

görür. Allah, insanların hem önlerinde olanı, hem de kendilerine gizli kalanı bilir. Nitekim bütün işler sadece O'na döndürülür.

77-78. Ey iman etmiş olanlar! Rükû ve secde edin. Rabbinize kulluk edin ve iyi işler yapın. Umulur ki bu sayede kurtuluşa erersiniz. Allah yolunda hakkını vererek cihat edin. Allah, sizi kendi işi için seçti ve size dinde hiçbir zorluk yüklemedi. Atanız İbrâhîm'in dîninden ayrılmayın. Allah, daha önce adınızı müslüman koymuştu. Resulün size şahit olması ve sizin de insanlara şahit olmanız için bu (Kur'ân'da) da size aynı adı verdi. Şu halde namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı sarılın. O'dur sizin mevlanız. O ne güzel mevla ve ne güzel yardımcıdır.

23. MU'MİNÛN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-11. Namazlarında huşu içinde olan, boş söz ve fiillerden uzak duran, tezkiye (zekât) yolunda çalışan, eşleri ve mülkiyetlerindeki cariyeleri hariç hayâ mahallerini göstermeyip namuslarını koruyan —eşleri ve cariyelerine karşı hayâ mahallerini muhafaza etmeseler de kınanmazlar. Ancak buna ilaveten başka bir şey isteyen kimse aşırıya kaçan kişidir.— emanetlerini gözeten, sözlerine riayet eden ve namazlarına özen gösteren mü'minler kesinlikle kurtulmuştur. İşte miras olarak Firdevs'i kazanacak olan vârisler bunlardır ve orada ebediyyen kalacaklardır.

12-16. Biz, insanı balçığın özünden yarattık. Sonra onu emin bir yerde bir damla nutfeye dönüştürdük. Sonra o nutfeye kan pıhtısı şeklini verdik. Sonra kan pıhtısını et parçası haline getirdik. Sonra et parçasını kemiklere dönüştürdük. Sonra kemiklere et giydirdik. Sonra da onu başka bir varlık olarak ayağa kaldırdık[1]. Şu halde yaratıcıların en güzeli olan Allah son derece mukaddes ve münezzehtir, sonsuz güzellik ve iyilik sahibidir. Nitekim bundan sonra siz mutlak öleceksiniz. Sonra da kıyamet günü kesinlikle diriltilip kaldırılacaksınız.

17-20. Biz, üzerinizde yedi yol/yörünge yarattık. Biz yaratma işinden gafil değildik. Gökten tam hesaba göre belli bir miktarda su indirdik ve onu yeryüzünde beklettik. Biz, o suyu istediğimiz şekilde yok edebiliriz. Sonra o su vasıtasıyla sizin için hurma ve üzüm bağları yarattık. O bahçelerde sizin için pek çok lezzetli meyveler vardır. Nitekim siz, onlardan rızkınızı elde ediyorsunuz. Ayrıca Sînâ Dağı'nda yağı ile birlikte yetişen ve (meyvesi) yiyenler için katık olan ağacı da biz çıkardık.

21-22. Gerçek şu ki sizin için büyük ve küçük baş hayvanlarda da bir ders vardır. Onların karınlarında olanlardan bir

[1] Bu, çocuğun anne karnında geçirdiği farklı aşamalara bir işarettir. Bugünlerde sadece güçlü mikroskoplar ve ultrasonik aletlerle görülebilen ayrıntılara değinilmemiş, bunun yerine o zamanki sıradan bir bedevînin dahi vakıf olduğu büyük belirgin değişikliklerden bahsedilmiştir. Yani o, nutfeye dönüştükten sonra ilk olarak pıhtılaşmış kan gibi bir şey olur. Sonra şekil ve sûret diye bir şeyin olmadığı bir et parçasına dönüşür. Ancak insan şekli daha sonra belirginleşmeye başlar. İnsanlar, hamileliğin farklı durumlarında insanın yaratılması ile ilgili bütün bu evreleri gördükleri için bizzat bunlara işaret edilmiştir. Bunu anlamak için cenin ilmine (Embriyoloji) dair ayrıntılı araştırmalara ne o vakit gerek vardı, ne de bugün gerek vardır.

şeyi (yani sütü) size içirmekteyiz. Sizin için onlarda daha pek çok faydalar da vardır. Onları yersiniz ve hem onlar üzerine, hem de gemiler üzerine bindirilirsiniz.

23-29. Biz, Nûh'u kavmine gönderdik. Nûh: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka ilâh yoktur. Yoksa korkmuyor musunuz?" dedi. Kavminin inkâr etmiş olan ileri gelenleri: "Bu adam da sizin gibi insandan başka bir şey değildir. Onun maksadı üzerinizde üstünlük kurmaktır. Allah gönderecek olsaydı, melekleri gönderirdi. Biz, (bir insanın resul olarak gönderilmesini) atalarımız zamanında da hiç duymamıştık. Önemli bir şey değil. Bu adamı cin çarpmış sadece. Bir süre daha ona bakın. Belki kendine gelir." dediler. Bunu üzerine Nûh: "Rabbim! Beni yalanlamış olan bu insanlara karşı artık sen bana yardım et." dedi. Biz de ona şöyle vahyettik: "Gözetimimizde ve vahyimize göre gemi hazırla. Sonra emrimiz gelip de o tandır kaynadığı zaman, her tür canlıdan birer çift alıp gemiye bin. Aleyhlerinde daha önce karar verilmiş olanlar hariç aileni de yanına al ve zalimler hakkında bana hiçbir şey deme. Onlar artık boğulacaklardır. Sonra arkadaşlarınla birlikte gemiye binince: "Bizi zalimlerden kurtaran Allah'a şükürler olsun." de. Yine de ki: "Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen yer verenlerin en hayırlısısın."

30. Bu kıssada büyük işaretler vardır. Nitekim biz, mutlaka imtihan ederiz.

31-41. Onlardan sonra gelen dönemde yerlerine başka bir kavmi geçirdik. Sonra onlara bizzat kendi kavimlerinden: "Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Yoksa korkmuyor musunuz?" diye davet eden bir resul gönderdik. Kavminden inkâr etmiş ve ahiret gününde huzura çıkmayı yalanlamış olan ve dünya hayatında kendilerini zengin kıldığımız ileri gelenler: "Bu adam da sizin gibi insandan başka bir şey değildir. O da sizin yediğinizi yiyor ve sizin içtiğinizi içiyor. Şimdi kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz, o zaman zarar edip hüsrana uğrarsınız. O, size ölüp toprak olduğunuz ve iskelet yığını haline geldiğiniz zaman, (kabirlerden) çıkarılacağınızı haber veriyor. Size va'dedilen bu şey, uzak, çok uzaktır. Şu dünya hayatından başka bir hayat yoktur. Burada yaşayıp burada öleceğiz ve asla diriltilmeyeceğiz. Bu adam, Allah adına sadece yalan uyduruyor. Nitekim biz, ona asla inanmayacağız." dediler. Bunun üzerine peygamber: "Rabbim! Beni yalanlamış olan bu insanlara karşı artık sen bana yardım et." dedi. Cevaben: "Onların yaptıklarından ötürü pişman olacakları vakit yakındır." buyruldu. Nihayet tam hakka göre büyük bir gürültü kendilerini yakaladı ve biz onları çerçöp haline getirip atıverdik... Defolsun zalim kavim!

42-44. Derken onlardan sonra başka kavimler çıkardık. Bir kavim kendi vaktinden önce ne yok olmuştur, ne de o vakitten sonra kalabilmiştir. Sonra biz, peyderpey resullerimizi gönderdik. Her kavim, kendisine gelen resulü yalanladı. Biz de birbiri arkasına kavimleri helâk ettik. Öyle ki onları bir efsane haline getirip bıraktık... Lânet olsun iman etmeyenlere.

45-49. Sonra Mûsa'yı ve kardeşi Hârûn'u ayetlerimizle ve apaçık bir senetle birlik-

te Firavun ve saltanatının ileri gelenlerine gönderdik. Ancak onlar büyüklük tasladılar, çok övündüler ve: "Biz, hem de kölemiz olan kavimden kendimize benzeyen iki kişiye mi inanacağız?" dediler. Nitekim onlar, ikisini de yalanladılar ve helâk olanlar arasına katıldılar. Biz, insanların kendilerine rehber edinmeleri için Mûsa'ya kitabı vermiştik.

50. Biz, Meryem oğlunu ve annesini bir işaret kıldık. Onları güvenli ve pınarları olan kayalık yüksek bir yere yerleştirdik.

51-52. Ey Peygamberler! Temiz şeylerden yiyin ve salih amel işleyin. Yaptıklarınızı en iyi bilen benim. Sizin şu ümmetiniz bir tek ümmettir ve ben de sizin rabbinizim. Şu halde sadece benden korkun.

53-54. Ancak sonraları insanlar, aralarında dinlerini param parça ettiler. Her grup yanındaki ile kendinden geçmiştir... Öyleyse onları kendi hallerine bırak da belli bir vakte kadar gaflete dalsınlar.

55-67. Onlar, mal ve evlât ile kendilerine yardım edildiğinde, hayırlarına çalıştığımızı mı sanıyorlar? Hayır, onlar, işin aslını bilmiyorlar. Gerçekte hayra koşturan ve öne çıkıp da onu yakalayan kimseler, rablerinin korkusuyla yaşayanlardır, rablerinin ayetlerine iman edenlerdir, rablerine kimseyi ortak koşmayanlardır. Bunlar, verecekleri şeyleri vererek taatlerini yerine getirirler ve rabbimize döneceğiz düşüncesiyle kalpleri de titrer bir haldedir. Biz, hiç kimseye taşıyabileceğinden fazlasını yüklemeyiz. Yanımızda (herkesin durumunu) olduğu gibi anlatan bir kitap vardır ve insanlara hiçbir durumda zulmedilmeyecektir. Ancak onlar bu durumdan habersizdirler. Nitekim onların amelleri de (yukarıda zikredilen tarzdan) farklıdır. (Onlar, bu kötü işleri yapmaya devam edeceklerdir.) Öyle ki dünyaya düşkün olanlarını azap içerisinde yakaladığımız zaman, böğürmeye başlayacaklardır... Artık ağlayıp sızlanmayı bırakın. Zira bizden bir yardım göremeyeceksiniz. Ayetlerim okunduğu zaman, (resulün sesini duyar duymaz) topuklarınız üzerine gerisin geriye dönüp kaçardınız. Gururunuzdan dolayı onu hatırınıza bile getirmezdiniz. Gece sohbetlerinde onunla alay ederdiniz ve lüzumsuz yere konuşurdunuz.

68-71. Yoksa onlar, bu kelâm üzerinde hiç düşünmediler mi? Yoksa onlar, seleflerine bile gelmeyen bir şey mi getirdiler? Veya peygamberlerini hiç tanımıyorlardı da (tanınmayan bir kişi olması sebebiyle) ondan ürküyorlar mıydı? Veyahut onun mecnun olduğunu mu düşünüyorlardı? Hayır, aksine o, hakkı getirmişti. Fakat hak, onların çoğunun hoşuna gitmez... Eğer hak, onların arzularının peşinden gitseydi, yerin ve göklerin ve bunlar(arasın)da yaşayan bütün her şeyin nizamı bozulurdu... Hayır, bilâkis biz, onlara kendi gerçeklerini getirdik. Ancak onlar bu gerçeğe yüz çeviriyorlar.

72-74. Yoksa sen, onlardan bir şey mi istiyorsun? Senin için rabbinin verdiği daha hayırlıdır. Nitekim O, rızık verenlerin en hayırlısıdır. Aslında sen, onları doğru yola çağırmaktasın. Ancak ahirete inanmayan kimseler doğru yoldan saparak yaşamak istiyorlar.

75-77. Eğer biz, onlara acıyıp da bugünlerde içine düştükleri sıkıntıdan kendilerini kurtarsaydık, onlar serkeşlik içerisin-

de yoldan iyice çıkıp gideceklerdi. Biz, kendilerini sıkıntıya düşürdüğümüz halde, onlar yine de rablerine boyun eğmediler. Dahası tevazu da göstermiyorlar. Elbette üzerlerine şiddetli azap kapısını açma sırası geldiği zaman, o hal içerisinde aniden bütün iyiliklerden ümit kesmiş olduklarını göreceksin.

78-83. Size işitme ve görme gücü veren ve düşünmeniz için kalp veren bizzat Allah'tır. Ancak siz insanlar çok az şükrediyorsunuz. Sizi yeryüzüne yayan O'dur ve bizzat O'na döndürülüp toplanacaksınız. Hayat veren ve öldüren O'dur. Gecenin ve gündüzün devretmesi bizzat O'nun kudret elindedir. Yoksa bunu anlamıyor musunuz? Fakat bu insanlar, kendilerinden öncekilerin söylemiş oldukları sözleri söylüyorlar. Bunlar: "Ölüp toprak olduğumuz ve iskelet yığını haline geldiğimiz zaman, tekrar diriltilip kaldırılacak mıyız yani? Bu sözü biz de çok işittik, bizden önceki atalarımız da işitmişlerdi. Bunlar sadece eskimiş hikâyelerdir." derler.

84-92. Onlara de ki: "Eğer biliyorsanız, söyleyin bakalım bu yeryüzü ve onda yaşayan bütün her şey kimindir?" Onlar, mutlaka: "Allah'ındır." diyecekler. De ki: "Öyleyse niçin kendinize gelmiyorsunuz?" Onlara: "Yedi göğün ve büyük arşın maliki kimdir?" diye sor. Onlar, mutlaka: "Allah'tır." diyecekler. De ki: "Peki niçin korkmuyorsunuz?" Onlara de ki: "Biliyorsanız söyleyin bakalım, her şeyin mülkiyeti ve iktidarı elinde olan, kendisine sığınılan ve kendisine karşı kimseye sığınılamayan kimdir?" Onlar, mutlaka: "Bütün bu vasıflar Allah'a hastır." diyecekler. De ki: "Öyleyse nasıl oluyor da aldanıyorsunuz?" Biz, hak olan emri önlerine getirdik. Onların ise yalancı olduklarına hiç şüphe yoktur. Allah, kendisine hiç kimseyi evlât edinmedi ve O'nun ile birlikte başka bir ilâh da yoktur. Eğer olsaydı, her ilâh kendi yarattığını alıp ayrılır ve sonra da onlar birbirlerine saldırırlardı. Açık ve gizli olanı bilen Allah, bu insanların uydurdukları sözlerden münezzeh ve koştukları ortaklardan da yücedir.

93-95. Ey Muhammed! Şöyle dua et: "Ey Rabbim! Korkutuldukları azabı ben hayatta iken getirirsen, beni o zalimlerin arasına katma rabbim." Gerçek şu ki biz, kendilerini korkuttuğumuz şeyi senin gözlerinin önünde gerçekleştirmeye de muktediriz.

96-98. Ey Muhammed! Kötülüğü en güzel şekilde savuştur. Senin hakkında onların ne söylediklerini biz çok iyi biliyoruz. Ve sen, şöyle dua et: "Rabbim! Şeytanların kışkırtmasından, belki de ey rabbim, onların yanıma gelmelerinden bile sana sığınırım."

99-115. İçlerinden birine ölüm gelinceye kadar bu insanlar yaptıklarından vazgeçmeyeceklerdir. Ölüm geldiği zaman da: "Ey rabbim! Bırakıp geldiğim şu dünyaya beni geri gönder. İyi işler yapmayı ümit ederim." demeye başlayacaktır... Asla olmaz. Bu, onun boş yere söylediği bir sözdür. Artık o ölenlerin hepsinin gerisinde yeniden dirilme gününe kadar bir berzah/perde engeli vardır. Sonra Sûr'a üflenir üflenmez, onların aralarında ne bir bağ kalacak, ne de birbirlerini soracaklardır. O vakit kefesi ağır gelenler kurtulacaklardır. Kefesi hafif gelenler ise, kendi kendilerini zarara sokup hüsrana

uğratmış kimseler olacaklardır. Bunlar cehennemde ebediyyen kalacaklardır. Ateş, yüzlerindeki deriyi yalayıp yutacak ve çene kemikleri dışarı çıkacaktır... Allah: "Ayetlerim size okunduğu zaman, onları yalanlayanlar siz değil misiniz?" diyecek, onlar da: "Ey rabbimiz! Talihsizlik üzerimize çökmüştü. Biz gerçekten de yoldan çıkmış kimselerdik. Ey rabbimiz! Artık bizi buradan çıkar. Eğer bir daha günah işlersek, o zaman zalim oluruz." diyeceklerdir. Allah Tealâ ise: "Defolun karşımdan. Kalın orada ve benimle konuşmayın." diyecektir. Kullarımdan bazıları: "Ey rabbimiz! Biz, iman ettik. Bizi bağışla. Bize merhamet et. Sen merhametlilerin en iyisisin." dedikleri zaman, siz onları alaya almıştınız. Öyle ki onlara olan düşmanlığınız size benim varlığımı bile unutturdu ve onlara gülüp durdunuz. Bugün ben, sabırlarına karşılık mükâfat olarak kendilerini başarılı kıldım." diye cevap verecektir. Sonra Allah Tealâ, onlara: "Söyleyin bakalım, yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" diye soracaktır. Onlar da: "Orada bir gün veya bir günden daha az kaldık. Sayanlardan sorunuz." diyecekler. Bunun üzerine: "Çok az bir süre kaldınız değil mi? Keşke o vakit bunu bilmiş olsaydınız. Yoksa sizi boşu boşuna yarattığımızı ve bize hiç dönmeyeceğinizi mi sanmıştınız?" buyrulacaktır.

116-117. Şu halde gerçek hükümran olan Allah yücedir. O'ndan başka ilâh yoktur. O, büyük arşın malikidir. Her kim, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarırsa, —ki bunun için onun yanında herhangi bir delil yoktur.— hesabı rabbinin katındadır. Böylesi kâfirler asla kurtulamazlar.

118. Ey Muhammed! De ki: "Rabbim! Bağışla ve merhamet et. Zira sen merhametlilerin en iyisisin."

24. NÛR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Bu, indirdiğimiz ve (kendisine göre amel edilmesini) farz kıldığımız bir sûredir. Biz, bu sûrede belki ders alırsınız diye apaçık talimatlar indirdik.

2. Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüz değnek vurun. Eğer Allah Tealâ'ya ve ahiret gününe iman ediyorsanız, Allah'ın dînini uygulama hususunda onlara karşı acıma duygusuna kapılmayın. Ayrıca onları cezalandırırken iman ehlinden bir grup da hazır bulunsun.

3. Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan bir kadından başkasını nikâhlamaz. Zina eden kadını da, zina eden veya müşrik olan erkekten başkası nikâhlamaz. Nitekim bu, iman ehline haram kılınmıştır[1].

4-5. Namuslu kadınları (zina ile) suçlayıp sonra da dört şahit getirmeyen kimselere seksen değnek vurun ve şahitliklerini

[1] Yani eğer tevbe etmemiş ise, zina eden bir erkek için, zina eden veya müşrik olan bir kadın uygundur. Bir mü'min saliha kadın için o kişi uygun değildir. Nitekim iman ehlinin bilerek kendi kızlarını böylesi günahkâr kimselere vermeleri haramdır. Aynı şekilde eğer tevbe etmemiş ise, zina eden bir kadın için, kendisi gibi zina eden veya müşrik olan bir erkek uygundur. Salih bir mü'min için o kadın uygun değildir. Mü'minlerin zina ettiğini bildikleri kadınları bilerek nikâhlamaları haramdır. Bu hüküm, sadece kötü gidişatlarında ısrar eden erkek ve kadınlara uygulanır. Tevbe edip kendisini ıslah edenlere bu hüküm uygulanmaz. Çünkü tevbe ve ıslahtan sonra zani (zina eden) olma sıfatı kendilerinde kalmaz.

de asla kabul etmeyin. Zira onlar bizzat fasık kimselerdir. Bu hareketten sonra tevbe edip durumlarını düzelten kimseler bundan müstesnadır. Nitekim Allah (onlar hakkında) mutlaka bağışlayıcı ve merhametlidir.

6-10. Hanımlarını suçlayan ve yanlarında kendilerinden başka şahitleri de bulunmayan kişilerden her birinin şahitliği, dört kez Allah'a yemin ederek (bu suçlamasında) doğru söylediğine şahitlik etmesi ve beşincisinde de eğer (bu suçlamasında) yalancı ise, Allah'ın lâneti üzerime olsun, demesidir. Kadın ise dört kez Allah'a yemin ederek bu adam (suçlamasında) yalancıdır derse ve beşincisinde de eğer o (suçlamasında) doğru ise, Allah'ın gazabı üzerime olsun, diyerek şahitlik ederse, cezadan kurtulabilir. Siz insanlar üzerinde Allah'ın fazlı ve rahmeti olmasaydı ve Allah gayet lütufkâr ve hikmet sahibi olmasaydı, (eşlerinize yönelik suçlamalar sizi büyük bir sıkıntıya sokacaktı.)

11-15. Bu iftirayı uydurup getiren kimseler, bizzat içinizden bir gruptur[1]. Bu olayı hakkınızda şer olarak görmeyin. Aksine bu da sizin için hayırdır. Buna kim ne ölçüde katılmışsa, payı kadar günah toplamıştır. Ancak bu olayın sorumluluğunun büyük kısmını üzerine alan kişi için büyük azap vardır. Sizler bu olayı duyduğunuz zaman, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, birbirleri hakkında hüsn-i zanda niçin bulunmadılar ve niçin bu apaçık iftiradır demediler? O insanlar, (suçlamayı ispat için) dört şahit niçin getirmediler? Madem şahit getirmediler, o zaman Allah katında kendileri yalancıdırlar. Eğer Allah'ın fazlı, rahmeti ve keremi dünyada ve ahirette üzerinize olmasaydı, yaptığınız dedikodudan dolayı size büyük bir azap dokunurdu. Dilden dile o yalanı dolaştırdığınız ve hakkında hiçbir bilginiz olmayan şeyi söylediğiniz zaman (nasıl büyük bir yanlışlık yaptığınızı düşünsenize.) Siz, onu önemsiz bir şey sanıyordunuz. Halbuki o, Allah katında büyük bir şey idi.

16-18. Onu duyar duymaz niçin: "Böyle konuşmak bize yakışmaz. Subhanallah! Bu büyük bir iftiradır." demediniz? Eğer mü'min iseniz, bir daha böyle davranmayın diye Allah size nasihat ediyor. Allah, size apaçık bir şekilde emirler/talimatlar veriyor. Nitekim O, bilir ve hikmet sahibidir.

19-20. İman edenler arasında edepsizliğin yayılmasını isteyen kimseler, dünya ve ahirette acıklı bir azabı hak etmişlerdir. Allah bilir, fakat siz bilmezsiniz. Eğer Allah'ın fazlı, rahmeti ve keremi üzerinize olmasaydı ve Allah son derece müşfik ve merhametli olmasaydı, (şu anda içinizde yayılmış bulunan bu şey en kötü sonuçlarını gösterirdi.)

21. Ey iman etmiş olanlar! Şeytanın izinden gitmeyin. Şeytan, kendisini takip eden kişiye edepsizliği ve kötülüğü em-

[1] Buradan 26. ayete kadar tarihte İfk hadisesi adıyla meşhur mesele üzerinde durulmuştur. Bu olayda münafiklar, Hz. Ayşe'ye, zina ettiği yolunda iftira atmışlar ve bunu öylesine yaymışlardı ki bazı müslümanlar bile bu fitneye kapılmışlardı. Rivayetlerde sadece bu söylentiyi yayan birkaç kişinin adları geçmektedir. Abdullah b. Ubeyy, Zeyd b. Rifâ' (muhtemelen Yahûdî münafik Rifâ' b. Zeyd'in oğlu), Mistah b. Üsâse, Hassan b. Sâbit ve Hamne bint-i Cahş. Bunlardan ilk ikisi münafik idi. Geri kalan üç kişi ise müslüman idi. Ancak hataları ve zayıflıkları sebebiyle bu fitneye düşmüşlerdi.

redecektir. Eğer Allah'ın fazlı, rahmeti ve keremi üzerinize olmasaydı, içinizden hiç kimse temizlenemezdi. Ancak sadece Allah, dilediği kimseyi temizler. Nitekim Allah, işitir ve bilir.

22. İçinizden fazilet ve servet sahibi olan kimseler, akrabalarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere yardım etmeyeceğine dair yemin etmesinler. Onlar, bağışlamalı ve hoş görmelidirler. Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Bağışlayıcılık ve merhamet Allah'ın sıfatlarıdır.

23-25. Namuslu ve saf mü'min kadınlara suç atan kimselere dünya ve ahirette lânet edilmiştir ve onlar için büyük bir azap vardır. Onlar, yaptıklarına dillerinin, ellerinin ve ayaklarının şahitlik edeceği günü unutmasınlar. O gün Allah, hak ettikleri karşılığı kendilerine tam olarak verecek ve onlar, hakkı hak olarak ortaya koyan Allah'ın bizzat hak olduğunu da anlayacaklardır.

26. Kötü kadınlar, kötü erkekler içindir. Kötü erkekler de kötü kadınlar için. İyi ve temiz kadınlar, iyi ve temiz erkekler içindir. İyi ve temiz erkekler de iyi ve temiz kadınlar için. Bunlar, lâf üretenlerin sözlerinden beridirler. Bunlar için bağışlanma vardır, bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam vardır.

27-29. Ey iman etmiş olanlar! Kendi evlerinizin dışındaki evlere hane halkının rızasını almadıkça ve onlara selâm vermedikçe girmeyin. Sizin için en güzel yol budur. Buna dikkat etmeniz umulur. Sonra orada kimseyi bulamazsanız, size izin verilmedikçe girmeyin. Eğer size geri dönmeniz söylenirse, geri dönün. Sizin için en temiz davranış budur. Nitekim Allah, yaptıklarınızı çok iyi bilir. Elbette birisinin ikamet etmediği ve içinde işinize yarar bir şey bulunan evlere girmenizde bir beis yoktur. Allah, açığa vurduğunuz ve gizlediğiniz her şeyi bilir.

30. Ey nebî! Mü'min erkeklere söyle, bakışlarını sakınsınlar ve hayâ mahallerini korusunlar. Onlar için en temiz davranış budur. Allah onların yaptıklarından haberdardır.

31. Ey nebî! Mü'min kadınlara söyle, bakışlarını sakınsınlar, hayâ mahallerini korusunlar[1], kendiliğinden görünenler hariç süslerini göstermesinler ve baş örtülerinin uçlarını göğüslerinin üzerine örtsünler. Ayrıca kocaları, babaları, kayın pederleri, oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek ve kız kardeşlerinin erkek çocukları, birlikte oturup kalktıkları ve iç içe bulundukları kadınlar, köle ve cariyeler, şehevi bir arzu taşımayan el altındaki erkekler ve kadınların mahrem yerlerine henüz vakıf olmamış olan çocuklardan başkasına süslerini göstermesinler[2]. Gizledikleri süslerini insanlar bilsinler diye topuklarını yere vurarak yürümesinler. Ey mü'minler! Hep birlikte Allah'a tevbe edin. Umulur ki kurtulursunuz.

---

[1] Haya mahallerini korumaktan kasıt, sadece gayri meşru cinsel ilişkiden kaçınmak değil, aynı zamanda avret mahallini de başkalarının önünde açmamaktır. Bu uygulamada erkekler için geçerli olan hükümler kadınlar için de geçerlidir. Ancak kadınlarda avret mahallinin sınırları erkeklerden farklıdır. Keza kadının avret mahalli erkek ve kadına karşı aynı aynıdır.

[2] Yani henüz cinsel duyguları uyanmamış olan çocuklar. Bu tanım daha ziyade 10-12 yaşlarındaki erkek çocuklara uygun düşmektedir. Bundan büyük olan erkek çocukların -her ne kadar akıl baliğ olmasalar da- cinsel duyguları uyanmaya başlar.

32-33. İçinizden bekar olanları, cariye ve kölelerinizden de salih olanları evlendirin. Eğer onlar fakirlerse, Allah, fazlı ile onları zengin kılacaktır. Allah (ın fazlı) gayet geniştir ve her şeyi bilir. Ancak evlenme imkanı bulamayan kişiler, Allah, fazlı ile kendilerini zenginleştirinceye kadar iffetlerini korusunlar. Ayrıca içlerinde bir iyilik görürseniz, köle ve cariyelerinizden serbest bırakılmalarını talep edenlerle bir bedel karşılığında sözleşin ve kendilerine Allah'ın size vermiş olduğu maldan verin. Eğer iffetli yaşamak istiyorlarsa, dünyevi çıkarlarınız için cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Her kim onları zorlarsa, bu baskıdan sonra Allah o zorlananlar için bağışlayıcı ve merhametlidir[1].

34. Biz, size apaçık bir şekilde yol gösteren ayetler gönderdik. Ayrıca sizden önce yaşamış olan kavimlerin ibret verici misallerini de önünüze koyduk ve korkanlar için nasihatlerde bulunduk.

35-40. Allah, göklerin ve yerin nûrudur. (Kâinatta) O'nun nûru, doğu ve batı yönüne bakmayan, yağı ateş değmese de kendiliğinden parlayıp alev alacakmış gibi duran mübarek bir zeytin ağacının yağından yakılmış bir çıranın, inci gibi parlak yıldıza benzeyen bir fanus içerisinde mihraba konulmasına benzer. (Bu şekilde) nûr üstüne nûr (koymanın bütün sebepleri bir araya gelmiştir.) Allah, dilediği kimseyi nûruna iletir. Allah, konuyu/sözü insanlara misallerle anlatır. O, her şeye en iyi şekilde vakıftır. (O'nun nûruna yol bulanlar) yükseltilmelerine ve içlerinde kendi adının anılmasına Allah'ın izin verdiği evlerde bulunurlar. Ticaret ve alış-verişin Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı kimseler, sabah akşam o evlerde Allah'ı tesbih ederler. Onlar, kalplerin alt üst olacağı ve gözlerin kaskatı kesilip neredeyse körleşeceği o günden korkarak yaşarlar. Onlar, bütün bunları, en güzel amellerini Allah'ın mükâfatlandırması ve fazlıyla daha çok lütufta bulunması için yaparlar. Allah, dilediğine hesapsız verir. (Bunun aksine) inkâr etmiş olanların amelleri, susamış bir kişinin susuz bir çölde gördüğü serabı su sanmasına benzer. Ancak oraya vardığı zaman, hiçbir şey bulamaz. Aksine orada hesabını tam olarak gören Allah'ı bulur. Nitekim Allah, hesabı görmede gecikmez. Ya da onların amelleri, üzerini dalga üstüne dalganın kapladığı, onun üzerine bir bulutun ve karanlık üzerine karanlığın çöktüğü, insanın elini çıkarsa bile göremediği derin bir denizdeki zifiri karanlık gibidir. Allah'ın nûr bahşetmediği kimse için bir daha nûr yoktur.

41-42. Yoksa sen, göklerde ve yerde olan her şeyin ve kanat açıp uçan kuşların Allah'ı tesbih ettiklerini görmüyor musun? Her biri, kendi namaz ve tesbih şeklini bilmektedir. Allah bunların yaptığı her şeyden haberdardır. Göklerin ve yerin hükümranlığı sadece Allah'a aittir. Nihayet herkes bizzat O'na dönecektir.

43-44. Allah'ın bulutları yavaş yavaş yü-

[1] Eğer cariye, kendi arzusu ile fuhuş yaparsa, bu suçun sorumlusu kendisidir. Kanun, bu suçundan ötürü onu cezalandıracaktır. Ancak efendisi, zorla ona bu işi yaptırmış ise, bu takdirde sorumluluk efendisinindir ve bizzat o cezalandırılacaktır. Cahiliyye döneminde Araplar, cariyelerine fuhuş yaptırtırlar ve bu yolla onların kazandıkları paraları da yerlerdi. İslâm ile birlikte bu uygulama yasaklanmıştır.

rüttüğünü, sonra onun parçalarını birleştirdiğini, sonra onu toplayıp kesif bir bulut yaptığını görmüyor musun? Sonra da onun arasından yağmur damlalarının damladığını görürsün. Allah, gökte yükselen dağlar sayesinde semadan dolu yağdırır. Sonra dilediğine onlarla zarar verir ve dilediğini de onlardan korur. Onun şimşeğinin parıltısı gözleri kamaştırır. Geceyi ve gündüzü çeviren bizzat O'dur. Gözleri olanlar için bunda bir ders vardır.

45. Allah, her canlıyı bir tür sudan yarattı. Kimisi karnı üstü, kimisi iki ayağı üzerinde, kimisi de dört ayağı üzerinde yürüyor. Allah, dilediğini yaratır. O her şeye kadirdir.

46. Biz, hakikati açıkça anlatan ayetler indirdik. Bundan sonra Allah, dilediği kimseyi sırât-ı müstakîme iletir.

47-52. Bu insanlar: "Biz, Allah'a ve resule iman ettik ve itaat ettik." derler. Fakat bundan sonra içlerinden bir grup (itaatten) yüz çevirir. Böyle kimseler asla mü'min değildirler. Aralarındaki davalarda peygamberin karar vermesi için Allah'a ve resule çağrıldıkları zaman, onlardan bir grup yan çizer. Eğer hak kendi lehlerinde olursa, gayet itaatkâr bir şeklide resulün yanına gelirler. Acaba kalplerini nifak hastalığı mı kaplamıştır? Yoksa onlar şüpheye mi düşmüşlerdir? Yoksa Allah'ın ve resulünün kendilerine zulmedeceğinden mi korkuyorlar? Aslında zalim olanlar bizzat kendileridir. Davalarında peygamberin karar vermesi için Allah'a ve resule çağrıldıkları zaman, iman edenlerin görevi: "İşittik ve itaat ettik." demeleridir. Kurtuluşa erenler bizzat bu kimselerdir. Başarılı olanlar, Allah'ın ve resulün emrine itaat eden, Allah'tan korkan ve O'na karşı gelmekten sakınanlardır.

53-54. O münafıklar, Allah'ın adına büyük yeminler ederek: "Emredersen, evlerden çıkıp yola düşeriz." derler. Kendilerine de ki: "Yemin etmeyin. İtaatinizin durumu bellidir. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir." De ki: "Allah'a itaat edin ve resulün emrine tâbi olarak yaşayın. Fakat yüz çevirirseniz, iyi bilin ki resulün üzerine yüklenen görevden bizzat resulün kendisi sorumludur. Sizin üzerinize yüklenen görevden de bizzat siz kendiniz sorumlusunuz. Ona itaat ederseniz, kendiniz hidayete erersiniz. Aksi takdirde resulün açık bir şekilde emri ulaştırmaktan başka bir sorumluluğu yoktur."

55-57. Allah, içinizden iman eden ve salih amel işleyen kimselere kendilerinden önce yaşamış olanları yaptığı gibi yeryüzünde halife kılacağını, kendileri için seçtiği dinlerini onlar için sağlam temellere oturtacağını ve içinde bulundukları mevcut korku halini güvene tebdil edeceğini va'detti. Şu halde onlar, bana kulluk etsinler ve bana kimseyi ortak koşmasınlar. Bundan sonra inkâr edenler fasık kimselerdir. Namazı kılın, zekâtı verin ve resule itaat edin. Böylece rahmete mazhar olmanız umulur. İnkâr eden kimselerin yeryüzünde Allah'ı aciz bırakacakları yönünde yanlış bir düşünceye kapılma. Onların varacağı yer ateştir ve orası çok kötü bir yerdir.

58-59. Ey iman etmiş olanlar! Cariyeleriniz, köleleriniz ve henüz büluğ çağına ermemiş olan çocuklarınız üç vakitte, yani sabah namazından önce, elbiselerinizi çıkardığınız öğlen vaktinde ve yatsı

namazından sonra izin alarak yanınıza girsinler. Bu üç vakit, sizin için mahrem vakitlerdir. Onlar bu vakitler dışında yanınıza izinsiz gelseler de, ne size bir günah vardır, ne de onlara. Birbirinizin yanına sürekli gidip gelirsiniz. Allah, ayetlerini size bu şekilde açıklar. O, bilir ve hikmet sahibidir. Çocuklarınız büluğ çağına erince, onlar da büyükleri gibi izin alarak yanınıza gelsinler. Allah, ayetlerini bu şekilde önünüze serer. O, bilir ve hikmet sahibidir.

60. Gençlik çağı geçmiş olan ve evlenmeyi ümit etmeyen kadınlar, süslerini ortaya koymamaları şartıyla örtülerini indirirlerse, kendilerine bir günah yoktur. Bununla birlikte onlar da hayâ ederlerse, kendileri için hayırlıdır. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

61. Bir körün, bir topalın veya bir hastanın (birisinin evinden yemesinde) bir sakınca yoktur. Ayrıca sizin de kendi evlerinizden, babalarınızın evlerinden, annelerinizin evlerinden, erkek veya kız kardeşlerinizin evlerinden, amcalarınızın evlerinden, halalarınızın evlerinden, dayılarınızın evlerinden, teyzelerinizin evlerinden, anahtarları size teslim edilmiş olan evlerden yahut da dostlarınızın evlerinden yemenizde bir sakınca yoktur. Birlikte ya da ayrı ayrı yemenizde de bir beis yoktur. Elbette evlere gireceğiniz zaman, ev halkınıza Allah tarafından belirlenen, gayet bereketli ve temiz bir hayır duası olan selâmı vererek girin. Bu şekilde Allah, düşünüp taşınasınız diye ayetleri önünüzde beyan eder.

62. Mü'minler, aslında Allah'a ve resulüne gönülden iman eden ve ictimâî bir görev esnasında resul ile birlikte iken ondan izin almaksızın ayrılmayan kimselerdir. Ey Muhammed! Senden izin isteyenler, Allah'a ve resule iman eden kimselerdir. Şu halde bazı işleri için senden izin istedikleri zaman, istediğine izin ver ve böyle kimseler hakkında bağışlanmaları için Allah'a dua et. Allah kesinlikle bağışlayıcı ve merhametlidir.

63-64. Ey Müslümanlar! Resulün çağrısını kendi aranızda birbirinize yaptığınız çağrıyla eş tutmayın. Allah, içinizden birbirinin arkasına saklanarak gizlice sıvışıp kaçan kimseleri iyi bilir. Resulün emrine karşı çıkanlar, bir fitneye yakalanmaktan veya üzerlerine acıklı bir azabın gelmesinden korkmalıdırlar. Haberiniz olsun! Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Hangi tavır içerisinde olursanız olun, Allah onu bilir. Allah, kendisine döndürülecekleri gün insanlara neler yaparak geldiklerini anlatacaktır. Allah, her şeyi bilir.

25. FURKÂN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Bütün insanlara uyarıcı olması için kuluna bu Furkân'ı[1] indiren, yerin ve göklerin hükümranlığına sahip olan, kimseyi evlât edinmeyen, hükümranlıkta ortağı olmayan, her şeyi yaratan, sonra da

[1] Yani Kur'ân-ı Kerîm. Furkân, *fe ra ka* kökünden mastardır. İki şeyi ayırmak ya da bir şeyin parçalarının ayrılması anlamına gelir. Kur'ân için bu kelime ya ayıran ya ayrılmış ya da mübalağa anlamında kullanılmıştır. Yani Kur'ân, ayırma hususunda o kadar mükemmel bir ayıştırıcı ki sanki bizzat kendisi bir miyardır. Eğer Furkân'a birinci ve üçüncü mana verilirse, bunun doğru tercümesi, *"mihenk taşı, nihai karar verici, miyar, mikyas"* olacaktır. İkinci mana verilirse, ayrı ayrı parçalardan oluşmuş veya ayrı zamanlarda bir araya gelen parçalardan oluşmuş şey anlamına gelecektir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'e her iki açıdan da "el-Furkân" denilmiştir.

on(lar)a belli bir ölçü koyan Allah son derece iyi, son derece büyük, son derece mukaddes, son derece münezzeh, son derece yüce ve son derece üstündür. İnsanlar, O'nu bırakıp da hiçbir şey yaratmayan, aksine kendileri yaratılmış olan, bizzat kendileri için bile bir fayda ve zarar verme yetkisine sahip olmayan, öldüremeyen, can veremeyen ve de ölmüş olanı yeniden diriltemeyen ilâhlar edindiler.

4-6. Peygamberin sözlerini inkâr etmiş olan kimseler: "Bu Furkân, bu adamın kendi uydurduğu bir şeydir ve bazı kimseler, bu işte kendisine yardım etmişlerdir." derler. Onların söylemiş oldukları söz insafsızca bir söz ve büyük bir yalandır. Onlar: "Bu adamın naklettirdiği bu şeyler, eski insanların yazmış olduğu ve sabah akşam kendisine okunan şeylerdir." derler. Ey nebî! Onlara de ki: "Bunu, yerin ve göklerin sırrını bilen indirdi." Gerçek şu ki O gayet bağışlayıcı ve gayet merhametlidir.

7-10. Onlar: "Bu nasıl bir peygamberdir ki yemek yiyor ve çarşıda gezip dolaşıyor? Ona kendisiyle birlikte kalan ve (inanmayanları) korkutan bir melek niçin gönderilmedi? Hiç değilse ona bir hazine indirilmeli veya kendisinin güven içinde geçimini temin edeceği bir bahçesi olmalı değil miydi?" derler. Dahası o zalimler: "Sizler, büyülenmiş bir adamın peşine takılmışsınız." derler. Bak, onlar, önüne nasıl da ilginç deliller koyuyorlar. Öyle sapıtmışlar ki makul bir sözü bile ayırt edemiyorlar. Dilerse, sana sözünü ettikleri şeylerden kat kat fazlasını, (bir değil) altlarından nehirler akan pek çok bahçe ve çok büyük köşkler verebilecek olan Allah sonsuz imkân ve kudret sahibidir.

11-14. Asıl mesele şu ki bu insanlar, "o (kıyamet) saatini" yalanlamışlardır... Ancak biz, o saati yalanlayanlar için alevli bir ateş hazırlamışızdır. Ateş uzaktan kendilerini görünce, onlar ateşin öfkesini ve uğultusunu işiteceklerdir. Onlar elleri ve ayakları bağlı bir şekilde orada dar bir yere sıkıştırıldıkları zaman, ölümlerini çağırmaya başlayacaklar. (O vakit kendilerine): "Bugün bir ölüm değil, ölümlerden ölüm beğenin." denilecektir.

15-16. Sor onlara: "Bu akıbet mi daha iyi, yoksa muttakîlere va'dedilmiş olup amellerinin mükâfatı ve yolculuklarının son durağı olan, içinde her isteklerinin yerine geleceği ve ebediyyen kalacakları ve bahşedilmesi rabbinin üzerinde vacip bir söz olan o ebedî cennet mi daha iyi?"

17-19. O gün rabbin, hem bu insanları kuşatıp getirecek, hem de bugün Allah'ı bırakıp kendisine taptıkları ilâhları çağıracak ve sonra da kendilerine: "Benim bu kullarımı siz mi saptırdınız? Yoksa bunlar doğru yoldan kendileri mi sapmışlardı?" diye soracaktır. Onlar ise: "Zatın münezzehtir. Bizim senden başkasını kendimize mevla edinmeye mecalimiz mi vardı ki? Ancak sen, bunlara ve atalarına dünya metaını/nimetini o kadar çok verdin ki onlar nasihatleri unuttular ve felâkete uğradılar." diye arz edeceklerdir. Böylece o ilâhlarınız, bugün söyleye geldiğiniz sözleri yalanlayacaklardır. Sonra siz, başınızdaki felâketi savuşturamayacak ve hiçbir yerden yardım da göremeyeceksiniz. Nitekim biz, içinizden zulmeden kimseye büyük azabı tattıra-

cağız.

20. Ey nebî! Senden önce göndermiş olduğumuz peygamberlerin hepsi de bizzat yemek yiyen ve çarşılarda gezip dolaşan kimselerdi. Aslında biz, siz insanları birbiriniz için imtihan aracı kıldık. Artık sabredecek misiniz? Rabbin her şeyi görmektedir.

21-30. Huzurumuza çıkarılacağı endişesini taşımayan kimseler: "Bize niçin melekler gönderilmedi? Ya da niçin rabbimizi görmüyoruz?" derler. Bunlar, akıllarınca kendilerini büyük bir şey sandılar ve isyanlarında haddi aştılar. Melekleri görecekleri gün suçlular için bir müjde günü olmayacaktır ve onlar, Allah'a sığındık diye bağıracaklardır. Biz, yaptıkları ne varsa, alıp toz gibi savuracağız. Sadece cenneti hak etmiş olan kimseler o gün güzel yerlerde kalacaklar ve kendilerine mahşer gününün sıcağını hissetmemeleri için güzel yerler verilecektir. O gün göğü yararak bir bulut ortaya çıkacak ve melekler saf halinde indirileceklerdir. O gün gerçek hükümranlık sadece rahmanın olacaktır ve o gün inkârcılar için çok çetin bir gün olacaktır. Zalim insan, parmaklarını ısıracak ve: "Keşke peygamberin yanında yer almış olsaydım. Eyvahlar olsun talihsizliğime! Keşke filân şahsı dost edinmemiş olsaydım. Ben, onun tahrikine kapılıp bana gelen nasihati kabul etmedim. Şeytan, insan için çok vefasız çıktı." diyecektir. Peygamber ise: "Ey Rabbim! Kavmimin insanları, bu Kur'ân'ı hezeyanlarına ve saçmalıklarına hedef yapmışlardı." diyecektir[1].

31. Ey Muhammed! Biz, işte bu şekilde suçluları her peygamberin düşmanı kıldık. Nitekim rehber ve yardımcı olarak rabbin sana yeter.

32-34. İnkârcılar: "Bu adama Kur'ân'ın tamamı aynı anda niçin indirilmedi?" derler... Evet, böyle yapılmasının sebebi onu zihnine iyice yerleştirmekti. (Bu maksat için) biz, onu özel bir tertip ile birlikte ayrı ayrı parçalar haline getirdik. (Ayrıca bunda güdülen bir başka maslahat da şudur ki) onlar ne zaman ilginç bir söz veya bir soru ile karşına çıktılarsa, ona en güzel cevabı sana vaktinde verdik ve sözü en güzel şekilde açtık... Yüz üstü cehenneme sürülecek olan kimselerin bakış açıları çok kötü ve yolları da son derece yanlıştır.

35-40. Biz, Mûsa'ya kitabı verdik, onunla birlikte kardeşi Hârûn'u da yardımcısı kıldık ve kendilerine: "Ayetlerimizi yalanlamış olan kavmin yanına gidin." dedik. Sonunda biz, o insanları yok ettik. Aynı şey Nûh'un kavmine de oldu. Onlar peygamberlerini yalanladıkları zaman, biz de kendilerini boğduk ve bütün insanlar için ibret nişanı kıldık. Nitekim biz, o zalimler için acıklı bir azap hazırlamışızdır. Aynı şekilde Âd, Semûd, Ress halkı[2] ve ara dönemdeki pek çok insan yok edildi.

---

[1] Asıl "*mehcur*" kelimesi kullanılmıştır. Bu birkaç anlama gelir. Eğer bu kelimenin "*hecr*"den türediği kabul edilirse, "*terk edilmiş*" anlamına gelecektir. Yani o insanlar, Kur'ân'ı iltifata lâyık bir şey olarak görmediler. Ne onu kabul ettiler, ne de ondan etkilendiler. Eğer bu kelimenin "*hucr*"dan türediği kabul edilirse, bu iki anlama gelir. Birincisi: onlar, Kur'ân'ı hezeyan ve saçmalık olarak gördüler. İkincisi: onlar Kur'ân'ı kendi hezeyanlarına ve saçmalıklarına hedef yaptılar ve ona türlü şekillerde laf attılar.

[2] Arapça'da eski veya kör kuyuya "*ress*" denir. Ress halkı ise kendi peygamberini kuyuya atarak veya kuyuya sallandırarak öldürmüş olan kimselerdir.

Biz, onlardan her birine (daha önce yok olanların) misallerini verip anlattık. Sonunda da her birini yok ettik. Nitekim bunlar, üzerine en kötü yağmurun yağdırıldığı o şehirden geçmişlerdir. O şehrin başına geleni görmediler mi yoksa? Ancak bunlar, ölümden sonra ikinci bir hayat olduğunu hiç beklemiyorlar/ummuyorlar.

41-42. O insanlar seni gördükleri zaman, alay ederler ve: "Allah'ın resul olarak gönderdiği kişi bu mu? Eğer biz ilâhlarımıza olan inancımızda direnmemiş olsaydık, o bizi saptırıp onlardan yüz çevirtmiş olurdu." derler. Öyleyse azabı gördükleri zaman, sapıtmışlıkta kimin aşırıya gittiğini anlayacakları vakit uzak değildir.

43-44. Nefsinin arzularını kendisine ilâh edinmiş olan kişinin haline hiç dikkat ettin mi? Sen, böylesi birini doğru yola getirme sorumluluğunu alabilir misin? Yoksa sen, onların çoğunun işitip anladığını mı sanıyorsun? Onlar aslında hayvanlar gibidirler. Belki hayvanlardan da öte.

45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl yaydığını görmedin mi? Allah dileseydi, onu dâimî bir gölge kılardı. Biz, güneşi ona delil kıldık. Sonra (güneş yükseldikçe) o gölgeyi yavaş yavaş kendimize doğru çekip toplamaktayız.

47. Geceyi sizin için örtü, uykuyu ölüm sessizliği ve gündüzü de dirilme vakti kılan bizzat Allah'tır.

48-50. Rahmetinin önünden rüzgârları müjdeci olarak gönderen, sonra kendisi vasıtasıyla ölü bir bölgeye hayat vermek ve yarattıklarından pek çok hayvan ve insanı sulamak için gökten temiz su indiren O'dur. Biz, biraz ders alsınlar diye bu mucizeyi sürekli olarak önlerine getiririz. Ancak çoğu kimse, küfür ve nankörlükten başka bir yol benimsemeyi reddeder.

51-52. Eğer biz dileseydik, her şehirden birer uyarıcı çıkarırdık. Şu halde Ey Muhammed! Kâfirlerin sözlerini asla dinleme ve bu Kur'ân'ı alıp onlara karşı bütün gücünle cihat et.

53. İki denizi birleştiren bizzat O'dur. Birisi lezzetli ve tatlı, diğeri ise acı ve tuzlu. İkisi arasında bir perde engeli vardır. Birbirlerine karışmalarını önleyen bir engel vardır.

54. Sudan bir beşer yaratan, sonra da ondan nesep ve evlilik yoluyla meydana gelen iki ayrı akrabalık zincirini oluşturan bizzat O'dur. Rabbin çok kudretlidir.

55. İnsanlar, bu Allah'ı bırakıp da kendilerine ne fayda, ne de zarar verebilecek olan şeylere tapıyorlar. Üstüne üstlük kâfir kimse, rabbine karşı asilere yardımcı olmuştur.

56-57. Ey Muhammed! Biz, seni aslında sadece bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Onlara de ki: "Ben, bu iş için sizden bir karşılık istemiyorum. Benim beklentim, sadece dileyen kimsenin rabbinin yolunu tutmasıdır."

58-59. Ey Muhammed! Asla ölmeyen ve dâima diri olan Allah'a güven. O'na hamd ile birlikte O'nu tesbih et. Kullarının günahlarından sadece O'nun haberdar olması kâfidir. Yeri ve gökleri ve bu ikisi arasında bulunan her şeyi altı günde yaratan, sonra da kendiliğinden "arşa" kurulmuş olan o rahmanın şanını bir bilenden sor.

60. Kendilerine o rahmana secde edin denildiği zaman, bu insanlar: "Rahman

da neyin nesi? Ne yani, senin söylediğin şeye mi secde edeceğiz?" derler. Bu çağrı, aksine onların nefretini arttırmaktadır.

61-62. Semada müstahkem küreler yapan, orada bir kandil ve parlak bir ay var eden zat son derece iyi, son derece büyük, son derece mukaddes, son derece münezzeh, son derece yüce ve son derece üstündür. Ders almak veya şükredenlerden olmak isteyenler için gece ve gündüzü birbirinin yerine geçiren bizzat O'dur.

63-76. Rahmanın (asıl) kulları: yeryüzünde mütevazı bir şekilde yürüyen, kendilerine cahiller sataşırlarsa: "Selâm size" diyen, gecelerini rablerinin huzurunda secdede ve kıyamda geçiren, "Ey Rabbimiz! Bizi cehennem azabından koru. Onun azabı cana düşmandır. Orası varılacak çok kötü bir yer ve çok kötü bir mekândır." diye dua eden, harcadıkları zaman ne fuzûlî harcayan, ne de cimrilik eden, aksine her iki sınırın ortasında itidal üzere harcama yapan, Allah'ın dışında başka bir ilâha yalvarmayan, Allah'ın haram kıldığı bir cana haksız yere kıymayan, zîna fiilini işlemeyen —her kim, bu fiilleri (şirk, katil ve zîna) işlerse, günahının karşılığını görecek, kıyamet günü sürekli azaba çarptırılacak ve orada zillet içerisinde ebediyyen kalacaktır. Ancak (bu günahlardan sonra) tevbe etmiş ve iman edip salih amel işlemiş olanlar müstesnadır. Allah, böyle kimselerin kötülüklerini iyiliğe tebdil edecektir. Nitekim Allah gayet bağışlayıcı ve gayet merhametlidir. Tevbe edip salih amel yolunu tutan kişi dönülmesi gerektiği gibi Allah'a döner.— yalana şahitlik etmeyen, beyhude bir şeyle karşılaştıklarında asil kimseler gibi geçip giden, kendilerine rablerinin ayetleri okunup nasihat edilirse, onlara karşı kör ve sağır kalmayan ve: "Ey Rabbimiz! Eşlerimizden ve çocuklarımızdan bize göz aydınlıkları bahşet ve bizi muttakîlere önder kıl." diye dua eden kimselerdir. İşte bunlar, sabırlarının karşılığını yüksek bir makam/mertebe şeklinde bulacak olan kimselerdir. Onlar gayet mütevazı bir selâmla karşılanacaklar ve orada ebediyyen kalacaklardır. Orası varılacak ne güzel bir yerdir ve ne güzel bir makamdır.

77. Ey Muhammed! İnsanlara de ki: "Kendisine ibadet edip yalvarmanız olmasa, rabbim sizi ne yapsın ki. Bu sefer de yalanladınız. Canınızı kurtarmanın imkansız olduğu o cezayı çok yakında göreceksiniz."

26. ŞUARÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Tâ, Sîn, Mîm. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir.

2-6. Ey Muhammed! O insanlar iman etmiyorlar diye neredeyse üzüntüden kendini helâk edeceksin. Biz dilersek, gökten, önünde boyun eğecekleri bir mucize indirebiliriz. Onlar, rahmandan kendilerine gelen her yeni nasihate yüz çevirirler. Bu sefer de yalanlamışlardır. Onlar, alay edip durdukları şeyin hakikatini (çeşitli şekillerde) çok yakında anlayacaklardır.

7-9. Onlar, yeryüzüne hiç göz atmadılar mı? Zira biz, orada çok miktarda her türden güzel bitkiler yetiştirdik. Bunda kesinlikle bir işaret vardır. Ancak onların

çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

10-17. Anlat kendilerine o kıssayı. Hani rabbin, Mûsa'ya: "Zalim kavme git... Firavun'un kavmine... Onlar korkmuyorlar mı yoksa?" diye seslenmişti. Mûsa ise: "Ey Rabbim! Beni yalanlamalarından korkuyorum. Göğsüm daralır ve dilim dönmez benim. Risaleti Hârûn'a gönder. Hem üzerimde onların bana isnat ettikleri bir de suç var. Bunun için beni öldürmelerinden korkuyorum." diye arz etti. Bunun üzerine Allah, şöyle buyurdu: "Asla olmaz. İkiniz birden mucizelerimizle birlikte gidin. Biz, sizinle birlikte her şeyi işiteceğiz. Firavun'un yanına gidin ve kendisine şöyle deyin: "İsrâîl oğullarının bizimle birlikte gelmesine izin vermen için âlemlerin rabbi bizi gönderdi."

18-31. Firavun: "Biz, seni yanımızda bir çocuk gibi yetiştirmedik mi? Sen ömrünün birkaç yılını yanımızda geçirdin. Ama bundan sonra yapacağını yaptın. Sen çok nankör bir adamsın." dedi. Mûsa da: "Ben, o zamanlar o işi farkında olmadan yapmıştım. Sonra sizden korktuğum için kaçıp gittim. Bundan sonra rabbim, bana hüküm bahşetti ve beni peygamberler arasına dahil etti. Başıma kaktığın iyiliğe gelince, onun hakikati İsrâîl oğullarını köleleştirmiş olmandır." diye cevap verdi. Bunun üzerine Firavun: "Şu âlemlerin rabbi de neyin nesi?" dedi. Mûsa da: "Eğer inananlardan iseniz, göklerin ve yerin rabbi ve gök ile yer arasındaki her şeyin rabbidir O." diye cevap verdi. Firavun, etrafındaki insanlara: "Duyuyor musunuz?" dedi. Mûsa devamla: "O hem sizin rabbinizdir, hem de gelip geçmiş olan atalarınızın rabbi." dedi. Firavun, orada hazır bulunanlara: "Size gönderilmiş olan bu elçiniz aklını tamamen yitirmişe benziyor." dedi. Mûsa devamla: "Eğer biraz aklınız varsa, doğunun ve batının ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin rabbidir O." dedi. Firavun: "Eğer benim dışımda bir başkasını ilâh edindiysen, seni de zindanda çürüyen kimselerin arasına atacağım." dedi. Mûsa: "Önüne apaçık bir şey getirsem de mi?" dedi. Bunun üzerine Firavun: "Doğru isen hadi getir bakalım." dedi.

32-33. (Firavun'un ağzından bu söz çıkar çıkmaz) Mûsa, asâsını fırlattı ve asâ aniden aşikâr bir şekilde ejderhaya dönüştü. Sonra Mûsa, elini (koltuğunun altından) çekip çıkarınca, o el bakanların gözü önünde parlıyordu.

34-40. Firavun, etrafındaki ileri gelenlere: "Bu adam kesinlikle usta bir büyücüdür. Kendi büyü gücüyle sizi ülkenizden çıkarmak istiyor. Şimdi söyleyin bakalım, kararınız nedir?" dedi. Bunun üzerine onlar: "Onu ve kardeşini bekletin ve bütün akıllı/kurnaz büyücüleri yanınıza alıp gelmeleri için şehirlere ulaklar gönderiniz." dediler. Nitekim bir gün belirlenen vakitte büyücüler bir araya getirildiler ve halka: "Siz toplanma yerine gidecek misiniz? Eğer galip gelirlerse, belki biz de büyücülerin dînine uyarız." denildi.

41-51. Büyücüler alana geldiklerinde, Firavun'a: "Galip gelirsek, ödül alacak mıyız?" dediler. Firavun da: "Elbette. Dahası, bana yakın olanlar arasına katılacaksınız." dedi. Mûsa: "Atacağınız şeyi atın." dedi. Bunun üzerine onlar, hemen iplerini ve değneklerini attılar ve: "Firavun'un talihiyle biz galip geleceğiz." dedi-

ler. Sonra da Mûsa kendi asâsını atınca, birden birę onların sahte büyülerini yutmaya başladı. Bunun üzerine bütün büyücüler ellerinde olmadan secdeye kapandılar ve: "Âlemlerin rabbine... Mûsa ve Hârûn'un rabbine iman ettik." dediler. Firavun ise: "Ben, size izin vermeden Mûsa'nın sözüne iman ettiniz öyle mi! Bu, mutlaka size sihir öğreten büyüğünüzdür. Şimdi görürsünüz siz. Ben, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlamasına kestireceğim ve hepinizi astıracağım." dedi. Büyücüler ise: "Hiç önemli değil. Biz rabbimizin huzuruna gideceğiz ve umuyoruz ki rabbimiz günahlarımızı bağışlayacaktır. Çünkü ilk önce biz iman ettik." diye cevap verdiler.

52-59. Biz, Mûsa'ya: "Gece vakti kullarımı alıp yola çık. Takip edileceksiniz." diye vahyettik. Bunun üzerine Firavun, (ordu toplamak için) şehirlere haberciler göndermiş ve: "Bunlar bir avuç insandır. Ancak bizi çok kızdırdılar. Biz her vakit uyanık olması gereken bir topluluğuz." dedirtmişti. Bu şekilde biz onları (Firavun ve askerlerini) bahçelerinden, pınarlarından, hazinelerinden ve en güzel mekânlarından çıkardık. Bu, onların başına gelen idi. Diğer taraftan biz, İsrâîl oğullarını bütün o şeylere vâris kıldık.

60-66. Sabah olunca Firavun ve askerleri onları takibe koyuldular. İki grup karşı karşıya gelince, Mûsa'nın yanındakiler: "Yakalandık!" diye bağırdılar. Mûsa ise: "Asla öyle değil. Rabbim benimle birliktedir. O, bana mutlaka yol gösterecektir." dedi. Biz, Mûsa'ya vahiy yoluyla: "Asânı denize vur." diye emrettik. Deniz aniden yarıldı ve onun her bir parçası görkemli bir dağ gibi yükseliverdi. Biz, diğer grubu da oraya yaklaştırdık. Mûsa'yı ve onunla birlikte olanların hepsini kurtardık, diğerlerini ise boğduk.

67-68. Bu olayda bir işaret vardır. Ancak bu insanların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

69-89. Onlara İbrâhîm'in kıssasını anlat. Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine: "Kendilerine taptığınız bu şeyler de neyin nesi?" diye sormuştu. Onlar ise: "Bunlar, kendilerine taptığımız putlardır ve biz, onlara hizmet ediyoruz." diye cevap verdiler. Bunun üzerine İbrâhîm: "Kendilerine yalvardığınız zaman, onlar sizi duyuyorlar mı? Ya da size fayda ve zarar verirler mi?" diye sordu. Onlar da: "Hayır, bilâkis biz, atalarımızı bizzat böyle yaparlarken bulduk." diye cevap verdiler. Bunun üzerine İbrâhîm: "Siz, (gözlerinizi açıp da) hem sizin, hem de geçmiş atalarınızın kulluk ettikleri o şeylere hiç baktınız mı? Beni yaratan, sonra bana rehberlik eden, bana yediren ve içiren, hastalandığım zaman bana şifa veren, beni öldürecek ve sonra da tekrar diriltecek olan ve kıyamet günü günahlarımı bağışlayacağını umduğum âlemlerin rabbi dışında onların hepsi benim düşmanımdır." dedi. Bundan sonra İbrâhîm: "Ey Rabbim! Bana hüküm (ilim ve hikmeti, doğru anlama ve doğru karar verme gücünü) bahşet ve beni salihlerle beraber kıl. Sonradan gelenlerin beni hayırla anmalarını sağla. Beni naim (nimetlerle dolu) cennetinin vârisleri arasına dahil et. Babamı bağışla. Zira o, şüphesiz yoldan çıkmış kimselerdendir. Bütün insanların diriltilip kaldırılacakları günde kalb-i selîm ile Allah'ın huzuruna gelen kişi dışında

mal ve evladın fayda etmeyeceği o günde beni rezil etme." diye dua etti.

90-102. (O gün) cennet muttakîlere yaklaştırılacaktır. Cehennem ise yoldan çıkmış olan kimselerin önünde açılacak ve kendilerine: "Allah'ı bırakıp da kendilerine ibadet ettikleriniz şimdi neredeler? Onlar, size hiç yardım ediyorlar mı? Ya da kendilerini kurtarabilirler mi?" diye sorulacaktır. Sonra o ilâhlar, yoldan sapmış olan o kimseler ve İblis'in askerleri hepsi birden oraya birbiri arkasına itileceklerdir. Orada hepsi de birbirleriyle tartışacaklardır. Yoldan çıkmış olan kimseler, (ilâhlarına): "Allah'a yemin olsun ki sizi âlemlerin rabbi ile eşit derecede tutarken biz apaçık bir sapıtmışlık içindeydik. Nitekim bizi saptırıp bu duruma düşürenler de suçlu kimselerdi. Artık ne bir şefaatçimiz var, ne de bir gönül dostumuz. Keşke bize bir kez daha dönme fırsatı verilse de, mü'min olsak." diyeceklerdir.

103-104. Bu kıssada kesinlikle büyük bir işaret vardır. Ancak onların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

105-120. Nûh'un kavmi, peygamberlerini yalanladılar. Hatırlayın! Kardeşleri Nûh, onlara: "Korkmuyor musunuz yoksa? Ben, sizin için güvenilir bir peygamberim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben, bu iş için sizden bir karşılık talep etmiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin rabbine aittir. Şu halde Allah'tan korkun ve tereddüt etmeksizin bana itaat edin." demişti. Onlar ise: "En rezil kimseler sana tâbi iken sana iman mı edelim?" diye cevap verdiler. Nûh: "Ben, amellerinin nasıl olduğunu ne bileyim. Onların hesabı rabbime aittir. Keşke bilinçli hareket etseniz. İman edenleri azarlayıp kovmak benim işim değildir. Ben sadece açıkça uyaran bir kişiyim." dedi. Onlar da: "Ey Nûh! Eğer vazgeçmezsen, linç edilenlerden olacaksın." dediler. Bunun üzerine Nûh: "Ey rabbim! Kavmim beni yalanladı. Artık onlar ile aramda nihai kararı ver. Beni ve benimle beraber olan mü'minleri de kurtar." dedi. Sonunda biz, onu ve beraberindekileri yüklü bir gemi içinde kurtardık ve ondan sonra da geri kalanları boğduk.

121-122. Bu kıssada kesinlikle bir işaret vardır. Fakat onların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

123-140. Âd kavmi, peygamberlerini yalanladılar. Hatırlayın! Kardeşleri Hûd, onlara: "Korkmuyor musunuz yoksa? Ben, sizin için güvenilir bir peygamberim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben, bu iş için sizden bir karşılık talep etmiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin rabbine aittir. Şu halinize bakın, yüksek olan her yere faydasız anıtsal binalar dikiyor ve sanki ebediyyen yaşayacakmış gibi çok büyük köşkler inşa ediyorsunuz. Birisine el kaldırdığınız zaman da zorbalar gibi el kaldırıyorsunuz. Şu halde sizler Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Size bildiğiniz şeyleri veren zattan korkun. Size hayvanlar verdi, evlât verdi, bahçeler verdi ve pınarlar verdi. Sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum." demişti. Onlar ise: "Sen, nasihat etsen de etmesen de bizim için fark etmez. Bu sözler eskiden beri söylenegelen sözlerdir ve biz azaba çarptırılacak da değiliz." diye cevap verdiler.

Sonunda onlar, Hûd'u yalanladılar. Biz de kendilerini helâk ettik. Bu kıssada kesinlikle bir işaret vardır. Ancak onların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

141-159. Semûd kavmi, peygamberlerini yalanladılar. Hatırlayın! Kardeşleri Sâlih, onlara: "Korkmuyor musunuz yoksa? Ben, sizin için güvenilir bir peygamberim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben, bu iş için sizden bir karşılık talep etmiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin rabbine aittir. Siz, burada bulunan bütün bu şeyler arasında, bu bahçelerde ve pınarlarda, bu tarlalarda ve daneleri olgunlaşmış hurmalıklar arasında öylece güven ve huzur içerisinde yaşamanıza izin verileceğini mi sanıyorsunuz? Siz, dağları yontarak, övünmek maksadıyla oralara evler yapıyorsunuz. Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Yeryüzünde fesat çıkaran ve ıslah etmeyen küstah kimselere itaat etmeyin." dedi. Onlar ise: "Sen sadece büyülenmiş bir adamsın. Bizim gibi bir insandan başka nesin sen? Eğer doğru isen, bir mucize getirsene." diye cevap verdiler. Bunun üzerine Sâlih: "İşte şu dişi deve bir mucizedir. (Kuyulardan ve pınarlardan) bir gün o su içecek, bir gün siz su alacaksınız. Ona sakın bir kötülük yapmayın. Yoksa büyük bir günün azabı sizi yakalayacaktır." dedi. Ancak onlar, devenin ayaklarını/topuktan yukarısını kestiler. Sonunda ise pişman oldular. Azap onları yakalamıştı. Bu kıssada kesinlikle bir işaret vardır. Ancak onların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

160-173. Lût'un kavmi, peygamberlerini yalanladılar. Hatırlayın! Kardeşleri Lût, onlara: "Korkmuyor musunuz yoksa? Ben, sizin için güvenilir bir peygamberim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben, bu iş için sizden bir karşılık talep etmiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin rabbine aittir. Siz, dünyadaki mahlukat içerisinde erkeklere yanaşıyor ve rabbinizin sizin için eşlerinizde yaratmış olduğu şeyi terk mi ediyorsunuz? Bundan da öte sizler aslında haddi aşmış kimselersiniz." demişti. Onlar ise: "Ey Lût! Eğer bu sözlerden vazgeçmezsen, şehrimizden sürülen kimseler arasına mutlaka sen de katılacaksın." dediler. Bunun üzerine Lût: "Yaptıklarınızdan rahatsız olan kimseler arasında ben de varım. Ey rabbim! Beni ve ailemi onların gayri ahlakî davranışlarından/çirkin amellerinin kötü neticelerinden kurtar." dedi. Sonunda geride kalanlar arasında olan yaşlı bir kadın dışında Lût'u ve ailesinin tamamını kurtardık. Sonra da geri kalan insanları yok ettik. Üzerlerine bir yağmur yağdırdık. O yağmur ikaz edilip korkutulanlar üzerine inen çok kötü bir yağmur idi.

174-175. Bu kıssada kesinlikle bir işaret vardır. Ancak onların çoğu iman etmez. Geçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

176-189. Eyke halkı, peygamberlerini yalanladılar. Hatırlayın! Şuayb, onlara: "Korkmuyor musunuz yoksa? Ben, sizin için güvenilir bir peygamberim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben, bu iş için sizden bir karşılık talep etmiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin rabbine aittir. Ölçeği tam doldurun ve kimseyi zarara uğratmayın. Doğru terazi

ile tartın ve insanlara eşyalarını eksik vermeyin. Yeryüzünde fesat çıkarıp durmayın. Sizi ve geçmişteki nesilleri yaratmış olan zattan korkun." demişti. Onlar ise: "Sen sadece büyülenmiş bir adamsın ve bizim gibi insandan başka bir şey de değilsin. Biz, aslında senin tamamen yalancı olduğunu düşünüyoruz. Eğer doğru isen, üzerimize göğün bir parçasını düşür." dediler. Bunun üzerine Şuayb: "Rabbim yaptıklarınızı bilir." dedi. Onlar, Şuayb'ı yalanladılar. Sonunda bulutlarla kaplı bir günün azabı onları yakaladı. Nitekim o, son derece korkunç bir günün azabı idi.

190-191. Bu kıssada kesinlikle bir işaret vardır. Ancak onların çoğu iman etmez. Gerçek şu ki rabbin hem üstündür, hem de merhametli.

192-203. Bu (apaçık kitap) âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir. (Allah tarafından O'nun kullarını) uyaran kimseler arasına katılman için güvenilir bir ruh, apaçık bir Arapça ile onu alıp senin kalbine inmiştir. Bu, önceki insanların kitaplarında da vardır. İsrâîl oğullarının alimlerinin bunu bilmesi, onlar (yani Mekkeliler) için bir işaret değil midir? (Ancak inatçılıkları öyle bir hal almıştır ki) onu bir yabancıya indirseydik ve o da bu (fasih Arapça kelâmı) kendilerine okusaydı, yine de iman etmezlerdi. İşte bu şekilde biz, bu (zikri) suçluların kalplerinden geçirdik[1]. Onlar acıklı azabı görmedikçe, ona iman etmezler. Sonra hiç beklenmedik bir anda azap kendilerini yakalayınca: "Şimdi bir fırsat bulabilecek miyiz acaba?" derler.

204-207. Yoksa bu insanlar, azabımız için acele mi ediyorlar? Biz, keyif çatmaları için kendilerine yıllarca mühlet versek ve sonra da korkutuldukları şey onları yakalasa, sahip oldukları dünya metaı/malı ne işlerine yarayacak hiç düşündün mü?

208-209. (Bak) biz, içinde nasihatin gereklerini yerine getiren ve uyaran kimseler mevcut iken, hiçbir şehri helâk etmedik. Nitekim biz zalim değildik.

210-212. Bu (apaçık kitabı) şeytanlar indirmemiştir. Kur'ân'ı indirmek onlara uygun düşmez. Nitekim onlar, bunu yapamazlar da. Onlar Kur'ân'ı dinlemekten bile uzaklaştırılmışlardır.

213-220. Şu halde ey nebî! Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarma. Aksi halde sen de cezaya çarptırılanlardan olursun. Yakın akrabalarını uyar ve iman edenlerden sana tâbi olan kimselere karşı mütevazı davran. Ancak sana karşı gelirlerse, onlara de ki: "Ben yaptıklarınızdan beriyim." Kalktığın zaman[2] seni gören ve secde eden kimseler arasında dolaşmanı görmekte olan o üstün ve merhametli zata tevekkül et. O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

221-223. Ey insanlar! Şeytanların kime indiklerini size söyleyeyim mi? Onlar hilebaz fasık herkese inerler, fısıltıları/söylentileri kulaklara üfürürler. Nitekim onların çoğu yalancıdır.

[1] Yani bu, hak ehlinin kalbinde yer ettiği gibi, ruhu teskin edici ve kalbe şifa olarak onların kalplerine etki edip yerleşmez. Aksine kızgın bir demir çubuk olup kalplerinden öyle bir geçer ki onlar, galeyana gelip onun konuları üzerinde düşünmek yerine onu reddetmek için yollar aramaya başlarlar.

[2] Kalkmak ile geceleri namaza kalkmak kastedilmiş olabileceği gibi, peygamberlik görevini ifa etmek için kalkmak da kastedilmiş olabilir.

224-227. Şairlere gelince, onların peşinden sapıtmış/azgın kimseler giderler. İman etmiş, salih amel işlemiş, Allah'ı çokça anmış ve kendilerine zulmedildiği zaman, sadece karşılık vermiş olan kimseler hariç onların her vadide yollarını kaybettiklerini ve yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmez misin? Zulmedenler, ne tür bir akıbetle karşılaşacaklarını çok yakında anlayacaklardır.

27. NEML SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Tâ, Sîn. Bunlar, Kur'ân'ın, apaçık kitabın ayetleridir. Namazı kılan ve zekâtı veren mü'minler için bir rehber ve bir müjdedir. Nitekim onlar ahirete kesinlikle inanan kimselerdir. Gerçek şu ki biz, ahirete iman etmeyen kimselere yaptıkları şeyleri süslemişizdir. Bunun için onlar doğru yoldan sapıp dururlar. Bunlar, azabın kötüsüne çarptırılacak olan kimselerdir ve ahirette de en çok zarar edip hüsrana uğrayanlar işte bunlardır. (Ey Muhammed!) Şüphesiz sen, bu Kur'ân'ı ilim ve hikmet sahibi bir zattan almaktasın.

7-12. Mûsa'nın kendi ailesine: "Ben, bir ateş gördüm. Oradan şimdi ya bir haber ya da ısınabilmeniz için bir kor getiririm." dediği zamanki kıssayı anlat onlara. Mûsa oraya ulaştığında: "Ateşte olan ve onun çevresinde olan mübarektir. Âlemlerin rabbi olan Allah münezzehtir. Ey Mûsa! Benim, üstün ve hikmet sahibi olan Allah; at asânı." diye seslenildi. Mûsa, asâyı atar atmaz yılan gibi kıvrıldığını görünce, arkasını dönüp kaçtı ve geri dönüp bakmadı bile. (Bunun üzerine): "Ey Mûsa! Korkma. Huzurumda hata etmiş olan kimse dışında peygamberler korkmazlar. Nitekim eğer o, yaptığı kötülükten sonra işlediği fiili iyiliğe tebdîl ederse, ben bağışlayıcı ve merhametliyim. Elini koynuna sok hele. Sana zarar vermeksizin parlayarak çıkacaktır. Bunlar, Firavun ve kavmine götüreceğin dokuz mucizenin ikisidir. Onlar fasık kimselerdir." (diye seslenildi.)

13-14. Ancak apaçık mucizelerimiz önlerine gelince, onlar: "Bu açıkça bir büyüdür." dediler. Onlar, vicdanları kabul ettiği halde zulüm ve gurur sebebiyle o mucizeleri inkâr ettiler. O bozguncuların nasıl bir akıbete uğratıldıklarını bir görsen!

15-19. (Diğer taraftan) biz, Davud'a ve Süleymân'a hakikat ilmini verdik. Onlar: "Bizi mü'min kullarının pek çoğundan faziletli kılan Allah'a şükürler olsun." dediler. Süleymân, Davud'un vârisi oldu. O: "Ey insanlar! Bize kuşların dilleri öğretildi ve her türlü şey verildi. Şüphesiz bu, Allah'ın belirgin bir fazlıdır." dedi. Süleymân için cinlerden, insanlardan ve kuşlardan ordu oluşturulmuştu. Onlar bir düzen ve intizam içinde tutuluyorlardı. (Bir seferinde Süleymân onlarla birlikte yolculuk ediyordu.) Onlar karınca vadisine geldikleri zaman, bir karınca: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin. Süleymân ve askerleri farkında olmadan sizi ezmesinler sakın." dedi. Süleymân, o karıncanın sözüne tebessüm ederek güldü ve: "Ey rabbim! Hem bana, hem de anne ve babama yapmış olduğun iyiliğe şükretmem ve beğeneceğin salih ameller işlemem için bana mukayyet ol ve rahmetinle beni salih kullarının arasına dahil et." dedi.

20-26. (Başka bir sefer) Süleymân kuşları teftiş etti ve: "Ne oldu? Ben filân Hüdhüdü göremiyorum. Yoksa bir yere mi kayboldu? Onu ya çok kötü cezalandıracağım ya da keseceğim. Yahut bana makul bir mazeret sunması gerekecek." dedi. Çok geçmeden Hüdhüd gelerek: "Ben, sizin bilmediğiniz şeyleri öğrendim. Ben, Sebâ ile ilgili kesin bir bilgi alıp geldim. Ben, orada o kavmin hükümdarı olan bir kadın gördüm. Ona her türlü şey verilmiş ve tahtı da son derece görkemli. Ben, onun ve kavminin Allah yerine güneşe secde ettiklerini gördüm." dedi... Şeytan, amellerini kendilerine süsledi ve onları doğru yoldan alıkoydu. Bu yüzden onlar, göklerin ve yerin gizli şeylerini açığa çıkaran, gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilen, kendisinden başka ibadete lâyık birisi olmayan ve büyük arşın maliki olan Allah'a secde etmek için bu doğru yolu bulamazlar.

27-28. Bunun üzerine Süleymân: "Doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın şimdi anlarız. Benim şu mektubumu götür ve o insanlara doğru at. Sonra da bir kenara çekilip ne tepki gösterdiklerine bir bak." dedi.

29-31. (Hüdhüdün attığı mektubu alan) Melike şöyle dedi: "Ey saray erkânı! Bana çok önemli bir mektup atıldı. Mektup, Süleymân'dan geliyor ve rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla başlamış. Mektupta: 'Bana karşı isyan etmeyin ve müslüman olarak yanıma gelin.' yazıyor."

32-35. Melike, mektubu okuduktan sonra: "Ey kavmimin önderleri! Bu işimde bana fikir verin. Ben, hiçbir işe siz olmaksızın karar vermem." dedi. Onlar da: "Biz güçlü ve savaşçı kimseleriz. Bundan sonra karar senin elindedir. Nasıl bir emir vereceğinize kendiniz karar verin." diye cevap verdiler. Melike ise: "Padişahlar bir ülkeye girdikleri zaman, orayı talan ederler ve oranın saygın kişilerini de zelil ederler. Onlar, hep böyle yaparlar. Ben, onlara bir hediye göndereceğim. Sonra da elçimin nasıl bir cevap ile döneceğine bakacağım." dedi.

36-37. Melike'nin elçisi Süleymân'ın yanına gelince, Süleymân: "Siz, mal ile bana yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana vermiş olduğu şeyler size verdiğinden daha fazladır. Hediyeniz sizin olsun. (Ey elçi!) Seni gönderenlere geri dön. Biz karşı koyamayacakları bir orduyla onların üzerine yürüyeceğiz ve kendilerini öylesine aşağılayıcı bir şekilde oradan çıkaracağız ki onlar küçük düşecekler." dedi.

38-40. Süleymân: "Ey saray erkânı! Onlar itaat edip yanıma gelmeden önce, onun tahtını içinizden kim bana getirecek?" dedi. Cinlerden en güçlü olanı: "Ben, daha siz yerinizden kalkmadan onu getiririm. Benim buna gücüm yeter. Ayrıca güvenilirim." diye arz etti. Kendisinde kitaptan ilim bulunan bir kişi: "Ben, göz açıp kapayıncaya kadar onu getiririm." dedi. Tam o anda Süleymân tahtı yanına konmuş olarak görünce: "Bu, kendisine şükredip şükretmediğimi sınamak için rabbimin fazlıdır. Nitekim şükreden kişinin şükrü, bizzat kendisi için faydalıdır. Aksi halde her kim nankörlük ederse, rabbim müstağnîdir ve kendi zatında büyüktür." dedi.

41-43. Süleymân: "Fark ettirmeden tahtını onun önüne koyun da görelim bakalım işin aslını anlayacak mı, yoksa doğru

yolu bulamayan kimselerden midir?" dedi. Melike gelince, kendisine: "Senin tahtın da böyle mi?" denildi. O da: "Sanki bu odur. Biz, zaten önceden bilmiş ve itaat etmiştik (veya müslüman olmuştuk.)" dedi. Onu (iman etmekten) alıkoyan şey, Allah'ın dışında taptıkları ilâhlar idi. Çünkü o, kâfir bir kavme mensup idi.

44. Melike'ye saraya girmesi söylendi. Melike, gördüğü şeyi havuz sandı ve girmek için eteğinin uçlarını topladı[1]. Süleymân: "Bu, camdan yapılmış saydam bir zemindir." dedi. Bunun üzerine Melike: "Ey Rabbim! (Bugüne kadar) nefsime zulmedip durdum. Artık ben, Süleymân ile birlikte âlemlerin rabbi olan Allah'a itaat ettim." dedi.

45-47. Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i: "Allah'a kulluk edin." mesajıyla gönderdiğimiz zaman, onlar aniden birbirlerine muhalif iki gruba ayrıldılar. Sâlih: "Ey kavmim! İyilikten önce kötülüğü istemede niçin acele ediyorsunuz? Niçin Allah'tan bağışlanma dilemiyorsunuz? Belki size merhamet edilir." dedi. Onlar ise: "Senin ve arkadaşlarının uğursuz olduğunu gördük." dediler. Bunun üzerine Sâlih: "Uğurunuz veya uğursuzluğunuz Allah'ın katındadır. Asıl mesele şu ki siz ler imtihan edilmektesiniz." dedi.

48-53. O şehirde, ülkede bozgunculuk çıkaran ve ıslah görevini yerine getirmeyen dokuz kabile reisi vardı. Onlar, kendi aralarında: "Sâlih ve ailesine gece baskın yapıp öldürmeye ve sonra da velisine: "Onun ailesi öldürüldüğü sırada biz yoktuk. Biz, kesinlikle doğru söylüyoruz." demeye Allah adına yemin ederek söz verelim." dediler. Onlar, böyle bir tuzak kurdular. Sonra biz de haberlerinin olmadığı bir tuzak kurduk. Bir görsen, kurdukları tuzağın akıbeti ne oldu! Biz, kendilerini ve kavimlerini tamamen yok ettik. İşte onların evleri! Yaptıkları zulme karşılık viran olmuştur. Bunda ilim sahibi kimseler için bir ibret alameti vardır. Nitekim biz, iman etmiş olan ve isyandan sakınan kimseleri ise kurtardık.

54-58. Biz, Lût'u (da peygamber olarak) gönderdik. Hatırlayın! Lût, kavmine: "Göz göre göre hayasızlık mı ediyorsunuz? Şehvetinizi gidermek için kadınları bırakıp erkeklere yanaşmak adetiniz midir sizin? Gerçek şu ki siz, çok cahilce bir iş yapıyorsunuz." demişti. Ancak kavmi: "Lût'un ailesini şehrinizden çıkarın. Ken-

[1] Bu, Melike'nin gözlerini açan son husus idi. Birinci husus, Hz. Süleyman'ın mektubu idi. Bu mektuba rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla başlanmıştı. İkinci husus, Hz. Süleyman'ın Melike'nin çok kıymetli hediyelerini reddetmesi idi. Nitekim bu yolla Melike, Hz. Süleyman'ın farklı bir padişah olduğunu tahmin etmişti. Üçüncü husus, Melike'nin elçisinin beyanı idi. Elçinin beyanı ile Melike, Hz. Süleyman'ın muttakî yaşam tarzını, sahip olduğu hikmeti ve onun hak davetini öğrenmiş oldu. İşte bu husus, Melike'yi bizzat yola çıkarak Hz. Süleyman ile görüşmeye teşvik etmişti. Nitekim bu hususa Melike, kendi konuşmasında: *"Biz, zaten önceden bilmiş ve itaat etmiştik (veya müslüman olmuştuk.)"* sözüyle işaret etmişti. Dördüncü husus, o görkemli tahtın bir anda Mâ'rib'den Beytu'l-Makdis'e (Kudüs) ulaşması idi. Bununla Melike, Hz. Süleyman'ın arkasında Allah Tealâ'nın gücü olduğunu anlamış oldu. Ve son olarak Melike, böyle bir konfora sahip olup böyle bir sarayda yaşayan kişinin gururdan ne kadar uzak, ne kadar muttakî ve ne kadar iyi huylu birisi olduğunu, hemen her işte Allah'ın önünde şükranla nasıl da boyun eğdiğini ve yaşamının da dünya hayatına esir olanlarınkinden ne kadar farklı olduğunu görmüş oldu. İşte bu son husus, onu: *"Ey Rabbim! (Bugüne kadar) nefsime zulmedip durdum. Artık ben, Süleymân ile birlikte alemlerin rabbi olan Allah'a itaat ettim."* sözünü söylemeye mecbur etmiştir.

dileri çok temizlermiş!" demekten başka bir cevap vermedi. Sonunda biz, geride kalmasını kararlaştırdığımız eşi dışında Lût'u ve ailesini kurtardık. O insanların üzerine ise bir yağmur yağdırdık. O yağmur, uyarılmış olanlar için çok kötü bir yağmur idi.

59-60. (Ey nebî!) De ki: "Allah'a hamd olsun ve O'nun seçkin kıldığı kullara selâm olsun." Onlara sor bakalım: "Allah mı daha hayırlıdır, yoksa onların Allah'a ortak koştukları ilâhlar mı? Gökleri ve yeri yaratan, semadan size yağmur yağdıran, sonra da onun vasıtasıyla ağaçlarını yetiştirmeye gücünüzün yetmeyeceği o güzel bahçeleri yetiştiren kimdir acaba? (Bütün bu işlere ortak olan) Allah ile birlikte başka bir ilâh daha var mıdır?" Hayır, aksine onlar doğru yoldan saparak yaşayıp gitmektedirler.

61. Yeryüzünü karar yeri kılan, orada nehirler akıtan, oraya dağları çivi gibi çakan ve iki su kütlesi arasına perdeyi engel olarak koyan kimdir? (Bütün bu işlere ortak olan) Allah ile birlikte başka bir ilâh daha var mıdır? Hayır, bilâkis onların ekseriyeti cahil kimselerdir.

62. Huzursuz olan kişinin kendisine yalvardığında duasını işiten ve sıkıntısını gideren kimdir? Sizi yeryüzünün halifesi kılan kimdir? (Bu işleri yapan) Allah ile birlikte başka bir ilâh daha var mıdır? Ne kadar az düşünüyorsunuz?

63. Karada ve denizin karanlıklarında size yol gösteren kimdir? Rüzgârları rahmetinin önünden müjdeci olarak gönderen kimdir? (Bu işleri yapan) Allah ile birlikte başka bir ilâh daha var mıdır? Allah bu insanların koştukları ortaklardan çok yüce ve çok üstündür.

64. Yaratmayı başlatan ve sonra onu tekrar eden kimdir? Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? (Bütün bu işlerde pay sahibi olan) Allah ile birlikte başka bir ilâh daha var mıdır? De ki: "Eğer doğru iseniz, getirin bakalım delîlinizi."

65. Onlara de ki: "Göklerde ve yerde Allâh'tan başkası gayb ilmini bilmez. Nitekim sizin o ilâhlarınız ne zaman diriltileceklerini dahi bilmezler."

66-75. Bilâkis bu insanlar, bizzat ahiret ilmini kaybetmişlerdir. Belki bunlar, ondan yana şüphe içerisindedirler. Belki de ondan yana kördürler. Bu inkârcılar: "Biz ve atalarımız toprak haline gelmişken, kabirlerden çıkarılacak mıyız gerçekten? Bu mesajlar bize olduğu gibi, bundan önce atalarımıza da çokça verilmiştir. Ancak bütün bunlar geçmişten beri duyulagelen hikâyelerdir." derler. De ki: "Yeryüzünde dolaşıp suçluların akıbetinin ne olduğuna bir baksanıza." Ey nebî! Onların haline üzülme ve kurdukları tuzaklardan ötürü içinde bir sıkıntı duyma... Onlar: "Eğer doğru iseniz, bu tehdit ne zaman gerçekleşecektir?" derler. De ki: "Çabucak gelmesini istediğiniz azabın bir kısmı belki de size çok yaklaşmıştır." Gerçek şu ki rabbin, insanlara karşı çok lütufkârdır. Ancak insanların çoğu şükretmez. Şüphesiz rabbin, onların sinelerinin içlerinde neleri gizlediğini ve neleri açığa vurduklarını iyi bilir. Gökte ve yerde gizli olup da apaçık bir kitapta yazılı bulunmayan hiçbir şey yoktur.

76-81. Şu bir gerçektir ki bu Kur'ân, İsrâîl oğullarına çoğunlukla hakkında ihtilâf ettikleri şeylerin hakikatini anlatır. Ayrıca bu, iman edenler için bir rehber ve bir

rahmettir. (Aynı şekilde) rabbin, şüphesiz bunlar arasında da hükmüyle karar verecektir. Nitekim Allah üstündür ve her şeyi bilir. Şu halde ey nebî! Allah'a güven. Sen kesinlikle apaçık hak üzeresin. Sen, ne ölülere ve arkasını dönüp kaçmakta olan sağırlara sesini duyurabilirsin, ne de körlere yol gösterip kendilerini sapmaktan kurtarabilirsin. Sen, sözünü sadece ayetlerimize iman eden ve sonra da muti olan kimselere dinletebilirsin.

82-86. Onlara va'dettiğimiz an gelip çatınca, kendileriyle: "İnsanlar, ayetlerimize inanmazlardı." diye konuşacak olan bir canlıyı yerden çıkaracağız. Her ümmetten ayetlerimizi yalanlayan bir grubu toplayıp getireceğimiz o günü bir tasavvur et. Sonra onlar, kısımlarına göre derece derece sınıflandırılacaklar. Öyle ki hepsi geldiğinde, (rableri onlara): "Siz, ilmî yönden ihata edemediğiniz halde ayetlerimi yalanladınız öyle mi? Eğer böyle değilse, ne yapıyordunuz öyleyse?" diye soracaktır. Nitekim zulümleri yüzünden kendilerine va'dedilen azap gerçekleşecektir. O vakit onlar, bir tek kelime bile konuşamayacaklar. Onlar, dinlensinler diye geceyi yarattığımızı ve gündüzü aydınlık kıldığımızı görmüyorlar mıydı yoksa? İman eden kimseler için bunda bir çok işaret vardı.

87-90. Peki Sûr'a üflendiği zaman ne olacak? O gün Allah'ın kurtarmayı dilediği kimseler hariç göklerde ve yerde bulunan herkes dehşete kapılacak ve herkes sessiz sedasız O'nun huzurunda hazır bulunacaktır. Bugün dağlara bakarsın ve yere iyice çakılı olduklarını sanırsın. Ancak o zaman onlar bulutlar gibi uçuyor olacaklardır. Bu, her şeyi hikmetle payidar kılan Allah'ın kudretinin mucizesidir. O, siz insanların ne yaptığını iyi bilir. İyilikle gelen kişi, yaptığı iyilikten daha iyi karşılık görecektir. Böyle kimseler, o günün dehşetinden korunacaklardır. Kötülükle gelen kişiler ise yüz üstü ateşe atılacaklardır. Siz insanlar ettiğinizi bulmaktan başka bir karşılık görebileceğinizi mi sandınız yoksa?

91-93. (Ey Muhammed! Onlara de ki): "Bana her şeyin maliki ve harem kıldığı bu şehrin (Mekke) rabbi olan Allah'a kulluk etmem emredildi. Bana müslüman olarak yaşamam ve bu Kur'ân'ı okuyup duyurmam emredildi." Artık hidayeti seçen kimse, bizzat kendi iyiliği için hidayeti seçmiş olacaktır. Yoldan çıkan kişiye ise de ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım." Onlara de ki: "Övgü, bizzat Allah içindir. O, çok yakında işaretlerini size gösterecek ve siz de onları tanıyacaksınız." Nitekim rabbin, siz insanların amellerinden habersiz değildir.

28. KASAS SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3 Tâ, Sîn, Mîm. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir. Biz, iman eden kimselere faydalı olsun diye Mûsa ile Firavun arasında cereyan eden hadisenin bir kısmını sana en doğru şekilde anlatıyoruz.

4-6. Gerçek şu ki Firavun, yeryüzünde başkaldırarak isyankâr bir tavır içerisine girmiş ve oranın sakinlerini sınıflara ayırmıştı. Onlardan bir grubu aşağılıyor ve o grubun erkek çocuklarını öldürüyor, kız çocuklarının ise yaşamasına izin veriyordu. Aslında Firavun bozgunculardan biriydi. Biz, yeryüzünde aşağılanan insanlara teveccüh edip şefkat göster-

mek, onları önder ve vâris kılmak, yeryüzünde kendilerine iktidar bahşetmek ve Firavun'a, Hâmân'a ve her ikisinin askerlerine, korktukları şeyi onlar vasıtasıyla göstermek istiyorduk.

7-9. Biz, Mûsa'nın annesine: "Onu emzir. Sonra onun hayatından endişe duyduğun zaman, onu nehre bırak. Korkma ve üzülme. Biz, onu sana geri getireceğiz ve onu peygamberler arasına dahil edeceğiz." diye vahyettik. Sonunda Firavun'un ailesi kendilerine düşman ve üzüntü sebebi olması için onu nehirden çıkarıp aldılar. Gerçekten Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerleri, almış oldukları tedbirde yanılgıya düşmüşlerdi. Firavun'un eşi kendisine: "Bu hem benim, hem de senin için göz aydınlığıdır. Onu öldürme. Belki de bizim için faydalı olur ya da onu evlât ediniriz." dedi. Nitekim onlar sonuçtan habersiz idiler.

10-13. Öte yandan Mûsa'nın annesinin kalbi pırpır ediyordu. Eğer biz, va'dettiğimiz üzere iman edenlerden olması için kendisini teskin etmeseydik, annesi Mûsa'nın sırrını açığa vururdu. Annesi, bebeğin kız kardeşine onun peşinden gitmesini söyledi. Nitekim o, düşmanlara fark ettirmeyecek şekilde uzaktan çocuğu gözetleyip durdu. Biz, daha önceden süt annelerinin göğüslerini bebeğe haram kılmıştık[1]. Bu durumu gören kız, onlara: "(İnsanları) bu çocuğu yetiştirme sorumluluğunu üstlenecek ve onu iyilikle tutacak olan bir evin adresini size göstereyim mi?" dedi. Bu şekilde biz, gözü aydın olsun, üzülmesin ve Allah'ın va'dinin gerçek olduğunu bilsin diye Mûsa'yı annesine geri döndürdük. Ancak çoğu kimse, bu hususu bilmez.

14-17. Mûsa ergenlik çağına gelip de gelişimini tamamlayınca, kendisine hüküm (hikmet, feraset ve karar verme yeteneği) ve (dînî ve dünyevî) ilim bahşettik. Biz, iyi kimselere işte böyle mükâfat veririz. (Bir gün) Mûsa, şehir halkının uyuduğu bir vakitte şehre girdi. Orada iki kişinin kavga ettiğini gördü. Biri kendi kavminden, diğeri ise düşmanı olan kavimden idi. Kavminden olan adam, düşman kavimden olan adama karşı kendisine yardım etmesi için Mûsa'yı çağırdı. Mûsa, o adama bir yumruk attı ve onu öldürdü. (Bu olay meydana gelince) Mûsa: "Bu, şeytanın işidir. Şeytan acımasız bir düşman ve apaçık bir saptırıcıdır." dedi. Sonra da: "Ey rabbim! Ben, nefsime zulmettim. Beni bağışla." dedi. Nitekim Allah, onu bağışladı. O bağışlayıcı ve merhametlidir. (Devamla) Mûsa: "Ey rabbim! Bana yaptığın bu iyilikten sonra artık suçlulara asla yardım etmeyeceğim." diye söz verdi.

18-21. Mûsa ertesi gün sabah erkenden, korkarak ve etrafı kollayarak şehirde gidiyordu ki aniden dün kendisini yardım için çağıran adamın bugün yine çağırmakta olduğunu gördü. Bunun üzerine Mûsa: "Sen yoldan çıkmış (kavgacı) birine benziyorsun." dedi. Sonra Mûsa düşman kavimden olan adama saldırmaya niyet edince, o adam: "Ey Mûsa! Dün bir kişiyi öldürdüğün gibi, bugün de beni mi öldüreceksin? Sen bu ülkede zorba olarak yaşamak istiyor, ıslah etmek istemiyorsun." diye bağırdı. Ondan sonra bir adam, şehrin öbür tarafından koşa-

[1] Yani Firavun'un eşi, emzirmesi için hangi süt annesini çağırdıysa da bebek onun göğsünü almıyordu.

rak geldi ve: "Ey Mûsa! Önde gelenler seni öldürmek için aralarında konuşuyorlar. Buradan uzaklaş. Ben, senin iyiliğini istiyorum." dedi. Mûsa bu haberi duyunca, korku ve endişe içerisinde şehirden çıktı ve: "Ey Rabbim! Beni zalimlerden koru." diye dua etti.

22-25. Mûsa (Mısır'dan çıkıp) Medyen tarafına yönelince: "Rabbimin beni doğru yola ileteceğini ümit ediyorum." dedi. Mûsa Medyen kuyularına ulaştığı zaman, pek çok kişinin hayvanlarını suladığını, onlardan ayrı bir tarafta ise iki kadının kendi hayvanlarını (sulamak için) beklettiklerini gördü. Bunun üzerine Mûsa, o kadınlara: "Sıkıntınız nedir?" diye sordu. Onlar da: "Bu çobanlar kendi hayvanlarını oradan çıkarmadıkça, biz hayvanlarımızı sulayamayız. Babamız da çok yaşlı bir adamdır." dediler. Bunu duyan Mûsa, onların hayvanlarını suladı. Sonra da bir gölgeye gidip oturdu ve: "Rabbim! Bana indireceğin her iyiliğe muhtacım." dedi. (Çok geçmemişti ki) o kadınlardan biri, edepli bir şekilde yürüyerek Mûsa'nın yanına geldi ve: "Babam, hayvanlarımızı sulamanın karşılığını vermek için sizi çağırıyor." dedi. Mûsa onun yanına varıp da başından geçenleri anlatınca, o adam: "Hiç korkma. Artık zalimlerden kurtulmuşsun." dedi.

26-28. Kadınlardan biri, babasına: "Babacığım! Bu adamı hizmetine al. Hizmetli olarak tutmak istediğin en hayırlı kişi sağlam ve güvenilir kişidir." dedi. Bunun üzerine (kızın) babası, Mûsa'ya: "Yanımda sekiz yıl hizmet etmen şartıyla şu iki kızımdan birini sana nikâhlamak isterim. Eğer on yıla tamamlarsan, bu senin bileceğin şeydir. Ben, sana zahmet vermek istemem. İnşaallah sen, iyi biri olduğumu göreceksin." dedi. Mûsa da: "Bu husus aramızda kararlaştırılmıştır. Bu her iki süreden herhangi birini doldurduktan sonra bana haksızlık edilmesin. Nitekim Allah, konuşup kararlaştırdığımız şeyi görüp gözetmektedir." dedi.

29-35. Mûsa süreyi tamamlayıp ailesiyle birlikte yola çıkınca, Tûr tarafında bir ateş gördü. Ailesine: "Bekleyin! Ben, bir ateş gördüm. Belki oradan bir haber getiririm. Ya da ısınabilmeniz için o ateşten bir kor getiririm." dedi. Mûsa oraya ulaştığı zaman, vadinin sağ tarafındaki mübarek yerde bulunan bir ağaçtan: "Ey Mûsa! Benim, bütün âlemlerin rabbi olan Allah." diye seslenildi. Sonra da, asânı at, diye emredildi. Mûsa asâyı atar atmaz yılan gibi kıvrıldığını görünce, arkasını dönüp kaçtı ve dönüp bakmadı bile. "Ey Mûsa! Geri dön ve korkma. Tamamen güvendesin. Elini koynuna sok. Sana zarar vermeksizin parlayarak çıkacaktır. Korkudan kurtulmak için sağ kolunu böğrüne bastır. Bunlar, Firavun ve onun saray erkânının önünde ortaya koyman için rabbin tarafından iki alamettir. Onlar çok asi kimselerdir." buyruldu. Bunun üzerine Mûsa: "Rabbim! Ben, onların adamlarından birisini öldürdüm. Beni öldürmelerinden korkuyorum. Ayrıca kardeşim Hârûn benden daha güzel konuşur. Beni desteklemesi için onu benimle birlikte yardımcı olarak gönder. O insanların beni yalanlamalarından korkuyorum." diye arz etti. Allah: "Biz, kardeşin vasıtasıyla elini güçlendireceğiz ve ikinizi öyle ihtişamlı ve görkemli kılacağız ki onlar size asla zarar veremeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar ayetlerimizin gücüyle üstün geleceksiniz." buyurdu.

36-37. Derken Mûsa apaçık ayetlerimizle birlikte yanlarına varınca, onlar: "Bu, sahte büyüden başka bir şey değildir. Biz, atalarımızın zamanında da böyle şeyler hiç duymadık." dediler. Bunun üzerine Mûsa: "Rabbim, kendi katından bir hidayetle gelen kişinin durumunu iyi bilir. Dahası, kimin sonunun iyi olacağını da en iyi O bilir. Gerçek şu ki zalimler asla kurtulamazlar." diye cevap verdi.

38. Bunun üzerine Firavun: "Ey saray erkânı! Sizin için kendimden başka bir ilâh olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân! Biraz tuğla pişirip benim için yüksek bir kule inşa et. Onun üzerine çıkınca, belki Mûsa'nın ilâhını görebilirim. Ben, onun yalancı olduğunu düşünüyorum." dedi.

39-42. Firavun ve askerleri yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve bize hiç dönmeyeceklerini sandılar. Sonunda biz, onu ve askerlerini yakaladık ve denize attık. Bir görsen, o zalimlerin akıbeti ne oldu! Biz, onları cehenneme çağıran öncüler kıldık. Nitekim onlar, kıyamet gününde hiçbir yerden yardım göremeyeceklerdir. Biz, bu dünyada onların peşine lâneti taktık. Onlar kıyamet günüde de çok kötü bir duruma düşeceklerdir.

43-47. Biz, önceki nesilleri helâk ettikten sonra belki ders alırlar diye insanlar için basiret unsurları, hidayet ve rahmet olarak Mûsa'ya kitabı verdik. (Ey nebî!) Biz, Mûsa'ya bu şeriat emrini verirken, sen ne batı köşesinde bulunuyordun, ne de şahitlerden idin. Aksine biz, ondan sonra (senin zamanına kadar) nice nesiller yarattık. Nitekim onların üzerinden çok zaman geçmiştir. Sen, ayetlerimizi kendilerine okumak için Medyen halkının arasında da bulunmadın. Ancak o döneme ait olan bu haberleri gönderen biziz. Biz, Mûsa'ya ilk kez seslendiğimiz zaman da, sen Tûr'un eteklerinde değildin. Fakat belki akılları başlarına gelir diye kendilerine senden önce hiçbir uyarıcı gelmeyen insanları uyarman için sana bu bilgilerin verilmesi rabbinin bir rahmetidir. Biz, yaptıkları yüzünden başlarına bir felâket geldiği zaman: "Ey rabbimiz! Ayetlerine uymamız ve iman ehlinden olmamız için bize bir peygamber niçin göndermedin?" demesinler diye bunu yaptık.

48-51. Ancak kendilerine katımızdan hak gelince: "Mûsa'ya verilenler niçin ona verilmedi?" demeye başladılar. O insanlar, bundan önce Mûsa'ya verilmiş olanı inkâr etmemişler miydi yoksa? Onlar: "Her ikisi de birbirini destekleyen büyülerdir ve biz, hiçbirini kabul etmiyoruz." dediler. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Eğer doğru iseniz, Allah katından bu ikisinden daha fazla yol gösterici olan bir kitap getirin öyleyse. Ben sadece ona tâbi olacağım." Eğer onlar, senin bu talebini yerine getirmezlerse, aslında onların kendi arzularına tâbi olduklarını bil. Nitekim ilâhî talimat olmaksızın sadece kendi arzularına tâbi olandan daha sapık kim vardır? Allah, böylesi zalimlere asla yol göstermez. Biz, gafletten uyansınlar diye onlara peyderpey nasihat ulaştırmışızdır.

52-56. Bundan önce kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, bu Kur'ân'a iman ederler. Kur'ân kendilerine okunduğu zaman: "Biz, buna iman ettik. Bu, gerçekten rabbimiz tarafından gelen haktır. Biz daha önce de müslüman idik." derler. Bunlar, gösterdikleri sabır ve sebata karşılık iki kez mükâfatlandırılacak olan

kimselerdir. Bunlar, kötülüğü iyilikle savuşturur ve kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Nitekim onlar, beyhude bir söz işittikleri zaman: "Bizim amellerimiz bizim için, sizin amelleriniz de sizin içindir. Size selâm olsun. Biz, cahiller gibi bir tavır içerisine girmek istemeyiz." diyerek bir kenara çekildiler. Ey nebî! Sen, istediğin kişiye hidayet edemezsin. Ancak Allah, dilediği kimseye hidayet eder. Nitekim Allah, hidayeti kabul edecek olan kimseleri iyi bilir.

57. Onlar: "Seninle birlikte bu hidayete tâbi olursak, topraklarımızdan sürüleceğiz." derler. Katımızdan bir rızık olarak her türlü ürünün sevk edildiği güvenli bir haremi kendileri için yaşanacak yer kılmamız bir vakıa değil mi? Ancak onların çoğu bilmez.

58. Biz, yaşadıkları hayat sebebiyle insanları gurura kapılmış olan nice şehirleri yok etmişizdir. Nitekim bak, kendilerinden sonra birinin çok az yaşadığı o meskenler işte oradadır. Sonunda sadece biz vâris olduk.

59. Kendilerine ayetlerimizi okuyan bir peygamberi merkezlerine göndermedikçe, rabbin şehirleri helâk edici değildi. Nitekim biz halkı zalim olmadıkça, şehirleri helâk edici değildik.

60-61. Siz insanlara verilen her şey, sadece dünya hayatının metaı/serveti ve süsüdür. Ancak Allah'ın yanında olan, ondan daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Siz insanlar aklınızı kullanmıyor musunuz yoksa? Kendisine güzel bir vaatte bulunduğumuz ve o va'de kavuşacak olan kişi, kendisine sadece dünya hayatının metaını/servetini verdiğimiz ve sonra da kıyamet günü cezalandırılmak üzere huzura çıkarılacak olan kişi gibi olabilir mi hiç?

62-64. Bu insanlar, Allah'ın kendilerini çağırıp da: "Ortaklarım sandığınız şeyler neredeler?" diye soracağı günü unutmasınlar. Bu sözün muhatabı olanlar: "Ey rabbimiz! Kendilerini saptırdığımız kimseler şüphesiz işte bunlardır. Biz kendimiz yoldan çıktığımız gibi, bunları da yoldan çıkardık. Biz, huzurunda (bunlardan) sorumlu olmadığımızı arz ediyoruz. Bunlar aslında bize kulluk etmiyorlardı." diyecekler. Sonra bu insanlara: "Koştuğunuz ortakları çağırın şimdi." denilecektir. Bunlar çağıracaklar, fakat koştukları o ortaklar kendilerine cevap vermeyecekler ve bunlar azabı göreceklerdir. Keşke bunlar hidayeti tercih eden kimseler olsalardı.

65-67. Bu insanlar, Allah'ın kendilerini çağırıp da: "Siz, gönderilmiş olan peygamberlere ne cevap vermiştiniz?" diye soracağı günü unutmasınlar. O vakit onlar, hiçbir cevap veremeyecekler ve aralarında birbirlerine de soramayacaklardır. Elbette bugün sadece tevbe edip iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kişi orada kurtulanlardan olacağını umabilir.

68-73. Rabbin, dilediğini yaratır ve (dilediğini de kendi işi için) yine kendisi seçer. Bu seçim, bu insanların yapacağı iş değildir. Allah münezzehtir ve bu insanların koştukları ortaklardan yücedir. Rabbin, onların kalplerinde gizlemiş olduklarını ve açığa vurduklarını bilir. O, kendisinden başkasının ibadete lâyık olmadığı tek Allah'tır. Hem dünyada, hem de ahirette hamd sadece O'nun içindir. Hükümranlık sadece O'nundur ve hepiniz bizzat O'na döndürüleceksiniz. Ey nebî! Onlara de ki: "Allah, üzerinizi kı-

yamete kadar sürekli olarak gece ile kaplasa, size ışık getirip verecek O'ndan başka ilâh var mıdır diye sizler hiç düşündünüz mü? Yoksa işitmiyor musunuz?" Sor onlara: "Allah, üzerinizi kıyamete kadar sürekli olarak gündüz ile kaplasa, dinlenebilmeniz için size geceyi getirip verecek O'ndan başka ilâh var mıdır diye hiç düşündünüz mü? Görmüyor musunuz yoksa?" Gece dinlenesiniz ve gündüz de rabbinizin fazlını arayasınız diye sizin için geceyi ve gündüzü var etmesi O'nun rahmetidir. Belki şükredersiniz.

74-75. Bu insanlar, Allah'ın kendilerini çağırıp sonra da: "Ortaklarım sandığınız şeyler neredeler?" diye soracağı günü unutmasınlar. Nitekim biz, her ümmetten bir şahit çıkarıp getireceğiz. Sonra da: "Getir şimdi delîlini." diyeceğiz. Onlar, hakkın Allah tarafında olduğunu o zaman anlayacaklar ve uydurmuş oldukları bütün yalanlar kaybolup gidecektir.

76-78. Gerçekte Kârûn, Mûsa'nın kavminden bir kişiydi. Sonra o, kavmine karşı isyan etmiş (ve düşman güçle işbirliği yapmıştı.) Biz, ona anahtarlarını güçlü kişilerden bir grubun zorlukla taşıyabildiği yığınla hazine vermiştik. Bir keresinde kavminin insanları ona: "Mağrur olma. Allah, mağrur olanları sevmez. Allah'ın sana verdiği mal ile ahirette yer edinmeye çalış ve dünyadan da payını unutma. Allah, nasıl ki sana iyilik etti ise, sen de iyilik et ve yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışma. Allah, bozguncuları sevmez." dediler. O ise: "Bütün bunlar, sahip olduğum ilim sayesinde bana verildi." dedi... O, Allah'ın bundan önce kendisinden daha güçlü ve daha çok cemaate sahip kimseleri helâk ettiğini bilmiyor muydu yoksa? Suçlulara günahları sorulmaz.

79-80. Bir gün Kârûn, bütün ihtişamıyla kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını talep eden kimseler, onu görünce: "Keşke Kârûn'a verilen şeylere biz de sahip olsaydık. O nasîbi bol biri imiş." dediler. Ancak ilim sahibi olan kimseler: "Yazıklar olsun size! İman eden ve salih amel işleyen kimse için Allah'ın vereceği sevap daha hayırlıdır. Nitekim bu hazineye ancak sabredenler sahip olur." dediler.

81-82. Sonunda biz, onu ve evini yerin dibine geçirdik. Sonra Allah'a karşı kendisinin yardımına gelecek ne bir topluluğu vardı, ne de o kendi kendine yardım edebildi. Artık dün onun mertebesine erişmeyi arzu eden kimseler: "Heyhat! Biz, Allah'ın, kullarından dilediğinin rızkını açtığını ve dilediğine de kısıtlı rızık verdiğini unutmuştuk. Eğer Allah bize ihsanda bulunmamış olsaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Yazık ki biz, kâfirlerin kurtulamadıklarını unuttuk." dediler.

83-84. Biz, o ahiret yurdunu yeryüzünde büyüklük taslamak ve fesat çıkarmak istemeyen kimselere has kılacağız. Nitekim güzel akıbet bizzat muttakîler içindir. İyilikle gelen kimse için getirdiğinden daha iyisi vardır. Her kim kötülükle gelirse, kötülük eden kimseler de yaptıkları şekilde karşılık göreceklerdir.

85-88. Ey nebî! Kesinlikle bil ki bu Kur'ân'ı üzerine farz kılan[1], seni en hayırlı sonuca ulaştıracaktır. O insanlara de ki: "Kimin hidayet ile geldiğini ve kimin a-

[1] Yani bu Kur'ân'ı Allah'ın kullarına ulaştırma, onu öğretme ve ondaki talimatlara göre dünyayı ıslah etme sorumluluğunu üzerine yükleyen.

paçık bir sapıtmışlık içinde olduğunu en iyi rabbim bilir." Sen, kendine kitabın indirileceğini asla ümit etmiyordun. Bu, sadece rabbinin rahmetiyle (sana nazil olmuştur.) Şu halde sen kâfirlerin yardımcısı olma ve Allah'ın ayetleri sana indikten sonra kâfirler seni ondan vazgeçirmesinler sakın. Rabbine davet et ve asla müşriklere katılma. Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarma. O'ndan başka ilâh yoktur. O'nun zatı dışında her şey helâk olacaktır. Hükümranlık sadece O'nundur. Nitekim hepiniz bizzat O'na döndürüleceksiniz.

29. 'ANKEBÛT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Elif, Lâm. Mîm. İnsanlar, sadece: "Biz, iman ettik." demekle bırakılacaklarını ve imtihan edilmeyeceklerini mi sandılar yoksa? Halbuki biz, bunlardan önce yaşamış olan insanların hepsini imtihana tâbi tutmuşuzdur. Allah, kimlerin doğru ve kimlerin de yalancı olduğunu mutlaka görmek (isteyecektir.)

4. Kötülük yapan kimseler, bizi yenilgiye uğratabileceklerini mi sandılar yoksa? Ne kadar da yanlış hüküm veriyorlar?

5-7. Allah'ın huzuruna çıkacağını uman kimse, O'nun belirlediği vaktin gelmek üzere olduğunu bilmelidir. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Her kim çalışıp çabalarsa, bizzat kendi iyiliği için çalışıp çabalamış olacaktır. Allah insanlardan kesinlikle müstağnîdir. Biz, iman eden ve salih amel işleyen kimselerin günahlarını kendilerinden uzaklaştıracağız ve onları amellerinin en güzeline göre mükâfatlandıracağız.

8-9. Biz, insana, anne ve babasına iyi davranması talimatını verdik. Ancak onlar, (benim ortağım olarak) bilmediğin bir ilâhı bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, onlara itaat etme. Hepiniz bana dönüp geleceksiniz. Sonra ben, yaptıklarınızı size anlatacağım. Nitekim biz, iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri mutlaka salihler arasına dahil edeceğiz.

10-11. İnsanlardan bazısı: "Biz, Allah'a iman ettik." der. Fakat o kimse, Allah yolunda eziyet gördüğü zaman, insanların ettikleri bu eziyeti Allah'ın azabı gibi saydı. Ancak rabbin tarafından bir yardım ve bir zafer müyesser olursa, aynı kişi: "Biz de sizinle birlikteydik." diyecektir. İnsanların kalplerinin durumunu en iyi bilen Allah değil midir? Nitekim Allah, kimlerin iman ettiğini, kimlerin de münafık olduğunu mutlaka görmek (isteyecektir.)

12-13. Bu kâfirler, iman edenlere: "Bizim yolumuza tâbi olun. Biz günahlarınızı üzerimize alırız." derler. Halbuki o kâfirler, onların günahlarından hiçbirini üstlenecek değillerdir. Onlar, kesinlikle yalan konuşuyorlar. Elbette onlar hem kendi yüklerini, hem de yükleri ile birlikte diğer pek çok yükü de üstleneceklerdir. Nitekim kıyamet günü ettikleri iftiralar kendilerinden kesinlikle sorulacaktır.

14-15. Biz, Nûh'u kavmine gönderdik. Nitekim Nûh bin yıldan elli yıl eksik onların arasında yaşadı. Sonunda o insanlar zalim bir halde iken tufan gelip kendilerini kuşattı. Sonra biz, Nûh'u ve gemidekileri kurtardık ve onu insanlar için bir ibret nişanı kıldık.

16-27. Biz, İbrâhîm'i de gönderdik. İbrâhîm, kavmine: "Allah'a kulluk edin ve

O'ndan korkun. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Allah'ı bırakıp kendilerine taptığınız şeyler sadece puttur. Siz, bir yalan uyduruyorsunuz. Aslında Allah'ın dışında kendilerine taptıklarınız size bir rızık verme yetkisine bile sahip değillerdir. Rızkı Allah'tan isteyin, sadece O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Siz bizzat O'na döndürüleceksiniz. Ve eğer yalanlarsanız, sizden önce de pek çok kavim yalanlamıştır. Nitekim resulün açıkça mesajı ulaştırmaktan başka bir sorumluluğu yoktur." dediği zaman —Bu insanlar, Allah'ın yaratmayı nasıl başlattığını, sonra da onu tekrarladığını hiç görmediler mi? Bu tekrarlama Allah için kesinlikle daha kolaydır. Onlara de ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın ve Allah'ın yaratmayı nasıl başlattığına bakın. Sonra Allah, ikinci kez yine hayat bahşedecektir. Allah, kesinlikle her şeye kadirdir. Dilediğini cezalandırır ve dilediğine merhamet eder. Siz bizzat O'na döndürüleceksiniz. Siz (Allah'ı) ne yerde aciz bırakabilecek kimselersiniz, ne de gökte. Allah'tan kurtaracak ne bir koruyucunuz, ne de bir yardımcınız vardır." Allah'ın ayetlerini ve Allah ile karşılaşacaklarını inkâr etmiş olan kimseler rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir. Nitekim onlar için acıklı azap vardır.— İbrâhîm'in kavmi: "Öldürün ya da yakın onu." demekten başka bir cevap vermedi. Sonunda Allah, onu ateşten kurtardı. İman eden kimseler için bunda kesinlikle işaretler vardır. İbrâhîm: "Siz, dünya hayatında Allah'ı bırakıp putları aranızda sevgi aracı kıldınız. Ancak siz, kıyamet günü birbirinizi reddedecek ve birbirinize lânet edeceksiniz. Varacağınız yer ateş olacak ve hiçbir yardımcınız da olmayacaktır." dedi. O zaman Lût, ona iman etti. İbrâhîm: "Ben, rabbime hicret ediyorum. O üstündür ve hikmet sahibidir." dedi. Nitekim biz, kendisine İshâk ve Yakûb gibi çocuklar bahşettik. Onun nesline nübüvvet ve kitap verdik ve ona dünyada mükâfatını verdik. O, ahirette de kesinlikle salihlerden olacaktır.

28-30. Biz, Lût'u (da peygamber olarak) gönderdik. Lût, kavmine: "Siz, sizden önce insanlardan hiç kimsenin yapmadığı hayasızlığı yapıyorsunuz. Siz, erkeklere yanaşıyor, yol kesiyor ve toplantılarınızda fuhuş yapıyorsunuz öyle mi?" dedi. Ancak kavmi: "Eğer doğru isen, Allah'ın azabını getir." demekten başka bir cevap vermedi. Bunun üzerine Lût: "Ey Rabbim! Bu bozguncu insanlara karşı bana yardım et." dedi.

31-32. Nitekim elçilerimiz İbrâhîm'in yanına müjdeyle geldikleri zaman, kendisine: "Biz, bu şehrin halkını helâk edeceğiz. Şehir halkı çok zalim olmuştur." dediler. Bunun üzerine İbrâhîm: "Orada Lût var." dedi. Elçiler de: "Biz, orada kimlerin olduğunu iyi biliriz. Biz, eşi dışında onu ve geri kalan bütün ailesini kurtaracağız." dediler. Onun eşi geride kalanlardan idi.

33-35. Sonra elçilerimiz Lût'un yanına geldikleri zaman, Lût onların gelişinden dolayı çok perişan oldu ve içi daraldı. Elçiler, Lût'a: "Korkma ve üzülme. Biz, geride kalanlardan olan eşin dışında seni ve aileni kurtaracağız. Biz, işledikleri fısk/günah yüzünden bu şehrin halkı üzerine gökten azap indireceğiz." dediler. Nitekim biz, aklını kullanan kimseler için o şehirden açık bir alamet bırakıverdik.

36-37. Biz, Medyen halkına kardeşleri

Şuayb'ı gönderdik. Şuayb: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, ahiret gününü ümit edin ve yeryüzünde bozguncu olarak zulmedip durmayın." dedi. Fakat onlar, Şuayb'ı yalanladılar. Sonunda şiddetli bir zelzele kendilerini yakaladı ve onlar evlerinde yüz üstü yere kapaklanıp kalakaldılar.

38-40. Biz, Âd ve Semûd kavmini helâk ettik. Siz, onların yaşadıkları yerleri görmüşsünüzdür. Şeytan, amellerini kendileri için süsledi ve onları doğru yoldan saptırdı. Halbuki onlar aklı başında kimselerdi. Nitekim biz, Kârûn'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da helâk ettik. Mûsa, onların yanına apaçık delillerle geldi. Fakat onlar yeryüzünde büyüklük tasladılar. Halbuki onlar kaçıp kurtulabilecek durumda değillerdi. Sonunda biz, her birini günahının içinde yakaladık. Sonra da onlardan kimisinin üzerine taş yağdıran bir fırtına estirdik, kimisini korkunç bir patlama sesi yakaladı, kimisini yerin dibine geçirdik ve kimisini de boğduk. Allah, onlara zulmetmiyordu. Ancak onlar, kendi kendilerine zulmediyorlardı.

41-44. Allah'ı bırakıp da başkalarını hâmi ve yardımcı edinen kimselerin misali kendisine bir ev yapan örümceğe benzer. Nitekim evlerin en dayanıksızı örümceğin (ağ şeklindeki) evidir. Bu insanlar keşke bilselerdi. Allah, bu insanların kendisini bırakıp hangi şeye yalvardıklarını iyi bilir. Allah üstündür ve hikmet sahibidir. Biz, bu örnekleri insanların anlaması için vermekteyiz. Ancak bunları sadece ilim sahibi kimseler anlarlar. Allah, gökleri ve yeri hak olarak yarattı. Aslında iman ehli için bunda bir işaret vardır.

45. (Ey nebî!) Vahiy yoluyla sana gönderilmiş olan kitabı oku ve namazı kıl. Namaz, fuhuştan ve kötü işlerden kesinlikle alıkoyar. Allah'ı zikretmek/anmak ise bundan daha büyük bir şeydir. Allah, siz insanların yaptığı her şeyi bilir.

46-47. İçlerinden zalim olanlar hariç kitap ehliyle güzel bir şekilde tartışın ve kendilerine: "Biz, hem bize gönderilen, hem de size gönderilmiş olan şeye iman ettik. Bizim ilâhımız ile sizin ilâhınız aynı ilâhtır ve biz, sadece O'nun emrine tâbi olduk." deyin. (Ey nebî!) Biz, işte bu şekilde sana kitap indirdik. Bunun için daha önce kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, buna iman ederler. Nitekim bunların pek çoğu da ona iman ediyor. Ayetlerimizi ise sadece kâfir olanlar inkâr ederler.

48-52. (Ey nebî!) Sen, bundan önce herhangi bir kitap okumaz ve elinle de yazmazdın. Eğer böyle olsaydı, batıla tapan kimseler şüpheye düşebilirlerdi. Aslında bunlar, kendilerine ilim verilmiş olan kimselerin kalplerinde (yer edinen) parlak işaretlerdir. Nitekim ayetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez. O insanlar: "Bu kişiye rabbi tarafından mucizeler niçin indirilmedi." derler. De ki: "Mucizeler Allah'ın katındadır. Nitekim ben, sadece apaçık bir uyarıcıyım." Kendilerine okunmakta olan kitabı sana indirmemiz onlar için mucize olarak yeterli değil mi yoksa? Aslında iman eden kimseler için bunda rahmet ve nasihat vardır. (Ey nebî!) De ki: "Sizinle aramda şahit olarak Allah kâfidir. O, göklerdeki ve yerdeki her şeyi bilir. Batıla iman edip Allah'ı inkâr edenler zarar edip hüsrana uğrayacak olan kimselerdir.

53-55. Bu insanlar, senden azabı çabuk getirmeni istiyorlar. Eğer bir vakit belirlenmemiş olsaydı, üzerlerine azap inmiş olurdu. Nitekim azap, kesinlikle vaktinde gelecektir. Hem de haberlerinin olmadığı bir durumda aniden. Onlar, senden azabı çabuk getirmeni talep ediyorlar. Halbuki cehennem, o kâfirleri kuşatmıştır. Onlar hem yukarıdan, hem de ayaklarının altından azabın kendilerini kaplayacağı gün, anlayacaklar ve kendilerine: "Yaptıklarınızın tadına bakın şimdi." denilecektir.

56-60. Ey iman etmiş olan kullarım! Arzım geniştir. Şu halde sadece bana kulluk edin. Her canlı, ölümün tadına bakacaktır. Sonra hepiniz bize döndürülüp getirileceksiniz. Biz, iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri altlarından ırmaklar akan cennetin yüksek köşklerine koyacağız. Onlar orada ebediyyen kalacaklardır. Amel edenler yani (her türlü zorluğa ve eziyete) sabreden ve sadece rablerine güvenen kimseler için ne güzel mükâfat. Hiçbir canlı, rızkını yanında taşımaz. Onlara Allah rızık verir. Size rızık veren de O'dur. O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

61-63. Eğer bu insanlara: "Yeri ve gökleri kim yarattı? Ayı ve güneşi kim boyun eğdirdi?" diye sorarsan, mutlaka: "Allah'tır." derler. Peki, nasıl olup da aldanıyorlar? Kullarından dilediğinin rızkını açan ve dilediğinin rızkını daraltan bizzat Allah'tır. Allah, kesinlikle her şeyi bilir. Eğer onlara: "Gökten yağmur yağdıran ve onun vasıtasıyla ölü toprağa hayat veren kimdir?" diye sorarsan, mutlaka: "Allah'tır." derler. De ki: "Elhamdulillah!" Ancak onların çoğu anlamaz.

64-69. Bu dünya hayatı, bir oyun ve gönül eğlencesinden başka bir şey değildir. Yaşanacak asıl yer ise ahiret yurdudur. Bu insanlar keşke bilselerdi. Bunlar gemiye bindikleri zaman, dinlerini Allah'a has kılarak O'na dua ederler. Sonra Allah kendilerini kurtarıp karaya çıkardığında, Allah'ın bahşettiği kurtuluşa rağmen O'na karşı nankörlük etmek ve dünya hayatının keyfini çıkarmak için yeniden şirk koşmaya başlarlar. Öyleyse onlar çok yakında anlayacaklar. Onlar, çevrelerindeki insanlar saldırıya maruz kalırlarken haremi (yani Mekke'yi) güvenli kıldığımızı görmüyorlar mı yoksa? Onlar, yine de batıla iman edip Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük mü ediyorlar yoksa? Allah'a yalan (sözlerle) iftira eden veya önüne gelmişken hakkı yalanlayan kişiden daha zalim kim vardır? Böylesi kâfirlerin varacağı yer cehennem değil midir? Biz, bizim için çalışıp çaba sarf eden kimselere kendi yollarımızı göstereceğiz. Şüphesiz Allah iyilik edenlerle beraberdir.

30. RÛM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Elif, Lâm, Mîm. Rumlar, yakın (bir ülkenin) topraklarında mağlup oldular. Ancak onlar bu yenilgiden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir. Hükümranlık yetkileri önce de sonra da sadece Allah'ındır. Nitekim o gün Müslümanlar, Allah'ın bahşettiği zafere sevineceklerdir. Allah, dilediğine yardım eder. O üstündür ve merhametlidir. Allah, bunu va'detmiştir. Allah va'dinden asla dönmez. Ancak çoğu kimse bilmez.

7-10. İnsanlar, dünya hayatının sadece zahirî yönünü bilirler. Ahiretten ise ga-

fildirler. Onlar, kendi varlıkları üzerinde hiç düşünmediler mi yoksa? Allah, yeri ve gökleri ve bu ikisi arasındaki her şeyi hak olarak ve belli bir süre için yaratmıştır. Ancak birçok kimse rabbinin huzuruna çıkacağını inkâr eder. Bu insanlar kendilerinden önce yaşamış olanların akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı hiç? Onlar, kendilerinden daha güçlü idiler. Yeryüzünü iyice işlemişlerdi. Bunların yapmadığı kadar yeryüzünü imar etmişlerdi. Onlara resulleri apaçık delillerle geldiler. Sonra Allah, onlara zulmedici değildi. Ancak onlar, kendi kendilerine zulmediyorlardı. Sonunda kötülük yapmış olan kimselerin akıbeti çok kötü oldu. Çünkü onlar, Allah'ın ayetlerini yalanlamışlardı. Dahası, onları alaya alıyorlardı.

11-16. Yaratmayı başlatan bizzat Allah'tır. Sonra onu tekrarlayacak olan da yine O'dur. Sonra siz bizzat O'na döndürüleceksiniz. O saat gelip çatınca, o gün suçlular şaşkınlıktan donup kalacaklardır. Onların koştukları ortaklardan hiçbiri kendilerine aracı olmayacak ve onlar, ortaklarını inkâr edeceklerdir. O saat gelip çattığı gün, bütün insanlar gruplara ayrılacaklar. İman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler, saygın ve mutlu şekilde bir bahçeye konulacaklar. Ancak inkâr etmiş, ayetlerimizi ve ahiretteki karşılaşmayı yalanlamış olanlar azaba hazır tutulacaklardır.

17-19. Şu halde akşamı ettiğinizde ve sabaha erdiğinizde Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yerde hamd bizzat O'nun içindir. İkindi ve öğlen vaktine erdiğiniz zaman da O'nu tesbih edin. O, ölüden diriyi çıkarır, diriden de ölüyü çıkarır. Yeryüzüne ölümünden sonra hayat verir. Aynı şekilde siz insanlar da (ölüm halinden) çıkartılacaksınız.

20. O'nun işaretlerinden biri sizi topraktan yaratmış olmasıdır. Sonra aniden yeryüzüne yayılıp giden beşer oldunuz.

21. Yanlarında sükûnete eresiniz diye sizin için bizzat kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda muhabbeti ve merhameti peyda etmesi O'nun işaretlerindendir. Düşünüp taşınan kimseler için bunda kesinlikle pek çok işaret vardır.

22. Göklerin ve yerin yaratılışı, dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu O'nun işaretlerindendir. Akıllı kimseler için bunda kesinlikle pek çok işaret vardır.

23. Geceleyin ve gündüz vakti uyumanız ve O'nun fazlını aramanız Allah'ın işaretlerindendir. Dikkatlice dinleyen kimseler için bunda kesinlikle pek çok işaret vardır.

24. Hem korkutmak, hem de ümitlendirmek için size yıldırımı göstermesi, gökten yağmur yağdırması, sonra da onun vasıtasıyla ölümünden sonra yeryüzüne hayat bahşetmesi O'nun işaretlerindendir. Aklını kullanan kimseler için bunda kesinlikle pek çok işaret vardır.

25-27. Emriyle gök ve yerin yerli yerinde durması O'nun işaretlerindendir. Sonra O, sizi yeryüzünden çağırır çağırmaz, sadece bir tek çağırışta hemen çıkıp geleceksiniz. Göklerde ve yerde olan her şey O'nun kullarıdır. Bütün her şey O'nun emrine tâbidir. Yaratmayı başlatan bizzat O'dur. Sonra onu tekrarlayacak olan da bizzat O'dur. Nitekim bu (tekrarlama) O'nun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat O'nundur. O üstündür ve hikmet sahi-

bidir.

28-29. O, size bizzat kendi zatınızdan bir misal vermektedir. Mülkiyetinizde olan kölеleriniz arasında verdiğimiz mal ve mülkte sizinle eşit derecede pay sahibi olan ve denginiz olan insanlardan korktuğunuz gibi, kendilerinden korktuğunuz kölеleriniz var mıdır?... Bu şekilde biz, aklını kullanan kimseler için ayetleri açarak ortaya koyarız. Ancak bu zalimler düşünüp taşınmaksızın kendi şüphe ve kıyaslarının peşine takılmışlardır. Artık Allah'ın saptırdığı kişiye kim yol gösterebilir? Aslında böyle kimselerin hiçbir yardımcısı olamaz.

30-32. Şu halde (ey nebî ve ona tâbi olanlar!) tarafsız bir şekilde yönünüzü bu dîne dönün. Allah Tealâ'nın insanları yarattığı fıtrat üzere durun. Allah'ın yaratmış olduğu yapı değiştirilemez. İşte bu en doğru dindir. Ancak çoğu kimse bilmez. Allah'a yönelirken (bu esas üzere durun), O'ndan korkun, namazı kılın ve kendilerine ayrı ayrı dinler edinmiş ve gruplara bölünmüş müşriklerden olmayın. Her grup yanında olanla kendinden geçmiştir.

33-35. İnsanlar bir sıkıntıya düştüklerinde, rablerine yönelerek O'na dua ederler. Sonra Allah, onlara rahmetini biraz tattırdığı zaman, içlerinden bazıları yaptığımız iyiliğe nankörlük etmek için hemen şirk koşmaya başlarlar. Öyleyse (hayatın) keyfini çıkarın. Çok yakında anlayacaksınız. Biz, koştukları şirkin doğruluğuna şahitlik eden bir senet ve bir delil kendilerine indirdik mi ki?

36-39. Biz, insanlara rahmeti tattırdığımız zaman, onlar bununla gurura kapılırlar. Ancak yaptıklarından ötürü başlarına bir belâ geldiği zaman, aniden ümitsizliğe düşerler. Onlar, Allah'ın dilediği kimsenin rızkını açtığını ve dilediği kimseninkini de daralttığını görmüyorlar mı yoksa? İman eden kimseler için bunda kesinlikle pek çok işaret vardır. Şu halde (ey mü'minler!) Akrabaya hakkını verin. Ayrıca fakire ve yolcuya (da hakkını verin.) Allah'ı hoşnut etmek isteyenler için bu yol daha hayırlıdır ve kurtuluşa erenler bizzat bunlardır. İnsanların mallarına girerek artış sağlasın diye verdiğiniz faiz Allah katında artmaz. Ancak Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle verdiğiniz zekât (var ya) işte onu verenler gerçekte mallarını arttırırlar.

40-45. Sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldüren, sonra da sizi diriltecek olan bizzat Allah'tır. Peki, koştuğunuz ortaklar içinde bu işlerden herhangi birini yapan var mıdır? Allah, münezzehtir ve bu insanların koştukları ortaklardan çok yücedir. İnsanların kendi elleriyle yapıp kazandıkları (şeyler neticesinde) karada ve denizde fesat çıktı. Bu şekilde Allah, belki vazgeçip dönerler diye insanlara bazı amellerinin kötü neticelerini gösterir. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Yeryüzünde dolaşıp daha önce yaşamış olan insanların sonu ne olmuş diye bir bakın. Onların çoğu müşrik idi." Şu halde (ey nebî!) Allah tarafından geri çevrilmeyecek olan o gün gelmeden önce yönünü sağlam bir şekilde bu doğru dîne dön. O gün insanlar koparak birbirlerinden ayrılacaklardır. İnkâr etmiş olan kişinin inkârının vebali kendi üzerinedir. Allah, iman eden ve salih amel işleyenleri fazlıyla mükâfatlandırsın diye, salih amel işlemiş olan kimseler bizzat kendileri için kurtuluş yolunu açmaktadırlar.

Allah, kâfirleri kesinlikle sevmez.

46-47. Müjde vermek, rahmetinden sizi faydalandırmak, emriyle gemilerin yüzmesini sağlamak, ayrıca fazlını aramanız ve kendisine şükretmeniz için rüzgârları göndermesi O'nun işaretlerindendir. Biz, senden önce peygamberleri kendi kavimlerine gönderdik. Peygamberler onların yanına apaçık işaretlerle geldiler. Sonra biz, suç işlemiş olanlardan intikam aldık. Nitekim mü'minlere yardım etmek üzerimizde bir hak idi.

48-53. Rüzgârları gönderen bizzat Allah'tır. Nitekim o rüzgârlar, bulutları kaldırırlar. Sonra Allah, bulutları semaya dilediği gibi yayar ve onları parçalara ayırır. Sonra da yağmur damlalarının buluttan boşaldığını görürsün. Allah, o yağmuru kullarından dilediğinin üzerine yağdırdığı zaman, onlar hemen sevinirler. Halbuki onlar yağmurun yağmasından önce ümitsizliğe kapılıyorlardı. Allah'ın rahmetinin etkilerine bakın ki O, ölmüş olan yeryüzüne nasıl da can veriyor. Allah, ölülere kesinlikle hayat bahşedecektir ve her şeye kadirdir. Eğer biz, etkisiyle ekinlerini sararmış bulacakları bir rüzgâr gönderirsek, onlar tekrar inkâr ederler. (Ey nebî!) Sen, ölülere işittiremediğin gibi, ne arkasını dönüp giden sağırlara çağrını duyurabilirsin, ne de körleri içinde bulundukları sapıklıktan çıkarıp doğru yola iletebilirsin. Sen, sadece ayetlerimize iman eden ve boyun eğen kimselere duyurabilirsin.

54-57. Sizi zayıf bir halden yaratmaya başlayan, sonra o zayıflığın ardından size kuvvet bahşeden, sonra da o kuvvetin ardından sizi zayıf ve yaşlı kılan bizzat Allah'tır. O, dilediği şeyi yaratır. Nitekim O, her şeyi bilir ve O'nun her şeye gücü yeter. Derken o kıyamet saati gelip çatınca, suçlular yeminler ederek: "Biz bir saatten fazla beklemedik." diyeceklerdir. Onlar aynı şekilde dünya hayatında da aldanıyorlardı. Ancak ilimden ve imandan faydalandırılmış olan kimseler: "Allah'ın yazgısına göre siz haşir gününe kadar beklediniz. Nitekim bu, işte o haşir günüdür. Ancak siz bilmiyordunuz." diyeceklerdir. Zalimlere mazeretlerinin fayda vermeyeceği ve kendilerinden rablerini razı etmelerinin de istenmeyeceği[1] o gün her halükârda gelecektir.

58-60. Biz, bu Kur'ân'da insanlara her çeşit örneği farklı şekillerde anlattık. İnkâr etmiş olan kimselere bir delil/mucize getirsen de onlar: "Sen batıl üzeresin." diyeceklerdir. Bu şekilde Allah, ilimden yoksun olan insanların kalplerini mühürler. (Ey nebî!) Şu halde sabret. Allah'ın va'di kesinlikle haktır. İman etmeyen kimseler seni asla zayıf bulmasınlar.

31. LOKMÂN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Elif, Lâm, Mîm. Bunlar, hikmetli kitabın ayetleridir. Namazı kılan, zekâtı veren ve ahirete yakinen inanan güzel davranışlı kimseler için hidayet ve rahmettir. İşte bu kimseler rableri tarafından doğru yol üzeredirler ve kurtuluşa erecek olanlar da bizzat bunlardır.

6-9. İnsanlardan kimisi de bilgisizce insanları Allah'ın yolundan saptırmak ve o yola daveti alaya almak için gönlü meşgul eden sözü satın alıp getirir. Böyle

[1] "Kendilerine rabbinizden bağışlanma dileyin denilmeyeceği o gün her halükârda gelecektir." şeklinde de tercüme edilebilir.

kimseler için son derece aşağılayıcı azap vardır. Kendisine ayetlerimiz okunduğu zaman, sanki onları hiç duymamış ve kulakları sanki sağırmış gibi kibirli bir şekilde yönünü döner. Öyleyse acıklı bir azabı müjdele ona. Elbette iman eden ve salih amel işleyen kimseler için içlerinde ebediyyen kalacakları nimetlerle dolu cennetler vardır. Bu, Allah'ın kesin va'didir. Nitekim O üstündür ve hikmet sahibidir.

10-11. Allah, görebileceğiniz sütunlar olmaksızın gökleri yarattı. O, sizi alıp kaymasın diye yeryüzüne dağları dikti. O, her türlü canlıyı yeryüzüne yaydı. Gökten yağmur yağdırdı ve yeryüzünde her türlü güzel şeyleri yetiştirdi. İşte bu, Allah'ın yaratmasıdır. Şimdi bana gösterin bakalım, diğerleri ne yaratmıştır... Gerçek şu ki bu zalim insanlar apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdir.

12. Biz, Allah'a şükretmesi için Lokmân'a[1] hikmeti verdik. Şükreden kimsenin şükrü bizzat kendisi için faydalıdır. Kim de nankörlük ederse, gerçekte Allah müstağnîdir ve kendiliğinden övülmüştür.

13-15. Hatırlayın! Lokmân, oğluna nasihat ederken: "Oğlum! Allah'a kimseyi ortak koşma. Hak şu ki şirk çok büyük zulümdür." dedi... Gerçek şu ki biz, insana anne ve babasının hakkını gözetmesini ısrarla tavsiye ettik. Annesi, halsizlik üzerine halsizlik çekerek onu karnında taşıdı. Onun sütten kesilmesi iki yıl sürdü. İşte bunun için biz, ona: "Bana şükret, anne ve babana da teşekkür et. Sen bizzat bana döneceksin. Ancak onlar, bilmediğin bir şeyi bana ortak koşman için sana baskı yaparlarsa, sözlerini asla dinleme. Dünyada onlara karşı iyi davran. Ancak bana yönelmiş olan kişinin yolunu takip et. Sonra hepiniz bizzat bana döneceksiniz. O zaman ben, nasıl amel ettiğinizi size anlatacağım." diye nasihat etmiştik...

16-19. Lokmân, devamla şöyle demişti: "Oğlum! Bir şey hardal danesi kadar da olsa, kayanın içinde veya göklerde ya da yerin altında bir yerde saklı da olsa, Allah onu çıkarıp getirecektir. O her şeye derinlemesine nüfuz eder ve her şeyden haberdardır. Oğlum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten men et ve gelen her belâya sabret. Bunlar, önemli ve özveri gerektiren hususlardır. Ayrıca insanlarla yüzünü çevirerek konuşma ve yeryüzünde kasılarak yürüme. Allah, kendini beğenen ve övünerek büyüklük taslayan

[1] Lokman, Arabistan'da filozof bir kimse olarak çok meşhur idi. Cahiliyye şairlerinden İmru'u'l-Kays, Lebîd, A'şâ, Tarafa vd.lerinin şiirlerinde ondan bahsedilmektedir. Araplardan okur yazar olan bazı kimselerin yanında Sahife-i Lokmân adıyla içinde Lokmân'ın hikmetli sözlerinin bulunduğu bir külliyat da mevcut idi. Nitekim rivayetlere göre Suveyd b. Sâmit, hicretten üç yıl önce Hz. Peygamberden etkilenmiş olan Medineli ilk kişi idi. Bu kişi hac için Mekke'ye gitmişti. Burada Hz. Peygamber, her zaman yaptığı gibi farklı bölgelerden gelmiş olan hacıların kaldıkları yerlere giderek İslâm'ı anlatıyordu. Bunlardan birinde Suveyd, Hz. Peygamberin konuşmasını dinleyince, kendisine: *"Söylediğiniz sözlere benzer benim yanımda da bir şeyler var."* diye arz etti. Hz. Peygamber: *"O nedir?"* diye sordu. Suveyd: *"Mecelle-i Lokmân."* cevabını verdi. Sonra Suveyd, Hz. Peygamberin isteği üzerine o külliyatın bir kısmını kendisine okudu. Hz. Peygamber: *"Bu çok güzel bir kelâmdır. Ancak benim yanımda ondan da güzel olan başka bir kelâm var."* dedi. Hz. Peygamber, bundan sonra ona Kur'ân'ı okudu. Nitekim Suveyd: *"Şüphesiz bu, Mecelle-i Lokmân'dan daha iyidir."* diye itiraf etti.

kimseleri sevmez. Yürüyüşünde mutedil ol ve sesini yükseltme. Seslerin en kötüsü eşeklerin sesidir."

20-21. Siz insanlar, Allah'ın yerdeki ve göklerdeki her şeyi emrinize verdiğini, açık ve gizli nimetlerini size tamamladığını görmüyor musunuz yoksa? Buna rağmen insanlardan bazıları, yanlarında bir ilim, bir rehber veya aydınlatıcı bir kitap olmaksızın Allah hakkında tartışırlar. Fakat kendilerine: "Allah'ın indirmiş olduğu şeye tâbi olun." denildiği zaman, onlar: "Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye tâbi oluruz." derler. Şeytan onları alevli ateşe çağırmış olsa da, bunlar yine de onlara tâbi olacaklar mı?

22-24. Kendisini Allah'a teslim eden ve ameli güzel olan kişi gerçekten güvenli bir dayanağa tutunmuştur. Nitekim bütün işlerin nihai kararı bizzat Allah'ın elindedir. Artık inkâr eden kişinin inkârı seni üzüntüye sevk etmesin. Onlar nihayet bize dönüp gelecekler. Sonra biz, ne ile geldiklerini kendilerine anlatacağız. Şüphesiz Allah, sinelerde gizli olan sırları dahi bilir. Biz, dünyada eğlenmeleri için kendilerine kısa bir mühlet vermekteyiz. Sonra onları aciz kılarak şiddetli bir azaba doğru çekip götüreceğiz.

25-28. Eğer kendilerine: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorarsan, onlar mutlaka: "Allah yarattı." diyeceklerdir. De ki "Elhamdulillah!" Ancak onların çoğu bilmez. Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Şüphesiz Allah müstağnîdir ve kendiliğinden övülmüştür. Yeryüzünde bulunan ağaçların hepsi kalem olsa ve denizler de yedi denizin beslediği mürekkep kabı olsa, Allah'ın sözleri yine de yazmakla bitmez. Şüphesiz Allah üstündür ve hikmet sahibidir. Allah için siz insanları yaratmak ve sonra tekrar diriltip kaldırmak, bir canlıyı yaratmak ve tekrar diriltip kaldırmak gibidir. Gerçek şu ki Allah, her şeyi işitir ve her şeyi görür.

29-30. Allah'ın geceyi gündüzün içine, gündüzü de gecenin içine geçirerek getirdiğini görmez misin? O, güneşi ve ayı (değişmez bir kanuna bağlayarak) boyun eğdirmiştir. Hepsi de belli bir vakte kadar akıp gitmektedir. Yoksa siz, yaptığınız her şeyden Allah'ın haberdar olduğunu bilmiyor musunuz? Bütün bunlar, sadece Allah'ın hak olmasındandır, bu insanların Allah'ı bırakarak yalvardıkları diğer şeylerin hepsinin batıl olmasındandır, ayrıca Allah'ın büyük ve yüce olmasındandır.

31-32. Size bazı işaretlerini göstermek için, Allah'ın fazlı ile geminin denizde yüzdüğünü görmez misin? Aslında sabreden ve şükreden herkes için bunda pek çok işaret vardır. Derken denizde üzerlerini gölgeler gibi dalgalar kapladığı zaman, onlar dinlerini tamamen sadece Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar. Sonra Allah, onları kurtarıp karaya çıkardığı zaman, içlerinden az bir kısmı (bu tecrübeden kalıcı bir ders alarak) orta yolu tutarlar. Nitekim gaddar ve nankör olan kişiden başkası ayetlerimizi inkâr etmez.

33. Ey insanlar! Rabbinizin öfkesinden sakının. Bir babanın evladından yana bedel ödemeyeceği, evladın da babasından yana hiçbir bedel ödemeyeceği günden korkun. Gerçekte Allah'ın va'di haktır. Şu halde bu dünya hayatı sizi aldatmasın. Ayrıca hilekârlar da Allah hakkında sizi aldatamasın

34. O (kıyamet) saatinin bilgisi sadece Allah katındadır. Yağmuru yağdıran bizzat O'dur. Annelerin rahminde neyin yetiştiğini sadece O bilir. Hiçbir canlı, yarın ne kazanacağını bilmez. Hiç kimse, ölümün hangi topraklarda kendisine geleceğinden haberdar değildir. Her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan sadece Allah'tır.

32. SECDE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Elif, Lâm, Mîm. Bu kitap, şüphesiz âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir. Yoksa o insanlar: "Bunu kendisi uydurdu." mu diyorlar? Hayır, aksine bu, kendilerine senden önce hiçbir uyarıcı gelmemiş olan bir kavmi uyarman için rabbin tarafından gelen haktır. Onlar belki hidayete ererler.

4-9. Gökleri ve yeri ve bu ikisi arasındaki her şeyi altı günde yaratan ve ondan sonra arşa kurulan bizzat Allah'tır. O'ndan başka ne bir hâminiz ve yardımcınız, ne de O'nun önünde bir şefaatçiniz vardır. Halâ kendinize gelmeyecek misiniz? O, gökten yere kadar dünyanın işlerini düzenler. Nitekim O'nun yapmış olduğu düzenlemenin keyfiyeti, sizin sayınızla miktarı bin yıl olan bir günde yukarıya, huzuruna gider. Gizli ve açık her şeyi bilen, üstün ve merhametli olan sadece O'dur. Yarattığı her şeyi en güzel şekilde yaratmıştır. O, insanı çamurdan yaratmaya başladı. Sonra onun neslini hakir bir su gibi olan özden devam ettirdi. Sonra da ondaki her türlü eksikliği giderdi ve içerisine kendi rûhunu üfledi. Size kulaklar verdi, gözler verdi ve gönüller verdi. Siz insanlar ne kadar az şükrediyorsunuz.

10-11. O insanlar: "Demek toprağa karıştıktan sonra yeni baştan yaratılacağız öyle mi?" derler. Asıl mesele şu ki onlar, rableriyle karşılaşacaklarını inkâr ediyorlar. Onlara de ki: "Sizin için belirlenmiş olan ölüm meleği sizi tamamen eline alacak ve sonra da rabbinize döndürülüp götürüleceksiniz."

12-14. Keşke sen, o suçluların başlarını eğmiş bir vaziyette rablerinin huzurunda dikilecekleri ânı görsen! O vakit onlar: "Ey Rabbimiz! Biz, iyice gördük ve iyice işittik. Şimdi iyi işler yapmamız için bizi geri gönder. Biz, artık inandık." diyeceklerdir. Cevaben: "Eğer biz dileseydik, önceden her nefse hidayetini verirdik. Ancak benim: 'Cehennemi cinler ve insanlarla dolduracağım.' şeklindeki sözüm gerçekleşmiştir. Bugünkü karşılaşmayı unuttuğunuz için şimdi bu tavrınızın cezasını çekin öyleyse. Şimdi biz de sizi unuttuk. Yaptıklarınıza karşılık ebedî azabın tadına bakın." buyrulacaktır.

15-20. Bizim ayetlerimize, kendilerine okunup nasihat edildiği zaman secdeye kapanan, rablerine hamd ile birlikte O'nu tesbih eden ve büyüklük taslamayan kimseler iman ederler. Onların sırtları yataklara değmez. Rablerine korku ve ümit ile yalvarırlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Sonra amellerine mükâfat olarak kendileri için ne gibi göz aydınlıkları saklandığını hiçbir canlı bilmez. Mü'min olan bir kişi, fasık bir kimse gibi olabilir mi hiç? Bu ikisi bir olamaz. İman etmiş ve salih amel işlemiş olanlar için amellerine karşılık ikram olarak içinde ikamet edecekleri cennetlerin mekânları vardır. Fıskı seçenlerin varacağı yer ise cehennemdir. Onlar, cehen-

nemden her ne zaman çıkmak isteseler, oraya itilecekler ve kendilerine: "Yalanladığınız o ateşin azabını tadın şimdi." denilecektir.

21-22. Biz, o büyük azaptan önce belki (isyankâr tutumlarından) dönerler diye bizzat bu dünyada (bir şekilde küçük) bir azabı onlara mutlaka tattıracağız. Kendisine rabbinin ayetleri yoluyla nasihat edilen ve sonra da onlardan yüz çeviren kişiden daha zalim kim vardır? Biz, böylesi suçlulardan mutlaka intikam alacağız.

23-25. Biz, bundan önce Mûsa'ya kitap vermiştik. Bunun için bizzat onun benzeri bir şeyin sana verilmesinden ötürü şüpheye kapılmamalısın. Biz, o kitabı İsrâîl oğulları için rehber kılmıştık. Nitekim onlar sabredip ayetlerimize inandıkları zaman, içlerinden emrimizle rehberlik eden önderler çıkardık. Şüphesiz rabbin, (İsrâîl oğullarının) ihtilâfa düştükleri hususlarda kıyamet günü karar verecektir.

26-30. Bu insanlar, yurtlarında/yaşadıkları yerlerde bugün dolaşıp durdukları nice kavmi kendilerinden önce helâk ettiğimize dair (bu tarihi olaylardan) herhangi bir ders almadılar mı yoksa? Bunda büyük işaretler vardır. Onlar işitmiyorlar mı yoksa? Bu insanlar, susuz ve ekinsiz bir araziye suyu akıttığımızı, sonra da o topraktan hem hayvanları için yem elde ettikleri, hem de kendilerinin yedikleri ürünler yetiştirdiğimizi hiç görmediler mi? Yoksa hiçbir şey görmüyorlar mı? Onlar: "Eğer doğru iseniz, bu karar ne zaman verilecektir." derler. Onlara de ki: "Karar günü iman etmek inkâr etmiş olanlara hiçbir fayda sağlamayacak ve sonra kendilerine mühlet de verilmeyecektir." Öyleyse onları kendi hallerine bırak ve bekleyiver. Onlar da beklemektedirler.

33. AHZÂB SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Ey nebî! Allah'tan kork ve kâfirlere ve münafıklara itaat etme. Gerçekte bilen ve hikmet sahibi olan sadece Allah'tır. Rabbin tarafından sana vahyedilen şeye tâbi ol. Allah, siz insanların yaptığı her şeyden haberdardır. Allah'a tevekkül et. Vekil olarak bizzat Allah kâfidir.

4-5. Allah, bir kişinin bedenine iki kalp koymamıştır. O, kendileriyle zıhar yaptığınız eşlerinizi anneleriniz kılmadığı gibi[1], evlâtlıklarınızı da hakikî oğullarınız kılmadı[2]. Bunlar, ağzınızdan çıkan boş/beddua sözlerdir. Ancak Allah, hakikate dayanan söz söyler. Nitekim doğru yola ileten sadece O'dur. Evlâtlıklarınızı kendi babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah'a göre daha adilcedir. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Far-

[1] Zıhar, Araplara has bir terimdir. Eski zamanlarda Araplar, eşleriyle tartıştıkları zaman: *"Senin sırtın benim için annemin sırtı gibidir."* derlerdi. Nitekim bu söz birinin ağzından çıktığı zaman, artık o kadının kendisine haram olduğu sanılırdı. Çünkü o kişi, karısını annesine benzetmiştir. Allah Tealâ, bununla ilgili olarak buyurmaktadır ki, kişinin kendi eşine anne demesiyle veya eşini annesine benzetmesiyle eşi, annesi olmayacaktır. İnsanın annesi kendisini doğurandır. Sadece dil ile anne demek hakikati değiştirmeyecektir.

[2] Bu hükmün uygulanmasında yürürlüğe konulan ilk düzenleme, Hz. Peygamberin evlâtlığı Zeyd ile ilgili düzenleme olmuştur. Nitekim Hz. Peygamberin evlâtlığı Zeyd'e, Zeyd b. Muhammed demek yerine onun hakiki babasına nispetle Zeyd b. Hârise denilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu ayetin nazil oluşundan sonra bir kişinin kendisini hakiki babasından başkasına nispet etmesi haram sayılmıştır.

kında olmadan söylediğiniz sözden ötürü sorumlu tutulmayacaksınız. Ancak gönülden niyet ederek söylediğiniz sözden dolayı mutlaka sorumlu tutulacaksınız. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

6. Şüphesiz peygamber, iman ehli için bizzat kendi zatlarından (ve canlarından) daha önceliklidir ve peygamberin eşleri de onların anneleridir. Ancak Allah'ın kitabına göre, mü'minlere ve muhacirlere oranla akrabalar birbirleri üzerinde daha fazla hak sahibidirler. Elbette dostlarınıza karşı bir iyilik yapmak isterseniz, yapabilirsiniz. Bu emir ilâhî kitapta yazılmıştır.

7-8. (Ey nebî!) Bütün peygamberlerden almış olduğumuz sözü unutma. Hem senden, hem de Nûh'tan, İbrâhîm'den, Mûsa'dan ve Meryem oğlu İsa'dan. (Rableri) verdikleri söze bağlı kalıp kalmadıklarını dürüst kimselere sorsun diye, biz hepsinden kesin söz almıştık. Nitekim Allah, kâfirler için acıklı bir azap hazırlamıştır.

9-11. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın kısa bir süre önce size yapmış olduğu iyiliği hatırlayın[1]. Düşman orduları üzerinize saldırdıkları zaman, biz onların üzerine şiddetli bir kasırga göndermiş ve görmediğiniz askerler yollamıştık. Düşmanlar yukarıdan ve aşağıdan üzerinize saldırdıkları zaman, korkudan gözlerin donup kaldığı, yüreklerin ağza geldiği ve Allah hakkında türlü türlü zanlara kapıldığınız o an Allah yaptığınız her şeyi görüyordu. O vakit iman edenler büyük bir imtihana tâbi tutulmuş ve kötü bir şekilde sarsılıp perişan edilmişlerdi.

12-15. Hatırlayın! Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar açıkça: "Allah ve resulünün bize va'dettiği şey aldatmacadan başka bir şey değildi." diyorlardı. İçlerinden bir grup: "Ey Yesrib (Medine) halkı! Artık bekleyecek vaktiniz yok. Geri dönün." dediler. Onlardan bir grup: "Evimiz tehlikededir." diyerek peygamberden izin istiyordu. Halbuki onlar tehlikede değillerdi. Aslında onlar, savaş meydanından kaçmak istiyorlardı. Eğer düşman, şehrin her yanından girmiş olsaydı ve onlar işbirliğine çağrılmış olsalardı, fitneye hemen kapılırlar ve düşmanla işbirliği etmede hiçbir tereddüt göstermezlerdi. O insanlar, bundan önce sırtlarını dönmeyeceklerine dair Allah'a söz vermişlerdi. Ancak Allah'a verilmiş olan söz mutlaka sorulacaktı.

16-17. Ey nebî! Onlara de ki: "Eğer siz ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, bu kaçış sizin için hiç de faydalı olmayacaktır. Bundan sonra hayatın keyfini çıkarmak için çok az fırsat bulabileceksiniz." Onlara de ki: "Eğer size zarar vermek isterse, sizi Allah'tan kim kurtarabilir? Ve eğer size teveccüh edip lütufta bulunmak isterse, O'nun rahmetine kim engel olabilir?" Onlar, Allah'a karşı bir hâmi ve bir yardımcı bulamazlar.

18-20. Allah, içinizden engel çıkarıp savaşmaktan alıkoyanları, kardeşlerine: "Bize gelin." diyenleri, savaşa katılsalar bile sadece adını saydırmak için katılanları ve size yardım etmede çok cimri davranan kimseleri iyi bilir. Onlar, tehlike anı geldiği zaman, nasıl ki ölecek olan kişinin

[1] Buradan 27. ayete kadarki ayetler Hz. Peygamber Benî Kurayza gazvesinden döndüğü zaman nazil olmuştu. Bu ayetlerde Ahzâb gazvesi ve Benî Kurayza gazvesi ile ilgili olaylar üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

üzerine baygınlık çökerse, öylece gözlerini döndürerek sana bakarlar. Ancak tehlike geçtiği zaman, aynı kimseler, mal hırsı içerisinde makas gibi işleyen dilleriyle sizi karşılamaya gelirler. Bu insanlar, asla iman etmediler. Bunun için Allah, onların bütün amellerini zayi etti. Nitekim böyle yapmak Allah için çok kolaydır. Onlar, saldırganların henüz gitmediklerini sanıyorlar ve eğer düşmanlar bir daha saldırırlarsa, onlar o esnada çölde bir yerde bedevilerin arasında oturup durumunuzu oradan sormayı isterler. Bununla birlikte onlar aranızda kalsalar bile, savaşa çok az katılacaklardır.

21-24. Aslında sizden Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça anan kimseler için en güzel örnek Allah'ın resulü idi. O vakit gerçek mü'minler, düşman askerlerini gördükleri zaman: "Bu, Allah'ın ve resulünün bize va'dettiği şeydir. Allah ve resulünün sözü tamamen doğru imiş." dediler. Bu olay, onların imanlarını ve teslimiyetlerini daha da arttırdı. İman edenler arasında Allah'a vermiş olduğu sözü yerine getirenler mevcuttur. Onlardan kimisi adağını yerine getirmiş, kimisi de zamanın gelmesini beklemektedir. Onlar, tutumlarını hiç değiştirmediler. Bütün bunlar, Allah'ın dürüst kimselere dürüstlüklerinin mükâfatını vermesi, münafıkları ise dilerse cezalandırması, dilerse tevbelerini kabul etmesi için oldu. Şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

25-27. Allah, kâfirleri mağlup etti. Onlar bir fayda elde edemeden, kalplerinde ateşle öylece geri döndüler. Nitekim Allah'ın mü'minler tarafında olması savaşmak için yeterli oldu. Allah çok güçlü ve üstündür. Sonra Allah, o saldırganlara yardım etmiş olan kitap ehlini[1] hisarlarından indirdi ve kalplerine öyle bir korku saldı ki bugün onlardan bir grubu öldürürken diğerini hapsediyorsunuz. Allah, onların topraklarına, evlerine ve mallarına sizi vâris kıldı ve çiğneyip yerle bir etmediğiniz bölgeyi size verdi. Allah her şeye kadirdir.

28-29. Ey nebî! Eşlerine de ki: "Eğer siz, dünyayı ve onun süsünü istiyorsanız, gelin ben size bunlardan biraz verip güzel bir şekilde göndereyim. Ancak Allah'ı, resulünü ve ahiret yurdunu talep ederseniz, bilin ki Allah içinizden güzel davrananlar için büyük mükâfat hazırlamıştır."

30-31. Ey peygamber eşleri! İçinizden açıkça hayasızlık eden kişi iki kat azaba çarptırılacaktır. Bu, Allah için çok kolay bir iştir. Aynı şekilde içinizden Allah'a ve resulüne itaat eden ve salih emel işleyen kişiye de iki kat mükâfat vereceğiz. Dahası, onun için bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam hazırlamışızdır.

32-34. Ey peygamber eşleri! Siz sıradan kadınlar gibi değilsiniz. Eğer Allah'tan korkuyorsanız, kırıtarak (yani edalı bir şekilde) konuşmayın ki kalbinde hastalık olan bir kişi başka duygularla size meyletmesin. Aksine sözü direkt söyleyin. Evlerinizde sükûnetle oturun ve önceki cahiliyye devrinde olduğu gibi açılıp saçılarak dolaşmayın. Namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a ve resulüne itaat edin. Allah, peygamberin ehl-i beyti olan siz-

[1] Yani Yahûdî Benî Kurayza

den pisliği uzaklaştırmak ve sizi tamamen temizlemek istiyor. Evlerinizde okunan Allah'ın ayetlerinden ve hikmetlerinden olan hususları unutmayın. Şüphesiz Allah her şeye derinlemesine nüfuz eder ve her şeyden haberdardır.

35. Kadınlardan ve erkeklerden müslüman olan, mü'min olan, emre itaat eden, dürüst olan, sabırlı olan, Allah'ın önünde boyun eğen, sadaka veren, oruç tutan, hayâ mahallerini koruyan ve Allah'ı çokça ananlar için Allah kesinlikle bağışlanma ve büyük mükâfat hazırlamıştır.

36. Allah ve resulü herhangi bir işte karar verdiği zaman, mü'min bir erkek ve mü'min bir kadının o işte kendi başlarına karar verme yetkileri yoktur. Nitekim Allah'a ve resulüne karşı gelen kimse apaçık bir sapıklığa düşmüştür.

37-39. Ey nebî! Hem Allah'ın (iyilik yaptığı), hem de senin iyilik yaptığın kişiye: "Eşini terk etme ve Allah'tan kork." dediğin ânı hatırla. O zaman sen, Allah'ın açığa vurmak istediği hususu kalbinde gizlemiştin. İnsanlardan da çekiniyordun. Halbuki Allah, kendisinden korkman için daha fazla hak sahibidir. Sonra Zeyd, karısını boşayıp onun iddeti de dolunca, evlâtlıklarının boşadıkları ve iddetleri dolan eşleri ile ilgili hususlarda mü'minlere bir zorluk olmasın diye biz, o (boşanmış kadını) sana nikâhladık. Allah'ın emrinin mutlaka uygulamaya konulması gerekiyordu. Allah'ın kendisi için belirlemiş olduğu bir işte peygambere herhangi bir engel yoktur. Daha önce yaşamış bütün peygamberlerle ilgili uygulamalarda Allah'ın sünneti/yasası işte bu olmuştur. Allah'ın hükmü kesinleşmiş bir karardır. Bu, Allah'ın mesajlarını ulaştıran, sadece O'ndan korkan ve bir olan Allah'tan başka kimseden korkmayanlar için Allah'ın sünnetidir/yasasıdır. Nitekim hesap görmek için Allah kâfidir.

40. (Ey insanlar!) Muhammed sizin erkeklerinizden hiç kimsenin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilir.

41-44. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ı çokça anın ve sabah akşam O'nu tesbih edin. Size rahmetiyle muamele eden O'dur. O'nun melekleri sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarması için hakkınızda rahmet duası ederler. O, mü'minlere karşı çok merhametlidir. O'nun ile buluştukları gün mü'minler selâm ile karşılanacaklardır. Nitekim Allah, onlar için çok onurlu bir mükâfat hazırlamıştır.

45-48. Ey nebî! Biz, seni bir şahit, bir müjdeci, bir uyarıcı, Allah'ın izniyle O'na çağıran bir davetçi ve ışık saçan bir kandil olarak gönderdik. Sana iman etmiş olanları Allah tarafından büyük bir lütfa mazhar olmakla müjdele. Kâfirlerden ve münafıklardan da asla çekinme. Onların eziyet etmelerine hiç aldırma ve Allah'a güven. Kişinin kendi işlerini havale etmesi için bizzat Allah kâfidir.

49. Ey iman etmiş olanlar! Mü'min kadınları nikâhladıktan sonra el sürmeden kendilerini boşarsanız, onlara sizin tarafınızdan tamamlanmasını isteyebileceğiniz bir iddet gerekmez. Bunun için onlara biraz mal verin ve kendilerini güzel bir şekilde serbest bırakın.

50-52. Ey nebî! Kendilerine mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın verdiği cariyelerden mülkiyetinde olan kadınları, se-

ninle birlikte hicret etmiş olan amca kızları, hala kızları, dayı kızları ve teyze kızlarını ve eğer peygamber nikâhına almak isterse, kendisini peygambere hibe etmiş olan mü'min kadını sana helâl kıldık. Bu ayrıcalık diğer mü'minler için değil, hassaten senin içindir. Biz, diğer mü'minlere eşleri ve cariyeleri konusunda hangi sınırları koyduğumuzu biliyoruz. Üzerinde bir zorluk ve sıkıntı olmasın diye seni bu sınırlardan müstesna kıldık. Nitekim Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Eşlerinden istediğini kendinden ayrı tutmaya, istediğini yanında tutmaya, istediğini de ayırdıktan sonra yanına çağırmaya yetkin vardır. Bu muamelede üzerine bir günah yoktur. Bu şekilde onların gözlerinin aydın olması, üzülmemeleri ve kendilerine vereceğin şeye hepsinin razı olması, ziyadesiyle ümit edilir. Allah, siz insanların kalplerinde olanı bilmektedir. Nitekim Allah, bilir ve halîmdir. Bundan sonra diğer kadınlar senin için helâl değildir. Güzellikleri ne kadar hoşuna giderse gitsin, onların yerine başka eşleri alıp getirmene izin yoktur. Elbette cariyeler için iznin vardır. Allah, her şeyi görüp gözetmektedir.

53-54. Ey iman etmiş olanlar! Peygamberin evlerine izinsiz girmeyin. Yemek vaktini de gözleyip durmayın. Ancak yemeğe çağrılırsanız, mutlaka icabet edin. Fakat yemeği yediğiniz zaman, dağılın ve lâfa dalmayın. Sizin bu hareketiniz peygambere sıkıntı vermektedir. Ancak o, utandığı için bir şey söylemiyor. Allah ise hak sözü söylemekten çekinmez. Peygamberin eşlerinden bir şey isteyecek olursanız, perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalbinizin, hem de onların kalplerinin temizliği için en uygun yoldur. Allah'ın resulüne eziyet etmek sizin için asla caiz olmadığı gibi, peygamberden sonra onun eşlerini nikâhlamanız da caiz değildir. Bu, Allah katında çok büyük bir günahtır. Siz bir şeyi açığa vursanız da, gizleseniz de Allah her şeyi bilir.

55. Peygamber eşlerinin evlerine kendi babaları, oğulları, erkek kardeşleri, erkek ve kız kardeşlerinin oğulları, birlikte oturup kalktıkları kadınlar ve mülkiyetlerindeki cariyelerin gelmesinde bir beis yoktur[1]. Ey kadınlar! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız gerekir. Allah, her şeyi görmektedir.

56. Allah ve melekleri, peygambere salât ederler. Ey iman etmiş olanlar! Siz de ona salât ve selâm edin.

57-58. Allah, kendisine ve resulüne eziyet eden kimselere dünyada ve ahirette lânet etmiş ve onlar için aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır. Nitekim kusurları olmadığı halde mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara eziyet eden kimseler büyük bir iftiranın ve apaçık bir günahın vebalini üstlenmişlerdir.

59. Ey nebî! Eşlerine, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle, örtülerine iyice bürünüp uçlarını da üzerlerinden aşağıya salıversinler. Bu, onların tanınmaları ve rahatsız edilmemeleri için en uygun yoldur. Allah Tealâ bağışlayıcı ve merhametlidir.

60-62. Münafiklar, kalplerinde bozukluk olanlar ve Medine'de ürkütücü söylentiler yayanlar bu hareketlerinden vazgeçmezlerse, onlara karşı seni harekete geçireceğiz ve sonra da onlar seninle birlikte o şehirde yaşayamayacaklardır. On-

[1] Perde arkasında olmaksızın konuşabilirler. (m.)

lara her taraftan lânet edilecek, bulundukları yerlerde yakalanacaklar ve kötü şekilde öldürüleceklerdir. Bu, böylesi kimselere yönelik uygulamada Allah'ın önceden beri süregelen bir sünnetidir/yasasıdır. Nitekim sen, Allah'ın sünnetinde/yasasında hiçbir değişiklik bulamazsın.

63-68. İnsanlar, sana: "Kıyamet saati ne zaman gelecek." diye soruyorlar. De ki: "Onu sadece Allah bilir." Nereden bileceksin, belki de çok yaklaşmıştır. Her halükârda şu husus kesindir ki Allah, kâfirlere lânet etmiş ve kendileri için alevli bir ateş hazırlamıştır. Onlar, o ateşte ebediyyen kalacaklar, bir hâmi ve bir yardımcı da bulamayacaklardır. Yüzleri ateşte evirilip çevrileceği gün onlar: "Keşke Allah'a ve resulüne itaat etmiş olsaydık." diyeceklerdir. Sonra da: "Ey Rabbimiz! Biz, önderlerimize ve büyüklerimize itaat ettik. Onlar ise bizi doğru yoldan saptırdılar. Ey Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver ve kendilerine şiddetli bir şekilde lânet et." diyeceklerdir.

69-71. Ey iman etmiş olanlar! Mûsa'ya eziyet eden kimseler gibi olmayın. Nitekim Allah, onların uydurdukları şeylerden Mûsa'yı kurtarmıştı. Mûsa, Allah katında saygın biriydi. Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru konuşun. Allah, amellerinizi düzeltecek ve kusurlarınızı bağışlayacaktır. Allah'a ve resulüne itaat eden kimse muhteşem bir başarı elde etmiştir.

72-73. Biz, bu emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettiğimizde, onu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korktular. Ancak insan, onu yüklendi. Şüphesiz insan çok zalim ve çok cahildir[1]. Allah'ın münafık erkekleri ve münafık kadınları, müşrik erkekleri ve müşrik kadınları cezalandırması; mü'min erkeklerin ve mü'min kadınların ise tevbesini kabul etmesi bu emaneti yüklenmenin kaçınılmaz neticesidir. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

34. SEBE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Hamd, göklerdeki ve yerdeki her şeyin sahibi olan Allah içindir. Ahirette de hamd bizzat Allah içindir. O, hikmet sahibidir ve her şeyden haberdardır. O, yerin içine giren ve yerden çıkan, gökten inen ve göğe çıkan her şeyi bilir. O, bağışlayıcı ve merhametlidir.

3-6. İnkârcılar: "Ne oldu? Üzerimize kıyamet gelmiyor mu yoksa?" derler[2]. De ki: "Gaybı bilen rabbime yemin olsun ki kıyamet üzerinize mutlaka gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar, hatta zerreden büyük ya da küçük hiçbir şey O'ndan gizli değildir. Her şey apaçık bir defterde yazılıdır." Nitekim iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseleri Allah'ın mükâfatlandırması için kıyamet gelecektir. Onlar için bağışlanma vardır,

[1] Allah Tealâ, kelâma son verirken insanoğluna dünyadaki konumunun ve vasfının ne olduğunu ve bu konum ve bu vasıfla dünya hayatını bir oyun sanıp kaygısız bir şekilde yanlış bir tutum içerisine girdiğinde, kendi elleriyle bizzat kendi geleceğini nasıl harap edeceğini hissettirmek istiyor.

[2] Onlar, bu sözü yergi maksadıyla ve alaylı bir şekilde kasten söylüyorlardı. Onlar, demek istiyorlardı ki bu peygamber, uzun zamandır kıyametin geleceğini haber veriyor. Ancak hiçbir haber yok. Gele gele bu kıyamet nerede kaldı ki? Biz, onu bu kadar yalanladık. Bu kadar küstahlık ettik. Hatta onu alaya bile aldık. Ancak kıyamet bir türlü gelmedi.

bol ve en güzel rızık ile birlikte onurlu bir makam vardır. Ancak ayetlerimizi var güçleriyle aşağılamaya çalışmış olanlar için en kötüsünden acıklı bir azap vardır. Ey nebî! İlim sahipleri rabbinden sana indirilmiş olan şeyin tamamen hak olduğunu, üstün ve kendi zatında övülmüş olan Allah'ın yolunu gösterdiğini iyi bilirler.

7-9. İnkârcılar, insanlara: "Size vücudunuzun paramparça olup dağıldıktan sonra yeni baştan yaratılacağınızı haber veren birini söyleyelim mi? O kişinin Allah adına yalan uydurmadığı veya kendisinin mecnun olmadığı ne malum?" derler. Hayır, bilâkis ahirete iman etmeyen kimseler azaba çarptırılacaklardır ve kötü bir şekilde sapmış olanlar bizzat bunlardır. Onlar, kendilerini önden ve arkadan kuşatmış olan göğe ve yere hiç bakmadılar mı? Biz dilersek, onları yerin dibine geçiririz ya da üzerlerine göğün parçalarını düşürürüz. Aslında Allah'a yönelen her kul için bunda bir işaret vardır.

10-11. Biz, Davud'a katımızdan sayısız lütufta bulunmuştuk. Biz: "Ey dağlar! Onunla ahenk içerisinde olup (Allah'ı tesbih edin.)" diye emrettik. Aynısını kuşlara da emrettik. Biz, Davud için demiri yumuşattık ve onunla zırhlar yapması ve zırhların halkalarını ölçülü dokuması için talimat verdik. (Ey Davud ailesi!) İyi işler yapın. Ben, yaptıklarınızı görmekteyim.

12-13. Nitekim biz, rüzgârı Süleymân'ın emrine verdik. O rüzgârın sabah vakti gidişi ve akşam vakti dönüşü bir aylık mesafe idi. Biz, onun için erimiş bakır pınarını akıttık ve rablerinin emriyle önünde çalışan cinleri kendisine tâbi kıldık. Onlardan emrimize karşı gelene alevli ateşi tattırırdık. Onlar, Süleymân'ın istediği her şeyi yaparlardı. Yüksek binalar, heykeller, havuz gibi büyük leğenler ve yerinden kalkmayan ağır kazanlar... Ey Davud ailesi! Şükür esası üzere (şükreden kullar gibi) çalışın. Kullarım arasında şükredenler çok azdır.

14. Sonra biz, Süleymân'ın ölümüne karar verdiğimiz zaman, cinlere onun ölüm haberini veren şey, asâsını yiyen ağaç kurdundan başka bir şey değildi. Bu şekilde Süleymân yere düştüğünde, cinler anladılar ki eğer gaybı bilmiş olsalardı, bu aşağılayıcı azaba düşmeyeceklerdi[1].

---

[1] Günümüzde bazı müfessirler, bunu şu şeklide yorumlamışlardır: Hz. Süleyman'ın oğlu Rahub'âm ehil bir kimse olmadığı, rahata düşkün ve dalkavuk arkadaşlann ağına düştüğü için, şan ve şeref sahibi babasının vefatından sonra üzerine düşen büyük yükü taşıyamadı. Onun halifeliğe geçişinden kısa bir süre sonra saltanat çökmüş ve Hz. Süleyman'ın üstün gücü ile boyun eğdirdiği sınırdaki kabilelerin (yani cinlerin) hepsi kontrolden çıkmıştı. Fakat bu yorum, Kur'ân'ın ifadesine hiçbir şekilde uymamaktadır. Kur'ân'ın önümüze koyduğu tablo şöyledir: Hz. Süleyman bir bastona dayanmış vaziyette ayakta veya otururken vefat etmişti. O baston sebebiyle Hz. Süleyman'ın cansız bedeni olduğu yerde kaldı ve cinler de onun canlı olduğunu sanarak hizmetini görmeye devam ettiler. Sonunda bastonu kurtlar kemirip de içini çürütünce, Hz. Süleyman'ın cansız bedeni yere düştü. Cinler de o zaman onun vefat ettiğini anladılar. Bu apaçık beyana, kurt ile Hz. Süleyman'ın oğlunun beceriksizliğinin, baston ile onun iktidarının ve ölü bedeninin yere düşmesiyle de Hz. Süleyman'ın saltanatının parça parça oluşu kastediliyor demek için makul bir sebep var mıdır? Allah Tealâ, bu manayı beyan etmek isteseydi, bunun için fasih Arapça'da kelime mi kalmadı ki böyle dolambaçlı bir şekilde beyan edilmektedir. Bu muammalı dil acaba Kur'ân'ın neresinde kullanılmıştır ve o dönemde bu kelâmın ilk muhatabı olan sıradan Araplar bu muammayı nasıl çözebilirlerdi. Ayrıca Allah Tealâ, Kur'ân'da bazı yerlerde müşrik Arapların cin-

15-17. Sebe kavmi için bizzat kendi meskenlerinde bir işaret vardı... Sağda ve solda iki bahçe. Rabbinizin vermiş olduğu rızkı yiyin ve O'na şükredin. Güzel ve temiz bir ülke ve bağışlayan bir rab... Ancak onlar yüz çevirdiler. Sonunda biz, üzerlerine bendi yıkıp/yıkan sel gönderdik ve sahip oldukları önceki iki bahçenin yerine kendilerine içlerinde acı ve ağzı buran meyvelerin, sazlıkların ve biraz da sedirin bulunduğu iki tane başka bahçe verdik. Bu, onların nankörlüklerine verdiğimiz karşılık idi. Nitekim biz, nankör insanlar dışında başka hiç kimseye böyle ceza vermeyiz.

18-21. Biz, bereketlendirdiğimiz şehirler ile onlar arasına yol üzerinde görünen (birbirine yakın) şehirler yerleştirmiş ve aralarındaki yolculuk mesafesini ölçülü kılmıştık. O yollarda güven içerisinde gece gündüz gezip dolaşın. Ancak onlar: "Ey Rabbimiz! Yolculuğumuzun mesafesini uzat." dediler. Onlar, kendi kendilerine zulmettiler. Sonunda biz, onları efsane haline getirdik ve kendilerini darmadağın ettik. Bunda çokça sabreden ve çokça şükreden kimseler için kesinlikle işaretler vardır. İblis, onlarla ilgili zannının doğru olduğunu gördü. Nitekim mü'min olan küçük bir grup dışında onların hepsi İblis'e tâbi oldu. Aslında İblis'in onlar üzerinde hiçbir gücü yoktu. Ancak biz, ahirete kimin inandığını, kimin de ondan yana şüpheye düştüğünü görmek istediğimiz için bütün bunlar oldu. Rabbin, her şeyi görüp gözetmektedir.

22-23. (Ey nebî! O müşriklere) de ki: "Allah'tan başka ilâhlarınız sandığınız o ilâhları çağırıp bakın. Onlar göklerde ve yerde zerre kadar bir şeye sahip değillerdir. Onlar, göğün ve yerin mülkiyetine ortak da değillerdir. Onlardan hiç biri Allah'ın yardımcısı da değildir. Allah'ın huzurunda, hakkında kendisinin şefaat izni verdiği kişi dışında kimsenin şefaati kimseye fayda vermez." Öyle ki insanların kalplerinden korku gidince, onlar (şefaat edenlerden): "Rabbiniz ne cevap verdi?" diye soracaklar. Onlar da: "Hak olan cevabı aldık. Nitekim O, büyük ve yücedir." diyecekler.

24-27. (Ey nebî!) Onlara: "Göklerden ve yerden size rızık veren kimdir?" diye sor. De ki: "Allah'tır. O halde içimizden sadece biri hidayet üzeredir, diğeri ise kesinlikle apaçık bir sapıklığa düşmüştür." Onlara de ki: "Bizim işlemiş olduğumuz kusur sizden sorulmayacaktır. Nitekim sizin yaptıklarınızdan da biz sorumlu tutulmayacağız." De ki: "Rabbimiz bizi toplayacak, sonra da aramızda en doğru kararı verecektir. O, öyle güçlü bir hakimdir ki her şeyi bilir." Onlara de ki: "Allah'a ortak koştuğunuz varlıklar kimlermiş, bana bir gösterin bakalım." Asla öyle değil. Üstün ve hikmet sahibi olan sadece Allah'tır.

28. (Ey nebî!) Biz, seni bütün insanlar için müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Ancak çoğu kimse bilmez.

29-30. Bu insanlar, size: "Eğer doğru iseniz, o kıyamet va'di ne zaman gerçekle-

---

ileri Allah'ın ortağı ve çocukları saydıklarını ve onlara sığındıklarını anlatmıştır. Aynı şekilde müşrik Araplar, cinlerin gaybı bildikleri yönünde bir inanca da sahiplerdi ve gaybî hususları öğrenmek için onlara müracaat ederlerdi. Allah Tealâ, burada işte bu inancı reddetmek için bu olayı anlatmaktadır.

şecektir?" derler[1]. De ki: "Gelmesini bir saat bile olsa öne veya ileriye alamayacağınız bir günün süresi sizin için belirlenmiştir."

31-33. O kâfirler: "Biz, bu Kur'ân'a ve bundan önce gelmiş olan herhangi bir kitaba asla iman etmeyeceğiz." derler. Rablerinin huzuruna dikildikleri zaman, o zalimleri keşke bir görebilsen. O vakit onlar birbirlerini suçlayacaklardır. Dünyada iken ezilmiş olan kimseler, büyüklük taslayanlara: "Siz olmasaydınız, biz mü'min olurduk." diyeceklerdir. Büyüklük taslayanlar ise onlara: "Size gelmiş olan hidayetten sizi biz mi alıkoyduk? Hayır, aksine siz kendiniz suçlu idiniz." diye cevap vereceklerdir. Ezilenler, o büyüklük taslayanlara: "Hayır, bize: 'Allah'ı inkâr edelim ve başkalarını O'na denk sayalım.' derken gece gündüz yaptıklarınız bir hilekârlık idi." diyecekler. Nihayet onlar azabı gördükleri zaman, içten içe pişmanlık duyacaklardır. Nitekim biz, o inkârcıların boyunlarına demir halkalar geçireceğiz. İnsanlar, ancak ettiklerini bulurlar. Onlara bundan başka bir şeyle karşılık verilebilir mi?

34-38. Biz, ne zaman bir şehre bir uyarıcı göndermişsek, o şehrin varlıklı insanları mutlaka: "Biz, getirdiğiniz mesajı kabul etmiyoruz." demişlerdir. Onlar dâima: "Biz, sizden daha fazla mal ve evlada sahibiz ve asla cezaya çarptırılmayacağız." dediler. Ey nebî! Onlara de ki: "Rabbim, dilediğine bol, dilediğine de kısıtlı rızık verir. Ancak çoğu kimse, bunun hakikatini bilmez." Sizi bize yakınlaştıran mallarınız ve evlâtlarınız değildir. Elbette iman eden ve salih amel işleyenler bundan müstesnadır. İşte bunlar, amellerine iki kat mükâfat verilecek olan kimselerdir. Nitekim onlar, yüksek mekânlarda huzur içerisinde yaşayacaklardır. Ayetlerimizi aşağılamaya çalışanlara gelince, onlar azaba çarptırılacaklardır.

39. Ey nebî! Onlara de ki: "Rabbim, kullarından dilediğine bol rızık verir, dilediğine ise kısıtlı verir. Harcadıklarınızın yerine başkalarını veren bizzat O'dur. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır."

40-42. Allah, bütün insanları topladığı gün meleklere: "Bu insanlar size mi ibadet ediyorlardı?" diye soracaktır. O vakit onlar: "Zatın münezzehtir. Bizim senin dışında o insanlarla hiçbir bağımız yoktur. Aslında bunlar, bize değil, cinlere ibadet ediyorlardı. Bunların çoğu bizzat onlara iman etmişlerdi." diye cevap vereceklerdir. (O vakit biz de): "Bugün içinizden herhangi biri, birisine ne bir fayda, ne de bir zarar verebilir." diyeceğiz. Zalimlere ise: "Yalanladığınız cehennem azabının tadına bakın şimdi." diyeceğiz.

43-45. Kendilerine apaçık ayetlerimiz okunduğu zaman, bu insanlar: "Bu adam, atalarınızın ibadet edegeldikleri ilâhlardan sizi çevirmek istiyor." derler. Dahası onlar: "Bu Kur'ân, sadece uydurulmuş bir yalandır." derler. Önlerine hak geldiği zaman, o kâfirler: "Bu apaçık bir büyüdür." dediler. Halbuki biz, bu insanlara daha önce okudukları herhangi bir kitap vermediğimiz gibi, kendilerine senden önce bir uyarıcı da göndermemiştik.

[1] Yani az önce söylemiş olduğunuz: *"Rabbimiz bizi toplayacak, sonra da aramızda en doğru kararı verecektir."* sözü ne zaman gerçekleşecek, o vakit ne zaman gelecektir? Sizinle aramızda bir süredir bu dava sürüp gitmektedir. Artık bu dava niçin karara bağlanmıyor?

Kendilerinden önce yaşamış olan insanlar yalanlamışlardır. Bunlar, onlara verdiğimizin onda birine dahi erişememişlerdir. Ancak onlar peygamberlerimi yalanladıkları zaman, bir görsen, cezam nasıl şiddetli idi!

46-50. Ey nebî! Onlara de ki: "Ben, size sadece bir şeyi nasihat ediyorum. Allah için teker teker veya ikişer ikişer bir araya gelip zihninizi çalıştırın ve arkadaşınızda ne gibi bir delilik olduğunu düşünün bakalım. Aslında o, şiddetli bir azabın gelişinden önce sizi uyarmaktadır." Onlara de ki: "Eğer sizden bir karşılık istediysem, sizin olsun. Benim mükâfatım Allah'a aittir. Nitekim Allah her şeye şahittir." Onlara de ki: "Rabbim, bana hakkı ilka etmektedir. O, gizli olan bütün hakikatleri bilir." De ki: "Hak geldi ve artık batılın yaptıkları ile bir şeyin olması imkansızdır." De ki: "Eğer ben sapmışsam, sapıtmışlığımın vebali bana aittir. Eğer doğru yolda isem, bu, rabbimin bana indirdiği vahiy sayesindedir. O, her şeyi işitir ve çok yakındır."

51-54. Keşke sen, korku içerisinde dolaşacakları, bir yere kaçıp kurtulamayacakları ve hemen yakın bir yerden yakalanacakları zaman, onları bir görebilsen. O vakit onlar: "Biz, ona iman ettik." diyeceklerdir. Halbuki kaçan fırsat bir daha ele geçer mi hiç. Onlar, bundan önce inkâr etmişlerdi. Araştırmaksızın uzaktan lâf atıyorlardı. O zaman onlar, kendileriyle aynı meşrepten olan öncülerinin mahrum bırakıldıkları gibi, arzuladıkları şeyden mahrum bırakılacaklardır. Onlar saptırıcı bir şüpheye düşmüşlerdi.

35. FÂTIR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, ikişer, üçer ve dörder kanatlı melekleri elçi olarak tayin eden Allah içindir ancak. O, mahlukatının yapısına dilediği gibi ekleme yapar. Allah kesinlikle her şeye kadirdir. Allah'ın insanlar için açacağı rahmet kapısına engel olabilecek bir kimse olmadığı gibi, kapattığı rahmet kapısını Allah'tan sonra tekrar açabilecek bir kimse de yoktur. O, üstündür ve hikmet sahibidir.

3-4. Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki iyiliklerini unutmayın. Size gökten ve yerden rızık vermekte olan Allah'tan başka bir yaratıcı daha var mı?... O'ndan başka ilâh yoktur. Öyleyse nasıl olup da aldanıyorsunuz? (Ey nebî!) Eğer o insanlar seni yalanlıyorlarsa, (bu yeni bir şey değildir.) Senden önce de pek çok resul yalanlanmıştır. Nitekim bütün işler sonunda bizzat Allah'a dönecektir.

5-7. Ey insanlar! Allah'ın va'di kesinlikle haktır. Bunun için dünya hayatı sizi aldatmasın ve o büyük hilekâr da sizi Allah hakkında aldatamasın. Şeytan aslında sizin düşmanınızdır. Bunun için siz de onu düşmanınız bilin. O, kendi taraftarlarını cehennemlikler arasına katılsınlar diye kendi yoluna çağırıyor. İnkâr eden kimseler için şiddetli azap vardır. Ancak iman eden ve salih amel işleyenler için bağışlanma ve büyük mükâfat vardır.

8-9. Kötü ameli kendisine güzel gösterilip de onu güzel sanan kişinin sapıtmışlığının sonu var mıdır hiç? Gerçek şu ki Allah, dilediğini saptırır, dilediğine ise doğru yolu gösterir. Şu halde ey nebî! O insanlar için boş yere canını üzme. Allah,

onların yaptıklarını iyi biliyor. Rüzgârları gönderen bizzat Allah'tır. Nitekim o rüzgârlar, bulutları kaldırırlar. Sonra biz, onu ölü bir bölgeye doğru kaydırırız ve onun vasıtasıyla ölmüş olan o toprağı canlandırırız. Ölmüş olan insanların tekrar dirilip kalkmaları da bu şekilde olacaktır.

10. Her kim şeref ve onur sahibi olmak isterse, bilmelidir ki şeref ve onur tamamen Allah'ındır. O'nun katına yükselen tek şey sadece temiz sözdür ve salih amel de o temiz sözü yükseltir. Batıl sözlerle hilekârlığa kalkışan kimselere gelince, onlar için şiddetli azap vardır. Nitekim onların kurdukları tuzaklar kendiliğinden yok olup gidecektir.

11-14. Allah, sizi topraktan yarattı. Sonra nutfeden. Sonra da sizleri dişi ve erkek kıldı. Allah'ın bilgisi olmaksızın bir kadın ne hamile kalır, ne de çocuk doğurur. Bir kitapta yazılı olmadıkça[1], bir kimse ne dünyaya gelebilir, ne de birisinin ömründe kısalma olur. Bu, Allah için çok kolay bir iştir. Ayrıca her iki su kaynağı da birbirine denk değildir. Birisi tatlı, susuzluğu giderici ve içimi güzeldir. Diğeri ise çok tuzlu ve boğazı tahriş edicidir. Ancak siz, her ikisinden de taptaze et elde edersiniz. Takınmak için süs eşyası çıkarırsınız. Nitekim Allah'ın fazlını arayasınız ve kendisine şükredesiniz diye gemilerin o suyun (yani denizin) sinesini yararak gittiklerini görürsün. O, gündüzün içine geceyi, gecenin içine gündüzü geçirerek getirir. O, ayı ve güneşi boyun eğdirip bir kurala bağlı kılmıştır. Bütün bunlar, belli bir vakte kadar sürüp gitmektedir. (İşte bütün bu işleri yapan) Allah, sizin rabbinizdir. Hükümranlık sadece O'nundur. O'nu bırakıp kendisine yalvardığınız diğer şeyler, en basit bir şeye dahi sahip değillerdir. Kendilerine yalvardığınız zaman, dualarınızı işitmezler. İşitseler bile dualarınıza cevap veremezler. Nitekim onlar, kıyamet günü ortak koşmanızı reddedeceklerdir. Durumun hakikatine dair böyle doğru haberi sana her şeyden haberdar olan Allah'tan başkası veremez.

15-26. Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sadece sizsiniz. Allah ise kimseye muhtaç değildir ve kendi zatında kendiliğinden övülmüştür. O dilerse, sizi yok eder ve yerinize yeni bir halk getirir. Böyle yapmak Allah için hiç de zor değildir. Hiç kimse, bir başkasının amelinin sorumluluk yükünü üstlenmeyecektir. Yüklü bir nefis, sırtındaki yükünü üstlenmesi için bir başkasını çağırsa, çağırdığı kişi en yakın akrabası bile olsa, yine de yükünün en hafif parçasını paylaşmak için gelmeyecektir. (Ey nebî!) Sen, görmeksizin rablerinden korkan ve namazı kılan kimseleri uyarabilirsin sadece. Her kim temizliği seçerse, kendi iyiliği için seçer. Nitekim herkes bizzat Allah'a dönecektir. Kör ile gören bir olmaz. Karanlıklar ile aydınlık da bir değildir. Serin gölgeler ile güneşin sıcaklığı da bir değildir. Ne de diriler ile ölüler birbirlerine denktirler. Allah, dilediğine işittirir. Ancak (ey nebî) sen, kabirlerde medfun olan kimselere işittiremezsin. Aslında sen sadece bir uyarıcısın. Biz, seni müjdeci ve uyarıcı olarak hak ile birlikte gönderdik. Kendisine uyarıcı gelmemiş olan hiçbir ümmet

[1] Yani doğan herkes ile ilgili olarak dünyada ne kadar yaşayacağı, uzun ömre sahip olacaksa Allah'ın emriyle sahip olacağı, ömrü kısalacaksa yine Allah'ın kararına binaen kısalacağı önceden yazılmaktadır.

olmamıştır. Şimdi bu insanlar seni yalanlarlarsa, kendilerinden önce yaşamış olanlar da yalanlamışlardır. Onlara peygamberleri apaçık deliller, sahifeler ve aydınlatıcı talimatlar içeren kitapla birlikte gelmişlerdi. Sonra ben, inkâr etmiş olanları yakaladım. Bir görsen, cezam nasıl da şiddetli idi!

27-28. Allah'ın gökten yağmur yağdırdığını görmez misin? Sonra biz, o su vasıtasıyla renkleri farklı olan türlü türlü meyveler çıkarmaktayız. Dağlarda da renkleri farklı olan beyaz, kırmızı ve koyu siyah çizgiler (katmanlar) bulunmaktadır. Aynı şekilde insanların, hayvanların, büyük ve küçük baş hayvanların renkleri de farklıdır. Gerçek şu ki Allah'ın kulları içerisinde sadece ilim sahipleri O'ndan korkarlar. Şüphesiz Allah üstündür ve bağışlayıcıdır.

29-35. Allah'ın kitabını okuyan, namazı kılan ve kendilerine verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice infak eden kimseler asla zarar edip hüsrana uğramayacakları bir alışverişi ummaktadırlar. Onlar, Allah'ın kendilerine mükâfatlarını tam olarak vermesi ve fazlından daha çok vermesi için (her şeylerini bu ticarete sarf ettiler.) Şüphesiz Allah bağışlayıcıdır ve kadirşinastır. (Ey nebî!) Sana vahiy yoluyla göndermiş olduğumuz kitap haktır. Kendisinden önce gelmiş olan kitapları tasdik ederek gelmiştir. Şüphesiz Allah, kullarının halinden haberdardır ve her şeyi görüp gözetmektedir. Sonra biz, (bu veraset için) kullarımızdan seçtiğimiz kimseleri bu kitaba vâris kıldık. Şimdi onlardan kimisi nefsine zulmeden, kimisi orta yolu tutan ve kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçendir. İşte bu en büyük lütuftur. Bunlar, dâimî olarak ikamet edilen cennetlere gireceklerdir. Onlar orada altın bilezikler ve incilerle süslendirileceklerdir. Orada elbiseleri ipekten olacak ve onlar: "Gamı ve kederi bizden uzaklaştıran ve bizi fazlıyla ebedî olarak kalacağımız yere yerleştiren Allah'a şükürler olsun. Rabbimiz kesinlikle bağışlayıcı ve kadirşinastır. Artık biz burada ne bir zorlukla karşılaşıyoruz, ne de yoruluyoruz." diyeceklerdir.

36-37. Fakat inkâr etmiş olanlar için cehennem ateşi vardır. Onlar, ölsünler diye ne ölümlerine hükmedilecek, ne de kendileri için cehennem azabında bir indirime gidilecektir. Biz, inkâr eden herkese bu şekilde karşılık veririz. Onlar, orada feryat ederek: "Ey Rabbimiz! Daha önce yaptıklarımızdan farklı olarak iyi işler yapmamız için bizi buradan çıkar." diyeceklerdir. Kendilerine cevaben: "Ders almak isteyen bir kişinin ders alabileceği kadar size ömür vermemiş miydik? Dahası, size bir uyarıcı da gelmişti. Şimdi çekin cezayı. Burada zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur." denilecektir.

38-39. Şüphesiz Allah, göklerin ve yerin gizli olan her şeyini bilir. Allah, göğüslerin gizlediği sırları dahi bilir. Yeryüzünde sizi halife kılan bizzat O'dur. Artık inkâr eden kişinin inkârının vebali bizzat kendinedir. Nitekim kâfirlerin inkârı, üzerlerine rablerinin gazabını daha fazla çekmekten başka bir artış sağlamaz. Kâfirler için zararda ve hüsranda artıştan başka bir terakki yoktur.

40-41. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Siz, Allah'ı bırakıp da kendilerine yalvardığınız ortaklarınızı hiç gördünüz mü? Söyleyin bana, onlar yeryüzünde neyi yaratmışlar

ki? Veya onların göklerde ne gibi bir ortaklıkları var?" (Eğer söyleyemezlerse, sor onlara) yoksa biz, bu ortaklık için ellerinde açık senet olarak bulunduracakları bir belge mi yazıp verdik kendilerine? Hayır, aksine o zalimler, birbirlerini aldatmaktan başka bir iş yapmıyorlar. Gerçek şu ki göklerin ve yerin kaymasını engelleyen bizzat Allah'tır. Eğer kayarlarsa, Allah'tan sonra onları tutacak başka bir kimse yoktur. Allah şüphesiz çok sabırlı ve çok bağışlayıcıdır.

42-45. Bu insanlar, büyük yeminler ederek eğer, kendilerine bir uyarıcı gelmiş olsaydı, dünyadaki diğer kavimlerden daha çok doğru yolda olacaklarını söylüyorlardı. Ancak yanlarına uyarıcı geldiği zaman, onun gelişi içlerinde haktan firar etmekten başka bir artış sağlamadı. Onlar, yeryüzünde daha fazla serkeşlik etmeye ve çok kötü tuzaklar kurmaya başladılar. Halbuki kötü tuzaklar bizzat kendilerini kuranları tuzağa düşürürler. Şimdi bu insanlar, Allah'ın önceki kavimlere karşı uyguladığı kanunun kendilerine de uygulanmasını mı bekliyorlar yoksa? Mesele bu ise, Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamayacaksın ve Allah'ın sünnetini, belirlenen yolundan herhangi bir gücün çevirebildiğini de göremeyeceksin. Bu insanlar, kendilerinden önce yaşamış ve kendilerinden daha güçlü olan kimselerin akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı yoksa? Göklerde ve yerde Allah'ı hiçbir şey aciz bırakamaz. O, her şeyi bilir ve O'nun her şeye gücü yeter. Eğer Allah, yaptıklarından dolayı insanları yakalasaydı, yeryüzünde hiç kimseyi canlı bırakmazdı. Ancak Allah, onlara belli bir vakte kadar mühlet vermektedir. Nitekim Allah, vakitleri dolunca, kullarını görecektir.

36. YÂSÎN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Yâ, Sîn. Hikmetli Kur'ân'a yemin olsun ki sen, kesinlikle peygamberlerdensin. Doğru yoldasın. Ve bu Kur'ân, atalarını uyarılmadığı için gaflete düşmüş olan bir kavmi uyarman için üstün ve merhametli olan zat tarafından indirilmiştir.

7-11. O insanların ekseriyeti azap kararını hak etmişlerdir. İşte bunun için onlar, iman etmezler. Biz, onların boyunlarına, çenelerine kadar dayanan demir halkalar geçirdik. Bunun için onlar, başları kalkık vaziyette dururlar. Biz, önlerine ve arkalarına bir duvar diktik ve onları perdeledik. Artık onlar, hiçbir şey göremezler. Kendilerini uyarsan da uyarmasan da birdir. Onlar, iman etmeyeceklerdir. Sen, sadece nasihate tâbi olan ve görmeksizin rahman olan Allah'tan korkan kişiyi uyarabilirsin. Onu, bağışlanma ve güzel mükâfat ile müjdele.

12. Biz, bir gün ölüleri mutlaka diriltece-ğiz. Biz, onların yapmış oldukları her şeyi yazmaktayız. Ayrıca onların geride bıraktıkları izleri de yazıyoruz. Biz, her şeyi apaçık bir kitapta yazmışızdır.

13-19. Onlara peygamberlerin geldiği o şehir halkının hikâyesini örnek olarak anlat. Biz, onlara iki peygamber gönderdik. Fakat onlar, her ikisini de yalanladılar. Sonra biz, üçüncüyü yardım için gönderdik. Onların hepsi de: "Biz, size peygamber olarak gönderildik." dediler. Şehir halkı ise: "Siz de bizim gibi insandan başka bir şey değilsiniz ve rahman olan

Allah asla bir şey indirmemiştir. Siz, sadece yalan söylüyorsunuz." dediler. Bunun üzerine peygamberler: "Rabbimiz biliyor ki, biz kesinlikle size peygamber olarak gönderildik. Nitekim bizim açıkça mesajı ulaştırmaktan başka bir sorumluluğumuz yoktur." dediler. Şehir halkı da: "Siz, bize uğursuz geldiniz. Eğer vazgeçmezseniz, sizi taşlayacağız ve bizden çok acıklı bir ceza göreceksiniz." dediler. Peygamberler ise: "Aslında uğursuzluğunuz sizinle birlikte boynunuza asılıdır. Size nasihat edildiği için mi bunları söylüyorsunuz yoksa? Meselenin aslı şu ki siz haddi aşmış kimselersiniz." diye cevap verdiler.

20-27. Bu esnada şehrin uzak köşesinden bir adam koşarak geldi ve: "Ey kavmim! Peygamberlere tâbi olun. Sizden hiçbir karşılık istemeyen ve doğru yolda olan bu insanlara uyun. Ben, beni yaratmış olan ve hepinizin kendisine döneceği varlığa niçin kulluk etmeyeyim ki? Ben, O'nu bırakıp da başka ilâhlar mı edineyim yani? Halbuki rahman olan Allah, bana bir zarar vermek isterse, onların şefaati ne benim işime yarar, ne de onlar beni kurtarabilirler. Eğer böyle yaparsam, apaçık bir sapıklığa düşmüş olacağım. Ben, sizin rabbinize iman ettim. Siz de benim sözümü dinleyin." dedi. (Sonunda şehir halkı o adamı öldürdü.) O kişiye: "Gir cennete." denildi. Bunun üzerine o kişi: "Keşke kavmim, rabbimin beni hangi şeyden ötürü bağışladığını ve saygın kimseler arasına dahil ettiğini bilseydi." dedi.

28-32. Bundan sonra biz, onun kavmine gökten bir ordu indirmedik. Ordu göndermemize gerek de yoktu. Sadece bir patlama oldu ve onlar birden bire sönüverdiler. Şu kulların haline bak, yazık! Onlar, yanlarına gelen her peygamberi alaya aldılar. Onlar, kendilerinden önce nice kavmi helâk ettiğimizi ve ondan sonra bir daha kendilerine dönüp gelmediklerini hiç görmediler mi? Onların hepsi bir gün önümüze getirilecekler.

33-36. Cansız toprak bu insanlar için bir işarettir. Biz, o toprağa hayat verdik ve ondan yedikleri ekini çıkardık. Biz, meyvelerini yesinler diye o toprakta hurma ve üzüm bahçeleri meydana getirdik ve onun içinden pınarlar fışkırttık. Onlar, bütün bunları kendi elleriyle yaratmış değillerdir[1]. Halâ şükretmiyorlar mı yoksa? İster yer bitkilerinden olsun ister kendi cinslerinden (yani insan) ya da hiç bilmedikleri şeylerin türlerinden, bütün çiftleri yaratmış olan zat münezzehtir.

37-40. Onlar için bir başka işaret de gecedir. Biz, gecenin üzerinden gündüzü çekip aldığımızda, üzerlerine karanlık çöker. Ve güneş... Güneş kendi menziline doğru gitmektedir. Bu, üstün ve her şeyi bilen varlığın belirlediği hesaptır. Ve ay... Biz, ay için menziller belirledik. Öyle ki ay, o menzillerden geçerek kurumuş hurma dalı (hilâl) gibi olur. Ne güneş ayı yakalayabilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Hepsi de kendi yörüngesinde yüzmektedir.

41-44. Nesillerini yüklü bir gemiye bindirmemiz de onlar için bir işarettir. Sonra biz, kendileri için üzerine bindikleri onun gibi başka gemiler de yarattık. Dilersek, onları boğarız. Ne feryatlarını işi-

[1] Bu cümlenin diğer bir tercümesi de şöyledir: *Ta ki onlar, onun meyvelerini ve elleriyle yaptıklarını yesinler.*

ten olur, ne de bir şekilde kurtarılabilirler. Şu halde kendilerini kurtarmamız ve belli bir vakte kadar hayattan faydalanmalarına fırsat vermemiz rahmetimizden dolayıdır.

45-47. Bu insanlara: "Önünüzde gelmekte olan ve arkanızda kalmış olan (önceki kavimlerin maruz kaldıkları) akıbetten sakının. Belki size merhamet edilir." denildiği zaman, onlar duymazdan gelirler. Önlerine rablerinin ayetlerinden hangisi gelirse gelsin, iltifat etmezler. Kendilerine: "Allah'ın size vermiş olduğu rızıktan Allah yolunda biraz infak edin denildiği zaman, inkâr etmiş olan kimseler, iman edenlere: "Dilerse, Allah'ın kendisinin yedirip doyuracağı kimselere biz mi yedirelim? Siz, gerçekten de sapıtmışsınız." diye cevap verirler.

48-53. Bu insanlar: "Eğer doğru iseniz, söyleyin bakalım, bu kıyamet tehdîdi ne zaman gerçekleşecek?" derler. Aslında onların yolunu bekledikleri şey, dünyevî işlerinde çekişip durdukları bir anda kendilerini aniden yakalayacak olan bir patlamadır. O vakit onlar, ne vasiyet edebilecekler, ne de evlerine dönebileceklerdir. Sonra bir Sûr'a üflenilecek ve onlar rablerinin huzuruna götürülmek için birdenbire mezarlarından çıkacaklardır. (Bu esnada) onlar, korku içerisinde: "Bizi yatağımızdan kim kaldırdı ya?" diyecekler... "Bu, rahman olan Allah'ın va'dettiği şeydir. Nitekim peygamberlerin sözü doğru idi."... Sadece bir çığlık kopacak ve herkes önümüze getirilecektir.

54-64. Bugün kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek ve siz sadece yaptığınızın karşılığını göreceksiniz... Bugün cennetlikler eğlenmekle meşguldürler. Onlar ve eşleri koyu gölgelerde tahtlara kurulmuş vaziyettedirler. Orada her türlü lezzetli yiyecek ve içecekler kendileri için mevcuttur. İstedikleri her şey kendileri için hazırdır. Merhametli rab tarafından onlara selâm edilmiştir... Ve Ey suçlular! Bugün sizler bir kenara ayrılın. Ey Âdem'in çocukları! Ben, size: "Şeytana kulluk etmeyin. O, sizin apaçık düşmanınızdır. Sadece bana kulluk edin. Doğru yol budur." diye talimat vermemiş miydim? Ancak buna rağmen şeytan, içinizden büyük bir kısmını saptırdı. Aklınız hiç yok muydu sizin? İşte bu korkutulduğunuz cehennemdir. Dünyada iken küfre düşmenizin cezası olarak şimdi onun yakıtı olun.

65. Biz, bugün onların ağızlarını kapatırız. Elleri bizimle konuşacak ve ayakları da dünyada ne kazandıklarına şahitlik edecektir.

66-68. Dileseydik, onların gözlerini kapatır (kör ederdik.) Sonra onlar, yola doğru koşturup bakarlar. Yolu nereden görecekler ki? Dileseydik, onları yerlerinde öyle bir şekle sokardık ki, ne ileri gidebilir, ne de geriye dönebilirlerdi. Biz, kendisine uzun ömür verdiğimiz kişinin yapısını tersine çevirir iz. Onlar (bu durumu görüp de) akıllanmıyorlar mı halâ?

69-70. Biz, bu peygambere şiir öğretmedik. Şairlik ona asla yakışmaz. Bu, diri olanları (yani düşünüp taşınanları) uyarması ve inkârcılar üzerine hüccetin tamama erdirilmesi için bir nasihat ve açıkça okunan bir kitaptır.

71-76. Bu insanlar, ellerimizin yapmış olduğu şeylerden kendileri için büyük ve küçükbaş hayvanlar yarattığımızı ve böy-

lece onlara sahip olduklarını görmüyorlar mı yoksa? Biz, kimisinin üzerine binmeleri, kimisinin de etinden yemeleri için bu şekilde onları kullanımlarına verdik. Nitekim onlarda kendileri için türlü türlü faydalar ve içecekler vardır. Onlar, yine de şükretmiyorlar mı yoksa? Bütün bunlara rağmen onlar, Allah'ın dışında başka ilâhlar edindiler ve kendilerine yardım edilmesini ummaktadırlar. O ilâhlar, bunlara asla yardım edemezler. Aksine bu insanlar, o ilâhlar için hazır kıta bekleyen askerler olmuşlardır. Şu halde onların sözleri seni üzmesin. Biz, onların gizli ve açık bütün sözlerini biliyoruz.

77-83. İnsan, kendisini bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi ki sonradan apaçık bir hasım kesildi? Şimdi ise o, bize misaller yakıştırmakta ve kendi yaratılışını unutmaktadır. Diyor ki: "Çürüdüğü zaman bu kemikleri kim diriltecek?" Ona de ki: "Onu ilk kez yaratan diriltecektir. Nihayet O, yaratmanın her türlüsünü bilir." Sizin için yemyeşil ağaçtan ateş meydana getiren bizzat O'dur. Nitekim siz, ocağınızı o ateş sayesinde yakarsınız. Gökleri ve yeri yaratan bunlar gibisini yaratmaya kadir değil midir? O mükemmel bir yaratıcı iken, neden olmasın ki? O, bir şeye niyet ederse, yapacağı iş ona sadece "ol" diye emretmesidir. Böylece o, oluverir. Her şeyin iktidarını tam olarak elinde tutan zat münezzehtir. Nitekim siz bizzat O'na döndürüleceksiniz.

37. SÂFFÂT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Sıra sıra saf tutanlara, sonra tehdit edip lânetleyenlere, sonra nasihat kelâmını okuyanlara yemin olsun ki sizin sadece bir tek hakikî ilâhınız vardır... O, göklerin ve yerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin ve bütün doğuların sahibidir[1].

6-10. Biz, dünyanın semasını yıldız ziynetleriyle süsledik ve onu her asi şeytandan koruduk. O şeytanlar, mele-i alâ'daki konuşmaları (yani meleklerin konuşmalarını) dinleyemezler. Her taraftan itilip kakılırlar. Nitekim onlar için sürekli azap vardır. Bununla birlikte onlardan birisi bir şeyler kapıp götürse, hızlı bir alev peşine takılır.

11-18. Öyleyse sor onlara, kendilerinin yaratılışı mı daha zor, yoksa yaratmış olduğumuz şeylerin yaratılışı mı daha zor? Biz, onları yapışkan çamurdan yarattık. Sen Allah'ın kudret mucizelerine hayran iken, bunlar onunla alay ediyorlar. Onlar, anlatılsa da anlamazlar. Bir mucize gördüklerinde alaya alırlar ve: "Bu, apaçık bir büyüdür. Ölüp toprak olduğumuz ve iskelet yığını haline geldiğimiz zaman, yeniden diriltilip kaldırılacağız ha! Böyle bir şey olabilir mi hiç? Peki önceki atalarımız da diriltilip kaldırılacaklar mı?" derler. Onlara de ki: "Evet, diriltilecekler. Nitekim Allah'ın karşısında sizin hiçbir gücünüz yoktur."

19-32. Sadece bir paylama olacak ve birden bire onlar (kendilerine haber verilen her şeyi) gözleriyle göreceklerdir. O vakit onlar: "Eyvahlar olsun talihsizli-

[1] Güneş her zaman aynı noktadan yükselmez. Aksine her gün yeni bir zaviyeden yükselir. Keza güneş yeryüzünün her yerinde aynı anda doğmaz. Aksine yeryüzünün farklı kesimlerinde farklı zamanlarda doğar. Bu sebeplerden ötürü maşrık yerine meşârik lafzı kullanılmış ve bununla birlikte meğârib'den bahsedilmemiştir. Çünkü meşârik lafzı bizzat meğârib'e işaret etmektedir.

ğimize! Bu, ceza günüdür." diyecekler... "İşte bu, yalanladığınız karar günüdür." ...Nitekim: "Bütün zalimleri, onların yandaşlarını ve Allah'ı bırakıp da kendilerine kulluk ettikleri o ilâhları kuşatıp getirin. Sonra hepsine cehennemin yolunu gösterin." diye emredilecek. Sonra: "Durdurun onları biraz. Kendilerine bir şeyler soracağım: 'Ne oldu size? Birbirinize niçin yardım etmiyorsunuz şimdi?' Şuraya bak! Bugün bunlar, kendilerini (ve birbirlerini) ele veriyorlar." (buyrulacaktır.) Bundan sonra onlar birbirlerine dönecekler ve karşılıklı olarak tartışmaya başlayacaklar. (Tabi olanlar, liderlerine): "Siz yanımıza sağ taraftan geliyordunuz." diyecekler[1]. Onlar ise: "Hayır, aksine sizler iman eden kimseler değildiniz. Üzerinizde bizim hiçbir yaptırım gücümüz yoktu. Siz kendiniz asi kimselerdiniz. Sonunda biz, rabbimizin bu emrine müstahak olduk ki azabı tadıyoruz. Kendimiz yoldan çıktığımız için sizi de saptırdık." diye cevap verecekler.

33-39. Bu şekilde onların hepsi o gün azaba ortak olacaklar. Biz, suçlulara karşı işte böyle davranırız. Bunlar, kendilerine: "Allah'tan başka hiçbir ilâh hak değildir." denildiğinde, kibirlenip: "Mecnun bir şair için ilâhlarımızı terk mi edelim yani?" diyen kimselerdi. Halbuki o, hak ile gelmiş ve peygamberleri tasdik etmişti. Artık onlara: "Siz, kaçınılmaz olarak acıklı azabı tadacaksınız. Nitekim size verilen ceza yaptıklarınıza karşılık olarak verilmektedir." denilecek.

40-49. Ancak Allah'ın seçkin kulları (bu kötü akıbetten) korunacaklardır. Onlar için çok iyi bilinen rızıklar, her türlü lezzetli şeyler ve saygın bir şekilde yerleştirilecekleri nimetlerle dolu cennetler vardır. Onlar karşılıklı şekilde tahtlara oturacaklar. Şarap çeşmelerinden kadehler doldurulup aralarında dolaştırılacaktır. İçenler için lezzetli berrak bir şarap. O şaraptan ne vücutları zarar görür, ne de akılları. Yanlarında ise bakışlarını kocalarından ayırmayan güzel gözlü kadınlar bulunacaktır. Sanki yumurta kabuğunun altında saklı olan zar gibi nazik kadınlar.

50-59. Sonra onlar, birbirlerine teveccüh ederek hallerini soracaklar. Onlardan biri: "Dünyada bir arkadaşım vardı. Bana: 'Sen de tasdik edenlerden misin? Ölüp toprak olduğumuz ve iskelet yığını haline geldiğimiz zaman, gerçekten de bize mükâfat ve ceza verilecek mi?' derdi. Şimdi onun nerede olduğunu görmek ister misiniz?" diyecektir. Bunu söyler söylemez eğildiği zaman, cehennemin dibinde onu görecek ve kendisine seslenerek: "Allah'a yemin olsun ki sen, neredeyse beni de mahvedecektin. Rabbimin fazlı olmasaydı, bugün ben de yakalanıp getirilenler arasında olurdum." diyecektir... Öyleyse biz artık ölmeyecek miyiz? Bize gelecek olan ölüm önce mi gelmişti? Artık hiç azap görmeyecek

[1] Ayet, aslında: "*in küntüm te'tunenâ 'ani'l-yemîn* // siz yanımıza sağ koldan gelirdiniz." şeklindedir. Yemin lafzı Arapça'da birkaç anlamda kullanılır. Eğer bu kelime, kuvvet ve takat manasına alınırsa, ayet: "*Biz, zayıftık. Siz, bize galip gelmiştiniz. Bunun için siz, kendi gücünüzle bizi saptırdınız.*" manasına; eğer iyilik manasına alınırsa: "*Siz, iyiliğimizi isteyen kimseler olarak görünüp bizi aldattınız. Siz, bizi üzerinde yürüttüğünüz yolun hak ve iyilik yolu olduğuna inandınp durdunuz. Bunun için sizin hilenize kandık.*" manasına; eğer yemin manasına alınırsa, o zaman: "*Siz, yeminler ederek ileri sürdüğünüz şeylerin hak olduğuna dair bize güven telkin ediyordunuz.*" manasına gelecektir.

miyiz?[1]

60-74. Şüphesiz bu muhteşem bir başarıdır. Çalışanların böyle bir başarı için çalışması gerekir. Söyleyin bakalım, bu ziyafet mi iyi, yoksa zakkum ağacı mı iyi? Biz, o ağacı zalimler için fitne/imtihan kıldık[2]. O, cehennemin dibinden çıkan bir ağaçtır. Onun tomurcukları şeytanların başları gibidir. Cehennemlikler onu yiyecekler ve karınlarını sadece onunla dolduracaklardır. Sonra da onun üzerine içmek için kendilerine kaynar su verilecektir. Nitekim bundan sonra onlar aynı cehennem ateşine geri döneceklerdir. Bunlar, atalarını sapıtmış olarak bulan ve onların izleri üzere koşturan kimselerdir. Halbuki onlardan önce pek çok kimse yoldan çıkmıştı ve biz onlara uyarıcı peygamberler göndermiştik. Bir görsen, o uyarılanların akıbeti ne oldu! Bu kötü akıbetten Allah'ın kendisi için halis kıldığı kulları kurtulmuştur.

75-82. Bundan önce Nûh, bize yalvardığında, bak ne güzel cevap vermiştik. Biz, onu ve ailesini büyük bir sıkıntıdan kurtardık ve sadece onun neslini devam ettirdik. Sonraki nesillere ise onun güzel hatırasını bıraktık. Bütün insanlar arasında Nûh'a selâm olsun. Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız. Gerçekte o, mü'min kullarımızdan idi. Sonra biz, diğer grubu (suda) boğduk.

83-87. İbrâhîm de Nûh'un yolundan gidiyordu. İbrâhîm, rabbine tertemiz bir kalp ile yöneldiğinde, babasına ve kavmine: "Kendilerine ibadet ettiğiniz bu şeyler de nedir? Yoksa Allah'ı bırakıp da uydurulmuş ilâhları mı istiyorsunuz? Siz, âlemlerin rabbi olan Allah'ı ne sanıyorsunuz?" dedi.

88-98. Sonra İbrâhîm, yıldızlara bir göz attı ve: "Ben hastayım." dedi. Nitekim o insanlar, İbrâhîm'i bırakıp gittiler. İbrâhîm ise arkalarından sessizce ilâhlarının bulunduğu tapınağa girdi ve: "Siz niçin yemiyorsunuz? Ne oldu size hiç konuşmuyorsunuz da?" dedi. Bundan sonra İbrâhîm, onların üzerine aniden saldırdı ve sağ eliyle var gücüyle vurdu. Onlar (putların kırılmış olduğunu gördüklerinde) koşarak İbrâhîm'in yanına geri geldiler. İbrâhîm: "Siz, kendi yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz yoksa? Halbuki sizi de, yaptığınız o şeyleri de yaratan bizzat Allah'tır." dedi. Bunun üzerine onlar: "Onun için bir ateş hazırlayın ve onu alev alev yanan ateş yığınına atın." dediler. Onlar, İbrâhîm'in aleyhine bir iş yapmak istemişlerdi. Ancak biz, bizzat kendilerini alçalttık.

---

[1] Konuşma tarzı açıkça göstermektedir ki, cennetlik olan kişi cehennemlik olan arkadaşıyla konuşurken, birden bire kendi kendine konuşmaya başlıyor ve nasıl ki bir kişi, kendisini bütün beklentilerin ve tahminlerin ötesinde bir durumda bularak sonsuz bir hayret ve büyük bir sevinç içerisinde kendi kendine konuşursa, o şekilde bu üç cümle onun dilinden dökülüyor. Nitekim bu tarz bir konuşmada muhatap belli bir kişi olmadığı gibi, konuşma esnasında sorulan sorularla da aslında birisine herhangi bir şey sormak amaçlanmaz. Aksine bunda kişinin o anki hisleri bizzat kendi dilinden ifade edilir. Cennetlik olan kişi, cehennemlik olan kişiyle konuşa konuşa birden bire: "*Talihim beni nerelere getirdi? Artık ne ölüm var, ne de azab. Bütün külfetler sona erdi ve ebedî hayata kavuştum.*" diyerek hislerini dile getirir. İşte bu duygu sebebiyle o kişi, kendiliğinden şöyle konuşur: "*Şimdi biz, bu mertebeye ulaştık mı yani?*"

[2] Yani inkârcılar, bu sözü duyup Kur'ân'a laf atmak ve Hz. Peygamberi alaya almak için yeni bir fırsat ele geçirirler. Onlar, kahkaha atarak: "Alın işte, şimdi de cehennemin alevleri arasından ağaç çıkacakmış." derler.

99-113. İbrâhîm: "Ben rabbime gidiyorum. Bana yolu bizzat O gösterecektir. Ey Rabbim! Bana salihlerden olan bir oğul ver." dedi. Biz (de bu duaya cevaben) kendisini sabırlı bir erkek çocukla müjdeledik. O çocuk kendisiyle birlikte koşturacak yaşa gelince, (bir gün) İbrâhîm ona: "Oğlum, rüyamda seni kurban ettiğimi görmekteyim. Şimdi söyle bakalım, senin düşüncen nedir?" dedi. Bunun üzerine oğlu: "Babacığım! Sana emredilen şeyi yap. İnşallah sabreden kimselerden olduğumu göreceksin." dedi. Sonunda her ikisi boyun eğip de İbrâhîm oğlunu alnı üstü yere yatırınca, biz: "Ey İbrâhîm! Sen rüyana sadık kaldın. Biz, iyilik edenleri işte böyle mükâfatlandırırız. Şüphesiz bu apaçık bir imtihan idi." diye seslendik. Nitekim biz, büyük bir kurbanlığı fidye olarak verip o çocuğu kurtardık[1]. Sonraki nesillere de ebediyyen anılmak üzere onun güzel hatırasını bıraktık. İbrâhîm'e selâm olsun. Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız. Şüphesiz o, mü'min kullarımızdan idi. Biz, kendisine salihlerden bir peygamber olan İshâk'ı müjdeledik. Onu ve İshâk'ı bereketlendirdik. Artık o ikisinin zürriyetinden/neslinden gelenlerin kimisi iyidir, kimisi de açıkça kendi nefsine zulmetmektedir.

114-122. Biz, Mûsa'ya ve Hârûn'a iyilik ettik. Onu ve kavmini büyük bir sıkıntıdan kurtardık. Onlara yardım ettik. Bu sayede galip geldiler. Onlara son derece açık kitap verdik. Kendilerine doğru yolu gösterdik. Sonraki nesiller içinde hayırla anılmalarını sağladık. Mûsa ve Hârûn'a selâm olsun. Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız. Gerçekte onlar mü'min kullarımızdan idiler.

123-132. Şüphesiz İlyâs da gönderilen (elçilerden) idi. Hatırlayın! İlyâs kavmine: "Korkmuyor musunuz yoksa? Siz, Ba'l'e tapıyor[2], hem sizin, hem de atalarınızın rabbi olan, yaratıcıların en güzeli Allah'ı terk mi ediyorsunuz yoksa?" demişti. Ancak onlar, İlyâs'ı yalanladılar. Bunun için artık Allah'ın halis kılınan kulları dışında onlar cezalandırılmak için kesinlikle huzura çıkarılacaklardır. Nitekim biz, sonraki nesiller içinde İlyâs'ı da hayırla yad ettirdik. İlyâs'a selâm olsun. Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız. Gerçekten o, mü'min kullarımızdan idi.

133-138. Lût da peygamber olarak gönderilenlerden idi. Hatırlayın! Biz, geride kalanlar arasında olan yaşlı bir kadın dışında onu ve ev halkının tamamını kurtardık. Sonra geri kalanların hepsini darmadağın ettik. Bugün sizler gece gündüz onların viraneye dönmüş diyarlarından geçmektesiniz. Halâ akıllanmıyor musu-

[1] Burada Hz. İbrâhîm'in kurban etmeye hazırlandığı oğlunun kim olduğu sorusu önümüze çıkmaktadır. Mevcut İncîl'de bu konu ile ilgili olarak Hz. İshâk'ın adı geçmektedir (Doğum: 22/1-2). Ancak İncîl'deki diğer beyanlar, bu iddiayı açık bir şekilde çürütmektedir (Doğum: 16/1,3,11,16 ve 17/15,25; keza 21/5). Müslüman alimlerden bir grup da bu görüşü kabul etmektedir. Bununla birlikte Hz. İbrâhîm'in kurban etmek istediği oğlunun Hz. İsmâîl olduğu görüşünü savunan alimler de vardır. Nitekim bize göre de bu ikinci görüş yani Hz. İsmâîl'in kurban edilmek istendiği görüşü doğrudur.

[2] Ba'l, sözlükte efendi ve komutan anlamlarına gelir. Koca için de bu kelime kullanılır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de bazı yerlerde de kullanılmıştır (2/228; 4/127; 11/72, 24/31). Ancak eski dönemdeki Sâmî kavimleri bu kelimeyi ilah veya tanrı anlamında kullanırlardı. Nitekim onlar, özel saydıkları bir tanrıya Ba'l adını vermişlerdi.

nuz yoksa?

139-148. Şüphesiz Yûnus da peygamberlerden idi. Hatırlayın! Yûnus, yüklü bir gemiye doğru kaçmış, sonra kuraya katılmış, fakat kurada yenilmişti. Sonra balık da onu yuttu. O kınanmayı (hak etmişti.) Eğer o tesbih edenlerden olmasaydı, kıyamet gününe kadar o balığın karnında kalırdı. Sonunda biz, kendisini hasta bir halde ağaçsız bir sahile attık. Orada bir sarmaşık ağacı yetiştirdik. Bundan sonra onu yüz bin veya bundan daha fazla kişiye gönderdik. Onlar, iman ettiler ve biz de belli bir zamana kadar kendilerini yaşattık.

149-157. Yine sor bakalım onlara, kız çocuklarının rabbin için olması, erkek çocuklarının ise kendileri için olması hoşlarına mı gidiyor? Yoksa biz, melekleri gerçekten dişiler olarak yarattık da onlar gözleriyle gördükleri bir şeyi mi söylüyorlar? İyi dinle! Aslında onlar, uydurdukları yalanlarıyla Allah evlât edindi diyorlar. Aslında onlar yalancıdırlar. Allah, erkek çocukların yerine kız çocukları mı kendisine seçti? Ne oldu size? Nasıl böyle hükmediyorsunuz? Aklınız başınızda değil mi sizin? Yoksa bu sözleriniz için yanınızda açık bir senet mi var? Eğer doğru iseniz, getirin o kitabınızı.

158-166. Onlar, Allah ile melekler[1] arasında neseb bağı kurdular. Halbuki melekler, bu insanların suçlu olarak huzura çıkarılacaklarını iyi biliyorlar. Nitekim melekler: "Allah, halis kulları dışındakilerin kendisine nispet ettikleri o sıfatlardan münezzehtir. Şu halde siz ve bu ilâhlarınız, cehennemin alevli ateşinde yanacak olanlar dışında kimseyi Allah'tan döndüremezsiniz. Bizim durumumuza gelince, her birimizin belli bir yeri vardır. Nitekim biz saf tutmuş hizmetkârlarız ve tesbih edenleriz." derler.

167-179. Bu insanlar, daha önce: "Keşke geçmiş kavimlere gelen 'zikir' yanımızda olsaydı. O zaman biz de Allah'ın seçkin kulları olurduk." derlerdi. Ancak zikir geldiği zaman, onu yalanladılar. Artık onlar, bu tavırlarının neticesini çok yakında anlayacaklardır. Biz, gönderdiğimiz kullarımıza kendilerine kesinlikle yardım edileceğine ve ordumuzun mutlaka galip geleceğine dair önceden söz vermişizdir. Şu halde ey nebî! Onları bir müddet kendi hallerine bırak ve seyret. Çok yakında onlar da göreceklerdir. Onlar, azabımız için acele mi ediyorlar yoksa? Azap, evlerinin avlularına indiği gün uyarılmış olanlar için çok kötü bir gün olacaktır. Öyleyse onları bir müddet bırakıver ve seyret. Çok yakında görecekler onlar.

180-182. İzzet sahibi rabbin, o insanların uydurdukları sözlerden münezzehtir. Ve selâm olsun peygamberlere. Nitekim bütün övgüler bizzat âlemlerin rabbi olan Allah içindir.

38. SÂD SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Sâd. Nasihat dolu Kur'ân'a yemin olsun ki, aslında inkâr etmiş olan kimseler büyük bir kibir ve düşmanlık içerisindedirler. Biz, bunlardan önce böyle nice

[1] Metinde her ne kadar cin lafzı kullanılmış ise de, büyük müfessirlerin bazılarına göre burada cin lafzı lügat anlamı açısından (görünmeyen/gizli varlık) melekler için kullanılmıştır. Çünkü melekler de aslında görünmeyen varlıklardır. Nitekim sonraki ayet, burada el-cin lafzını melekler manasında almayı zorunlu kılmaktadır.

kavmi helâk etmişizdir. Onlar, felâkete uğrayınca feryat etmişlerdir. Ancak o an, iş işten geçmiştir.

4-10. Bu insanlar, bizzat kendi içlerinden bir uyarıcının gelmiş olmasına çok şaşırdılar. Bunun üzerine inkârcılar: "Bu sihirbazdır, çok yalancıdır. O, bütün ilâhların yerine sadece bir tek ilâh mı koydu? Bu çok ilginç bir şeydir." demeye başladılar. Kavmin ileri gelenleri de: "Yürüyün, ilâhlarımıza ibadet etmekten vazgeçmeyelim. Bu söz, başka bir maksatla söyleniyor. Biz, yakın zamandaki din mensuplarının hiç birinden bu sözü işitmedik. Bu, uydurma sözden başka bir şey değildir. Aramızda kendisine Allah'ın zikrinin indirildiği bir tek bu kişi mi kalmıştı?" diyerek çıkıp gittiler. Gerçek şu ki onlar, benim "zikrim"den şüphe duyuyorlar ve bütün bu sözleri azabımı tatmadıkları için söylüyorlar. Yoksa cömert ve üstün olan rabbinin rahmet hazineleri onların elinde midir? Yoksa göklerin ve yerin ve bu ikisi arasındaki şeylerin sahibi onlar mıdır? Öyleyse onlar, sebepler âleminin tepesine çıkıp baksınlar o zaman.

11-16. Bunlar, burada mağlup olacak olan topluluklar içinde küçük bir topluluktur. Bunlardan önce Nûh'un kavmi, Âd kavmi, kazıklı Firavun, Semûd ve Lût kavmi ve Eyke halkları da yalanlamışlardı. Onlar, (birer) topluluk idiler. Onların her biri, (gönderilen) peygamberleri yalanladılar ve azap kararımı hak ettiler. Bunlar da sadece korkunç bir sesi bekliyorlar. Nitekim o patlamadan sonra ikinci bir patlama olmayacaktı[1]. Dahası bunlar: "Ey Rabbimiz! Bizim payımızı hesap gününden önce çabucak veriver." diyorlar.

17-26. Ey nebî! Bu insanların söyledikleri sözlere sabret ve kendilerine büyük güç ve kabiliyetlere sahip olan ve her işte Allah'a yönelen kulumuz Davud'un kıssasını anlat. Biz, dağları onunla birlikte boyun eğdirmiştik. Nitekim onlar, sabah akşam Davud ile birlikte tesbih ederlerdi. Kuşlar toplanırlar ve hep birlikte onun tesbihine teveccüh ederlerdi. Biz, onun iktidarını güçlü kılmıştık. Kendisine hikmeti ve nihai söz söyleme kabiliyeti bahşetmiştik. Peki, duvara çıkıp da onun üst kattaki odasına giren davalıların haberi ulaştı mı sana? Onlar Davud'un yanına geldikleri zaman, Davud onları görerek korkuya kapıldı. Bunun üzerine onlar: "Korkmayın. Biz, biri diğerine haksızlık etmiş olan iki davalı tarafız. Aramızda hakkaniyetle karar verin. Adaletten ayrılmayın ve bize doğru yolu gösterin." dediler. "Bu benim kardeşimdir. Onun yanında doksan dokuz koyun var, benim yanımda ise sadece bir tane var. Hal böyle iken o bana: 'O bir koyunu da bana ver." dedi ve konuşma esnasında bana baskın çıktı.' Bunun üzerine Davud: "Bu adam, senin koyununu kendisininkine katmak isteyerek şüphesiz sana zulmetmiştir. Gerçek şu ki bir arada yaşayan insanlar genellikle birbirlerine zulmeder dururlar. Bundan sadece iman eden ve salih amel işleyen kimseler kurtulmuştur. Ancak böyle kimseler çok azdır." dedi. Davud, bu sözleri söyleyin-

[1] Bu cümlenin bir diğer anlamı da şu olabilir: Bundan sonra onlar, bir daha kendilerine gelemeyecekler. Dahası onlar dişi, bir devenin sütünü sağarken, bir defa sağılmış memeye tekrar sağıncaya kadar süt inmesi esnasında geçen süre kadar bile mühlet bulamayacaklar.

ce, aslında kendisini imtihan ettiğimizi anladı. Nitekim rabbinden af diledi, secdeye kapandı ve O'na yöneldi. O zaman biz de onun o kusurunu bağışladık. Katımızda onun için kesinlikle yakın bir makam ve hayırlı bir son vardır. Biz, kendisine: "Ey Davud! Biz, seni yeryüzünde halife kıldık. Bunun için sen, insanlar arasında adaletle hükmet ve nefsin isteklerine tâbi olma. Çünkü tâbi olursan, seni Allah yolundan saptıracaktır. Allah'ın yolundan sapan kimseler için hesap gününü unutmalarından ötürü kesinlikle şiddetli bir azap vardır." dedik.

27-29. Biz, göğü ve yeri ve bunların arasındaki dünyayı boş yere yaratmadık. Bu, inkâr etmiş olanların zannıdır sadece. Nitekim böylesi kâfirler, cehennem ateşiyle helâk olacaklardır. Biz, iman eden ve salih amel işleyenleri yeryüzünde fesat çıkaranlarla bir mi tutalım yani? Muttakîleri günahkârlar gibi mi yapalım yani? ...Ey nebî! Bu, ayetleri üzerinde düşünsünler ve akıl sahipleri ondan ders alsınlar diye sana indirdiğimiz çok bereketli bir kitaptır.

30-40. Davud'a en güzel kul ve rabbine çokça yönelen Süleymân gibi bir evlât verdik. Anlatılmaya değer olan bir diğer an da şudur ki, akşam üzeri kendisine iyi eğitilmiş atlar sunulunca, Süleymân: "Ben, bu malı rabbimi hatırlattığı için sevdim." dedi. Öyle ki o atlar gözden kaybolunca: "Onları yanıma geri getirin." diye emretti. Sonra da onların bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. Nitekim bak biz, Süleymân'ı da imtihan ettik ve tahtının üzerine bir ceset getirip bıraktık. Sonra o (rabbine) yöneldi ve: "Ey Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir iktidar bahşet. Şüphesiz hakikî manada cömert olan sadece şensin." dedi. Bunun üzerine biz, emriyle dilediği yere yumuşak bir şekilde esen rüzgârı kendisine boyun eğdirdik. Ayrıca her türlü mimar, dalgıç ve diğerlerinden oluşan zincirlerle bağlı şeytanları kendisine boyun eğdirdik. Kendisine: "Bu bizim ihsanımızdır. Dilediğine verip vermemekte serbestsin. Senden asla sorulmayacaktır." dedik. Katımızda onun için kesinlikle yakın bir makam ve hayırlı bir son vardır.

41-44. Kulumuz Eyyûb'dan da bahset. Eyyûb, rabbine: "Şeytan, beni sıkıntıya düşürdü ve azab verdi." diye nida etti. Bunun üzerine kendisine: "Ayağını yere vur. İşte yıkanmak ve içmek için serin su." diye emrettik. Biz, kendisine katımızdan bir rahmet ve akıl sahipleri için ders olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını daha verdik. Ayrıca kendisine: "(Süpürgeye benzer) bir demet sap al ve onunla vur. Yeminini bozma." dedik. Biz, onu sabırlı, rabbine çokça rücu eden en güzel bir kul olarak gördük[1].

[1] Bu bağlamda Hz. Eyyûb'dan bahsedilmekle, Allah'ın iyi kullarının büyük musibetlerle karşı karşıya kaldıkları zaman rablerine şikayette bulunmadıkları, aksine Allah'ın kendilerini tabi tutmuş olduğu imtihanlara sabrettikleri ve sadece O'ndan yardım istedikleri, bir süre Allah'a dua etmelerine rağmen başlarındaki bela gitmezse, Allah'tan ümit kesip başkalarının dergahına el açmadıkları, aksine gelecek olan şeyin bizzat Allah katından geleceğini iyi bildikleri, bunun için musibet ne kadar uzun sürerse sürsün Allah'ın rahmetini ümit edip durdukları anlatılmaktadır. Nitekim bu sayede onlar, örneği Hz. Eyyûb'un hayatında mevcut olan izzet ve ikramlarla yüceltilirler. Öyle ki eğer onlar ıztırap içerisinde ahlâkî bir

45-48. Kullarımız İbrâhîm, İshâk ve Yakûb'dan da bahset. Onlar son derece güçlü, kudretli ve basiret sahibi kimselerdi. Biz, onları halis bir sıfat sebebiyle, yani ahiret yurdunu sürekli anmaları sebebiyle seçmiştik. Şüphesiz onlar, katımızda seçilmiş iyi kişiler arasında sayılırlar. Ayrıca İsmâîl, Elyesa ve Zülkifl'i de an. Onların hepsi de iyi insanlardı.

49-54. Bu bir hatırlatma idi. (Şimdi dinle.) Muttakîler için şüphesiz en güzel yerler, kapıları kendilerine açık olan dâimî ikamet edilecek cennetler vardır. Onlar bu cennetlerde kurulmuş vaziyette oturacaklar. Meyveleri ve içecekleri bolca isteyecekler. Yanlarında da yaşıtları olan utangaç eşler olacaktır. Bunlar, hesap günü size verileceği va'dedilen şeylerdir. Bu asla bitmeyecek olan rızkımızdır.

55-64. İşte bu, muttakîlerin sonudur. Ancak asiler için var olan en kötü yer, içinde yanacakları cehennemdir. Ne kötü bir yerdir orası. İşte bu da onlar içindir. Artık onlar, kaynar suyun, irinin ve benzeri diğer acıların tadına baksınlar. (Onlar, takipçilerini cehenneme gelirlerken görüp aralarında): "Bir ordu yanınıza sokuluyor. Onlar için bir hoşgeldin yoktur. Onlar ateşte yanacaklardır." diye konuşacaklar. Onlar ise: "Hayır, aksine siz yanıyorsunuz. Asıl sizin için bir hoş geldin yoktur. Bu akıbeti önümüze bizzat siz getirdiniz. Burası ne kötü bir karar yeridir." diye cevap verecekler. Arkasından da: "Ey Rabbimiz! Bizi bu akıbete ulaştıranlara iki kat cehennem azabı ver." diyecekler. Nitekim onlar, aralarında: "Ne oldu? Dünyada kendilerini kötülediğimiz kimseleri hiçbir yerde göremiyoruz. Biz, onları öylesine alaya almıştık. Yoksa onlar gözümüzden mi kaçtılar?" diyecekler. Şüphesiz bu söz gerçektir. Cehennem ehli arasında işte bu tartışmalar olacaktır.

65-68. Ey nebî! Onlara de ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Biricik, her şeye galip gelen, göklerin ve yerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin sahibi, üstün ve bağışlayıcı olan Allah'tan başka hakikî bir ilâh yoktur." Onlara de ki: "Duyup da kendisinden yüz çevirdiğiniz bu şey büyük bir haberdir."

69-85. Onlara de ki: "Mele-i a-lâ'da/melekler topluluğunda tartışma yaşanırken benim haberim yoktu. Ben a-paçık bir uyarıcı olduğum için, bunlar vahiy yolu ile bana anlatılmaktadır." Rabbin, meleklere: "Ben, çamurdan bir beşer yaratacağım. Nitekim ben, onu tamamladığımda ve içine kendi rûhumu üflediğimde, onun önünde secdeye kapanın." dediği zaman, bu emre göre meleklerin hepsi de secdeye kapandılar. Ancak İblis büyüklüğünün gururuna kapıldı ve kâfirlerden oldu. Bunun üzerine Allah: "Ey İblis! İki elimle yarattığım şeye secde etmekten seni alıkoyan şey nedir? Büyüklük mü taslıyorsun? Yoksa yüksek mertebeli varlıklardan mısın sen?" dedi. İblis ise: "Ben ondan daha iyiyim. Sen, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan." diye cevap verdi. Allah: "Öyleyse defol buradan. Gözden düşmüş aşağılık birisin sen. Ceza gününe kadar lânetim senin üzerinedir." buyurdu. Bunun üzerine İblis: "Ey Rabbim! Eğer durum bu

zaafiyete düşseler bile, Allah Tealâ kendilerini kötü durumdan kurtarmak için Hz. Eyyûb'a gösterdiği gibi onlara da bir yol açacaktır.

ise, o zaman bu insanların tekrar diriltilecekleri vakte kadar bana mühlet ver." dedi. Allah da: "Peki o zaman, vaktini sadece benim bildiğim o güne kadar sana mühlet." buyurdu. İblis de: "İzzetine yemin olsun ki halis kıldığın kulların dışında bu insanların hepsini mutlaka yoldan çıkaracağım." dedi. Allah: "Cehennemi seninle ve insanlardan sana tâbi olanlarla dolduracağım yönündeki sözüm haktır ve ben, sadece hakkı söylerim." buyurdu.

86-88. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Ben, bu tebliğimden ötürü sizden bir karşılık istemiyorum. Ben sahtekâr birisi de değilim. Bu, nihayet bütün insanlar için bir nasihattir. Nitekim çok geçmeden bunu (yani söylediğim şeylerin gerçekleştiğini ve beyan ettiğim şeylerin hakikat olduğunu) siz de anlayacaksınız."

39. ZÜMER SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Bu kitap, üstün ve hikmet sahibi Allah tarafından indirilmiştir.

2-3. (Ey nebî!) Biz, bu kitabı sana hak olarak indirdik. Bunun için sen, dîni bizzat Allah'a has kılarak sadece O'na kulluk et. Dikkat et! Halis din Allah'ın hakkıdır. Allah'tan başkalarını hâmi ve yardımcı edinmiş olup da bu hareketlerini: "Biz, aslında onlara bizi sadece Allah'a ulaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." diyerek açıklamaya çalışan kimselere gelince, Allah onlar arasında, ihtilâf ettikleri bütün hususlarda kesinlikle karar verecektir. Allah, yalancı olan ve hakkı inkâr eden kişiye hidayet etmez.

4-6. Eğer Allah, birisini evlât edinmek isteseydi, yarattıklarından dilediğini seçerdi. Allah birisini evlât edinmekten münezzehtir. O, tek ve her şeye galip gelen Allah'tır. O, gökleri ve yeri hak olarak yaratmıştır. Geceyi gündüzün üzerine, gündüzü de gecenin üzerine sarıp dolayan bizzat O'dur. O, güneşi ve ayı her biri belli bir vakte kadar akıp gidecek şekilde boyun eğdirmiştir. O'nun üstün ve bağışlayıcı olduğunu bilin. Sizi bir candan yaratan, sonra da o candan eşini yaratan, sizin için büyük ve küçükbaş hayvanlardan[1] sekiz erkek ve dişiyi yaratan bizzat O'dur. O, annelerinizin karnında, üç karanlık bölme içerisinde sizi şekilden şekle sokmaktadır[2]. (Bu işleri yapan) Allah, sizin rabbinizdir. Hükümranlık (yetkileri) sadece O'nundur. O'ndan başka bir ilâh yoktur. Buna rağmen nasıl olup da saptırılıyorsunuz?

7. Eğer inkâr ederseniz, Allah sizden müstağnîdir. Ancak Allah, kullarının küfre düşmelerini istemez. Eğer şükrederseniz, Allah bunu sizin için tercih eder. Hiç kimse, bir başkasının yükünü üstlenmeyecektir. Nihayet hepiniz rabbinize döneceksiniz. Sonra O, yaptıklarınızı size anlatacaktır. Allah, kalplerin durumuna kadar her şeyi bilir.

8-9. İnsan, başına bir felâket geldiği zaman, rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra rabbi, kendisine nimetiyle lütufta bulunursa, daha önce yalvarıp durduğu o felâket halini unutur ve Allah'ın yolundan saptırmak için başkalarını O'na denk sayar. Ey nebî! Ona de ki: "Kısa bir müddet küfrünün keyfini çıkar. Sen kesinlikle ateşe gideceksin." Bu kişinin tu-

[1] Deve, sığır, koyun, keçi.

[2] Üç karanlık bölme ile karın, rahim ve çocuğun sarılı olduğu zar/meşîme kastedilmektedir.

tumu mu daha iyidir, yoksa emre itaat eden, gece yarılarında kıyam ve secde eden, ahiretten korkan ve rabbinin rahmetine ümit bağlayan kişinin tutumu mu daha iyidir? Sor onlara, bilenler ile bilmeyenler bir olabilir mi hiç? Sadece akıllı kimseler nasihat dinlerler.

10. (Ey nebî!) De ki: "Ey iman etmiş olan kullarım! Rabbinizden korkun. Bu dünyada davranışı iyi olanlar için iyilik vardır. Nitekim Allah'ın arzı geniştir. Nihayet sabredenlere mükâfatları hesapsız verilecektir.

11-18. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Dîni Allah'a has kılarak O'na kulluk etmem emredildi. Ayrıca ilk önce kendim müslüman olmakla emrolundum." De ki: "Eğer rabbimin emrine karşı çıkarsam, büyük bir günün azabından korkarım." De ki: "Ben, dînimi Allah'a has kılarak sadece O'na kulluk edeceğim. Siz, O'ndan başka kime kulluk etmek isterseniz edin." De ki: "Asıl iflas edenler, kıyamet günü kendisini ve ailesini zarara sokmuş olanlardır. İyi dinleyin, işte bu apaçık iflastır." Onların üzerini hem yukarıdan, hem de aşağıdan ateşten gölgelikler kaplamış olacaktır. İşte bu, Allah'ın kendi kullarını korkuttuğu akıbettir. Şu halde ey kullarım! Gazabımdan sakının. Bunun aksine, tâğuta kulluktan kaçınmış ve Allah'a yönelmiş olan kimseler için müjde vardır. Şu halde (ey nebî!) sözü dikkatlice dinleyen ve onun en güzel anlamına tâbi olan kullarımı müjdele. Bunlar, Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir ve akıllı kimseler işte bunlardır.

19-20. (Ey nebî!) (Azaba müstahak olup da) hakkında azap kararı verilmiş olan kişiyi kim kurtarabilir? Sen, ateşe düşmüş olanı kurtarabilir misin? Elbette rabbinden korkarak yaşamış olan kimseler için kat kat yapılmış, altlarından ırmakların aktığı yüksek köşkler vardır. Bu, Allah'ın va'didir. Allah, va'dinden asla dönmez.

21-22. Allah'ın gökten yağmur yağdırdığını, sonra o suyu kaynaklar, pınarlar ve nehirler şeklinde yeryüzünün içinden akıttığını, sonra o su vasıtasıyla farklı türde rengarenk ekinler çıkardığını, sonra o ekinlerin olgunlaştıktan sonra kuruduğunu görmez misin? Sonra da onların sarardığını ve nihayet Allah'ın onları saman haline getirdiğini görürsün. Aslında akıl sahipleri için bunda bir ders vardır. Şimdi, sinesini Allah'ın İslam'a açtığı ve rabbinden bir nur üzere yürüyen kişi bu hususlardan ders almayan kişi gibi olabilir mi hiç? Allah'ın nasihatini dinledikten sonra kalpleri daha da katılaşmış olan kimseler için zillet vardır. Bu kişiler apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdir.

23-26. Allah, en güzel kelâmı indirmiştir. Bütün parçaları uyum içerisinde olan ve içinde konuların sürekli olarak tekrarlandığı bir kitap. Onu dinledikleri zaman, rablerinden korkan kimselerin tüyleri ürperir. Sonra onların vücutları ve kalpleri yumuşayarak Allah'ı zikre meyledeler. Bu, Allah'ın kendisiyle dilediğini doğru yola ilettiği hidayetidir. Nitekim bizzat Allah'ın hidayet etmediği kimse için artık bir yol gösterici yoktur. Kıyamet günü azabın şiddetli tokadını yiyecek olan kişinin içine düşeceği o kötü durumu tahmin edebilir misiniz? Böylesi zalimlere: "Yaptıklarınıza karşılık kazandıklarınızın tadına bakın şimdi." denilecektir. Bunlardan önce de pek çok kimse, aynı şekilde yalanlamıştı. Sonunda azap ken-

dilerine hiç tahmin edemedikleri bir yönden geldi. Sonra Allah, onlara bizzat dünya hayatında rezillik tattırdı. Ahiret azabı ise ondan daha şiddetlidir. Onlar keşke bilselerdi.

27-35. Biz, Arapça olan ve içinde hiçbir eğrilik bulunmayan bu Kur'ân'da kendilerine gelsinler ve kötü akıbetten kurtulsunlar diye insanlara türlü türlü misaller verdik. Allah, mülkiyetine kötü huylu pek çok efendisinin ortak olduğu ve her birinin kendi safına çekmeye çalıştığı bir köle ile sadece bir tek efendinin kölesi olan iki kişinin durumunu misal olarak vermektedir. Bu ikisinin durumu eşit olabilir mi hiç?... Elhamdulillah! Ancak çoğu kimse anlamazdan gelir. (Ey nebî!) Sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonunda kıyamet günü hepiniz, rabbinizin huzurunda tek tek davanızı arz edeceksiniz. Nihayet Allah'a karşı yalan uydurmuş ve hakikat önüne geldiği halde onu yalanlamış olandan daha zalim kim vardır? Böylesi kâfirler için cehennemde hiç yer yok mudur? Nitekim hakikati getiren ve onun doğruluğunu tasdik etmiş olanlar azaptan kurtulacaklardır. Bu kimseler, rablerinin katında arzuladıkları her şeye kavuşacaklardır. İşte bu, Allah'ın en kötü amellerini hesaplarından silmesi ve en iyi amellerini göz önünde tutarak kendilerini mükâfatlandırması için iyilik yapanlara verilen karşılıktır.

36-41. (Ey nebî!) Allah, kulu için kâfi değil midir? Bu insanlar, seni O'nun dışında başkalarıyla korkutmaktadırlar. Halbuki Allah'ın saptırdığı kimseye yol gösterecek biri olmadığı gibi, hidayet ettiği kimseyi saptıracak biri de yoktur. Allah üstün ve intikam alan değil midir? Bu insanlara: "Yeri ve gökleri kim yarattı?" diye sorarsan: "Allah yarattı." diyeceklerdir. Sor onlara: "Gerçek bu iken, Allah, bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp da yalvardığınız bu ilâhlarınız O'nun verdiği zarardan beni koruyabilecekler mi? Ya da Allah, bana lütufta bulunmak isterse, onlar O'nun rahmetini engelleyebilecekler mi, ne dersiniz?" Şu halde onlara de ki: "Benim için bizzat Allah kâfidir. Güvenecek olanlar sadece O'na güvenirler." Onlara açıkça de ki: "Ey kavmim! Siz, kendi yerinizde yapacağınızı yapın. Ben, görevimi yapmaya devam edeceğim. Nitekim aşağılayıcı azaba kimin maruz kalacağını ve asla savuşturulamayacak olan cezaya kimin çarptırılacağını çok yakında anlayacaksınız?" (Ey nebî!) Biz, hak olan bu kitabı bütün insanlar için sana indirdik. Artık doğru yolu seçen kişi, kendisi için seçmiş olacaktır. Yoldan çıkan kişinin sapıtmışlığının vebali de bizzat kendisine olacaktır. Sen onlardan sorumlu değilsin.

42-44. Ölüm anında ruhları alan ve henüz ölmemiş olanın rûhunu da uykudayken alan bizzat Allah'tır. Sonra O, ölümüne karar verdiği rûhu alıkoyar ve diğerlerinin ruhlarını belli bir süre için geri gönderir. Düşünüp taşınan kimseler için bunda büyük işaretler vardır. O insanlar, bu Allah'ı bırakıp da başkalarını şefaatçi mi edindiler yoksa? Kendilerine de ki: "Onların ellerinde hiçbir yetki olmasa ve hiçbir şey anlamasalar da şefaat edecekler mi?" De ki: "Şefaat tamamen Allah'ın yetkisindedir. Göklerin ve yerin hükümranlığına sadece O sahiptir. Sonra hepiniz bizzat O'na döndürüleceksiniz.

45-48. Sadece Allah'tan bahsedildiği za-

man, ahirete iman etmeyenlerin kalpleri daralarak (çehreleri değişir.) Ancak Allah'ın dışında başkalarından bahsedildiği zaman, sevinçten hemen yüzleri ışıldar. De ki: "Ey gökleri ve yeri yaratan, hâzırı ve gaybı (görüleni ve görülmeyeni) bilen Allah'ım! İhtilâf ettikleri şeylerde kulların arasında karar verecek olan bizzat sensin." Eğer bu zalimlerin yanında yeryüzünün bütün serveti ve bir o kadarı daha olsa, onlar kıyamet gününün kötü azabından kurtulmak için her şeyi fidye olarak vermek isteyeceklerdir. Orada asla tahmin etmedikleri şey Allah tarafından önlerine konacaktır. Orada kazandıklarının bütün kötü neticelerini görecekler ve bizzat alay edip durdukları şey kendilerine musallat olacaktır.

49-52. İşte bu insan, kendisine azıcık bir zarar dokunsa, bize yalvarır. Ancak katımızdan kendisine bir nimet verip pohpohladığımız zaman: "Bu, ilmimden dolayı (yani ehil olduğum için veya kabiliyetime binaen) bana verildi." der. Hayır, aksine bu bir imtihandır. Ancak onların çoğu bilmez. Bu sözün aynısını kendilerinden önce yaşamış olanlar da söylemişlerdi. Ancak onların kazandıkları şeyler hiçbir işlerine yaramadı. Sonra da onlar, kazandıklarının kötü neticelerine katlandılar. Nitekim bunlardan zalim olanlar da çok yakında kazandıklarının kötü neticelerine katlanacaklar. Bunlar bizi aciz bırakacak kimseler değillerdir. Bunlar, Allah'ın dilediği kişinin rızkını açtığını, dilediği kişininkini de daralttığını bilmiyorlar mı? İman eden kimseler için bunda işaretler vardır.

53-61. (Ey nebî!) De ki: "Ey nefislerine zulmetmiş olan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. O bağışlayıcı ve merhametlidir. Üzerinize azap gelmeden önce rabbinize dönün ve O'nun emrine tâbi olun. Sonra hiçbir yerden yardım göremezsiniz. Haberinizin dahi olmayacağı bir anda üzerinize aniden azap gelmeden önce rabbinizin göndermiş olduğu kitabın en güzel emirlerine tâbi olun. Daha sonra içinizden biriniz: "Allah'ın huzurunda işlemiş olduğum kusurlarımdan dolayı yazıklar olsun bana. Bundan da öte aslında ben alay edenlerdendim." veya, "Keşke Allah bana hidayet etmiş olsaydı da, ben de muttakîlerden olsaydım." ya da azabı görünce: "Keşke bana bir fırsat daha verilse ve ben de iyilik yapanlar arasına katılsam." deyip de o zaman kendisine: "Niçin verilecekmiş ki? Ayetlerim sana gelmişken, onları yalanladın ve kibirlendin. Çünkü sen kâfirlerden idin." şeklinde bir karşılık görmesin sakın. Bugün Allah'a karşı yalan uydurmuş olanların yüzlerinin kıyamet günü karardığını göreceksin. Büyüklük taslayanlar için cehennemde yeterince yer yok mu sanki? Bunun aksine Allah, burada iken takvaya sarılmış olan insanları başarıları sebebiyle kurtaracaktır. Onlara ne bir zarar dokunacak, ne de üzüleceklerdir onlar.

62-66. Allah her şeyin yaratıcısıdır ve her şeyi görüp gözetmektedir. Yerin ve göklerin hazinelerinin anahtarları sadece O'nun yanındadır. Zarar edip hüsrana uğrayacak olanlar, bizzat Allah'ın ayetlerini inkâr edenlerdir. (Ey nebî!) Onlara de ki: "Ey cahiller! Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi söylüyorsunuz yoksa bana?" (Bu hususu kendilerine açıkça söylemen gereklidir. Çünkü) sana ve

senden önce gelip geçmiş olan bütün peygamberlere: "Şirke düşerseniz, amelleriniz zayi olacak ve zarar edip hüsrana uğrayacaksınız." diye vahiy gönderilmiştir. Bunun için (ey nebî!) sen, sadece Allah'a kulluk et ve şükreden kullardan ol.

67-70. Bu insanlar, Allah'ın kadrini gerektiği gibi bilemediler. (Allah, mükemmel kudretiyle) kıyamet günü yeryüzünün tamamını avucunun içine alacak ve göğü sağ elinde dürecektir. Allah, münezzehtir ve bu insanların koştukları ortaklardan yücedir. Nitekim o gün Sûr'a üflenecek ve Allah'ın canlı bırakmak istedikleri dışında göklerde ve yerde olan herkes ölüp yere düşecektir. Sonra başka bir Sûr'a üflenecek ve herkes aniden kalkıp bakınmaya başlayacaktır. Yeryüzü rabbinin nûruyla parlayacak, amel defterleri getirilip konulacak, peygamberler ve bütün şahitler hazır bulundurulacaklardır. İnsanlar arasında adaletli bir şekilde karar verilecek, onlara hiç zulmedilmeyecek ve her canlıya yaptığının karşılığı tam olarak verilecektir. İnsanların yaptıkları her şeyi en iyi Allah bilir.

71-72. (Bu karardan sonra) inkâr etmiş olan kimseler, gruplar halinde cehenneme doğru sürülecekler. Öyle ki onlar cehenneme ulaştıkları zaman, oranın kapıları açılacak ve cehennemin görevlileri kendilerine: "İçinizden (kendi insanlarınızdan) size rabbinizin ayetlerini okuyan ve bir zaman gelip bu günü de göreceksiniz diye korkutan peygamberler gelmedi mi?" diyecekler. Onlar: "Evet gelmişti. Ancak kâfirler azap kararını hak etmişlerdir." diye cevap verecekler. Bunu üzerine: "Girin cehennemin kapılarından. Siz artık ebediyyen burada kalacaksınız. Kibirlenenler için çok kötü yerdir burası." denilecektir.

73-74. Rablerinin emrine karşı gelmekten sakınan kimseler, gruplar halinde cennete doğru götürülecekler. Öyle ki onlar kapıları önceden açılmış olacak olan cennete vardıkları zaman, oranın görevlileri kendilerine: "Selâm size. Uğurlar olsun. Artık rahata erdiniz. Ebediyyen (kalmak üzere) girin oraya." diyecekler. Onlar da: "Bize olan va'dini yerine getiren ve bizi yeryüzüne vâris kılan Allah'a şükürler olsun. Artık biz, cennette nerede istersek, yerimizi yapabiliriz." diyecekler. Şu halde en güzel mükâfat amel edenler içindir.

75. Melekleri arşın etrafında halka kurmuş vaziyette rablerine hamd ve O'nu tesbih ederlerken göreceksin. Nitekim insanlar arasında adaletli bir şekilde karar verilecek ve: "Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah içindir." diye seslenilecektir.

40. MU'MİN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Hâ, Mîm. Bu kitap, üstün ve her şeyi bilen, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden, çok şiddetli cezalandıran, sonsuz lütuf ve kerem sahibi Allah tarafından indirilmiştir. O'ndan başka ilâh yoktur. Herkes bizzat O'na dönecektir.

4-6. İnkâr etmiş olan insanlardan başkası, Allah'ın ayetleri üzerinde münakaşa etmez. Bundan sonra dünya mülklerinde onların gezip tozmaları seni asla aldatmasın. Bunlardan önce Nûh'un kavmi de yalanlamıştı. Ondan sonra diğer birçok topluluk da aynı şeyi yaptı. Her kavim, esir etmek için peygamberine saldırdı. Onların hepsi de batıl silâhlarıyla

hakkı aşağılamaya çalıştılar. Ancak ben, sonunda onları yakaladım. Nitekim bir görsen, cezam nasıl da şiddetli idi! Aynı şekilde inkâr etmiş olan insanların tamamı rabbinin: "Cehenneme varacaklardır." yönündeki kararını da hak etmişlerdir.

7-9. İlâhî arşı taşıyan melekler ve arşın etrafında hazır bulunanların hepsi, rablerine hamd ile birlikte O'nu tesbih ediyorlar. Onlar, O'na iman ederler ve iman edenler için mağfiret duasında bulunurlar. Onlar: "Ey Rabbimiz! Sen, rahmetin ve ilmin ile her şeyi kuşatıp kapladın. Şu halde tevbe etmiş ve senin yolunu seçmiş olanları bağışla ve cehennem azabından koru. Ey Rabbimiz! Ayrıca onları kendilerine va'dettiğin dâimî olarak ikamet edilen cennetlere yerleştir ve onların anne ve babalarından, eşlerinden ve çocuklarından salih olanları da orada onlarla birlikte kıl. Şüphesiz sen kâdir-i mutlaksın ve hikmet sahibisin. Onları kötülüklerden de koru. Sen, kıyamet günü kötülüklerden koruduğun kişiye çok merhamet etmişsindir. İşte bu muhteşem bir başarıdır." derler.

10-12. İnkâr etmiş olan insanlar, kıyamet günü çağrılacaklar ve: "Bugün kendinize olan kızgınlığınızdan daha fazlasını, imana çağrılıp da inkâr ettiğiniz zaman, Allah size karşı duymaktaydı." denilecektir. Onlar ise: "Ey Rabbimiz! Sen, gerçekten de bize iki kez ölüm ve iki kez hayat bahşettin. Biz, artık kusurlarımızı itiraf ediyoruz. Şimdi buradan çıkmak için bir imkan var mı acaba?" diyecekler. Cevaben kendilerine: "Bu duruma düşmenizin sebebi yalnızca Allah'a çağrıldığınızda inkâr etmeniz ve O'nun ile birlikte başkaları ortak koşulunca iman etmenizdir. Artık karar, büyük ve yüce olan Allah'ın elindedir." denilecek.

13-14. Size ayetlerini gösteren ve gökten sizin için rızık indiren bizzat O'dur. Ancak bu işaretleri müşahededen sadece Allah'a yönelen kişiler ders alırlar. (Şu halde ey Allah'a yönelenler!) Kâfirlerin her ne kadar hoşuna gitmese de, dîninizi Allah'a has kılarak sadece O'na yalvarın.

15-20. O'nun makamı yücedir ve arşın sahibidir. Buluşma günüyle uyarması için kullarından dilediğine emriyle rûhu indirir. Herkesin apaçık ortada olacağı o günde insanların hiçbir şeyi Allah'tan gizli kalmayacaktır. O gün seslenilerek: "Bugün hükümranlık kimindir?" diye sorulacak, bütün âlem: "Tek ve kahhar olan Allah'ındır." diye seslenecektir. Bunun üzerine: "Bugün her canlıya kazandığının karşılığı verilecektir. Bugün kimseye zulmedilmeyecektir. Nitekim Allah hesap görmede çok hızlıdır." denilecek. Ey nebî! Yüreklerin ağza geleceği ve insanların sessizce acıyı yudumlayacakları, yaklaşmış olan o günle kendilerini korkut. Zalimlerin ne müşfik bir dostları, ne de sözü dinlenecek bir şefaatçileri olacak. Allah, gözlerin haince bakışlarını ve sinelerin gizlemiş olduğu sırları dahi bilir. Nitekim Allah, adaletli bir şekilde karar verecektir. Bu müşriklerin Allah'ı bırakıp da yalvardıklarına gelince, onlar hiçbir şeye karar veremezler. Şüphesiz her şeyi işiten ve her şeyi gören sadece Allah'tır.

21-22. Bu insanlar, kendilerinden önce yaşamış olanların akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı hiç? Onlar, kendilerinden daha güçlü idiler

ve yeryüzünde kendilerinkinden daha büyük eserler bırakıp gitmişlerdi. Ancak Allah, günahlarından dolayı onları yakaladı. Nitekim onları Allah'tan kurtaracak hiç kimse yoktu. Onların böyle bir akıbete maruz kalmalarının sebebi, peygamberlerinin kendilerine apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla gelmiş olmalarına rağmen onları inkâr etmeleriydi. Allah, sonunda onları yakaladı. Şüphesiz Allah son derece kuvvetlidir ve cezası da çok şiddetlidir.

23-25. Biz, Mûsa'yı ayetlerimiz ve apaçık görevlendirme belgemizle birlikte Firavun, Hâmân ve Kârûn'a gönderdik. Ancak onlar: "Büyücüdür, çok yalancıdır." dediler. Derken Mûsa, katımızdan hakkı önlerine koyunca: "İman edip ona katılmış olan herkesin erkek çocuklarını öldürün, kız çocuklarını ise sağ bırakın." dediler. Ancak kâfirlerin kurdukları tuzak işe yaramadı.

26-29. Bir gün Firavun, saray erkânına: "Bırakın da şu Mûsa'yı öldüreyim. Rabbine yalvarsın da görsün. Onun dîninizi değiştirmesinden ya da ülkede fesat çıkarmasından endişe ediyorum." dedi. Mûsa: "Ben, hesap gününe iman etmeyen kibirli herkese karşı hem kendimin, hem de sizin rabbiniz olan Allah'a sığındım." dedi. Bu esnada Firavun hanedanından imanını gizlemiş olan bir mü'min: "Siz, bir kişiyi sadece: 'Rabbim Allah'tır.' dediği için mi öldüreceksiniz? Halbuki o, rabbinizden size apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla gelmiştir. Eğer o yalancı ise, yalanı bizzat kendisine geri dönecektir. Ancak doğru söylüyorsa, sizi korkuttuğu o korkunç neticelerin bir kısmı ile mutlaka karşılaşacaksınız. Allah, haddi aşan ve çok yalancı olan birisine hidayet etmez. Ey kavmim! Bugün iktidara sahipsiniz. Yeryüzünde hakim olan sizlersiniz. Ancak üzerimize Allah'ın azabı geldiği zaman, bize kim yardım edebilir." dedi. Firavun ise: "Ben, size uygun gördüğüm şeyi söylüyor ve doğru olan yolu gösteriyorum." dedi.

30-35. Bunun üzerine iman etmiş olan kişi, şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben, Nûh, Âd, Semûd ve onlardan sonraki kavimlerin başlarına geldiği gibi, bundan önce pek çok topluluğun karşı karşıya kaldığı bir günün size de gelmesinden korkuyorum. Gerçek şu ki Allah, kullarına zulmetmeyi asla istemez. Ey kavmim! Birbirinizi çağıracağınız ve sağa sola koşuşarak feryâd u figân edeceğiniz bir günle karşılaşmanızdan korkuyorum. Ancak o vakit Allah'tan kurtaracak kimse olmayacaktır. Gerçek şu ki Allah'ın saptırdığı kişiye bir daha yol gösterecek kimse yoktur. Bundan önce Yûsuf, size apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla gelmişti. Ancak siz onun getirdiği öğretiden yana şüpheye düştünüz. Daha sonra Yûsuf vefat edince: 'Artık Allah, ondan sonra bir peygamber asla göndermeyecek." dediniz.'... İşte bu şekilde Allah, haddi aşan, şüpheci olan ve kendilerine gelmiş olan herhangi bir delil ve senet olmaksızın ayetleri üzerinde münakaşa eden kimseleri sapıklığa düşürür. Bu tutum, Allah'ın ve iman edenlerin nezdinde şiddetle kınanmıştır. Allah, kibirli ve zorba olan herkesin kalbini işte bu şekilde mühürler.

36-37. Firavun: "Ey Hâmân! Benim için yüksek bir kule yap da yollara kadar, göklerin yollarına kadar çıkabileyim ve

Mûsa'nın ilâhına bir göz atayım. Bu Mûsa bana yalancı gibi geliyor." dedi... Bu şekilde Firavun'a kötü ameli süslü gösterildi ve doğru yoldan alıkonuldu. Firavun'un kurduğu bütün tuzaklar kendisinin yok olması yolunda sarf oldu.

38-44. İman etmiş olan o kişi: "Ey kavmim! Sözümü dinleyin. Ben, size doğru yolu gösteriyorum. Ey kavmim! Bu dünya hayatı birkaç günlüktür. Ebedî kalınacak olan yer sadece ahirettir. Kötülük eden kişi, ettiği kötülük kadar karşılık görecektir. Ancak ister erkek olsun ister kadın, mü'min olmak şartıyla salih amel işleyen herkes cennete girecek, orada kendilerine hesapsız rızık verilecektir. Ey kavmim! Bu nasıl bir iştir ki, ben sizi kurtuluşa çağırırken, siz beni ateşe, Allah'ı inkâr etmeye ve bilmediğim varlıkları O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Halbuki ben, sizi üstün ve bağışlayıcı olan Allah'a çağırmaktayım. Hayır, gerçek budur ve bu gerçeğin hilâfına beni kendisine çağırdığınız şeyler için ne bu dünyada davet olabilir, ne de ahirette. Nihayet hepimiz bizzat Allah'a döneceğiz ve haddi aşanlar ateşe gideceklerdir. Bugün söylediklerimi hatırlayacağınız vakit çok yakında gelecektir. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. O, kullarını gözetendir." dedi.

45-50. Sonunda Allah, o mü'min kişiyi aleyhine kurdukları en kötü tuzaklardan kurtardı. Firavun'un yandaşları ise en kötü azabın girdabına yakalandılar. Onlar sabah akşam cehennem ateşine tutulurlar. Nitekim kıyamet saati geldiği zaman: "Firavun ailesini azabın en şiddetlisine sokun." diye emredilecektir. Bu insanların ateş içerisinde birbirleriyle münakaşa edecekleri anı düşün biraz. Dünyada iken zayıf olanlar, büyüklük taslayanlara: "Bizler, size tâbi idik. Şimdi siz, burada cehennem ateşinin azabının birazından bizi kurtarabilir misiniz?" diyecekler. Büyüklük taslayanlar ise: "Burada hepimiz de aynı durumdayız ve Allah, kulları arasında karar vermiştir." diye cevap verecekler. Sonra ateşe düşmüş olan bu kimseler, cehennemin görevlilerine: "Rabbinize dua edin de azabımızda sadece bir günlük indirim yapsın." diyecekler. Onlar ise: "Size peygamberleriniz apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla gelmediler mi?" diye soracaklar. Onlar da: "Evet gelmişlerdi." diyecekler. Bunu üzerine cehennemin görevlileri: "O zaman siz dua edin. Ancak kâfirlerin duası işe yaramayacaktır." diyecekler.

51-56. Kesinlikle bilin ki biz, peygamberlerimize ve iman edenlere bu dünya hayatında mutlaka yardım ettiğimiz gibi, şahitlerin getirileceği, zalimlere mazeretlerinin fayda etmeyeceği, kendilerine lânet edileceği ve hisselerine en kötü yerin düşeceği günde de yardım edeceğiz. Nihayet bak biz, Mûsa'ya yol gösterdik ve İsrâîl oğullarını akıl ve basiret sahipleri için hidayet ve nasihat olan kitabın vârisleri kıldık. Şu halde ey nebî! Sabret. Allah'ın va'di haktır. Kusurunun bağışlanmasını dile. Sabah akşam rabbine hamd ile birlikte O'nu tesbih et. Gerçek şu ki kendilerine gelmiş olan herhangi bir senet veya delil olmaksızın Allah'ın ayetleri üzerinde münakaşa edenlerin kalpleri kibirle doludur. Ancak onlar öyünüp durdukları büyüklüğe ulaşamayacaklardır. Öyleyse Allah'a sığın. O, her şeyi görür ve her şeyi işitir.

57-59. Gökleri ve yeri yaratmak, insanları yaratmaya oranla şüphesiz daha büyük bir iştir. Ancak çoğu kimse bilmez. Kör ile gören bir olamayacağı gibi, imanlı ve salih bir kişi ile fasık bir kişi de bir olamaz. Ancak sizler nadiren bir şey anlarsınız. Kıyamet saati kesinlikle gelecektir. Onun gelişinde şüphe yoktur. Ancak çoğu kimse iman etmez.

60. Rabbiniz buyuruyor ki: "Bana yalvarın. Ben, dualarınızı kabul edeceğim. Kibirlenip de bana ibadetten yüz çeviren kimseler mutlaka horlanarak ve zillet içerisinde cehenneme gireceklerdir."

61-63. Sükûneti elde edesiniz diye sizin için geceyi yaratan, gündüzü ise aydınlık kılan bizzat Allah'tır. Gerçek şu ki Allah, insanlara karşı çok lütufkârdır. Ancak çoğu kimse şükretmez. (İşte sizin için bunları yapan) Allah, sizin rabbinizdir. Her şeyin yaratıcısıdır. Kendisinden başka ilâh yoktur. Peki, nasıl olup da saptırılıyorsunuz? Allah'ın ayetlerini inkâr edenlerin hepsi işte bu şekilde saptırılmaktadırlar.

64-65. Yeryüzünü sizin için karar yeri kılan, yukarıda gök kubbeyi yaratan, size en güzel şekilde sûret veren ve temiz şeyleri size rızık olarak veren bizzat Allah'tır. (İşte bütün bu işleri yapan) Allah, sizin rabbinizdir. Kainatın o rabbi sonsuz bereketlidir. Sadece O diridir. O'ndan başka ilâh yoktur. Dîninizi O'na has kılarak sadece O'na yalvarın. Bütün övgüler, bizzat âlemlerin rabbi olan Allah içindir.

66. Ey nebî! O insanlara de ki: "Ben, Allah'ı bırakıp da yalvardığınız varlıklara ibadet etmekten men edildim. Bana rabbimden apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlar gelmişken, bunu nasıl yapabilirim. Bana âlemlerin rabbinin önünde boyun eğmem emredildi."

67-68. Sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra kan pıhtısından yaratan, sonra bebek şeklinde çıkaran, sonra ergenlik çağınıza ermeniz için büyüten, sonra da yaşlılık çağınıza eresiniz diye daha da ilerleten/büyüten bizzat O'dur. İçinizden bazıları önceden geri çağrılır. Bütün bunlar, belirlenmiş olan vaktinize ulaşasınız ve hakikati anlayasınız diye yapılmaktadır. Hayat veren ve öldüren bizzat O'dur. O, karar verdiği bir şey için sadece "o olsun" diye bir emir verir ve o da oluverir.

69-77. Allah'ın ayetleri üzerinde münakaşa edenleri gördün değil mi? Onlar nasıl olup da saptırılıyorlar? Bu kitabı ve peygamberlerimizle gönderdiğimiz bütün kitapları yalanlayanlar çok yakında boyunlarına demir halkalar takıldığında, zincirlerle yakalanıp kaynar suya doğru çekildiklerinde ve sonra da cehennem ateşine atıldıklarında anlayacaklardır. Sonra kendilerine: "Allah'ın dışında ortak koştuğunuz diğer ilâhlar şimdi neredeler?" diye sorulduğunda: "Biz, onları kaybettik. Belki de biz bundan önce hiçbir şeye yalvarmıyorduk[1]." diye cevap verecekler. Bu şekilde Allah, kâfirlerin sapıtmış olduklarını doğrulayacaktır. Kendilerine: "Böyle bir akıbete maruz kalmanızın sebebi yeryüzünde iken batıla dalmış olmanız ve sonra da bununla böbürlenmenizdir. Artık gidin ve cehennemin kapılarından girin. Siz ebediyyen orada kalacaksınız. Kibirlenenlerin varacağı yer çok kötü bir yerdir." denilecek.

[1] Yani bundan önce yalvardığımız şeyler kesinlikle bir hiçmiş.

Şu halde ey nebî! Sabret. Allah'ın va'di haktır. Artık kendilerini korkuttuğumuz kötü neticelerin bir kısmını, ister senin önünde onlara gösterelim ister ondan önce seni dünyadan alalım, her halükârda onlar bize dönüp geleceklerdir.

78-81. Ey nebî! Biz, senden önce pek çok peygamber göndermişizdir. Bunlardan bazılarının durumlarını sana anlattık, bazılarını ise anlatmadık. Hiçbir peygamber, Allah'ın izni olmaksızın kendiliğinden bir mucize getirme gücüne sahip değildi. Sonra Allah'ın hükmü geldiği zaman, hakka göre karar verildi ve o zaman kötü iş yapan kimseler zarar edip hüsrana uğradılar. İçlerinden kimisinin üzerine binmeniz ve kimisinin de etini yemeniz için büyük ve küçük baş hayvanları sizin için yaratan bizzat Allah'tır. Onlarda sizin için daha pek çok faydalar vardır. Onlar, içinizden gitme ihtiyacı duyduğunuz yerlere üzerlerine binerek gidebilmenize de yararlar. Siz hem onların üzerlerine, hem de gemilere bindirilmektesiniz. Allah, bu işaretlerini size gösteriyor. Peki siz, O'nun hangi işaretlerini inkâr edeceksiniz?

82-85. Bunlar, kendilerinden önce yaşamış olan insanların akıbetlerini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı yoksa? Onlar, kendilerinden sayıca daha fazla ve daha güçlü idiler ve yeryüzünde kendilerininkinden daha görkemli eserler bırakıp gitmişlerdi. Onların kazandıkları şeyler, sonunda ne işlerine yaradı ki? Peygamberleri kendilerine apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla geldikleri zaman, onlar yanlarında mevcut olan bilgiyle oyalanıp durdular. Sonra da bizzat alay ettikleri şeyin girdabına yakalandılar. Onlar, azabımızı gördükleri zaman: "Ortağı olmayan tek Allah'a iman ettik ve O'na ortak koştuğumuz bütün ilâhları inkâr ediyoruz." dediler. Ancak azabımızı gördükten sonra imanlarının kendilerine hiçbir faydası olamazdı. Çünkü bu, Allah'ın kulları arasında her zaman yürürlükte olan kesinleşmiş kanunudur. Nitekim kâfirler, o an zarar edip hüsrana uğradılar.

41. FUSSİLET (HÂMÎM SECDE) SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Hâ, Mîm. Bu, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah tarafından indirilmiş, ayetleri apaçık şekilde beyan edilmiş bir kitaptır. Arapça bir Kur'ân'dır. İlim sahipleri için müjdeleyici ve uyarıcı bir kitaptır. Ancak o insanların çoğu bundan yüz çevirdiler. Nitekim onlar dinlemezler. Onlar: "Bizi kendisine çağırdığın şeye kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımız sağırlaşmıştır ve seninle aramıza bir perde engel olmuştur. Sen, kendi üzerine düşeni yap. Biz de üzerimize düşeni yapacağız." derler.

6-8. Ey nebî! Onlara de ki: "Ben de sizin gibi bir insanım. Bana vahiy yoluyla ilâhınızın sadece bir tek ilâh olduğu anlatılmaktadır. Bunun için siz doğruca O'na yönelin ve O'ndan bağışlanma dileyin. Zekâtı vermeyen ve ahireti inkâr eden müşrikler için zillet vardır. İman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimselere gelince, onlar için şüphesiz asla kesintiye uğramayacak olan bir mükâfat vardır.

9-12. Ey nebî! Onlara de ki: "Siz, yeryüzünü iki günde yaratmış olan Allah'ı inkâr edip başkalarını O'na denk mi sayıyorsunuz yoksa? Nihayet O, bütün â-

lemlerin rabbidir. O, (yeryüzünü vücuda getirdikten sonra) yukarıdan üzerine dağlar dikti, yeryüzüne bereketler verdi ve yeryüzünde isteyen herkes için talep ve ihtiyaçlarına göre ölçülü olarak gıdalar hazırladı. Bütün bu işler dört günde oldu. Daha sonra Allah, o vakit sadece duman halinde olan göğe doğru yöneldi. O, semaya ve yere: "İsteseniz de istemeseniz de vücuda gelin." dedi. Bunun üzerine her ikisi birden: "Emre itaat edenler gibi geldik." dediler. O zaman Allah, iki gün içinde yedi göğü yarattı ve her semaya kanununu vahyetti. Nitekim biz, dünyanın semasını lambalarla süsledik ve onu en iyi şekilde koruduk. Bütün bunlar, üstün ve her şeyi bilen bir zatın düzenlemesidir.

13-14. Şimdi bu insanlar yüz çevirirlerse, kendilerine de ki: "Ben, Âd ve Semûd kavmine indiği gibi aniden inecek olan bir azapla sizi korkutmaktayım. Allah'ın peygamberleri onlara önden ve arkadan, her taraftan geldikleri ve Allah'tan başka hiç kimseye kulluk etmeyin diye anlattıkları zaman, onlar: "Rabbimiz dileseydi, melekleri gönderirdi. Bunun için biz, gönderildiğiniz şeyi kabul etmiyoruz." dediler.

15-16. Âd kavmine gelince, onlar yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: "Bizden daha kuvvetli kim var?" demeye başladılar. Onlar, kendilerini yaratmış olan Allah'ın kendilerinden daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar, ayetlerimizi inkâr edip durdular. Sonunda biz, bizzat dünya hayatında aşağılayıcı bir azap tattırmak için, uğursuz geçen birkaç gün içinde üzerlerine şiddetli bir kasırga gönderdik. Nitekim ahiret azabı bundan daha da aşağılayıcıdır. Orada kendilerine yardım eden hiç kimse olmayacaktır.

17-18. Semûd kavmine gelince, biz önlerine doğru yolu koyduk. Ancak onlar, yolu görmek yerine kör olarak kalmayı tercih ettiler. Sonunda yaptıkları yüzünden üzerlerine aşağılayıcı bir azap indi. Derken biz, iman etmiş olan ve sapıklıktan ve kötü işlerden sakınan kimseleri de kurtardık.

19-25. O Allah düşmanlarının, cehenneme doğru gitmek için kuşatılıp getirilecekleri anı düşünün biraz. Öncekiler, sonrakilerin gelişine kadar bekletilecekler. Sonra hepsi oraya ulaştıkları zaman, onların kulakları, gözleri ve vücutlarının derileri dünyada iken yaptıklarına şahitlik edeceklerdir. Bunun üzerine onlar, derilerine: "Aleyhimize niçin şahitlik ettiniz?" diyecekler. Onlar ise: "Her şeyi konuşturan/söyleten Allah, bizi de konuşturdu. Sizi ilk kez O yaratmıştı ve şimdi bizzat O'na doğru geri götürülüyorsunuz. Dünyada suç işlerken saklandığınız zaman, kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinize şahitlik edecekleri aklınıza gelmemişti. Belki pek çok amelinizden Allah'ın bile haberdar olmadığını sanmıştınız. İşte rabbiniz hakkındaki bu zannınız sizi batırdı ve bu yüzden zarar edip hüsrana uğradınız." diye cevap verecekler. Bu durumda onlar sabretseler de sabretmeseler de, ateş varacakları yer olacak ve rücu etme[1] fırsatı isterlerse, kendilerine asla fırsat verilmeyecek-

[1] Burada rücu etmek; dünyaya dönmek isteyecekler, ancak dönemeyecekler veya cehennemden çıkmak isteyecekler, ancak çıkamayacaklar ya da tevbe etmek veya mazeret sunmak isteyecekler, ancak kabul edilmeyecek anlamlarına da gelebilir.

tir. Biz, onlara önlerinde ve arkalarında olan her şeyi süslü gösteren arkadaşlar musallat etmiştik. Nihayet kendilerinden önce gelip geçmiş olan cinler ve insanlar topluluğu hakkında verilmiş olan azap kararı onlar hakkında da verilmiş oldu. Şüphesiz onlar zarar edip hüsrana uğrayacak olan kimselerdi.

26-29. O hak inkârcıları: "Bu Kur'ân'ı asla dinlemeyin ve okunduğu zaman, ona engel olun. Belki bu şekilde galip gelirsiniz." derler. Biz, o kâfirlere şiddetli azabı mutlaka tattıracağız ve yaptıkları en kötü hareketlerin karşılığını kendilerine tam olarak vereceğiz. Nitekim Allah düşmanlarının görecekleri karşılık ateştir. Orası onlar için ebediyyen kalacakları mekân olacaktır. Ayetlerimizi inkâr ederek işlemiş oldukları suçun cezası işte budur. Bu kâfirler, orada: "Ey Rabbimiz! Bizi saptıran cinleri ve insanları bize biraz gösteriver de iyice hor ve zelil olmaları için onları ayaklarımızın altında ezelim." diyecekler.

30-32. Rabbimiz Allah'tır diyen ve sonra da bu söz üzere sebat eden kimseler üzerine kesinlikle melekler inerler ve onlara: "Korkmayın, üzülmeyin ve size va'dedilmiş olan cennet müjdesiyle sevinin. Biz, hem bu dünya hayatında, hem de ahirette sizin dostunuzuz. Orada istediğiniz şeyleri bulacaksınız ve arzuladığınız her şey sizin olacaktır. Bunlar, bağışlayıcı ve merhametli olan zat tarafından ikram edilen şeylerdir." derler.

33. Allah'a çağıran, salih amel işlemiş olan ve ben müslümanım diyen kişinin söylediği sözden daha güzel kim söz söyleyebilir?

34-36. Ey nebî! İyilik ile kötülük bir değildir. Sen, kötülüğü en güzel iyilikle savuştur. Nihayet sana karşı düşmanlık besleyen kişinin en içten dost olduğunu göreceksin. Bu sıfat, sabredenler dışında kimseye nasip olmaz. Bu makama, nasîbi bol olanlar dışında kimse erişemez. Eğer şeytan tarafından kışkırtıldığını hissedersen, Allah'a sığın. O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

37-38. Şu gece ve gündüz, şu güneş ve ay Allah'ın işaretlerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Aksine eğer gerçekten sadece Allah'a ibadet edenlerdenseniz, bunları yaratmış olana secde edin. Ancak bu insanlar, gurura kapılıp cehaletlerinde inat ederlerse, hiç önemli değil. Rabbine yakın olan melekler, gece gündüz O'nu tesbih ediyorlar. Nitekim onlar, hiç yorulmazlar.

39. Allah'ın işaretlerinden birisi de şudur: Yeryüzünün sararmış ve kurumuş olduğunu görürsün. Sonra biz, oraya yağmur yağdırdığımızda, zemin aniden ısınıp kabarır ve açılır. O ölmüş zemini dirilten Allah, şüphesiz ölülere de tekrar hayat verecektir. O'nun gücü kesinlikle her şeye yeter.

40-42. Ayetlerimize ters anlamlar vermeye çalışan kimseler bizden gizli değillerdir. Düşünün bir kere, ateşe atılacak olan kişi mi daha iyidir, yoksa kıyamet günü güven içerisinde hazır olacak olan kişi mi? İstediğiniz şeyi yapın. Allah, yaptığınız bütün hareketleri görmektedir. Bunlar, önlerine nasihat kelâmı gelince, onu inkâr etmiş olan kimselerdir. Ancak gerçek şu ki bu, üstün bir kitaptır. Batıl, ona ne önden yaklaşabilir, ne de arkadan. Bu, kendi zatında övülmüş ve hikmet sahibi olan (Allah) tarafından indirilmiştir.

43. Ey nebî! Sana söylenen şeyler, sen-

den önce gelip geçmiş olan peygamberlere de söylenmiştir. Şüphesiz rabbin hem çok bağışlayıcıdır, hem de gayet acıklı bir şekilde cezalandırır.

44-45. Eğer biz, bunu yabancı bir dilde Kur'ân olarak gönderseydik, o vakit bu insanlar: "Bunun ayetleri açıkça niçin beyan edilmedi? Ne ilginç bir şey ki muhatabı Arap olana yabancı bir kelâm." derler. Onlara de ki: "Bu Kur'ân, iman edenler için aslında hidayet ve şifadır. Fakat iman etmeyenler için kulaklarına bir tıkaç ve gözlerine bir perdedir. Onlar sanki uzaktan çağrılıyor gibidirler." Biz, bundan önce Mûsa'ya kitap vermiştik. Nitekim onda da aynı ihtilâf olmuştu. Eğer rabbin, önceden bir şeye hükmetmemiş olsaydı, o ihtilâf edenler arasında karar verilirdi. Gerçek şu ki bu insanlar ondan yana ıztırap verici bir şüpheye düşmüşlerdir.

46. Her kim iyi bir iş yaparsa, bizzat kendisine iyilik etmiş olacaktır. Kötülük yapan kişinin kötülüğünün vebali de bizzat kendisinin üzerine olacaktır. Nitekim rabbin kullarına karşı zalim değildir.

47-48. O (kıyamet) saatini sadece Allah bilir. Tomurcuklarından çıkan bütün meyveleri, hangi dişinin hamile kaldığını ve kimin çocuk doğurduğunu sadece O bilir. Sonra Allah, bu insanlara: "Nerede benim ortaklarım?" diye seslendiği gün onlar: "Biz arz etmiştik[1]. Bugün içimizden hiç kimse buna şahitlik edecek değildir." diyecekler. O vakit bundan önce yalvardıkları bütün ilâhlar kendilerinden uzaklaşıp kaybolacaklar ve onlar, kendileri için artık sığınacak bir yer olmadığını anlayacaklar.

49-50. İnsan, refahı ve mutluluğu için dua etmekten usanmaz. Başına bir belâ geldiğinde ise, ümitsizliğe kapılır. Ancak içinde bulunduğu zor anlar geçip de kendisine rahmetimizi tattırdığımız zaman: "Ben buna layığım. Bunu hak ettim. Kıyametin geleceğini de hiç sanmıyorum. Ancak gerçekten rabbime döndürülsem bile, orada da rahat edeceğim." der. Halbuki biz, inkâr edenlere ne ile geldiklerini mutlaka anlatacağız ve kendilerine çok ağır bir azap tattıracağız.

51. İnsana nimet verdiğimiz zaman, yüz çevirir ve kibirlenir. Ancak kendisine bir zarar dokunduğu zaman, uzun uzun dualar etmeye başlar.

52. Ey nebî! Onlara de ki: "Eğer bu Kur'ân gerçekten Allah tarafından ise ve siz onu inkâr etmişseniz, ona muhalefette haddi aşandan daha sapık kim vardır diye hiç düşündünüz mü?"

53-54. Biz, çok yakında onlara hem ufuklarda, hem de kendi nefislerinde işaretlerimizi göstereceğiz. Öyle ki onlar, Kur'ân'ın gerçekten hak olduğunu anlayacaklar. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi? Haberiniz olsun! Bu insanlar, rablerinin huzuruna çıkarılacaklarından şüphe duyuyorlar. Dinleyin! O, her şeyi kuşatmıştır.

[1] *"Biz arz etmiştik."* cümlesi, kıyamet günü devamlı olarak her aşamada kâfirlere: "Dünyada Allah'ın peygamberlerini dinlemeyip söylediklerini inkâr ettiniz. Şimdi konuşun bakalım, onlar mı hak üzere idi, yoksa siz mi?" denileceğine işaret etmektedir. Aynca kâfirler de her fırsatta peygamberlerin söylediklerinin hak olduğunu ve o ilmi bırakıp kendi cahilliklerinde ısrar etmekle hata ettiklerini itiraf edeceklerdir.

42. ŞÛRÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Hâ, Mîm, Ayn, Sîn, Kâf. Üstün ve hikmet sahibi olan Allah, işte bu şekilde sana ve senden önce gelip geçmiş olan peygamberlere vahyetmektedir. Göklerde ve yerde olan her şey bizzat O'nundur. O, yücedir ve büyüktür. Yukarıdan semanın parçalanması yakındır. Melekler, rablerine hamd ile birlikte O'nu tesbih ediyorlar ve yeryüzündekiler için bağışlanma talebinde bulunuyorlar. Haberiniz olsun! Gerçekte Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Allah, kendisini bırakıp da başkalarını hâmi ve yardımcı edinmiş olan kimseleri görmektedir. Sen onlardan sorumlu değilsin.

7. Evet ey nebî! İşte bu şekilde şehirlerin merkezi olan (Mekke şehrini) ve onun çivarında yaşayanları uyarman ve gelişinde şüphe olmayan toplanma günüyle kendilerini korkutman için bu Arapça Kur'ân'ı sana vahyettik. Bir grup cennete, diğer grup ise cehenneme gidecektir.

8-9. Eğer Allah dileseydi, onların hepsini bir tek ümmet yapardı. Ancak Allah, dilediğini rahmetine dahil eder. Zalimlerin ise ne bir velîsi, ne de bir yardımcısı vardır. (Yoksa bunlar) Allah'ı bırakıp da başka velîler edinecek kadar akılsızlar mı? Veli, bizzat Allah'tır. Ölüleri sadece O diriltir ve O her şeye kadirdir.

10-12. Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir işte karar vermek Allah'ın işidir. İşte O, rabbim olan Allah'tır. Ben, sadece O'na güvendim ve sadece O'na yönelirim. O, gökleri ve yeri yaratandır. O, kendi cinsinizden sizin için eşler yaratmıştır. Aynı şekilde hayvanlar arasında da (bizzat kendi cinslerinden) eşler yaratmıştır. Nitekim O, bu yolla nesillerinizi çoğaltıp yaymaktadır. Kâinattaki hiçbir şey O'nun benzeri değildir. O, her şeyi işitir ve her şeyi görür. Göklerin ve yerin hazinelerinin anahtarları sadece O'nun yanındadır. Dilediğine bol rızık verir, dilediğine ise kısıtlı verir. O, her şeyi bilir.

13. O, Nûh'a emrettiği din sistemini sizin için de (din olarak) belirlemiştir. Ve ey Muhammed! İbrâhîm'e, Mûsa'ya ve İsa'ya ısrarlı bir şekilde: "Bu dîni ayakta tutun ve onda tefrikaya düşmeyin." diye talimat verdiğimiz o sistemi şimdi sana vahiy yoluyla gönderdik. Fakat ey nebî! Bu müşrikler, kendilerini davet ettiğin bu şeyden hiç hoşlanmadılar. Allah, dilediği kimseyi kendine seçer ve kendisine doğru giden yolu sadece kendisine yönelene gösterir.

14. İnsanlar arasında beliren tefrika kendilerine ilim geldikten sonra ortaya çıkmıştır. Tefrika çıkmasının sebebi de birbirlerine zulmetmek istemeleriydi. Rabbin, belli bir süreye kadar kararın erteleneceğini önceden buyurmamış olsaydı, tartıştıkları hususlarda karar verilmiş olurdu. Gerçek şu ki öncekilerden sonra kitaba vâris kılınan kimseler ondan yana ıztırap verici bir şüpheye düşmüşlerdir.

15. Ey nebî! Durum böyle olduğu için artık sen, sadece o dîne davet et ve sana emredildiği gibi o din üzerinde sağlam dur. Onların arzularına tâbi olma ve kendilerine de ki: "Allah'ın indirdiği her kitaba iman ettim. Aranızda adaleti uygulamakla emrolundum. Allah hem bizim rabbimizdir, hem de sizin. Bizim amellerimiz bizim, sizin amelleriniz de sizin içindir. Sizinle aramızda tartışacak

hiçbir şey yoktur. Allah, bir gün hepimizi toplayacak ve herkes bizzat O'na dönecektir."

16. Allah'ın davetine icabet edildikten sonra (davete icabet edenlerle) Allah hakkında tartışanların getirdikleri deliller rableri katında batıldır. Nitekim Allah'ın gazabı onlar üzerinedir ve kendileri için şiddetli azap vardır.

17-18. Hak ile birlikte bu kitabı ve mîzanı[1] indiren bizzat Allah'tır. Nereden bileceksin, belki de karar saati çok yaklaşmıştır? Onun gelişine iman etmeyen kimseler onun için sabırsızlık gösteriyorlar. Ancak ona iman edenler, ondan korkarlar ve onun kesinlikle geleceğini bilirler. İyi dinleyin! O saatin gelişi ile ilgili şüpheye sevk edici tartışmalar yapanlar sapıklıkta çok ileri gitmişlerdir.

19-20. Allah, kullarına karşı çok lütufkârdır. Dilediği kimseye istediği şeyi verir. O çok kuvvetli ve üstündür. Ahiret tarlasını ekmek isteyen kişinin ekinini arttırırız. Dünya tarlasını ekmek isteyene de bizzat dünyada veririz. Ancak ahirette onun hiçbir payı yoktur.

21-23. Bu insanlar, kendileri için Allah'ın izin vermediği din türünden bir sistem belirleyen ortaklara mı sahipler yoksa? Eğer kararı kıyamete erteleme sözü daha önceden verilmemiş olsaydı, ihtilâf ettikleri hususlarda hüküm verilmiş olurdu. Bu zalimler için kesinlikle acıklı bir azap vardır. O vakit yaptıklarının neticelerinden ötürü o zalimlerin korktuklarını ve yaptıkları şeyin mutlaka kendi üzerlerine döndüğünü göreceksin. Bunun aksine iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler cennet bahçelerinde olacaklar, istedikleri her şeyi rablerinin katında bulacaklardır. İşte bu en büyük lütuftur. Allah'ın iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kullarına müjdelediği şey işte budur. Ey nebî! O insanlara de ki: "Ben, bu iş için sizden herhangi bir karşılık talep etmiyorum. Ancak aramızdaki yakınlığa saygı ve sevgi gösterilmesini elbette isterim." Biz, iyiliği kazanan kişinin o iyiliğine güzellik katacağız. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve kadirşinastır.

24-26. Onlar: "Bu adam, Allah'a yalan (sözlerle) iftira etti." diyorlar öyle mi? Eğer Allah dileseydi, senin kalbini mühürlerdi. Allah, batılı yok eder ve hakkı kendi emirleriyle hak olarak ortaya koyar. O, sinelerin gizlediği sırları bilir. Kullarının tevbelerini kabul eden ve kötülüklerini affeden bizzat O'dur. Nitekim O, sizin bütün yaptıklarınızı bilir. O, iman eden ve salih amel işleyenlerin dualarını kabul eder ve onlara lütfuyla daha fazlasını verir. İnkâr edenlere gelince, onlar için acıklı azap vardır.

27-35. Allah, bütün kullarına bolca rızık verseydi, onlar yeryüzünde azarlardı. Ancak O, hesaplı bir şekilde dilediği kadar rızık indirir. Allah kesinlikle kullarından haberdardır ve onları görüp gözetmektedir. İnsanların ümitsizliğe düşüşünden sonra yağmur yağdıran ve rahmetini yayan bizzat O'dur. Nitekim övülmeye lâyık olan veli sadece O'dur[2]. Şu yer ve göklerin yaratılışı ve bu ikisine

[1] Mîzân ile terazi gibi tartarak doğru ile yanlışın, hak ile batılın, zulüm ile adaletin, dürüstlük ile hainliğin farkını ortaya koyan (Allah'ın) şeriatı kastedilmektedir.

[2] Burada velî lafzı ile yarattığı bütün mahlukatın işlerini düzenleyen, kullarının ihtiyaçlarını görme sorumluluğunu üzerine alan zat kastedilmektedir.

canlı mahlukatı yayması O'nun işaretlerindendir. O, dilediği zaman, onları bir araya getirebilir. Başınıza gelen her musibet, kendi ellerinizin kazandıkları neticesinde gelmiştir. Bununla birlikte Allah, pek çok kusurlarınızı affeder. Sizler yeryüzünde ilâhınızı aciz bırakacak kimseler değilsiniz. Dahası, Allah'a karşı ne bir haminiz, ne de bir yardımcınız vardır. Denizde dağlar gibi görünen şu gemiler O'nun işaretlerindendir. Allah, dilediği zaman, rüzgârı durdurur ve o gemiler denizin ortasında kalıverirler. —Bunda mükemmel derecede sabırlı olan ve çokça şükreden kimseler için büyük işaretler vardır.— Veya o gemilere binenlerin pek çok günahlarını affederek sadece yaptıkları birkaç şeyden ötürü onları batırır. O vakit ayetlerimiz üzerinde münakaşa edenler kendileri için sığınacak bir yer olmadığını anlarlar.

36-43. Size verilmiş olan şeyler sadece birkaç günlük dünya hayatının metaıdır/servetidir. Ancak Allah katında olanlar hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir. Nitekim bunlar, iman etmiş olan, rablerine güvenen, büyük günahlardan ve hayasızlıktan sakınan, öfkelenirlerse bağışlayan, rablerinin çağrısına icabet eden, namazı kılan, işlerini karşılıklı istişare ile yürüten, kendilerine verdiğimiz rızıktan infak eden ve kendilerine zulmedildiği zaman, zulme karşılık verenler içindir. —Kötülüğün karşılığı aynı şekilde kötülüktür. Ancak affeden ve ıslah eden kişinin mükâfatı Allah'a aittir. Allah, zalimleri sevmez. Her kim zulme uğradıktan sonra öcünü alırsa, bundan ötürü kınanamaz. Kınanmaya müstahak olan kişiler başkalarına zulmeden ve yeryüzünde haksız yere baskı uygulayanlardır. Böyle kimseler için acıklı bir azap vardır. Elbette kim sabreder ve bağışlarsa, bu, büyük azim ve irade gerektiren işlerdendir.—

44-46. Bizzat Allah'ın saptırdığı kişiye Allah'tan sonra arka çıkacak kimse yoktur. Azabı gördüklerinde o zalimlerin: "Şimdi geri dönecek bir yol veya imkan var mı?" dediklerini göreceksin. Nitekim cehennemin önüne getirildikleri zaman, onların zillet içerisinde başları eğik bir vaziyette yürüdüklerini ve cehenneme (doğru) bakışlarını sakınarak göz ucuyla baktıklarını göreceksin. O vakit iman etmiş olan kimseler: "Gerçekten asıl ziyana uğrayanlar bugün kıyamet gününde kendilerini ve ailelerini zarara sokanlardır." diyecekler. Haberiniz olsun! Zalimler dâimî bir azap içerisinde olacaklar ve Allah'a karşı kendilerine yardıma gelecek bir hâmi ve bir yardımcıları da olmayacaktır. Allah'ın saptırdığı kimse için hiçbir kurtuluş yolu yoktur. 47-48. Allah tarafından geri çevrilmeyecek olan o gün gelmeden önce rabbinizin sözünü dinleyin. O gün sizin için sığınacak bir yer olmayacağı gibi, durumunuzu değiştirmeye çalışacak bir kimse de olmayacaktır. Ey nebî! Şimdi bu insanlar yüz çevirirlerse, biz seni onlara gözcü olarak göndermedik. Sen sadece mesajı ulaştırmaktan sorumlusun. İnsan öyle bir haldedir ki, kendisine rahmetimizi tattırdığımız zaman, bununla sevinir. Ancak elleriyle yaptığı şey bir musibet şeklinde kendi üzerine ters dönerse, nankör olup gider.

49-50. Allah, yerin ve göklerin hükümranlığına sahiptir. O, dilediğini yaratır. Dilediğine kız, dilediğine de erkek evlât

verir. Dilediğine hem kız, hem de erkek çocukları birlikte verir. Dilediğini ise kısır yapar. O, her şeyi bilir ve her şeye kadirdir.

51-53. Hiçbir beşer Allah'ın kendisiyle yüz yüze konuşabileceği makama sahip değildir. Allah, ya vahiy yoluyla ya da perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi (melek) gönderir ve elçi de O'nun emriyle (yine) O'nun istediğini vahyeder. Allah yücedir ve hikmet sahibidir. Ey Muhammed! Biz, işte bu şekilde emrimizle bir rûhu sana vahyettik. Sen, kitap nedir ve iman nedir bilmezdin. Ancak biz, o rûhu kullarımızdan dilediğimize kendisiyle yol gösterdiğimiz bir ışık yaptık. Şüphesiz sen, doğru yola, yerdeki ve göklerdeki her şeyin sahibi olan Allah'ın yoluna rehberlik etmektesin. Haberiniz olsun! Bütün işler bizzat Allah'a döner.

43. ZUHRUF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Hâ, Mîm. Bu apaçık kitaba yemin olsun ki biz, bunu anlayasınız diye Arapça Kur'ân yaptık. Gerçekte bu, katımızdaki gayet yüksek mertebeli ve hikmetle dolu olan "asıl kitapta" yazılıdır.

5-8. Sadece haddi aşmış kimseler olduğunuz için sizden bizar olup da artık bu nasihat dersini size göndermekten vaz mı geçelim yani? Biz, daha önce yaşamış olan kavimlere de sürekli olarak nebîler gönderdik. Ancak o kavimler, kendilerine gelen her nebî ile mutlaka alay etmişlerdir. Sonra biz, bunlardan kat kat güçlü olanları bile helâk ettik. Önceki kavimlere dair misaller geçmiştir.

9-14. Eğer bu insanlara: "Yeri ve gökleri kim yarattı?" diye sorarsan: "Bunları üstün ve her şeyi bilen zat yaratmıştır." diyeceklerdir. Peki sizin için yeryüzünü beşik kılan ve gitmek istediğiniz yere yol bulabilesiniz diye orada sizler için yollar yapan, semadan belli bir miktarda su indiren ve o su vasıtasıyla ölü zemini dirilten O değil midir? Aynı şekilde bir gün siz de yerden çıkarılacaksınız. Bütün bu çiftleri yaratan, gemileri ve hayvanları üzerlerine binesiniz diye binek yapan bizzat O'dur. Onların üzerlerine bindiğiniz zaman, rabbinizin ihsanını hatırlayın ve: "Bu şeyleri boyun eğdirip emrimize veren zat münezzehtir. Aksi takdirde bunları kontrol altına alacak gücümüz yoktu. Nitekim bir gün rabbimize döneceğiz." deyin.

15. Bu insanlar, bütün bunları bildikleri ve kabul ettikleri halde Allah'ın kullarından bazılarını onun parçası yaptılar. Gerçek şu ki insan apaçık nankördür.

16-18. Allah, mahlukatı içinden kız çocuklarını kendisine seçti de size erkek çocukları mı verdi yoksa? Hale bakın ki rahman olan Allah'a nispet ettikleri çocuğun doğum müjdesi kendilerinden birisine verildiği zaman, çehresi kararır ve acıyla dolar. Allah'ın payına ziynet eşyalarıyla yetiştirilen ve tartışma esnasında maksadını bile tam olarak açıklayamayan evlât mı düştü yani?

19. Bunlar, rahman olan Allah'ın has kulları olan melekleri dişi saydılar. Bunlar, onların vücut yapılarını gördüler mi yoksa? Onların şahitlikleri yazılacak ve onlar bunun cevabını verecekler.

20-25. Bunlar: "Rahman olan Allah onlara ibadet etmememizi dileseydi, biz onlara asla tapmazdık." derler. Onlar, bu işin hakikatini kesinlikle bilmiyorlar ve

sadece kör dövüşü yapıyorlar. Biz, bundan önce kendilerine meleklere tapmaları için yanlarında senet olarak bulunduracakları bir kitap mı vermiştik yoksa? Hayır, aksine onlar: "Biz, atalarımızı bir yol üzere bulduk ve bizzat onların izinden gidiyoruz." derler. Aynı şekilde biz, senden önce hangi şehre bir uyarıcı göndermişsek, oranın ileri gelenleri: "Biz, atalarımızı bir yol üzere bulduk ve bizzat onların izini takip ediyoruz." dediler. Her nebî, onlara: "Size atalarınızı üzerinde bulduğunuz yoldan daha doğru bir yol göstersem, yine de o yolda gidecek misiniz?" diye sordu. Onlar, bütün peygamberlere: "Bizi kendisine çağırmak için gönderildiğiniz dîni inkâr ediyoruz." diye cevap verdiler. Sonunda biz de onlardan hesap sorduk. Bir görsen, yalanlayanların akıbeti ne oldu!

26-30. Hatırlayın! İbrâhîm, babasına ve kavmine: "Kendilerine kulluk ettiğiniz şeylerle benim hiçbir alakam yoktur. Benim bağım sadece beni yaratanladır. Bana yol gösterecek olan sadece O'dur." demişti. Nitekim İbrâhîm, aynı sözü kendisine yönelmeleri için geriden gelen çocuklarına bıraktı. (Buna rağmen bu insanlar başkalarına kulluk etmeye başlayınca, kendilerini yok etmedim.) Bilâkis kendilerine hak ve (gerçeği) apaçık bir şekilde beyan eden peygamber[1] gelinceye kadar onlara ve atalarına dünya metaını/servetini vermeye devam ettim. Ancak bunlar, o hak kendilerine gelince: "Bu büyüdür ve biz onu kabul etmiyoruz." dediler.

31-35. Onlar: "Bu Kur'ân, her iki şehrin büyük adamlarından birine niçin indirilmedi?" derler. Rabbinin rahmetini bu insanlar mı taksim ediyorlar yoksa? Onların dünya hayatındaki geçimliklerini aralarında biz taksim etmişizdir. Ayrıca, birbirlerinden faydalanmaları için içlerinden bazılarını bazılarına kat kat üstün kıldık. Nitekim rabbinin rahmeti (yani nübüvvet) onların reislerinin topladığı mal ve mülkten daha kıymetlidir. Eğer bütün insanların aynı yola (yani küfre) düşecekleri endişesi olmasaydı, rahman olan Allah'ı inkâr edenlerin evlerinin çatılarını, onun üst katına çıktıkları merdivenlerini, kapılarını ve üzerlerinde yaslanarak oturdukları tahtların hepsini gümüşten ve altından yapardık. Bunlar, aslında sadece dünya hayatının metaıdır/servetidir. Ahiret ise rabbinin katında sadece muttakîler içindir.

36-39. Biz, rahmanın zikrinden (nasihat) gafil olan kişinin üzerine bir şeytan musallat ederiz ve bu şeytan onun dostu olur. Bu şeytanlar, böylesi kimseleri doğru yoldan alıkoyarlar ve onlar da kendilerini doğru yolda sanırlar. Nihayet o kimse katımıza geldiği zaman, kendi şeytanına: "Keşke seninle aramda doğu ile batı arası kadar mesafe olsaydı. Sen çok kötü bir arkadaş çıktın." diyecektir. O vakit kendilerine: "Siz zulmetmişken, bugün şeytanlarınızla birlikte azaba ortak olmanız size hiçbir fayda sağlamaz." denilecektir.

40-45. Ey nebî! Şimdi sen mi sağırlara işittireceksin? Ya da körlere ve apaçık sapıklığa düşmüş kimselere sen mi yol göstereceksin? Şimdi seni dünyadan çekip alsak veyahut kendilerine

[1] Aslında *"resulü mubîn"* geçmektedir. Bu: "Öyle bir resul geldi ki onun resul oluşu ayan beyan ortadadır." anlamına da gelebilir.

va'dettiğimiz akıbetlerini gözünün önünde sana göstersek de, biz onları mutlaka cezalandıracağız. Bizim onlara gücümüz yeter. Her halükarda sen, vahiy yoluyla sana gönderilmiş olan kitaba sımsıkı sarıl. Sen, kesinlikle doğru yoldasın. Gerçek şu ki bu kitap hem senin için, hem de kavmin için çok büyük bir şereftir. Nitekim siz insanlar, çok yakında bunun cevabını vereceksiniz. Senden önce ne kadar peygamber göndermişsek, sor bakalım onlara biz rahman olan Allah'ın dışında kendilerine kulluk edilmesi için başka ilâhlar da belirlemiş miyiz?

46-53. Biz, Mûsa'yı mucizelerimizle birlikte Firavun'a ve saltanatının ileri gelenlerine gönderdik. Nitekim Mûsa, gidip: "Ben âlemlerin rabbinin peygamberiyim." dedi. Sonra mucizelerimizi önlerine koyunca, gülmeye ve alay etmeye başladılar. Biz, onlara birbiri arkasına bir öncekinden daha büyük mucizeler gösterdik. Tutumlarından vazgeçsinler diye kendilerini azaba çarptırdık. Onlar, her azap anında: "Ey büyücü! Rabbin tarafından sana verilen makama binaen bizim için O'na dua et. Biz, doğru yola mutlaka geleceğiz." derlerdi. Ancak üzerlerinden azabı kaldırır kaldırmaz sözlerinden dönerlerdi. Bir gün Firavun, kavminin arasında seslenerek: "Ey insanlar! Mısır'ın hükümranlığı benim değil mi? Şu nehirler benim emrim altında akmıyor mu? Görmüyor musunuz yoksa? Ben mi yoksa şu zelil ve hakir olan ve meramını doğru dürüst ifade edemeyen kişi mi daha iyi? Ona altından bilezikler niçin indirilmedi veya grup halinde melekler kendisine refakatçi olarak niçin gelmediler?" dedi.

54-56. Firavun, kavmini küçümsedi ve kavmi de ona itaat etti. Aslında onlar fasık kimselerdi. Nihayet onlar bizi öfkelendirince, kendilerinden intikam aldık, hepsini birden (suda) boğduk ve onları sonradan gelenler için öncü[1] ve bir ibret numûnesi haline getirdik.

57-65. Meryem oğlu İsa'nın misali verilir verilmez senin kavmin gürültü kopardı ve: "Bizim ilâhlarımız mı yoksa o mu daha iyi?" demeye başladı. Onlar, bu örneği sırf fuzuli tartışma için önüne getirip koydular. Gerçek şu ki onlar kavgacı kimselerdir. Meryem oğlu İsa, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrâîl oğulları için kudretimizin bir numûnesi kıldığımız kuldan başka biri değildi. —Biz dileseydik, içinizden bazılarını yeryüzünde size halife olacak melekler olarak yaratırdık.— Nitekim o (yani Meryem oğlu İsa) aslında bir kıyamet alametidir[2]. Şu

[1] Yani onların akıbetlerinden ders almayanlar ve gittikleri yoldan gidenler için onlar öncüdürler. Nitekim ders alanlar için de bir ibret numunesidir.

[2] Bu cümle: *"O, kıyameti bilmek için bir vasıtadır."* şeklinde de tercüme edilebilir. Burada: "O" ile kastedilen nedir?" şeklinde bir soru ortaya çıkmaktadır. Hz. Hasan Basrî ve Sa'îd b. Cubeyr'e göre bununla Kur'ân kastedilmektedir. Yani insan, Kur'ân'dan kıyametin kopacağına dair bilgiyi elde edebilir. Ancak bu yorumun siyak ve sibak ile hiçbir bağlantısı yoktur. Kelâmın akışı içerisinde kendisine dayanarak Kur'ân'a işaret ediliyor diyebileceğimiz herhangi bir ip ucu yoktur. Diğer müfessirler, hemen hemen ittifakla bununla Hz. İsa'nın kastedildiği görüşündedirler. Nitekim siyak ve sibak açısından da bu görüş doğrudur. Bundan sonra ortaya çıkan bir diğer soru da şudur: Acaba Hz. İsa'ya hangi anlamda "kıyamet alameti" veya "kıyameti bilmek için bir vasıta" denilmiştir? Pek çok müfessir, bununla birçok hadiste de haber verildiği üzere Hz. İsa'nın ikinci inişinin kastedildiğini söylemektedir. Nitekim buna göre ayet: *"O ikinci kez dünyaya geldiği zaman, artık kıya-*

halde siz kıyamet hakkında şüpheye kapılmayın ve sözümü dinleyin. Doğru yol işte budur. Şeytan, kıyamete iman etmekten sizi alıkoymasın sakın. Zira şeytan sizin apaçık düşmanınızdır. İsa açık delillerle geldiği zaman: "Ben, size hikmeti getirdim ve ihtilâfa düştüğünüz bazı hususların hakikatini size anlatmak için geldim. Bunun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Gerçek şu ki Allah hem benim, hem de sizin rabbinizdir. Sadece O'na ibadet edin. Doğru yol işte budur." dedi. Ancak (onun bu saf öğretisine rağmen) gruplar kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Şu halde zulmedenler için acıklı bir günün azabıyla zillet vardır.

66-78. Artık bu insanlar, farkına bile varmadan kıyametin aniden üzerlerine kopmasını mı bekliyorlar yoksa? O gün geldiği zaman, muttakîler bir yana, geri kalan bütün dostlar birbirlerine düşman olacaklardır. O gün ayetlerimize iman etmiş ve emrimize tâbi olarak yaşamış olanlara: "Ey Kullarım! Bugün sizin için ne bir korku vardır, ne de bir hüzün. Siz ve eşleriniz girin cennete. Mutlu edileceksiniz." denilecek. Onların önlerinde altın tepsiler ve kadehler dolaştırılacak, canların çektiği ve gözlerin hoşlandığı her şey orada mevcut olacaktır. Kendilerine: "Artık burada ebediyyen kalacaksınız. Sizler dünyadaki amelleriniz sayesinde bu cennetin vârisleri oldunuz. Burada yiyeceğiniz çokça meyve vardır." denilecektir. Suçlulara gelince, onlar ebediyyen cehennem azabında kalacaklar, azapları hiç azaltılmayacak ve onlar orada ümitlerini yitirmiş olacaklardır. Biz, onlara zulmetmedik. Aksine onlar, kendi kendilerine zulmediyorlardı. Onlar: "Ey Malik![1] Rabbin işimizi bitirse daha iyidir." diye seslenecekler. O ise: "Siz böylece kalacaksınız. Biz, size hakkı getirmiştik. Ancak içinizden çoğu haktan hoşlanmıyordu." diye cevap verecektir[2].

79-80. Bu insanlar, bir adım atmaya karar mı verdiler yoksa? Öyleyse biz de bir karar veririz. Onlar, gizli konuşmalarını ve fısıldaşmalarını işitmediğimizi mi sandılar yoksa? Biz, her şeyi işitiyoruz ve

---

metin yaklaştığı anlaşılacaktır." anlamına gelmektedir. Ancak bu büyük müfessirlerin saygın mertebelerine rağmen bu ayette Hz. İsa'nın ikinci gelişine: "Kıyamet alameti denilmiştir." veya: "Kıyameti bilmek için bir vasıtadır." demek ve bunu kabul etmek çok zordur. Nitekim sonraki cümle bu anlamı vermeye engeldir. Onun ikinci kez gelişi, ancak o dönemde mevcut olan veya ondan sonra dünyaya gelen kimseler için kıyamet bilgisine sahip olmak için bir vasıta olabilir. Mekkeli kâfirler için o, bilgi vasıtası nasıl sayılabilir ki kendilerine hitaben: "*Şu halde siz, bundan yana şüpheye düşmeyin.*" demek doğru olsun. Bunun için bize göre doğru tefsir, diğer bazı müfessirlerin de söylediği gibi şöyledir: Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi, onun topraktan kuş heykeli yapması ve ölüyü diriltmesi kıyametin imkan dahilinde olmasına bir delil sayılmıştır. Nitekim ilahî buyruğun anlamı şudur: Çocuğu babasız bir şekilde yaratan, kuluna topraktan bir kuş heykeli yaptırtıp ona can verdirebilen ve ölüleri dirilttirebilen Allah'ın acaba sizleri ve bütün insanları öldükten sonra yeniden diriltebileceğinin imkan dahilinde olduğunu niçin kabul etmiyorsunuz?

[1] Burada malik ile konuşmanın seyrinden de anlaşılacağı gibi cehennemin bekçisi kastedilmiştir.

[2] Bu, cehennem bekçisinin verdiği cevabın bir bölümü olabilir veya onun cevabı: "*Siz böylece kalacaksınız.*" sözüyle sona ermiş ve diğer cümle Allah Tealâ'nın kendi sözü de olabilir. Birinci durumda bekçinin: "*Biz size hakkı getirmiştik.*" sözü hükümetin bir yetkilisinin hükümet adına konuşurken "biz" lafzını kullanmasına benzer. Nitekim bununla o yetkili: "*Bizim hükümetimiz şu işi yaptı, şunu emretti.*" demek ister.

meleklerimiz de onların yanlarında yazmaktadırlar.

81-83. Onlara de ki: "Eğer gerçekten rahmanın bir çocuğu olsaydı, ilk ibadet eden ben olurdum." Göklerin ve yerin hükümranı ve arşın sahibi olan zat, bu insanların kendisine nispet ettikleri bütün şeylerden münezzehtir. Öyleyse bırak onları, korkutuldukları günlerini görünceye kadar batıl düşüncelerine ve oyunlarına dalsınlar.

84-85. Hem gökte, hem de yerde tek ilâh sadece O'dur. Bütün hakikatleri bilen ve hikmet sahibi olan sadece O'dur. Yerin ve göklerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin hükümranlığı elinde olan O zat son derece iyi, son derece büyük, son derece mukaddes, son derece münezzeh, son derece yüce ve son derece üstündür. Kıyamet saatinin bilgisine sadece O sahiptir. Nitekim hepiniz bizzat O'na döndürüleceksiniz.

86. Bilerek hakka şahitlik eden kimseler dışında, bu insanların O'nu bırakıp da yalvardıkları kimseler şefaat yetkisine asla sahip değildir.

87-88. Eğer kendilerine: "Onları kim yarattı?" diye sorarsan: "Allah yarattı." diyeceklerdir[1]. Peki, nasıl olup da aldanıyorlar? Resulün sözüne yemin olsun ki o: "Ey Rabbim! Bunlar iman etmeyen kimselerdir." diyerek tamamen doğru söylemiştir.

89. Öyleyse ey nebî! Onları hoş gör ve: "Selâm olsun size." de. Onlar çok yakında anlayacaklardır.

44. DUHÂN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-9. Hâ, Mîm. Bu apaçık kitaba yemin olsun ki biz, onu son derece hayırlı ve bereketli bir gecede indirdik. Çünkü biz, insanları uyarmak istiyorduk. Bu, emrimizle her işin sağlam ve hikmetli kararının verildiği bir geceydi[2]. Biz, rabbinin rahmeti olarak bir peygamber gönderecektik. Şüphesiz O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir. Eğer gerçekten inanıyorsanız, göklerin ve yerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin rabbi bizzat O'dur. O'ndan başka ilâh yoktur. Hayat veren ve öldüren sadece O'dur. Sizin ve daha önce yaşamış olan seleflerinizin rabbi O'dur. (Ancak aslında bu insanlar inanmıyorlar.) Aksine onlar kendi şüpheleri içinde oynuyorlar.

10-16. Öyleyse semanın apaçık bir dumanla geleceği ve o dumanın insanların üzerini kaplayacağı günü bekleyin. Acıklı azap işte budur. Şimdi onlar: "Rabbimiz! Üzerimizden bu azabı kaldır. Biz, iman ediyoruz." derler. Bunların gafletten kurtulmaları mümkün mü hiç? Onlar öyle bir haldeler ki, kendilerine apaçık peygamber gelmesine rağmen yine de ona

[1] Bu ayetin iki anlamı vardır. Birincisi: *"Eğer onlara: 'Bizzat kendilerini kim yarattı?' diye sorarsan, onlar: 'Allah yarattı.' diyeceklerdir."* İkincisi: *"Eğer onlara: 'O ilahların yaratıcısı kimdir?' diye sorarsan, onlar: 'Allah'tır.' diyecekler."*

[2] Aslında "*emrin hakîm*" geçmektedir. Bu, iki anlama gelir. Birincisi, tamamen hikmete dayanan karar. İkincisi, kesin ve sağlam bir karar. Kadir Sûresi'nde bu konu şu şekilde beyan edilmiştir: *"O gecede melekler ve ruh, rablerinin izniyle her işin sağlam ve hikmetli kararıyla birlikte inerler."* Bundan da anlaşılmaktadır ki Allah Tealâ'nın hükümranlık nizamında bu gecenin öyle bir yeri vardır ki o gecede Allah, fertlerin, kavimlerin ve ülkelerin kısmetlerini karara bağlayarak meleklerine havale etmekte ve sonra melekler de bu kararlara göre hareket etmektedirler.

iltifat etmediler ve: "Bu, başkaları tarafından örgütlenmiş ya da kendisine öğretilmiş bir mecnundur." dediler. Biz, azabı azıcık kaldırsak, daha önce yaptığınız şeyleri tekrarlarsınız. Sizden intikam alacağımız gün büyük bir darbe vuracağız.

17-33. Biz, bunlardan önce Firavun'un kavmini de aynı imtihana tâbi tutmuştuk. Onların yanına son derece asil bir peygamber geldi ve: "Allah'ın kullarını bana teslim et. Ben sizin için güvenilir bir peygamberim. Allah'a karşı isyan etmeyin. Ben, apaçık görevlendirilme belgemi önünüze koyuyorum. Ben, bana saldırmanızdan rabbime ve rabbinize sığınmışım. Eğer sözümü dinlemiyorsanız bile bana el kaldırmaktan vazgeçin." dedi. Sonunda rabbine: "Bu insanlar suçlu kimselerdir." diye seslendi. Bunun üzerine: "Öyleyse geceleyin kullarımı alıp yola koyul. Takip edileceksiniz. Denizi kendi halinde açık bırak. O askerlerin tamamı boğulacaklardır." diye cevap verildi. Onlar, nice bahçeleri, pınarları, tarlaları, görkemli sarayları geride bırakıp gittiler. Böylece içlerinde zevk ve sefa sürdükleri nice şeyler arkalarında bomboş ve sahipsiz kaldı. Onların akıbeti bu oldu. Nitekim diğerlerini bu şeylerin hepsine vâris kıldık. Derken onlara ne gök ağladı, ne de yer. Kendilerine azıcık bir mühlet dahi verilmedi. Bu şekilde biz, İsrâîl oğullarını haddi aşanlar içerisinde gerçekten yüksek mertebeli bir kişi olan Firavun'dan ve aşağılayıcı azabından kurtardık. Durumlarını bildiğimiz halde onları dünyadaki diğer kavimlere tercih ettik ve kendilerine içinde apaçık imtihan olan işaretler gösterdik.

34-42 Bu insanlar: "İlk ölümümüzden başka bir şey yoktur. Biz ondan sonra tekrar diriltilmeyeceğiz. Eğer doğru söylüyorsanız, atalarımızı diriltip getirin." derler. Bunlar mı daha iyi yoksa Tubba[1] kavmi mi? Yoksa ondan öncekiler mi? Biz, suçlu oldukları için onları yok ettik. Biz, şu gökleri ve yeri ve bunların arasındaki şeyleri oyun olsun diye yaratmadık. Biz, bunları hak olarak yarattık. Ancak onların çoğu bilmez. Bunların hepsinin diriltilmesi için belirlenmiş olan vakit karar günüdür. O gün en yakın dostlar birbirlerine yardım edip destek olamayacaklar ve bizzat Allah'ın bir kimseye merhamet etmesi dışında kendilerine hiçbir yerden yardım gelmeyecektir. Allah üstündür ve merhametlidir.

43-50. Katrana benzer zakkum ağacı günahkârların yiyeceği olacaktır. O kaynayan suyun fokurdayışı gibi karınlarda fokurdayacaktır. "Yakalayın onu ve sürükleyerek cehennemin tam ortasına götürün. Sonra da başından aşağıya kaynar suyun azabını dökün. Bak onun tadına. Çok üstün ve çok saygın birisin sen! İşte bu, gelişinden şüphe ettiğiniz şeydir."

51-57. Allah'tan korkanlar emin bir yerde olacaklar. Bahçelerde ve pınar başlarında, ince ve kalın ipekten elbiseler giymiş karşılıklı oturuyor olacaklar. Bu, onların şanı olacaktır. Nitekim biz, beyaz tenli, ahu gözlü kadınları onlarla evlendireceğiz. Onlar, orada güven içerisinde her türlü lezzetli şeyi talep edecekler. Onlar, sadece dünyada gelmiş olan ö-

[1] Nasıl ki Kisra, Kayser ve Firavun gibi lakaplar çeşitli ülkelerin padişahlarına has ise Tubba da Himyer kabilesinin padişahlarının lakabıydı. Bunlar Sebâ kavminin bir koluna mensup kimselerdi.

lüm dışında orada ölümü hiç tatmayacaklar ve Allah, fazlıyla onları cehennem azabından kurtaracaktır. İşte bu muhteşem bir başarıdır.

58-59. Ey nebî! Biz, bu kitabı o insanlar nasihat alsınlar diye senin dilinde kolaylaştırdık. Artık sen de bekle, onlar da beklemektedirler.

45. CÂSİYE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Hâ, Mîm. Bu kitap, üstün ve hikmet sahibi olan Allah tarafından indirilmiştir.

3-6. Gerçek şu ki iman edenler için göklerde ve yerde sayısız işaretler vardır. Aynı şekilde kendi yaratılışınızda ve Allah'ın yeryüzüne yaydığı canlılarda da yakîn ehli için büyük işaretler vardır. Ayrıca gece ile gündüz arasındaki farkta, Allah'ın gökten indirdiği ve sonra onun vasıtasıyla ölü zemini/toprağı dirilttiği rızıkta ve rüzgârların esişinde aklını kullanan kimseler için pek çok işaret vardır. Bunlar, senin önünde gerçek olarak beyan ettiğimiz Allah'ın işaretleridir. Artık Allah'tan ve ayetlerinden sonra onların iman edecekleri başka bir şey var mıdır?

7-10. Önünde Allah'ın ayetleri okunan, o ayetleri dinleyen, sonra da sanki hiç işitmemiş gibi, kibirli bir şekilde küfründe ısrar eden yalancı günahkâr kişi için zillet vardır. Böylesi bir kişiyi acıklı azap ile müjdele. O, ayetlerimizden bir şey öğrendiği zaman, onları alaya alır. Böyle kimseler için aşağılayıcı azap vardır. Onların önlerinde cehennem vardır. Onların dünyada kazandıklarından hiçbiri işlerine yaramayacağı gibi, Allah'ı bırakıp da kendilerine veli edindikleri önderleri de kendileri için hiçbir şey yapamayacaklardır. Onlar için büyük azap vardır.

11. Bu Kur'ân baştan sona hidayettir. Nitekim rablerinin ayetlerini inkâr etmiş olanlar için son derece acıklı bir azap vardır.

12-13. Emriyle üzerinde gemilerin yüzmesi ve O'nun lütfunu arayıp şükretmeniz için denizi size boyun eğdiren bizzat Allah'tır. O, yerdeki ve göklerdeki bütün her şeyi size boyun eğdirmiştir. Her şey kendi katındandır... Düşünüp taşınan kimseler için bunda büyük işaretler vardır.

14-15. Ey nebî! İman edenlere söyle, Allah tarafından kötü günlerin geleceği hususunda endişe duymayanları hareketlerinden ötürü hoş görsünler ki bizzat Allah da bir gruba kazandığının karşılığını versin. Her kim iyi bir iş yaparsa, bizzat kendisi için yapmış olacaktır. Kötülük yapan kimse de yaptığı kötülüğün cezasını çekecektir. Sonra herkes bizzat rabbine dönecektir.

16-20. Biz, bundan önce İsrâîl oğullarına kitap, hüküm ve nübüvvet vermiştik. Onları hayatın güzel nimetleriyle rızıklandırdık. Kendilerini dünyadaki bütün insanlardan faziletli kıldık ve din işlerinde onlara açık talimatlar verdik. Sonra aralarındaki ihtilâf, bilgisizlikleri sebebiyle değil, aksine ilim geldikten sonra ortaya çıktı. Çünkü onlar, birbirlerine zulmetmek istiyorlardı. Allah, kıyamet gününde ihtilâf ettikleri hususlarda aralarında karar verecektir. Ondan sonra ey nebî! Şimdi biz, din hususunda seni de saf bir yola koyduk. Bunun için sen, bizzat o yolda yürü ve ilmi olmayan kimselerin arzularına tâbi olma. Onlar, Allah'a karşı sana asla yardım edemezler. Zalimler

birbirlerinin dostudurlar. Muttakîlerin dostu ise Allah'tır. Bunlar bütün insanlar için basiret ışıklarıdır. Ancak sadece yakîn ehli için hidayet ve rahmettir.

21-22. Kötülük etmiş olanlar, iman eden ve salih amel işleyenlerle kendilerini bir tutacağımızı mı sandılar ki hayatları ve ölümleri bir olsun? Onlar, çok kötü hüküm veriyorlar. Allah, gökleri ve yeri her canlıya kazandığının karşılığı verilsin diye hak olarak yarattı. İnsanlara asla zulmedilmeyecektir.

23. Sonra sen, nefsinin arzusunu kendisine ilâh edinen, bilgisine rağmen Allah'ın sapıklık içerisinde bıraktığı[1], kalbini ve kulaklarını mühürlediği ve gözlerine perde çektiği kişinin haline hiç dikkat ettin mi? Allah'tan sonra artık kendisine hidayet edecek kim vardır? Yoksa siz, hiç ders almıyor musunuz?

24-27. Bu insanlar: "Yaşadığımız hayat sadece bu dünya hayatıdır. Burada öleceğiz ve burada yaşayacağız. Bizi helâk eden şey, zamanın devretmesinden başka bir şey değildir." derler. Aslında onlar, bu konuda hiçbir şey bilmiyorlar. Onlar, sadece zan üzere bu sözleri söylüyorlar. Apaçık ayetlerimiz kendilerine okunduğu zaman: "Eğer doğru iseniz, atalarımızı diriltip getirin." demekten başka yanlarında hiçbir delil yoktur. Ey nebî! Onlara de ki: "Size hayat veren, sonra sizi öldürecek olan bizzat Allah'tır. Sonra gelişinde hiç şüphe olmayan o kıyamet gününde sizi toplayacak olan da O'dur. Ancak çoğu kimse bilmiyor." Yerin ve göklerin hükümranlığı sadece Allah'ındır. Nitekim kıyamet saatinin gelip çattığı gün batıla tapanlar zarar edip hüsrana uğrayacaklardır.

28-35. O vakit sen, her topluluğu dizleri üzerine çökmüş göreceksin. Her topluluk amel defterine gelip baksın diye çağrılacaktır. Onlara: "Bugün yaptıklarınızın karşılığı size verilecektir. Bu, hakkınızda doğru şahitlik etmesi için hazırlatmış olduğumuz amel defteridir. Biz, yaptığınız her şeyi ona yazdırtıyorduk." denilecektir. Sonra rableri, iman etmiş ve salih amel işlemiş olanları rahmetine dahil edecektir. İşte bu apaçık başarıdır. İnkâr etmiş olanlara şöyle denilecektir: "Ayetlerim size okunmuyor muydu yoksa? Ancak siz büyüklük tasladınız ve suçlu olarak yaşadınız. Nitekim Allah'ın va'di haktır ve kıyametin gelişinde hiçbir şüphe yoktur denildiğinde, sizler: 'Biz, kıyametin ne olduğunu bilmeyiz. Biz, sadece bir zanna sahibiz ve inanmıyoruz.' derdiniz." O vakit onlar, yaptıkları şeyin kötülüklerini anlayacaklar ve alay edip durdukları şeyin girdabına yakalanacaklardır. Ve kendilerine: "Bugünkü buluşmayı nasıl ki unuttuysanız, bugün aynı şekilde biz de sizi unuttuk. Varacağınız yer şimdi cehennemdir ve size yardım edecek kimse de yoktur. Allah'ın ayetlerini alaya almanızdan ve dünya hayatının sizi aldatmasından dolayı bu akıbete maruz kaldınız." denilecektir. Nitekim bugün onlar ne cehennemden çıkarılacaklardır, ne de kendilerine: "Bağışlanma dileyerek rabbinizi razı edin." denilecektir.

36-37. Şu halde övgü, yerin ve göklerin

[1] Bu ayet, iki manaya da gelebilir. Birincisi, o kişi bilgili olmasına rağmen Allah tarafından sapıklığa düşürülmüştür. Çünkü o, nefsinin arzularına kul olmuştur. İkincisi, Allah, kendi ilmine dayanarak yani o kişinin kendi nefsinin arzularını kendisine ilah edindiğini bildiği için onu saptırmıştır.

sahibi ve bütün âlemlerin rabbi olan Allah içindir ancak. Yerde ve göklerde büyüklük sadece O'na aittir. Üstün ve hikmet sahibi olan sadece O'dur.

46. AHKÂF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Hâ, Mîm. Bu kitap, üstün ve hikmet sahibi Allah tarafından indirilmiştir.

3. Biz, yeri ve gökleri ve bu ikisi arasında bulunan her şeyi hak olarak ve belli bir süre tayin ederek yarattık. Ancak o kâfirler uyarıldıkları hakikatten yüz çevirmişlerdir.

4-6. Ey nebî! Onlara de ki: "Allah'ı bırakıp kendilerine yalvardığınız varlıkların neler olduğuna gözlerinizi açıp da hiç baktınız mı siz? Bana bir göstersenize, onlar yeryüzünde neyi yarattılar? Veya göklerin yaratılışında ve idaresinde bir payları var mıdır onların? Eğer doğru iseniz, yanınızda bu inançları ispat için bundan önce gelmiş olan herhangi bir kitap veya bir ilim kırıntısı varsa, getirin bakalım." Nihayet Allah'ı bırakıp da kıyamete kadar kendisine cevap veremeyecek olan ve belki de yalvaran kişilerin yalvarışlarından bile haberi olmayan şeylere el açan insandan daha sapık kim vardır? Nitekim onlar, bütün insanlar toplandığı vakit kendilerine yalvaranlara düşman olup kulluklarını da inkâr edeceklerdir.

7-8. Apaçık ayetlerimiz okunup da hak önlerine konduğu zaman o kâfirler, onun hakkında: "Bu apaçık büyüdür." derler. Yoksa onlar: "Peygamber bunu kendisi uydurdu." demek mi istiyorlar? Onlara de ki: "Eğer bunu ben kendim uydurduysam, o vakit Allah'ın elinden beni asla kurtaramazsınız. Allah, uydurduğunuz sözleri iyi bilir. Sizinle aramda şahitlik etmek için Allah kâfidir. Nitekim O, çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir."

9-10. Onlara de ki: "Ben öyle şaşılacak/garip bir peygamber değilim. Yarın size ve bana ne olacağını ben bilemem. Ben, sadece bana gönderilen vahye tâbi olurum. Nitekim ben apaçık uyarıcıdan başka bir şey değilim." Ey nebî! Onlara de ki: "Eğer bu kelâm Allah tarafından indi ise ve siz onu inkâr etmişseniz, (akıbetinizin ne olacağını hiç düşündünüz mü?) Nitekim İsrâîl oğullarından bir tanık bunun gibi bir kelâma şahitlik edip iman ettiği halde siz büyüklük tasladınız. Allah, böylesi zalimlere hidayet etmez."

11-14. İnkâr etmiş olan kimseler, iman edenler hakkında: "Eğer bu kitaba iman etmek iyi bir iş olsaydı, bu işte onlar bizden öne geçemezlerdi." derler. İnkârcılar, ondan hidayet elde edemedikleri için artık mutlaka: "Bu eski bir yalandır." diyecekler. Halbuki bundan önce Mûsa'nın kitabı rehber ve rahmet olarak gelmiştir. Nitekim bu kitap da zalimleri uyarmak ve güzel davrananları müjdelemek için o kitabı tasdik eden bir kitap olarak Arapça gelmiştir. Allah rabbimizdir deyip sonra da bu sözünde sebat eden kimseler için kesinlikle ne bir korku vardır, ne de bir hüzün. Böyle kimseler, dünyada yaptıklarına karşılık olarak içinde ebediyyen kalacakları cennete gideceklerdir.

15-20. Biz, insana anne ve babasına karşı iyi davranması talimatını verdik. Annesi, zahmet çekerek onu karnında taşıdı ve yine zahmet çekerek onu doğurdu. Nitekim onun taşınması ve sütten kesilme-

si otuz ay sürdü. Öyle ki insan ergenlik çağına ulaşıp da kırk yaşına geldiğinde: "Ey rabbim! Hem bana, hem de anne ve babama bahşettiğin nimetlere şükretmem ve razı olacağın iyi işler yapmam için bana güç ver. Ayrıca çocuklarımı da salih kılarak bana huzur ver. Ben, huzurunda tevbe ediyorum ve emre tâbi olan müslüman kullardanım." dedi. Biz, böyle insanların en güzel amellerini kabul ederiz, yaptıkları kötülükleri ise görmezden geliriz. Bunlar, kendilerine verilen gerçek söze uygun olarak cennetlikler arasına gireceklerdir. Ancak anne ve babasına: "Öf, sıktınız ama. Öldükten sonra tekrar mezardan çıkarılmakla mı korkutuyorsunuz beni? Halbuki benden önce pek çok nesiller gelip geçmiştir. (Onlardan hiçbiri mezarından kalkıp da gelmedi.)" diyen kişiye anne ve babası Allah'ın adını anarak: "Ey talihsiz! İman et. Allah'ın va'di gerçektir." derler. Ancak o kimse: "Bütün bunlar önceki zamanların eskimiş masallarıdır." der. Bunlar azap kararını hak etmiş olan kimselerdir. Kendilerinden önce gelip geçmiş olan aynı türdeki cinler ve insanlar topluluğuna bunlar da katılacaklardır. Bunlar şüphesiz zarar edip hüsrana uğrayacak olan kimselerdir. Yaptıklarına Allah'ın tam olarak karşılık vermesi için iki topluluktan her birinin derecesi amellerine göredir. Onlara asla zulmedilmeyecektir. Derken o kâfirler ateşin önüne getirildikleri zaman, kendilerine: "Siz, kendi payınıza düşen nimetleri dünya hayatınızda bitirdiniz ve onların keyfini çıkardınız. Şimdi yeryüzünde iken haksız yere kibirlenmenizin ve isyan etmenizin karşılığı olarak bugün aşağılayıcı azaba çarptırılacaksınız." denilecektir.

21-26. Onlara Âd'ın kardeşi Hûd'un hikâyesini anlat biraz. O, Ahkâf'ta[1] kavmini uyarmış —Nitekim böyle uyarıcılar ondan önce de gelip geçmişti. Ondan sonra da gelmeye devam etti.— ve: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Ben, sizin hakkınızda korkunç bir günün azabından endişe duyuyorum." demişti. Onlar ise: "Sen, bizi kandırıp ilâhlarımızdan vazgeçirmek için mi geldin? Eğer gerçekten doğru isen, bizi korkuttuğun azabını getir öyleyse." dediler. Bunun üzerine Hûd: "Bunu sadece Allah bilir. Ben, size sadece kendisiyle gönderildiğim mesajı ulaştırıyorum. Ancak ben, sizin cahilce davrandığınızı görüyorum." dedi. Sonra onlar, o azabı vadilerine doğru gelirken görünce: "Bu, bizi sulayacak olan buluttur." dediler... "Hayır, aksine bu, gelmesinde acele ettiğiniz şeydir. Bu, içinde acıklı azabın geldiği ve rabbinin emriyle her şeyi yok edecek olan rüzgâr tufanıdır." ...Sonunda öyle bir hale geldiler ki, yaşadıkları yerden başka orada hiçbir şey görünmez oldu. Biz, suçlulara işte bu şekilde karşılık veririz. Biz, onlara size vermediğimiz imkânları vermiştik. Onlara kulaklar, gözler ve kalpler, kısaca her şey vermiştik. Ancak ne kulakları, ne gözleri ne de kalpleri işlerine yaradı. Çünkü onlar, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. Nitekim onlar alay edip durdukları şeyin girdabına yakalandılar.

27-28. Biz, civarınızdaki bölgelerde bulu-

[1] Ahkâf, *hikf*'in çoğuludur. Bu kelime, yükseklik itibariyle dağların seviyesine ulaşmamış uzun tepeler/höyükler anlamına gelir. Ancak terim olarak bu kelime, Arabistan çölünün (er-rabu'l-hâlî) güney batı kesiminin adıdır. Bugünlerde buralarda herhangi bir yerleşim birimi yoktur.

nan pek çok şehri helâk etmişizdir. Biz, belki vazgeçerler diye ayetlerimizi gönderip sürekli olarak ve türlü şekillerde onlara anlattık. Peki, Allah'ı bırakıp da Allah'a yakınlık vasıtası sanarak ilâh edindikleri varlıklar kendilerine niçin yardım etmediler? Aksine onlar kendilerinden uzaklaşıp gittiler. Nitekim bu, uydurdukları yalanların ve sahte inançların akıbeti idi.

29-32. (Hatırlanmaya lâyık bir diğer olay da şudur ki) biz, cinlerin bir grubunu Kur'ân'ı dinlemeleri için senin yanına getirmiştik. Onlar Kur'ân okuduğun yere ulaştıkları zaman, birbirlerine: "Sessiz olun." dediler. Sonra onlar, Kur'ân okunup bitince, uyarıcılar olarak kavimlerine döndüler ve: "Ey kavmimiz! Biz, Mûsa'dan sonra indirilen, kendisinden önce gelmiş olan kitapları tasdik eden, hakka ve doğru yola rehberlik eden bir kitap dinledik. Ey kavmimiz! Allah'a çağıranın davetini kabul edin ve ona iman edin. Allah günahlarınızı bağışlayacak ve sizi acıklı azaptan koruyacaktır." dediler. Allah'ın davetçisinin sözünü kabul etmeyen kişinin yeryüzünde Allah'ı aciz bırakacak gücü olmadığı gibi, kendisini Allah'tan kurtaracak hâmileri ve yardımcıları da yoktur. Böylesi kimseler apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdir.

33-34. Onlar, şu yeri ve gökleri yaratmış olan ve bunları yaratırken yorulmayan Allah'ın ölüleri diriltmeye kadir olduğunu görmüyorlar mı yoksa? Niçin olmasın? O'nun kesinlikle her şeye gücü yeter. Ateşin önüne getirildikleri gün o kâfirlere: "Bu hak değil mi?" diye sorulacaktır. Onlar da: "Evet, rabbimize yemin olsun ki bu gerçekten haktır." diyecekler. Bunun üzerine Allah: "İnkârınıza karşılık azabı tadın şimdi." buyuracaktır.

35. Şu halde ey nebî! Azim ve irade sahibi diğer peygamberlerin sabrettiği gibi, sen de sabret ve onlar ile ilgili muamelede acele etme. Onlar, korkutuldukları şeyi gördükleri gün dünyada günün bir saatinden fazla kalmamış gibi hissedecekler. Mesaj ulaştırıldı. Artık isyan eden kimselerden başkası helâk olur mu?

47. MUHAMMED SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Allah, inkâr etmiş ve kendi yolundan alıkoymuş olanların amellerini boşa çıkarmış, ancak iman etmiş, salih amel işlemiş, Muhammed'e inen ve rableri tarafından baştan sona hak olan şeyi kabul etmiş olanların kötülüklerini ise kendilerinden uzaklaştırmış ve durumlarını düzeltmiştir. Çünkü inkâr edenler batıla, iman edenler ise rablerinden gelen hakka tâbi olmuşlardır. Bu şekilde Allah, insanlara vasıflarını ve konumlarını en doğru şekilde anlatır.

4-6. Şu halde o kâfirlerle karşı karşıya geldiğiniz zaman, yapacağınız ilk iş boyunlarını vurmaktır. Öyle ki onları iyice ezdiğiniz zaman, esirleri sıkıca bağlayın. Bundan sonra savaş sona erinceye kadar iyilik yapmakta[1] veya fidye almakta serbestsiniz. Yapacağınız iş budur. Allah dileseydi, onların hesabını kendisi görürdü. Ancak O, siz insanları birbiriniz vasıtasıyla imtihan etmek için bu yolu seçti. Ni-

[1] İyiliğin kapsamına şu dört husus girmektedir: 1) Esir iken kendilerine iyi davranmak. 2) Öldürmek veya dâimî esaret yerine onları köle yapıp Müslümanlara teslim etmek. 3) Cizyeye bağlayıp zımmî yapmak. 4) Karşılık almadan serbest bırakmak.

tekim Allah, kendi yolunda öldürülenlerin amellerini asla zayi etmeyecek, onlara rehberlik edecek, durumlarını düzeltecek ve onları daha önce kendilerine tarif ettiği cennete dahil edecektir.

7-12. Ey iman etmiş olanlar! Eğer siz, Allah'a yardım ederseniz, Allah da size yardım edecek ve adımlarınızı sabitleştirecektir. İnkâr etmiş olanlara gelince, onlar (yüz üstü yere düşüp) helâk olacaklardır. Allah, onların amellerini boşa çıkarmıştır. Çünkü onlar, Allah'ın indirmiş olduğu şeyden hoşlanmadılar. Bunun için Allah, onların amellerini zayi etti. Onlar, kendilerinden önce yaşamış olanların akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı hiç? Allah, onların her şeylerini üzerlerine ters çevirdi. Nitekim bu kâfirler için de böylesi bir akıbet mukadderdir. Çünkü iman edenlerin hâmisi ve yardımcısı Allah'tır. Kâfirlerin ise bir hâmisi ve yardımcısı yoktur. Allah, iman eden ve salih amel işleyenleri altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. İnkâr edenler ise sadece birkaç günlük dünya hayatının sefasını sürmekte, hayvanlar gibi yiyip içmektedirler. Nitekim onların gidip varacakları son yer cehennemdir.

13-15. Ey nebî! Seni kovan o şehirden çok daha güçlü olan nice şehirler gelip geçmiştir. Onları öyle bir helâk ettik ki kendilerini kurtaracak hiç kimse yoktu. Rabbi tarafından apaçık bir hidayet üzere olan kişi, kötü amelleri kendilerine süslü kılınan ve arzularına tâbi olan kimseler gibi olabilir mi hiç? Muttakîler için va'dedilen cennetin şanı içerisinde tertemiz sudan nehirlerin, tadında en ufak bir değişiklik/bozukluk olmayan sütten nehirlerin, içenler için lezzet verici şaraptan nehirlerin, saf ve şeffaf baldan nehirlerin akacak olmasıdır. Orada kendileri için her türlü meyve ve rableri tarafından bağışlanma vardır. Payına böyle bir cennet düşecek olan kişi, cehennemde ebediyyen kalacak olan ve kendilerine bağırsakları parçalayan sıcak su içirilecek kimseler gibi olabilir mi hiç?

16-18. Onlardan bazıları kulak kabartıp senin sözünü dinlerler ve sonra yanından ayrıldıkları zaman, kendilerine ilim nimeti verilen kimselere: "Demin ne söylemişti o?" diye sorarlar. Bunlar, kalplerini Allah'ın mühürlemiş olduğu kimselerdir. Nitekim bunlar kendi arzularına tâbi olmuşlardır. Hidayete ermiş olan kimselere gelince, Allah, onlara daha fazla hidayet eder ve kendilerine payları olan takvayı bahşeder. Şimdi bu insanlar, kıyametin aniden üzerlerine kopmasını mı bekliyorlar? Kıyametin alametleri gelmiştir. Kıyametin kendisi gelince, onların nasihat almaya fırsatları kalacak mı ki?

19. Şu halde ey nebî! Allah'tan başka ibadete lâyık birinin olmadığını iyi bil. Hem kendi kusurların, hem de mü'min erkek ve mü'min kadınların kusurları için bağışlanma dile. Allah, hem gayretlerinizi, hem de varacağınız yeri bilmektedir.

20-28. İman etmiş olanlar: "İçerisinde savaş emrinin verildiği bir sûre niçin indirilmiyor?" diyorlardı. Ancak içerisinde savaştan bahsedilen muhkem bir sûre indirildiği zaman, kalplerinde hastalık olanların üzerine ölüm baygınlığı çökmüş bir kimse gibi sana doğru baktıklarını gördün. Yazıklar olsun onlara. İtaatkârlık ve güzel sözler sadece dillerindedir. An-

cak kesin hüküm verildiği zaman, Allah'a verdikleri sözde samimi çıksalardı, kendileri için daha hayırlı idi. Eğer şimdi yüz çevirirseniz, yeryüzünde tekrar bozgunculuk çıkarmanızdan ve birbirinizin boynunu vurmanızdan başka bir şey beklenebilir mi sizden? Bunlar Allah'ın lânet ettiği, körleştirdiği ve sağırlaştırdığı kimselerdir. Bu insanlar Kur'ân üzerinde hiç düşünmediler mi? Yoksa kalplerine kilit mi vurulmuştur? Gerçek şu ki hidayet belli olduktan sonra ondan yüz çeviren kimselerin bu tutumlarını şeytan kendileri için kolaylaştırmış ve onları sahte beklentilere daldırmıştır. İşte bunun için onlar, Allah'ın indirdiği dinden hoşlanmayanlara: "Bazı işlerde sizinle birlikte olup size yardım edeceğiz." dediler. Allah, onların bu gizli konuşmalarını iyi bilmektedir. Peki, melekler onların ruhlarını alırlarken ve yüzlerine ve sırtlarına vura vura kendilerini götürürlerken halleri nice olacak. Bu olacaktır. Zira onlar, Allah'ı öfkelendiren bir yola tâbi oldular ve O'nun rızasına uygun olan yolu tercih etmediler. İşte bu sebeple Allah, onların bütün amellerini zayi etmiştir.

29-31. Kalplerinde hastalık olan kimseler, içlerindeki kini Allah'ın ortaya çıkarmayacağını mı sandılar yoksa? Biz dileseydik, onları sana gösterirdik ve sen de onları yüzlerinden tanırdın. Ancak sen, konuşma tarzlarından onları bileceksin zaten. Allah, hepinizin amellerini iyi bilir. Biz, durumunuzu değerlendirerek içinizden kimin mücahit olduğunu ve kimin sebat ettiğini görmek için sizleri mutlaka imtihana tâbi tutacağız.

32-38. Kendilerine doğru yol belli olduğu halde inkâr etmiş, Allah'ın yolundan alıkoymuş ve peygamberle münakaşa etmiş olan kimseler, aslında Allah'a hiçbir zarar veremezler. Aksine bizzat Allah, onların yaptığı her şeyi yok edecektir. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin ve amellerinizi mahvetmeyin. Allah, inkâr edenleri, kendi yolundan alıkoyanları ve ölünceye kadar inkârda ısrar edenleri asla bağışlamayacaktır. Şu halde siz, korkak olmayın ve barışı talep etmeyin. Galip gelecek olanlar bizzat sizlersiniz. Allah, sizinle beraberdir ve amellerinizi asla zayi etmeyecektir. Bu dünya hayatı bir oyun ve gönlün bir eğlencesidir. Eğer siz iman eder ve takva yolunda yürürseniz, Allah sizi mükâfatlandıracak ve mallarınızı sizden istemeyecektir. Eğer Allah, mallarınızı sizden istese ve tamamını sizden talep etse idi, o zaman siz cimrilik edecek ve O da sizin zafiyetinizi ortaya çıkarmış olacaktı. Bakın, sizler Allah yolunda mal infak etmeye çağrılıyorsunuz. Buna rağmen içinizden bazı kimseler cimrilik ediyorlar. Halbuki cimrilik eden kişi, gerçekte kendi kendine cimrilik eder. Allah zengindir. O'na muhtaç olan bizzat sizsiniz. Eğer yüz çevirecek olursanız, Allah yerinize başka bir kavim getirecek ve onlar sizin gibi olmayacaklardır.

48. FETİH SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-7. Ey nebî! Allah, geçmişteki ve gelecekteki bütün günahlarını bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın, sana doğru yolu göstersin ve eşsiz bir (yardımla) zafer bahşetsin diye sana apaçık bir fetih verdik. İmanlarına iman katsınlar diye mü'minlerin kalplerine sükûnet indiren bizzat O'dur. Yerin ve göklerin

bütün orduları Allah'ın kudret elindedir. Allah, bilir ve hikmet sahibidir. Allah, bunu mü'min erkekleri ve mü'min kadınları altlarından ırmaklar akan cennetlere ebedî olarak yerleştirmek ve kötülüklerini kendilerinden uzaklaştırmak — ki bu, Allah katında muhteşem bir başarıdır.— ve Allah hakkında kötü zanda bulunan münafık erkekler ve münafık kadınlar ile müşrik erkekler ve müşrik kadınları cezalandırmak için yapmıştır. Onlar kötülüğün girdabına kendiliklerinden yakalanmışlardır. Allah'ın gazabı üzerlerine oldu, Allah onlara lânet etti ve kendileri için çok kötü bir yer olan cehennemi hazırladı. Yerin ve göklerin orduları bizzat Allah'ın kudret elindedir. Nitekim Allah üstündür ve hikmet sahibidir.

8-9. Ey nebî! Biz, seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Ta ki ey insanlar! Allah'a ve resulüne iman edin, onun (yani peygamberin) yanında yer alın, ona saygı gösterin ve sabah akşam Allah'ı tesbih edin.

10. Ey nebî! Sana biat eden kimseler aslında Allah'a biat ediyorlardı. Allah'ın eli onların elleri üzerinde idi. Artık verdiği bu sözden dönen kişinin dönekliğinin vebali bizzat kendi zatına olacaktır. Allah, kendisine verdiği söze vefa gösteren kişiye çok yakında büyük mükâfat verecektir.

11-12. Ey nebî! Bedevî Araplardan geride bırakılmış olan kimseler, artık yanına gelip mutlaka: "Bizi mallarımız ve çocuklarımız hakkında duyduğumuz endişe meşgul etmişti. Bizim için mağfiret dile." diyeceklerdir. Bu insanlar, kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar. Onlara de ki: "Demek öyle. Peki o zaman, Allah size bir zarar veya bir fayda vermek isterse, hakkınızda Allah'ın vereceği kararı engellemeye kimin yetkisi ve gücü vardır? Amellerinizden sadece Allah haberdardır. (Ancak aslolan şey sizin söylediğiniz değildir.) Aksine siz, peygamberin ve mü'minlerin kendi ailelerine bir daha asla dönüp gelemeyeceklerini sandınız ve bu düşünce çok hoşunuza gitti. Sizler çok kötü bir zanda bulundunuz. Nitekim sizler çok kötü zan sahibi kimselersiniz."

13-14. Biz, Allah'a ve resulüne iman etmeyen kâfirler için alevli ateş hazırlamışızdır. Göklerin ve yerin hükümranlığına sahip olan sadece Allah'tır. Dilediğini bağışlar, dilediğini de cezalandırır. Nitekim O, bağışlayıcı ve merhametlidir.

15-17. Siz ganimet malı elde etmek için yola çıktığınızda, geride bırakılan kimseler size mutlaka: "İzin verin biz de sizinle gelelim." diyeceklerdir. Bunlar, Allah'ın emrini değiştirmek istiyorlar. Onlara açıkça de ki: "Siz bizimle asla gelemezsiniz. Allah, bunu önceden buyurmuştur." Bunun üzerine onlar: "Hayır, aksine siz bize haset ediyorsunuz." diyecekler. (Halbuki mesele, haset meselesi değildir.) Aksine o insanlar, doğru sözü çok az anlarlar. Geride bırakılan o bedevî Araplara de ki: "Siz, yakında çok güçlü kimselerle savaşmak için çağrılacaksınız. Onlarla ya savaşmak zorunda kalacaksınız ya da onlar emre itaat edecekler. O vakit cihat emrine itaat ederseniz, Allah size güzel mükâfat verecektir. Ancak önceki gibi yine yüz çevirirseniz, Allah acıklı bir şekilde sizi cezalandıracaktır. Elbette kör, topal ve hasta olan kimse

cihada gelmezse, bir beis yoktur. Allah, kendisine ve resulüne itaat eden kimseyi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Yüz çevireni ise acıklı azaba çarptıracaktır."

18-21. Allah, ağacın altında sana biat ederlerken mü'minlerden razı oldu. Allah, onların kalplerinin durumunu biliyordu. Bunun için onların üzerine sükûnet indirdi, kendilerine ödül olarak yakın bir zafer bahşetti ve çok yakında elde edecekleri pek çok ganimet malı verdi[1]. Allah üstündür ve hikmet sahibidir. Allah, size elde edeceğiniz daha pek çok ganimet malı va'detmektedir. Allah, mü'minlere bir işaret olmak üzere ve sizi doğru yola iletmek için bu fethi size çabucak verdi ve insanların aleyhinize el kaldırmalarına engel oldu. Buna ilaveten Allah, henüz sahip olmadığınız başka ganimetleri de size va'detmektedir. Nitekim Allah, onları kuşatmıştır. Allah her şeye kadirdir.

22-26. Bu kâfirler, o vakit sizinle savaşmış olsalardı, kesinlikle arkalarını dönüp kaçarlar ve hiçbir hâmi ve yardımcı da bulamazlardı. Bu, Allah'ın önceden beri süre gelen sünnetidir/yasasıdır. Nitekim sen, Allah'ın sünnetinde/yasasında hiçbir değişiklik göremezsin. Mekke vadisinde onların elini sizden, sizin elinizi de onlardan çeken bizzat O'dur. Halbuki Allah, onlara karşı size üstünlük bahşetmişti. Allah, yaptıklarınızı görüyordu. İşte inkâr etmiş, Mescid-i Harâm'dan sizi alıkoymuş ve kurbanlık develerin kurban edilecekleri yere ulaşmasına engel olmuş olanlar bizzat onlardır. Mekke'de kendilerini tanımadığınız mü'min erkekler ve mü'min kadınlar olmasaydı ve farkında olmadan onları ezip geçmeniz ve bundan dolayı suçlanmanız endişesi olmasaydı, savaş durdurulmazdı. Savaş, Allah'ın dilediğini rahmetine dahil etmesi için durduruldu. O mü'minler ayrılmış olsalardı, Mekke halkından kâfir olanları mutlaka elim bir azaba çarptırırdık. İşte bu sebeple o kâfirler kalplerine yerleştirdikleri cahilâne bir gayret ve rezil olma duygusu ile hareket ettikleri zaman, Allah peygamberinin ve mü'minlerin üzerine sükûneti (sabrı ve vakarı) indirdi ve mü'minleri takva sözüne bağlı kıldı. Zira buna en fazla hakkı olup da ehil olanlar bizzat onlardı. Allah, her şeyi bilir.

27. Gerçekten Allah, peygamberine hakka tamamen uygun olan gerçek bir rüya göstermişti. İnşallah siz başınızı kazıtarak, saçlarınızı tıraş ederek ve korkmadan Mescid-i Haram'a tam bir güven içerisinde gireceksiniz. O, sizin bilmediğiniz şeyi biliyordu. Bunun için Allah, o rüya gerçekleşmeden önce size bu yakın zaferi bahşetti.

28-29. Hak dîni bütün din türlerine (yani hayat nizamının her alanına ve din türünden bütün sistemlere) hakim ve üstün kılmak için resulünü hidayet ve hak din ile birlikte göndermiş olan bizzat Allah'tır. Nitekim bu hakikate Allah'ın şahitliği kâfidir. Muhammed, Allah'ın resulüdür. Onunla birlikte olan kimseler kâfirlere karşı sert, birbirlerine karşı merhametlidirler. Baktığında onları rükûda, secdede, Allah'ın lütfunu ve hoşnutluğunu talep etmekle meşgul göreceksin. Onların yüzlerinde hassaten tanınmalarını sağlayan secdelerden izler mevcut-

[1] Bu, Hayber'in fethine ve o fetihten elde edilecek olan ganimet malına yönelik bir işarettir.

tur. Bu, onların Tevrât'taki sıfatlarıdır. Onların İncîl'deki misali şu şekilde verilmiştir: Bir ekin vardır. Bu ekin önce filiz verdi, sonra onu kuvvetlendirdi. Sonra o ekin olgunlaştı ve sonra da sapı üzerine dimdik durdu. O ekin çiftçileri sevindirir, ta ki onların gelişiminden ötürü kâfirler yanıp tutuşsunlar. Allah, iman etmiş ve salih amel işlemiş olan bu gruptan kişilere bağışlanma ve büyük bir mükâfat va'detmiştir.

49. HUCURÂT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın ve resulünün huzurunda öne geçmeyin ve Allah'tan korkun. Allah, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

2-3. Ey iman etmiş olanlar! Sesinizi peygamberin sesinden yüksek çıkarmayın ve birbirinizle karşılıklı konuştuğunuz gibi, peygamberle de yüksek sesle konuşmayın. Farkında olmadan amelleriniz boşa gitmesin sakın. Allah resulünün huzurunda konuşurken sesini alçaltanlar, aslında kalplerini takva için Allah'ın imtihan ettiği kimselerdir. Onlar için bağışlanma ve büyük mükâfat vardır.

4-5. Ey nebî! Seni odaların dışından seslenerek çağıranların çoğu akılsız kimselerdir. Sen dışarı çıkıncaya kadar sabretselerdi, onlar için daha iyi olurdu. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

6-8. Ey iman etmiş olanlar! Bir fasık size bir haber getirirse, araştırın. Sakın farkında olmadan bir gruba zarar verip de yaptığınızdan ötürü sonradan pişman olmayasınız. Aranızda Allah'ın resulünün bulunduğunu iyi bilin. Eğer o, pek çok işte söylediğinizi kabul etseydi, bizzat siz sıkıntıya düşerdiniz. Ancak Allah, size iman muhabbeti verdi ve onu sizin için hoş kıldı. Küfürden, fasıklıktan ve isyandan da nefret etmenizi sağladı. İşte böyle kimseler, Allah'ın lütfu ve ihsanı ile doğru yoldadırlar. Allah, bilir ve hikmet sahibidir.

9-10. İman ehlinden iki grup birbirleriyle çatışırlarsa, onları barıştırın. Sonra eğer onlardan bir grup diğerine zulmederse, Allah'ın emrine dönünceye kadar zulmeden gruba karşı mücadele edin. Sonra eğer o gurup Allah'ın emrine dönerse, aralarında adaletli bir şekilde barış yaptırın. Adil olun. Zira Allah, adil olanları sever. Mü'minler birbirlerinin kardeşidirler. Bunun için kardeşlerinizin arasındaki ilişkileri düzeltin ve Allah'tan korkun. Böylece size merhamet edilmesi umulur.

11. Ey iman etmiş olanlar! Erkekler, diğer erkekleri alaya almasınlar. Nitekim onlar, kendilerinden daha iyi olabilirler. Aynı şekilde kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler. Belki onlar, kendilerinden daha hayırlıdırlar. Birbirinizi yermeyin ve kötü lakaplarla da çağırmayın. İman ettikten sonra fasıklıkta nam salmak çok kötü bir şeydir. Bu tutumdan vazgeçmeyen kimseler zalimdirler.

12. Ey iman etmiş olanlar! Çok zanla hareket etmekten sakının. Zira zannın bazısı günahtır. İnsanların gizli şeylerini araştırmayın. Ayrıca içinizden hiç kimse bir başkasının gıybetini etmesin. İçinizde ölmüş kardeşinin etini yemek isteyen biri var mıdır? Bakın, ondan kendiniz de tiksiniyorsunuz. Allah'tan korkun. Allah, tevbeyi çokça kabul eder ve gayet merhametlidir.

13. Ey insanlar! Biz, sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Sonra da birbirinizi tanıyasınız diye sizleri kavimlere ve kabilelere ayırdık. Aslında Allah katında en şerefli olanınız, içinizden en fazla sakınanızdır. Şüphesiz Allah, her şeyi bilir ve her şeyden haberdardır.

14-15. O bedevîler: "Biz iman ettik." derler. Onlara de ki: "Siz iman etmediniz." Aksine: "Biz boyun eğdik." deyin. İman henüz kalplerinize girmemiştir. Eğer siz, Allah'a ve resulüne itaat ederseniz, Allah amellerinizin karşılığında hiçbir eksiltme yapmayacaktır. Allah kesinlikle çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir. Gerçekte mü'minler, Allah'a ve resulüne iman etmiş, sonra da şüpheye düşmemiş, canları ve mallarıyla da Allah yolunda cihat etmiş olan kişilerdir. Dürüst olanlar bizzat bu kimselerdir.

16-18. Ey nebî! (İman iddiasında bulunan) o kimselere de ki: "Siz, dîninizi Allah'a haber mi veriyorsunuz yoksa? Halbuki Allah, yerdeki ve göklerdeki her şeyi bilir. O, her şeyin ilmine sahiptir." Kendileri İslâm'ı kabul ettiler diye onlar senin başına kakıyorlar. Onlara de ki: "İslâm'a girdiniz diye benim başıma kakmayın. Bilâkis gerçekten iman iddianızda doğru iseniz, size iman hidayetini bahşettiği için bu iyiliği başınıza kakacak olan Allah'tır. Allah, yerin ve göklerin gizli olan her şeyini bilir. Nitekim Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir.

50. KÂF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Kâf. Yüce, azametli, şerefli, cömert ve çok faydalı Kur'ân'a yemin olsun... Bilâkis onlar, bizzat içlerinden bir uyarıcının kendilerine gelmesine şaşırdılar. Sonra da inkârcılar: "Bu şaşılacak bir şeydir. Biz ölüp de toprak olduğumuz zaman, yeniden mi diriltileceğiz? Bu geri dönüş, aklın kabul edeceği bir şey değildir." demeye başladılar. Halbuki biz, vücutlarından/cesetlerinden yerin neleri yiyip bitirdiğini bilmekteyiz. Nitekim yanımızda, içinde her şeyin korunmuş olduğu bir kitap vardır.

5. Aksine bu insanlar, hak kendilerine gelir gelmez (düşünüp taşınmaksızın) açıkça yalanladılar. İşte bu sebeple onlar artık şaşkın bir haldedirler.

6-11. Peki onlar, üstlerindeki semaya doğru hiç bakmadılar mı? Biz, onu nasıl yapıp da süsledik. Onun herhangi bir yerinde hiçbir yarık yoktur. Yeryüzünü biz serdik, oraya dağları diktik ve orada her türlü güzel görünüşlü bitkiyi yetiştirdik. Bütün bunlar, hakka yönelen her kul için göz açıcı ve ders verici şeylerdir. Biz, gökten bereketli su indirdik. Sonra o su vasıtasıyla bahçeler, ekinler ve kat kat meyve tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları yetiştirdik. Bu düzenleme kullara rızık vermek içindir. Biz, bu su vasıtasıyla ölü zemine hayat vermekteyiz. (Ölmüş olan insanların yerden) çıkması da aynı şekilde olacaktır.

12-14. Bunlardan önce Nûh'un kavmi, Ress halkı, Semûd, Âd, Firavun ve Lût'un kardeşleri, Eyke halkı ve Tubba kavmi de yalanlamıştır. Onların her biri, (gönderilen) peygamberleri yalanladılar ve sonunda tehdîdimi hak ettiler.

15. Biz ilk yaratmadan aciz miydik yoksa? Ancak bu insanlar, yeni bir yaratılıştan yana şüpheye düşmüşlerdir.

16-29. İnsanı biz yarattık. Nitekim biz, onun kalbinde beliren vesveseye kadar

bütün her şeyi biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız. (Bu direkt bilgimizin yanı sıra) iki katip, onun sağında ve solunda oturmuş her şeyi yazmaktadırlar. Onun ağzından çıkan her söz hazır duran bir gözcü tarafından korumaya alınır. Bak işte ölüm sarhoşluğu, hakikati beraberinde getirdi[1]. Bu, senin kaçtığın şeydir. Derken Sûr'a üflendi. İşte bu, korkutulduğun gündür. Herkes yanında sürükleyen bir melek ve bir şahit ile birlikte geldi. Sen bu şeyden yana gaflete düşmüştün. Biz, önünde duran perdeyi kaldırdık. Bugün artık gözün iyi görüyor. Onunla beraber olan (melek): "Bana teslim edilen hazırdır." diye arz etti. Bunun üzerine: "Hakka karşı inat etmiş, hayra engel olmuş, haddi aşmış, şüpheye düşmüş ve Allah ile birlikte bir başkasını ilâh edinmiş olan her azılı kâfiri atın cehenneme, atın onu şiddetli azaba." diye emredildi. Yanındaki arkadaşı: "Rabbim! Ben, bunu azdırıp asi yapmadım. Aksine bu kendisi aşırı derecede sapıtmıştı." diye arz etti. Cevaben: "Huzurumda tartışmayın. Ben, sizi daha önceden kötü sonla uyarmıştım. Benim katımda söz değiştirilmez. Nitekim ben kullarıma zulmedici değilim." buyruldu.

30-35. Cehenneme: "Doldun mu?" diye soracağımız, cehennemin ise: "Daha var mı?" diyeceği, cennetin muttakîlere yakınlaştırılacağı ve hiç de uzak olmayacağı o gün: "İşte bu, (Allah'a) çokça yönelen, (O'na karşı) yükümlülüklerini yerine getiren, görmeksizin rahmandan korkan ve Allah'a yönelmiş halis bir kalple gelen herkes için va'dedilen şeydir. Esenlik içerisinde girin cennete." buyrulacaktır. O gün ebedî hayat günü olacaktır. Orada istedikleri her şey olacaktır. Nitekim katımızda kendileri için bundan daha fazlası vardır.

36-37. Biz, bunlardan önce çok daha güçlü olan ve dünyadaki diğer mülklere de hakim olmuş olan nice kavimleri helâk etmişizdir. Sonra onlar, sığınacak bir yer bulabildiler mi? Kalbi olan ya da sözü dikkatlice dinleyenler için bu tarihte ibret dersi vardır.

38-40. Biz, yeri ve gökleri ve bunların arasındaki her şeyi altı günde yarattık ve hiç yorulmadık. Şu halde ey nebî! O insanların uydurdukları sözlere sabret. Güneşin doğuşundan ve batışından önce rabbine hamd ile birlikte O'nu tesbih et. Sonra gece vakti ve secdeler bittikten sonra da O'nu tesbih et.

41-44. Dinleyin! Münadinin herkesi yakınından çağıracağı ve haşrın gürültüsünü herkesin tam olarak duyacağı gün yerden ölülerin çıkma günü olacaktır. Hayat veren ve öldüren sadece biziz. Nitekim yerin yarılacağı ve insanların içinden çıkıp hızlı bir şekilde koşarak gidecekleri gün herkes bize dönecektir. Bu haşir, bizim için çok kolaydır.

45. Ey nebî! Biz, bu insanların (senin hakkında) uydurdukları sözleri iyi biliyoruz. Nitekim senin görevin onlara zorla kabul ettirmek değildir. Şu halde sen, ikazımdan korkanlara bu Kur'ân vasıtasıyla nasihat et.

[1] Yani perde kalktı ve hakikat ortaya çıktı.

51. ZÂRİYÂT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Yerden toz kaldıran, sonra su ile yüklü bulutları yükselten, sonra hızlıca esen, sonra da büyük bir işi (yağmur) taksim eden rüzgârlara yemin olsun, hakikat şu ki korkutulduğunuz şey gerçektir ve ameller mutlaka karşılık görecektir.

7-9. Farklı şekillerdeki semaya yemin olsun ki (ahiret hakkında) söylediğiniz sözler birbirinden farklıdır. Onu sadece haktan sapmış olan kimse kabul etmez.

10-19. Cehalete batmış ve gaflete dalmış olup da kıyas ve zanlarıyla hüküm verenler kahroldular. Onlar: "Peki, o ceza günü ne zaman gelecek?" diye sorarlar. O, bu insanların ateşe tutularak tavlanacakları gün gelecektir. Kendilerine: "Fitnenizin tadına bakın şimdi. Bu, acele ettiğiniz şeydir." denilecek. Elbette muttakîler o gün bahçelerde ve pınar başlarında olacaklar, rablerinin kendilerine vereceği şeyleri memnuniyetle alacaklardır. Onlar, o gün gelmeden önce iyi işler yaparlardı. Geceleri çok az uyurlardı. Sonra gecenin son çeyreğinde bağışlanma dileyenler de bizzat onlardı. Onların mallarında yardıma muhtaç ve rızkını temin etmekten mahrum olanların hakları vardı.

20-23. Yakîn ehli için yeryüzünde pek çok işaret vardır. Aynı şekilde kendi vücutlarınızda da pek çok işaretler vardır. Yoksa görmüyor musunuz? Hem rızkınız, hem de size va'dedilen şeyler bizzat göktedir. Şu halde göğün ve yerin rabbine yemin olsun ki bu söz sizin konuşmanız gibi kesin gerçektir.

24-37. Ey nebî! İbrâhîm'in saygın misafirlerinin hikâyesi de sana ulaştı mı? Onlar, İbrâhîm'in yanına geldikleri zaman: "Selâm sana." dediler. İbrâhîm: "Sizlere de selâm... Buralı (yani tanıdık) olmayan birkaç kişi." dedi. Sonra da gizlice ailesinin yanına gitti ve kızarmış besili taze bir buzağı getirip misafirlerinin önüne koydu. İbrâhîm: "Siz beyler yemiyor musunuz yoksa?" dedi. Sonra da içten içe onlardan korktu. Onlar ise: "Korkmayın." dediler ve kendisine ilim sahibi bir erkek çocuğun doğum müjdesini verdiler. Bunu duyunca eşi bağırarak ileri atıldı ve yüzüne vurarak: "Yaşlı ve kısır olduğum halde mi?" dedi. Onlar da: "Rabbin böyle buyurdu. O hikmet sahibidir ve her şeyi bilir." dediler. İbrâhîm: "Ey ilâhî elçiler! Önemli bir iş için mi geldiniz?" dedi. Onlar da: "Biz, rabbinin katında haddi aşanlar için işaretlenmiş olan pişmiş topraktan taşları üzerlerine yağdırmak için suçlu bir kavme gönderildik." dediler... Sonra biz, mü'min olan herkesi o şehirden çıkardık ve orada bir ev dışında Müslümanların bir tek evine bile rastlamadık. Ondan sonra biz, acıklı azaptan korkan kimseler için orada sadece bir işaret bıraktık.

38-40. Sizin için Mûsa'nın kıssasında da ibret vardır. Biz, Mûsa'yı apaçık senetle birlikte Firavun'un yanına gönderdiğimizde, Firavun kendi gücünden ötürü kibirlendi, kasıldı ve küstah bir şekilde: "Bu ya büyücüdür, ya da mecnun." dedi. Sonunda biz, onu ve askerlerini yakaladık ve hepsini denize attık. Nitekim o kınanmış olarak kaldı.

41-42. Sizin için Âd kavminde de ibret vardır. Biz, onların üstüne üzerinden geçtiği her şeyi kasıp kavuran bereketsiz

bir rüzgâr gönderdik.

43-45. Sizin için Semûd kavminde de ibret vardır. Kendilerine: "Belli bir vakte kadar eğlenin." denilmişti. Ancak bu ikaza rağmen onlar, rablerinin emirlerine karşı çıktılar. Sonunda gözlerinin önünde aniden inen bir azap kendilerini yakaladı. O vakit ne yerlerinden kalkacak güçleri vardı, ne de kendilerini koruyabilirlerdi.

46. Nitekim biz, bunların hepsinden önce Nûh'un kavmini helâk ettik. Çünkü onlar fasık kimselerdi.

47-51. Biz, göğü kendi gücümüzle yaptık. Nitekim buna gücümüz yeter. Yeryüzünü biz serdik. Biz ne güzel düzenleyiciyiz. Biz, belki ders alırsınız diye her şeyin çiftini yarattık. Şu halde Allah'a doğru koşun. Ben, O'nun adına sizi açıkça uyaran biriyim. Allah ile birlikte başka bir ilâh edinmeyin. Ben, O'nun adına sizi açıkça uyaran biriyim.

52-55. Zaten hep böyle olmuştur. Bunlardan önceki kavimler de kendilerine gelen peygamber hakkında: "Bu ya büyücüdür, ya da mecnun." demişlerdir. Yoksa onların hepsi bu konuda aralarında bir anlaşma mı yaptılar? Hayır, aksine onların hepsi de asi kimselerdir. Şu halde ey nebî! Onlardan yüz çevir. Bundan dolayı kınanmazsın. Elbette nasihat etmeye devam et. Çünkü nasihat, iman edenler için faydalıdır.

56-60. Ben, cinleri ve insanları bana kulluk etmelerinden başka bir iş için yaratmadım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Beni beslemelerini de istemiyorum. Çok kuvvetli ve üstün olan Allah'ın kendisi rezzak'tır zaten. Şu halde zulmetmiş olan kimselere de kendileri gibi olanların payına düşmüş olan azabın aynısı ayrılmıştır. O insanlar, bunun için bana acele ettirmesinler. Sonunda inkâr edenler için korkutuldukları günde zillet vardır.

52. TÛR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-16. Tûr'a, ince deri üzerine yazılmış apaçık kitaba, mamur (bayındır) eve (yani Kâbe'ye), yüksek çatıya (yani gök kubbeye) ve dalgalı denize yemin olsun ki rabbinin kimse tarafından savuşturulamayacak olan azabı mutlaka vuku bulacaktır. O azap, gök kötü bir şekilde sarsıldığı ve dağlar uçuştukları zaman meydana gelecektir. Bugün eğlence olarak münazara ve münakaşaya dalmış olan o yalanlayıcılar için o gün zillet vardır. İtile kakıla cehennem ateşine doğru götürüldükleri gün kendilerine: "Bu yalanladığınız ateştir. Şimdi söyleyin, bu büyü müdür, yoksa siz mi görmüyorsunuz? Gidin ve orada yanın şimdi. Sabretseniz de sabretmeseniz de sizin için birdir. Siz amelinize göre karşılık görmektesiniz." denilecektir.

17-28. Muttakî kimseler, orada bahçelerde ve nimetler içinde olacaklar. Rablerinin kendilerine vereceği şeylerle sefa sürüyor olacaklar ve rableri onları cehennem azabından koruyacaktır. Onlara: "Yaptıklarınıza karşılık olarak tadını çıkara çıkara afiyetle yiyin ve için." denilecektir. Onlar, karşılıklı konulmuş tahtlar üzerinde yaslanarak oturacaklar ve biz, güzel gözlü hurilerle onları evlendireceğiz. İman etmiş olanları, eğer çocukları da belli bir iman derecesinde peşlerinden gitmiş iseler, cennette çocukları ile bir araya getireceğiz ve amellerinde herhangi bir eksiltme yapmayacağız. Her

şahıs kazandığına karşılık rehindir. Biz, onlara her türlü meyveyi ve eti, canlarının istediği her şeyi bolca vereceğiz. Onlar, orada boş söz ve kötü harekete sebep olmayan şarap kadehini birbirlerinden kapıyor olacaklar. Sadece onların hizmetlerini görmek için tahsis edilmiş olan saklı inci gibi güzel erkek çocuklar hizmet etmek için koşuşturuyor olacaklar. Onlar, birbirlerine (dünyada başlarından geçenleri) soracaklardır. Onlar: "Biz daha önce ailemiz içinde (sonumuzdan) korkarak yaşardık. Sonunda Allah, bize lütufta bulundu ve bizi kasıp kavuran rüzgârın azabından korudu[1]. Biz, önceki hayatta sadece O'na dua ederdik. O gerçekten çok iyi ve çok merhametlidir." diyecekler.

29. Şu halde ey nebî! Sen, nasihate devam et. Rabbinin lütfuyla sen ne kahinsin, ne de mecnun.

30-32. Onlar: "Bu adam başına belâ gelmesini beklediğimiz bir şairdir." diyorlar öyle mi? Onlara de ki: "Bekleyin öyleyse. Ben de sizinle birlikte bekliyorum." Böyle konuşmayı kendilerine akılları mı söylüyor? Yoksa gerçekte onlar inatçılıkta haddi aşmış kimseler midir?

33-34. Onlar: "Bu adam, Kur'ân'ı kendisi uydurdu." diyorlar öyle mi? Asıl mesele şu ki onlar, iman etmek istemiyorlar. Eğer onlar bu sözlerinde doğru iseler, bununla aynı derecede olan bir kelâm/söz yazıp getirsinler.

35-36. Onlar, bir yaratıcı olmaksızın kendi kendilerine mi dünyaya geldiler? Yoksa onlar, kendi kendilerinin yaratıcısı durumundalar mı? Yoksa yeri ve gökleri onlar mı yarattılar? Asıl mesele şu ki onlar inanmazlar.

37. Rabbinin hazineleri onların elinde midir? Yoksa onların üzerinde kendilerinin hükmü mü geçerlidir?

38-39. Yoksa yanlarında üzerine tırmanıp da melekut âleminin sırlarını dinledikleri bir merdiven mi vardır? Eğer içlerinden melekut âleminin sırlarını dinlemiş olan biri varsa, açık bir delil getirsin o zaman. Kız çocuklar Allah'ın, ancak, erkek çocuklar sizin öyle mi?

40. Yoksa sen, kendilerinden bir karşılık istiyorsun da, onlar bu mecburî masrafın altında ezilip gidiyorlar mı?

41. Yoksa yanlarında gaybın hakikatlerine dair bilgi var da, bunlar ona dayanarak mı yazıyorlar?

42. Yoksa onlar bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Eğer durum bu ise, inkâr edenler kendi tuzaklarına düşeceklerdir.

43. Yoksa onların Allah'tan başka bir ilâhları mı var? Allah bu insanların koştukları ortaklardan münezzehtir.

44-47. Bu insanlar, göğün parçalarını düşerken görseler bile: "Bunlar kabararak hızla gelen yoğun bulut tabakalarıdır." diyecekler. Şu halde ey nebî! Vurup düşürülecekleri, kurdukları tuzakların hiçbir işlerine yaramayacağı ve yardımlarına hiç kimsenin gelmeyeceği günlerine ulaşıncaya kadar onları kendi hallerine bırak. Nitekim zalimler için o anın gelmesinden önce de azap vardır. Ancak onların çoğu bilmez.

48-49. Ey nebî! Rabbinin kararı gelinceye kadar sabret. Biz, seni gözetmekteyiz. Kalktığın zaman, rabbine hamd ile birlikte O'nu tesbih et. Gece vakti ve yıldızlar kaybolduğu vakitte de O'nu tesbih et.

[1] Yani cehennem ateşinin alevinden.

53. NECM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-12. Battığı zaman yıldıza yemin olsun ki arkadaşınız ne yolunu şaşırmıştır, ne de sapıtmıştır. O, nefsanî arzularıyla konuşmaz. Bu, kendisine indirilen bir vahiydir. (Bu ilmi) ona çok kuvvetli ve gayet hikmet sahibi olan (Cebrâîl) öğretti. O, ufkun yukarısında iken karşısına gelip dikildi. Sonra yaklaştı ve yukarıya asılı kaldı. Öyle ki arada iki yay kadar veya ondan daha az bir mesafe kaldı. Tam bu sırada o, ulaştırması gereken vahyi Allah'ın kuluna ulaştırdı. Gönül, gözün gördüğü şeyi yalanlamadı. Şimdi siz, gözleriyle gördüğü şey hakkında onunla tartışıyor musunuz yoksa?

13-18. O, hemen yakınında Cennetü'l-Me'vâ'[1] bulunduğu Sidretü'l-Müntehâ'nın[2] yanında onu bir kez daha gördü. O vakit Sidre'yi kaplayan şey kaplıyordu. Gözleri ne kamaştı, ne de odaklandığı yerden kaydı. Nitekim o, rabbinin çok büyük işaretlerini gördü.

19-25. Şimdi söyleyin bakalım, siz, şu Lât, Uzzâ ve üçüncü bir put olan Menât'ın hakikati üzerinde hiç düşündünüz mü? Erkek çocuklar sizin, ancak kız çocuklar Allah'ın öyle mi? Bu çok kumazca ve adaletsiz bir taksim oldu. Aslında bunlar, sizin ve atalarınızın takmış olduğu birkaç isimden başka bir şey değildir. Allah, bunlar için herhangi bir sened indirmemiştir. Gerçek şu ki insanlar sadece vehimlerine ve zanlarına tâbi olmaktadırlar. Nitekim onlar, nefsanî arzularının peşine düşmüşlerdir. Halbuki kendilerine rableri tarafından hidayet gelmiştir. Yoksa sadece insanın istediği şeyler mi kendisi için haktır? Dünyanın ve ahiretin sahibi bizzat Allah'tır.

26-28. Göklerde nice melekler vardır ki Allah, talebini dinlemek isteyeceği ve dinleyip de hoşlanacağı bir kişi hakkında kendilerine şefaat izni vermedikçe, şefaatlerinin hiçbir faydası olamaz. Ancak ahirete iman etmeyen kimseler, meleklere dişi putların adlarını veriyorlar. Halbuki onlar bu işte herhangi bir bilgiye sahip değillerdir. Onlar sadece zanlarına tâbi oluyorlar. Zan ise hakkın yerini asla tutamaz.

29-32. Şu halde ey nebî! Zikrimizden yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kişiyi kendi haline bırak —Bu kimselerin sahip olabilecekleri ilim sadece bu kadardır. Rabbin kendi yolundan kimin sapmış olduğunu ve kimin doğru yolda olduğunu daha iyi bilir. Nitekim yerde ve göklerde bulunan her şeyin sahibi bizzat Allah'tır.— ki Allah,

---

[1] *Cennetü'l-Me'vâ*, lügatte ikamet edilecek cennet anlamına gelir. Hasan Basrî'ye göre bu, ahirette iman ehlinin gireceği cennettir. Nitekim o, bu ayete dayanarak Cennetü'l-Me'vâ'nın semada olduğunu ileri sürmüştür. Katâde'ye göre bu, şehitlerin ruhlarının konulacağı cennettir. Ona göre bununla ahirette nasib olacak olan cennet kastedilmemiştir. İbn Abbâs da bunu söylemekte ve ahirette iman ehline verilecek olan cennetin gökte değil, aksine bu yeryüzünde olduğunu da eklemektedir.

[2] Sidre, Arabistan'a has bir tür kiraz ağacının adıdır. Münteha ise en son yer, son uç ve sınır anlamlarına gelir. *Sidretu'l-Müntehâ*, lügatte en sondaki veya sınırdaki ağaç anlamına gelir. Bizim bu maddî alemin son sınırında bulunan o kiraz ağacının nasıl bir ağaç olduğunu, onun hakikî mahiyetini ve keyfiyetini bilmemiz zordur. Bunlar, Allah'ın kainatının sırlarıdır ve idrâkimizin de ötesindedir. Bununla birlikte o, Allah'a göre insanoğlunun kullandığı kelimeler içerisinde sidreden daha uygun bir kelimenin bulunmadığı bir şeydir.

kötülük yapanlara amellerinin karşılığını versin, bazı (ufak tefek) kusurları dışında büyük günahlardan ve aşikar çirkin işlerden sakınan iyi davranışlı kişilere de güzel mükâfat versin. Şüphesiz rabbinin mağfiret eteği çok geniştir. O, sizi yerden (yani topraktan) yarattığı vakitten ve henüz annelerinizin karnında cenin halinde olduğunuz zamandan beri iyi bilmektedir. Öyleyse nefsinizin temiz olduğunu iddia etmeyin. Kimlerin gerçekten muttakî olduğunu O daha iyi bilir.

33-55. Sonra ey nebî! Allah'ın yolundan dönen ve azıcık verip gerisini vermeyen kişiyi de gördün mü? Onun yanında gaybın bilgisi var da onunla gerçeği mi görüyor. Yoksa Mûsa'nın sahifelerinde ve vefanın gereğini yerine getiren İbrâhîm'in sahifelerindeki:

√ Hiç kimse bir başkasının yükünü üstlenmeyecektir.

√ İnsan için amelinin karşılığından başka bir şey yoktur.

√ Onun ameli çok yakında görülecek ve kendisine karşılığı tam olarak verilecektir.

√ Nihayet rabbinin huzuruna varılacaktır.

√ Güldüren ve ağlatan bizzat O'dur.

√ Öldüren ve hayat veren sadece O'dur.

√ Damlatıldığı zaman bir nutfeden dişi ve erkek çiftini yaratan bizzat O'dur.

√ Ölümden sonraki ikinci hayatı bahşetmek de O'na aittir.

√ Zengin kılan ve mal mülk veren O'dur.

√ Şi'râ'nın[1] rabbi bizzat O'dur.

√ Evvelki Âd kavmini helâk eden O'dur.

√ Semûd kavmini öyle bir yok etti ki onlardan hiç kimseyi geride bırakmadı.

√ Onlardan önce Nûh'un kavmini yok etti. Çünkü onlar çok zalim ve asi kimselerdi.

√ Altı üstüne gelen şehirleri kaldırıp fırlatan O'dur. Sonra da üzerlerini bildiğiniz şeyle kaplayıverdi.

şeklinde beyan olunan hususlara dair haberler kendisine ulaşmadı mı? Şu halde ey insan! Rabbinin hangi nimetlerinden şüphe edeceksin?

56-62. Bu, daha önce gelmiş olan ikazlardan bir ikazdır. Gelmekte olan saat yaklaşmıştır. Onu Allah'tan başka çevirecek kimse yoktur. Şimdi, sizi hayrete düşüren sözler bunlar mıdır yoksa? Ağlayacağınız yerde gülüyor, çalıp söyleyerek onları görmezden geliyorsunuz öyle mi? Eğilin Allah'ın önünde secdeye ve kulluk vazifenizi yerine getirin.

---

[1] *Şi'râ*, Mirzemu'l-Cevzâ', el-Kelbu'l-Ekber, el-Kelbu'l-Cebbâr, eş-Şi'ru'l-Abûr gibi isimlerle anılan gökteki en parlak yıldızdır. İngilizce'de buna Sirius, Dog Star ve Canis Majoris denir. Bu, güneşten 23 kat daha parlak bir yıldızdır. Ancak yeryüzüne olan uzaklığı 8 ışık yılından daha fazladır. Bunun için güneşten daha küçük ve daha az parlak görünür. Mısır halkı, bu yıldıza tapardı. Çünkü bu yıldız doğarken Nil nehri kabardığı için onlar bunu o yıldızın bereketi sayarlardı. Cahiliyye dönemindeki Araplar da insanların kısmeti üzerinde bu yıldızın etkili olduğuna inanırlardı. Bu sebeple Şi'râ, Arapların ilahlarından biriydi. Allah Tealâ, bu ayet ile sizin kısmetinizi Şi'râ değil, aksine onun da rabbi olan (Allah) takdir etmektedir, diyor.

54. KAMER SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Kıyamet saati yaklaştı ve ay yarıldı[1]. Ancak bu insanlar öyle bir haldeler ki, bir mucize görseler, yine de yüz çevirirler ve: "Bu etkili bir büyüdür." derler. Onlar, bunu da yalanladılar ve nefsanî arzularına tâbi oldular. Her iş, sonunda bir neticeye mutlaka ulaşacaktır.

4-8. İsyankârlıktan alıkoymak için içinde yeterince ibret ve nasihatin gereğini tam olarak yerine getiren hikmetin bulunduğu önceki kavimlere ait haberler o insanların önüne gelmiştir. Fakat ikazlar onlara etki etmiyor. Şu halde ey nebî! Onlardan yüz çevir. Çağıranın son derece kötü ve hoş olmayan bir şeye çağırdığı gün insanlar korkulu gözlerle dağılmış çekirgeler gibi mezarlarından çıkacaklar ve çağırana doğru koşarak gideceklerdir. Nitekim dünyada iken onu inkâr edenler o vakit: "Bu çok çetin bir gündür." diyecekler.

9-17. Bunlardan önce Nûh'un kavmi de yalanlamıştı. Onlar, kulumuzu yalancı saydılar ve: "Bu mecnundur." dediler. Onu tehditlerle ve karalamalarla kötü şekilde yıldırmaya çalıştılar ve hayatını çekilmez bir hale getirdiler. Nihayet Nûh, rabbine yalvararak: "Ben mağlup oldum. Artık onlardan sen intikam al." dedi. O zaman biz de sağanak halindeki bir yağmurla semanın kapılarını açtık ve yeri yarıp pınarlara dönüştürdük. Nitekim bu suyun tamamı, mukadder olan işi tamamlamak için bir araya geldi. Biz, Nûh'u gözetimimizde yüzüp gitmekte olan çivilerle tutturulmuş tahtadan bir gemi üzerine bindirdik. Bu, kadri bilinmeyen kişi için verilen karşılık idi. Biz, o gemiyi bir ibret nişanı haline getirip bıraktık. Peki, nasihat alacak kimse var mı? Bir görsen, nasıl azap ettim ve ikazlarım nasıldı! Biz, bu Kur'ân'ı nasihat almak için kolay bir vasıta kıldık. Peki nasihat alacak kimse var mı?

18-22. Âd kavmi yalanladı. Bir görsen, nasıl azap ettim ve ikazlarım nasıldı! Biz, uğursuzluğu sürekli olan bir günde onların üzerine, insanları kökünden sökülmüş hurma kütükleri gibi kaldırıp savuran şiddetli bir kasırga gönderdik. Nitekim bir görsen, nasıl azap ettim ve uyarılarım nasıldı! Biz, bu Kur'ân'ı nasihat almak için kolay bir vasıta kıldık. Peki, nasihat alacak kimse var mı?

23-32. Semûd kavmi uyarıları yalanladı ve: "Şimdi biz, içimizden tek başına ortaya çıkan birinin peşinden mi gideceğiz yani? Biz ona tâbi olmayı kabul edersek, bu sapıttığımız ve aklımızı yitirdiğimiz anlamına gelir. Aramızda Allah'ın zikrinin indirildiği bir tek bu kişi mi kalmıştı? Hayır, aksine o son derece yalancı ve kendisini beğenmiş biridir." dediler. (Bunu üzerine peygamberimize): "Onlar, kimin son derece yalancı ve kendisini beğen-

[1] Yani ayın yarılması, kıyametin yaklaştığına ve kopmasının her an mümkün olduğuna dair bir alamettir. Bu cümle ve sonraki ifadeler, o vakit ayın gerçekten yarıldığını açıkça göstermektedir. Bu olayı gözleriyle görmüş olan insanların beyanına göre ayın on dördü, gece vakti ay çıktıktan kısa süre sonra birdenbire yarıldı ve bir parçası karşıki tepenin bir yanında, diğer parçası da diğer yanında göründü. Sonra bir anda her iki parçası da birleşti. Hadislere bakıldığında vaizlerin: "Bu olay, Hz. Peygamberin işaretiyle gerçekleşti ya da Mekkeli kâfirler, mucize istemişlerdi. Nitekim bunun üzerine bu mucize gösterildi." şeklindeki beyanlarının hiçbir gerçekliği yoktur.

miş olduğunu yarın anlarlar. Biz, dişi deveyi onlar için fitne/imtihan aracı kılıp gönderiyoruz. Şimdi biraz sabret ve onların ne gibi bir akıbete maruz kalacaklarını seyret. Onlara suyun kendileriyle dişi deve arasında taksim edileceğini ve herkesin kendi gününde yani sırası gelince suya geleceğini söyle." dedik. Sonunda onlar, kendi adamlarını çağırdılar ve o da bu işe öncülük ederek dişi deveyi öldürdü. Sonra bir görsen, nasıl azap ettim ve ikazlarım nasıldı! Biz, üzerlerine sadece korkunç bir patlama sesi gönderdik ve onlar çalı çırpıdan yapılmış çitin ayaklar altında çiğnenmiş duvarları gibi oldular. Biz, bu Kur'ân'ı nasihat almak için kolay bir vasıta kıldık. Şimdi, nasihat alacak kimse var mı?

33-40. Lût'un kavmi ikazları yalanladı. Biz, üzerlerine taş yağdıran bir fırtına gönderdik. O taş yağmurundan sadece Lût'un ailesi kurtuldu. Biz, onları lütfumuzla gecenin son çeyreğinde kurtarıp oradan çıkardık. Biz, şükreden kişiyi böyle mükâfatlandırırız. Lût, kavminin insanlarını azabımıza karşı uyarmıştı. Ancak onlar, bütün uyarıları şüpheyle karşıladılar ve alaylı bir şekilde gülüp geçtiler. Sonra onlar, Lût'u misafirlerini korumaktan vazgeçirmeye çalıştılar. Sonunda azabımın ve uyarılarımın tadına baksınlar diye biz de onların gözlerini kör ettik. Sabah erkenden önüne geçilemeyen bir azap onları yakaladı. Azabımın ve uyarılarımın tadına bakın şimdi. Biz, bu Kur'ân'ı nasihat almak için kolay bir vasıta kıldık. Şu halde nasihat alacak kimse var mı?

41-42. Nitekim Firavun hanedanına da uyarılar gelmişti. Ancak onlar, bütün ayetlerimizi yalanladılar. Sonunda onları son derece güçlü birinin yakaladığı gibi yakaladık.

43-48. Sizin kâfirleriniz onlardan daha mı iyiler sanki? Ya da semavî kitaplarda sizin için bir bağışlanma mı yazılıdır? Yoksa o insanlar: "Biz sağlam bir topluluğuz. Kendimizi koruruz." demek mi istiyorlar? O topluluk çok yakında yenilgiye uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçtıkları görülecektir. Bilâkis onlarla hesaplaşmak için va'dettiğimiz asıl vakit kıyamet vaktidir. Nitekim kıyamet ânı çok zor ve çok acı bir saattir. O suçlu kimseler, aslında yanlış bir anlayışa kapılmışlar ve akıllarını yitirmişlerdir. Yüz üstü ateşe doğru sürüklenerek götürülecekleri gün kendilerine: "Cehennem alevinin tadına bakın şimdi." denilecektir.

49-53. Biz, her şeyi bir takdirle yarattık. Emrimiz sadece bir kez emretmektir ve göz açıp kapayıncaya kadar emrettiğimiz şey meydana gelir. Biz, sizin gibi pek çoklarını helâk etmişizdir. Peki, nasihat alacak kimse var mı? Onların yaptıkları her şey defterlerde yazılıdır. Nitekim büyük küçük her şey yazılı olarak durmaktadır.

54-55. İsyan etmekten sakınanlar şüphesiz hakikî saygın makamlarında, büyük iktidar sahibi hükümdarın yakınındaki bahçelerde ve nehirlerin yanında olacaklardır.

55. RAHMAN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Sonsuz şefkat sahibi olan Allah, bu Kur'ân'ı öğretti. İnsanı bizzat O yarattı ve ona konuşmayı öğretti.

5-9. Güneş ve ay bir hesaba (yani değişmez bir kanun ve kaideye) bağlıdır.

Bütün yıldızlar ve ağaçlar secde etmektedirler. Göğü O yükseltti ve mîzanı (adaleti ve dengeyi) koydu. Bu, mîzanı bozmamanızı, adaletli bir şekilde tam olarak tartmanızı ve terazinin kefesine dokunmamanızı gerektirir.

10-13. O, yeryüzünü bütün mahlukat için yarattı. Yeryüzünde her çeşit lezzetli meyveden çokça vardır. Meyveleri kılıf içerisinde sarılı olan hurma ağaçları vardır. Hem samanlı, hem de daneli çeşit çeşit ekinler vardır[1]. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?

14-16. O, insanı toprak kap parçası gibi yoğrulup şekil verilmiş kuru balçıktan yarattı. Cinleri ise ateşin alevinden yarattı. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin kudretinin hangi mucizelerini ve hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?

17-18. İki doğunun ve iki batının rabbi bizzat O'dur. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin kudretinin hangi mucizelerini, hangi nimetlerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız?

19-23. O, iki denizi kavuşması için salıverdi. Yine de aralarında aşamadıkları bir perde engeli vardır. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin kudretinin hangi mucizelerini yalanlayacaksınız? Bu denizlerden inciler ve mercanlar çıkar. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin kudretinin hangi mükemmelliklerini, hangi nimetlerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız?

24-25. Denizde dağlar gibi yükselen şu gemiler bizzat O'nundur. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin hangi iyiliklerini, kudretinin hangi mükemmelliklerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız?

26-30. Şu yeryüzündeki her şey yok olacaktır. Baki olan sadece rabbinin yüce ve cömert zatıdır. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin hangi güzelliklerini, kudretinin hangi mükemmelliklerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Yerde ve göklerde olan her şey, ihtiyacını sadece O'ndan ister. O, her an yeni bir iştedir. Şu halde ey ins ve cin! Rabbinizin övülmüş hangi sıfatlarını yalanlayacaksınız?

31-36. Ey yeryüzünün yükleri! Yakında sizi sorguya çekmek için fırsat bulacağız. Sonra da rabbinizin hangi iyiliklerini ve kudretinin hangi mucizelerini yalanladığınızı göreceğiz. Ey ins ve cin topluluğu! Eğer yerin ve göklerin sınırlarını aşıp kaçabilirseniz, kaçın bakalım. Kaçamazsınız. Bunun için büyük bir güç gerekir. Siz, rabbinizin hangi kudretini yalanlayacaksınız? Kaçmaya kalkışırsanız, üzerinize karşı koyamayacağınız saf alev ve saf duman gönderilecektir. Ey ins ve cin! Rabbinizin hangi kudretini inkâr edeceksiniz?

37-38. Sonra gök yarılıp da kırmızı deri gibi kızardığı zaman ne olacak? Ey ins ve cin! O vakit siz, rabbinizin hangi kudretini yalanlayacaksınız?

39-45. O gün insan veya cinden herhangi birine günahını sorma gereği kalmayacaktır. Sonra ey ins ve cin topluluğu! Rabbinizin hangi iyiliklerini inkâr ettiğinize bakılacaktır. Suçlular orada simalarından tanınacaklar ve onlar alınlarındaki saçlardan ve ayaklarından tutularak sürükleneceklerdir. O vakit siz, rabbinizin

[1] Yani insanlar için dane, hayvanlar için yem olan.

hangi kudretini yalanlayacaksınız? O vakit: "Suçluların yalanladıkları cehennem işte budur." denilecek. Onlar işte o cehennem ve kaynar su arasında dolanıp duracaklardır. O vakit siz, rabbinizin hangi kudretini yalanlayacaksınız?

46-59. Rabbinin huzuruna çıkarılmaktan korkan herkes için iki bahçe vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? O bahçeler dalları yemyeşil olan ağaçlarla doludur. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Her iki bahçede de iki pınar akar. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Her iki bahçede de her meyvenin iki çeşidi vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Cennetlikler, astarları kalın ipekten döşekler üzerinde yaslanarak oturacaklar. Bahçedeki ağaçlar meyvelerinden ötürü dallarını eğmiş olacaklar. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Bu nimetler arasında kendilerine bu cennetliklerden önce hiçbir insan veya hiçbir cinnin dokunmadığı mahcup bakışlı kadınlar olacaktır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Onlar inci ve mercan gibi güzeldirler. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız?

60-77. İyiliğin karşılığı iyilikten başka ne olabilir ki? Peki, ey ins ve cin! Rabbinizin övülmüş hangi vasıflarını inkâr edeceksiniz? Nitekim o iki bahçeye ilaveten iki bahçe daha olacaktır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Koyu yeşile çalan bahçeler. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Her iki bahçedeki iki pınar da fıskiye gibi yerden kaynayıp fışkırırlar. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? O bahçelerde bolca meyveler, hurmalar ve narlar vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Bu nimetler arasında ahlâkı güzel, kendi güzel eşler vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Çadırlarda bekletilen hûriler vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? Bu cennetliklerden önce onlara hiçbir insan ve hiçbir cin dokunmamış olacaktır. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız? O cennetlikler, yeşil halılar, nadir ve enfes döşekler üzerinde yaslanarak oturacaklar. Rabbinizin hangi nimetlerini, kudretinin hangi mucizelerini ve övülmüş hangi sıfat ve faziletlerini yalanlayacaksınız?

78. Yüce ve cömert olan rabbinin adı çok bereketlidir.

56. VÂKI'A SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-26. Gerçekleşmesi kaçınılmaz olan hadise (yani kıyamet) koptuğu zaman, onun meydana gelişini hiç kimse yalanlayamayacaktır. O her şeyi alt üst eden bir afet olacaktır. O vakit yeryüzü aniden sarsılacak ve dağlar etrafa saçılmış toz gibi paramparça edilecektir. Siz insanlar o vakit üç gruba ayrılacaksınız: (Birincisi) sağ kolda olanlar. Sağ kolda olanların nasiblerinin güzelliğine diyecek yoktur. (İkincisi) sol kolda olanlar. Sol kolda olanların nasibsizliğine ne demeli! (Üçüncüsü ise) önde olup (iyilik, doğruluk ve hakka iman edip hak üzere amel etmede) herkesi geçmiş olanlar. Yaklaştırılmış olanlar işte bunlardır. Bunlar nimetlerle dolu cennetlerde kalacaklardır. Çoğu öncekilerden, azı da sonrakilerden olacaktır. Süslü tahtlar üzerinde yaslanmış bir vaziyette karşılıklı oturacaklardır. Onların meclislerinde gençlikleri ebedî olan erkek çocuklar, devamlı akmakta olan şarap çeşmesinden doldurulmuş ibrikleri, testileri ve kadehleri alıp koşuşturacaklardır. Onu içince, ne başları dönecek, ne de akıllarına bir zarar gelecektir. O gençler, onların önlerine çeşit çeşit lezzetli meyveler sunacaklar, onlar meyvelerden istediklerini seçeceklerdir. Ayrıca onlar, istedikleri kuşun etinden yesinler diye önlerine kuşların etlerinden koyacaklardır. Onlar için saklanmış inciler gibi güzel gözlü hûriler olacaktır. Onlar, bütün bunlara dünyada yaptıklarına mükâfat olarak sahip olacaklardır. Onlar, orada boş veya günah içeren bir söz işitmeyeceklerdir. Konuşulanlar güzel şeyler olacaktır.

27-40. Ve sağ kolda olanlar! Sağ kolda olanların nasiblerinin güzelliğine diyecek yoktur. Onlar, çilek ve kiraz türünden dikensiz meyve ağaçları, meyveleri kat kat dizilmiş muz ağaçları, uzaklara kadar yayılmış gölgeler, her zaman akmakta olan sular, asla bitmeyen ve yenmesi yasak olmayan pek çok meyveler arasında ve yüksek döşeklerde oturuyor olacaklardır. Biz, onların eşlerini özel olarak yeni baştan yaratacağız ve kendilerini kocalarına aşık ve onlara yaşıt bakireler kılacağız. Bütün bunlar sağ kolda olanlar içindir. Onlar hem öncekilerden, hem de sonrakilerden çokça olacaktır.

41-56. Sol kolda olanlar! Sol kolda olanların nasibsizliğini hiç sormayın. Onlar ateş sarmalında, kaynar suyun içinde, ne serin, ne de rahatlatıcı olan siyah dumanların gölgesinde olacaklardır. Bunlar, böyle bir akıbete maruz kalmadan önce iyi durumda olan ve büyük günahlarda ısrar eden kimselerdir. Bunlar: "Ölüp toprak olduğumuz ve iskelet yığını haline geldiğimiz zaman, tekrar diriltilip kaldırılacak mıyız yani? Daha önce yaşamış olan atalarımız da diriltilecekler mi?" derlerdi. Ey nebî! Onlara de ki: "Şüphesiz öncekilerin ve sonrakilerin hepsi de vakti belirlenmiş olan bir günde mutlaka bir araya getirileceklerdir. Sonra ey yoldan çıkanlar ve yalanlayanlar! Siz, zakkum ağacının meyvesinden yiyecek ve karnınızı onunla doyuracaksınız. Üstüne ise suya kanmayan susamış develer gibi, kaynar su içeceksiniz." İşte ceza günü o sol kolda olanlar bu şekilde ağırlanacaklardır.

57-62. Sizi biz yarattık. Peki niçin tasdik etmiyorsunuz? Hiç dikkat ettiniz mi, bı-

raktığınız şu nutfe ile çocuğu siz mi yaratıyorsunuz yoksa onu yaratan biz miyiz? Biz, ölümü aranızda taksim ettik. Nitekim biz, şeklinizi değiştirmekten ve bilmediğiniz bir şekilde sizi yaratmaktan aciz değiliz. Dahası siz, ilk yaratılışınızı biliyorsunuz. Peki, niçin ders almıyorsunuz?

63-67. Hiç düşündünüz mü, ektiğiniz şu tohumlarla ürünleri yetiştiren siz misiniz yoksa onları yetiştiren biz miyiz? Biz dileseydik, o ekinleri çer çöp yığını haline getirirdik ve siz de: "Biz cezaya çarptırıldık. Belki de nasîbimiz yokmuş." diye türlü türlü sözler söylerdiniz.

68-70. Gözlerinizi açıp da hiç baktınız mı, içtiğiniz şu suyu buluttan yağdıran siz misiniz yoksa onu yağdıran biz miyiz? Biz dileseydik, onu çok tuzlu yapardık. Peki, niçin şükretmiyorsunuz?

71-73. Hiç düşündünüz mü, yaktığınız şu ateşin ağacını siz mi yarattınız yoksa onu yaratan biz miyiz? Biz, onu hatırlatma için bir vasıta ve ihtiyaç sahipleri için hayatın bir geçim kaynağı kıldık.

74. Şu halde ey nebî! Büyük rabbinin adını tesbih edip münezzehliğini ilân et.

75-82. Hayır, sandığınız gibi değil. Yıldızların yerlerine, menzillerine ve yörüngelerine yemin ederim ki —eğer anlarsanız, bu büyük bir yemindir.— bu yüce bir Kur'ân'dır, temizlenmiş olanlardan başkasının dokunamayacağı korunmuş bir kitapta yazılıdır. Bu, âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir. Peki siz, bu kelâma karşı ilgisiz mi duruyorsunuz? Bu nimetten kendinize pay olarak onu yalanlamayı mı seçtiniz?

83-94. Şimdi siz, birisine mahkum değilseniz ve bu düşüncenizde doğru iseniz, ölen kişinin canı boğazına gelip de gözlerinizle ölmekte olduğunu gördüğünüz zaman, onun çıkan canını niçin geri getirmiyorsunuz? O vakit biz, size oranla ona daha yakın oluruz. Ancak siz görmezsiniz. Sonra o ölen kişi eğer yaklaştırılanlardan ise, kendisi için rahat, güzel rızık ve nimetlerle dolu cennet vardır. Eğer o sağ kolda olanlardan ise: "Selâm sana. Sen sağ kolda olanlardansın." denilerek karşılanacaktır. Eğer o yalanlayan sapıtmış kimselerden ise, kaynar su ile ağırlanacak ve cehenneme atılacaktır.

95-96. Bunların hepsi de kesin gerçeklerdir. Şu halde ey nebî! Büyük rabbinin ismini tesbih edip münezzehliğini ilân et.

57. HADÎD SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Yerde ve göklerde olan her şey, Allah'ı tesbih etmiş (ve etmektedir.) Üstün ve hikmet sahibi olan sadece O'dur. Yerin ve göklerin saltanatına sadece O sahiptir. Hayat verir ve öldürür. O'nun her şeye gücü yeter. O hem evveldir, hem de âhir. Hem zâhirdir, hem de bâtın[1]. Nitekim O, her şeyi bilir. Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra da arşa kurulan bizzat O'dur. Yerin içine giren ve yerden çıkan, gökten inen ve göğe çıkan her şey O'nun bilgisi dahilindedir. Nerede olursanız olun, O sizinle birliktedir. O, yaptığınız her şeyi görmektedir. Ye-

[1] Yani hiçbir şey yok iken O vardı. Nitekim bütün her şey yok olunca, O yine mevcut olacaktır. O, görünen her şeyden daha aşikardır. Çünkü dünyada görünmekte olan ve ortaya çıkan her şey bizzat O'nun sıfatının, fiillerinin ve nûrunun tezahürüdür. O, gizli olan her şeyden daha gizlidir. Çünkü hislerle O'nun zatını algılamaya çalışmak bir yana, O'nun künhüne ve hakikatine akıl, idrak ve düşünce bile ulaşamaz.

rin ve göklerin hükümranlığına sadece O sahiptir. Nitekim bütün işler kararlaştırılmak üzere bizzat O'na döndürülür. Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katan bizzat O'dur ve O, kalplerin gizlediği sırları dahi bilir.

7-10. Allah'a ve resulüne iman edin ve O'nun sizi üzerine yetkili kıldığı şeylerden infak edin. İçinizden iman eden ve mallarını infak eden kimseler için büyük mükâfat vardır. Size ne oldu ki resul, sizi rabbinize iman etmeye çağırdığı halde Allah'a iman etmiyorsunuz? Eğer gerçekten iman edenlerden iseniz, O sizden söz almıştır. Sizi karanlıklardan çıkarıp aydınlığa getirmek için kuluna apaçık ayetleri indiren bizzat Allah'tır. Gerçek şu ki Allah, size karşı son derece şefkatli ve son derece merhametlidir. Peki, Allah yolunda infak etmemenizin sebebi nedir? Halbuki yerin ve göklerin mirası sadece Allah'ındır. İçinizden fetihten sonra infak edip cihat edecek olanlar, fetihten önce infak edip cihat etmiş olanlarla asla bir olamazlar. Gerçi Allah, her ikisi için güzel vaatlerde bulunmuşsa da, onların dereceleri sonradan infak edip cihat edenlerden üstündür. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

11-15. Allah'ın birkaç kat artırarak geri vermesi için O'na güzel bir borç kim verecek? Nitekim en güzel mükâfat o kişi içindir. Mü'min erkekleri ve mü'min kadınları nurları önlerinde ve sağ taraflarında koşarken gördüğünüz gün kendilerine: "Bugün size müjde var." denilecektir. Onlar için içlerinde ebediyyen kalacakları altlarından ırmaklar akan cennetler olacaktır. İşte bu muhteşem bir başarıdır. O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar, mü'minlere seslenerek: "Nûrunuzdan faydalanabilmemiz için bize doğru bakın biraz." diyeceklerdir. Ancak kendilerine: "Geri çekilin. Nûrunuzu başka yerde arayın." denilecektir. Sonra aralarına kapısı olan bir duvar çekilecektir. O kapıdan içeride rahmet, kapının dışarısında ise azap olacaktır. Onlar mü'minlere seslenerek: "Biz sizinle beraber (aynı İslâm toplumunda) değil miydik?" diyecekler. Mü'minler ise: "Evet, ama siz, kendi kendinizi fitneye düşürmüştünüz. Fırsat kollayıp durdunuz. Şüpheye düşmüştünüz. Allah'ın kararı gelinceye kadar sahte beklentiler sizi aldattı. Nitekim son ana kadar çok hilekâr olan (şeytan) Allah hakkında sizi aldatıp durdu. Bunun için bugün sizden ve de açıkça inkâr etmiş olan kimselerden herhangi bir fidye kabul edilmeyecektir. Varacağınız yer cehennemdir. Sizden hesap soracak olan orasıdır. İşte en kötü son budur." diye cevap verecekler.

16-17. İman edenler için kalplerinin Allah'ın zikriyle eriyeceği, O'nun indirdiği hakkın önünde başlarının eğileceği ve daha önce kendilerine kitap verilmiş olup da üzerlerinden uzun bir müddet geçtikten sonra kalpleri katılaşmış ve bugün pek çoğu fasık olmuş kimselere benzememelerinin gerektiği vakit henüz gelmedi mi? İyi bilin ki Allah, yeryüzüne ölümünden sonra hayat verir. Biz, belki aklınızı kullanırsınız diye işaretlerimizi size açıkça gösterdik.

18-19. Erkeklerden ve kadınlardan sadaka veren ve Allah'a güzel bir borç vermiş olan kimselere yaptıklarının karşılığı şüphesiz birkaç kat artırılarak verilecektir ve en güzel mükâfat onlar içindir. Nite-

kim rablerinin katında sıddîk/son derece sadık ve şehit olanlar (hakka şahitlik edenler) Allah'a ve peygamberlerine iman etmiş olanlardır. Onlara mükâfatları ve nurları verilecektir. İnkâr etmiş ve ayetlerimizi yalanlamış olanlar ise cehennemliktir.

20-21. İyi bilin ki bu dünya hayatı bir oyun, gönlün bir eğlencesi, zahiri bir süs, birbirinize karşı övünme, mal ve evlât bakımından birbirinizi geçme çabasından başka bir şey değildir. Bu, şuna benzer: Bir yağmur yağdığında çiftçi, yağmurun yağmasıyla ortaya çıkan bitkileri görünce sevinir. Daha sonra o ekin olgunlaşır ve onun sarardığını görürsün. Sonra da çer çöp haline gelir. Bunun aksine ahiret şiddetli azabın, Allah'ın mağfiretinin ve hoşnutluğunun olduğu yerdir. Dünya hayatı aldatıcı perdeden başka bir şey değildir. Rabbinizin mağfiretine ve genişliği gök ile yer gibi olan ve Allah'a ve resulüne iman etmiş kimseler için hazırlanmış olan cennete doğru koşun ve birbirinizi geçmeye çalışın. Bu, Allah'ın lütfudur. Dilediğine verir. Nitekim Allah gayet lütufkârdır.

22-24. Biz, yeryüzüne veya nefislerinize inen her belâyı yaratmadan önce mutlaka bir kitaba yazıp koymuşuzdur. Böyle yapmak Allah için çok kolay bir iştir. Bütün bunlar, uğradığınız herhangi bir zarardan ötürü üzülüp ümitsizliğe kapılmamanız ve Allah'ın size bahşettiklerinden dolayı şımarmamanız içindir. Allah, kendisini büyük bir şey sananları, çalım satanları ve kendisi cimri olup başkalarını da cimriliğe teşvik edenleri asla sevmez. Artık bir kimse yüz çevirse de, Allah zengindir ve övülmüş sıfatların sahibidir.

25. Biz, peygamberlerimizi apaçık işaretler ve talimatlarla gönderdik. Onlarla birlikte insanlar adalet üzere olsunlar diye kitabı ve mîzanı indirdik. Ayrıca içinde büyük güç, kuvvet ve insanlar için faydalar bulunan demiri de indirdik. Bütün bunlar, görmeksizin kendisine ve peygamberlerine kimlerin yardım ettiğini Allah bilsin diye yapıldı. Allah kesinlikle çok kuvvetlidir ve üstündür.

26-27. Biz, Nûh'u ve İbrâhîm'i (peygamber olarak) gönderdik ve her ikisinin nesline de nübüvvet ve kitap verdik. Sonra onların neslinden kimisi hidayeti seçti, çokları ise fasık oldu. Onlardan sonra biz, peyderpey peygamberlerimizi gönderdik. Nitekim onların hepsinden sonra Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve kendisine İncîl'i bahşettik. Ona tâbi olan insanların kalplerine şefkat ve merhamet duygusunu yerleştirdik. Fakat ruhbanlığı kendileri icat ettiler. Biz, ruhbanlığı onların üzerine farz kılmamıştık. Ancak onlar, Allah'ı hoşnut etmek için bu bid'ati kendiliklerinden çıkardılar ve sonra da icat ettikleri o ruhbanlığın gereklerini yerine getirmediler. Biz, onlardan iman etmiş olanlara mükâfatlarını verdik. Ancak onların çoğu fasıktır.

28-29. Ey iman etmiş olanlar! Allah'tan korkun ve peygamberine (Muhammed'e) iman edin. Allah size rahmetinden iki kat pay verecek, ışığında yürüyeceğiniz nur bahşedecek ve kusurlarınızı bağışlayacaktır. Allah son derece bağışlayıcı ve son derece merhametlidir. (Sizin bu yolu tutmanız gerekir) ki kitap ehli, Allah'ın lütfu üzerinde hiçbir tekelinin olmadığını ve Allah'ın lütfunun bizzat kendi tekelinde olduğunu anlasın. Allah,

lütfunu dilediğine verir. O, son derece lütufkârdır.

58. MÜCÂDELE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Allah, kocası hakkında seninle çekişen ve Allah'a feryat ederek şikayette bulunan kadının sözlerini işitti ve duasını kabul etti. Allah, ikinizin de konuşmasını işitmektedir. O, her şeyi işitir ve her şeyi görür. İçinizden kendi hanımlarıyla zıhar[1] yapanların hanımları, onların anneleri değildir. Onların anneleri gerçekte kendilerini doğuranlardır. Bu insanlar, çok kötü ve yalan bir söz söylüyorlar. Gerçek şu ki Allah çok affedici ve çok bağışlayıcıdır. Hanımlarıyla zıhar yapan kimseler, söyledikleri o sözden daha sonra dönerlerse, hanımlarına el sürmeden önce bir köle azat etmelidirler. Bununla size nasihat edilmektedir. Nitekim Allah yaptıklarınızdan haberdardır. Köle bulamayan kimse, hanımına el sürmeden önce iki ay aralıksız oruç tutsun. Gücü buna da yetmeyen kişi, altmış fakiri doyursun. Bu emir, Allah'a ve resulüne iman etmeniz için verilmektedir. Bunlar, Allah'ın belirlemiş olduğu sınırlardır. Nitekim kâfirler için acıklı bir azap vardır. Allah'a ve resulüne muhalefet eden kimseler, kendilerinden öncekilere yapıldığı gibi rezil ve rüsva edileceklerdir. Biz, apaçık ayetler indirdik. Nitekim kâfirler için rezil edici azap vardır. Bu aşağılayıcı azap, onların hepsini Allah'ın yeniden diriltip kaldıracağı ve ne ile geldiklerini kendilerine anlatacağı gün gerçekleşecektir. Onlar unutmuşlardır. Ancak Allah, onların yaptıkları her şeyi tek tek sayarak kayda geçirmiştir. Nitekim Allah tek tek her şeye şahittir.

7-8. Allah'ın yerdeki ve göklerdeki her şeyi bildiğinden haberiniz yok mu sizin? Fısıldaşan üç kişi arasında dördüncüleri, ya da fısıldaşan beş kişi arasında altıncıları mutlaka Allah'tır. Gizli bir şey konuşanlar, ister bundan az olsunlar ister çok, nerede olurlarsa olsunlar Allah onlarla birliktedir. Sonra Allah, kıyamet günü onlara yaptıkları her şeyi anlatacaktır. Allah, her şeyi bilir. Gizli konuşmaktan men edilenleri görmedin mi yoksa? Onlar, men edildikleri halde yine aynı hareketi tekrarlıyorlar. Onlar, aralarında gizli gizli günah, zulüm ve peygambere karşı isyan içeren konuşmalar yapıyorlar. Yanına geldikleri zaman, seni Allah'ın selâmlamadığı bir şekilde selâmlıyorlar. İçlerinden ise: "Bu sözlerimizden ötürü Allah bize niçin azap etmiyor?" derler. Cehennem onlar için kâfidir. Onlar cehennemin yakıtı olacaklardır. Onların akıbeti çok kötüdür.

9-10. Ey iman etmiş olanlar! Aranızda gizli bir şey konuştuğunuz zaman, günah, zulüm ve peygambere karşı isyan içeren sözler söylemek yerine iyilik ve takva içeren sözler söyleyin ve haşir günü huzuruna çıkarılacağınız Allah'tan korkun. Fısıldaşmak şeytanî bir iştir. Bu, iman edenleri rencide etmek için yapılmaktadır. Halbuki onlar, Allah'ın izni olmaksızın mü'minlere asla zarar vermezler. Nitekim mü'minler, sadece Allah'a güvenmelidirler.

11. Ey iman etmiş olanlar! Size: "Meclislerinizde yer açın." denildiği zaman yer açın. Allah, size genişlik verecektir. Aynı şekilde size: "Kalkın." denildiği zaman da kalkın. Allah, içinizden iman eden ve

[1] Bkz. 33 Ahzab 4

kendisine ilim verilmiş olan kimselere yüksek dereceler bahşedecektir. Nitekim Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

12. Ey iman etmiş olanlar! Peygamber ile tenhada konuşacağınız zaman, konuşmaya başlamadan önce biraz sadaka verin. Bu sizin için daha iyi ve daha temiz bir yoldur. Ancak sadaka verecek bir şey bulamazsanız, o zaman Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

13. Peygamberle tenhada konuşma yapmadan önce sadaka verecek olmaktan dolayı korktunuz mu yoksa? Peki öyleyse, eğer böyle yapmazsanız, — nitekim Allah sizi bundan muaf tuttu.— o zaman namaz kılmaya, zekât vermeye, Allah'a ve resulüne itaat etmeye devam edin. Allah yaptıklarınızdan haberdardır[1].

14-21. Allah'ın gazaplandığı bir topluluğu dost edinenleri gördün mü? Onlar ne sizdendir, ne de o (Yahûdîlerden.) Nitekim onlar, bile bile yalan bir söz üzerine yemin ediyorlar. Allah, onlar için şiddetli bir azap hazırlamıştır. Yaptıkları şey ne kadar kötüdür. Onlar, arkasına saklanarak insanları Allah'ın yolundan alıkoymak için yeminlerini siper yapmışlardır. Bundan ötürü onlar için aşağılayıcı bir azap vardır. Kendilerini Allah'tan kurtarmak için malları ve çocukları hiçbir işe yaramayacaktır. Onlar cehennemin halkıdır ve orada ebediyyen kalacaklardır. Onlar, Allah'ın kendilerini diriltip kaldırdığı gün sizin önünüzde ettikleri gibi, Allah'ın önünde de yemin edecekler ve bu şekilde kendilerince işlerini hallettirebileceklerini sanacaklar. İyi bilin ki onlar son derece yalancıdırlar. Şeytan onlara musallat olmuş ve Allah'ı anmayı kalplerine unutturmuştur. Onlar şeytanın taraftarı olan gruba mensup kimselerdir. Haberiniz olsun! Zarar edip hüsrana uğrayacak olanlar şeytanın taraftarı olan gruba mensup kimselerdir. Allah'a ve resulüne karşı koyan kimseler kesinlikle en rezil yaratıklardandır. Allah: "Ben ve peygamberim mutlaka galip geleceğiz." diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür ve üstündür.

22. Sen, Allah'a ve ahirete iman eden kimselerin, her ne kadar babaları, oğulları, erkek kardeşleri veya ailesinden birisi de olsa Allah'a ve resulüne muhalefet etmiş olanları sevdiğini asla göremezsin. Bunlar, kalplerine Allah'ın imanı yazdığı ve kendi tarafından bir ruh bahşederek kuvvetlendirdiği kimselerdir. Allah, onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacak ve onlar ebediyyen o cennetlerde kalacaklardır. Allah onlardan razı oldu ve onlar da Allah'tan razı oldular. Onlar Allah'ın tarafında olan gruba mensup kimselerdir. Haberiniz olsun! Kurtulacak olanlar bizzat Allah'ın tarafında olan gruba mensup kimselerdir.

[1] Bu ikinci hüküm, yukarıdaki hükümden kısa bir süre sonra nazil oldu ve sadakanın vacipliğini neshetti. Sadaka verilmesine dair bu hükmün ne kadar yürürlükte kaldığı hususunda ihtilaf vardır. Katâde, bir günden az süreyle yürürlükte kaldığı, sonra da neshedildiğini söyler. Mukâtil b. Hayyân, on gün süreyle yürürlükte kaldığını söyler. Bu, nihayet bir rivayette de beyan edildiği üzere bu hükmün en fazla yürürlükte kaldığı süredir.

59. HAŞR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Göklerde ve yerde olan her şey, bizzat Allah'ı tesbih etmiş (ve etmektedir.) Nitekim üstün ve hikmet sahibi sadece O'dur. Kitap ehli kâfirleri daha ilk saldırıda yurtlarından çıkaran bizzat

O'dur. Siz, onların çıkacaklarını hiç beklemiyordunuz. Nitekim onlar da hisarlarının kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ancak Allah hiç ummadıkları bir yönden üzerlerine gelmişti. Allah, onların kalplerine bir korku saldı. Netice olarak onlar, hem kendi elleriyle, hem de mü'minlerin elleriyle evlerini tahrip ediyorlardı. Şu halde ey basiret sahipleri! Bu olaydan ibret alın[1].

3-4. Eğer Allah, onlar için sürgünü yazmamış olsaydı, kendilerine bizzat dünyada azap ederdi. Yine de onlar için ahirette cehennem azabı vardır. Bütün bunlar, Allah'a ve resulüne karşı çıktıkları için oldu. Nitekim Allah, kendisine karşı çıkan herkesi çok şiddetli cezalandırır.

5. Kestiğiniz veya kökleri üzerine bıraktığınız hurma ağaçlarını bizzat Allah'ın izni ile kesiyor ya da kökleri üzerine bırakıyordunuz. Nitekim Allah, fasıkları rezil ve rüsva etmek için bu izni verdi[2].

6-10. Allah'ın onların elinden çıkarıp peygamberine verdiği mallar, üzerlerinde atlarınızı ve develerinizi koşturmuş olduğunuz mallar değildir[3]. Bilâkis Allah, peygamberlerini dilediği kimseler üzerine üstün kılar. Nitekim Allah her şeye kâdirdir. Allah'ın o şehirlerin halklarından alıp peygamberine verdiği şeyler, sadece zenginlerinizin arasında devredip durmaması için Allah'a, peygambere, akrabalara, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. Peygamber size ne verirse alın ve men ettiği şeyden de uzak durun. Allah'tan korkun. Allah, çok şiddetli cezalandırır. Keza o mallar, evlerinden ve

[1] Bu olayda alınacak ibretin birkaç yönü vardır. İlk olarak müslümanlara Yahûdîlerin akıbeti ibret olarak gösterilmiş ve kendilerini onlar gibi Allah'ın sevgili çocukları sanmamaları ve Allah'ın son peygamberinin ümmetinden olmaları, bundan sonra dînî ve ahlâkî kurallara bağlı kalmalarının zorunlu olmayacağına dair Allah'ın lütfu ve yardımı hususunda kendilerine güvence olacaktır şeklinde yanlış bir düşünceye kapılmamaları söylenerek uyarılmışlardır. Bununla birlikte kasten hakka muhalefet eden, zenginliğinin, gücünün ve sahip olduğu imkânların kendisini Allah'ın elinden kurtaracağını sanan dünyadaki bütün insanlar da bu olayla uyarılmışlardır.

[2] Yani Allah Tealâ, bu ağaçları hem kesmekle, hem de kesmemekle onları rezil ve rüsva etmek istiyordu. İlk olarak, elleriyle ektikleri ve uzun bir süredir sahibi oldukları bağların ağaçları gözlerinin önünde kesildiği ve kesenleri hiçbir şekilde engelleyemedikleri için rezil ve rüsva oluyorlardı. İkinci olarak, onlar Medine'den çıktıkları zaman, düne kadar mülkiyetlerinde olan yemyeşil bağların bugün müslümanların ellerine geçtiğini görüyorlardı. Ellerinden gelse, o bağları tahrip edip viraneye döndürür ve öyle giderlerdi ve bir tek ağacın bile sağlam bir şekilde müslümanların ellerine geçmesine izin vermezlerdi. Ancak çaresizlik içerisinde, her şeyi olduğu gibi bırakarak pişmanlık içerisinde çıkıp gittikleri için bu da kendileri için bir zillet sebebiydi.

[3] Burada daha önce Benî Nadîr'in mülkiyetinde olan ve onların sürgün edilmelerinden sonra İslâm devletinin eline geçen mal ve mülklerden bahsedilmektedir. Allah Tealâ, 10. ayete kadar bunlarla ilgili düzenlemenin nasıl olacağını anlatmıştır. Burada anlatılanlardan doğal olarak bu arazilerin ve mevcut olan malların aslında Allah'a asi olan kimselerin hakkı olmadığı anlamı çıkmaktadır. Bunun için, caiz ve hak bir savaş neticesinde kâfirlerin elinden çıkıp müslümanların eline geçen bütün mallar, aslen o malların sahibinin onları hain ve gaddar kimselerin elinden alıp kendisine itaat eden kimselere döndürdüğü mal niteliğindedir. Bu mülkler İslâm hukukunda fey (geri döndürülmüş/verilmiş mallar) sayılmıştır. Yani bu mallar, doğrudan doğruya savaş neticesinde müslümanların eline geçmemiştir. Aksine bu, Allah'ın kendi resulüne, onun ümmetine ve onun kurduğu sisteme bahşettiği toplu gücün neticesiydi. Bunun için bu mallar, ganimet malından tamamen farklı bir niteliğe sahiptir. Savaşan ordunun ganimet malı gibi bunlarda taksim hakkı yoktur. Bu şekilde şeriatta ganimet ve fey ile ilgili hükümler ayrı ayrıdır.

mülklerinden çıkarılmış olan fakir muhacirler içindir. Bu kimseler, Allah'ın rızasını ve hoşnutluğunu isterler. Ayrıca Allah'ı ve resulünü himaye etmek için hazır beklerler. İşte bunlar sadık/dürüst kimselerdir. Keza o mallar, bu muhacirlerin gelişinden önce iman edip hicret yurdunda (Medine'de) ikamet eden kimseler içindir. Bunlar, hicret ederek yanlarına gelmiş olan kimseleri severler, onlara verilenlerden hiçbirine içlerinden ihtiyaç duymazlar ve ihtiyaç içerisinde olsalar da başkalarını kendilerine tercih ederler. Gerçek şu ki kurtuluşa erenler, bizzat gönül fakirliğinden kurtarılmış olanlardır. Keza o mallar, bu sonrakilerden de sonra gelenler içindir. Nitekim bunlar: "Ey rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan bütün kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman ehline yönelik herhangi bir kin bırakma. Ey rabbimiz! Sen çok şefkatli ve çok merhametlisin." derler.

11-17. Münafıklık yolunu seçmiş olanları görmedin mi? Bunlar, kitap ehlinden olan kâfir kardeşlerine: "Eğer siz (yurdunuzdan) çıkarılacak olursanız, biz de sizinle birlikte çıkacağız ve sizinle ilgili bir meselede hiç kimsenin sözünü dinlemeyeceğiz. Eğer size karşı savaşılacak olursa, size yardım edeceğiz." derler. Ancak Allah şahittir ki, onlar kesinlikle yalancıdırlar. Eğer onlar çıkarılacak olurlarsa, bunlar onlarla birlikte asla çıkmayacaklar ve eğer onlara karşı savaşılacak olursa, bunlar onlara asla yardım etmeyeceklerdir. Nitekim bunlar, onlara yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçacaklar ve bir daha hiçbir yerden yardım göremeyeceklerdir. Kalplerinde Allah'tan ziyade sizin korkunuz vardır. Çünkü bunlar akıl ve izan sahibi kimseler değillerdir. Bunlar, bir araya gelip de açık bir alanda sizin karşınıza çıkmayacaklardır. Savaşsalar bile kale içerisindeki şehirlerde oturup ya da duvarların arkasına saklanıp savaşacaklardır. Bunlar, birbirlerine karşı muhalefette oldukça serttirler. Siz, onları birlik içinde sanırsınız. Ancak kalpleri birbirlerinden nefret eder. Bu durumda olmalarının sebebi akılsız kimseler olmalarıdır. Bunlar, kendilerinden kısa bir süre önce yaptıklarının tadına bakmış olan kimseler gibidirler. Nitekim bunlar için acıklı bir azap vardır. Bunlar, önce insana: "İnkâr et." diyen, insan inkâr edince de: "Ben senden uzağım. Ben, âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım." diyen şeytana benzerler. Sonra her ikisinin akıbeti de ebediyyen cehenneme gitmek olacaktır. Nitekim zalimlerin göreceği karşılık işte budur.

18-20. Ey iman etmiş olanlar! Allah'tan korkun ve herkes yarın için ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkarak yaşayın. Allah yaptığınız her şeyden kesinlikle haberdardır. Allah'ı unuttukları için Allah'ın da kendilerine bizzat nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte bunlar fasık kimselerdir. Cehenneme gidecek olanlar ile cennete gidecek olanlar asla bir olamazlar. Asıl başarılı olanlar cennete gidecek olanlardır.

21. Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirmiş olsaydık, dağın Allah korkusuyla ezildiğini ve parçalandığını görürdün. Biz, bu örnekleri kendi durumları üzerinde düşünsünler diye insanların önünde beyan ediyoruz.

22-24. Kendisinden başka ilâh olmayan, gizli ve açık her şeyi bilen, sonsuz şefkat

ve merhamet sahibi olan sadece Allah'tır. Kendisinden başka ilâh olmayan sadece Allah'tır. O son derece mukaddes, baştan sona esenlik sahibi, güven verip koruyan, gözeten, her şeye galip gelen, hükmünü güç kullanarak uygulayan ve mutlak manada büyük olup büyük kalan hükümdardır. Allah, insanların koştukları ortaklardan münezzehtir. Yaratmayı planlayan, onu uygulayan ve ona göre sûret veren bizzat Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olan her şey, O'nu tesbih etmektedir. Nitekim O, üstündür ve hikmet sahibidir.

60. MUMTEHİNE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Ey iman etmiş olanlar! Eğer benim yolumda cihat etmek ve rızamı aramak için (yurdunuzu terk edip evlerinizden) çıkmışsanız, hem benim düşmanlarımı, hem de kendi düşmanlarınızı dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr ettikleri halde siz onlarla dostluğun temellerini atıyorsunuz. Dahası onlar, sadece rabbiniz olan Allah'a iman etmiş olmanızdan ötürü peygamberi ve bizzat sizi yurdunuzdan sürüp çıkarıyorlar. Siz, onlara gizlice dostane mesajlar gönderiyorsunuz. Halbuki ben, gizleyerek ve açıktan yaptığınız her şeyi iyi bilirim. İçinizden böyle yapan kimse kesinlikle doğru yoldan sapmıştır. Onlar, üzerinizde hakimiyet kurabilseler, size karşı düşmanlık eder, elleriyle ve dilleriyle size sıkıntı verirler. Onlar, bir şekilde sizin de kâfir olmanızı isterler. Kıyamet günü akrabalık bağlarınız ve çocuklarınız hiçbir işe yaramayacaktır. O gün Allah, aranıza ayrılık sokacaktır. Nitekim Allah, yaptıklarınızı görmektedir.

4-5. Sizin için İbrâhîm'de ve onunla beraber olanlarda güzel bir örnek vardır. Onlar, kavimlerine açıkça: "Biz, sizden ve Allah'ı bırakıp taptığınız ilâhlarınızdan kesinlikle uzağız. Biz, sizi inkâr ettik. Tek olan Allah'a iman etmediğiniz sürece, sizinle aramıza düşmanlık ve kin girmiştir." dediler. Ancak İbrâhîm'in kendi babasına: "Ben, senin bağışlanmanı mutlaka talep edeceğim. Ancak senin için Allah'tan bir şeyler elde etmek elimde olan bir şey değildir." demesi bundan müstesnadır. İbrâhîm ve ashabının duası şu idi: "Ey rabbimiz! Biz, sadece sana güvendik ve sadece sana yöneldik. Nitekim biz dönüp senin huzuruna geleceğiz. Ey rabbimiz! Bizi kâfirler için fitne/imtihan aracı kılma. Ve ey rabbimiz! Kusurlarımızı bağışla. Şüphesiz sen üstünsün ve hikmet sahibisin.

6. Onların amel tarzlarında hem sizin için, hem de Allah'ı ve ahiret gününü uman kimse için güzel örnek vardır. Kim bundan yüz çevirirse, Allah müstağnîdir ve kendi zatında kendiliğinden övülmüştür.

7. Bir zaman gelip de bugün kendilerine karşı düşmanlığı göze aldığınız kimselerle aranıza Allah'ın muhabbeti yerleştirmesi uzak değildir. Allah büyük kudret sahibidir, bağışlayıcı ve merhametlidir.

8-9. Allah, dînî hususlarda sizinle savaşmamış ve yurtlarınızdan sizi çıkarmamış kimselere karşı iyilik etmekten ve adil davranmaktan sizi men etmez. Allah, adil davrananları sever. Allah, dînî hususlarda sizinle savaşmış, yurtlarınızdan sizi çıkarmış ve çıkarılmanız için birbirleriyle yardımlaşmış olanlarla dostluk kurmak-

tan sizi men eder. Onlarla dostluk kuranlar zalim kimselerdir.

10-11. Ey iman etmiş olanlar! Mü'min kadınlar hicret edip yanınıza geldikleri zaman, onların mü'min olup olmadıklarını kontrol edin. Onların imanlarının hakikatini en iyi Allah bilir. Sonra onların mü'min olduklarını anladığınız zaman, kendilerini kâfirlere iade etmeyin. Artık ne onlar kâfirler için helâldir, ne de kâfirler onlar için helâl. Kâfir kocalarının onlara vermiş olduğu mehirleri (o kâfirlere) geri verin. Nitekim mehirlerini kendilerine verdiğiniz takdirde onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Bizzat siz de kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın. Kâfir eşlerinize vermiş olduğunuz mehirleri geri isteyin ve kâfirler de müslüman eşlerine vermiş oldukları mehirleri geri istesinler. Bu, Allah'ın hükmüdür. O, aranızda karar verir. Nitekim O, bilir ve hikmet sahibidir. Kâfir olan eşlerinize vermiş olduğunuz mehirlerden bir kısmını kâfirlerden geri alamamışsanız ve sıra size gelmiş ise, eşleri öbür tarafta kalan kimselere, vermiş oldukları mehire denk bir rakam ödeyin ve iman etmiş olduğunuz Allah'tan korkun.

12. Ey nebî! Mü'min kadınlar biat etmek için yanına geldiklerinde ve Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, zina etmeyeceklerine, çocuklarını öldürmeyeceklerine, ellerinin ve ayaklarının arasında bir iftira uydurup getirmeyeceklerine, iyi işlerde (emr-i maruf) sana karşı gelmeyeceklerine söz verdikleri zaman, onlardan biat al ve bağışlanmaları için Allah'a dua et. Şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

13. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın kendilerine gazaplandığı kimseleri dost edinmeyin. Onlar, kabirlerde yatan kâfirlerin ümitsizliğe düştüğü gibi ahiretten yana ümitsizliğe düşmüşlerdir.

61. SAF SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ı tesbih etmiş (ve etmektedir.) Nitekim O, üstündür ve hikmet sahibidir.

2-4. Ey iman etmiş olanlar! Yapmadığınız şeyi niçin söylüyorsunuz? Yapmadığınız şeyi söylemeniz, Allah katında çok sevimsiz bir harekettir. Gerçekte Allah, kendi yolunda kurşundan örülmüş duvarlar gibi saf tutup savaşanları sever.

5. Mûsa'nın kavmine söylediği sözü hatırlayın. Mûsa kavmine: "Ey kavmim! Allah'ın size gönderdiği bir peygamber olduğumu çok iyi bildiğiniz halde bana niçin eziyet ediyorsunuz?" demişti. Sonra onlar eğri yol tutunca, Allah da kalplerini eğriltti. Allah, fasıklara hidayet etmez.

6-9. Meryem oğlu İsa'nın sözünü de hatırlayın. O: "Ey İsrâîl oğulları! Ben, benden önce gelmiş olan Tevrât'ı tasdik edici ve benden sonra gelecek olan ve adı Ahmed olan bir peygamberi müjdeleyici olarak Allah'ın size gönderdiği peygamberim." demişti. Ancak o, onların yanına apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla geldiği zaman, onlar: "Bu açıkça bir aldatmacadır." dediler. Artık İslâm'a (yani Allah'ın önünde baş eğmeye) davet edildiği halde Allah'a yalan (sözlerle) iftira edenden daha zalim kim vardır? Allah, böylesi zalimlere hidayet etmez. Bu insanlar, nefesleriyle / üfürükleriyle Allah'ın nûrunu söndürmek

isterler. Ancak her ne kadar kâfirlerin hoşuna gitmese de, Allah nûrunu mutlaka tamamen yayma kararındadır. Her ne kadar müşriklerin hoşuna gitmese de, hak dîni bütün din türlerine (yani hayat nizamının her alanına ve din türünden bütün sistemlere) hakim ve üstün kılmak için, resulünü hidayet ve hak din ile birlikte gönderen bizzat Allah'tır.

10-13. Ey iman etmiş olanlar! Sizi acıklı azaptan kurtaracak olan ticareti size söyleyeyim mi? Allah'a ve peygamberine iman edin ve mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edin. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Allah, günahlarınızı bağışlayacak, sizi altlarından ırmaklar akan bahçelere koyacak ve dâimî olarak ikamet edilen cennetlerde size en güzel mekânları verecektir. İşte bu muhteşem bir başarıdır. Ayrıca Allah, istediğiniz diğer şeyi yani Allah tarafından yardım ve çok yakında kazanılacak olan zaferi de size verecektir. Ey nebî! İman ehline bu müjdeyi ver.

14. Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın yardımcıları olun. Nasıl ki Meryem oğlu İsa Havârîlerine hitaben: "Allah'ın yoluna çağırmada bana kim yardım edecek?" demişti. Havârîler ise: "Allah'ın yardımcıları bizleriz." diye cevap vermişlerdi. O vakit İsrâîl oğullarından bir grup iman etti, diğer grup ise inkâr etti. Sonra biz, düşmanlarına karşı iman edenleri desteklekdik ve bizzat onlar galip geldiler.

62. CUMA SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ı tesbih etmektedir... O, hükümrandır. Son derece mukaddestir, son derece üstündür ve sonsuz hikmet sahibidir.

2-4. Ümmîler arasından kendilerine ayetlerini okuyan, hayatlarını düzenleyen, kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamberi kendi içlerinden çıkaran bizzat Allah'tır. Halbuki onlar bundan önce apaçık bir sapıklığa düşmüşlerdi. Nitekim bu peygamber, henüz iman ehli arasına katılmamış olan diğer insanlar için de gönderilmiştir. Allah üstündür ve hikmet sahibidir. Bu O'nun lütfudur. Dilediğine verir. Nitekim Allah son derece lütufkârdır.

5 Üzerlerine Tevrât yüklendiği halde o yükü taşımamış olanlar, üzerine kitap yüklenmiş eşek gibidirler. Allah'ın ayetlerini yalanlamış olanların misali ise bundan da kötüdür. Allah, böylesi zalimlere hidayet etmez.

6-8. Onlara de ki: "Ey Yahûdî olanlar! Bütün insanlar bir yana, Allah'ın sevgilileri olarak sadece kendinizi görüyorsanız ve bu zannınızda doğru iseniz, o zaman ölümü temenni edin." Ancak onlar, yapmış olduklarından ötürü bunu asla temenni etmeyeceklerdir. Nitekim Allah, o zalimleri iyi bilir. Onlara de ki: "Kendisinden kaçtığınız ölüm size mutlaka gelecektir. Sonra sizler, gizli ve açık olanı bilen zatın huzuruna çıkarılacaksınız ve O, yaptıklarınızı size anlatacaktır."

9-10. Ey iman etmiş olanlar! Cuma günü namaz için çağrıldığınız zaman, Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Sonra namaz bitince, yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfunu arayın ve Allah'ı çokça anın. Belki kurtuluşa erersiniz.

11. Nitekim onlar, bir ticaret kervanı ve seyirlik bir oyun ve eğlence gördükleri

zaman, o tarafa atıldılar ve seni ayakta bıraktılar[1]. Onlara de ki: "Allah katında olan şeyler eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Nitekim Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır.

63. MÜNÂFİKÛN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Ey nebî! O münafıklar, yanına geldikleri zaman: "Şahitlik ederiz ki sen şüphesiz Allah'ın resulüsün." derler. Evet, Allah senin kendi peygamberi olduğunu mutlaka bilmektedir. Ancak Allah, o münafıkların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik etmektedir. Onlar, yeminlerini siper edinmişlerdir. Nitekim bu şekilde onlar, hem kendilerini, hem de dünyayı (yani başkalarını) Allah yolundan alıkoymaktadırlar. O insanlar nasıl da kötü hareket ediyorlar. Bütün bunlara sebep olan şey, iman ettikten sonra inkâr etmeleridir. Bunun için onların kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar, hiçbir şey anlamazlar.

4. Onlara baktığında cüsselerinin çok görkemli olduğunu görürsün. Konuştukları zaman da sözlerini dinler durursun. Ancak aslında onlar, sanki duvarın dibine seçilerek konulmuş tahta kalaslardır. Onlar, güçlü çıkan her sesi aleyhlerine sanırlar. Onlar azılı düşmanlardır. Onlardan sakın. Allah'ın gazabı ve lâneti onların üzerinedir. Nasıl olup da aldatılıyorlar.

5-6. Onlara: "Gelin, Allah resulü bağışlanmanız için dua etsin." denildiği zaman, başlarını çevirerek büyük bir kibir içerisinde gelmediklerini görürsün. Ey nebî! Kendilerine mağfiret duası etsen de etmesen de, onlar için birdir. Allah, onları asla bağışlamayacaktır. Allah, fasık kimselere asla hidayet etmez.

7-8. Bunlar: "Peygamberin dostlarına infak etmeyi bırakın da dağılsınlar." diyen kimselerdir. Halbuki yerin ve göklerin hazinelerine sahip olan bizzat Allah'tır. Ancak bu münafıklar anlamazlar. Bunlar: "Medine'ye geri döndüğümüz zaman, saygın ve şerefli olanlar aşağılık olanları oradan çıkarıp atacaktır." derler. Halbuki saygınlık ve şeref Allah'ın, resulünün ve mü'minlerindir. Ancak bu münafıklar bilmezler.

9-11. Ey iman etmiş olanlar! Mallarınız ve çocuklarınız Allah'ı anmaktan sizi alıkoymasın. Böyle yapan kimseler zarar edip hüsrana uğrayacaklardır. İçinizden birisinin ölüm ânı gelmeden ve o vakit geldiğinde ise: "Ey rabbim! Bana niçin biraz daha mühlet vermedin? Zira ben de sadaka verir ve salihler arasına katılırdım." demeden önce size verdiğimiz rızıktan infak edin. Halbuki birisinin amel mühleti dolunca, Allah ona daha fazla mühlet vermez. Nitekim Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

64. TEĞÂBUN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ı tesbih etmektedir. Hükümranlık yalnızca O'nundur. Övgü sadece O'nun

[1] Bu, Medine'nin ilk dönemlerinde meydana gelen bir olaydır. Medine'ye tam Cuma namazı vaktinde Şam'dan bir ticaret kervanı gelmişti. Kervandakiler, şehir halkı kervanın gelişinden haberdar olsun diye davul ve def çalmaya başlamışlardı. Hz. Peygamber, o anda hutbe irad ediyordu. İnsanlar davul ve def sesini duyunca sabırsızlandılar ve 12 kişi dışında geri kalanlann hepsi kervana doğru koşuşturdular.

içindir ve O, her şeye kadirdir. Sizi yaratan bizzat O'dur. Sonra içinizden kiminiz kâfirdir, kiminiz de mü'min. Nitekim Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir. O, yeri ve gökleri hak olarak yarattı. Sizi cismanî olarak en güzel sûrette yarattı. Siz sonunda bizzat O'na döneceksiniz. O, yerdeki ve göklerdeki her şeyi bilir. O, gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilmektedir. Nitekim O, kalplerin durumunu dahi bilir.

5-6. Bundan önce inkâr etmiş ve sonra da yaptıklarının vebalini çekmiş olanların haberi size ulaşmadı mı yoksa? Nitekim ileride onlar için acıklı bir azap vardır. Peygamberleri kendilerine apaçık işaretler, apaçık deliller ve apaçık talimatlarla gelmiş olmalarına rağmen onlar: "Bize bir insan mı yol gösterecek?" dedikleri için bu akıbete müstahak oldular. Bu şekilde inkâr edip yüz çevirdikleri vakit Allah da onlara muhtaç olmadığını gösterdi. Nitekim Allah zaten zengindir ve kendi zatında kendiliğinden övülmüştür.

7. İnkârcılar, büyük bir iddiayla öldükten sonra asla tekrar diriltilmeyeceklerini söylediler. Onlara de ki: "Hayır, rabbime yemin olsun ki siz mutlaka diriltileceksiniz. Sonra da dünyada yaptıklarınız size mutlaka anlatılacaktır. Nitekim böyle yapmak Allah için çok kolaydır."

8-10. Şu halde Allah'a, resulüne ve indirmiş olduğumuz nûra iman edin. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır. Allah toplanma günü hepinizi bir araya getirdiği zaman, bunu anlayacaksınız. O gün, insanların birbirlerine karşı kazanç ve kayıp günü olacaktır. Allah, kendisine iman eden ve salih amel işleyen kişinin günahlarını temizleyecek ve onu altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Bu kimseler ebediyyen o cennetlerde kalacaklardır. İşte bu muhteşem bir başarıdır. Ancak inkâr etmiş ve ayetlerimizi yalanlamış olan kimseler, içinde ebediyyen kalacakları cehennemin sakinleri olacaklardır. Ne kötü yerdir orası.

11-13. Allah'ın izni olmaksızın hiçbir belâ gelmez. Allah, kendisine iman eden kişinin kalbine hidayet bahşeder. Allah, her şeyi bilir. Allah'a itaat edin ve resule itaat edin. Ancak itaat etmekten yüz çevirirseniz, peygamberimizin apaçık bir şekilde hakkı ulaştırmaktan başka bir sorumluluğu yoktur. Allah kendisinden başka ilâh olmayandır. Bunun için iman edenler sadece Allah'a güvenmelidirler.

14-18. Ey iman etmiş olanlar! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan bazıları sizin düşmanınızdır. Onlara dikkat edin. Eğer affeder, hoş görür ve bağışlarsanız, Allah da bağışlayıcı ve merhametlidir. Mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Büyük mükâfat ise bizzat Allah katındadır. Bunun için gücünüz yettiğince Allah'tan korkun. Dinleyin, itaat edin ve mallarınızdan infak edin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Kurtuluşa erenler bizzat gönül fakirliğinden korunmuş olanlardır. Eğer Allah'a güzel bir borç verirseniz, O, size birkaç kat arttırarak verecek ve kusurlarınızı bağışlayacaktır. Allah gayet kadirşinastır ve çok sabırlıdır. O, görünen ve görünmeyen her şeyi bilir. Üstündür ve hikmet sahibidir.

65. TALÂK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Ey nebî! Kadınları boşadığınız zaman, iddetlerini başlatacak şekilde boşayın ve iddet zamanını iyi sayın ve rabbiniz olan Allah'tan korkun[1]. İddet dönemlerinde apaçık bir hayasızlık yapmadıkları sürece onları ne siz evlerinden çıkarın, ne de kendiliklerinden çıksınlar. Bunlar Allah'ın belirlediği sınırlardır. Nitekim Allah'ın sınırlarını aşan kimse, kendi kendine zulmetmiş olacaktır. Siz bilmezsiniz, belki Allah bundan sonra bir anlaşma zemini ortaya çıkarır. Sonra onlar iddet sürelerinin sonuna geldikleri zaman, kendilerini ya güzel bir şekilde nikâhınızda tutun ya da güzel yolla onlardan ayrılın. Ayrıca içinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. (Ey şahitler!) En doğru şekilde Allah için şahitlik edin. Bunlar, içinizden Allah'a ve ahiret gününe iman eden herkese nasihat edilen hususlardır. Allah, kendisinden korkarak iş yapan kimseye zorluklardan çıkması için bir yol açacak ve hiç ummadığı yoldan kendisine rızık verecektir. Her kim Allah'a güvenirse, Allah onun için kâfidir. Allah, işini mutlaka gerçekleştirir. Allah, her şey için bir takdir belirlemiştir.

4-5. Hayızdan ümitlerini kesmiş olan kadınlarınızla ilgili muamelede şüpheye düşerseniz, iddetlerinin üç ay olduğunu bilmelisiniz[2]. Nitekim henüz hayız görmemiş kadınlar için de aynı hüküm geçerlidir. Hamile kadınların iddet sınırı ise çocuklarını doğuruncaya kadardır. Allah, kendisinden korkan kişinin işlerinde kolaylık sağlar. Bu, Allah'ın size indirmiş olduğu hükmüdür. Allah, kendisinden korkan kişinin kötülüklerini ondan uzaklaştıracak ve ona büyük mükâfat verecektir.

6-7. Kadınları, iddet dönemlerinde her neresi olursa olsun kendi oturduğunuz yerde tutun ve kendilerine sıkıntı verip incitmek için onlara eziyet etmeyin. Eğer onlar hamile iseler, çocuklarını doğuruncaya kadar geçimlerini temin edin. Sonra onlar, sizin için (çocukları) emzirirlerse, ücretlerini kendilerine verin ve ücret işini güzel yolla karşılıklı konuşarak karara bağlayın. Ancak ücreti belirlemede birbirinize rahatsızlık vermişseniz, bu takdirde çocuğu başka bir kadın emzirecektir. Hali vakti yerinde olan kişi, kendi durumuna göre nafaka versin. Kendisine az rızık verilmiş olan kimse de Allah'ın kendisine verdiği maldan infak etsin. Allah, kime ne kadar vermişse, o kişiyi ondan fazlasıyla sorumlu tutmaz. Nitekim Allah'ın darlıktan sonra bir genişlik bahşetmesi uzak değildir.

8-11. Rablerinin ve O'nun peygamberlerinin emirlerine isyan edip de kendilerini şiddetli bir şekilde hesaba çektiğimiz,

[1] İddetlerini başlatacak şekilde boşamak iki anlama gelir ve burada her iki anlam da kastedilmiştir. Birincisi, kadını hayızlı iken boşamayın, aksine iddeti başladığı zaman boşayın. İkincisi, iddet dönemi içerisinde geri dönme ihtimalini gözeterek boşayın. Geri dönme imkânı kalmayacak şekilde boşamayın. Bu hükümle ilgili hadislerde geçen açıklamalara göre boşamanın kuralı şudur: Kadın hayızlı iken değil de, eşiyle ilişkiye girmediği temizlik döneminde iken boşanmalıdır. Ya da kadının hamile olduğu biliniyorsa, o zaman boşanmalıdır. Ayrıca aynı anda üç talakla boşanmamalıdır.

[2] Bu hüküm, hayızdan kesilmiş ve ilerlemiş yaşı sebebiyle de hayız görmekten umudunu kesme dönemine girmiş kadınlar ile ilgilidir.

sonra da kötü şekilde cezalandırdığımız nice şehirler vardır. Onlar, yaptıklarının tadına baktılar. Nitekim onların işleri tamamen zarar ile neticelenmiştir. Allah, onlar için ahirette şiddetli bir azap hazırlamıştır. Şu halde ey iman etmiş olan akıl sahipleri! Allah'tan korkun. Allah, size bir nasihat indirdi[1]. İman eden ve salih amel işleyenleri karanlıklardan çıkarıp aydınlığa getirsin diye size Allah'ın açıkça yol gösteren ayetlerini okuyan bir peygamber... Allah, kendisine iman eden ve salih amel işleyen kişiyi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Bu kimseler o cennetlerde ebediyyen kalacaklardır. Allah, böyle kimseler için rızkın en güzelini belirlemiştir.

12. Yedi göğü yaratan ve yeryüzü türünden de onun gibilerini yaratan bizzat Allah'tır. Bunların aralarında hüküm sürekli olarak iner. Bunlar, Allah'ın her şeye gücünün yettiğini ve ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz için size anlatılmaktadır.

66. TAHRİM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-2. Ey nebî! Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin haram ediyorsun? Yoksa eşlerinin memnuniyetini istediğin için mi?... Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Allah, siz insanlar için yeminlerinize bağlılıktan çıkma yolunu belirlemiştir. Allah sizin mevlanızdır. Bilen ve hikmet sahibi olan sadece O'dur.

3. (Dikkate şayan bir husus da şudur ki) peygamber, eşlerinden birisine bir sır vermişti. Sonra eşi, o sırrı bir başkasına açınca ve Allah da peygamberi bu durumdan haberdar edince, peygamber bundan dolayı o eşini bir ölçüde uyardı ve bir ölçüde hoş gördü. Sonra peygamber, ona (sırrın ifşa edilmesi ile ilgili) bu hususu anlattığı zaman, eşi: "Bunu sana kim haber verdi?" diye sordu. Bunun üzerine peygamber: "Bana her şeyi bilen ve her şeyden en iyi şekilde haberdar olan haber verdi." dedi.

4-5. Eğer her ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz, bu sizin için daha iyidir. Çünkü kalpleriniz doğru yoldan sapmıştı. Eğer peygamberin aleyhine işbirliği yaptıysanız, bilmelisiniz ki Allah onun mevlasıdır. Nitekim O'ndan sonra da Cebrâîl, iman ehlinden salih kimseler ve bütün melekler onun dostu ve yardımcısıdırlar. Eğer peygamber sizin hepinizi boşarsa, Allah'ın sizin yerinize sizden daha hayırlı, gerçek müslüman olan, imanlı, itaatkâr, tevbekâr, ibadet eden ve oruç tutan dul veya bakire eşleri kendisine bahşetmesi uzak değildir.

6-7. Ey iman etmiş olanlar! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin üzerinde Allah'ın emirlerine asla karşı gelmeyen ve verilen her emri yerine getiren son derece öfkeli ve hata affetmeyen melekler görevlendirilmiş olacaktır. O vakit: "Ey kâfirler! Bugün mazeret ileri sürmeyin. Siz amelinize göre karşılık görmektesiniz." denilecektir.

[1] Müfessirlerden bazıları, nasihat ile Kur'ân, resul ile de Hz. Muhammed kastediliyor demişlerdir. Bazıları ise nasihat ile bizzat Hz. Muhammed kastediliyor derler. Yani Hz. Muhammed'in zatı baştan ayağa bir nasihat idi. Bize göre de bu ikinci yorum daha doğrudur.

8. Ey iman etmiş olanlar! Allah'a halis bir tevbe ile tevbe edin. Allah'ın sizden kötülükleri uzaklaştırması ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyması uzak değildir. Bu, Allah'ın peygamberini ve onunla birlikte iman etmiş olanları rüsva etmeyeceği gün olacaktır. Onların nurları hem önlerinde, hem de sağ taraflarında koşuyor olacak ve onlar: "Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla ve bizi bağışla. Senin her şeye gücün yeter." diyeceklerdir.

9. Ey nebî! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihat et ve onlara karşı sert davran. Onların varacağı yer cehennemdir ve orası çok kötü bir yerdir.

10-12. Allah, kâfirlere yönelik muamelede Nûh'un ve Lût'un eşlerini örnek olarak vermektedir. Onlar iki salih kulumuzun zevceleriydiler. Ancak onlar, kocalarına karşı hainlik etmişlerdi. Kocaları ise Allah'a karşı onlara hiçbir fayda sağlayamadılar. Her ikisine de: "Yürüyün, ateşe girenlerle birlikte siz de girin." denildi. Allah, iman ehline yönelik muamelede ise Firavun'un eşini misal olarak vermektedir. Firavun'un eşi: "Ey Rabbim! Benim için katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun yaptığı şeylerin kötü neticelerinden koru ve beni zalim kavimden kurtar." diye dua etmişti. Aynı şekilde Allah, hayâ mahallini korumuş olan İmrân'ın kızı Meryem'i de misal olarak vermektedir. Sonra biz, onun içine tarafımızdan ruh üfledik. Nitekim o, rabbinin emir ve talimatlarını ve kitaplarını tasdik etti. O itaatkâr kimselerden idi.

67. MÜLK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Kâinatın iktidarını elinde tutan zat, son derece iyi, son derece büyük, son derece mukaddes, son derece münezzeh, son derece yüce ve son derece üstündür. Nitekim O'nun her şeye gücü yeter. O, siz insanları imtihan ederek içinizden hanginizin daha iyi amel edeceğini görmek için ölümü ve hayatı yarattı. O hem üstündür, hem de bağışlayıcı. O, birbiri üzerine yedi göğü yarattı. Rahmanın yaratışında hiçbir düzensizlik göremezsin. Tekrar dönüp bak. Herhangi bir yerde bir bozukluk veya bir çatlaklık görüyor musun? Gözünü tekrar tekrar gezdir. Ancak gözün yorulup ümitsiz bir şekilde geri dönecektir.

5. Biz, size yakın olan semayı görkemli lambalarla süsledik ve onları şeytanları kovmak için vasıta kıldık. Biz, o şeytanlar için alevli bir ateş hazırlamışızdır.

6-11. Rablerini inkâr etmiş olan kimseler için cehennem azabı vardır ve orası çok kötü bir yerdir. Onlar cehenneme atıldıkları zaman, cehennemin korkunç kükreyişini duyacaklardır. O vakit cehennem, kaynar ve öfkesinin şiddetiyle patlar bir halde olacaktır. Ne zaman cehenneme bir topluluk atılsa, oranın görevlileri onlara: "Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?" diye soracaklardır. Onlar ise: "Elbette bize uyarıcı gelmişti. Ancak bizler, onu yalanladık ve: 'Allah, hiçbir şey indirmemiştir.' Siz büyük bir sapıtmışlık içindesiniz.' demiştik." diyeceklerdir. Nitekim onlar: "Keşke biz de işitsek ve anlasaydık da bugün şu alevli ateşe çarptırılanlar arasında olmasaydık." diyecekler.

Bu şekilde onlar, kendiliklerinden kusurlarını itiraf edeceklerdir. Lânet olsun o cehennemliklere.

12-14. Görmeksizin rablerinden korkan kimseler için kesinlikle bağışlanma ve büyük mükâfat vardır. İster gizlice konuşun ister yüksek sesle, (Allah için birdir.) Nihayet O, kalplerin halini dahi bilir. Yaratan hiç bilmez olur mu? Halbuki O, her şeye derinlemesine nüfuz eder ve her şeyden haberdardır.

15-23. Yeryüzünü size tâbi kılan bizzat O'dur. Onun sinesinde yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin. Tekrar dirilip O'nun huzuruna çıkacaksınız. Siz, gökte olanın sizi yere geçireceğinden ve şu yeryüzünün aniden batacağından korkmuyor musunuz yoksa? Siz, gökte olanın üzerinize taş yağdıran bir fırtına göndereceğinden de mi korkmuyorsunuz? İkazımın nasıl olduğunu sonra anlayacaksınız. Bunlardan önce yaşamış olan kimseler yalanlamışlardı. Bir görsen, azabım nasıl şiddetli idi! Bu insanlar, üzerlerinde uçan kuşların kanat açıp kapayışlarını görmüyorlar mı? Onları rahmandan başka (havada) tutan yoktur. Her şeyi gözeten O'dur. Söyleyin bakalım, yanınızda rahmana karşı size yardım edebilecek bir ordu mu var yoksa? Gerçek şu ki o inkârcılar aldanmışlardır. Yahut söyleyin bakalım, rahman rızkını vermeyecek olursa, size kim rızık verebilir? Aslında bu insanlar, isyanda ve haktan kaçmada inat etmişlerdir. Düşünün bir kere, yere kapanarak yürüyen mi doğru yolu daha iyi bulur, yoksa başı dik vaziyette dümdüz bir yolda yürüyen mi? Onlara de ki: "Sizi yaratan, size işitme ve görme gücü veren, düşünüp anlayan kalp veren bizzat Allah'tır. Ancak siz, çok az şükrediyorsunuz."

24-27. Onlara de ki: "Sizi yeryüzüne yayan bizzat Allah'tır ve siz, bizzat O'nun huzurunda toplanacaksınız. Onlar: "Doğru iseniz söyleyin bakalım, o kıyamet ne zaman kopacaktır." derler. De ki: "Onun ilmi Allah katındadır. Ben nihayet apaçık bir uyarıcıyım." Nitekim onlar, kıyameti yakından gördükleri zaman, inkâr etmiş olanların çehreleri değişecektir. O vakit kendilerine: "İsteyip durduğunuz şey işte budur." denilecektir.

28-30. Onlara de ki: "Allah, beni ve arkadaşlarımı ister helâk etsin isterse bize merhamet etsin, kâfirleri acıklı azaptan kim kurtaracak diye hiç düşündünüz mü? Onlara de ki: "Allah çok merhametlidir. Biz, sadece O'na iman ettik ve bizzat O'na güvendik. Siz, apaçık sapıklığa kimin düştüğünü çok yakında anlayacaksınız." Onlara de ki: "Kuyularınızın suyu yerin altına çekilse, o akan su kaynaklarını size kim çıkarıp verecek diye hiç düşündünüz mü?"

68. KALEM SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-16. Nûn. Kaleme ve yazanların yazdığı şeye yemin olsun ki sen, rabbinin lütfu ile mecnun değilsin. Şüphesiz senin için kesintisiz bir mükâfat vardır ve sen kesinlikle en yüce ahlâk üzeresin. İçinizden kimin mecnun olduğunu çok yakında hem sen göreceksin, hem de onlar görecekler. Rabbin, hem kendi yolundan sapmış olanları, hem de doğru yolda o-

lanları iyi bilir. Bunun için sen, o yalanlayıcıların baskısından asla yılma. Onlar, isterler ki sen (İslâm'ın tebliğinde) biraz gevşek davranasın, böylece kendileri de (sana karşı muhalefetin dozunu) azaltsınlar. Sen, çok mal ve evlada sahip olduğu için yerip eleştiren, gıybet edip dolaşan, iyilikten men eden, zulmederek haddi aşan, çok günahkâr, kötü ahlâklı ve bütün bu ayıpların yanı sıra soysuz olup çokça yemin eden aşağılık kimsenin baskısına asla gelme. Ayetlerimiz kendisine okunduğu zaman, o: "Bunlar nihayet geçmiş zamanlara ait masallardır." der. Biz, çok yakında onun uzamış olan burnunu damgalayacağız.

17-33. Biz, bu Mekkelileri bir bahçenin sahiplerini imtihan ettiğimiz gibi imtihana tâbi tuttuk. Onlar, sabah erkenden bahçenin meyvelerini mutlaka toplayacağız diye yemin etmişlerdi ve bu hususta hiçbir istisna yapmıyorlardı. Onlar gece uyumuşlardı ki, rabbin tarafından o bahçe üzerinde bir afet dolaştı ve o bahçe biçilmiş ekin gibi oluverdi. Onlar, sabahleyin birbirlerine: "Eğer meyveleri toplayacaksanız, erkenden tarlanıza doğru yola çıkın." diye seslendiler. Nitekim onlar yola koyuldular. Aralarında gizlice: "Bugün bahçede yanınıza bir fakir sakın gelmesin." diye konuşarak gidiyorlardı. Onlar, hiçbir şey vermemeye kararlı bir halde sabah erkenden hızlı hızlı, meyve toplamaya muktedirlermiş gibi oraya gittiler. Ancak bahçeyi gördükleri zaman: "Biz, herhalde yolu şaşırdık... Hayır, bilâkis biz mahrum kaldık." dediler. İçlerinden en iyi olanı şöyle dedi: "Ben, size demedim miydim, Allah'ı niçin tesbih etmiyorsunuz diye?" Onlar ise: "Rabbimiz münezzehtir. Biz gerçekten günahkâr idik." dediler. Sonra da birbirlerini kötülemeye/suçlamaya başladılar. Sonunda onlar: "Yazıklar olsun bize! Şüphesiz biz isyan etmiştik. Rabbimizin karşılık olarak bize bundan daha iyi bir bahçe bahşetmesi uzak değildir. Biz rabbimize yöneliyoruz." dediler. Azap işte böyle olur. Ahiret azabı ise bundan da büyüktür. O insanlar, keşke bunu bilselerdi.

34-41. Şüphesiz Allah'tan korkan kimseler için rablerinin katında nimetlerle dolu cennetler vardır. Biz, itaatkâr kimseleri suçluların durumuna düşürür müyüz hiç? Ne oldu size, nasıl hüküm veriyorsunuz böyle? Yoksa yanınızda bir kitap var da kendiniz için beğendiğiniz şeylerin orada mutlaka bulunacağını o kitaptan mı okuyorsunuz? Yoksa hükmünü verdiğiniz şeyi elde edeceğinize dair kıyamet gününe kadar üzerimizde sizin için verilmiş bir söz mü vardır? Onlara: "İçinizden buna kefil olan kimdir?" diye sor. Yoksa bu sorumluluğu üzerlerine alan bazı ortakları mı var? Eğer var ise ve doğru iseler, getirsinler bakalım ortaklarını.

42-43. Onlar, o çetin an geldiğinde ve insanlar secdeye çağrıldıkları günde secde edemeyeceklerdir. Bakışları yerde ve üzerlerini zillet kaplamış olacaktır. Onlar sapasağlam iken de secdeye çağrılırlardı (fakat secde etmezlerdi.)

44-45. Şu halde ey nebî! Sen, bu kelâmı yalanlayanların işini bana bırak. Biz, onları yavaş yavaş öyle bir yoldan zillete doğru sürükleyeceğiz ki haberleri bile

olmayacaktır. Ben, onlara mühlet veriyorum. Tuzağım çok güçlüdür benim.

46-50. Yoksa sen, onlardan masrafını karşılayamayıp yükü altında ezildikleri bir karşılık mı istiyorsun? Yahut gaybı biliyorlar da ona göre mi böyle konuşuyorlar? Öyleyse rabbinin kararı çıkıncaya kadar sabret ve balık sahibi (Yûnus) gibi olma. O, rabbine yalvarmış ve içi kederle dolmuştu. Eğer rabbinin kendisine karşı şefkat ve inayeti olmasaydı, yerilmiş bir vaziyette bomboş bir araziye atılırdı. Sonunda rabbi onu seçti ve salih kullar arasına dahil etti.

51-52. O kâfirler, nasihat kelâmını (Kur'ân'ı) işittikleri zaman, ayağını yerden kesip devirecek bir gözle sana bakarlar ve: "Bu mutlaka delidir." derler. Halbuki bu, nihayet bütün insanlar için bir nasihattir.

69. HÂKKA SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Kaçınılmaz olan hâdise mutlaka meydana gelecektir. Nedir o kaçınılmaz olan hâdise? Kaçınılmaz olan hâdisenin ne olduğunu sen nereden bileceksin?

4-8. Semûd ve Âd kavimleri ansızın gelen o felâketi yalanladılar. Nihayet Semûd kavmi korkunç bir hadise ile helâk edildi. Âd kavmi ise çok şiddetli bir kasırga ile yok edildi. Allah Tealâ, o kasırgayı yedi gece, sekiz gündüz sürekli olarak üzerlerine musallat etti. Sen orada olsaydın, onların kurumuş hurma kütükleri gibi yere devrilmiş olduklarını görürdün. Şimdi sen, onlardan kurtulan birisini görüyor musun?

9-10. Nitekim Firavun ve ondan önceki-ler ve alt üst olmuş şehirler de aynı büyük hatayı işlediler. Onlar, rablerinin peygamberinin sözünü dinlemeyince, Allah da kendilerini çok şiddetli bir şekilde yakaladı.

11-12. Her tarafı sular basınca, bu olayı sizin için ibret verici bir hatıra kılalım ve hatırda tutan kulaklar da onun hatırasını canlı tutsunlar diye sizi gemiye biz bindirmiştik.

13-18. Sonra Sûr'a bir kez üflenip de yeryüzü ve dağlar yerlerinden kaldırılıp bir darbede paramparça edildiği gün kaçınılmaz olan hâdise meydana gelecektir. O gün gök yarılacak ve göğün bağı çözülerek (terkîbi zaafa uğrayacaktır.) Melekler onun etrafında olacaklar ve o gün sekiz melek rabbinin arşını kendi üzerlerine almış olacaktır. Huzura çıkarıldığınız o günde hiçbir sırrınız gizli kalmayacaktır.

19-24. O vakit amel defteri sağ eline verilen kişi: "Alın, bakın işte, okuyun amel defterimi. Ben, (bir gün) mutlaka hesap vereceğimi biliyordum." diyecektir. Nitekim o kimse, meyvelerinin salkımları sarkmakta olan yüce cennette arzulanan bir yaşam içerisinde olacaktır. Böyle kimselere: "Geçen günlerde yapmış olduğunuz şeylere karşılık olarak afiyetle yiyin ve için." denilecektir.

25-37. Amel defteri sol eline verilen kişi: "Amel defterim keşke bana verilmemiş olsaydı da böylece hesabımın ne olduğunu bilmeseydim. Dünyadaki ölümüm keşke nihai ölüm olsaydı. Sahip olduğum mallar bugün hiçbir işime yaramadı. Bütün gücüm ve iktidarım sona erdi." diyecektir. Nitekim: "Yakalayın onu ve boy-

nuna demir halka takın, sonra cehenneme atın, sonra da kendisini yetmiş arşın uzunluğundaki zincire vurun. O, büyük ve yüce olan Allah'a iman etmediği gibi, fakirleri doyurmayı teşvik de etmezdi. Bundan dolayı bugün onun için ne bir dert ortağı vardır, ne de günahkârlardan başka hiç kimsenin yemediği, yaraların içinden akan irin dışında bir yiyecek.

38-52. Hayır, mesele sandığınız gibi değil. Gördüğünüz ve de görmediğiniz şeylere yemin ederim ki bu, cömert bir elçinin sözüdür[1]. Bir şairin sözü değildir. Siz insanlar çok az iman edersiniz[2]. Bu bir kahinin sözü de değildir. Siz insanlar çok az düşünüyorsunuz. Bu, âlemlerin rabbi tarafından inmiştir. Eğer bu peygamber, kendisi bir söz uydurup bize nispet etmiş olsaydı, onun sağ elini yakalar ve şah damarını keserdik. Sonra içinizden hiç kimse bizi bu işten alıkoyamazdı. Aslında bu, muttakî kimseler için bir nasihattir. Bununla birlikte biz, içinizden bazılarının yalanladığını biliyoruz. Böylesi kâfirler için Kur'ân kesinlikle hasret ve pişmanlık sebebidir. Nitekim Kur'ân kesin haktır. Şu halde ey nebî! Yüce rabbinin adını tesbih et.

[1] Burada cömert elçi ile Hz. Muhammed kastedilmektedir. Ancak Tekvîr Sûresi 19. ayette aynı ifade ile kastedilen Cebrâîl'dir.

[2] Arapça bir deyim olarak: *"Siz, çok az iman edersiniz."* ifadesi, *"Siz, iman etmezsiniz."* manasına gelebileceği gibi, Kur'ân'ı dinlediğinizde bir an vicdanınız onun insan kelâmı olamayacağını söylüyor, ancak daha sonra inadınızda diretip ona iman etmiyorsunuz, manasına da gelebilir.

70. ME'ÂRİC SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-18. İsteyen azabı istedi. Mutlaka gerçekleşecek olan azap kâfirler içindir. Zirve basamaklarının maliki olan Allah tarafından gelecek olan o azabı savuşturacak kimse yoktur. Melekler ve ruh (Cebrâîl), miktarı elli bin yıl olan bir günde O'nun huzuruna çıkarlar. Şu halde ey nebî! Sen, asil ruhlu kimselerin şanına yaraşır bir şekilde güzelce sabret. Bu insanlar, onu uzak sanıyorlar. Biz ise onu yakın görüyoruz. Gök, erimiş gümüş gibi olduğunda ve dağlar çırpılmış/silkelenmiş rengarenk yün gibi oldukları gün o azap gerçekleşecektir. Nitekim birbirlerine gösterilecek olmalarına rağmen hiçbir gönül dostu diğer gönül dostunu sormayacaktır. Suçlu kimse, o günün azabından kurtulmak için çocuklarını, eşini, kardeşini, kendisine destek olup koruyan en yakın ailesini ve yeryüzündeki bütün insanları fidye olarak vermeyi ve almış olduğu bu tedbîrin kendisini kurtarmasını isteyecektir. Fakat asla kurtaramayacaktır. Derileri yalayacak olan alevli ateş topu, haktan yüz çevirmiş, sırtını dönmüş, mal biriktirmiş ve saklamış olan herkesi seslenerek kendisine doğru çağıracaktır.

19-35. İnsan, sabırsız ve metanetsiz yaratılmıştır. Başına bir belâ geldiği zaman, soğukkanlılığını yitirip telaşlanır. Bir iyiliğe nail olursa, cimrilik etmeye başlar. Ancak namaz kılan, namazlarına dâima bağlı kalan, mallarında yardıma muhtaç ve rızkını temin etmekten mahrum olan kimseler için belli bir hak bulunan, ceza gününün gerçek olduğunu kabul eden, rablerinin azabından korkan, —çünkü rable-

rinin azabı korkulmayacak bir şey değildir.— hayâ mahallerini (sakınıp) koruyan —eşleri ya da mülkiyetlerindeki kadınlar/cariyeler bundan müstesnadır. Hayâ mahallerini bunlardan sakınmasalar da kınanmazlar. Elbette buna ilaveten başka bir şey isteyenler haddi aşan kimselerdir.— emanetlerini gözeten, verdikleri sözde duran, şahitliklerinde doğruluktan ayrılmayan ve namazlarının gereklerini yerine getiren kimseler bu ayıptan korunmuşlardır. Bu kimseler saygın bir şekilde cennet bahçelerinde yaşayacaklardır.

36-44. Öyleyse ey nebî! Ne oluyor da şu inkârcılar sağdan ve soldan gruplar halinde koşarak sana doğru geliyorlar? Yoksa onlardan her biri nimetlerle dolu cennete konulacağını mı umuyor? Asla! Onlar, kendilerini hangi şeyden yarattığımızı bilirler. Hayır, mesele sandıkları gibi değildir. Doğuların ve batıların rabbine yemin ederim ki biz, onların yerine kendilerinden daha hayırlı kimseleri getirmeye muktediriz. Nitekim bizi mağlub edecek kimse yoktur. Bunun için kendilerine va'dedilen günlerine varıncaya kadar bırak onları, boş sözlere ve oyunlarına dalsınlar. Onlar, mezarlarından çıkıp putlarının bulunduğu yerlere doğru koşarcasına koşturarak gidecekleri zaman, bakışları yerde ve üzerlerine zillet çökmüş olacaktır. İşte o, kendilerine va'dedilen gündür.

71. NÛH SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1. Biz, Nûh'u üzerlerine acıklı bir azap inmeden önce kendilerini uyarsın diye kavmine gönderdik.

2-4. Nûh: "Ey kavmim! Ben sizin için açıkça uyaran bir peygamberim. Allah'a kulluk etmeniz, O'ndan korkmanız ve bana itaat etmeniz için sizi uyarıyorum. Allah, günahlarınızı bağışlayacak ve sizi belli bir vakte kadar yaşatacaktır. Gerçek şu ki, Allah'ın belirlemiş olduğu vakit geldiği zaman, bir daha ertelenemez. Keşke bunu bilseydiniz." dedi.

5-20. Nûh, şöyle arz etti: "Ey rabbim! Kavmimi gece gündüz davet ettim. Ancak benim çağrım onları daha da uzaklaştırdı. Kendilerini bağışlayasın diye ne zaman çağırdıysam, parmaklarıyla kulaklarını tıkadılar, elbiseleriyle yüzlerini örttüler, tavırlarında direttiler ve çok kibirlendiler. Sonra kendilerini yüksek sesle de davet ettim. Hem açıktan tebliğ ettim, hem de gizlice anlatmaya çalıştım. Onlara dedim ki rabbinizden mağfiret dileyin. O şüphesiz çok bağışlayıcıdır. O, üzerinize gökten bolca yağmur yağdıracak, size mal ve evlât ile lütufta bulunacak, sizin için bahçeler yaratacak ve nehirler akıtacaktır. Size ne oldu ki, Allah'a saygı gösterilmesini beklemiyorsunuz? Halbuki Allah, sizi çeşitli aşamalardan geçirerek yaratmıştır. Allah'ın yedi göğü tabaka tabaka nasıl yarattığını ve bunların içinde ayı nasıl bir nur, güneşi ise nasıl bir lamba yaptığını görmüyor musunuz? Allah, şaşılacak bir şekilde sizi yerden bitirdi. Sonra sizi aynı yere geri döndürecek ve yine oradan aniden çıkarıp dikecektir. Nitekim Allah, üzerindeki açık ve geniş yollarda yürüyesiniz diye yeryüzünü sizin için döşek gibi sermiştir."

21-24. Nûh: "Rabbim! Onlar, benim sö-

zümü (dinlemeyip) reddettiler. Bunun yerine mal ve evlât sahibi olup da daha fazla hüsrana uğramış olan reislere tâbi oldular. Bu insanlar, hileli çok büyük tuzaklar kurmuşlardı. Bunlar: 'İlahlarınızı asla terk etmeyin. Vedd, Suva', Yegûs, Ya'ûk ve Nesr'i asla terk etmeyin.' dediler[1]. Onlar, pek çok kimseyi saptırdılar. Sen de o zalimleri sapıklıktan başka hiçbir şeyde ilerletme." dedi.

25-28. Onlar kendi hatalarından ötürü (suda) boğuldular ve ateşe atıldılar. Sonra onlar, kendilerini Allah'tan kurtaracak bir yardımcı da bulamadılar. Nûh, şöyle dedi: "Rabbim! Bu kâfirlerden hiçbirini yeryüzünde canlı bırakma. Eğer onları bırakacak olursan, kullarını saptıracaklardır. Nitekim onların neslinden dünyaya gelecek olan kişi, günahkâr ve azılı kâfir olacaktır. Rabbim! Beni, anne ve babamı, evime mü'min olarak girmiş olan herkesi, bütün mü'min erkekleri ve mü'min kadınları bağışla. Zalimleri helâk olmaktan başka hiçbir şeyde ilerletme."

72. CİN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-15. Ey nebî! De ki: Bana cinlerden bir grubun dikkatlice dinlediği sonra da kendi kavimlerine gidip şöyle dedikleri vahyedildi: "Biz, doğru yola rehberlik eden çok şaşırtıcı bir Kur'ân dinledik. Bunun için biz, ona iman ettik. Artık biz, rabbimize hiç kimseyi ortak koşmayacağız. Rabbimizin şanı çok yücedir. O, hiç kimseyi eş veya çocuk edinmemiştir. Bizim akılsız ve ahmak insanlarımız, Allah hakkında gerçeğe aykırı çok şeyler söyleyip duruyorlar. Biz, insanların ve cinlerin Allah hakkında asla yalan konuşamayacaklarını sanmıştık. İnsanlardan bazıları cinlerden bazılarına sığınırlardı. Bu şekilde insanlar, cinleri daha da mağrur ve kibirli bir hale getirdiler. İnsanlar da sizin gibi, Allah'ın kimseyi peygamber olarak göndermeyeceğini sanmışlardı. Biz, semaya dokunup baktığımızda, orasının muhafızlarla dolu olduğunu ve yıldızların yağdığını gördük. Biz, gizli haberleri almak için önceleri gökte oturacak yer bulurduk. Şimdi ise gizlice haber almaya çalışan kişi, parlak bir yıldızın kendisi için pusuya yatmış olduğunu görüyor. Acaba yeryüzündekilere karşı bir kötülük yapılmaya karar mı verildi? Yoksa rableri onlara doğru yolu göstermek mi istiyor, anlamıyorduk. İçimizden bazıları salih kimselerdir. Bazıları ise bundan daha aşağı kimselerdir. Biz farklı yollara ayrılmıştık. Yeryüzünde Allah'ı aciz bırakamayacağımızı ve kaçarak O'nu yenemeyeceğimizi biliyorduk. Nitekim biz, hidayet içeren öğretiyi işitince, ona iman ettik. Artık rabbine iman eden kimse, haksızlığa veya zulme uğramaktan korkmayacaktır. İçimizden bazıları müslüman (Allah'a itaatkâr)dır, bazıları ise haktan sapmıştır. Velhasıl İslâm'ı (yani itaat yolunu) seçmiş olanlar kurtuluş yolunu a-

[1] Burada Nuh'un kavminin tapındığı ve daha sonra Arapların da tapınmaya başladığı putların adından bahsedilmektedir. İslâmiyet'in ilk yıllarında Arabistan'da yer yer bu putların bulunduğu tapınaklar vardı. **Vedd**, Kuzâ'a kabilesinin kolu Benî Kelb b. Vebra'nın ilahıydı. **Suvâ'**, Huzeyl kabilesinin tanrıçasıydı. **Yegûs**, Tay kabilesinin kolu En'um ve Mezhic kabilesinin bazı kollarının ilahıydı. **Ya'ûk**, Yemen bölgesindeki Hemdân'da, Hemdân kabilesinin kolu Heyvân'ın ilahıydı. **Nesr**, Himyer bölgesindeki Himyer kabilesinin kolu Âl-i Zu'l-Kulâ'nın ilahıydı.

ramışlardır. Haktan sapanlar ise cehennemin yakıtı olacaklardır."

16-23. Ey nebî! De ki: "Bana şu da vahyedildi: İnsanlar sabit adımlarla doğru yolda yürürlerse, kendilerini imtihan etmek için yağmur nimetiyle bolca sularız. Rabbinin zikrinden yüz çeviren kişiyi rabbi şiddetli azaba çarptıracaktır. Mescitler Allah içindir. Bunun için mescitlerde Allah ile birlikte bir başkasına yalvarmayın. Allah'ın kulu (Muhammed), O'na yalvarmak için ayağa kalktığı zaman, insanlar onun üzerine saldırmaya kalkıştılar." Ey nebî! De ki: "Hasılı ben, rabbime dua ederim ve O'na kimseyi ortak koşmam." De ki: "Ben, size ne bir zarar verme gücüne sahibim, ne de bir fayda." De ki: "Beni Allah'ın elinden kimse kurtaramadığı gibi, O'nun eteğinden başka sığınacak bir yer de bulamam. Benim Allah'ın sözlerini ve O'nun mesajlarını ulaştırmaktan başka bir görevim yoktur. Artık Allah'ın ve resulünün sözünü dinlemeyen kişi için cehennem ateşi vardır. Nitekim böyle kimseler orada ebediyyen kalacaklardır."

24-28. Bu insanlar, kendilerine va'dedilen şeyi görünceye kadar bu tutumlarından vazgeçmeyeceklerdir. O vakit geldiğinde ise, yardımcıları zayıf ve cemaati sayıca az olanın kim olduğunu anlayacaklardır. De ki: "Size va'dedilen şey yakın mıdır, yoksa rabbim onun için uzun bir süre belirler mi bilmem? Gaybı O bilir. Gayb ilmini vermek için seçtiği resul dışında hiç kimseyi kendi gaybına muttali kılmaz. Gayba dair bir bilgi verdiği zaman da rablerinin mesajlarını ulaştırıp ulaştırmadıklarını bilmek için onun önüne ve arkasına muhafızlar takar. Nitekim Allah, onların bulundukları bütün ortamları ihata etmiş ve her şeyi tek tek saymıştır."

73. MÜZZEMMİL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-14. Ey örtüye bürünüp uyuyan! Geceyi, az bir kısmı hariç, ya gecenin yarısını ya da bundan daha azını yahut da bundan biraz fazlasını namaz kılarak geçir. Kur'ân'ı yavaş yavaş, her bir ayeti üzerinde durarak oku. Biz, sana ağır bir kelâm indireceğiz. Aslında gece vakti kalkmak nefsi kontrol altına almak için hem çok etkilidir, hem de Kur'ân'ı huzurlu, dikkatli ve anlayarak okumak için daha uygundur. Gündüz vakitlerinde pek çok meşguliyetin vardır. Rabbinin adını an ve herkesten uzaklaşıp O'na yönel. O, doğunun ve batının rabbidir. O'ndan başka ilâh yoktur. Bunun için kendine sadece O'nu vekil kıl. İnsanların uydurdukları sözlere sabret ve asil bir şekilde onlardan ayrıl. O yalanlayan zengin kimselerle hesaplaşma işini bana bırak ve onları kısa bir süre kendi hallerine terk et. Yanımızda onlar için ağır prangalar, alevli ateş, boğaza duran yiyecekler ve acıklı azap vardır. Bu, yeryüzünün ve dağların sarsılacağı, dağların dağılıp giden kum yığını haline geleceği gün olacaktır.

15-19. Biz, nasıl ki Firavun'a bir peygamber gönderdiysek, aynı şekilde üzerinize şahit olarak size de bir peygamber gönderdik. Sonra bak; Firavun, o peygamberin sözünü dinlemeyince, biz de kendisini çok şiddetli bir şekilde yakaladık. Eğer inkâr edecek olursanız, çocukları ihtiyarlatacak olan ve şiddetiyle göğün parça-

lanacağı o günün azabından nasıl kurtulacaksınız? Allah'ın va'di sonunda mutlaka gerçekleşecektir. Bu bir nasihattir. Artık dileyen rabbine giden yolu seçer.

20. Ey nebî! Rabbin, bazen gecenin üçte ikisine yakınını, bazen gecenin yarısını ve bazen de gecenin üçte birini ibadet ederek geçirdiğini ve arkadaşlarından bir grubun da böyle yaptığını bilmektedir. Gece ve gündüz vakitlerinin hesabını bizzat Allah tutmaktadır. O, vakitleri tam olarak sayamayacağınızı bilmektedir. Bunun için Allah, size merhamet etti. Artık Kur'ân'ı zorlanmadan ne kadar okuyabilirseniz okuyun. O, içinizden bazılarının hasta olduğunu, bazılarının Allah'ın lütfunu aramak için yolculuğa çıktığını, bazılarının ise Allah yolunda savaştığını bilmektedir. Şu halde zorlanmadan ne kadar Kur'ân okunabiliyorsa okuyun, namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a güzel borç vermeye devam edin. Kendiniz için önden göndereceğiniz her iyiliğin Allah katında mevcut olduğunu göreceksiniz. Nitekim o (önden gönderdiğiniz şeyler sizin için) daha hayırlıdır ve mükâfatı daha büyüktür. Allah'tan mağfiret dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

74. MÜDDESSİR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-7. Ey örtüye bürünüp yatan! Kalk ve (etrafındaki gaflete dalmış kimseleri) uyar. Rabbinin büyüklüğünü ilân et. Elbiseni temiz tut ve pislikten uzak dur. Çok kazanmak için iyilik etme (yani dünyevi fayda beklentisi ile değil de Allah için iyilik et ve yaptığın iyiliği büyük bir şey sanarak başa kakma.) ve rabbin için (O'nun yolunda) her şeye sabret.

8-37. Evet, Sûr'a üflendiği zaman, çok çetin bir gün olacak ve o, kâfirler için kolay bir gün olmayacaktır. Kendisini tek başına yarattığım kişiyle beni baş başa bırak. Ben, ona pek çok mal, bununla birlikte hazır bekleyen oğullar verdim ve kendisine iktidar yolunu açtım. Yine de o, kendisine daha fazla vereyim diye tamahkârlık etmektedir. Asla! O, ayetlerimize karşı inat etmektedir. Velhasıl ben, çok yakında onu dimdik bir yokuşa süreceğim. O, düşündü ve bir şeyler uydurmaya çalıştı. Allah'ın lâneti üzerine olsun. Nasıl da bir şeyler uydurmaya çalıştı. Evet, Allah ona lânet etsin. Nasıl da bir şeyler uydurmaya çalıştı. Sonra insanlara doğru baktı. Derken kaşlarını çattı ve yüzünü ekşitti. Sonra da arkasını döndü ve kibirlendi. Sonunda da: "Bu, eskiden beri süregelen büyüden başka bir şey değildir. Bu, nihayet bir insan kelâmıdır." dedi. Ben, çok yakında onu cehenneme atacağım. Ancak o cehennemin ne olduğunu sen nereden bileceksin ki? Ne tam olarak helâk eder, ne de peşini bırakır. Derileri yakandır o. Onun üzerinde on dokuz görevli vardır... Biz, cehennemin bu görevlilerini meleklerden oluşturduk. Kitap ehlinin inanması, iman edenlerin imanlarının artması; kitap ehlinin ve mü'minlerin herhangi bir şüpheye düşmemesi, kalplerinde hastalık olanların ve kâfirlerin de: "Allah, bu ilginç sözle acaba ne kastetmiş olabilir? (Bu gerçekten Allah'ın kelâmı mıdır?)" demesi için onların sayısını kâfirler için fitne kıldık. Bu şekilde Allah, dilediği kimseyi saptırır, dilediği kimseye de hidayet eder. Rabbinin ordularını kendisinden başka hiç kimse bilmez... Nitekim başka bir maksatla değil insanlar na-

sihat alsınlar diye o cehennemden bahsedildi. Asla öyle değil. Aya yemin olsun ki, döndüğü zaman geceye ve aydınlandığı zaman sabaha yemin olsun ki bu cehennem de büyük şeylerden biridir. İnsanlar için bir tehdittir. İçinizden (ondan korkarak iyilik yolunda) ilerlemek veya geride kalmak isteyenler için bir tehdittir.

38-48. Cennetlerde olacak olan sağ koldakiler dışında herkes kazandığına karşılık rehindir. Onlar, suçlulara: "Sizi cehenneme götüren şey nedir?" diye soracaklar. Onlar ise: "Biz namaz kılanlardan değildik. Fakirlerin karnını doyurmazdık. Hakkın aleyhinde lâf edenlerle birlikte biz de lâf ederdik ve kesin olan ceza günüyle karşılaşıncaya kadar onu yalanlardık." diyecekler. O vakit aracılık edenlerin aracılığı kendilerine hiçbir fayda sağlamayacaktır.

49-56. Acaba bu insanlara ne oldu da bu nasihatten yüz çeviriyorlar? Onlar, sanki aslandan korkup kaçmış yaban eşekleridir. Belki de onlardan her biri, kendi adına açık mektuplar gönderilmesini ister. Asla olmaz. Meselenin aslı şu ki onlar ahiretten korkmuyorlar. Asla (onların talepleri yerine getirilmeyecektir.) Bu nihayet bir nasihattir. Artık dileyen kimse, bundan ders alır. Ancak bizzat Allah dilemedikçe, onlar ders alamayacaklardır. Allah, kendisinden korkulmaya daha fazla hak sahibidir ve takva ehlini bağışlamak Allah'a yakışır.

75. KIYÂMET SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-30. Hayır, kıyamet gününe yemin ederim ki (sandığınız gibi değil), kınayan nefse yemin ederim ki asla (öyle değil.) İnsan, kemiklerini bir araya getiremeyeceğimizi mi sanıyor yoksa? Niçin olmasın ki? Nihayet biz, onun parmaklarının mafsallarına kadar her şeyi tam olarak yaratmaya kadiriz. Ancak insan, gelecekte de kötü işler yapmayı ister. O: "Acaba o kıyamet günü ne zaman gelecektir?" diye sorar. Sonra gözler kaskatı kesildiği, ay ziyasız kaldığı ve ay ile güneş birleştirildiği vakit işte bu insan: "Kaçıp da nereye gideyim!" diyecektir. Asla! Orada sığınılacak bir yer olmayacaktır. O gün bizzat rabbinin huzuruna gidip beklenilecektir. O gün insana önceki ve sonraki yaptığı her şey anlatılacaktır. Bilâkis ne kadar mazeret ileri sürse de, insan kendisini iyi bilir... Ey nebî! Bu vahyi çabucak ezberlemek için dilini hareket ettirme. Onu ezberletmek ve okutmak bize aittir. Bunun için biz onu okuduğumuz zaman, onun okunuşunu dikkatlice dinle. Sonra onun manasını anlatmak da bize aittir... Asla öyle değil. Meselenin aslı şu ki siz insanlar, çabucak elde edilen şeye (yani dünyaya) muhabbet besliyor ve ahireti bir yana bırakıyorsunuz. O gün bazı yüzler parıldayacak ve rablerine doğru bakıyor olacaktır. Bazı yüzler ise üzgün olacak ve bellerini kırarcasına bir muamele ile karşı karşıya kalacaklarını anlayacaklardır. Asla düşündüğünüz gibi değil. Can boğaza gelip dayandığında, okuyup üfleyecek kimse var mı denildiğinde, insan bunun dünyadan ayrılış vakti olduğunu anladığında ve bacaklar birbirine bitiştiğinde, rabbine doğru yola çıkma günü olacaktır.

31-35. Ancak o, ne tasdik etti, ne de namaz kıldı. Aksine yalanladı ve sırtını döndü. Sonra da kasılarak ailesinin yanı-

na gitti. Senden bu tavır beklenir, sana bu yakışır zaten. Evet, senden bu tavır beklenir ve sana da bu yakışır zaten.

36-40. İnsan, öylesine başıboş ve sorumsuz bırakılacağını mı sandı? O, annenin rahmine damlatılan değersiz bir meninin nutfesi değil miydi? Sonra o, bir kan pıhtısı oldu. Sonra Allah, onun cismini yarattı ve azalarını düzeltti. Sonra da ondan erkek ve kadın olmak üzere iki sınıf yarattı. Peki O, ölenleri yeni baştan diriltmeye kadir değil midir?

76. İNSAN (DEHR) SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. İnsanın üzerinden, zamanın sonsuzluğu içinde anılmaya değer bir şey olmadığı, uzun bir zaman dilimi geçmedi mi? Biz, imtihan etmek için insanı karışık bir nutfeden yarattık. Nitekim bu amaç için onu işiten ve gören (yani ilim sahibi ve aklî duyularla mücehhez) biri kıldık. İster şükreden biri olsun ister inkâr eden, insana yol gösterdik.

4. Biz, inkâr edenler için zincirler, tasmalar ve alevli ateşler hazırlamışızdır.

5-22. Rablerine itaatin gereğini yerine getiren iyi kimseler, cennette içlerinde kafur karışımı olan şarap kadehlerini yudumlayacaklardır. Bu, suyu ile birlikte Allah'ın kullarının şarap içecekleri ve kollarını istedikleri yerden kolayca akıtacakları bir pınar olacaktır. Bunlar, dünyada iken adaklarını yerine getiren, afeti her tarafa yayılmış olacak olan günden korkan, Allah'a olan sevgilerinden dolayı fakire, yetime ve esire yemek yediren kimselerdir. (Nitekim bu kimseler, yedirdikleri o insanlara): "Biz, sadece Allah için sizlere yediriyoruz. Sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, aslında rabbimizden gelecek olan son derece belâlı uzun bir günün azabından korkmaktayız." derler. Nitekim Allah Tealâ, onları o günün şerrinden koruyacak, yüzlerine bir ışıltı ve kalplerine bir sevinç bahşedecek ve göstermiş oldukları sabra karşılık olarak kendilerine cennet ve ipekten elbiseler verecektir. Onlar, cennette yüksek tahtlar üzerinde yaslanarak oturacaklar, güneşin sıcaklığı ve kışın şiddetli soğuğu kendilerini rahatsız etmeyecektir. Cennetin gölgelikleri, üzerlerine eğilerek gölge yapacak ve cennetin meyveleri de istedikleri gibi koparsınlar diye her vakit ellerinin altında bulunacaktır. Önlerinde gümüşten kaplar ve gümüş türünden şeffaf cam kadehler dolaştırılacaktır. Cennetteki görevliler, o kadehleri herkesin isteğine göre ölçülü bir şekilde doldurmuş olacaklar. Kendilerine orada, içerisinde zencefil karışımı olan şarap kadehinden sunulacaktır. Bu, cennette selsebil denilen bir pınar olacaktır. Gençlikleri ebedî olan erkek çocuklar onlara hizmet etmek için koşuşturacaklardır. Onları gördüğünde etrafa saçılmış inciler sanırsın. Orada gözünü çevirdiğin her yerde nimetleri ve büyük bir saltanatın izlerini görürsün. Cennetliklerin üzerlerinde ince ipekten ve atlastan yeşil elbiseler olacaktır. Kendilerine gümüşten bilezikler takılacak ve rableri onlara son derece temiz şarap içirecektir. İşte bu sizin mükâfatınızdır ve yaptıklarınız takdire şayan bulunmuştur.

23-31: Ey nebî! Bu Kur'ân'ı azar azar sana biz indirdik. Bunun için rabbinin emrine sabret ve o günahkâr veya hak

inkârcılarından hiç birinin sözünü dinleme. Sabah akşam rabbinin adını an. Geceleyin de O'nun huzurunda secde et. Gecenin ilerleyen vakitlerinde de O'nu tesbihe devam et[1]. Bu insanlar, çabucak elde edilen şeye (yani dünyaya) muhabbet duyuyor ve ileride gelecek olan ağır günü göz ardı ediyorlar. Onları biz yarattık ve bağlarını (mafsallarını) sımsıkı bağladık. Nitekim biz dilediğimiz zaman şekillerini değiştiririz. Bu bir nasihattir. Artık dileyen kimse, rabbine giden yolu seçer. Allah dilemedikçe, sizin istemenizle hiçbir şey olmaz. Şüphesiz Allah, çok bilir ve hikmet sahibidir. Dilediğini rahmetine dahil eder. Zalimlere ise acıklı bir azap hazırlamıştır.

77. MÜRSELÂT SÜRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-7. Peyderpey gönderilen, sonra kasırga hızıyla esen, bulutları kaldırıp yayan, sonra onları parçalayıp ayıran, sonra af dilettirme veya şükrettirme yahut tehdit veya uyarı olarak kalplere Allah'ı hatırlatan rüzgârlara yemin olsun ki size va'dedilen şey mutlaka gerçekleşecektir.

8-15. Nitekim yıldızlar söndüğü, gök yarıldığı, dağlar silkelendiği ve peygamberlerin huzura çıkma vakti geldiği gün (o şey gerçekleşecektir.) Bu iş, hangi gün için ertelenmiştir? Karar günü için. Karar gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin ki? O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

16-19. Biz, öncekileri helâk etmedik mi? Nitekim biz, onların peşinden sonrakileri de yürüteceğiz. Biz, suçlulara karşı işte böyle muamele ederiz. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

20-24. Biz, sizi değersiz bir sudan yaratmadık mı? Sonra onu belli bir vakte kadar güvenli bir yerde bekletmedik mi? Hasılı, bakın biz buna kadir idik. Nitekim biz ne güzel kudret sahibiyiz. O gün,yalanlayanlar için zillet vardır.

25-28. Biz, yeryüzünü hem canlılar, hem de ölüler için toplayıp bir araya getirici kılmadık mı? Yeryüzüne yüksek dağlar dikmedik mi? Size tatlı sular içirmedik mi? O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

29-34. Yalanladığınız şeye doğru gidin şimdi. Ne serinlik veren, ne de ateşin alevinden koruyan o üç kollu gölgeye doğru gidin (hadi). O ateş, sıçrarken sarı renkli develeri andıracak olan saray gibi büyük kıvılcımlar saçacaktır. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

35-37. Bu, onların hiçbir şey konuşmayacakları ve özür beyan etmeleri için kendilerine fırsatın dahi verilmeyeceği bir gündür. O gün yalanlayanlar için zillet vardır.

38-40. Bu, karar günüdür. Biz, sizi ve sizden önce yaşamış olan insanları bir araya getirdik. Şimdi bana karşı bir hile yapabilirseniz, yapın bakalım. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

41-45. Bugün muttakî kimseler gölgelerde ve pınar başlarındadırlar. İstedikleri meyveler de kendileri için hazırdır. Amellerinize karşılık olarak afiyetle yiyin ve afiyetle için. Biz, iyi kimseleri işte böyle mükâfatlandırırız. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır.

46-50. Yiyin ve şu üç günlük dünya hayatının keyfini sürün. Aslında sizler suçlu

[1] Gecenin ilerleyen vakitlerinde O'nu tesbih et ifadesi, teheccüd namazına işaret etmektedir.

kimselersiniz. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır. Kendilerine: "Allah'ın önünde eğilin." denildiği zaman, onlar eğilmezler. O gün, yalanlayanlar için zillet vardır. Artık bu Kur'ân'dan sonra onların iman edecekleri başka bir kelâm olabilir mi?

78. NEBE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Bu insanlar, ne hakkında soruyorlar? Yoksa kendisiyle ilgili türlü türlü kıyaslamalar yaptıkları o büyük haber hakkında mı? Asla sandıkları gibi değil. Onlar, çok yakında anlayacaklar. Evet, asla öyle değil. Çok yakında anlayacaklar onlar.

6-16. Biz, yeryüzünü döşek yapmadık mı? Dağları çivi gibi çakmadık mı? Sizleri (erkekler ve kadınlar olarak) çiftler şeklinde yaratmadık mı? Uykularınızı sükûnet vesilesi kılmadık mı? Geceyi örtü, gündüzü de geçim zamanı kılmadık mı? Üzerinize sağlam yedi gök dikmedik mi? Son derece parlak ve sıcak bir lamba yaratmadık mı? Ürünleri, sebzeleri ve yemyeşil bahçeleri ekip yetiştirmek için bulutlardan sağanak halinde yağmur yağdırmadık mı? Bütün bunlar bir vakıa değil mi?

17-20. Şüphesiz karar günü belirlenmiş bir vakittir. Sûr'a üflendiği gün sizler bölük bölük çıkıp geleceksiniz. Nitekim göğün kapıları açılacak, öyle ki göğün her tarafı kapı haline gelecek ve dağlar serap oluncaya kadar yürütüleceklerdir.

21-30. Aslında cehennem bir pusudur. Asilerin birbiri arkasına gelen uzun süreler boyunca kalacakları bir yerdir. Onlar, cehennemin içinde bir serinlik bulamayacaklar ve içilebilecek bir şey de tatmayacaklardır. Yaptıklarının tam karşılığı olarak bir şeyler bulsalar bile, yalnızca sıcak su ve yaraların içindeki irinleri bulacaklardır. Onlar, hesap görüleceğini beklemiyorlardı ve ayetlerimizi de tamamen yalanlamışlardı. Biz ise her şeyi tek tek sayıp yazmıştık. Şimdi tadın bakalım. Biz, sizin için azaptan başka hiçbir şeyi asla artırmayacağız.

31-37. Muttakî kimseler için şüphesiz bir saadet makamı vardır. Bahçeler, üzümler, yaşıtları olan gencecik kızlar ve dopdolu kadehler. Onlar, orada gereksiz ve yalan bir söz işitmeyecekler. Kendilerine rabbin tarafından, yerin ve göklerin ve bu ikisi arasında bulunan her şeyin sahibi olan ve karşısında hiç kimsenin konuşmaya dahi mecalinin olmayacağı o son derece şefkatli Allah tarafından mükâfat ve yeterince ödül verilecektir.

38-39. Ruh ve meleklerin saf tutup durdukları gün, rahmanın izin vereceği ve yerli yerinde konuşacak olan kişi dışında hiç kimse konuşmayacaktır. O gün gerçektir. Artık canı isteyen, rabbine dönüş yolunu tutsun.

40. Biz, siz insanları yaklaşmış olan azapla korkuttuk. Kişinin elleriyle önden gönderdiği her şeyi göreceği gün kâfir olan kimse: "Keşke toprak olsaydım." diyecektir.

79. NÂZİ'ÂT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-9. Dalıp çeken, yavaşça çıkarıp götüren, kâinatta hızla yüzerek dolaşan, sonra emri yerine getirmek için koşuşturan, sonra da ilâhî hükümlere göre işlerin idaresini yürüten meleklere yemin olsun ki, depremin sarsıntısının (yeryüzünü)

sallayıp darmadağın edeceği ve arkasından bir başka sarsıntının olacağı gün bazı kalpler korkudan titrer bir halde olacak ve korku dolu gözlerle bakacaklardır.

10-14. Bu insanlar: "Gerçekten biz döndürülüp tekrar geri getirilecek miyiz? İçi boş çürümüş kemikler haline gelmişken mi?" derler. Devamla onlar: "Eğer öyleyse bu geri dönüş, hayrına bir dönüş olmayacaktır." dediler. Halbuki bu, sadece sert bir paylamadan ibarettir ve onlar kendilerini aniden açık bir alanda bulacaklardır.

15-26. Mûsa'nın kıssasına dair haberler sana geldi mi? Rabbi, Mûsa'ya kutsal Tûva vadisinde şöyle seslenmişti: "Firavun'un yanına git. O asi oldu." Ona de ki: "Temizlenmek için hazır mısın? Rabbine giden yolda sana rehberlik edeyim. Böylece O'ndan yana içinde bir korku meydana gelir." Sonra Mûsa, Firavun'un yanına giderek kendisine büyük bir mucize gösterdi. Ancak Firavun, yalanladı ve kabul etmedi. Sonra da hilekârlık yapmak için döndü ve insanları toplayarak yüksek bir sesle: "Sizin en büyük rabbiniz benim." dedi. Sonunda Allah da kendisini hem ahiret, hem de dünya azabıyla yakaladı. Gerçekten bunda korkan herkes için büyük ibret vardır.

27-33. Siz insanları yaratmak mı daha zor yoksa göğü yaratmak mı daha zor? Allah, göğü yarattı, çatısını oldukça yükseltti. Sonra da onu dengeye koydu. Onun gecesini örttü ve gündüzünü çıkardı. Bundan sonra yeryüzünü serdi. Size ve hayvanlarınıza bir geçimlik olarak onun içinden suyunu ve bitkilerini çıkardı ve yeryüzüne dağları dikti.

34-41. Derken o büyük hengame koptuğu zaman —ki o gün insan, yaptığı her şeyi hatırlayacak ve cehennem herkesin gözü önünde açılacaktır.— isyan etmiş ve dünya hayatını tercih etmiş olan kişinin varacağı yer bizzat cehennem olacaktır. Ancak rabbinin huzuruna getirilmekten korkmuş ve nefsini kötü arzulardan alıkoymuş olan kişinin varacağı yer ise cennet olacaktır.

42-46. Bu insanlar, sana: "Peki, o saat ne zaman gelecektir?" diye soruyorlar. Onun geleceği vakti söylemek senin neyine. Onun geleceğine dair bilgi nihayet Allah'ta son bulmuştur. Sen, ondan korkan herkes için sadece bir uyarıcısın. Bu insanlar, onu gördükleri gün (bu dünyada veya ölüm halinde) kendilerini sadece bir günün gecesinin son çeyreği veya ilk çeyreği kadar kalmış gibi hissedeceklerdir.

80. 'ABESE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-16. Yanına o kör geldi diye yüzünü buruşturdu ve ilgi göstermedi. Ne biliyorsun, belki de o ıslah olacak veya nasihate kulak verecek ve nasihat etmek onun için faydalı olacaktı. Sen ise aldırış etmeyen kişiye teveccüh ediyorsun. Halbuki o ıslah olmazsa, onun sorumlusu sen misin? Ancak sen, kendiliğinden koşarak yanına gelen ve korkan kişiye ilgi göstermiyorsun. Hayır, asla böyle yapma. Bu, nihayet bir nasihattir. İsteyen bunu kabul eder. Bu, şerefli, mertebesi yüce ve temiz sayfalarda yazılıdır. Saygın ve iyi katiplerin ellerindedir.

17-32. Lânet olsun insana. Neyine güvenip de hakkı pervasızca inkâr ediyor? Allah, kendisini hangi şeyden yarattı? Bir damla nutfeden. Allah, onu yarattı, son-

ra da kendisi için bir takdir belirledi. Sonra onun için hayat yolunu kolaylaştırdı. Sonra onu öldürdü ve kabre koydu. Sonra da istediği zaman, tekrar diriltip kaldırır. Asla! İnsan, Allah'ın kendisine emrettiği görevi yerine getirmedi. Sonra insan biraz yiyeceğine baksın. Biz, suyu bolca döktük. Sonra toprağı şaşırtıcı bir şekilde yardık. Sonra onun içinde hem sizin için, hem de hayvanlarınız için geçimlik olarak tahıllar, üzümler, sebzeler, zeytinler, hurmalar, yemyeşil bahçeler, çeşit çeşit meyveler ve çayırlar/otlar yetiştirdik.

33-42. Nihayet kulakları sağırlaştıracak olan o ses yükseldiği gün insan, kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacaktır. O gün onlardan her biri üzerine kendisinden başkasını düşünemeyeceği bir vakit gelecektir. O gün bazı yüzler ışıldayacak, sevinç ve mutluluk içerisinde olacaktır. Ancak o gün bazı yüzlere de toprak savruluyor olacak ve o yüzleri siyahlık kaplamış olacaktır. İşte bunlar kâfir ve günahkâr kimselerdir.

81. TEKVÎR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-14. Güneş dürüldüğü, yıldızlar saçıldığı, dağlar yürütüldüğü, on aylık hamile develer kendi hallerine bırakıldığı, vahşi hayvanlar toplanıp bir araya getirildiği, denizler tutuşturulduğu, canlar cisimlerle birleştirildiği, diri diri toprağa gömülmüş kıza hangi kusurundan ötürü öldürüldüğünün sorulduğu, amel defterleri açıldığı, semanın perdesi çekildiği, cehennem körüklendiği ve cennet yaklaştırıldığı vakit herkes neyle geldiğini anlayacaktır.

15-29. Hayır, (asla zannettiğiniz gibi değil.) Dönen ve saklanan yıldızlara, geçip gitmiş olan geceye ve nefes aldığı zaman sabaha yemin ederim ki bu, gerçekten çok güçlü ve arşın sahibi katında derecesi yüksek olan büyük bir elçinin sözüdür. Orada (bütün melekler) onun emrine göre hareket ederler. O güvenilirdir. Ve ey Mekkeliler! Arkadaşınız mecnun değildir. Nitekim o, bu elçiyi aydınlık olan ufukta gördü. O, bu gayb ilmini insanlara ulaştırmada cimri değildir. Bu, kovulmuş bir şeytanın sözü değildir. Öyleyse siz nereye gidiyorsunuz? Bu, nihayet bütün insanlar için, içinizden doğru yolda yürümek isteyen herkes için bir nasihattir. Nitekim âlemlerin rabbi olan Allah dilemedikçe, sizin dilemenizle hiçbir şey olmaz.

82. İNFİTÂR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Gök parçalanıp ayrıldığı, yıldızlar saçıldığı, denizler yarıldığı ve kabirler açıldığı vakit herkes önceki ve sonraki yaptığı her şeyi görüp bilecektir.

6-12. Ey insan! Seni yaratmış, kusurlardan arındırmış, seni ölçülü ve uyumlu kılmış ve dilediği şekilde birleştirip hazırlamış olan cömert rabbine karşı seni aldatan nedir? Hayır, (makul bir sebep asla olamaz.) Bilâkis meselenin aslı şu ki siz insanlar mükâfatı ve cezayı yalanlıyorsunuz. Halbuki sizin her fiilinizi bilen şerefli katipler üzerinize gözcü olarak tayin edilmişlerdir.

13-19. Rablerine itaatin gereğini yerine getiren iyi insanlar kesinlikle zevk ü sefa içerisinde olacaklar. Fasık ve günahkâr kimseler ise şüphesiz cehenneme gideceklerdir. Onlar ceza günü cehenneme girecekler ve ondan asla saklanamaya-

caklardır. Ceza gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin? Evet, ceza gününün ne olduğundan ne haberin var senin? Bu, kimsenin kimse için bir şeyler yapamayacağı gündür. O gün karar verme yetkisi tamamen Allah'ın elinde olacaktır.

83. MUTAFFİFİN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. Terazinin kefesine vuranlar için zillet vardır. Bunlar, insanlardan aldıkları vakit tam alırlar. Ancak insanlara ölçerek veya tartarak verdiklerinde ise, eksik verip onları zarara sokarlar. Onlar, bütün insanların âlemlerin rabbinin huzuruna çıkarılacakları büyük bir günde kaldırılıp getirileceklerini hiç sanmıyorlar yoksa?

7-17. Asla, (zannettikleri gibi değil.) Şüphesiz günahkârların amel defterleri zindanın kayıt defterindedir. Zindanın kayıt defterinin ne olduğunu sen nereden bileceksin? O, yazılı bir kitaptır. O gün ceza gününü yalanlayan yalanlayıcılar için zillet vardır. Nitekim haddi aşan günahkâr kimseden başkası onu yalanlamaz. Ona ayetlerimiz okunduğu zaman: "Bunlar nihayet önceki zamanların hikâyeleridir." der. Asla öyle değil. Bilâkis aslında o insanların kalplerinin üzeri yaptıkları kötü işlerden ötürü paslanmıştır. Asla öyle değil. O gün onlar rablerini görmekten kesinlikle mahrum bırakılacaklardır. Sonra onlar cehenneme gideceklerdir. Sonra da kendilerine: "İşte bu yalanladığınız şeydir." denilecek.

18-28. Asla, (zannettikleri gibi değil.) Rablerine itaatin gereğini yerine getiren iyi kimselerin amel defterleri mertebesi yüce olan insanların kayıt defterindedir. Mertebesi yüce olanların kayıt defterinin ne olduğundan senin ne haberin var? O, (Allah'a) yaklaştırılmış meleklerin koruduğu yazılı bir kitaptır. Rablerine itaatin gereğini yerine getiren iyi kimseler, şüphesiz zevk ü sefa içerisinde olacaklar ve yüksek tahtlar üzerinde oturmuş etrafı seyredeceklerdir. İçinde bulundukları güzel durumun ışıltısını/canlılığını yüzlerinden hissedersin. Onlara ağzı misk ile mühürlenmiş kapalı kaplarda bulunan en nefis şaraptan içirilecektir. Başkalarını geçmek isteyen kimseler, bu şeyi elde etmede öne geçmeye çalışsınlar. O şarabın içinde tesnîm[1] karışımı olacaktır. Bu, (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerin suyu ile birlikte şarap içecekleri bir pınardır.

29-36. Suçlu kimseler, dünyada iken iman edenlerle alay ederlerdi. Yanlarından geçtikleri zaman, kaş göz ederek onlara doğru işaret ederlerdi. Ailelerine döndükleri zaman da keyifli bir şekilde dönerlerdi. İman edenleri gördükleri vakit: "Bunlar sapıtmış kimselerdir." derlerdi. Halbuki kendileri mü'minler üzerine gözcü olarak gönderilmemişlerdi. Bugün de iman edenler kâfirlere gülmektedirler. Tahtlara oturmuş vaziyette onların hallerini seyretmektedirler. Kâfirler, yaptıkları hareketlerin karşılığını gördüler değil mi?

84. İNŞİKÂK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-15. Gök yarıldığında ve rabbinin emrine itaat edip emrin gereğini yerine ge-

[1] *Tesnîm*, yükseklik anlamına gelir. Bu kelime bir pınar için kullanıldığında yüksek bir yerden aşağıya doğru akan pınar manasına gelir.

tirdiğinde ki kendisine yaraşan da budur, yeryüzü dümdüz bir hale getirildiğinde ve içinde olanları dışarı atarak boşaldığında ve rabbinin emrine itaat edip emrin gereğini yerine getirdiğinde ki kendisine yaraşan da budur, ey insan sen, ister istemez rabbine doğru gidiyorsun ve O'nun ile karşılaşacaksın. O vakit amel defteri sağ eline verilen kişinin hesabı kolaylaştırılacak ve o sevinçli bir şekilde ailesine dönecektir. Amel defteri arkasından verilecek kişi ise ölümü çağıracak ve alevli ateşe gidecektir. O, kendi ailesi içinde keyifli bir hayat sürmüş ve hiç dönmeyeceğini sanmıştı. Nasıl dönmeyecekmiş ki? Rabbi yaptıklarını görüyordu.

16-25. Şu halde hayır, şafağa, geceye ve gecenin bir araya getirdiği şeylere, dolunay halini aldığı zaman aya yemin ederim ki, sizler derece derece bir halden başka bir hale doğru mutlaka sayısız menzillerden geçerek gideceksiniz[1]. Sonra bu insanlara ne oldu ki iman etmiyorlar ve Kur'ân önlerinde okunduğu zaman secde etmiyorlar? Bilâkis o inkârcılar, aslında yalanlıyorlar. Halbuki Allah, onların amel defterlerinde topladıkları şeyleri iyi bilmektedir. Bunun için onları acıklı bir azapla müjdele. Ancak iman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler için hiç bitmeyecek mükâfat vardır.

85. BURÛC SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-9. Sağlam kaleleri olan semaya, va'dedilmiş güne (yani kıyamete), gören ve görülen şeye yemin olsun ki içinde körüklenmiş alevli odun ateşi bulunan hendek sahipleri lânetlendiler ve ilâhî azaba müstahak oldular. Onlar, hendeğin kenarına oturmuş iman edenlere karşı yaptıkları şeyleri seyrediyorlardı. İman ehline karşı duydukları düşmanlığın sebebi onların üstün, kendi zatında kendiliğinden övülmüş, göklerin ve yerin saltanatına sahip olan Allah'a iman etmiş olmalarından başka bir şey değildi. Nitekim o Allah, her şeyi görmektedir.

10-11. Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara işkence etmiş ve sonra bundan tevbe etmemiş olan kimseler için kesinlikle cehennem azabı vardır. Ayrıca onlar için yakılma cezası vardır. İman etmiş ve salih amel işlemiş olan kimseler için şüphesiz altlarından ırmaklar akan cennet bahçeleri vardır. İşte bu büyük bir başarıdır.

12-22. Gerçekte rabbinin yakalayışı çok şiddetlidir. İlk kez yaratan ve ikinci kez yaratacak olan da O'dur. O, bağışlayıcıdır ve sever. Arşın malikidir. Büyüktür ve yücedir. Dilediğini yapar. Firavun'un ve Semûd'un ordularının haberi sana ulaştı mı? Ancak inkâr etmiş olanlar yalan-

[1] Yani siz, bir halde/aynı durumda kalmayacaksınız. Aksine gençlikten yaşlılığa, yaşlılıktan ölüme, ölümden berzah alemine, berzahtan tekrar dirilmeye, tekrar dirilmeden haşr/toplanma meydanına, sonra hesap kitap ve sonra da ceza ve mükâfat gibi sayısız aşamalardan mutlaka geçeceksiniz. Bu hususta üç şey üzerine yemin edilmiştir. Güneşin batışından sonra şafağın kızıllığına; gündüzden sonra gecenin karanlığına ve o karanlıkta gündüz vakti yeryüzüne dağılan pek çok insan ve hayvanın toparlanarak bir araya gelmesine ve ayın hilâl şeklinden derece derece ilerleyip dolunay halini almasına... Bunlar, insanoğlunun yaşadığı kainatta hiçbir yerde durgunluğun olmadığına, her tarafta sürekli ve derece derece bir değişimin mevcut olduğuna işaret etmektedirler. Bunun için kâfirlerin ölüm anındaki son hıçkırık ile birlikte her şey bitecektir, şeklindeki düşünceleri doğru değildir.

lamaya dalmışlardır. Halbuki Allah, onları kuşatmıştır. (Onların yalanlamasıyla bu Kur'ân'a hiçbir şey olmaz.) Bilâkis bu Kur'ân'ın mertebesi yücedir. Korunmuş levhada yazılıdır.

86. TÂRIK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-17. Semaya ve gece vakti doğan şeye (târık) yemin olsun. Gece vakti doğan şeyin ne olduğunu sen nereden bileceksin? O parlayan bir yıldızdır. Üzerinde bir gözcü olmayan hiçbir can yoktur. Sonra insan, hangi şeyden yaratıldığına biraz baksın. O, bel ve kaburga kemikleri arasından kaynaklanıp fışkıran bir sudan yaratıldı. Şüphesiz O yaratıcı, onu tekrar yaratmaya kadirdir. Gizli sırların sayılıp dökületeceği gün insanın ne bir gücü, ne de bir yardımcısı olacaktır. Yağmur yağdıran göğe ve bitkiler çıktığı vakit yarılan toprağa yemin olsun ki, bu doğru, dengeli ve ciddî bir sözdür. Şaka değildir. O (Mekkeli) kâfirler bir tuzak kurmaktadırlar. Ancak ben de bir tuzak kurmaktayım. Şu halde bırak ey nebî! O kâfirleri kısa bir süre için kendi hallerine terk et.

87. A'LÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Ey nebî! Yaratan, yarattığı şeyler arasında denklik ve uyum sağlayan, (her şeyin) takdîrini belirleyen, sonra yol gösteren, bitkileri yetiştiren, sonra da onları siyah çer çöp haline getiren yüce rabbinin adını tesbih et.

6-7. Biz, sana okutturacağız. Sonra sen, Allah'ın dilemesi dışında unutmayacaksın[1]. Allah, açıkta olanı da bilir, gizli olanı da.

8-13. Biz, sana kolay olan yolu nasip ediyoruz. Bunun için nasihatin faydalı olacağını hissettiğin yerde nasihat et. Korkan kişi nasihat alacaktır. Ancak büyük ateşe girecek olan ve sonra da o ateş içerisinde ne ölecek, ne de yaşayacak olan aşırı bedbaht kimse o nasihatten kaçınacaktır.

14-19. Temizliği seçmiş, rabbinin adını zikretmiş, sonra da namaz kılmış olan kimse kurtulmuştur. Ancak siz insanlar, dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Halbuki ahiret daha hayırlı ve kalıcıdır. Nitekim bu husus, daha önce gelmiş olan sayfalarda, İbrâhîm'in ve Mûsa'nın sayfalarında da söylenmiştir.

88. ĞÂŞİYE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-16. Bütün cihanı kaplayacak olan afetin (yani kıyametin) haberi sana ulaştı mı? O gün bazı yüzler korku ve büyük bir çaba içerisinde ve yorgun olacaklardır. Kızgın ateşte yanıyor olacaklardır. Onlara içmeleri için kaynar çeşmenin suyundan verilecektir. Onlar için dikenli kuru ottan başka bir yiyecek olmayacaktır. O otlar, ne semirtir, ne de açlığı giderir. O gün bazı yüzler de ışıldayacaktır. Dünyada iken yaptıkları şeylerden ötürü sevinçlidirler. Makamı yüce olan cennettedirler. Onlar, orada beyhude hiçbir söz

[1] Bu cümle iki anlama da gelebilir. Birincisi, Kur'ân'ın tamamını kelime kelime ezberlemen senin kendi gücünle olan bir şey değildir. Aksine Allah'ın lütfunun ve yardımının neticesidir. Aksi halde Allah dilerse, onu sana unutturabilir. İkincisi, bazen geçici olarak unutkanlıkla bir ayeti ya da bir kelimeyi unutman bu va'din dışındadır.

işitmeyeceklerdir. Orada pınarlar akıyor olacaktır. İçerisinde yüksek tahtlar olacaktır. Önlerine dolu kadehler konulmuş olacaktır. Uzun ve büyük yastıklar dizilmiş olacak ve nefis döşekler serilmiş olacaktır.

17-20. Eğer bu insanlar iman etmiyorlarsa, o zaman şu develerin nasıl yaratıldığına, semanın nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiklerine ve yeryüzünün nasıl serilip döşendiğine bakmıyorlar mı hiç?

21-26. Öyleyse ey nebî! Nasihat etmeye devam et. Sen sadece nasihat edicisin. Onların üzerinde zorlayıcı değilsin. Elbette Allah, yüz çevirip inkâr eden kişiye ağır bir ceza verecektir. Bu insanlar bizzat bize döneceklerdir. Sonra onların hesabını görmek de bize aittir.

89. FECR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Fecre, on geceye[1], çifte ve teke ve geçip giden geceye yemin olsun. Akıl sahibi kimse için bunda yemine gerek var mı?

6-14. Dünya mülklerinde benzeri bir kavmin yaratılmadığı yüksek sütunların sahibi Âd-ı İrem'e[2], vadide kayaları yontmuş olan Semûd kavmine ve kazıklı Firavun'a karşı rabbinin nasıl muamele ettiğini görmedin mi? Bunlar, dünya mülklerinde çok baş kaldırmış ve oralarda çok fesat çıkarmış kimselerdi. Sonunda rabbin üzerlerine azap kırbacını indirdi. Gerçek şu ki rabbin gözetleme yerindedir.

15-26. Ancak insan öyle bir haldedir ki, rabbi onu imtihana tâbi tutup da kendisine şeref ve nimet verdiği zaman: "Rabbim beni şerefli kıldı." der. Rabbi, onu imtihan edip de rızkını daralttığı zaman: "Rabbim beni zillete düşürdü." der. Asla (öyle değil.) Aksine siz, yetimlere karşı onurlu bir şekilde muamele etmezsiniz. Birbirinizi fakirlere yemek yedirip doyurmaya teşvik etmezsiniz ve bütün miras malını toplayıp yersiniz. Kötü bir şekilde mal sevgisine yakalanmışsınız. Asla (düşündüğünüz gibi değil.) Yeryüzü peyderpey dövülerek ufalandığı, melekler saf tutmuş bir halde iken rabbin teşrif ettiği ve cehennem önüne getirildiği gün insan anlayacaktır. Ancak o vakit insanın anlamasının ne faydası olacak ki? İnsan: "Keşke bu hayatım için önden bir şeyler göndermiş olsaydım." diyecektir. Sonra, Allah'ın o gün edeceği azap gibi azap edebilecek bir kimse yoktur. Nitekim Allah'ın bağladığı gibi bağlayacak bir kimse de yoktur.

27-30. (Öte yandan): "Ey mutmain olan nefis! (Güzel akıbetinle) mutlu ve (rabbinin nezdinde) sevilip razı olunmuş bir halde rabbine doğru yürü. Benim iyi kullarımın arasına katıl ve cennetime gir." buyrulacaktır.

---

[1] İfade tarzı göz önünde bulundurulursa, bununla bir aydaki otuz gecenin her on gecesinin kastedildiği anlaşılır. İlk on gecede ay, ince bir tırnak şeklinde başlayıp her gece ilerleyerek büyümektedir. Öyle ki yarısından fazlası aydınlık olmaktadır. İkinci on gecede, gecenin büyük bir kısmı ay ile aydınlanmaktadır. Son on gecede ay, daha küçük, gecenin büyük bir kısmı ise daha karanlıktır. Öyle ki ayın bitimine doğru bütün gece karanlık olur.

[2] Âd-ı İrem ile Kur'ân-ı Kerîm'de ve Arap tarihinde Âd-ı Ûlâ adı verilen eski Âd kavmi kastedilmektedir. Eski Âd kavmine Âd-ı İrem denilmesinin sebebi, bu insanların Sâmî neslinin İrem b. Sâm b. Nuh'dan gelen koluna bağlı olmalarıdır.

90. BELED SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-20. Hayır, sandığınız gibi değil. (Ey nebî!) Seni katletmeyi helâl gören bu şehre yemin ederim ki, babaya (Âdem) ve babadan meydana gelmiş olan nesle yemin ederim ki gerçekte biz, insanı zorluk içerisinde yarattık. İnsan, kendisine hiç kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sandı? O: "Ben, yığınla mal sarf ettim." der. Yoksa o, kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor? Biz, kendisine iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi? Açık olan her iki yolu da (yani iyilik ve kötülük yolunu) kendisine göstermedik mi? Ancak insan, geçilmesi zor olan geçitten geçme cür'etini göstermedi. Geçilmesi zor olan geçidin ne olduğunu sen nereden bileceksin? Bir boynu kölelikten kurtarmaktır. Açlık gününde yakın bir yetimi veya yerde yatan muhtaç bir fakiri doyurmaktır. Bununla birlikte iman etmiş, birbirlerine sabrı ve Allah'ın kullarına karşı merhametli olmayı telkin etmiş olan kimseler arasına katılmaktır. İşte bunlar sağ kolda olanlardır. Ayetlerimizi inkâr etmiş olanlar ise sol kolda olanlardır. Onların üzerini içinden çıkamayacakları bir ateş kaplamış olacaktır.

91. ŞEMS SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-10. Güneşe ve güneşin hararetine[1], onun peşinden geldiği zaman aya, güneşi ortaya çıkardığı zaman gündüze, güneşi örttüğü zaman geceye, semaya ve semayı yükseltip diken zâta, yeryüzüne ve yeryüzünü serip döşeyen zâta, insanın nefsine ve o nefsi aklî ve cismanî yönden düzenleyen, sonra da ona kötülüğünü ve takvasını ilham eden zâta yemin olsun ki nefsini tezkiye edip içinde güzelliklerin belirmesini sağlamış olan kişi kesinlikle kurtulmuştur. Ancak nefsini tezkiye etmeyip onu bastırmış olan (böylece içinde güzelliklerin belirmesini engellemiş olan) kişi başarısız olup hüsrana uğramıştır.

11-15. Semûd kavmi, isyankârlığı yüzünden yalanladı. Semûd kavminin en zalim kişisi inat edip kontrolden çıkınca, Allah'ın resulü onlara: "Haberiniz olsun! Allah'ın dişi devesine el sürmeyin ve onun su içmesine engel olmayın." demişti. Ancak onlar, resulün sözünü yalanladılar ve dişi deveyi öldürdüler. Sonunda rableri, günahlarına karşılık olarak üzerlerine, hepsini yerle bir eden bir belâ gönderdi. Nitekim Allah, yapmış olduğu bu hareketin kötü neticesinden asla çekinmez.

92. LEYL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-11. Kapladığı zaman geceye, aydınlandığı zaman gündüze, erkeği ve dişiyi yaratmış olan zâta yemin olsun ki, gerçekte siz insanların gayretleri farklı farklıdır. Hasılı, Allah yolunda mal vermiş, Allah'a karşı gelmekten sakınmış ve (inançta, ahlâkta ve amelde) iyiliği tasdik etmiş

[1] Aslında güneşin hem aydınlığına, hem de hararetine/sıcaklığına işaret eden "*duhâ*" lafzı kullanılmıştır. Ancak güneş yükseldiği zaman sadece aydınlık/ışık vermez, aynı zamanda sıcaklık da verir. İşte bunun için "*duhâ*" lafzı güneşe nispet edildiği zaman onun aydınlığı veya onun sayesinde doğan gün yerine onun hararet cümlesi ile ifade edilirse, mana daha doğru olur.

olan kişiye (fıtratına uygun olan) bu yolda yürümeyi kolaylaştıracağız. Ancak cimrilik etmiş, rabbine karşı pervasız olmuş ve (inançta, ahlâkta ve amelde) iyiliği yalanlamış olan kişiye ise (fıtratına ters düşen bu) zorlu yolda yürümeyi kolaylaştıracağız. O kişi helâk olacak iken malı ne işine yarayacak ki?

12-21. Yol göstermek şüphesiz bize aittir. Aslında hem ahiretin, hem de dünyanın sahibi sadece biziz. Şu halde ben, alevli ateşle sizi uyardım. O ateşte yalanlamış ve yüz çevirmiş aşırı bedbaht kimseden başkası yanmayacaktır. Bunun aksine temizlenmek için malını veren son derece muttakî kimse o ateşten uzak tutulacaktır. Nitekim onun üzerinde herhangi birine bedelini ödemek zorunda olduğu bir iyilik de yoktur. Nihayet o, sadece yüce olan rabbinin rızasına ermek için bunu yapar. Nitekim O, ondan mutlaka razı olacaktır.

93. DUHÂ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-11. Aydınlık güne, sessiz ve sakin bir şekilde kaplarken geceye yemin olsun ki (ey nebî!) rabbin seni asla terk etmedi ve sana darılmadı da. Senin için sonraki dönem önceki dönemden kesinlikle daha hayırlıdır. Nitekim rabbin, çok yakında sana sevineceğin kadar çok verecektir. O, seni yetim bulup sonra da sığınacak yer vermedi mi? Seni yol bilmez bir halde iken bulup sana yol göstermedi mi? Seni fakir bulup sonra da zengin kılmadı mı? Öyleyse yetime sert davranma, soru soran kişiyi azarlama ve rabbinin nimetini dile getir.

94. İNŞİRAH SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-8. (Ey nebî!) Biz, göğsünü senin için açmadık mı? Üzerinden belini büken ağır yükü kaldırmadık mı? Senin her tarafta anılmanı sağlamadık mı? Nitekim gerçek şu ki darlık ile birlikte ferahlık da vardır. Şüphesiz darlık ile birlikte ferahlık da vardır. Bunun için işin bitince, ibadet ve riyazet ile meşgul ol ve her şeyden ilgini keserek sadece rabbine yönel.

95. TÎN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-8. İncire, zeytine, Sîna Dağı'na ve bu emin şehir Mekke'ye yemin olsun ki biz, insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra iman etmiş ve salih amel işlemiş olanlar hariç —ki onlar için hiç bitmeyecek bir mükâfat vardır.— insanı ters çevirip rezillerin en rezili kıldık. Şu halde (ey nebî!) bundan sonra mükâfat ve ceza hakkında seni kim yalanlayabilir? Allah, hakimlerin en büyüğü değil midir?

96. 'ALAK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. (Ey nebî!) Yaratan rabbinin adıyla oku. O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku. İlmi, kalem vasıtasıyla öğretmiş olan rabbin gayet cömerttir. O, insana bilmediği ilmi verdi.

6-19. Asla (öyle değil.) İnsan, kendisini müstağnî gördüğü için azgınlık etmektedir. Halbuki dönüş kesinlikle rabbinedir. Namaz kılarken bir kulu engelleyen kişiyi gördün mü? Peki, ya o kul doğru yolda ise ya da takvayı telkin ediyorsa, o zaman ne söyleyeceksiniz? Eğer engel olan kişi, hakkı yalanlıyor ve yüz çeviriyorsa, o takdirde ne diyeceksiniz? Yoksa o, Allah-

'ın görmekte olduğunu bilmiyor mu? (O, söylediği şeyi) asla yapamayacak. Eğer o vazgeçmezse, biz onu yalancı ve çok günahkâr olan alnının perçeminden yakalayıp sürükleyeceğiz. O, kendisini himaye edecek olan grubunu çağırsın. Biz de azap meleklerini çağıracağız. Asla onun sözünü dinleme, secde et ve rabbine yaklaş.

97. KADİR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Biz, bu Kur'ân'ı Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen nereden bileceksin? Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. O gecede melekler ve ruh, rablerinin izniyle her işin sağlam ve hikmetli kararıyla birlikte inerler. O gece, gün doğuncaya kadar baştan sona esenlik ve hayırdır.

98. BEYYİNE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Kitap ehlinden ve müşriklerden kâfir olan kimseler kendilerine apaçık delil gelinceye kadar, yani Allah tarafından bir resul içinde en doğru yazıların yazılı olduğu temiz sayfaları okuyup anlatıncaya kadar, kendi küfürlerinden vazgeçecek değillerdi.

4-5. Daha önce kendilerine kitap verilmiş olan kimseler doğru yolu açıkça beyan eden deliller geldikten sonra tefrikaya düştüler. Onlara dinlerini Allah'a has kılarak tamamen tarafsız bir şekilde Allah'a kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermelerinden başka bir şey emredilmemişti. İşte bu en doğru dindir.

6-8. Kitap ehlinden ve müşriklerden inkâr etmiş olan kimseler şüphesiz cehennem ateşine girecekler ve orada ebediyyen kalacaklardır. Bunlar, Allah'ın yaratıkları içinde en kötü olanlardır. İman etmiş ve salih amel işlemiş olanlar ise şüphesiz Allah'ın en iyi yaratıklarıdır. Onların rableri katındaki mükâfatları altlarından ırmaklar akan ve dâimî olarak ikamet edilen cennetlerdir. Onlar, oralarda sonsuza dek yaşayacaklardır. Allah onlardan razı oldu. Onlar da Allah'tan razı oldular. Bütün bunlar, rabbinden korkan kişi içindir.

99. ZİLZÂL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-8. Yeryüzü bütün şiddetiyle sarsılacağı, içerisindeki bütün yükü çıkarıp dışarı atacağı ve insanın: "Buna ne oluyor?" diyeceği gün yeryüzü kendi üzerinde olup bitenleri anlatacaktır. Çünkü rabbin, ona böyle yapmasını emretmiştir. O gün insanlar; amelleri kendilerine gösterilsin diye teker teker dönüp geleceklerdir. Sonra zerre kadar iyilik etmiş olan kişi, yaptığı iyiliği amel defterinde görecek ve zerre kadar kötülük eden kişi de yaptığı kötülüğü amel defterinde görecektir.

100. 'ÂDİYÂT SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-11. Soluk soluğa koşan, sonra tırmaklarıyla kıvılcım saçan, sonra sabah erkenden baskın yapan, sonra o esnada toz kaldıran, sonra tam bu halde iken bir topluluğun içine dalan atlara yemin olsun. Gerçek şu ki insan, rabbine karşı çok nankördür. Nitekim insanın kendisi de buna şahittir. O, kötü şekilde mal ve mülk sevgisine kapılmıştır. O, mezarlarda gömülü olanların çıkarılıp getirileceği ve göğüslerde gizli olanların dışarı çıkarılarak inceleneceği vakti bilmez mi yoksa?

Şüphesiz onların rableri, o gün kimin ne olduğunu iyi bilecektir.

101. KÂRİ'A SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-11. Korkunç hadise! Nedir o korkunç hadise? O korkunç hadisenin ne olduğunu sen nereden bileceksin? O, İnsanların etrafa dağılmış ateş böceği ve dağların rengarenk çırpılmış yün gibi olacakları gündür. Nitekim o gün kefesi ağır basanlar arzulanan bir yaşam içinde olacaklardır. Ancak kefesi hafif gelenlerin karar yeri derin çukur olacaktır. O derin çukurun ne olduğunu sen nereden bileceksin? O, alevli bir ateş çukurudur.

102. TEKÂSÜR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-8. Birbirinizle yarışarak dünya malını fazlasıyla elde etmek arzusu ve düşüncesi son nefesinize varıncaya kadar siz insanları gaflete düşürdü. Asla (zannettiğiniz gibi değil.) Çok yakında bunu anlayacaksınız. Dinleyin! Zira asla (öyle değil.) Çok yakında bunu anlayacaksınız. Asla (öyle değil.) Eğer siz kesin bilgi derecesinde (bu tavrınızın neticesini) bilseydiniz, böyle davranmazdınız. Siz, cehennemi mutlaka göreceksiniz. Dinleyin! Zira siz, onu yakînen göreceksiniz. Sonra o gün bu nimetler hakkında size mutlaka sorulacaktır.

103. 'ASR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Zamana yemin olsun ki iman etmiş, salih amel işlemiş, birbirine hakkı nasihat etmiş ve sabrı telkin etmiş olanlar hariç insan gerçekten zarardadır.

104. HÜMEZE SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-9. Yüzüne karşı insanları yerip aşağılayan, arkalarından onları kötülemeyi âdet edinen, mal biriktiren ve onu sayıp duran kimse için zillet vardır. Bu kimse, sahip olduğu malın dâima yanında duracağını sanır[1]. Asla (öyle değil.) O kişi nihayet paramparça eden yere atılacaktır. Paramparça eden o yerin ne olduğunu sen nereden bileceksin? O, Allah'ın gönüllere kadar sirayet edecek olan iyice körüklenmiş bir ateşidir. Onlar yüksek ateş sütunları arasında kuşatılmış bir halde iken o ateş üzerlerine kapatılacaktır.

105. FİL SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? Rabbin onların kurdukları tuzakları boşa çıkarmadı mı? Nitekim üzerlerine pişmiş çamurdan taşlar atan kuş sürülerini gönderdi, sonra da onları hayvanların yediği saman haline getirdi.

106. KUREYŞ SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. Kureyş alışkın (yani) kış ve yaz (mevsimlerinde ticari) yolculuklara alışkın olduğu için, kendilerini açlıktan kurtarıp yiyecek vermiş ve korkudan kurtarıp güven bahşetmiş olan bu evin rabbine ibadet etmelidir.

[1] Bu, şu anlama da gelebilir: "O, sahip olduğu malın kendisini ebedî hayata kavuşturacağını sanır."

107. MÂ'UN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-7. Ahiretteki mükâfatı ve cezayı yalanlayanı gördün mü? Yetimi itip kakan, fakire yemek vermeyi teşvik etmeyen işte odur. Sonra kıldıkları namazlarından gafil olan, riyakârlık eden ve en basit ihtiyaç maddelerini insanlara vermekten kaçınan namaz ehli için zillet vardır.

108. KEVSER SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. (Ey nebî!) Biz, sana kevseri bahşettik. Şu halde sen, sadece rabbin için namaz kıl ve sadece O'nun için kurban kes. Aslında bizzat senin düşmanının kökü/neslî kesiktir.

109. KÂFİRÛN SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. De ki: "Ey kâfirler! Ben, sizin taptıklarınıza tapmam. Ne siz benim ibadet ettiğime ibadet edenlersiniz, ne de ben sizin taptıklarınıza tapanım. Nitekim siz, benim ibadet ettiğime ibadet edecek kimseler değilsiniz. Sizin dîniniz size, benim dînim bana.

110. NASR SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-3. Allah'ın yardımı gelip de zafer nasip olduğu zaman ve (ey nebî!) insanların bölük bölük Allah'ın dînine girdiklerini gördüğün zaman, rabbine hamd ile birlikte O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Şüphesiz O, tevbeleri çokça kabul edendir.

111. LEHEB SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. Ebu Leheb'in elleri kırıldı[1] ve hüsrana uğradı o. Malı ve kazanmış olduğu şeyler kendisinin hiçbir işine yaramadı. Nitekim o ve kendisiyle birlikte lâf getirip götüren karısı da boynunda hasır otundan eğirilmiş ip olduğu halde alevli ateşe mutlaka atılacaktır.

112. İHLÂS SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-4. De ki: "O Allah'tır. Eşi ve benzeri yoktur. Allah'ın hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı yoktur. Ancak her şey ve herkes O'na muhtaçtır. O'nun ne bir çocuğu vardır, ne de birisinin çocuğudur O. Kâinatta O'na denk hiç kimse yoktur."

---

[1] Bazı müfessirler, "*Tebbet yedâ ebî lehebin*"i: "*Ebu Leheb'in elleri kırılsın.*" şeklinde tercüme etmiş ve "*ve tebb*"in anlamını: "*O helâk olsun.*" ya da: "*Helâk oldu.*" şeklinde vermişlerdir. Ancak aslında bu, ona yönelik bir beddua değildir. Aksine geleceğe yönelik bir haber vermedir. Bu haberde, gerçekleşecek olan bir şey mazi kipinde beyan edilmiştir. Bir anlamda o olayın gerçekleşmesi sanki olmuş gibi kesindir. Gerçekten de bu sûrede birkaç yıl önce beyan edilmiş olan şey sonunda gerçekleşmiş oldu. Elin kırılmasından kasıt, açıktır ki cismanî elin kırılması değildir. Aksine bir kişinin bütün gücüyle gerçekleştirmeye çalıştığı maksadında kesin başarısızlığa uğramasıdır. Nitekim Ebu Leheb, Hz. Peygamberin davetini başarısız kılmak için gerçekten de bütün gücünü sarf etmişti. Ancak bu sûresinin nüzulünün üzerinden 7-8 yıl geçmişti ki, Bedir savaşında, İslâm düşmanlığında Ebu Leheb'in yanında yer alan Kureyş'in pek çok ileri gelen reisi öldürüldü. Nitekim bu yenilgi haberi Mekke'ye ulaşınca, Ebu Leheb o kadar üzüldü ki bir haftadan fazla yaşayamadı.

113. FELAK SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-5. De ki: "Ben, yarattığı her şeyin şerrinden, kapladığı vakit gecenin karanlığının şerrinden, düğümlere üfleyen erkek (veya kadınların) şerrinden ve haset ettiği vakit haset edenin şerrinden sabahın rabbine sığınırım."

114. NAS SÛRESİ

Sonsuz Şefkat ve Merhamet Sahibi Allah'ın Adıyla

1-6. De ki: "Ben, ister cinlerden olsun isterse insanlardan, tekrar tekrar dönüp gelerek insanların gönüllerine vesvese veren vesvesecinin şerrinden insanların rabbine, insanların hükümdarına ve insanların hakikî ilâhına sığınırım."